

JHUSO
UBRU

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2568) ISSN: 2229–0141

TCI กลุ่ม 2

Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Vol.16 No.1 (January–June 2025) ISSN: 2229–0141

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2568) ISSN: 2229-0141

เจ้าของ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
วัตถุประสงค์	เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันเป็นประโยชน์ต่อการต่อยอดองค์ความรู้และความงอกงามด้านภูมิคุ้มกันทางปัญญาแก่สังคม
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล อธิการบดี
ขอบเขต	สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ละม้ายจีน
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ภิชญาพร อยู่คล้ำ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุจริต เพียรชอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร. เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตรีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร. นัยนา อรรจนาทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตุลารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพรรณ ธานี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัลยา กุลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร. มาลี ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร. สุนทร วรหาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.จารุณี อนุพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร. พรหมมินทร์ กองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เลขานุการ	นางสาวศิวัชญา ธงศรี
	นายปรัชญา ตะวังทัน

ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้พิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใด ๆ

เตรียมต้นฉบับ พิสูจน์อักษร และตรวจรูปเล่ม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นิศานาจ โสภาพล
2. รองศาสตราจารย์ภิชญาพร อยู่คล้ำ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัทมา จรัสรุ่งรวีวร
5. อาจารย์ ดร.พรหมมินทร์ กองแก้ว
6. อาจารย์ ดร.จารุณี อนุพันธ์
7. อาจารย์ปานรดา วรรณประภา
8. อาจารย์วรนุช ศรีพลัง
9. นางปรียาพรรณ ละอองนวล

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ 0 4535 2065 โทรสาร 0 4535 2078 E-mail: hujou@ubru.ac.th

พิมพ์เผยแพร่ มกราคม–มิถุนายน 2568

สถานที่พิมพ์ ทองพูลทรัพย์ เลขที่ 6 ซอยพนม 4 ถนนพนม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ 0 8686 85455

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจบทความประจำฉบับ

1.	รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2.	รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3.	รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4.	รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพียรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
6.	รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยกนิฐ โชติวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
7.	รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
8.	รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
9.	รองศาสตราจารย์ ดร.ภักค์จีภรณ์ ขันทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
10.	รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11.	รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
12.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.วิไลพร ไพศาล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.นงนุช ภู่มาลี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อุมารินทร์ ตุลารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลือศักดิ์ แสวงมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
17.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สำราญ ท้าวเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
18.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อัศวิน นาดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
19.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ธิติ ปัญญาอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
20.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.จรูญ เบญมาตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
21.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร นครชัยกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
22.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.นวลรวี กระต่ายทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
23.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวดี มากพา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
24.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ยงยุทธ แก้วอุดม	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
25.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สุธิดา แจ้งประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
26.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ภาวดี อนันต์นาวี	มหาวิทยาลัยบูรพา
27.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ชยพจน์ ลือนันต์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
28.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรีนุช ยุวดีนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
29.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ แม้นพยัคฆ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
30.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชฎาภรณ์ ไชยสัตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
31.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
32.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาส ชมผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
33.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพวุฒิ ลังกา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
34.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ประสพสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
35.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ บุษย์ชญานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิจติพงษ์ ประชาชิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา ชินนาค	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย โยธาวงศ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังวล คัชชิมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณพงษ์ ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รจนา คำดีเกิด	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
42. อาจารย์.ดร.ศุภชัย ชาญวรรณกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
43. อาจารย์ ดร.ณัฏฐกิตต์ ตันสมรส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
44. อาจารย์.ดร.วิราณี แว่นทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
45. อาจารย์.ดร.รักพงษ์ แสนศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
46. อาจารย์.ดร.อาคม อึ่งพวง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
47. อาจารย์.ดร.ธนะรัชต์ อนุกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
48. อาจารย์.ดร.ประเทือง ม่วงอ่อน	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
49. อาจารย์.ดร.เกตน์สิรี เทียนประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Humanities and Social Sciences Journal,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Vol.16 No.1 (January-June 2025) ISSN: 2229-0141

The Owner	Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Objective	To promote and encourage the publication of academic and research articles on humanities and Social Sciences for cognitive and intellretual productiveness.
Mentors	The President of Ubon Ratchathani Rajabhat University The Dean of Faculty of Humanities and Social Sciences
Scope	Humanities and Social Sciences
Editor	Asst. Prof. Kulvadee Lamaijeen, Ph.D.
Asst. Editors	Assoc. Prof. Phichayaporn Yukhlum

Editorial Board

Emer. Prof. Sujarit Pranchop, Ph.D.	Chulonkorn University
Prof. Watchara Ngamjitchareon, Ph.D.	Thammasart University
Prof. Prayong Saenburan, Ph.D.	Khon Khaen University
Prof. Therdchai Choibamroong, Ph.D.	National Institute of Development Administration
Assoc. Prof. Bunsanoe Triwiset, Ph.D.	Buriram Rajabhat University
Assoc. Prof. Chollada Pongpattanayotin, Ph.D.	Bansomdej Chaopraya Rajabhat University
Assoc. Prof. Teerapatra Ekphachaisawat, Ph.D.	Phetchabun Rajabhat University
Assoc. Prof. Naiyana Ajanatorn, Ph.D.	Loei Rajabhat University
Asst. Prof. Marasri Sohtip, Ph.D.	Khon Khaen University
Asst. Prof. Umarin Tularak, Ph.D.	Khon Khaen University
Asst. Prof. Thanaphan, Thani	Sukhothai Thammathirat Open University Ubon Ratchathani
Asst. Prof. Kanlaya Kulsuwan, Ph.D.	Mahasarakham Rajabhat University
Assoc. Prof. Mali Chaisena, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc. Prof. Sunthorn Warahahn, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst. Prof. Sappasiri Songsukrujiroad, Ph.D.	Ubon Ratchatani Rajabhat University
Mrs. Jarunee Anupan, Ph.D.	Ubon Ratchatani Rajabhat University
Mr. Prommintra Kongkeaw, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University

Secretariats Ms. Siwatchaya Thongsri
Mr. Pratchaya Tawangtan

Any texts or articles in Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchatani Rajabhat University is based on each author's personal opinions whit which editorials are not expected to agree or to be bonded with any stipulation.

Proofreaders/ Primary Editors

1. Assoc. Prof. Nisanart Sopapol, Ph.D.
2. Assoc. Prof. Phichayaporn Yukhlum
3. Asst. Prof. Sappasiri Songsukrujiroad, Ph.D.
4. Asst. Prof. Pattama Jaratroongraweewon
5. Mr. Prommintra Kongkeaw, Ph.D.
6. Mrs. Jarunee Anupan, Ph.D.
7. Mrs. Panrada Wannaprapha
8. Ms. Woranuch Sriparang
9. Mrs. Preeyaphan La-Aongnual

Editorial Office Faculty of Humanities and Social Sciences,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ratchatani Road, Muaeng Ubon Ratchathani District,
Ubon Ratchathani Province
Tel: 0 4535 2065, Fax: 0 4535 2078
E-mail: hujou@ubru.ac.th

Date of Publication January-June 2025

Place of Publication Thongpoonsab, 6 Soi Phanom 4, Phanom Road
Naimuang Sub-district, Muang Ubon, Ubon Ratchathani
Province

Peer Reviewers

1. Assoc. Prof. Teerapatra Ekphachaisawat, Ph.D.	Phetchabun Rajabhat University
2. Assoc. Prof. Akkarapon Neumaihom, Ph.D.	Buriram Rajabhat University
3. Assoc. Prof. Prasart Nuangchalerm, Ph.D.	Mahasarakham University
4. Assoc. Prof. Chattha Chakchai, Ph.D.	Mahasarakham Rajabhat University
5. Asst. Prof. Chanchai Khongphianthum	Ubon Ratchathani University
6. Assoc. Prof. Piyakanit Chotivanich, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat University
7. Assoc. Prof. Mali Chaisena, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
8. Assoc. Prof. Orathai Liengjindathaworn, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
9. Assoc. Prof. Phaksachiphon Khanthong, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat University
10. Assoc. Prof. Sayam Ratchawat, Ph.D	Chiang Mai University
11. Assoc. Prof. Prayong Jandaeng, Ph.D	University of Phayao
12. Asst. Prof. Marasri Sohtip, Ph.D.	Khon Khaen University
13. Asst. Prof. Wilaiporn Paisarn, Ph.D.	Khon Kaen University
14. Asst. Prof. Nongnuch Phoomalee, Ph.D.	Khon Kaen University
15. Asst. Prof. Umarin Tularak, Ph.D.	Khon Khaen University
16. Asst. Prof. luesak Saweangmee, Ph.D.	Sisaket Rajabhat University
17. Asst. Prof. Samran Tawnguan, Ph.D	Phetchabun Rajabhat University
18. Asst. Prof. Asawin Nadee, Ph.D	Surindra Rajabhat University
19. Asst. Prof. Thiti Panyain, Ph.D.	Buriram Rajabhat University
20. Asst. Prof. Charoon Benmat, Ph.D.	Mahasarakham Rajabhat University
21. Asst. Prof. Kamonphon Nakhonchaigul, Ph.D.	Ubon Ratchathani University
22. Asst. Prof. Nualravee Krataithong, Ph.D.	Nakhon Ratchasima Rajabhat University
23. Asst. Prof. Piyawadee Makpa, Ph.D.	Srinakharinwirot Universit
24. Asst. Prof. Mongkut Kaeoudom, Ph.D.	University of the Thai Chamber of Commerce
25. Asst. Prof. Suthida Changprachak, Ph.D.	Burapha University
26. Asst. Prof. Paradee Anannawee, Ph.D.	Burapha University
27. Asst. Prof. Chayapoj Lee-anant, Ph.D.	Kasetsart University
28. Asst. Prof. Nareenuch Yuwadeeniwet, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
29. Asst. Prof. Anan Manpayak, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University

30. Asst. Prof. Chatchadapon Chaiyasat, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
31. Asst. Prof. Ditthapong Uthetthamrong, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
32. Asst. Prof. Juthamas Chompha, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
33. Asst. Prof. Phaiwut Lungka, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat University
34. Asst. Prof. Siriwan Prasopsuk, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat University
35. Asst. Prof. Suchart Buschananon, Ph.D	Ubon Ratchathani Rajabhat University
36. Asst. Prof. Kittipong Prachachit, Ph.D.	Sisaket Rajabhat University
37. Asst. Prof. Kanjana Chinnak	Ubon Ratchathani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Wichai Yothawong	Sripatum University
39. Asst. Prof. Worried Kachima	Sripatum University
40. Asst. Prof. Napong Romkaew	Roi Et Rajabhat University
41. Asst. Prof. Rojchana Kumdeekerd	Ubon Ratchathani University
42. Mr. Suppachai Chanwanakul, Ph.D.	Mahidol University
43 Mr. Natthakitt Tansomros, Ph.D.	Eastern Rajamangala University of Technology
44. Mr. Wiranee Waentong, Ph.D.	Ubon Ratchathani Rajabhat University
45. Mr. Rakphong Saensri, Ph.D.	Khon Khaen University
46. Mr. Akom Engpuang, Ph.D.	Khon Kaen University
47. Mr. Tanarach Anukul, Ph.D.	Burapha University
48. Mr. Pratueang Moungon, Ph.D.	Ubon Ratchathani University
49. Mrs. Kedsiree Tienprasert, Ph.D.	Mahasarakham Rajabhat University

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นวารสารที่มีการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (refereed journal) โดยผู้ประเมินจำนวน 3 ท่าน จะไม่เห็นชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบผู้ประเมิน (double blind review) เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (research article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (review article) ที่มีลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแง่มุมความรู้ แนวคิด และประเด็นปัญหาต่าง ๆ และควรมีการอ้างอิงทฤษฎี หรือข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เชื่อถือได้และมีการแสดงถึงการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน และบทวิจารณ์หนังสือ (book review) ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือกำลังเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งอื่นใดมาก่อน

Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University Policy for Publication Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University is a referred journal with double blind review (3 reviewers) The Journal is dedicated to publishing Scholarly in language, literature, folklore, Philosophy, religion, music, and performing arts. The articles to be published in JHUSO include book reviews, research article, or review article that discuss, analyze, or criticize particular concepts, issues, or problems. The article should be well-researched with reliable sources. The paper submitted for publication must not be published or is under consideration for publication in other journals.

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ/วิจัย

ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publcation Ethice (COPE) ดังต่อไปนี้

Publication Ethics for Academic Works / Researches

Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University adheres to the publication ethics according to international standards in accordance with the publication ethics framework of Committee on Publication Ethics (COPE) as follows

จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสาร

1. กองบรรณาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการจัดพิมพ์ของ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อให้มีคุณภาพทางวิชาการสูงสุด และบรรณาธิการพร้อมที่จะแก้ไขและชี้แจงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการจัดพิมพ์ในกรณีต่างๆ

2. กองบรรณาธิการมีความเป็นกลางในการทำหน้าที่ โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง

3. กองบรรณาธิการจะได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้เขียน และผู้ประเมินบทความเกี่ยวกับหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

4. กองบรรณาธิการมีการตัดสินใจในการเลือกตีพิมพ์บทความบนพื้นฐานของคุณภาพทางวิชาการและความเหมาะสมสำหรับวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยปราศจากการแทรกแซงการตัดสินใจจากผู้อื่น

5. กองบรรณาธิการมีคำอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการตีพิมพ์บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในเว็บไซต์ของวารสารอย่างชัดเจน

6. กองบรรณาธิการมีการจัดการต้นฉบับบทความที่ได้รับเข้ามาอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติในกรอบเวลาที่เหมาะสม และจัดการต้นฉบับทั้งหมดในทางลับ และส่งต่อให้บุคคลที่สามเพื่อเป้าประสงค์สำหรับการประเมินบทความแต่เพียงเท่านั้น

7. กองบรรณาธิการจะสร้างระบบที่สร้างความเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลของผู้ประเมินบทความจะได้รับการคุ้มครอง

8. ดุลยพินิจการพิจารณาบทความของกองบรรณาธิการ ผ่านระบบประเมินของ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

9. กองบรรณาธิการจะมีแนวทางในการส่งต่อข้อมูลให้กับกองบรรณาธิการคนใหม่เกี่ยวกับกระบวนการทำงานที่จำเป็นทั้งหมด และจะได้ชี้แจงให้สมาชิกในกองบรรณาธิการได้ทราบเกี่ยวกับนโยบายและ/หรือแนวทางในการทำงานใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

10. กองบรรณาธิการจะมีระบบในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflicts of Intrests) ของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้นฉบับ ตลอดจนผู้ประเมินบทความอย่างชัดเจน

Publishing Ethics for Journal Editors

1. Editors should be accountable for the printing process of Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University to ensure the highest academic quality and willing to publish corrections and clarifications when required.

2. Editors should act in a fair and balanced way when carrying out their duties, without discriminating on grounds of gender, ethnicity, sexual orientation, religious or political beliefs.

3. Editors provide guidance to authors and reviewers about their duties clearly.

4. Editors make decision on which articles to publish based on academic quality and suitability for Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University without interference from the other people.

5. Editors provide explanations about the process of publishing the articles in Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University on the website of the journal clearly.

6. Editors handle submission in a fair, unbiased and timely manner and treat all manuscripts as confidential for distribution to a third party for purposes of peer-review only.

7. Editors create syestems to ensure that peer reviewrs' identities are protected.

8. Editors' discretion through the assessment system of Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University to be regarded as final.

9. Editors provide new editorial board members with guidelines on everything that is expected of them and should keep existing members updated on new policies and developments.

10. Editors have systems for managing their own conflicts of interests as well as those of the editors, editorial board members, authors, and reviewers.

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้เขียนต้นฉบับ

1. ผู้เขียนต้องชี้แจงต่อวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ว่าต้นฉบับงานเขียนที่เสนอต่อวารสารฯ นั้นเป็นงานที่ผลิตขึ้นเอง และมีการอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อหลีกเสี่ยงปัญหาการโจรกรรมผลงานวิชาการของผู้อื่น (Plagiarism)

2. ต้นฉบับของผู้เขียนนั้นต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใด ๆ

3. กรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 คน การเรียงลำดับชื่อผู้เขียนให้เป็นการตัดสินใจของผู้เขียนร่วมทุกคน และชี้แจงต่อบรรณาธิการให้ชัดเจน

4. ผู้เขียนต้องไม่เสนอต้นฉบับซ้ำซ้อนกับวารสารวิชาการอื่นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เสนอต่อ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

5. ผู้เขียนต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลที่สามอย่างชัดเจนในการผลิตซ้ำเนื้อหาและรูปแบบ (text and image) ที่มีลิขสิทธิ์

6. ผู้เขียนควรต้องระบุแหล่งทุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) ให้ชัดเจนในต้นฉบับ

7. กรณีที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในประเด็นเกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาที่จะตีพิมพ์ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้เขียนต้องระบุไว้ให้ชัดเจนด้วย

8. ผู้เขียนควรต้องแจ้งต่อบรรณาธิการหากตรวจพบว่ามีความผิดพลาดในการตีพิมพ์ เพื่อให้ทางวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์แก้ไขเป็น erratum ก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ

9. ผู้เขียนย่อมมีสิทธิที่จะร้องเรียนหรือขอคำชี้แจงจากบรรณาธิการเกี่ยวกับการตัดสินใจตีพิมพ์ผลงานต่าง ๆ

Publication Ethics for Journal Authors

1. Authors must declare that all work in their submitted piece is original and cite content from other sources appropriately to avoid plagiarism.

2. Authors must ensure that their paper do not contain any libelous matter or infringe any copyright or other intellectual property right of any other people.

3. In case of more than one author, the order of authorship should be jointly determined by all of the co-authors and explain to the editor clearly.

4. Authors must not submit the same manuscript to other academic journals during the same time of submission to Journal of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University.

5. Authors must obtain written permission to reproduce any content from third-party sources (text and images) with copyright.

6. Authors should clearly identify the source of research funding (if any) in the manuscript.

7. In case that there may be a conflict of interest in matters relating to the content to be published in the Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University regardless of any circumstance authors must specify clearly.

8. Authors should inform the editor if there is a significant error in their published piece so that the Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University publishes an erratum, before publishing to the public.

9. Authors have the right to appeal editorial decisions.

จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบทความต้นฉบับโดยการประเมินต้นฉบับด้วยความใส่ใจ มีความเป็นกลาง และทำงานภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม

2. ผู้ประเมินต้องแจ้งต่อบรรณาธิการทันทีหากมีข้อสงสัยว่าบทความที่ตนประเมินนั้นซ้ำซ้อนกับที่ได้ประเมินให้วารสารวิชาการอื่น หรือมีความเสี่ยงที่จะเป็นการโจรกรรมผลงานทางวิชาการ

3. ผู้ประเมินต้องชี้แจงกรณีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับบทความที่ตนได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมิน

4. ผู้ประเมินต้องเคารพในข้อมูลลับของต้นฉบับตลอดกระบวนการประเมินบทความ

Publication Ethics for Journal Article Reviewers

1. Reviewers should assist in improving the quality of a submitted article by reviewing the manuscript with care, neutral, in a timely manner.

2. Reviewers must inform the editor of any published or submitted content that is similar to the material under review, or any suspected plagiarism.

3. Reviewers must declare any potential conflicts of interest relating to a specific article they have been assigned to assess.

4. Reviewers must respect the confidentiality of any information in the manuscript during the review process.

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิงวิชาการในสาขาต่าง ๆ ในการนำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการสำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ซึ่งทุกบทความมีการพิจารณาตามกระบวนการโดยผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเจ้าของบทความได้ให้มุมมองทางวิชาการในมิติต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ประกอบไปด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 25 บทความ ให้ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย มีการนำเสนอบทความเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านมนุษยศาสตร์ มีบทความ **เกี่ยวกับภาษาศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง เพลงแม่น้ำโขง : พรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำและสำนึกร่วมวัฒนธรรมของคนสองฝั่งแม่น้ำโขง ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่า ลายผ้าบ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย และ กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงจากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) **เกี่ยวกับนาฏศิลป์และการแสดง** ได้แก่ บทความเรื่อง กลวิธีในการแสดง: บทบาทหนุมานในการแสดงโขนตอน ศึกวิรุญจำบัง และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา **เกี่ยวกับดนตรี** ได้แก่ บทความเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป และการพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม **เกี่ยวกับศิลปกรรมศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง รูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก **เกี่ยวกับประวัติศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง ภาพสะท้อนของสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก: กรณีศึกษาทฤษฎีอาร์คีไทพ์

2. ด้านสังคมศาสตร์ มีบทความ **เกี่ยวกับสังคมศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ **เกี่ยวกับสังคมและพฤติกรรมศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในการแข่งขัน

กีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 **เกี่ยวกับการท่องเที่ยว** ได้แก่ บทความเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย และการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม **เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์** ได้แก่ บทความเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE การจัดการตนเองของชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี และไข่ผำในบริบทเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านราชธานีอโศก

ในการนี้ขอเชิญชวนนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา และผู้อ่านทุกท่านได้ส่งผลงานทางวิชาการมาตีพิมพ์ในวารสารนี้อีกตามระบบ ThaiJo และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะได้ให้บริการการอ่านที่เป็นประโยชน์ต่อทุกท่าน

ในนามกองบรรณาธิการ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณทุกท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่านักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป จะได้รับความรู้และสาระที่เป็นประโยชน์ในการอ้างอิงเพื่อการศึกษา การวิจัย และประโยชน์ทางวิชาการด้านอื่น ๆ จากวารสารฉบับนี้ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ละม้ายจีน
บรรณาธิการ

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2
Factors Affecting Performance Efficiency of Personnel at the Attorney General's Office in Using Electronic Case Directory: Case Study of Agencies under the Office of the Public Prosecutor Region 2
กนกพิชญ์ ศรีแพงมล นพพล อัคฮาด พนมพัทธ์ สมิตานท์
Kanokpich Sripheangmol, Noppon Akahat, Phanompatt Smitananda.....1
การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
Administration in the Good Governance and Service Quality Affecting the Confidence of the Members of Phayakkhaphumiphisai Agricultural Cooperative Limited, Maha Sarakham Province
ลักขณา นิลเอก วีระกิตติ์ เสาร่ม กชนิภา วานิชกิตติกูล
Lakkhana Nil-ek, Weerakit Saorom, Khotchanipa Wanitkittikul.....16
ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
Factors Influencing the Implementation of Social Welfare Policies by Song Phinong Municipality, Song Phinong District, Suphanburi Province
ศรัณย์ ฐิตารีย์
Saran Thitaree.....31
เพลงแม่น้ำโขง: พรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำและสำนึกร่วมวัฒนธรรมของคนสองฝั่งแม่น้ำโขง
Mekong River Songs: The Nation-State Borders, Memories, and Shared Cultural Consciousness of People on Both Sides of the Mekong River
กอบชัย รัฐอุบล กิติราช พงษ์เฉลียว
Kobchai Ratubon, Kitirach Pongclalaw.....46
ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
Sound System of Isan Dialect (LAO) Spoken in Mueang District, Nakhonphanom Province
ปุณชญา ศิวานิพัทน์
Punchaya Shivaniphat.....59
การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้า บ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
Presentation of a Local Identity through the Cloth Patterns at Ban Nonsawang in Tambon Nonsawang of Kutkhapun District, Ubon Ratchathani Province

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

สาคร ฉลวยศรี
Sakhon Chaluaysri.....71
กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงจากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee)
Persuasive Language Strategies in the Advertisement of Female Sexual Health Supplemental Products toward the Shopee Online Platforms
วัชราภรณ์ คำเพชร อาทิมา ทองเนื้ออ่อน ธนพล เอกพจน์
Watcharaporn Kampech, Arthima Thongnoueaon, Thanapon Eakapont.....85
ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย
Text Types and Language Features of English in Online Media of Cultural Tourism Sites in Chiang Rai Province
ณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ
Nattharakan Khamchaiwut.....99
แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Guidelines for Improving the Curriculum of the Bachelor of Arts in Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
จิดาภา โชคหิรัญนาคิน พัทธนันท์ สุจริตจันทร์ นิติรัตน์ อุทธชาติ ณัฐธิดา สุจริตจันทร์ จุฑามณี ทิพราช
Jidapa Chokhirannakin, Pattanan Sujaritjan, Nitirat Utthachat, Nattida Sujaritjan, Jutamanee Tipparach.....118
กลวิธีในการแสดง: บทบาทหนุมานในการแสดงโขนตอน ศึกวิรุญจำบัง
Performance Tactics: Hanuman's Role in Khon's Performance Wirunchambang Episode
รัตนชัย ตุ้มเพ็ชร สุรัตน์ จงดา ธีรภัทร ทองนิ่ม
Rattanachai Tumphet, Surat Jongda, Theeraphut Tongnim.....129

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา
Added value creation for water hyacinths through the creation of dramatic arts, Vichitraluck Pak Tob Chawa (water hyacinth) series
ณรงค์ฤทธิ์ เชาว์กรรม
Narongrit Chaokam.....145
รูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก
Belief and faith are hidden in the art styles of Ubon Ratchathani Province to Design and Development of Decoration Souvenir Gift Products
ประยุทธ สารัง
Prayut Sarang.....159
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
The marketing mix factors affecting the loyalty of members agricultural cooperative Case Study: Kaedam Agricultural Cooperative Limited, Mahasarakham Province.
ทองสุข ทองสาดี วีระกิตติ เสาร่ม นาวา มาสวนจิก
Thongsuk Thongsadee, Weerakit Saorom, Nava Masaunjik.....173
ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ
An Administrative Factors Affecting the Effectiveness of Academic Administration of Sisaket Education Sandbox School, Sisaket Province
ประดิษฐ์ อร่ามเรือง พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง สมาน อัศวภูมิ
Pradid Aramrueang Pongsak Thongpanchang, Saman Asawapoom.....191
ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
The Skills of School Administrators in the 21st Century Affecting Achievement of Professional Learning Community under the Secondary Educational Service Area Office Sisaket Yasothon
จันทนีย์ โกมลศรี จิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์ พิมล วิเศษสังข์
Chanthanee Komonsri, Jittimaporn Sihawong, Pimon Wisetsang.....207

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Results of Community-Based Learning Management on Academic Achievement in Social Studies and Local Culture Awareness Conservation of Fifth Grade Students
นภาพร โขมพัตร ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล พีชาณิกา เพชรสังข์
Napaporn Khompat, Teerasak Sukhsantikamol, Peechanika Pechsung.....223
การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป
The Development of a Learning Management Plan to Enhance Sight-Reading Skills Using the Backward Design Approach for Saxophone Students at the College of Dramatic Arts
อรปรียา วิริโยธิน วรินธร สีเสียดงาม ณัฐศรัณย์ ทฤษฎิคุณ
Ornpreeya Wiriyothin Warinthorn Sisiadngam, Natsarun Tissadikun.....238
การพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม
Development Of A Music Culture Learning Set, Thai Phanom District, Nakhon Phanom Province For First Year Music Education Students, Nakhon Phanom University
สุวัฒน์ ดวงรัตน์ บพิตร เค้าหัน
Suwat Doungrat, Bophit Khaohan.....252
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย
Factors that determine the Decision to Travel with Pets in Thailand – Pet Tourism
กัลยกร ซิบเข กณิการ์ ศรีนาคา พิชามญชุ์ เอื้อจิรกาล วัชราภรณ์ นิ่มพึ่ง ทัชชกร สัมมะสุต
Kanyakorn Sibkhe*, Kanika Srinaka, Pichamon Auejirakan,
Watcharaporn Nimpueng, Touchakorn Sammasut.....267
ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE
The Brand Experience Influencing Brand Loyalty Through Consumer Satisfaction Among Generation Z in the Premium Bubble Tea Business: A Case Study of BEARHOUSE.

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

กฤษณา ฟองการ กัญญารัตน์ ทองจันทร์ เฌอเอม แจงบำรุง ทัชชกร สัมมะสุต
Krissana Fongkran, Kanyarat Thongchan, Cher-Em Jangbumrung,
Touchakorn Sammaasut.....282
การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์
จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม
Innovative Development Based on Local Food Wisdom in the Sano Sub-District
Community, Khukhan District, Sisaket Province, Using the BCG Tourism Concept and
Community Participation
ปาริฉัตร พงษ์คละ
Parichat Phongkhla.....296
การจัดการตนเองของชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร
ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
Community Self-Management for Food Selity and Immune Health with Herbs
With the participation process of community in the Kabin Sub-District,
Kutkhaopun District, Ubon Ratchathani Province
สุชาดา แม้นพยัคฆ์ อนันต์ แม้นพยัคฆ์
Suchada Manpayak, Anan Manpayak.....314
ไข่ผำในบริบทเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านราชธานีอโศก
Wolffia in the Context of Sustainable Health Economy at Ratchathani Asoke Village
ขวัญหินแก้ว รักพงษ์อโศก เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ ถนอมพรรณ ตริวณิชชากร
Kwanhinkaew Rakphongasok, Sawettaporn Tangwancharoen,
Thanomphan Triwanitchakorn.....326
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในการแข่งขันกีฬานักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43
The Factors That Affecting For The 43rd Will- Competition Of Students In South
East Rajabhat University Group
สาคร แก้วสมุทร์
Sakorn Kaewsamut.....337

สารบัญ

เนื้อหา **หน้า**

บทความวิจัย/วิชาการ

ภาพสะท้อนของสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก: กรณีศึกษาทฤษฎีอาร์คีไทพ์
The Reflections of Serpent-Like Monsters in Greek Mythology: The Case Study of Archetype Theory
บารนี บุญทรง
Baranee Boonsong.....347

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2

Factors Affecting Performance Efficiency of Personnel at the Attorney General's Office in Using Electronic Case Directory: Case Study of Agencies under the Office of the Public Prosecutor Region 2

กนกพิชญ์ ศรีแพงมล* นพพล อัคฮาด พนมพัทธ์ สมิตานท์
Kanokpich Sripheangmol* Noppon Akahat Phanompatt Smitananda
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธราช *,2,3
Faculty of Management Sukhothai Thammathirat Open University
idollovewedding@gmail.com

Received: December 10, 2024 **Revised:** February 20, 2025 **Accepted:** February 28, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับประสิทธิภาพ พฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ 4) เสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ ประชากร จำนวน 326 คน กำหนดตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane จำนวน 180 คน เลือกการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บรวมรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย 1) ระดับประสิทธิภาพ พฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยจูงใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้านเปิดรับสิ่งใหม่และปัจจัยจูงใจด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความรับผิดชอบที่สำคัญในงาน ด้านการได้รับการยอมรับ และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ ด้านคุณภาพของงานควรฝึกพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านปริมาณงานควรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ด้านความทันเวลาควรออกรายงานได้ทันทีที่มีการบันทึกข้อมูลลงสารบบ และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าควรใช้ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล การปฏิบัติงาน การเพิ่มประสิทธิภาพ

กนกพิชญ์ ศรีแพงมล* นพพล อัคฮาด พนมพัทธ์ สมิตานท์

Abstract

This research aimed to study: 1) the levels of efficiency, change acceptance behavior, and motivational factors in job performance; 2) a comparison of opinions on enhancing work efficiency categorized by personal factors; 3) factors influencing the enhancement of work efficiency; and 4) recommendations for improving work efficiency. This study employed a quantitative approach. The population consisted of 326 individuals, and the sample size of 180 was determined using Taro Yamane's formula with simple random sampling. A questionnaire was used for data collection. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, standard deviation, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) the overall levels of efficiency, change acceptance behavior, and motivational factors were high; 2) gender, age, and educational level significantly influenced opinions on work efficiency improvement at the 0.05 level; 3) the change acceptance behavior in openness to new experiences and motivational factors including job security, policy and administration, job responsibility, recognition, and career advancement significantly affected work efficiency improvement at the 0.05 level; and 4) the proposed guidelines for enhancing work efficiency in electronic case registration included regularly training to improve work quality, assigning appropriate tasks according to job positions for workload management, generating reports immediately upon data entry for timeliness, and utilizing a fully electronic system for resource efficiency.

Keywords: Influencing Factors, Work Performance, Efficiency Improvement

บทนำ

"ประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0" คือ แนวนโยบายของประเทศในปัจจุบันที่ต้องการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" โดยรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะใช้โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ซึ่งส่งผลให้ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐก็ต้องปรับตัว และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดรับกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นในประเทศไทย 4.0 โดยภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานด้วยการยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better Governance, Happier Citizens) สำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีการวางแนวนโยบายการบริหารงานที่ทันสมัย เพิ่มกลไกการบริหารงานของสำนักงานอัยการสูงสุดให้มีความทันสมัย สร้างทัศนคติการทำงานเชิงรุกเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ ปรับปรุงรูปแบบการทำงานของสำนักงานอัยการสูงสุดให้มีความสะดวก รวดเร็ว ทันต่อการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งพัฒนาทักษะความรู้ ศักยภาพของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเป็นมืออาชีพ มีความพร้อมทำงานในสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (อำนาจ เจตเจริญรักษ์, 2566) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของประเทศในปัจจุบัน คือ การปฏิรูประบบราชการ

เพื่อรองรับ Thailand 4.0 จึงได้มีการให้ข้าราชการธุรการในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุดปฏิบัติงานเกี่ยวกับสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคดีต่าง ๆ เข้าสู่สารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานอัยการภาค 2 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด จึงต้องปรับเปลี่ยนระบบการทำงานใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเพื่อสนองต่อแนวนโยบายของสำนักงานอัยการสูงสุด จากการเปลี่ยนแปลงข้างต้นทำให้ข้าราชการธุรการ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 เกิดความไม่คุ้นเคยหรือแตกต่างจากสิ่งที่เป็นอยู่เดิม หากในท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็ยังคงต้องเกิดขึ้น ความรู้สึกพลังและการความใส่ใจในการทำงานก็จะตกต่ำไป เรื่อย ๆ ในท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะค่อย ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นปกติในองค์กรที่ทุกคนต้องค่อย ๆ เรียนรู้และยอมรับกับสิ่งใหม่ ถึงแม้นี่คือพฤติการณ์ของมนุษย์ที่สุดท้ายแล้วก็จะต้องปรับตัวให้อยู่ได้กับสภาพแวดล้อมรอบตัวเนื่องจากองค์กรไม่สามารถที่จะรองรับกับระดับผลการปฏิบัติงานที่ตกต่ำลงของคนในองค์กรในเวลานาน ดังนั้น การที่จะบริหารการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญในการช่วยให้องค์กรและบุคลากรมีประสบการณ์ที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงอันจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตเป็นไปได้ง่ายขึ้น (สำนักคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ) การปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ของข้าราชการธุรการหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 เกิดความล่าช้า และปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ตั้งแต่มีการเปลี่ยนจากระบบการบันทึกข้อมูลลงในสมุดมาเป็นสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ เพราะยังไม่คุ้นเคยกับสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความกระตือรือร้น และไม่ทราบขั้นตอนการปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ข้าราชการธุรการเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความพึงพอใจ ไม่อยากทุ่มเท ไม่อยากปฏิบัติงานในด้านสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าอะไรบ้างที่เป็นปัจจัยอันส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาสำนักงานอัยการภาค 2 ซึ่งงานวิจัยของกุลวีร์ ภูวขจรพานิช (2561) ค้นพบว่าการเปิดรับสิ่งใหม่ คือหนึ่งในปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และงานวิจัยของนิดา ประพฤติธรรม (2563) และงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรรณราย (2564) ค้นพบว่าหนึ่งในปัจจัยจูงใจมีผลมาจากพนักงานในองค์กร เป็นต้น

ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้มีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นแต่ละครั้ง ข้าราชการธุรการ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 สำนักงานอัยการสูงสุดมีพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์อย่างไร เพื่อสำนักงานอัยการสูงสุด จะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงกระตุ้นให้ข้าราชการธุรการเกิดความรู้สึกพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบบคดีอเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุด หน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 พร้อมทั้งศึกษาหาปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนาสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2

4. เพื่อสรุปความคิดเห็นต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2

สมมติฐานการวิจัย

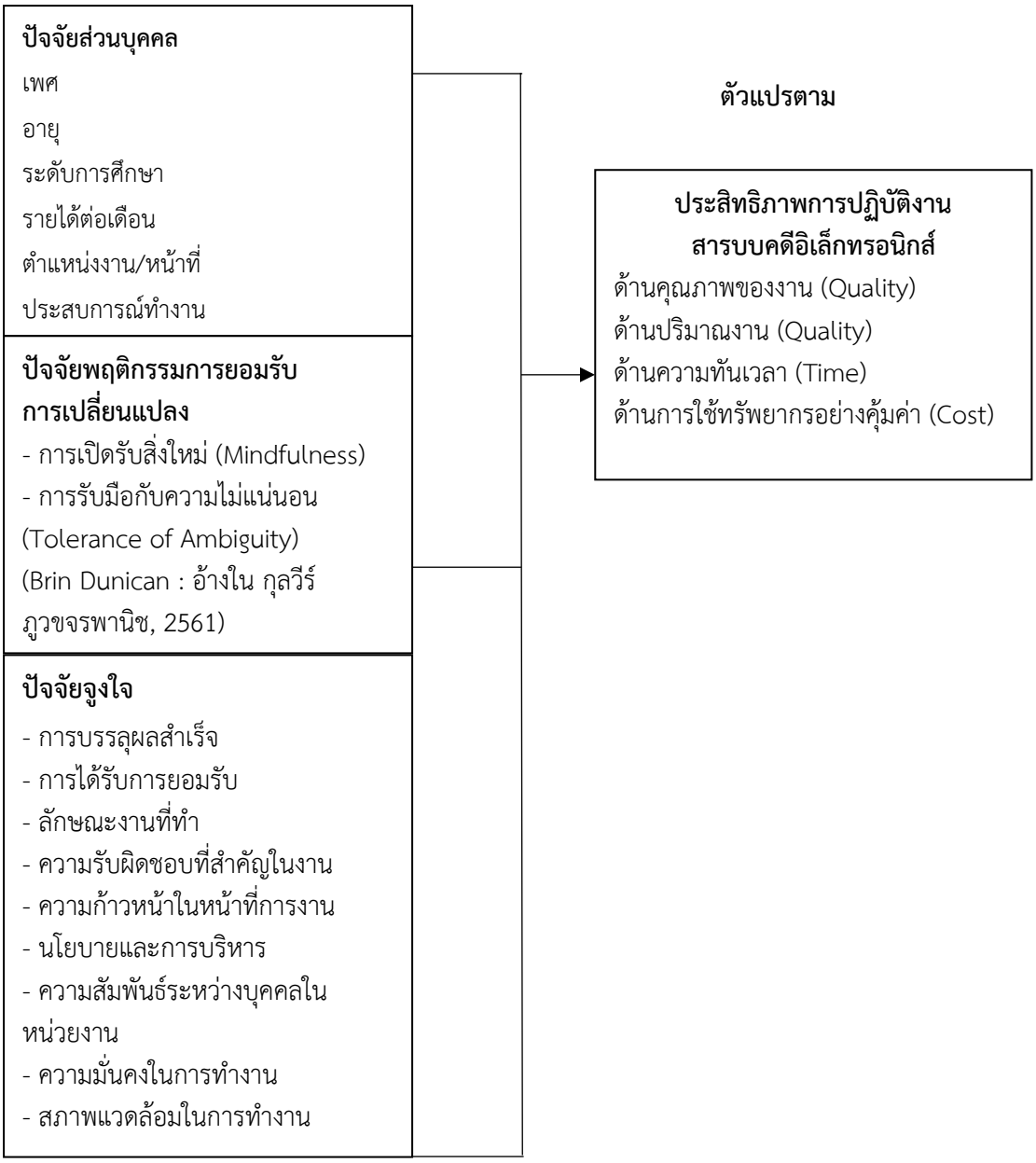
1.ระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ตำแหน่งงาน/หน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน

2. ปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 อย่างน้อย 1 ตัวแปร

3. ปัจจัยจูงใจส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุดในการใช้งานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 อย่างน้อย 1 ตัวแปร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการธุรการ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 จำนวน 38 หน่วยงาน ซึ่งดำรงตำแหน่ง เจ้าพนักงานคดี นิติกร นักจัดการงานทั่วไป และเจ้าพนักงานธุรการ จำนวน 326 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้นำประชากร จำนวน 326 คน มากำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของข้าราชการธุรการ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 ได้แก่ เจ้าพนักงานคดี นิติกร นักจัดการงานทั่วไป เจ้าพนักงานธุรการ จำนวน 180 คน โดยใช้หลักการคำนวณของ Taro Yamane ดังนี้

สูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = คือ จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = คือ จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่จะศึกษา

e = คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (โดยการวิจัยนี้กำหนดให้เท่ากับ 0.05) ดังนั้น ถ้ามีประชากร จำนวน 326 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากัน 180 คน คำนวณจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{326}{1+326(0.0025)}$$

$$= \frac{326}{1+0.815}$$

$$= \frac{326}{1.815}$$

$$179.61 =$$

$$= 180 \text{ คน}$$

3. การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้มีการเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม ขอบเขตพื้นที่ที่ทำการวิจัย คือสำนักงานอัยการภาค 2 มีจำนวนประชากรที่ทราบจำนวนที่แน่นอน คือ 326 คน โดยมีการแบ่งประชากรที่ศึกษาออกเป็นดังนี้ กลุ่มตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี กลุ่มตำแหน่ง นิติกร กลุ่มตำแหน่ง นักจัดการงานทั่วไป กลุ่มเจ้าพนักงานธุรการ ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่าง 180 คน จากนั้นผู้วิจัยจะใช้การสุ่มแบบง่าย โดยนำรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานมาทำการลงรหัสและสุ่มจับฉลากทีละรายชื่อจนได้จำนวนตัวอย่างครบและส่ง link แบบสอบถามผ่านระบบ Google Form ให้ทาง e-mail เพื่อตอบแบบสอบถามกลับภายในกำหนดระยะเวลา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้จากการหาคุณภาพเครื่องมือตามเกณฑ์ที่กำหนดประกอบด้วย แบบสอบถาม ที่มีคำถามชนิดปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของข้าราชการธุรการ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีมาตรวัดของลิเกิร์ต จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีมาตรวัดของลิเกิร์ต จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีมาตรวัดของลิเกิร์ต จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อปัจจัยและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

4.2 กระบวนการสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัย มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย และสร้างกรอบแนวความคิดของการวิจัย

2) ผู้วิจัยทำการศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม

3) ผู้วิจัยกำหนดประเด็น และขอบเขตของข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของงานวิจัย

4) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างพร้อมแบบประเมิน ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ตรงกับหัวข้อการวิจัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามด้วยวิธีการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item-Objective Congruence: IOC)

6) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการแก้ไขมาดำเนินการทดสอบ (Try Out) กับประชากร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรของงานวิจัยนี้ จำนวน 30 ชุด และเก็บรวบรวมได้ มาทำการวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่นโดยต้องมีค่ามากกว่า 0.70 โดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ้า (Alpha Coefficient) ของครอนบัด (Cronbach) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมอยู่ที่ 0.99 อยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก มีความเหมาะสมที่สุดในการนำแบบสอบถามนี้ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

7) ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้มีความสมบูรณ์เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

5. การรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากอัยการจังหวัด สังกัดสำนักงานอัยการภาค 2

2. ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปสำนักงานอัยการจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และประสานขอความร่วมมือจากอัยการจังหวัด สังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 ในการตอบแบบสอบถาม

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จำนวน 180 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 180 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. อธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษารายได้ต่อเดือน ตำแหน่งงาน หน้าที่ ประสบการณ์ทำงาน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพ ปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -Way ANOVA)

4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจากแบบสอบถามตอนที่ 4 จากข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกัน และนำไปประกอบการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1–6

ตารางที่ 1 เปรียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ

แหล่งความแปรปรวน	**เพศ**				
	SS	Df	Ms	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.215	2	1.108	3.054	0.05
ภายในกลุ่ม	64.199	177	0.363		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 3.054 และค่า Sig. ที่ได้ มีค่าเท่ากับ 0.05 ซึ่งเท่ากับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ

แหล่งความแปรปรวน	**อายุ**				
	SS	**Df**	**Ms**	**F**	**Sig**
ระหว่างกลุ่ม	3.828	3	1.276	3.588	0.015
ภายในกลุ่ม	62.587	176	0.356		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 3.588 และค่า Sig. ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	**ระดับการศึกษา**				
	SS	**Df**	**Ms**	**F**	**Sig**
ระหว่างกลุ่ม	4.236	2	2.118	6.03	0.003
ภายในกลุ่ม	62.178	177	0.351		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 6.030 และค่า Sig. ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.003 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล

ด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	**รายได้ต่อเดือน**				
	SS	**Df**	**Ms**	**F**	**Sig**
ระหว่างกลุ่ม	0.181	2	0.09	0.242	0.786
ภายในกลุ่ม	66.234	177	0.374		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือน ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 0.242 และ ค่า Sig. ที่ได้ มีค่าเท่ากับ 0.786 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนด้าน ตำแหน่งงาน/หน้าที่

แหล่งความแปรปรวน	**ตำแหน่ง/หน้าที่**				
	SS	**Df**	**Ms**	**F**	**Sig**
ระหว่างกลุ่ม	0.71	3	0.237	0.634	0.594
ภายในกลุ่ม	65.704	176	0.373		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งงาน/หน้าที่ ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 0.634 และค่า Sig. ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.594 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนด้านตำแหน่ง/หน้าที่ ที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ทำงาน

แหล่งความแปรปรวน	**ประสบการณ์ทำงาน**				
	SS	**Df**	**Ms**	**F**	**Sig**
ระหว่างกลุ่ม	0.194	3	0.065	0.172	0.915
ภายในกลุ่ม	66.22	176	0.376		
รวม	**66.414**	**179**			
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านประสบการณ์ทำงาน ด้วยตัวสถิติ F-test เท่ากับ 0.172 และค่า Sig. ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.915 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ด้านประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงผลดังรายละเอียดในตารางที่ 7–8

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวม

การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร	**B**	**Std.Error**	**Beta**	**t**	**P-value**
ค่าคงที่	-0.205	0.112		-1.834	0.069
ด้านการบรรลุผลสำเร็จ	0.020	0.049	0.019	0.409	0.683
ด้านการได้รับการยอมรับ	0.211	0.036	0.239	5.799	<0.001*
ด้านลักษณะงานที่ทำ	-0.084	0.051	-0.098	-1.646	0.102
ด้านความรับผิดชอบที่สำคัญในงาน	0.286	0.061	0.279	4.644	<0.001*
ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	-0.205	0.038	-0.271	-5.447	<0.001*
ด้านนโยบายและการบริหาร	0.244	0.045	0.317	5.434	<0.001*

การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร	B	Std.Error	Beta	t	P-value
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงาน	0.056	0.042	0.059	1.317	0.190
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	0.373	0.045	0.348	8.244	<0.001 *
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	0.060	0.039	0.075	1.519	0.131
ด้านรายได้และสวัสดิการ	0.075	0.029	0.095	2.603	0.010
Durbin-watson = 2.221, R = 0.965, R^2 = 0.931, F = 214.723, Sig of F = 0.000, * = 0.05					

จากตารางที่ 7 พบว่าปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ในภาพรวม ค่าคงที่เท่ากับ -0.205 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ด้านความมั่นคงในการทำงาน (X8) เท่ากับ 0.373 ด้านความรับผิดชอบที่สำคัญในงาน (X4) เท่ากับ 0.286 ด้านนโยบายและการบริหาร (X6) เท่ากับ 0.244 ด้านการได้รับการยอมรับ (X2) เท่ากับ 0.211 และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (X5) เท่ากับ -0.205 ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวม

ปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง	B	Std.Error	Beta	t	P-value
ค่าคงที่	0.850	0.183		4.652	
การเปิดรับสิ่งใหม่	0.625	0.071	0.644	8.771	0.000 *
การรับมือกับความไม่แน่นอน	0.190	0.065	0.214	2.912	0.004 *
Durbin-watson = 1.962, R = 0.827, R^2 = 0.684, F = 181.612, Sig of F = 0.000, * = 0.05					

จากตารางที่ 8 พบว่าปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม ค่าคงที่เท่ากับ 0.850 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย การเปิดรับสิ่งใหม่ เท่ากับ 0.625 และการรับมือกับความไม่แน่นอน เท่ากับ 0.190 ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง พบว่า ด้านการเปิดรับสิ่งใหม่ และด้านการรับมือกับความไม่แน่นอน ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้บุคลากรมีทัศนคติที่เปิดกว้างและปรับตัว ยอมรับกับการทำงานของหน่วยงานที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะเชื่อว่าหน่วยงานมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และมีการบริหารการวางแผนที่เกิดขึ้นได้ดี มีการประสานงานและติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้รับมือได้ทันต่อสถานการ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวีร์ ภูวขจรพานิช (2561) ได้ศึกษาพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรกรมตรวจบัญชี พบว่า หากมีการเปิดรับสิ่งใหม่ การรับมือกับความไม่นอน จะส่งผลให้การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงลดลง และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ด้านการเปิดรับสิ่งใหม่ของ (Brian Dunican, 2015 : อ้างใน กุลวีร์ ภูวขจรพานิช) ได้กล่าวถึง คำจำกัดความของการเปิดรับสิ่งใหม่ (Mindfulness) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychology) หมายถึง การที่บุคคลนั้น ๆ มีความคิดที่เปิดกว้าง สร้างสรรค์และสามารถมองเห็นความแตกต่างหรือความเหมือนของสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยมี 3 ลักษณะ คือ 1) ความสามารถในการสร้างหรือ จัดหมวดหมู่ใหม่ ๆ ให้กับสิ่งต่าง ๆ 2) ความสามาสารถการเปิดรับข้อมูลใหม่ ๆ 3) ความสามารถในการเข้าใจถึงมุมมองอื่นที่แตกต่างไปจากของตนการเปิดรับสิ่งใหม่อาจมีบทบาทสำคัญต่อหลายแง่มุมของแต่ละบุคคล ตั้งแต่ลักษณะความคิดอัตโนมัติกิจวัตรหรือพฤติกรรมแย่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อประมาณความสุขมากน้อยของบุคคลนั้น ๆ โดยตรง ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้นสามารถลดพฤติกรรมแย่ ๆ ลงได้และอาจมีผลต่อสุขภาพจิตที่ดีขึ้นได้ ส่วนปัจจัยจูงใจ พบว่า ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบที่สำคัญในงานด้านนโยบายและการบริการ ด้านการได้รับการยอมรับและด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อที่ 3 ทั้งนี้แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำงานใดก็ตามถ้าจะให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ความสามารถหรือทักษะในการทำงานของบุคลากรและการจูงใจเพื่อโน้มน้าวบุคลากรให้ใช้ความสามารถหรือทักษะในการทำงาน แรงจูงใจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการที่หล่อหลอมจิตใจของบุคคลให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานไปในทางทิศทางที่ต้องการมีความพึงพอใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน ในปัจจุบันได้ให้ความสนใจและความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ โดยการตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรเป็นการตอบสนองวัตถุประสงค์ของหน่วยงานด้วยเช่นกัน ดังนั้น ถ้าหน่วยงานใดที่มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้หน่วยงานนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีความเจริญก้าวหน้า เพราะบุคลากรดังกล่าวจะทุ่มเทพลังงานและความสามารถอย่างเต็มที่ และโดยไม่รู้เหน็ดเหนื่อย เพื่อให้ผลงานสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมาย ของงาน นอกจากนั้น ยังมีบุคลากรอีกส่วนหนึ่งซึ่งเชื่อว่าการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมุ่งมั่นทำงานให้เจริญก้าวหน้ายังช่วยเสริมสร้างความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้แก่ผู้นั้น ช่วยให้ใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย และช่วยสร้างคนให้ได้ดีได้เพราะการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ทำให้ชีวิตมีคุณค่าอีกด้วย ผู้บริหารที่ดีต้องทำความเข้าใจในพฤติกรรมของบุคลากรที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากรเพื่อให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณ นวกิจเจริญยิ่ง (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร พบว่าปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ด้านความมั่งคงในการ

ทำงาน ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน ด้านโอกาสก้าวหน้าในอนาคต ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านนโยบายและการบริหารงานมีอิทธิผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของวิศวกรในองค์กร และงานวิจัยของปริณดา ปันหล้า (2566) ได้ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 5 พบว่าด้านการได้รับการยอมรับและความรับผิดชอบ และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และด้านสภาพชีวิตส่วนตัวส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 5 และงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานธุรการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ในเขตพื้นที่ภาค 6 พบว่า ด้านลักษณะของงานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านปัจจัยพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลง การรับมือกับความไม่แน่นอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างให้บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ระหว่างการปฏิบัติงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยอาจใช้วิธีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับงานสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์อยู่อย่างสม่ำเสมอ และด้านปัจจัยจูงใจ รายได้และสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรในด้านนี้ให้มากขึ้น อาจจะเพิ่มค่าตอบแทนพิเศษให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถในตำแหน่งที่ต้องปฏิบัติ ค่าตอบแทนเพียงพอต่อการดำรงชีพ ตลอดจนสวัสดิการประเภทต่าง ๆ เหมาะสม รวมทั้งการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะบุคลากรประจำสำนักงานอัยการสูงสุด ในสังกัดสำนักงานอัยการภาคซึ่งหากทำการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอแนะให้ทำการวิจัยในสำนักงานอื่น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในแต่ละสำนักงาน และพัฒนาปรับปรุงในภาพรวมขององค์การ อันเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานอัยการสูงสุด

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

3. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น การศึกษาค่านิยมร่วมขององค์กร ความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้าในสายอาชีพ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวอาจจะสามารถนำผลการวิจัยมาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กุลวีร์ ภูวขจรพานิช. (2561). *การศึกษาพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา*: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

โชติ บดีรัฐ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานธุรการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ในเขตพื้นที่ภาค 6. *Journal of Modern Learning Development*,*7*(5), ประจำเดือนมิถุนายน 2565. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/255008/173148

ธนภรณ์ พรรณราย. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา*, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

นิดา ประพฤติธรรม. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ปริณดา ปันหล้า. (2566). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 5. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,*9*(1), (มกราคม-เมษายน 2566). https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/262458/179160

อรุณ นวกิจเจริญยิ่ง. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของวิศวกรในองค์กร. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation, 9*(8), 228-241. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/264335

อำนาจ เจตเจริญรักษ์. (2566). *นโยบายการบริหารสำนักงานอัยการสูงสุด*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566 จาก https://www3.ago.go.th/center/policy/

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

Administration in the Good Governance and Service Quality Affecting the Confidence of the Members of Phayakkhaphumiphisai Agricultural Cooperative Limited, Maha Sarakham Province

ลักขณา นิลเอก* วีระกิตติ์ เสาร่ม กชนิภา วานิชกิตติกูล
Lakkhana Nil-ek*, Weerakit Saorom, Khotchanipa Wanitkittikul
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*,2,3
Faculty of Management Science, Maha Sarakham Rajabhat University
luckana1975@gmail.com

Received: September 7, 2024 **Revised:** November 19, 2024 **Accepted:** November 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด และ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด สมมติฐานการวิจัย 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม 2) คุณภาพการบริการส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จำนวน 340 คน โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ และการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 3 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักความมีส่วนร่วม และหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังแสดงตามสมการในรูปแบบมาตรฐานดังนี้ Y = 0.226X1 + 0.237X4 + 0.209X5 เกี่ยวกับคุณภาพการบริการ 3 ด้าน คือ การเข้าใจรับรู้ความต้องการ การสื่อสาร และการเข้าถึงบริการ ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นดังแสดงตามสมการในรูปแบบมาตรฐานดังนี้ Y = 0.229X7 + 0.249X11 + 0.229X12 ตามลำดับ และความเชื่อมั่น พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงาน รองลงมา ด้านบุคลากร และด้านภาพลักษณ์ ตามลำดับ การให้บริการที่มีคุณภาพสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้องค์การสหกรณ์สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล คุณภาพการบริการ ความเชื่อมั่น สหกรณ์การเกษตร

Abstract

This research aimed to: 1) study the governance principles affecting the confidence of members of the Phayakkhaphum Phisai Agricultural Cooperative Limited, and 2) examine the service quality factors influencing the confidence of members of the Phayakkhaphum Phisai Agricultural Cooperative Limited. The research hypotheses were: 1) governance based on good governance principles positively influences the confidence of members of the Phayakkhaphum Phisai Agricultural Cooperative Limited, Maha Sarakham Province, and 2) service quality positively affects the confidence in the same cooperative. The sample consisted of 340 members of the Phayakkhaphum Phisai Agricultural Cooperative Limited, determined using Taro Yamane's formula and selected through simple random sampling. This was a quantitative study using questionnaires as the data collection tool. Data analysis employed percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis to test the hypotheses.

The findings revealed that members placed importance on three aspects of governance: the rule of law, participation, and efficiency and effectiveness, all of which positively influenced confidence at a significance level of 0.05, as shown in the standardized equation: $Y = 0.226X_1 + 0.237X_4 + 0.209X_5$. Regarding service quality, three aspects-understanding of needs, communication, and service accessibility-affected confidence, as expressed in the standardized equation: $Y = 0.229X_7 + 0.249X_{11} + 0.229X_{12}$, respectively. Overall, confidence was rated at a high level, ranked from highest to lowest as operational performance, personnel, and image. High-quality service under sound management principles fosters members' confidence and contributes to the sustainable operation of the Phayakkhaphum Phisai Agricultural Cooperative Limited.

Keywords: Good Governance, Service Quality, Confidence, Agricultural Cooperative

บทนำ

สหกรณ์มีความสำคัญมากในประเทศไทยเนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจและสวัสดิการของประชาชน โดยมีความสำคัญในเชิงกว้างและเชิงลึก ดังนั้นสหกรณ์จึงเป็นสถาบันที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก โดยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น ช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการในภูมิภาคเข้าถึงเงินทุนและทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาธุรกิจของพวกเขา การร่วมมือในสหกรณ์ช่วยในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของสมาชิก โดยช่วยในกระบวนการการผลิตและตลาด ซึ่งส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นสำหรับสมาชิกและชุมชน สหกรณ์สร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ทางสังคมรวมทั้งสหกรณ์ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกมากมายที่ส่งผลให้มีความสำคัญในประเทศไทย

สำหรับจังหวัดมหาสารคาม มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเนื่องมาจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และประสบกับปัญหาด้านการเงินที่ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ จึงมีความจำเป็นในการหาเงินทุนสำรองสำหรับการทำการเกษตรและใช้จ่ายในครอบครัว ส่งผลให้มีสหกรณ์เกิดขึ้นมากมาย

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีจำนวนสหกรณ์ทั้งสิ้น 82 แห่ง ประกอบด้วยเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร 51 แห่ง สมาชิก 157,007 ราย และสหกรณ์นอกภาคการเกษตร 31 แห่ง สมาชิก 55,807 ราย (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม, 2564)

สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด เป็นสหกรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัยและอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จดทะเบียนสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ เมื่อวันที่ 22 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2518 สมาชิกแรกตั้งจำนวน 240 คน จำนวน 9 กลุ่ม มีทุนดำเนินงาน จำนวน 12,000.00 บาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก ธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการได้แก่ ธุรกิจซื้อ ธุรกิจขาย ธุรกิจรวบรวม ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา จากข้อมูลผลประกอบการงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563–2565 พบว่าสหกรณ์มีผลกำไรในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 11,000,000.00 บาท พ.ศ. 2564 มีผลกำไรจำนวน 10,000,000.00 บาท และ พ.ศ. 2565 มีผลกำไรจำนวน 9,000,000.00 บาท จะเห็นว่าสหกรณ์เริ่มมีผลกำไรลดลงซึ่งเกิดจากสมาชิกมาใช้บริการในธุรกิจด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ลดลง นอกจากนี้นโยบายในช่วงปี พ.ศ. 2563–2565 ที่สหกรณ์ได้ปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับสมาชิกก็มีผลทำให้มีกำไรจากการดำเนินงานลดลง อีกทั้งสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ที่เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ดูแลสมาชิกในเขตพื้นที่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และอำเภอ ยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีสมาชิกจำนวนมากแต่สมาชิกมาใช้บริการธุรกิจของสหกรณ์กลับมีปริมาณลดลงทุกปี แสดงให้เห็นว่าการทำธุรกิจของสหกรณ์ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเท่าที่ควร ทำให้สหกรณ์มีกำไรจากการดำเนินงานลดลง ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2566 ของสหกรณ์ยังมีปัญหาในหลายด้าน เพราะสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่สุดของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีทุนดำเนินงานจำนวน 343,127,087.34 บาท มีจำนวนสมาชิก 2,183 คน สมาชิกอยู่กระจัดกระจายตามตำบลต่าง ๆ ของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัยและอำเภอยางสีสุราช สมาชิกสหกรณ์มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม ซึ่งต้องใช้เงินทุนในการประกอบอาชีพในการทำการเกษตร สมาชิกสหกรณ์ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ สหกรณ์จึงมีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกมีเงินทุนที่เพียงพอในการประกอบอาชีพ แต่จากการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ผ่านมาสหกรณ์กำลังประสบกับปัญหาสำคัญคือ สมาชิกในธุรกิจสินเชื่อเพิ่มมากขึ้นทุกปีแต่ในธุรกิจอื่น ๆ ของสหกรณ์กลับมีสมาชิกมาใช้บริการลดลงทุกปี แสดงให้เห็นว่าการทำธุรกิจของสหกรณ์ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเท่าที่ควร แม้ในแต่ละธุรกิจที่สหกรณ์ได้ทำนั้นจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่สมาชิกก็ตาม (สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด, 2565) ดังนั้น หากสหกรณ์สร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิกโดยนำหลักการบริหารธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักคุณธรรม มาใช้ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพการบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการเข้าถึงบริการ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ด้านลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ด้านความสุภาพเป็นมิตร และด้านการสื่อสาร จะช่วยในการพัฒนาองค์การ จะทำให้สหกรณ์สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิกอย่างดียิ่ง (สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด, 2565)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสหกรณ์และการให้บริการที่ตรงตามความต้องการของสมาชิก มุ่งมั่นพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์ โดยแสดงให้เห็น

ว่าภายใต้การกำกับดูแลที่ดีไม่เพียงแต่สมาชิกจะได้รับบริการที่ถูกใจแล้ว สมาชิกก็ได้รับประโยชน์จากการบริการที่มีคุณภาพ อีกทั้งสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ได้เสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินกิจการของสหกรณ์โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรสหกรณ์มีความซื่อสัตย์ สุจริต ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคงเป็นที่เชื่อมั่นและยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่มวลสมาชิกของสหกรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

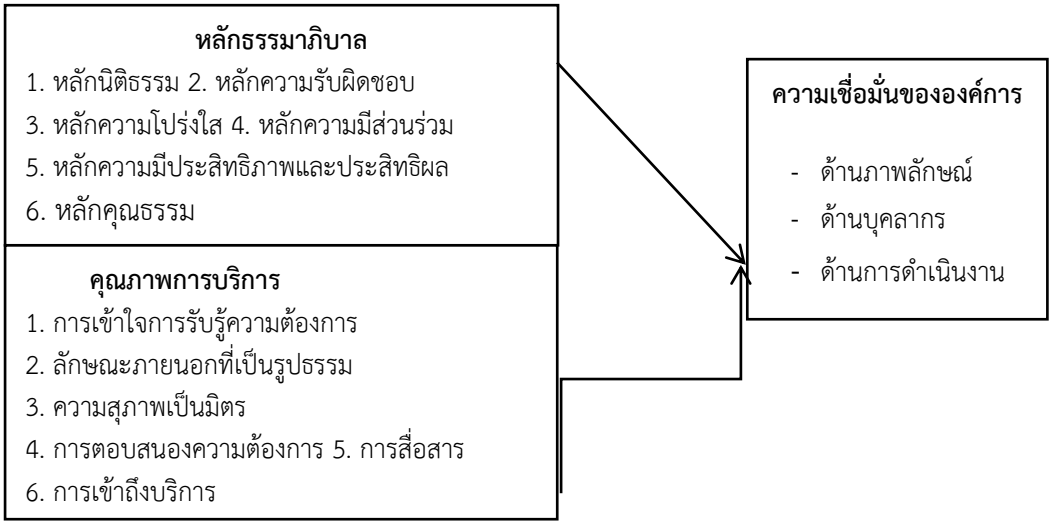
1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
4. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
5. เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม
2. คุณภาพการบริการส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับคุณภาพการบริการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม จำนวนสมาชิก 2,183 คน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 (สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย, 2565)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จำนวน 340 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักคุณธรรม ด้านคุณภาพการบริการ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ด้าน คือ การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ความสุภาพเป็นมิตร การตอบสนองความต้องการ การสื่อสาร และการเข้าถึงบริการ

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อมั่น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านภาพลักษณ์ ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงาน

3. ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ตามแนวคิดหลักธรรมาภิบาลในบริบทการบริหารราชการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดองค์ประกอบ

6 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักคุณธรรม

2) คุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพการบริการ 6 ด้าน คือ การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ความสุภาพเป็นมิตร การตอบสนองความต้องการ การสื่อสาร และการเข้าถึงบริการ

3) ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ประกอบด้วยองค์ประกอบของความเชื่อมั่น 3 ด้าน คือ ด้านภาพลักษณ์ ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงาน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักคุณธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ความสุภาพเป็นมิตร การตอบสนองความต้องการการสื่อสาร และการเข้าถึงบริการ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านภาพลักษณ์ ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงาน ลักษณะ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสม ดังต่อนี้

การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

การทดสอบค่าความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.791–0.996 โดยค่าความเชื่อมั่นของทุกตัวแปร เป็นไปตามเกณฑ์ที่จะต้องมีค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al, 2010)

3) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและแจกแบบสอบถาม จำนวน 340 ชุด เท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้

4) การใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานอภิปรายและสรุปผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) หาความสัมพันธ์โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson correlation) และสถิติที่ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 194 คน (ร้อยละ 57.06) อายุ 41–50 ปี 110 คน (ร้อยละ 32.35) สถานภาพสมรส 274 คน (ร้อยละ 80.59) ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 201 คน (ร้อยละ 59.13) อาชีพเกษตรกร 324 คน (ร้อยละ 95.29) รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน 10,000–20,000 บาท 253 คน (ร้อยละ 74.41) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ 6–10 ปี 166 คน (ร้อยละ 48.82)

1. ผลวิเคราะห์ระดับการบริหารหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม

ด้านหลักธรรมาภิบาล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
หลักนิติธรรม	4.12	0.90	มาก
หลักความรับผิดชอบ	4.11	0.89	มาก
หลักความโปร่งใส	4.09	0.90	มาก
หลักความมีส่วนร่วม	4.09	0.89	มาก
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	4.07	0.91	มาก
หลักคุณธรรม	4.06	0.93	มาก
รวม	**4.09**	**0.90**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.90) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ หลักนิติธรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12; S.D. = 0.90) รองลงมาหลักความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11; S.D. = 0.89) หลักความโปร่งใส ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.90) และหลักความมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.89)หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07; S.D. = 0.91) และหลักคุณธรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06; S.D. = 0.93) ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์ระดับของคุณภาพการบริการในภาพรวมของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับคุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตร พยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม

ด้านคุณภาพการบริการ	$\overline{X}$	S.D.	**ระดับความคิดเห็น**
การตอบสนองความต้องการ	4.12	0.93	มาก
การเข้าถึงบริการ	4.12	0.91	มาก
ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม	4.11	0.96	มาก
การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ	4.11	0.95	มาก
ความสุภาพเป็นมิตร	4.11	0.95	มาก
การสื่อสาร	4.11	0.92	มาก
รวม	**4.11**	**0.91**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.11; S.D. = 0.91) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การตอบสนองความต้องการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.12; S.D. = 0.93) รองลงมา การเข้าถึงบริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.12; S.D. = 0.91) ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.11; S.D. = 0.96) การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.11; S.D. = 0.95) ความสุภาพเป็นมิตร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.11; S.D. = 0.95) และการสื่อสาร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.11; S.D. = 0.92) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม

ด้านความเชื่อมั่น	$\overline{X}$	S.D.	**ระดับความคิดเห็น**
ด้านการดำเนินงาน	4.18	0.90	มาก
ด้านบุคลากร	4.17	0.90	มาก
ด้านภาพลักษณ์	4.14	0.92	มาก
รวม	**4.16**	**0.91**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.16; S.D. = 0.91) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการ

ดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.18; S.D. = 0.90) รองลงมา ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17; S.D. = 0.90) และด้านภาพลักษณ์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14; S.D. = 0.92) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลในแต่ละองค์ประกอบและความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีต่อค่าตัวแปรตามทีละคู่ พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักธรรมาภิบาลในแต่ละองค์ประกอบและความเชื่อมั่น

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y
หลักนิติธรรม (X_1)	1						
หลักความรับผิดชอบ (X_2)	.944**	1					
หลักความโปร่งใส (X_3)	.948**	.952**	1				
หลักความมีส่วนร่วม (X_4)	.938**	.941**	.950**	1			
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (X_5)	.933**	.940**	.946**	.953**	1		
หลักคุณธรรม (X_6)	.945**	.942**	.952**	.952**	.953**	1	
ความเชื่อมั่นของสมาชิก (Y)	.878**	.872**	.875**	.884**	.881**	.881**	1

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ผลการวิเคราะห์ พบว่า หลักธรรมาภิบาลในแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยหลักนิติธรรม (X_1) หลักความรับผิดชอบ (X2) หลักความโปร่งใส (X3) หลักความมีส่วนร่วม (X4) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (X5) หลักคุณธรรม(X_6) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อมั่น (r = 0.872-0.884) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร				
	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.449	.103		4.367	.000
หลักนิติธรรม (X_1)	.225	.088	.226	2.552	.011**
หลักความรับผิดชอบ (X_2)	.091	.091	.092	1.005	.315
หลักความโปร่งใส (X_3)	.020	.100	.021	.205	.838
หลักความมีส่วนร่วม (X_4)	.238	.097	.237	2.448	.015**
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (X_5)	.204	.092	.209	2.202	.028**
หลักคุณธรรม (X_6)	.130	.096	.135	1.351	.178
ค่า R2 = 0.807 Adjusted R2 = 0.807 F= 236.788 Sig. F = 0.000 นัยสำคัญทางสถิติ 0.05					

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม (β = .225, P <. 05) หลักความมีส่วนร่วม (β = .238 , P < .05) และหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (β = .204 , P < .05) ส่งผลกระทบเชิงต่อความเชื่อมั่น ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$Y = b_1 x_1 + b_4 x_4 + b_5 x_5$

$Y = 0.226X_1 + 0.237 X_4 + 0.209 X_5$

ความเชื่อมั่น = .225 (หลักนิติธรรม) + .091 (หลักความรับผิดชอบ) + .020 (หลักความโปร่งใส + .238 (หลักความมีส่วนร่วม) + .204 (หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล) + .130 (หลักคุณธรรม)

สรุป

ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสหกรณ์การเกษตร พยัคฆภูมิพิสัย จำกัด คือ หลักความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามลำดับ

6. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการในแต่ละองค์ประกอบและความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของคุณภาพการบริการ ที่มีต่อค่าตัวแปรตามทีละคู่ พบว่า คุณภาพการบริการทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพการบริการในแต่ละองค์ประกอบและความเชื่อมั่น

ตัวแปร	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	X_{12}	Y_{13}
การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ (X_7)	1						
ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม (X_8)	.959**	1					
ความสุภาพเป็นมิตร (X_9)	.966**	.970**	1				
การตอบสนองความต้องการ(X_{10})	.970**	.962**	.974**	1			
การสื่อสาร (X_{11})	.966**	.958**	.958**	.960**	1		
การเข้าถึงบริการ (X_{12})	.931**	.942**	.929**	.927**	.954**	1	
ความเชื่อมั่นของสมาชิก (Y)	.917**	.907**	.908**	.913**	.920**	.904**	1

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณภาพการบริการในแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วย การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ(X7) ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม (X8) ความสุภาพเป็นมิตร (X9) การตอบสนองความต้องการ (X10) การสื่อสาร (X11) การเข้าถึงบริการ (X12) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อมั่น (r = 0.904-0.920) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

คุณภาพการบริการ	ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร				
	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.400	.086		4.672	.000
การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ (X_7)	.223	.093	.239	2.402	.017**
ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม (X_8)	.026	.090	.028	.289	.773
ความสุภาพเป็นมิตร (X_9)	.008	.101	.009	.080	.936
การตอบสนองความต้องการ (X_{10})	.186	.100	.195	1.870	.062
การสื่อสาร (X_{11})	.246	.098	.249	2.502	.013**
การเข้าถึงบริการ (X_{12})	.225	.069	.229	3.239	.001**
ค่า R^2 = 0.864 Adjusted R^2 = 0.864 F= 358.886 Sig. F = 0.000 นัยสำคัญทางสถิติ 0.05					

จากตารางที่ 7 พบว่า คุณภาพการบริการ ประกอบด้วย ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ (β = .223, P <. 05) ด้านการสื่อสาร (β = .246 , P < .05) และด้านการเข้าถึงบริการ (β = .225, P < .05) ส่งผลกระทบเชิงต่อความเชื่อมั่น ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$Y = b_7 x_7 + b_{11} x_{11} + b_{12} x_{12}$

$Y = 0.223\ X_7 + 0.246\ X_{11} + 0.225\ X_{12}$

ความเชื่อมั่น = .223 (ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ) + .026 (ด้านลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม) + .008 (ด้านความสุภาพเป็นมิตร) + .186 (ด้านการตอบสนองความต้องการ) + .246 (ด้านการสื่อสาร) + .225 (ด้านการเข้าถึงบริการ)

สรุป

ปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด คือ การสื่อสารการเข้าถึงบริการ และการเข้าใจการรับรู้ความต้องการตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ หลักนิติธรรม รองลงมา คือ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักคุณธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของเตชภูมิ ตันติพิเชฐ (2565) ที่พบว่ารูปแบบการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักความมีส่วนร่วม (5) หลักความรับผิดชอบ และ (6) หลักความคุ้มค่า ในด้านหลักคุณธรรม เช่น คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์มีการบริหารงานโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์มีการบริหารจัดการมุ่งเน้นให้เกิดการประหยัดงบประมาณ มีการรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ด้านหลักความโปร่งใส เช่น สมาชิกสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์และคณะกรรมการตอบข้อสงสัยในการดำเนินงานได้ชัดเจน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม รองลงมา การเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ความสุภาพเป็นมิตร การตอบสนองความต้องการ การสื่อสาร และ การเข้าถึงบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของนัยนา โปธาวงค์, พรศักดิ์ โพธิอุโมงค์, ประเสริฐ จรรยาสุภาพ, นันทพรรดิ์ นิตยพงศ์ชัยและพิมพ์ชนก สังข์แก้ว (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำกัด พบว่า คุณภาพการ

ให้บริการสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำกัด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านคุณลักษณะของผู้ให้บริการ มีผลการประเมินสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือในมาตรฐานคุณภาพการให้บริการ ด้านมาตรฐานการให้บริการ และด้านความปลอดภัย ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าด้านลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม มีความสำคัญ เช่น สหกรณ์มีทำเลที่ตั้งสะดวกสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการจัดป้ายบอกขั้นตอนและหลักฐานในการมาขอรับบริการ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ เช่น เจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้บริการสมาชิกด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของระบบที่ทันสมัย มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ให้บริการอำนวยความสะดวกสมาชิก ด้านความสุภาพ เป็นมิตร เช่น เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีสัมมาคารวะในการให้บริการสมาชิก มีความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อม ถ่อมตน มีความยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรเวลาให้บริการสมาชิก

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้าน ภาพลักษณ์ รองลงมา ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษาของณัชชา กริ่มใจ และพงษ์เทพ ศรีโสภาจิต (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่มีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่มีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบสังคม และด้านองค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านบุคลากร และด้านผลิตภัณฑ์/บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลใน 3 ด้านที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด คือ หลักนิติธรรม หลักความมีส่วนร่วม และหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล แสดงให้เห็นว่า ผู้รับบริการคำนึงถึงการบริการด้วยหลักนิติธรรม ยึดระเบียบ แนวทางปฏิบัติ ให้เป็นเอกภาพ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสหกรณ์ สอดคล้องกับเตชภูมิ ตันติพิเชฐ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า รูปแบบการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักความมีส่วนร่วม (5) หลักความรับผิดชอบ และ (6) หลักความคุ้มค่า มุ่งให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ช่วยส่งเสริมพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืนและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด พบว่า มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด ตามลำดับ คือ การสื่อสาร การเข้าถึงบริการ และการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการบริการที่สมาชิกผู้รับบริการมีความต้องการมากที่สุดคือ การเข้าใจรับรู้ความต้องการเพื่อตอบสนองและแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้อย่างเป็นรูปธรรมที่สุด นำมาซึ่งความพึงพอใจ การไว้วางใจ เกิดความศรัทธาต่อหน่วยงานสหกรณ์เป็นลำดับต่อไป สอดคล้องกับนัยนา โปธาวงค์, และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำกัดผลการศึกษา คุณภาพการให้บริการสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำกัด พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านคุณลักษณะของผู้ให้บริการ มีผลการประเมินสูงสุด

รองลงมาคือด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือในมาตรฐานคุณภาพการให้บริการด้านมาตรฐานการให้บริการ และด้านความปลอดภัยตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไป พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 41–50 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน 10,000–20,000 บาท ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ 6–10 ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด สามารถนำข้อมูลไปทำการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้การดำเนินงานในด้านการให้บริการของมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ตรงตามความต้องการของสมาชิก และควรมุ่งเน้นที่สมาชิกเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุประมาณ 41–50 ปี รายได้ต่อเดือน 10,000–20,000 บาท เพื่อรักษาฐานสมาชิกเดิมให้คงอยู่และเพิ่มฐานสมาชิกใหม่ให้มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็น หลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านหลักความโปร่งใส ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์ควรรักษาจุดเด่นนี้ไว้ให้เสมอต้นเสมอปลาย และสามารถนำข้อมูลไปทำการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในองค์การเพิ่มมากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์บริหารงานโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์และคณะกรรมการตอบข้อสงสัยในการดำเนินงานได้ชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสหกรณ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพต่อไป

3. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็น คุณภาพการบริการของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรม ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการ ด้านความสุภาพเป็นมิตร ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการพัฒนาการบริการสมาชิกสหกรณ์ ให้ตรงตามความต้องการของสมาชิกให้สมาชิกได้รับความพึงพอใจสูงสุด เช่น การที่สหกรณ์มีทำเลที่ตั้งที่ดี มีความสะดวกในการเดินทางมาทำงาน ปรับปรุงและออกแบบตกแต่งที่สวยงาม เจ้าหน้าที่แต่งกายสะอาด เรียบร้อย สุภาพเหมาะสม พูดจาสุภาพ อัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ตั้งใจที่จะให้บริการสมาชิก รวมถึงเจ้าหน้าที่สหกรณ์ต้องมีความสามารถให้คำแนะนำอย่างเข้าใจและชัดเจน และยังมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก วงเงินกู้ และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์ตามความต้องการของสมาชิก

4. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็น ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านภาพลักษณ์รองลงมา ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงาน ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก เช่น จัดระบบการดำเนินงานอำนวยความสะดวกให้สมาชิก มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และบริการอย่างรวดเร็วโดยสมาชิกไม่ต้องรอนาน สามารถตรวจสอบได้ สามารถติดตามและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการได้อย่างทันท่วงที เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบเป็นอย่างดี บริการอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการเรียกร้องผลประโยชน์จากผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–Depth Interview) กับผู้นำกลุ่มสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลรายละเอียดที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพื่อค้นหาปัจจัยเหตุที่สมาชิกให้ความสำคัญในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตร เพื่อยกระดับการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอย่างยั่งยืน

2. ควรทำการวิจัยเชิงนโยบาย โดยการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้พัฒนากรอบมาตรฐานการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหาแนวทางการเพิ่มคุณภาพการบริการของสหกรณ์การเกษตรที่สอดคล้องกับผลการวิจัยและประเมินผล

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำโมเดลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ไปทำการวิจัยซ้ำในบริบทอื่น ๆ หรือโดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ในภูมิภาคอื่น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา กริ่มใจ และพงษ์เทพ ศรีโสภาจิต. (2562). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่มีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 7*(1), 293-305.

เตชภูมิ ตันติพิเชฐ. (2565). รูปแบบการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 7*(3), 137-147

นัยนา โปธาวงค์ และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำกัด. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 3*(3), 19-32.

สำนักงานสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย. (2565). *รายงานประจำปีสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย 2565*. มหาสารคาม: สำนักงานสหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม. (2564). *รายงานประจำปีสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม.* มหาสารคาม: สำนักงานฯ.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis (Seven ed.)*. Upper Saddle River, NJ Prentice Hall: Pearson.

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

Factors Influencing the Implementation of Social Welfare Policies by Song Phinong Municipality, Song Phinong District, Suphanburi Province

ศรัณย์ ฐิตารีย์
saran Thitaree
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Graduate School
dr_thitareee@hotmail.com

Received: November 15, 2024 **Revised:** December 27, 2024 **Accepted:** January 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) อิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประชากร คือประชาชนในเขตปกครองของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง จำนวน 11,967 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 387 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) อิทธิพลต่อ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงาน การวางแผนและควบคุม สมรรถนะองค์การ และการสนับสนุนจากประชาชน ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย สมรรถนะองค์การ การสนับสนุนจากประชาชนมีอิทธิพลทางตรงและเป็นบวกต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ สวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองสองพี่น้อง ปัจจัย

Abstract

This survey research aimed to study: 1) the level of opinions on the factors affecting the implementation of social welfare policy in Song Phi Nong Municipality, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province, and 2) the influence on the implementation of social welfare

policy in Song Phi Nong Municipality, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province. The population consisted of 11,967 residents under the jurisdiction of Song Phi Nong Municipality. The sample size was 387 people. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and path analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall average level of opinions on the factors affecting the implementation of social welfare policy in Song Phi Nong Municipality, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province was high, and the overall level of policy implementation was also high; and 2) the factors influencing the implementation of social welfare policy in Song Phi Nong Municipality consisted of 6 independent variables: policy objectives, adequacy of resources, organizational characteristics, planning and control, organizational competency, and public support. Among these, policy objectives, organizational competency, and public support had a direct and positive influence on the implementation of social welfare policy in Song Phi Nong Municipality, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province.

Keywords: Policy Implementation, Social Welfare, Song Phi Nong Municipality, Factors

บทนำ

การจัดสวัสดิการสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งให้โอกาสกับคนจนคนด้อยโอกาส ลดปัญหาทางสังคมเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมสร้างโอกาสให้กับคนจนบางกลุ่มชดเชยความล้มเหลวของระบบตลาดและสร้างความสันติสุขให้เกิดแก่ผู้ยากไร้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ, 2546) สำหรับการจัดสวัสดิการสังคมโดยรวมในสังคมไทยมีเป้าหมาย แก้ไขความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษาโดยใช้รูปแบบการสงเคราะห์ ป้องกันปัญหาซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาความรู้และการฝึกอาชีพและพัฒนาศักยภาพความคิดและจิตใจ โดยการพัฒนามุ่งให้คนมีสวัสดิการชุมชนขั้นต่ำ คือ การจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมถึงการสงเคราะห์สังคม การประกันสังคมและบริการสังคมโดยภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชนและภาคชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการบริการสวัสดิการสังคม โดยการกำหนดยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคม การจัดทำนโยบายสวัสดิการสังคม (อภิญญา เวชยชัย และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2546)

ตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 มาตราที่ 3 ได้ให้ความหมาย "สวัสดิการสังคม" หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคม สิทธิทางสังคมที่ประชาชนพึงได้รับในการแก้ไข พัฒนา ป้องกัน ส่งเสริม เกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นธรรมและเหมาะสม ในด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับจนมาถึงเรื่องของรัฐสวัสดิการ เป็นการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน การมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชน

จะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ การจัดสวัสดิการของรัฐนั้น เป็นรูปแบบกลไกในการจัดสวัสดิการสังคม การบริหารของภาครัฐของประเทศไทย จะมุ่งเน้นการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว รัฐไม่มุ่งแก้ไข ปัญหาเชิงระบบหรือโครงสร้างขององค์กรภาครัฐ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น คือ ปัญหา การดำเนินงานและวางแผน เพราะรูปแบบการบริหารงานแบบระบบการสั่งการจากบนลงล่าง (top-down) ต้องรอคำสั่ง ในการดำเนินงานและวางแผนจากส่วนกลางเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการบริหารงาน และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่าง ๆ ทำให้การจัดสวัสดิการ ไม่ทั่วถึง ทำให้ แนวทางในการจัดสวัสดิการไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 78 การที่รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารการบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมาย ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

เทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมสวัสดิการเบี้ยยังชีพเด็ก เยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเอดส์ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กที่ยากจนขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมและพัฒนาอาชีพกลุ่มสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ให้คำปรึกษา แนะนำ ด้านสวัสดิการแรงงาน การประกันสังคม ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำอาชีพการเกษตร ส่งเสริมและสนับสนุนงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้ยากไร้ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมกลุ่มผู้ป่วยเอดส์ ส่งเสริมและให้คำปรึกษาการณาปณกิจสงเคราะห์ ให้คำปรึกษากองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนและการออมทรัพย์ สนับสนุนศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลและหมู่บ้าน ส่งเสริมภารกิจบทบาทหน้าที่และสิทธิสตรี ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน/การเคหะ (เทศบาลเมืองสองพี่น้อง, 2567) จึงสนใจศึกษาว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสองพี่น้องได้รับผลอย่างไรเมื่อนำนโยบายสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของประชากรหรือไม่ มีคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจเพียงใดและเทศบาลเมืองสองพี่น้องใช้ตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติและมีผลมากน้อยต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติและระดับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้าน วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงานการวางแผนและการควบคุม สมรรถนะขององค์การ การสนับสนุนจากประชาชน มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11,967 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้กำหนดตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านการวางแผนและการควบคุม ด้านสมรรถนะขององค์การ และด้านการสนับสนุนทางการเมืองและประชาชน
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

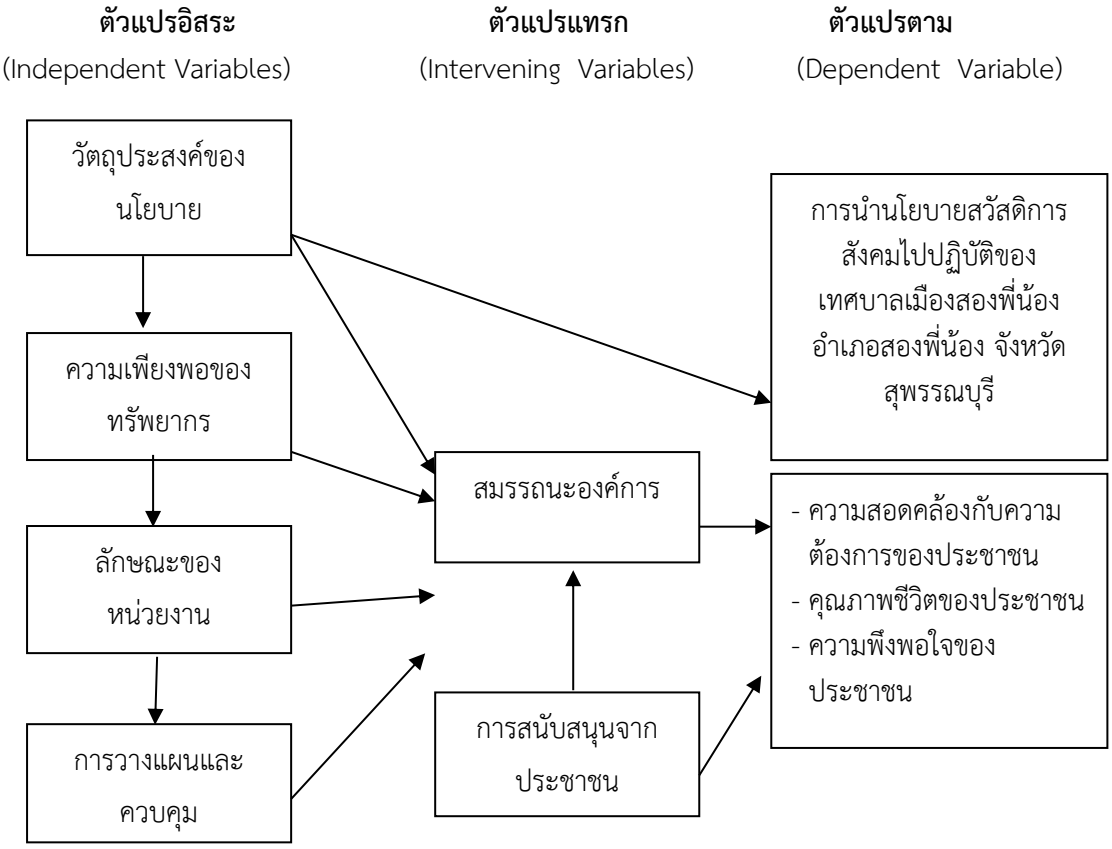
ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล วันที่ 1-30 พฤษภาคม พ.ศ. 2567

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ 7 หมู่บ้าน (19 ชุมชน) มีประชากรทั้งหมด 11,967 คน ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดและข้อเสนอแนะ เพื่อสอบถามให้ทราบถึงการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองสองพี่น้อง ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง เป็นแบบสอบถามแบบ 5 ระดับ จำนวน 6 ด้าน รวม 30 ข้อ คือ

1. วัตถุประสงค์ของนโยบาย	จำนวน 5 ข้อ
2. ความเพียงพอของทรัพยากร	จำนวน 5 ข้อ
3. ลักษณะของหน่วยงาน	จำนวน 5 ข้อ
4. การวางแผนและควบคุม	จำนวน 5 ข้อ
5. สมรรถนะองค์การ	จำนวน 5 ข้อ
6. การสนับสนุนจากประชาชน	จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง เป็นแบบสอบถามแบบ 5 ระดับ จำนวน 3 ด้าน รวม 18 ข้อ คือ

1. ความสอดคล้องกับความต้องการของประชากร	จำนวน 7 ข้อ
2. คุณภาพชีวิตของประชาชน	จำนวน 5 ข้อ
3. ความพึงพอใจของประชาชน	จำนวน 6 ข้อ

การตรวจคุณภาพสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วได้เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุง แก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนตรวจสอบเนื้อหาให้ครอบคลุมที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .66-1.00 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้

จากนั้นก็นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ที่ผ่านความเห็นชอบของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลทุ่งคอก จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า 0.05 (α - Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .959 ถือได้ว่าแบบสอบถามหรือข้อคำถามที่น่าเชื่อถือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α- Coefficient)

2. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. สถิติที่ ทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ด้วยแบบจำลอง (Model of Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 11,967 คน (เทศบาลเมืองสองพี่น้อง, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้จำนวน 387 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายการด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ไปปฏิบัติ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงาน การวางแผนและควบคุม สมรรถนะองค์การ และการสนับสนุนจากประชาชน

แปลความหมายค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) แบ่งออกเป็น 5 ระดับของ Best (1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง ระดับน้อยมาก

3. การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคม เขียนเป็นสมการโครงสร้าง ได้ดังนี้

$$Y = \beta_1 X_1 + \beta_2 X_5 + \beta_3 X_6 + e \quad \text{.....(1)}$$

$$X_5 = \beta_4 X_1 + \beta_5 X_2 + \beta_6 X_3 + \beta_7 X_4 + \beta_8 X_6 + e \quad \text{.....(2)}$$

$$X_2 = \beta_9 X_1 + e \quad \text{.....(3)}$$

$$X_3 = \beta_{10} X_2 + e \quad \text{.....(4)}$$

$$X_4 = \beta_{11} X_3 + e \quad \text{.....(5)}$$

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลจากการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่1

1.1 ระดับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ด้านลักษณะของหน่วยงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการวางแผนและควบคุมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม

ปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. วัตถุประสงค์ของนโยบาย	3.95	0.81	มาก	1
2. ความเพียงพอของทรัพยากร	3.61	0.79	มาก	5
3. ลักษณะของหน่วยงาน	3.90	0.78	มาก	2
4. การวางแผนและควบคุม	3.57	0.82	มาก	6
5. สมรรถนะองค์การ	3.86	0.78	มาก	4
6. การสนับสนุนจากประชาชน	3.88	0.80	มาก	3
รวมเฉลี่ย	**3.79**	**0.79**	**มาก**	

1.2. ระดับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจของประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมา คือ ด้านความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ดังตารางที่ 2

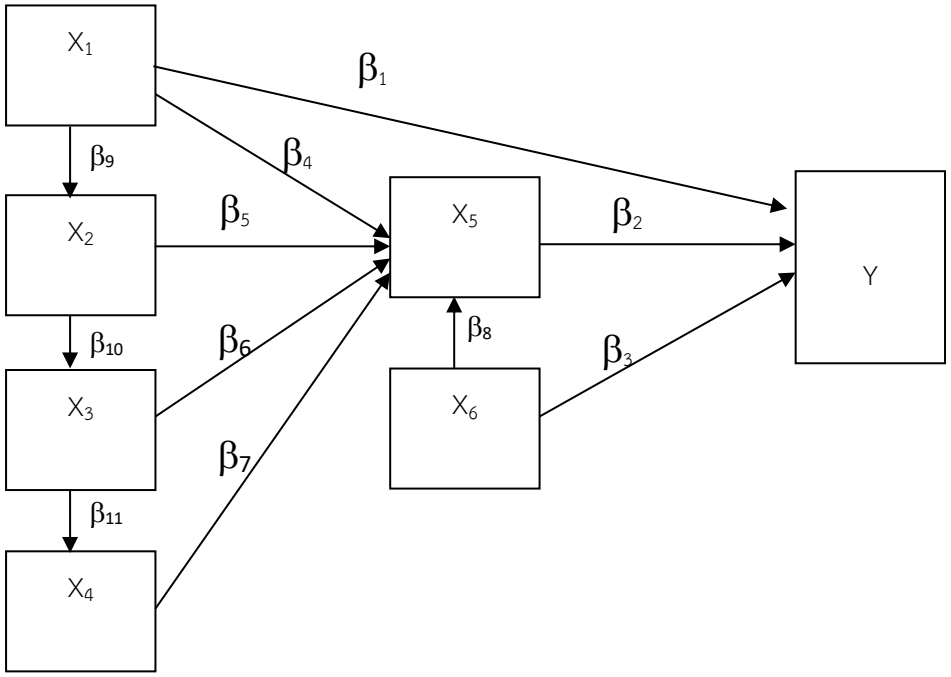
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม

การนำนโยบายไปปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน	3.85	0.80	มาก	2
2. คุณภาพชีวิตของประชาชน	3.58	0.79	มาก	3
3. ความพึงพอใจของประชาชน	3.96	0.81	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**3.79**	**0.80**	**มาก**	

2. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่2

ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน ได้ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

เขียนเป็นสมการโครงสร้าง ได้ดังนี้

$Y = \beta_1 X_1 + \beta_2 X_5 + \beta_3 X_6 + e$.....(1)

$X_5 = \beta_4 X_1 + \beta_5 X_2 + \beta_6 X_3 + \beta_7 X_4 + \beta_8 X_6 + e$.....(2)

$X_2 = \beta_9 X_1 + e$.....(3)

$X_3 = \beta_{10} X_2 + e$.....(4)

$X_4 = \beta_{11} X_3 + e$.....(5)

$X_6 = \beta_8 X_5 + e$.....(6)

Y = การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (POLM)

X_1 = วัตถุประสงค์ของนโยบาย (GOL)

X_2 = ความเพียงพอของทรัพยากร (ADE)

X_3 = ลักษณะของหน่วยงาน (ORG)

X_4 = การวางแผนและควบคุม (PCJ)
X_5 = สมรรถนะองค์การ (OCT)
X_6 = การสนับสนุนจากประชาชน (SPT)
e = ความคลาดเคลื่อน

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในสมการที่ (1)

$$Y = \beta_1 X_1 + \beta_2 X_5 + \beta_3 X_6 + e \quad \text{.....(1)}$$

ตัวแปร	POLM	GOL	ORG	SPT
GOL	.675	1.000		
ORG	.770	.680	1.000	
SPT	.885	.695	.723	1.000

หมายเหตุ: POLM คือ ตัวแปรตาม (Y)

จากตารางที่ 3 การตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระก่อนนำไปหาความสัมพันธ์กับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยวิธีการสร้างสมการถดถอยพหุคูณเนื่องจากการใช้สถิติถดถอยพหุคูณมีเทคนิควิธีกำกับวิธีที่ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันสูง คือ ต้องไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.75 (สุชาต ประสิทธิ์รัฐสินธิ์, 2548) ซึ่งจากการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระโดยการสร้าง Correlation Matrix พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีสัมประสิทธิ์สูงกว่า 0.75 ดังนั้น จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ในสมการถดถอยพหุคูณ ต่อไปได้

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในสมการที่ (2)

$$X_5 = \beta_4 X_1 + \beta_5 X_2 + \beta_6 X_3 \beta_7 X_4 + \beta_8 X_6 + e \quad \text{.....(2)}$$

ตัวแปร	OCT	GOL	ADE	ORG	PCJ	SPT
GOL	.622	1.000				
ADE	.734	.687	1.000			
ORG	.665	.695	.733	1.000		
PCJ	.734	.633	.746	.684	1.000	
SPT	.746	.685	.735	.677	.695	1.000

หมายเหตุ OCT คือ ตัวแปรตาม (X_5)

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระก่อนนำไปหาความสัมพันธ์กับการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีการสร้างสมการถดถอยพหุคูณ เนื่องจากการใช้สถิติถดถอยพหุคูณมีเทคนิคกำกับวิธีที่ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันสูง คือ ต้องไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดคู่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.75 (สุชาต ประสิทธิ์รัฐสินธิ์, 2548) ซึ่งจากการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระโดยการสร้าง Correlation Matrix พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าสัมประสิทธิ์สูงกว่า 0.75 ดังนั้น จึงนำมาวิเคราะห์ในในสมการถดถอยพหุคูณ ต่อไปได้ และได้ผลการวิเคราะห์สมการทั้งสี่สมการ ดังต่อไปนี้

POLM = .154 GOL + .446 OTC +.554 SPT +e.....(1)

R = .865 ,R^2 = .748, SEE = .20561, F = 325.80, Sig F = .000

ผลลัพธ์ของสมการแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (R^2) คือ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ถึงร้อยละ 74.8 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (SEE) ต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีเท่ากับ .20561

OTC = .445 GOL+.280 ADE+.115 ORG+.435 PRJ+.552 SPT +e.....(2)

R = .844 ,R^2= .7129, SEE =.33352, F = 190.89, Sig F =.000

ผลลัพธ์ของสมการแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (R^2) คือการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ถึงร้อยละ 71.29 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (SEE) ต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีเท่ากับ .33352

ADE = .774 GOL+e.....(3)

R =.733 ,R^2= .537, SEE = .42397, F = 329.74, Sig F = .000

ผลลัพธ์ของสมการแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 1 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (R^2) คือการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ถึงร้อยละ 53.7 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (SEE) ต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมือง สองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เท่ากับ .42397

ORG = .643 ADE +e .....(4)

R = .778 ,R^2= .605, SEE = .38964, F = 457.21, Sig F = .000

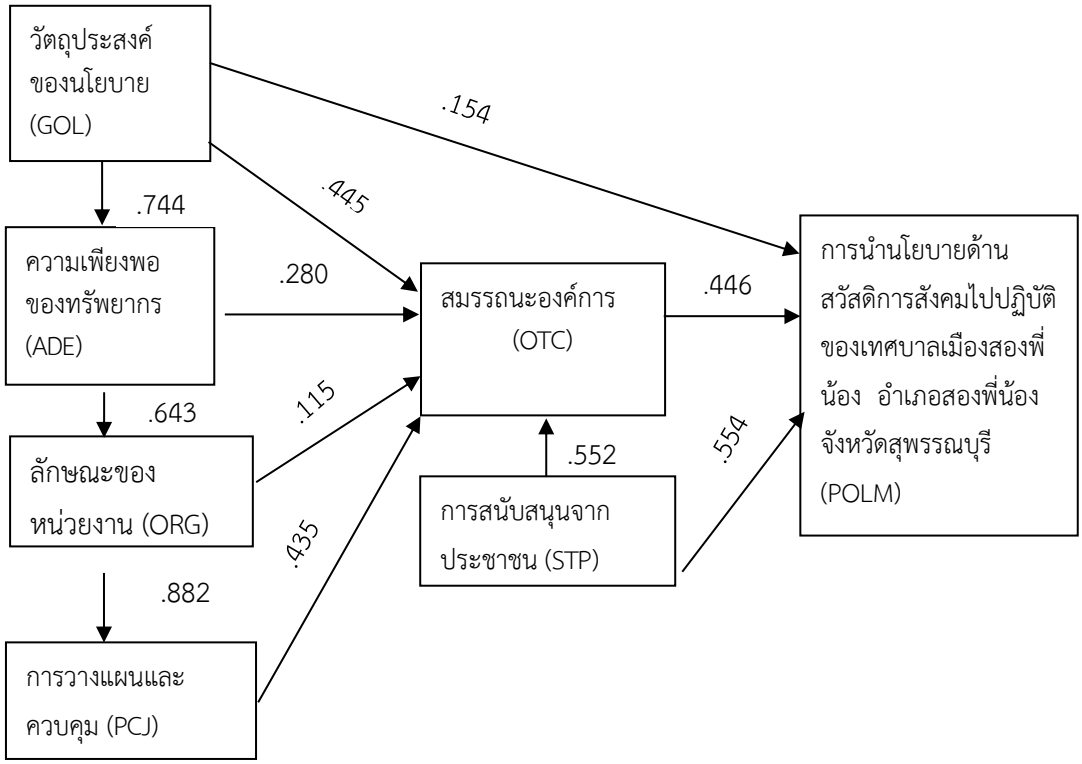
ผลลัพธ์ของสมการแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 1 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (R^2) คือ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีได้ถึงร้อยละ 60.5 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (SEE) ต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เท่ากับ .38964

PCJ = .822 ORG+e.....(5)

R = .769 ,R^2= .591, SEE = .52230, F = 445.82, Sig F = .000

ผลลัพธ์ของสมการแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 1 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (R^2) คือ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง

จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ถึงร้อยละ 59.1 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (SEE) ต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เท่ากับ .52230

ภาพที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

จากการทดสอบตัวแปรอิสระ 6 ตัว คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย (GOL) ความเพียงพอของทรัพยากร (ADE) ลักษณะของหน่วยงาน (ORG) การวางแผนและควบคุม (PCJ) สมรรถนะองค์การ (OTC) การสนับสนุนจากประชาชน (STP) ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (POLM) พบว่า วัตถุประสงค์ของนโยบาย (.154 GOL) สมรรถนะองค์การ (.446 OTC) การสนับสนุนจากประชาชน (.554 STP)มีอิทธิพลทางตรงและเป็นบวกต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

สรุปผลวิจัย

ปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วัตถุประสงค์ของนโยบายมีค่าอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ลักษณะของหน่วยงานที่ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการวางแผนและควบคุมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีค่าอยู่ในระดับมาก

การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจของประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับมาก รองลงมาคือ ด้านความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และคุณภาพชีวิตของประชาชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีค่าอยู่ในระดับมาก

ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงาน การวางแผนและควบคุม สมรรถนะองค์การ และการสนับสนุนจากประชาชน และวัตถุประสงค์ของนโยบาย สมรรถนะองค์การ การสนับสนุนจากประชาชนมีอิทธิพลทางตรงและเป็นบวกต่อการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง มีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจน โดยนำเข้าบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาล สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมีการกำหนดขั้นตอนมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดแนวทางการกำกับ ตรวจสอบ และมีผู้รับผิดชอบนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Van Meter and Van Horn (1975) ที่กล่าวว่า นโยบายที่ดีในทางปฏิบัติจะต้องระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติให้ชัดเจน เพราะความชัดเจนขององค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ง่ายต่อการนำไปแปลความหมายเมื่อลงมือปฏิบัติ ง่ายต่อการกำหนดแนวทางการกำกับ การตรวจสอบ การวัดและการประเมิน ด้านความเพียงพอของทรัพยากร ประชาชนมีความเห็นว่าการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองสองพี่น้อง มีงบประมาณเพียงพอ พร้อมที่จะดำเนินนโยบายได้ แต่ต้องแก้ไขให้ครอบคลุมและเข้าถึงและต้องทำแผนงานล่วงหน้า และควรจะเพิ่มงบประมาณให้กับโครงการสวัสดิการสังคม เงินอุดหนุนสามารถเบิกงบได้ทันเวลาทำงานทันเวลาตามแผนงาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Nakamura and Smallwood (1980) ด้านลักษณะหน่วยงาน ประชาชนมีความเห็นว่าการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองสองพี่น้อง เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม ผู้บริหารมี ความรู้ความสามารถในการบริหารงานให้ความสนใจงานด้านสวัสดิการสังคมมาก พนักงานมีการประสานงานกับประชาชนอย่างเหมาะสมให้การช่วยเหลืออย่างความยุติธรรมกับประชาชนทุกคน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Van Horn and Van Meter (1975) ด้านการวางแผนและควบคุม ประชาชนมีเห็นว่าเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ให้ความช่วยเหลือประชาชนได้ทันเวลาตามความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น มีการวางแผนให้ประชาชนในพื้นที่รู้จักฝึกอาชีพ เช่น มีการฝึกอบรม ฝึกสอนการประกอบอาชีพและสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Van Horn (1979) เห็นว่าผู้ที่จำเป็นต้องทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินก็คือ ผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) และประชาชน (citizen) ทั้งนี้เพราะกำหนดนโยบายและประชาชนจำเป็นต้องทราบประสิทธิผลของนโยบาย ต้องการรู้ว่าแผนงานที่ให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติสามารถนำไปสู่เป้าหมายในสภาพที่เป็นจริงได้มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติ แนวคิดในการควบคุมและการกระตุ้นส่งเสริมในฐานะเป็นปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วรเดช จันทรศร (2528) ให้เหตุผลว่าการตรวจสอบ ควบคุมและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มุ่งหมายให้เกิดประสิทธิภาพและระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์จะส่งผลให้มีการใช้ระบบการให้คุณให้โทษอย่างเป็นธรรม ด้านสมรรถนะองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเห็นว่าเทศบาลเมืองสองพี่น้องมีงบประมาณเพียงพอต่อ

การให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม แต่ยังขาดเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดสรรเจ้าหน้าที่มาทำงานด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นเพื่องานจะได้เป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วประชาชนไม่ต้องรอนาน และจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Van Meter and Van Horn (1975) ที่กล่าวว่า นโยบายที่ดีในทางปฏิบัติจะต้องกำหนดทรัพยากรสนับสนุนนโยบายและแผนไว้ชัดเจน ทรัพยากรอาจจะหมายถึงแรงเสริมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนหรือโครงการ ทรัพยากรเป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกต่อประสิทธิผลของนโยบาย และเป็นที่ยอมรับว่า ทรัพยากรเงินเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้นโยบายนำไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จ แต่ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรทางด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศ หรือแรงเสริมอื่น ๆ ก็มีความสำคัญและจำเป็นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pressman and Wildavsky (1973) ยังได้กล่าวว่า เนื้อหาสาระนโยบายที่กำหนดจะต้องระบุทรัพยากรสนับสนุนชัดเจน เช่น ระบุจำนวนและแหล่งงบประมาณ บุคลากร ฯลฯ ว่าแต่ละปีจะมีการจัดสรรทรัพยากรแต่ละประเภทเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัตินโยบายและแผนอย่างไร นอกจากนี้กล้า ทองขาว (2534) ได้กล่าวสนับสนุนว่า ศักยภาพและความสามารถขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ พิจารณาจากโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความรู้ ความสามารถและทักษะของทีมงาน ความสามารถและประสบการณ์ของผู้นำองค์กร ระบบการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารภายในและระหว่างองค์กร การมีและใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารอย่างเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรทางการเงินและอุปกรณ์การบริหาร รวมทั้งความสามารถนำเงินและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ได้ทันเวลาและสถานการณ์

ผลวิจัยสามารถอธิบายได้ว่าการทำงานของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง จะสามารถทำงานได้ง่ายมากขึ้นถ้าวัตถุประสงค์ในตัวนโยบายมีความชัดเจน มีความละเอียดรอบคอบจะช่วยให้ปฏิบัติงานได้ง่าย นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นข้าราชการ พนักงานมีความรู้ความสามารถดี มีการการศึกษาดีแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของสมรรถนะของหน่วยงานที่มีความแข็งแกร่งมีประสิทธิภาพ แต่ที่สำคัญมากที่สุดก็คือการได้รับการสนับสนุนจากประชาชนที่ในเขตเทศบาลยิ่งได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากเท่าใดก็จะทำให้นโยบายสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากประชาชน การวางแผนและควบคุม ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงาน ยกเว้นปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ของนโยบายมีอิทธิพลทางตรงและเป็นบวกต่อสมรรถนะองค์การ แสดงว่าสมรรถนะของเทศบาลเมืองสองพี่น้องจะมีประสิทธิผลและประสบผลสำเร็จในนำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องมีการวางแผนที่ดี มีงบประมาณและบุคลากรเพียงพอ การจัดระบบงานในหน่วยงานมีประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านความเพียงพอของทรัพยากรมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะของหน่วยงานคือต้องมีงบประมาณที่เพียงพอ มีบุคลากรที่พร้อมทำงาน มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงานที่เพียงพอจะทำให้หน่วยงานของเทศบาลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรรค์ นิสัยกล้า (2550) เรื่องการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร ในประเด็นที่ว่าปัจจัยการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติที่อธิบายผลการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประกอบด้วยปัจจัยด้านการจัดหาส่งเสริม ควบคุม ประเมินผลและการให้คุณให้โทษบุคลากร ด้านผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติ ด้านการกำหนดภารกิจและมอบหมายงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์กานต์ ปรีเปรม (2560) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำนโยบายการดำเนินงานสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในประเด็นที่ว่าการผันแปรความสำเร็จของการนำนโยบายการดำเนินงานสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติ โดยมีตัวแปรอิสระที่มีอำนาจการอธิบายมากที่สุดในสมการมี 5 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายการผันแปรความสำเร็จของการนำนโยบายการดำเนินงานสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เทศบาลเมืองสองพี่น้อง ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย ให้มีความชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทำความเข้าใจในตัวนโยบายให้ละเอียดแล้วนำไปกำหนดแผนงานงานให้สอดคล้องกัน นำไปให้บริการประชาชนให้ได้รับความพึงพอใจเมื่อมารับบริการ สามารถแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

2. สมรรถนะองค์การ เทศบาลเมืองสองพี่น้อง ต้องแสวงหาความร่วมมือในการจัดองค์กรให้มีความเข้มแข็ง มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการนำนโยบายการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ไปปฏิบัติเหมาะสมและมีอย่างเพียงพอและผู้นำท้องถิ่นมีศักยภาพและความผูกพัน ต่อประชาชนในพื้นที่ เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้องไปปฏิบัติประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสนับสนุนจากประชาชน หากเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ได้รับการสนับสนุนจากทางการเมืองและประชาชนจากหลายภาคส่วน เช่น สาธารณสุข ฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน (ธนาคาร) เป็นต้นก็จะทำให้การนำนโยบายการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าเทศบาลเมืองสองพี่น้อง หากมีความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย จะทำให้การนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองสองพี่น้องไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสำเร็จในการนำนโยบายการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเมืองการบริหาร ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ ในการบริหารงานของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง ให้ครอบคลุมทุกด้าน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับเทศบาลเมืองอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการนำนโยบายสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติแล้วนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของเทศบาลเมืองสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ให้สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลเมืองสองพี่น้อง. (2567). *จำนวนประชากร*. สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองสองพี่น้อง. (ข้อมูล ณ วันที่ 30 ตุลาคม 2566)

พิชญ์กานต์ ปรีเปรม. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำนโยบายการดำเนินงานสวัสดิการสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี *.วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา 7*(1), (มกราคม – มิถุนายน 2560).

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรเดช จันทรศร. (2528). การนำนโยบายไปปฏิบัติ: การสำรวจกรอบความรู้โดยสังเขป. ใน อุทัย เลาหวิเชียร และประทาน คงฤทธิศึกษากร (บรรณาธิการ), *การบริหารรัฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะ-รัฐประศาสนศาสตร์.

สุชาต ประสิทธิ์รัฐสินธิ์. (2548). *การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล.* กรุงเทพฯ: สามลดา.

เสกสรรค์ นิสัยกล้า. (2550*). การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

อภิญญา เวชยชัยและกิตติพัฒน์, นนทปัทมะดุลย์. (2546). *การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best, J. W. (1981). *Research in education.* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Nakamura, R. T. and Smallwood, F. (1980). *The politics of policy implementation*. New York: St. Martin's.

Pressman, J. L. and Wildavsky, A. (1973). *Implementation.* (2nd ed.). Berkeley, CA: University of California Press.

Van Meter, D. S. and Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework**.** *Administration and Society*, *6*(4), 446-484.

Van Horn, C. E. (1979). Evaluating the new federalism: National goals and local implementors*. Public Administration Review*, *39*(1), 15-22.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* (3rd ed). New York: Harper and Row.

เพลงแม่น้ำโขง: พรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำและสำนึกร่วมวัฒนธรรมของคนสองฝั่งแม่น้ำโขง

Mekong River Songs: The Nation-State Borders, Memories, and Shared Cultural Consciousness of People on Both Sides of the Mekong River

กอบชัย รัฐอุบล* กิติราช พงษ์เฉลียว
Kobchai Ratubon*, Kitirach Pongclalaw
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*,2
Thai language Program, Faculty of Humanities Social Science, Ubonratchathani Rajabhat University
kitirach-pong@hotmail.com

Received: September 5, 2024 **Revised:** February 21, 2025 **Accepted:** March 11, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่ปรากฏในเพลงแม่น้ำโขง โดยใช้แนวคิดเรื่องพรมแดนรัฐชาติ แนวคิดสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมและแนวคิดความทรงจำทางสังคม โดยศึกษาวิเคราะห์เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขงจำนวน 5 เพลง ที่กล่าวถึงเนื้อหาพรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำ สำนึกร่วมทางวัฒนธรรม ได้แก่ เพลงสองฝั่งโขง ประพันธ์โดย สุลิวัด ลัดตะนะสะหวัน เพลงวอนปู่ศรีสุทโธ ประพันธ์โดย ปอยฝ้าย มาลัยพร เพลงอ้อมกอดเขมราฐ ประพันธ์โดย ภูศิลป์ วารินรักษ์ เพลงเสียงจากลาว ประพันธ์โดยนก พรพนา และเพลงรำวงลำโขงลำรัก ประพันธ์โดยธาตรี

ผลการศึกษาพบว่า เพลงแม่น้ำโขงทั้ง 5 เพลง ผู้ประพันธ์ได้มีการกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) แม่น้ำโขงที่ว่าด้วยตำนานและการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ 2) แม่น้ำโขงที่ว่าด้วยพรมแดนรัฐชาติและความทรงจำคนสองฝั่งแม่น้ำโขง 3) ประเพณีพิธีกรรมกับการสลายเส้นพรมแดนรัฐชาติชั่วคราว และ 4) แม่น้ำโขงกับการสร้างสำนึกร่วมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

คำสำคัญ: เพลงแม่น้ำโขง พรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำ สำนึกร่วมทางวัฒนธรรม

Abstract

This academic article aims to study the phenomena presented in Mekong River songs by applying the concepts of nation-state borders, shared cultural consciousness, and social memory. The study analyzes 5 songs with content related to the Mekong River that address themes of national borders, memory, and cultural consciousness. These songs include: Song Fang Khong by Suliwat Lattanasavanh, Won Pu Sri Suttho by Poyfai Malaiporn, Om Kot Khemarat by Phusilp Warinrak, Siang Chak Lao by Nok Pornpana, and Ram Wong Lam Khong Lam Rak by Thatree.

The study found that the 5 Mekong River songs address the following themes: 1. the Mekong River in relation to legend and the construction of sacredness, 2. the Mekong River as a national border and the shared memory of people on both sides of the river, 3. rituals and ceremonies that temporarily dissolve national borders, and 4. the Mekong River as a means of fostering a shared sense of ethnic identity.

Keywords: Mekong River Songs, Nation-State Border, Memory, Shared Cultural Consciousness

บทนำ

แม่น้ำโขง หรือแม่น้ำของ (Mekong River) คือ แม่น้ำสำคัญที่เป็นเส้นพรมแดนระหว่างรัฐชาติไทยกับลาว แม่น้ำสายนี้เป็นจุดกำเนิดความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ดังที่ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2556) ได้กล่าวว่า แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่มีต้นกำเนิดในเขตที่ราบสูงทิเบต เป็นสายน้ำแห่งชีวิตและจิตวิญญาณ ไหลผ่านหลายประเทศ ได้แก่ จีน พม่า ลาว ประเทศไทย กัมพูชาและเวียดนาม ถือได้ว่าเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีความสำคัญต่อสรรพชีวิตและเศรษฐกิจ แม่น้ำโขงยังเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญ ได้แก่ สัตว์น้ำนานาชนิดที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนทั้งสองฝั่ง ในขณะเดียวกันแม่น้ำโขงก็คือพื้นที่ทางจิตวิญญาณและความเชื่อซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับการสร้างแม่น้ำโขงที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม่น้ำโขงจึงเป็นแม่น้ำที่ไม่ใช่แค่เส้นแบ่งพรมแดนรัฐชาติ หากแต่เป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำ

เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าถึงแม้แม่น้ำโขงจะถูกนิยามความหมายให้เป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติระหว่างไทยและลาว แต่เส้นพรมแดนนี้บางขณะกลับเป็นมายาคติที่ผู้คนไม่ได้สนใจ ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2552) กล่าวว่า แม่น้ำโขง คือ สายน้ำแห่งชีวิตและวัฒนธรรม เป็นที่รวมของกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ จากแม่น้ำสายนี้ อีกทั้งยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแบบแผนชีวิตท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชาวบ้านทางสังคม และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ริมฝั่งโขงที่น่าสนใจ ความผูกพันของทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นพี่น้องกันและพึ่งพาอาศัยกันจากแม่น้ำโขง สิ่งเหล่านี้ทำให้สัมผัสได้ว่าแม่น้ำโขงที่มีชีวิต มีจิตวิญญาณความรู้สึก และหลอมรวมไปด้วยความผูกพันของผู้คน “แม่น้ำโขงจึงเปรียบเสมือนตัวเชื่อมวิถีชีวิต ไม่ใช่แค่เพียงพรมแดนกั้นระหว่างประเทศเท่านั้น”

นอกจากนี้การถูกนิยามความหมายให้เป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นหัวใจหลักของวัฒนธรรมแม่น้ำโขง คือความเชื่อว่า มนุษย์และธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน มนุษย์ มิได้อยู่เหนือธรรมชาติ ทั้งมนุษย์และธรรมชาติล้วนอยู่ภายใต้การคุ้มครอง ปกป้องรักษาโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เหนือธรรมชาติ ความผูกพันของคนกับแม่น้ำจึงมีคุณค่าทางจิตใจ ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในระบบสังคม มิใช่มองแม่น้ำเพียงประโยชน์ในเชิงการค้า การสร้างเงิน เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างที่การพัฒนากระแสหลักทั่วโลกกำลังหลงทางกัน นอกเหนือจากนั้น แม่น้ำโขงยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่ซักผ้า อาบน้ำ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต อาชีพ ตลอดจนระบบนิเวศของแม่น้ำโขง

ความสำคัญของแม่น้ำโขงในปัจจุบันนี้ คือ การเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ ซึ่งเพิ่งมามีในสมัยรัชกาลที่ 5 การเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ เป็นแนวคิดของชาติตะวันตก ซึ่งเป็นผลพวงมาจากนักล่าอาณานิคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการปักปันจากสนธิสัญญาสยามและฝรั่งเศส ซึ่งใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งระหว่างสยามกับลาว ซึ่งในเวลานั้นคือโคชินไชน่า สนธิสัญญาดังกล่าวทำให้ผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งมีวัฒนธรรมร่วม ไม่ว่าจะ

เป็นภาษา ศาสนา ฮีตคอง ถูกแบ่งออกเป็นคนละประเทศจนถึงปัจจุบัน การถูกแบ่งออกเป็นคนละประเทศทำให้เกิดการควบคุมทางกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องรัฐภูมิศาสตร์และอธิปไตยเหนือดินแดน สยามเริ่มมีการรวบรวมหัวเมืองและมีการให้ข้าหลวงจากส่วนกลางมาปกครองหัวเมืองที่สยามเรียกว่า “หัวเมืองอีสาน” หรือมณฑลอีสาน ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็เริ่มเข้มงวดกับการควบคุมแผ่นดินในอาณัติตนเองซึ่งเรียกว่า “โคชินไชน่า” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540)

แม้ดินแดนทั้งฝั่งที่ถูกแบ่งออกเป็นรัฐชาติ โดยใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดน แต่ในความทรงจำและสำนึกร่วมของผู้คนทั้งสองฝั่งยังคงคิดว่า พวกเขา คือญาติพี่น้องร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน การนำเสนอให้เห็นความทรงจำมักอยู่ในรูปกิจกรรมบางอย่าง อย่างเช่น ประเพณีพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากอาณาจักรล้านช้างอย่างเช่น การยึดถือฮีตสิบสอง ซึ่งมีการทำพิธีกรรมตลอดทั้ง 12 เดือน ความทรงจำทางสังคมเหล่านี้ คือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในสำนึกของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ดังที่ Halbwachs (1992) กล่าวว่า ความทรงจำทางสังคมเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลทั้งกรณีความสัมพันธ์กับคนในสังคม การทำกิจกรรมใด ๆ หรืออยู่ในเหตุการณ์ร่วมกันจนเกิดเป็นความทรงจำร่วมของคนในสังคม การจดจำจะเกี่ยวข้องกับการหลอมรวมภาพลักษณ์ และอุดมคติจนเกิดเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม “พื้นที่ความทรงจำ” (Sites of Memory) จึงมาจากบุคคลกับกลุ่มสังคม ความทรงจำร่วมของคนในสังคมก่อให้เกิดเอกภาพในสังคม ทำให้สังคม “มีเรื่องเล่า” ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมขึ้นและอัตลักษณ์เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความเป็นชุมชน อันมีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน

เรื่องราวความทรงจำทางสังคมที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ ความทรงจำทางสังคมที่ถูกนำเสนอผ่านบทเพลงแม่น้ำโขง ดังจะเห็นว่าจากอดีตถึงปัจจุบันมีผู้ประพันธ์เพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก เนื้อหาของเพลงแม่น้ำโขงมักจะมีความเกี่ยวข้องกับความรัก วิถีชีวิตและประเพณีของผู้คน แต่ในขณะเดียวกันบทเพลงแม่น้ำโขงหลายเพลงก็มีการนำเสนอให้เห็นสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม โดยมีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความทรงจำเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กรณีที่การทำสนธิสัญญาสยามและฝรั่งเศสในการกำหนดเส้นเขตแดนโดยใช้แม่น้ำโขง ในเนื้อหาของบางเพลงมีการกล่าวถึงความรักแต่ก็มีความทรงจำเรื่องพรมแดนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังเช่น แม่น้ำโขงอาจจะเป็นเส้นพรมแดนกั้นกลางระหว่างทั้งสองประเทศแต่ก็ไม่อาจกั้นกลางความรักระหว่างหนุ่มไทยและสาวลาวได้ หรือไม่สามารถกั้นขวางความสัมพันธ์ฉันญาติพี่น้องได้

ดังนั้น ในบทความวิชาการนี้ผู้เขียนจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอภาพความทรงจำและสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ที่ถูกนำเสนอผ่านบทเพลงแม่น้ำโขง ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอให้เห็นว่า แม้บทเพลงแม่น้ำโขงที่ผู้ประพันธ์ได้เขียนขึ้นมาเพื่อใช้ในความบันเทิง แต่เพลงแม่น้ำโขงอาจมีความหมายในหลากหลายมิติ ซึ่งผู้เขียนอาศัยแนวคิดเรื่องพรมแดนรัฐชาติเข้ามาตีความร่วมกับแนวคิดเรื่องความทรงจำทางสังคม และแนวคิดสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นความกระจ่างและองค์ความรู้อันเกิดจากการศึกษา ดังที่ผู้เขียนจะนำเสนอตามประเด็นต่อไปนี้

แม่น้ำโขงที่ว่าด้วยตำนานและการสร้างความศักดิ์สิทธิ์

แม่น้ำโขงคือพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ ความความน่าสนใจของเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่น้ำโขง ผู้เขียนพบว่า ผู้ประพันธ์เพลงได้มีการหยิบยกเอาตัวละครที่มีส่วนเกี่ยวข้องในตำนานการสร้างแม่น้ำโขงมาผลิตซ้ำและตอกย้ำความทรงจำร่วมของกลุ่มคนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งตำนานในทางคติชนวิทยา ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม (2534) อธิบายศัพท์คำว่า ตำนาน หมายถึง หรือนิยายศักดิ์สิทธิ์ที่อธิบายความเป็นมา หรือความหมายสำคัญของระบบความเชื่อทางศาสนา หรือเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติบุคคลสำคัญ เช่น ผู้ที่เป็นศาสดาหรือผู้นำทางวัฒนธรรมที่เป็นต้นเค้าทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรม

ขึ้นมา นอกจากนี้ศิราพร ณ ถลาง (2545) กล่าวว่า ตำนานปรัมปราเป็นข้อมูลทางคติชนที่ถือกันว่าเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Narratives) มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นเรื่องเล่าที่มักใช้ในการอธิบายการกำเนิดโลก กำเนิดชาติพันธุ์ต่าง ๆ

จากความหมายของตำนานที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าแม่น้ำโขงก็เป็นพื้นที่หนึ่ง ซึ่งมีตำนานปรัมปราเกี่ยวกับการสร้างแม่น้ำโขง และเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ในความทรงจำและการรับรู้ของคนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง โดยสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ตำนานการสร้างแม่น้ำโขงดังกล่าวมีส่วนในการประกอบสร้างความหมายให้แม่น้ำโขงกลายเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในการประพันธ์เพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงของศิลปินยังมีการกล่าวถึง ความทรงจำเกี่ยวกับตำนานของการสร้างแม่น้ำโขง โดยปรากฏในเพลง วอนปู่ลำโขง ประพันธ์โดยปอยฝ้าย มาลัยพร ได้กล่าวถึงพญานาคผู้สร้างแม่น้ำโขง ดังเนื้อความว่า

“ปู่ศรีสุทโธสร้างลำน้ำโขง
ข้างล่างลึกลงนั้นคือเมืองบาดาล
บั้งไฟพญานาคขึ้นฝั่งลำธาร
ทุก ๆ ปีฝั่งนทีหนองคายบึงกาฬ
วันออกพรรษา เวียนมาน่าอัศจรรย์
ผู้คนลือลั่น หลั่งมาทั่วฟ้าเมืองไทย”

จากเนื้อเพลงข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้กล่าวถึง “ปู่ศรีสุทโธนาคราช” ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปู่ศรีสุทโธนาคราช มีความเกี่ยวข้องกับตำนานการสร้างแม่น้ำโขง โดยในหนังสือตำนานนิทานอีสาน (ประมวล พิมพ์เสน, 2547) เล่าว่า ตำนานการสร้างแม่น้ำโขงนั้น มีเรื่องว่าสุทโธนาคที่เป็นพญานาคที่มีนิสัยมุทะลุดุดันปกครองเมืองหนองกระแสครึ่งหนึ่งและอีกครึ่งหนึ่งเป็นพญานาคเช่นเดียวกันปกครองมีชื่อว่าสุวรรณนาคมีนิสัยโอบอ้อมอารี มีบริวารฝ่ายละ 5,000 เช่นเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีอาหารการกินก็แบ่งกันกิน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเพื่อนตายกันตลอดมา แต่มีข้อตกลงกันอยู่ข้อหนึ่งว่า ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดออกไปหากินล่าเนื้อหาอาหารอีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องออกไปล่าเนื้อหาอาหาร เพราะเกรงว่าบริวารไพร่พลจะกระทบกระทั่งกันรบรากัน แต่ให้ฝ่ายที่ออกไปล่าเนื้อและนำอาหารที่หามาได้แบ่งกันกินฝ่ายละครึ่ง การกระทำโดยวิธีนี้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขตลอดมา อยู่มาวันหนึ่งสุทโธนาคพาบริวารไพร่พลออกไปล่าเนื้อหาอาหารได้ช้างมาเป็นอาหาร ได้แบ่งให้สุวรรณนาคครึ่งหนึ่งพร้อมกับนำขนของช้างไปให้ดูเพื่อเป็นหลักฐาน ต่างฝ่ายต่างกินเนื้ออย่างอิ่มหนำสำราญด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ในวันต่อมาอีกวันหนึ่งสุวรรณนาคได้พาบริวารไพร่พลออกไปล่าเนื้อหาอาหารได้เม่นมา สุวรรณนาคได้แบ่งให้สุทโธนาคครึ่งหนึ่งเหมือนเดิม พร้อมทั้งนำขนของเม่นไปให้ดู ปรากฏว่าเม่นตัวเล็กนิดเดียวแต่ขนของเม่นใหญ่ เมื่อแบ่งเนื้อเม่นให้สุทโธนาค จึงต้องแบ่งให้น้อย สุทโธนาคได้พิจารณาดูขนเม่นเห็นว่าขนาดขนช้างเล็กนิดเดียวตัวยังใหญ่โตขนาดนี้ แต่นี้ขนมีขนาดใหญ่ ตัวเม่นจะต้องใหญ่กว่าช้างอย่างแน่นอน คิดได้อย่างนี้ จึงให้เสนาอำมาตย์นำเนื้อเม่นที่ได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งไปคืนให้สุวรรณนาคพร้อมกับฝากบอกไปว่า "ไม่ขอรับอาหารส่วนแบ่งที่ไม่เป็นธรรมจากเพื่อนที่ไม่ซื่อสัตย์" ฝ่ายสุวรรณนาคเมื่อได้ยิน ดังนั้น จึงได้รีบเดินทางไปพบสุทโธนาคเพื่อชี้แจงให้ทราบว่าเม่นถึงแม้ขนมันจะใหญ่โตแต่ตัวเล็กนิดเดียว ขอให้เพื่อนรับเนื้อเม่นไว้เป็นอาหารเสียเถิด สุวรรณนาคพูดเท่าไรสุทโธนาคก็ไม่เชื่อผลสุดท้ายทั้งสองฝ่ายจึงประกาศสงครามกัน ฝ่ายสุทโธนาคซึ่งมีความโกรธเป็นทุนอยู่ตั้งแต่เห็นเนื้อเม่นอยู่แล้วจึงสั่งบริวารไพร่พลรุกรบทันที ฝ่ายสุวรรณนาคจึงรีบเรียกระดมบริวารไพร่พลต่อสู้ทันทีเช่นเดียวกัน พญานาคทั้งสองรบกันอยู่ถึง 7 ปี ต่างฝ่ายต่างเมื่อยล้า เพราะต่างหวังจะเอาชนะกันให้ได้ เพื่อจะครองความเป็นใหญ่ในหนองกระแสเพียงตน

เดียวจนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่บริเวณหนองกระแสและบริเวณรอบ ๆ หนองกระแสเกิดความเสียหาย เดือดร้อนไปตามกัน (ประมวล พิมพ์เสน, 2547)

เมื่อเกิดรบกันรุนแรงที่สุดจนทำให้ พื้นโลกสะเทือนเกิดแผ่นดินไหวทั้งหมด เทวดาน้อยใหญ่ทั้งหลายเกิดความเดือดร้อน พวกแถนน้อยใหญ่ทั้งหลายจึงไปเข้าเฝ้าพระยาแถนหลวงเพื่อหาวิธีการให้พญานาคทั้งสองหยุดรบกันเพื่อความสงบสุข พระยาแถนหลวงจึงได้เสด็จจากดาวดึงส์ ลงมายังหนองกระแส แล้วตรัสให้พญานาคทั้งสองหยุดรบกัน การทำสงครามครั้งนี้ถือว่าทุกฝ่ายเสมอกัน และหนองกระแสให้ถือว่าเป็นเขตปลอดสงคราม ให้พญานาคทั้งสองพากันสร้างแม่น้ำคนละสายออกจากหนองกระแสใครสร้างถึงทะเลก่อน พระยาแถนหลวงก็จะประทานรางวัลให้แก่ ผู้ชนะ ในการขุดควัดในครั้งนี้สุทโธนาคสามารถขุดควัดแผ่นดินมาทะลุทะเลก่อน ซึ่งแม่น้ำที่เกิดจากสุทโธนาคนั้น มีชื่อว่า แม่น้ำโขง ส่วนสุวรรณนาคมีนิสัยละเอียดละออ ค่อย ๆ ขุดควัดแผ่นดิน ภายหลังจึงเกิดเป็นแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายตรงที่สุดในประเทศไทย

จากตำนานการสร้างแม่น้ำโขงข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า แม่น้ำโขงเกิดจากฤทธิ์ของสุทโธนาคที่ทำการขุดควัดแผ่นดินจากหนองกระแส จนไปทะลุที่ทะเลจีนใต้ ประเด็นนี้ คือ ความทรงจำของคนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงที่เล่าต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น แม่น้ำโขงจึงเป็นแม่น้ำที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่เกิดจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของสุทโธนาคที่เป็นผู้สร้างแม่น้ำโขง ดังนั้นแม่น้ำโขงจึงเปรียบเสมือนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่แม่น้ำที่ผู้คนสองฝั่งโขงใช้ในการหล่อเลี้ยงชีวิต หากแต่เป็นแม่น้ำแห่งความเชื่อและความศรัทธา ซึ่งจะเห็นได้จากการความทรงจำและสำนึกร่วมของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง

ประเด็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับแม่น้ำโขง ยังเป็นประเด็นที่ควรพิจารณา กล่าวคือ ในวันออกพรรษาของทุกปี จะมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเกิดขึ้นในแม่น้ำโขง เรียกว่า บั้งไฟพญานาค ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกไฟสีแดงอมชมพูพวยพุ่งขึ้นจากลำน้ำโขง ซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะช่วงจังหวัดหนองคาย และ จังหวัดบึงกาฬ จะเริ่มปรากฏจากเหนือผิวน้ำตั้งแต่ระดับ 30 เมตร แล้วจะพุ่งขึ้นสูงประมาณระดับ 50-150 เมตร เป็นเวลาประมาณ 5-10 วินาที แล้วดับหายวับไปในอากาศและไม่มีลักษณะโค้งตกลงมาเหมือนดอกไม้ไฟ โดยลูกไฟไม่มีกลิ่น ไม่มีควัน ไม่มีเสียง ขนาดของลูกไฟมีขนาดตั้งแต่เท่าหัวแม่มือ กระทั่งขนาดเท่าฟองไข่ไก่ จะเริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่เวลาหลังพระอาทิตย์ตกดินจนถึงประมาณ 23.00 น. (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย, 2563)

ผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงเชื่อว่า บั้งไฟพญานาคเกิดจากอิทธิฤทธิ์ของเหล่าพญานาคที่พ่นบั้งไฟขึ้นมาเหนือแม่น้ำโขง เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ฉะนั้นบั้งไฟพญานาคจึงมีความเกี่ยวข้องกับเหล่าพญานาคที่เป็นบริวารของสุทโธนาคที่เป็นผู้สร้างแม่น้ำโขง ประเด็นที่น่าสังเกตอีกประเด็นหนึ่งคือ ความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่มีมาก่อนพุทธศาสนา ซึ่งความเชื่อนี้มีการนับถือพวกเงือกงูที่เป็นเจ้าแห่งสายน้ำ เมื่อพุทธศาสนาแผ่กระจายเข้าสู่ดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง ความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือพวกเงือกงูได้ปะทะประสานกับความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งมีตำนานต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธศาสนามากมาย เช่น ตำนานอุรังคธาตุที่ปรากฏขึ้นที่ภูกำพร้า ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำนานพระพุทธบาทที่ปรากฏในแม่น้ำโขง เช่น พระพุทธบาทเวินปลา อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม พระพุทธบาทเวินกุ่ม อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งรอยพระพุทธเจ้าเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับตำนานพระเจ้าเลียบโลก ซึ่งผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเคยเสด็จมายังแม่น้ำโขง และมีการฝากรอยพระบาทประทับเอาไว้ในบริเวณที่เคยเสด็จมา

เมื่อความเชื่อทางพุทธศาสนามีอิทธิพลในวิถีชีวิตของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง และมีการลดทอนความเชื่อแบบดั้งเดิม จึงทำให้เกิดการผนวกหรือในทางคติชนวิทยาเรียกว่าการประนีประนอม ซึ่งมีการนำเอาตำนานของความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนามารวมกัน ดังเช่น การเกิดขึ้นของบั้งไฟพญานาคเกิดจากอิทธิฤทธิ์ของเหล่าพญานาคพ่นดวงไฟขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งอาจจะถวายแด่พระธาตุพนม

บ้าง ถวายพระพุทธาทในแม่น้ำโขงหรือบนริมฝั่งแม่น้ำโขงบ้าง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในการประพันธ์เพลงของศิลปินได้มี การผลิตซ้ำความทรงจำเกี่ยวกับตำนานต่าง ๆ ดังเช่น ตำนานการสร้างแม่น้ำโขงของสุทโธนาค ตำนานพระพุทธบาท ตำนานอุรังคธาตุ และตำนานพระพุทธบาทต่าง ๆ เพื่อนำเสนอให้เห็นว่า แม่น้ำโขงคือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเร้นลับ มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงให้ความเคารพยำเกรงในความศักดิ์สิทธิ์ของแม่น้ำโขง

นอกจากนี้ความศักดิ์สิทธิ์ของแม่น้ำโขงยังถูกนำเสนอผ่านตำนานปลาบึก ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีจุดกำเนิดในแม่น้ำโขง ในบทเพลงรำวงลำโขงลำรัก ประพันธ์โดยธาตรี ได้มีการกล่าวถึงปลาบึกซึ่งเป็นปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่กินพืชเป็นอาหาร ปลาบึกมีความเกี่ยวข้องกับตำนานการสร้างแม่น้ำโขง กล่าวคือ เมื่อสุทโธนาคสามารถขุดควัดแผ่นดินจากหนองกระแสมาทะลุทะเลได้ก่อนสุวรรณนาค พระอินทร์จึงประทานปลาบึกให้สุทโธนาคเป็นรางวัล ฉะนั้นปลาบึก จึงเป็นปลาศักดิ์สิทธิ์ที่แต่ก่อนจะมีเฉพาะในแม่น้ำโขงแห่งเดียว ซึ่งในเนื้อเพลงรำวงลำโขงลำรัก ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงปลาบึก ดังความว่า

“ชาย) ข้ามลำโขงมุ่งตรงหาเจ้า
ถอดใจของเฮาไว้ให้แจ่มจันทร์
หญิง) อยากดูใจหนึ่งใจหรือนั่น
กลัวไม่ข้ามวันเขาตามกลับไป
ชาย) หากพี่นี้นั้นเป็นปลาบึก
ทุกยามรำลึกก็จะรีบมาไว
หญิง) ขอให้พี่เป็นปลาบึกดั่งใจ
น้องจะขี่เที่ยวไปในลำโขงเอย”

จากเนื้อความข้างต้นนี้ ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึง ปลาบึกซึ่งเปรียบเสมือนปลาศักดิ์สิทธิ์ในตำนานของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งในแม่น้ำโขงปรากฏสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปลาบึกอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยคำว่า ไคร้ หรือ ไก้ หมายถึง สาหร่ายน้ำจืดที่เป็นอาหารของปลาบึก นอกจากนี้ยังมีอ่างปลาบึก บ้านผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดเลย รวมถึง บ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ปลาบึกที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงนั้น คือการสืบทอดความทรงจำเกี่ยวกับตำนานปลาบึก ซึ่งผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงต่างรับรู้ และมีตำนานเกี่ยวกับปลาบึกเป็นจำนวนมาก ดังที่ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2556) กล่าวว่า ตำนานพงศาวดารล้านช้าง กล่าวถึง พญานาคสองตนแข่งการขุดควัดสร้างแม่น้ำโขงและแม่น้ำน่าน พระยาแถนหลวงจึงส่งปลาบึกให้ลงมาอยู่ในแม่น้ำโขง เพื่อเป็นอาหารเซ่นสรวงแก่ผีนาค ผู้สร้างน้ำแปงดิน” และเป็นอารักษ์ผู้ดูแลรักษาแม่น้ำโขง ดังนั้น การอธิบายว่าถิ่นฐานเดิมของปลาบึกก็คืออยู่บนเมืองฟ้าเมืองแถน

นอกจากนี้ ตำนานปลาบึกของชาวบ้านอ่างปลาบึก อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ยังคงเล่าสืบต่อกันมาว่า ปลาบึกเป็นปลาผี เพราะปลาบึก คือ ควายของผีเจ้าน้ำเจ้าท่า ซึ่งในแต่ละปีผีจะปล่อยปลาบึกออกมาทุกวันเพ็ญเดือนสามของทุกปี และช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่เมืองหลวงพระบางจะมีการเซ่นผีฟ้าผีแถนที่ถ้ำติ่งพร้อมกับการอัญเชิญพระบางลงสรงน้ำในแม่น้ำโขง เหล่าปลาบึกที่อาศัยอยู่ต่ำกว่าเมืองหลวงพระบางลงไปก็จะพากันแหวกว่ายทวนน้ำมาเพื่อร่วมบูชาผีฟ้าผีแถนและนมัสการพระบางที่เมืองหลวงพระบาง (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2556)

ในส่วนตำนานปลาบึกของชาวบรูที่บ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เชื่อว่า บริเวณแม่น้ำโขงที่มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะขนาดใหญ่ เรียกว่า เวินบึก จะมีปลาบึกหรือปลาผี ที่เป็นปลาเจ้าที่

และมีอาถรรพ์ เป็นปลาที่ให้ทั้งคุณ และให้ทั้งโทษ ปลาบึกทุกตัวจะมียันต์ขอมติดตัว เนื่องจากมีเจ้ามีจอมรักษา เมื่อชาวบรูจับปลาบึกได้ก็จะปล่อยลงเวินบึกเหมือนเดิม เพราะปลาบึก คือ ปลาศักดิ์สิทธิ์ หากใครจับได้แล้วไม่ปล่อยลงเวินบึกก็จะมีอันเป็นไป (มานิตย์ โศกค้อ, 2554)

ดังนั้น จะเห็นว่า ตำนานปลาบึกที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง จึงถูกนิยามความหมายให้เป็นปลาศักดิ์สิทธิ์ในมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรม เช่น การล่าปลาบึกจะต้องขอขมาต่อสุทโธนาคผู้เป็นเจ้าของปลาบึก ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า ปลาบึกก็คืออาหารศักดิ์สิทธิ์ เพราะจะต้องมีการประกอบพิธีกรรมเช่นสรวงผู้เป็นเจ้าของปลาบึก หรืออาจมีข้อห้ามเกี่ยวกับปลาบึกในบางชาติพันธุ์ เช่น ชาวบรูจะไม่ล่าปลาบึกมาเป็นอาหารเพราะเชื่อว่า ปลาบึกมีเจ้าของ ถ้าจะล่าปลาบึกก็จะต้องล่าเพื่อถวายเจ้ามหาชีวิตที่เป็นผู้มีบุญที่สามารถกินเนื้อปลาบึกได้ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ความทรงจำและสำนึกร่วมของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงที่มีการรับรู้ผ่านวรรณกรรมมุขปาฐะว่า ปลาบึกคือปลาที่พระยาแถนหลวงประทานให้แก่สุทโธนาคที่เป็นผู้สร้างแม่น้ำโขง ย่อมแสดงให้เห็นว่า แม่น้ำโขงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อ และความศรัทธาต่อพญานาควมทั้งปลาบึกแฝงอยู่ การประพันธ์เพลงแม่น้ำโขง ดังเช่น เพลงรำวงลำโขง ลำรัก ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปลาบึกจึงเป็นการผลิตซ้ำความทรงจำและสำนึกร่วมในความศักดิ์สิทธิ์ของแม่น้ำโขงที่เกิดจากอำนาจของสุทโธนาค การนิยามความหมายของแม่น้ำโขงผ่านการประพันธ์จึงมีทำให้เห็นว่า แม่น้ำโขงไม่ใช่แม่น้ำธรรมดา หากแต่เป็นพื้นที่แห่งการดำรงชีวิตและมีความเชื่อด้านจิตวิญญาณผ่านตำนานต่าง ๆ อีกด้วย

แม่น้ำโขงที่ว่าด้วยพรมแดนรัฐชาติและความทรงจำคนสองฝั่งแม่น้ำโขง

แนวคิดเรื่องพรมแดนรัฐชาติ เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดของรัฐชาติสมัยใหม่ โดยสมัยโบราณไม่มีการแบ่งเส้นพรมแดนที่แน่นอนตายตัว เมื่อมีเจ้าอาณานิคมจากทางตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เส้นพรมแดน จึงถูกกำหนดแน่นอนอย่างตายตัวบนแผนที่ และต้องได้รับการยอมรับจากระบบกฎหมายระหว่างประเทศ เขตแดนบ่งบอกถึงอำนาจ อธิปไตยและการควบคุมของรัฐเหนือประชาชนพลเมือง การล่วงละเมิดเขตแดน อาจนำมาซึ่งการใช้กำลังทหาร และความรุนแรงหรือการข่มขู่คุกคามใช้กำลังเพื่อปกป้องอำนาจ อธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐชาติ (ยศ สันตสมบัติ, 2552)

แม่น้ำโขง ถือเป็นพรมแดนธรรมชาติที่สำคัญที่กั้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว ในอดีตดินแดนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงคืออาณาจักรล้านช้างที่มีวัฒนธรรมร่วมเดียวกัน แม่น้ำโขงคือแม่น้ำที่ไหลผ่านใจกลางของอาณาจักร ล้านช้าง เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารที่หล่อเลี้ยงผู้คนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยที่คนในสมัยก่อนไม่ได้คิดว่า แม่น้ำโขงจะกลับกลายมาเป็นเส้นพรมแดนดังในปัจจุบัน การให้นิยามความหมายให้แม่น้ำโขงว่าแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงมีความหมายที่ถูกทับซ้อนด้วยความหมายอื่น ๆ ดังเช่น การเป็นแม่น้ำที่เป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ หรือ การเป็นแม่น้ำแห่งชีวิตและเป็นพื้นที่แห่งจิตวิญญาณตลอดจน การเป็นแม่น้ำแห่งการพัฒนา เช่น มีการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงเพื่อผลิตไฟฟ้าของประเทศจีนและประเทศลาว เป็นต้น

ความเป็นไทยและลาวเริ่มก่อรูปขึ้นชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) ได้ทรงดำเนินนโยบายการสร้างและการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ได้ทรงพยายามสร้างความเป็นชาติ แทนความเป็นอาณาจักรแบบโบราณที่ประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม หลายชาติพันธุ์ หลายภาษาหลายวัฒนธรรม ภายใต้ศูนย์กลางอำนาจร่วมกัน สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างสำนึกในความเป็นชาติให้กระชับมากขึ้น คือ ปลายรัชสมัยเริ่มมีการปักปันเขตแดนทางทิศตะวันออกกับฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้ การเกิดเส้นพรมแดนรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากจักรวรรดิฝรั่งเศส เจ้าอาณานิคมของลาวมาทำการกำหนดกฎเกณฑ์ จนทำให้สยามจำต้องทำสนธิสัญญา ทำให้กลุ่มชนวัฒนธรรมลาวล้านช้างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังในปัจจุบัน (ธงชัย วินิจจะกูล, 2561)

การนิยามความหมายให้แม่น้ำโขงเป็นเส้นพรมรัฐชาติยังเป็นความทรงจำยุคใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งในบทเพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขงหลายเพลงได้นำเสนอความทรงจำและสำนึกร่วม โดยในเนื้อเพลงเสียงจากสาวลาว ประพันธ์โดยนก พรพนา ได้กล่าวถึงเส้นพรมแดนรัฐชาติไทยและลาว ดังความว่า

“หากอ้ายบ่มีใจสอง
คงมีงานดองของสาวลาวบ่าวไทย
ลำโขงหรือสิมาขวางใจ
กั้นซายแดนล่ะเพียงลาวกับไทย
บ่มีความหมายสิกั้นใจสองเฮา”

จากเนื้อเพลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงได้กล่าวถึงแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติระหว่างไทยและลาว การนิยามความหมายเส้นพรมแดนดังกล่าว คือ มุมมองของนักประพันธ์เพลงที่เป็นคนไทย โดยมองว่า ถึงแม้แม่น้ำโขงเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติก็จริง แต่เส้นพรมแดนนี้ไม่ได้มีความหมายอะไรกับความรัก กล่าวคือไม่สามารถกั้นกลางความรักของหนุ่มไทยกับสาวลาวได้ ในขณะเดียวกันก็มีเพลงแม่น้ำโขงอีกเพลงหนึ่งที่กล่าวถึงความทรงจำเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของเส้นพรมแดนรัฐชาติ โดยผ่านมุมมองของผู้ประพันธ์เพลงชาวลาว ซึ่งมองในมิติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีการนำเสนอความทรงจำทางสังคม และมีการสร้างสำนึกร่วมผ่านบทเพลงที่มีชื่อว่า “สองฝั่งโขง” ซึ่งประพันธ์โดยสุลิวัด ลัดตะนะสะหวัน โดยได้กล่าวถึงเส้นพรมแดนรัฐชาติดังเนื้อความว่า

“สายนทีรินหลั่งจากฟ้า
แบ่งพสุธาเป็นซ้ายและขวาสองฝั่ง
หากน้ำกั้นขวางก็ไม่สำคัญ
แต่ความสัมพันธ์ของเรามั่นคงเรื่อยไป”

จากเนื้อความข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้มิติทางประวัติศาสตร์ในการนิยามความหมายแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว ผู้ประพันธ์เพลงมีการตอกย้ำความทรงจำเกี่ยวกับเส้นพรมแดนไทยและลาวว่า ในอดีตผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ถือฮีตคองเดียวกัน แต่ภายหลังแม่น้ำโขงได้กลายเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติที่มีกฎหมายกำกับควบคุม แต่ถึงกระนั้นกลุ่มคนทั้งสองฝั่งยังมีความสัมพันธ์ฉันญาติพี่น้องเหมือนเดิม การเกิดขึ้นของเส้นพรมแดนรัฐชาติยังเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในความสำนึกของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงตลอดมา ถึงแม้เหตุการณ์จะผ่านมาเป็นเวลานาน แต่ผู้ประพันธ์เพลงในยุคต่อ ๆ ไป ยังมีการผลิตซ้ำความทรงจำและสำนึกร่วมนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เพลงแม่น้ำโขงไม่ใช่เพลงที่ผู้ประพันธ์แต่งขึ้นมาเพื่อความเพลิดเพลินไพเราะอย่างเดียว หากแต่มีการนิยามความหมายให้แม่น้ำโขงว่าเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ แต่ในขณะเดียวกันเส้นพรมแดนรัฐชาตินี้ก็ไม่ได้มีความหมายในเรื่องของความสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง หรือแม้กระทั่งไม่สามารถกั้นขวางความรักได้ ถึงแม้แม่น้ำโขงจะเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติสมัยใหม่ที่ถูกขีดขึ้นมาจากเจ้าอาณานิคม แต่สำนึกร่วมของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยน คือ การนับถือฮีตคองเดียวกัน การใช้ภาษาเดียวกัน มีระบบความเชื่อความศรัทธาต่อแม่น้ำโขงแบบเดียวกัน

ประเพณีพิธีกรรมกับการสลายเส้นพรมแดนรัฐชาติชั่วคราว

แม้เส้นพรมแดนจะเป็นเส้นกั้นระหว่างรัฐชาติ ที่มีกฎหมายกำกับและมีการเฝ้าควบคุมอย่างเข้มงวดระหว่างประเทศไทย และประเทศลาว ดังนั้นจึงมีคำว่า “อธิปไตย” เกิดขึ้น แต่ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างอาจมีข้อยกเว้นในทางกฎหมายด้วยเหตุว่า ในอดีตกลุ่มคนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน ได้แก่ การนับถือฮีตคองเดียวกัน ภาษา ความเชื่อ ระบบคิดแบบเดียวกัน และประเด็นสำคัญคือ ไม่มีเส้นพรมแดนที่กำกับด้วยกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง กลุ่มคนทั้งสองฝั่งข้ามไปมาหากันโดยอิสระ แต่การก่อตัวเป็นรัฐชาติการแบ่งความเป็นไทยและลาวเริ่มก่อรูปขึ้นชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) ได้ทรงดำเนินนโยบายการสร้างและการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ได้ทรงพยายามสร้างความเป็นชาติ แทนความเป็นอาณาจักรแบบโบราณที่ประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม หลายชาติพันธุ์ หลายภาษา หลายวัฒนธรรม ภายใต้ศูนย์กลางอำนาจร่วมกัน สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างสำนึกในความเป็นชาติให้กระชับมากขึ้น คือ ปลายรัชสมัยเริ่มมีการปักปันเขตแดนทางทิศตะวันออกกับฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้ การเกิดเส้นพรมแดนรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากจักรวรรดิฝรั่งเศส เจ้าอาณานิคมของลาวมาทำการกำหนดกฎเกณฑ์ จนทำให้สยามจำต้องทำสนธิสัญญา ทำให้กลุ่มชนวัฒนธรรมลาวล้านช้างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังในปัจจุบัน (ธงชัย วินิจจะกูล, 2561)

กิจกรรมหรือประเพณีและพิธีกรรมบางอย่าง ทำให้เส้นพรมแดนไม่อาจนิยามความหมายที่แน่ชัดลงไปได้ ขึ้นอยู่กับบริบทที่เลื่อนไหล ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและความเชื่อ อำนาจ ผลประโยชน์ การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนซึ่งมีการให้ความหมายของพื้นที่ชายแดนอย่างหลากหลาย เส้นพรมแดนก็คือพื้นที่ประวัติศาสตร์ร่วมกันของชุมชนสองฝั่งโขงที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน เป็นคนกลุ่มเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันตั้งแต่อดีตกาล บนพื้นฐานของความเชื่อดั้งเดิมและหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ จัดระเบียบความสัมพันธ์และกฎเกณฑ์อันเป็นจารีตฮีตคองที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นกลไกในการจัดระเบียบสังคมให้สงบสุข (โสภี อุ่นทะยา, 2556) นอกจากนี้พื้นที่ชายแดนยังเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ของเครือญาติที่ผูกพันกันมาเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อื่น ๆ นำไปสู่การดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม โดยมีกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ด้วยตำนาน นิทาน เรื่องเล่า ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมตามฮีตคองที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาบนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนา

เมื่อเส้นพรมแดนไม่อาจนิยามความหมายที่ตายตัวได้ เนื่องจากเหตุผลทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และความเป็นเครือญาติ ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างจึงทำให้เส้นพรมแดนรัฐชาติสลายไปชั่วคราว ดังเช่น กรณีงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งจะถูกจัดขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 จนถึงวันแรม เดือน 3 หรือในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี ระยะเวลาจัดงานประเพณี 9 วัน ซึ่งประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงจะข้ามไปมาหากันโดยอิสระโดยปราศจากความเข้มงวดในทางกฎหมายแต่บางกรณีอาจต้องมีการใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ดังเช่น การลักลอบนำเข้าสิ่งผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด เป็นต้น แต่โดยปกติแล้วเมื่อมีการจัดงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนมประชาชนก็จะหลั่งไหลนั่งเรือข้ามไปมาทั้งสองฝั่งโดยอิสระ ซึ่งในบทเพลงแม่น้ำโขง ได้มีการกล่าวถึง ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ดังปรากฏในเนื้อเพลงเสียงจากสาวลาว ประพันธ์โดย นก พรพนา ดังความว่า

“งานไหว้พระธาตุพนม
อ้ายพาเดินชมจนสาวลาวอิ่มใจ
จากมื้อนั้นละคึดฮอดบ่วาย
ได้แต่ฝันคึดฮอดบ่าวไทย
ย่านเด้ย่านใจอ้ายสิลืมสาวลาว”

จากเนื้อเพลงข้างต้นจะเห็นว่า มีการกล่าวถึงประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยและชาวลาว พระธาตุพนม คือ สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งชาวลาวมีความเชื่อว่าในชีวิตหนึ่งจะต้องข้ามไปไหว้พระธาตุพนมให้ได้ ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า การได้เดินทางมานมัสการพระธาตุพนมก็ คือ จุดหมายสูงสุดของชีวิตหนึ่งของชาวลาว เมื่อมีการจัดงานนมัสการพระธาตุพนมขึ้น ทางการไทยซึ่งนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมกับเจ้าแขวงคำม่วนของประเทศไทยลาว ได้มีข้อตกลงว่าให้ประชาชนทั้งสองฝั่งข้ามไปมาหากันได้โดยอิสระไม่มีข้อกฎหมายกำกับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เส้นพรมแดนที่มีอำนาจทางกฎหมายได้สูญสลายไปชั่วคราว โดยยึดถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม ความทรงจำและสำนึกร่วมเป็นสำคัญ

จากลักษณะดังกล่าว หากมองไปถึงมิติความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรม จะเห็นถึงความทรงจำทางสังคมที่ดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงเคยเป็นอาณาจักรเดียวกัน มีการข้ามไปมาหาสู่กันอย่างอิสระ การใช้ภาษาเดียวกัน รวมถึงการถือฮีตคองเดียวกัน พระธาตุพนมก็คือ จุดศูนย์กลางของอาณาจักรล้านช้างในสมัยโบราณที่ผู้คนหลั่งไหลมานมัสการไม่ได้ขาด เพราะมีความเชื่อว่าเป็นที่ประดิษฐานพระอุรังคธาตุตามตำนานอุรังคนิทาน การประพันธ์เพลงเกี่ยวกับแม่น้ำโขง ศิลปินผู้ประพันธ์ได้ชี้ให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงที่มีจุดมุ่งหมายในการมานมัสการพระธาตุพนม ถึงแม้มีเส้นพรมแดนรัฐชาติที่แบ่งออกเป็นสองประเทศ แต่ด้วยพลังความศรัทธาต่อพระธาตุพนม เส้นพรมแดนที่มีอธิปไตยก็ได้สูญสลายไปชั่วคราวและจะกลับมาบังคับใช้กฎหมายอีกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นประเพณีงานนมัสการพระธาตุพนม

นอกจากนี้ในเพลงอ้อมกอดเขมราฐ ประพันธ์โดยภูศิลป์ วารินรักษ์ ได้กล่าวถึง ประเพณีพิธีกรรมนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ วัดปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะจัดงานขึ้นในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชาของทุกปี หรือเดือนกุมภาพันธ์ ระยะเวลาในการจัดงาน 9 วัน โดยประเพณีดังกล่าวนี้มีความคล้ายคลึงกับงานนมัสการพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม กล่าวคือ เส้นพรมแดนรัฐชาติจะสูญสลายไปชั่วคราว ผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงต่างเป็นเครือญาติใกล้ชิดกัน บางหมู่บ้านถือบัตรประชาชนสองสัญชาติคือไทยและลาว ทุกปีจะมีงานประเพณีนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อที่วัดปากแซง ผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงก็จะข้ามมานมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ มาเที่ยวจับจ่ายซื้อสินค้าตลอดทั้งนำสินค้าพื้นเมืองหรือสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติมาจำหน่ายในงานด้วย ซึ่งในเพลงอ้อมกอดเขมราฐ ผู้ประพันธ์เพลงได้กล่าวถึงพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ ดังความว่า

“โขงเป็นพยานใจฮักใดบ่มีเท่าฮักสาวลาวแก้มแดง
กราบขอพรเจ้าปู่ตาผูกแขนข้อมือ
กราบพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อแห่งวัดปากแซง
สาธุเด้อ ให้ลูกหลานอยู่ดีมีแฮง
เบิ่งแยงด้วยใจศรัทธา”

จากเนื้อเพลงข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการให้ความหมายว่า เป็นพยานรักของหนุ่มไทยและสาวลาว ซึ่งไม่ได้ความหมายในการเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติแต่อย่างใด หากมองลึกเข้าไปจะเห็นว่า ผู้ประพันธ์เพลงได้นำเสนอให้เห็นความทรงจำและสำนึกร่วมเกี่ยวกับพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ และแม่น้ำโขง ซึ่งแต่ก่อนพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ คือ สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง อีกทั้งแม่น้ำโขงยังเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมบางอย่าง เช่น งานแข่งเรือยาวซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่เมื่อมีการเกิดขึ้นของเส้นพรมแดนรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งเป็นข้อตกลงในสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส จึงทำให้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงอยู่คนละประเทศ และมีข้อกฎหมายควบคุมเส้นพรมแดนอย่างเข้มงวด

อนึ่ง แม้เส้นพรมแดนจะมีกฎหมายควบคุมอย่างเข็มงวด เพื่อไม่ให้ผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงลุกล้ำอธิปไตย ซึ่งกันและกัน แต่ก็มีบางกรณีที่ได้รับการยกเว้น ดังกรณีการจัดงานประเพณีนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ วัดปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้รับการผ่อนปรน ยกเว้นกฎหมายระหว่างประเทศ โดยมีการใช้คำว่า ด่านประเพณี ซึ่ง คำว่า ด่านประเพณี อาจเป็นช่องทางธรรมชาติที่ติดต่อสัญจรกันไปมา แต่ในขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงความทรงจำและสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ และเป็นการตอกย้ำว่าผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงคือญาติพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกันอีกด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การนำเสนอเพลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีและสถานที่ ดังเช่น ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมที่วัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม และประเพณีนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ วัดปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี แม้ในเนื้อเพลงจะกล่าวถึงแม่น้ำโขงที่มีความหมายอย่างอื่น เช่น การให้แม่น้ำโขงเป็นพยานรัก แต่การให้ความหมายเชิงลึกในเพลงก็ คือ เส้นพรมแดนรัฐชาติที่แบ่งกลุ่มคนออกเป็นสองประเทศ แต่ในขณะเดียวกันทั้งทางการไทยและทางการของลาวต่างทราบดีว่า ทั้งพระธาตุพนมและพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ คือ สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง นอกเหนือจากนั้น คือ ประโยชน์ที่ทั้งสองประเทศพึงจะได้ โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง การส่งออกสินค้า เช่น สินค้าอุปโภคและบริโภค สินค้าแปรรูป สินค้าทาการเกษตร สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการท่องเที่ยวและการบริการที่ผู้คนทั้งสองประเทศจะหลั่งไหลข้ามไปมาเพื่อจับจ่ายสินค้าและบริการ ทำให้มีเม็ดเงินแพร่สะพัดเป็นจำนวนมากในทุก ๆ ปี

แม่น้ำโขงกับการสร้างสำนึกร่วมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

ความทรงจำของคนในชุมชนมักถูกเรียกว่า “ความทรงจำร่วม” หรือบางครั้งใช้คำว่า “สำนึกร่วม” มักเป็นความทรงจำที่เกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน หมายถึง “พื้นที่ความทรงจำทางสังคม” ที่เป็นหลักฐานหรืออนุสรณ์เพื่อให้ระลึกถึงสำนึกร่วม ความทรงจำร่วมยังเป็นพื้นที่อันเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชนแสดงให้เห็นวิถีในการดำเนินชีวิตภายใต้วัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างกันตามพื้นที่ สิ่งที่น่าสนใจจากพื้นที่ความทรงจำของชุมชนมีประเด็นหลักอยู่ที่กิจกรรมการดำเนินชีวิตอันสอดรับกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะที่ ได้แก่ ศิลปะ การละเล่น เศรษฐกิจ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการสร้างพื้นที่ประวัติศาสตร์จากพื้นที่ความทรงจำขึ้นมาเฉพาะแสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบ วิถีชีวิตระหว่าง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2554)

เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์หรือตำนานมีการบอกเล่าสืบต่อกันมาจนถึงที่ปรากฏในเพลงแม่น้ำโขงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ กลุ่มคนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงได้สร้างพื้นที่ความทรงจำขึ้นมาพื้นที่หนึ่งหรือในทางสังคมศาสตร์เรียกว่า “ความทรงจำทางสังคม (Social Memory) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและตัวบททางวัฒนธรรม ดังที่ อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2554) กล่าวว่า “ความทรงจำ” คือ ปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งบางคนอาจเรียกความทรงจำว่า “ประสบการณ์ชีวิต” แต่ประสบการณ์ของแต่ละคนมิใช่เป็นเพียงประสบการณ์ส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นประสบการณ์ของชีวิตตนเองที่ผสมผสานเข้ากับชีวิตครอบครัว ที่สำคัญ ประสบการณ์ชีวิตยังประกอบด้วยพลังที่สำคัญของความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะส่วนที่ตนเองสัมพันธ์อยู่ร่วม ซึ่งได้เชื่อมและกำหนดชีวิตส่วนตัว และชีวิตครอบครัวให้มีความหมายรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขึ้นมา ความทรงจำนี้จะบอกว่าเราเป็นใครมาจากไหน

ในการสร้างสำนึกร่วมมักมีหลายวิธี เช่น อาศัยการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์ผ่านบุคคล เหตุการณ์และสถานที่ หรือบางครั้งมีการสร้างสำนึกร่วมผ่านภาพยนตร์ ละคร และบทเพลง ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอให้เห็นว่า ในบทเพลงแม่น้ำโขงนั้น ไม่ได้มุ่งให้ความไพเราะเพลินเพลิดเท่านั้น แต่หากยังเป็น

เครื่องมือในการสร้างสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ ซึ่งพบได้ในเพลงสองฝั่งโขง ประพันธ์โดย สุลิวัด ลัดตะนะ สะหวัน ซึ่งมีเนื้อความดังต่อไปนี้

“ทั้งสองฝั่ง กั้นกลางด้วยสายนที
แต่ประเพณี นั้นบ่ต่างกัน
ชาติลาวและไทย ก่อนนั้นเคยได้สัมพันธ์
ร่วมสายโลหิตเดียวกัน เพียงน้ำเท่านั้นมากั้นแบ่งกลาง”

จากเนื้อความข้างต้น เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เพลงได้มีการนำเสนอให้เห็นถึงสำนึกร่วมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน โดยมีการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างสำนึกร่วม ดังเช่น คำว่า “แต่ประเพณีนั้นบ่ต่างกัน” และคำว่า “ร่วมสายโลหิตเดียวกัน” ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ไม่ใช่คนอื่นไกล หากแต่เป็นญาติพี่น้องร่วมสายโลหิตที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งภายหลังถูกแบ่งกั้นด้วยสายแม่น้ำโขงซึ่งถูกนิยามความหมายให้เป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ การสร้างสำนึกร่วมความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันผ่านบทเพลงแม่น้ำโขงยังเป็นการให้ความรู้เยาวชนรุ่นหลังให้ตระหนักรู้ถึงที่มาของตนเอง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะกลายเป็นคนไทยอยู่ภายใต้กฎหมายของไทย แต่ความทรงจำบางอย่างยังต้องมีการสืบทอดต่อไป

บทสรุป

จากการศึกษาบทเพลงแม่น้ำโขง สรุปได้ว่า แม่น้ำโขง คือแม่น้ำที่สำคัญต่อชีวิต และเป็นแม่น้ำที่ถูกนิยามความหมายที่มีการทับซ้อน ในบทเพลงแม่น้ำโขงหลายเพลงมีการนิยามความหมายให้เป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากมีตำนานเกี่ยวกับการสร้างแม่น้ำโขง ตำนานบั้งไฟพญานาค ตำนาน พระพุทธบาทที่ประทับอยู่ในแม่น้ำโขง หรือริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำนานเหล่านี้ต่างประกอบสร้างให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยนัยหนึ่ง ก็ยังเป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำแห่งความทรงจำทางสังคมและสำนึกร่วมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

นอกจากนี้ ในบทเพลงยังมีการนำเสนอความทรงจำเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของเส้นพรมแดนรัฐชาติของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งในอดีตไม่มีเส้นแบ่งพรมแดนในลักษณะความเป็นรัฐชาติ หากแต่เป็นดินแดนและกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน บทเพลงแม่น้ำโขงที่ผู้เขียนนำมาศึกษา ได้มีการผลิตซ้ำความทรงจำและสำนึกร่วมว่าแม่น้ำโขงในอดีต คือ แม่น้ำที่ผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขงใช้หล่อเลี้ยงชีวิต ซึ่งผู้คนส องฝั่งแม่น้ำโขงดังกล่าวคือญาติพี่น้องที่มีความเกี่ยวข้องกัน แต่ในภายหลังมีการสร้างความหมายให้แม่น้ำโขงเป็นเส้นพรมแดนรัฐชาติ ซึ่งมีกฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวดโดยเส้นพรมแดนดังกล่าวนี้เกิดจากสนธิสัญญาสยามและฝรั่งเศสที่ทำให้แม่น้ำโขงกลายเป็นเส้นเขตแดนที่กั้นระหว่าง พี่น้องทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง

อนึ่ง แม้เส้นพรมแดนระหว่างไทยและลาวจะมีกฎหมายเรื่องอธิปไตยมากำกับอย่างเข้มงวด หากแต่บางกรณีก็มีการผ่อนปรน ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายไว้ในกรณีประเพณีงานมนัสการพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และประเพณีงานนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี โดยเส้นพรมแดนที่มีกฎหมายกำกับจะสูญสลายไปชั่วคราว เนื่องจากมีข้อตกลงระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมกับเจ้าแขวงคำม่วน ของประเทศลาว และผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีกับเจ้าแขวงสาละวัน ประเทศลาว ได้กำหนดให้มีการผ่อนปรนให้ผู้คนทั้งสองฝั่งข้ามไปมาได้โดยอิสระโดยเรียกว่า ด่านประเพณี ซึ่งคำนี้มีความหมายถึงความทรงจำและสำนึกร่วมในความมีประเพณีพิธีกรรมอันเดียวกัน และความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

ในบทเพลงแม่น้ำโขงที่ถูกนิยามความหมายโดยศิลปินทั้งชาวไทยและชาวลาว ต่างทำให้เห็นความทรงจำทางสังคมและสำนึกร่วมว่า ผู้คนทั้งสองฝั่งแม้จะถูกแบ่งออกจากกันด้วยเส้นพรมแดนรัฐชาติ

แต่ประเพณี วัฒนธรรม ภาษาก็ยังคงมีการสืบทอดเหมือนเดิม แม้ผู้คนในฝั่งประเทศไทยจะมีสิทธิเป็นพลเมืองไทย ใช้ภาษาไทย เรียนแบบเรียนไทย มีสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากทางการไทย แต่ก็ยังมีการสืบทอดความทรงจำและสำนึกร่วมในประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ บุญผะเหวด บุญข้าวจี่ เป็นต้น การศึกษาเพลงแม่น้ำโขงจึงทำให้เห็นปรากฏต่าง ๆ ที่มีความหมายที่หลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันของผู้คนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งผู้ที่สนใจในประเด็นพรมแดนรัฐชาติ ความทรงจำ สำนึกร่วมทางวัฒนธรรมในบริบทแม่น้ำโขงสามารถขยายขอบเขตการศึกษาสู่ตัวบทประเภทอื่นได้ เช่น ภาพยนตร์ ละคร วรรณกรรมท้องถิ่นสองฝั่งโขง ที่บทตัวบทมีขอบเขตเนื้อหากว้างขึ้น และจะทำให้เห็นมิติต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามขอบเขตและประเภทของตัวบทในการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *การสำรวจแนวพรมแดน ไทย-พม่า-ลาว-กัมพูชา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้วมีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวล พิมพ์เสน. (2547). *นิทานพื้นบ้านอีสาน*. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น.

ธงชัย วินิจจะกูล. (2561). *เขตแดนของเรา เพื่อนบ้านอาเซียนของเรา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิตย์ โศกค้อ. (2554). *ตำนานปลาบึก: พหุลักษณ์และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ยศ สันตสมบัติ. (2552). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย. (2563). *ตำนานบั้งไฟพญานาค*. หนองคาย: อีสานการพิมพ์.

โสภี อุ่นทะยา (2556). กลไกสร้างความสัมพันธ์บนพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว. ใน *วารสารวิถีสังคมมนุษย์. 1* (ฉบับพิเศษ): 73-89; มกราคม-มิถุนายน.

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2534). *ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยพันธุ์.

ศิราพร ณ ถลาง. (2545). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2554). *ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Transl./ed. LA Coser. Chicago: University of Chicago Press.

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
Sound System of Isan Dialect (LAO) Spoken in Mueang District, Nakhonphanom Province

ปุณชญา ศิวานิพัทน์
Punchaya Shivaniphat
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม
Faculty Liberal Arts and Science Nakhonphanom University
punchaya1170@gmail.com

Received: January 31, 2025 **Revised:** Aprly 4, 2025 **Accepted:** Aprly 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา จำนวน 3 คน ซึ่งมีอายุ 50 ปี ขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลในเมือง ตำบลหนองญาติ และตำบลขามเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม คำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ อาศัยรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่นของวิลเลียม เจ. เก็ดนี่ (William J. Gedney) จำนวน 60 คำ ผลการศึกษา พบว่า ระบบเสียงภาษาถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /ɨ/, /u/, /e/, /ə/, /o/, /ɛ/, /ɔ/, /a/, /ii/, /ɨɨ/, /uu/, /ee/, /əə/, /oo/, /ɛɛ/, /ɔɔ/, /aa/ และสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/, /ɨa/, /ua/ หน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p-, t-, k-, ʔ-, ph-, th-, kh-, b-, d-, f-, c-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, w-, y-/ โดยสามารถเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มี 6 หน่วยเสียง และสามารถเก็บรวบรวมคำศัพท์ได้ทั้งสิ้น 2,214 คำ แบ่งเป็นหมวดหมู่คำศัพท์ออกเป็น 20 หมวด

คำสำคัญ: ระบบเสียง การศึกษาคำศัพท์ ภาษาถิ่นอีสาน จังหวัดนครพนม

Abstract

This article aimed to study the phonology and vocabulary of the Isan (Lao) dialect spoken at Tambon Nai Mueang, Tambon Nong Yati, and Tambon Kham Tao in Mueang District of Nakhon Phanom Province. Data were collected from interviews with three informants aged 50 years and over, who resided in Mueang District of Nakhon Phanom Province. The vocabulary for collecting the tone data is based on William J. Gedney' s list of 60 words for collecting the tone data of the Tai dialect. The study found that the sound system of the Isan (Lao) dialect spoken in Mueang District, Nakhon Phanom Province, consists of 21 vowel phonemes, divided into 18 monothongs /i/, /ɨ/, /u/, /e/, /ə/, /o/, /ɛ/, /ɔ/, /a/, /ii/, /ɨɨ/,

/uu/, /ee/, /əə/, /oo/, /ɛɛ/, /ɔɔ/, /aa/and 3 diphthongs /ia/, /ɨa/, /ua/, 20 consonant phonemes; /p-, t-, k-, ʔ-, ph-, th-, kh-, b-, d-, f-, c-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, w-, y-/. Nine can be final consonant phonemes; /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ and 2 consonant cluster phonemes. A tone has six units. A total of 2,214 words had been collected and divided into 20 categories.

Keywords: Sound system, vocabulary study, Isan dialect, NakhonPhanom Province

บทนำ

ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกันในหมู่ชนของตน ถ้อยคำที่ใช้อยู่ในแต่ละภาษาจะสะท้อนถึงวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของชนเจ้าของภาษาได้เป็นอย่างดี เราจึงสามารถศึกษาวัฒนธรรมตลอดจนความเป็นอยู่ของชนชาติต่าง ๆ ได้จากการศึกษาภาษาของชนชาตินั้น ๆ ภาษาไทยถือเป็นภาษาถิ่นหนึ่งของภาษาตระกูลไท หรือตระกูลไต (Tai Family) หรือตระกูลคำไต (Kam–Tai Family) ซึ่งเป็นตระกูลภาษาใหญ่ตระกูลหนึ่งในเอเชีย และเป็นตระกูลภาษาที่มีผู้พูดกันแพร่หลายในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์, 2531)

ฟัง กวย ลี (Fang Kuei Li, 1959) ได้เสนอการแบ่งภาษาตระกูลไทเป็นสาขาต่าง ๆ โดยใช้การกระจายของคำศัพท์กับวิวัฒนาการทางเสียงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (The Southwestern Group) กลุ่มกลาง (The Central Group) และกลุ่มเหนือ (The Northern Group) ภาษาไทถิ่นทั้งสามกลุ่มดังกล่าวนี้ กลุ่มที่นับว่ามีผู้พูดมากที่สุด คือกลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาไทกลุ่มนี้ นอกจากภาษาไทยหรือไทสยาม (Siam) แล้ว ยังมีภาษาไทอีกถิ่นหนึ่งที่สำคัญก็คือ ภาษาไทลาว (Lao) ซึ่งใช้กันมากในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และใช้พูดกันในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ครอบคลุมไปจนถึงชายแดนลาวและกัมพูชา เรียกภาษานี้ว่าภาษาถิ่นอีสาน

เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างภาษาไทยถิ่นอีสานที่พูดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยกับภาษาลาวที่พูดกันในประเทศลาว จะพบว่าทั้งสองภาษามีระบบโครงสร้างภาษาเหมือนกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในเรื่องระดับเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น แต่ที่เรียกไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ก็โดยเหตุผลทางการเมืองการปกครองและการแบ่งเขตของประเทศเป็นตัวกำหนดร่วม (สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์, 2541) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาลาวเป็นภาษาเดียวกัน โดยภาษาลาวสามารถแบ่งได้ 6 สำเนียง ได้แก่ ภาษาลาวเวียงจันทน์ ภาษาลาวเหนือ ภาษาลาวตะวันออกเฉียง เหนือ ภาษาลาวกลาง ภาษาลาวใต้ ภาษาลาวตะวันตก (ไม่มีใช้ในประเทศลาว) (สีเวียงแขก กอนนิวง, 1999)

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่ใช้พูดในจังหวัดนครพนม ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาวกลาง สำเนียงคือถิ่นคำม่วน (ภาษาลาวกลางมี 2 สำเนียง คือ ถิ่นคำม่วนและถิ่นสะหวันนะเขต) เนื่องจากเห็นว่าจังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีประวัติสืบทอดมายาวนานหลายร้อยปี อีกทั้งยังเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์อันรุ่งเรืองมาก่อน การศึกษาเรื่องภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดแห่งนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้ จังหวัดนครพนมยังมีความโดดเด่นในด้านความหลากหลายของเชื้อชาติ เนื่องจากพลเมืองของจังหวัดประกอบด้วยชนพื้นเมืองต่าง ๆ หลากหลายชนเผ่า นครพนมจึงเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมอันงดงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง “ภาษา” ชนเผ่าแต่ละเผ่าต่างก็มีภาษาพูดเป็นของตนเองชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้โดยปกติจะใช้ภาษาของตนในการสื่อสาร

ในชีวิตประจำวัน และเรียกชื่อภาษาที่พูดตามชื่อเผ่า ของตน นอกจากจะใช้ภาษาถิ่นของตนในการพูดในชีวิตประจำวันแล้วก็ยังใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ในการพูดสื่อสารทั่วไปด้วยเช่นกัน (กลุ่มงานสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2567) แม้ว่าจังหวัดนครพนมจะมีหลากหลายชนเผ่า แต่ชนเผ่าที่เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดก็คือ ชนเผ่าไทอีสาน ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้นำทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น เผ่าไทอีสานนี้จะใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานหรือลาวในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงนับได้ว่าภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) เป็นภาษาที่สำคัญอย่างยิ่งของชาวนครพนม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาในจังหวัดนครพนมและการศึกษาภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาลาว ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในจังหวัดนครพนมอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) เนื่องจากเห็นว่าภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาลาวสำเนียงนครพนม มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในด้านระบบเสียงและคำศัพท์ โดยเฉพาะที่ใช้พูดในเขตอำเภอเมืองนครพนม ใน 3 ตำบลได้แก่ ตำบลในเมือง ตำบลขามเฒ่า และตำบลหนองญาติ ซึ่งเป็นตำบลที่มีอาณาเขตติดต่อกัน และมีผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรวบรวมคำศัพท์และศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในเรื่องเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์พรรณนา โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์และแปรผล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ก็คือผู้บอกภาษา จำนวน 3 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้บอกภาษาโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ ผู้บอกภาษาจะต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ในชีวิตประจำวัน ที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป เป็นผู้ที่เกิดและอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลและไม่เคยย้ายภูมิลำเนา มีการศึกษาไม่เกินภาคบังคับ และมีอวัยวะในการออกเสียงและอวัยวะในการฟังครบสมบูรณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้บอกภาษาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ตำบลในเมือง ตำบลหนองญาติ และตำบลขามเฒ่า เป็นตัวแทน ดังนี้

1. นางสุทิน วงค์ยา อายุ 72 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 77 ถนนกลางเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

2. นางสมหมาย วิชัยสา อายุ 56 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 182 หมู่ที่ 13 ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

3. นางสีดา แก้วมหานิล อายุ 60 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 2 บ้านขามเฒ่า ตำบลขามเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล โดยการรวบรวมคำศัพท์ ดังนี้

2.1 คำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ อาศัยรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่นของวิลเลียม เจ เก็ดนี่ (William J. Gedney) จำนวน 60 คำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลี่ยม เจ เก็ดนี่

	A	B	C	DL	DS
1	หู ขา หัว	ไข่ ผ่า เข่า	ข้าว เสื้อ ไข้	ขาด เหงือก หาบ	หมัด สุก ผัก
2	ปี ตา กิน	ป่า ไก่ แก่	ป้า กล้า ต้ม	ปอด ปีก ตอก	กบ ตับ เจ็บ
3	บิน แดง ดาว	บ่า บ่าว ด่า	บ้า บ้าน อ้า	แดด อาบ ดอก	เบ็ด ดิบ อก
4	มือ คาง นา	พี่ พ่อ ไร่	น้า น้อง ม้า	มีด ลูก เลือด	นก มัด ลัก

2.2 คำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ ได้จากรายการคำที่ผู้วิจัย ค้นคว้าจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาถิ่นในเรื่องระบบเสียงและคำศัพท์ จำนวน 2,214 คำ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา มีวิธีการดังนี้

3.1 สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยถามความหมายเป็นภาษาไทยมาตรฐาน

3.2 ให้ดูอุปกรณ์ของจริงหรือรูปภาพ หรือแสดงท่าทางประกอบ

3.3 ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 2 ครั้ง แล้วบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง เมื่อเข้าใจจึงจดบันทึกเสียงลงในแบบสัมภาษณ์ด้วยสัทอักษร พร้อมอธิบายความหมายของคำ ลักษณะและหน้าที่ของคำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาวิเคราะห์ดูปรากฏการณ์ของหน่วยเสียงต่าง ๆ เพื่อหาจำนวนหน่วยเสียงภาษาที่แน่นอนว่ามีจำนวนเท่าใด

4.2 การวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ใช้แบบทดสอบหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นของ William J. Gedney เพื่อดูจำนวนและการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

4.3 การวิเคราะห์หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงพยัญชนะ วิเคราะห์โดยใช้คู่เทียบเสียง (Minimal Pair) และคู่เทียบคล้าย (Analogous Pair)

4.4 นำคำศัพท์ที่วิเคราะห์แล้ว มาลงในรายการคำศัพท์เรียงลำดับตามหมวดหมู่ที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สามารถสรุปลักษณะทั่วไป ได้ดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม มีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม

ลักษณะของเสียง (phonemes)	**ฐานกรณ์** / **คุณสมบัติของเสียง**	ริมฝีปาก Bilabial	ริมฝีปาก-ฟัน Labio-dental	ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก Apico-alveolar	เพดานแข็ง palatal	เพดานอ่อน Velar	เส้นเสียง glottal
กักหรือระเบิด (Stops)	อโฆษะ(ไม่ก้อง) สิถิล (ไม่พ่นลม)	- p -		- t -		- k -	-ʔ
	อโฆษะ(ไม่ก้อง) ธนิต (พ่นลม)	ph-		th-		kh-	
	โฆษะ(ก้อง)	b-		d-			
กึ่งเสียดแทรก	อโฆษะ, สิถิล				c-		
เสียดแทรก (Fricatives)	อโฆษะ		f-	s-			h-
นาสิก (Nasals)	โฆษะ	-m-		-n-	ñ-	-ŋ-	
ข้างลิ้น (Laterral)	โฆษะ			l-			
อัฒสระ(Semi-vowels)	โฆษะ	-w-			-y-		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงดังตารางข้างต้น สามารถปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด คือ /p-, t-, k-, ʔ-, ph-, th-, kh-, b-, d-, f-, c-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, w-, y-/ และปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ดังคำอธิบายต่อไปนี้

/-p-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม มีฐานกรณ์หรือตำแหน่งของการเกิดเสียงที่ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /pay^{1}/ “ไป” /kop^{5}/ “กบ”

/-t-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม มีฐานกรณ์ปุ่มเหงือก ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /tii^{1}/ “ตี” /kɔɔt^{4}/ “เกิด”

/-k-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม มีฐานกรณ์ที่เพดานอ่อน ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /kɛɛŋ^{1}/ “แกง” /paak^{4}/ “ปาก”

/-ʔ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม มีฐานกรณ์ที่เพดานอ่อน ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เมื่อเป็นพยัญชนะต้น เช่น /ʔaap^{4}/ “อาบ” เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามเฉพาะหน่วยเสียงสระสั้น ไม่เกิดตามหน่วยเสียงสระยาวและสระประสม เช่น /kaʔ^{5}/ “กะ”

/ph-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีลม มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /phɔɔ^{4}/ “พ่อ”

/th-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีลม มีฐานกรณ์ที่ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /thaaŋ^{2}/ “ทาง”

/kh-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีลม มีฐานกรณ์ที่เพดานอ่อน ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /khaat^{4}/ “ขาด”

/b-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ก้อง มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /bin^{1}/ “บิน”

/d-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ก้อง มีฐานกรณ์ที่ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /det^{5}/ “เด็ด”

/c-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม มีฐานกรณ์ที่เพดานแข็ง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /cay^{1}/ “ใจ”

/f-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปาก-ฟัน ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /foŋ^{5}/ “กระเด็น”

/s-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง มีฐานกรณ์ที่ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /suk^{5}/ “สุก”

/h-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง มีฐานกรณ์ที่เส้นเสียง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /huu^{1}/ “หู” /hɨan^{2}/ “เฮือน”

/-m-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /mɜɜ^{4}/ “แม่” /naam^{5}/ “น้ำ”

/-n-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง มีฐานกรณ์ที่ปุ่มเหงือก ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /nok^{6}/ “นก” /baan^{5}/ “บ้าน”

/ñ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง มีฐานกรณ์ที่เพดานแข็ง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /ñaaŋ^{4}/ “เดิน”

/-ŋ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง มีฐานกรณ์ที่เพดานอ่อน ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /ŋuu^{2}/ “งู” /liŋ^{2}/ “ลิง”

/l-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง มีฐานกรณ์ที่ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น เช่น /lom^{2}/ “ลม”

/-w-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /wat^{6}/ “วัด” เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกเสียง ยกเว้น /ii, ɨ, ɨ ɨ, ə, əə, u, uu, o, oo, ɔ, ɔɔ, ɨa, ua/

/-y-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง มีฐานกรณ์ที่เพดานแข็ง ปรากฏเป็นทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /yik^{5}/ “หยิก” เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกเสียง ยกเว้น / i, ii, ɨ, ɨɨ, ɛ, ɛɛ, e, uu, o, ia/

ข้อสังเกต

มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำในระบบเสียงพยัญชนะ 2 เสียง ได้แก่ /kw/ และ /khw/ เช่น /kwak^{5}/ “กวัก” (มือ) /khwaa^{1}/ “ขวา”

2. หน่วยเสียงสระ

ภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม มีหน่วยเสียงสระทั้งหมด 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วย สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /ɨ/, /u/, /e/, /ə/, /o/, /ɛ/, /ɔ/, /a/ และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /ii/, /ɨɨ/, /uu/, /ee/, /əə/, /oo/, /ɛɛ/, /ɔɔ/, /aa/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/, /ɨa/, /ua/ ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงสระภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม

ตำแหน่งของลิ้น / ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า (front)	ลิ้นส่วนกลาง (central)	ลิ้นส่วนหลัง (back)
	ไม่ห่อริมฝีปาก (unrounded)		ห่อริมฝีปาก (rounded)
สูง (high)	i ii	ɨ ɨɨ	u uu
กลางสูง (high mid)	e ee	ə əə	o oo
กลางต่ำ (low mid)	ɛ ɛɛ		ɔ ɔɔ
ต่ำ (low)		a aa	
สระประสม (diphthongs)	ia	ɨa	ua

หน่วยเสียงสระทั้ง 21 หน่วยเสียงดังตารางข้างต้น สามารอธิบายคุณสมบัติได้และลักษณะของเสียงได้ดังนี้

2.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น เสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังนี้

/i/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /-y/

/ii/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และ
ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -y, -w/

/e/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-w, -y/

/ee/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f-, kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -y/

/ɛ/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นกลางต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /-t, -m, -y/

/ɛɛ/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับลิ้นกลางต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -y/

/ɨ/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /-w, -y/

/ɨɨ/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b-, n-, ŋ-, kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -ŋ, -w, -y/

/ə/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /n-, ŋ-, kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /-k, -ʔ, -w, -y/

/əə/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -w/

/a/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง

/aa/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง

/u/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-w/

/uu/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -w/

/o/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-w, -y/

/oo/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -w/

/ɔ/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-w/

/ɔɔ/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับลิ้นกลางต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง

2.2 หน่วยเสียงสระประสม มี 3 หน่วยเสียง ดังนี้

/ia/ เป็นหน่วยเสียงที่เริ่มต้นที่สระหน้า ระดับลิ้นสูง ไม่ห่อริมฝีปากห่อแล้วเลื่อนลิ้นไปออกเสียงสระกลาง ระดับลิ้นต่ำ ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw-, khw-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-y/

/ɨa/ เป็นหน่วยเสียงที่เริ่มต้นที่สระหน้าค่อนไปกลาง ระดับลิ้นสูง ไม่ห่อริมฝีปาก แล้วเลื่อนลิ้นลงไปออกเสียงสระกลาง ระดับลิ้นต่ำ ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-w/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -w/

/ua/ เป็นหน่วยเสียงที่เริ่มต้นที่สระหลัง ระดับลิ้นสูง ริมฝีปากห่อ แล้วเลื่อนลิ้นไปออกเสียงสระกลาง ระดับลิ้นต่ำ ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f-, w-/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /-ʔ, -w/

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ภาษาถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง โดยสัทอักษรที่ใช้แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยนี้ จะใช้เป็นตัวเลข ซึ่งตัวเลขที่แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์แต่ละตัวจะมี **“ค่าของเสียงวรรณยุกต์”** แตกต่างกัน

การวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นตระกูลไทของ วิลเลี่ยม เจ.เก็ดนี่ (William J. Gedney) ผลการวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ปรากฏว่ามี 6 หน่วยเสียง คือ

ว.1 คือเสียงวรรณยุกต์กลางต่ำ–กลางสูง (24)
ว.2 คือเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ–กลาง (553)
ว.3 คือเสียงวรรณยุกต์กลางต่ำระดับ (22)
ว.4 คือเสียงวรรณยุกต์กลางสูง–ต่ำ (41)
ว.5 คือเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (55)
ว.6 คือเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (33)

โดยที่ ว.1 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ว.2 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2
ว.3 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 ว.4 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4
ว.5 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ว.6 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงข้างต้น มีการแตกตัวและมีลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวในภาษาลาวนครพนม

	A	B	C	DL	DS
1		ว.3 (22)		ว.4 (41)	
2	ว.1 (24)		ว.5 (55)		ว.5 (55)
3		ว.4 (41)			
4	ว.2 (553)				ว.6 (33)

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายลักษณะของหน่วยเสียงวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียง ดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 คือ กลางต่ำ–กลางสูง (24) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับ 2 แล้วเลื่อนขึ้นไปประมาณระดับ 4
หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น /dɛɛŋ^{1}/“แดง”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือ สูงระดับ–กลาง (553) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 5 คงที่ขณะหนึ่ง แล้วจึงตกลงมาระดับเสียงที่ 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น /khan^{2}/“คัน”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือ กลางต่ำระดับ (22) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงจนถึงจุดจบของการออกเสียงอยู่ในระดับ 2 คงที่ตลอดพยางค์ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น /phaa^{3}/ “ผ่า”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คือ กลางสูง–ต่ำ (41) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ที่ระดับ 4 แล้วเลื่อนลงมาระดับ 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น /phaa^{4}/ “อิ่ม” หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์ตาย เช่น /khaat^{4}/ “ขาด”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือ สูงระดับ (55) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงจนถึงจุดจบของการออกเสียงอยู่ในระดับ 5 คงที่ตลอดพยางค์ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์เป็น เช่น /nɔɔŋ^{3}/ “น้อง” หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์ตาย เช่น /khut^{5}/ “ขุด”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือ สูงระดับ (33) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงจนถึงจุดจบของการออกเสียงอยู่ในระดับ 3 คงที่ตลอดพยางค์ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในคำพยางค์ตาย เช่น /mat^{6}/ “มัด”

สรุปผลการวิจัย

ด้านระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สามารถสรุปลักษณะทั่วไป ได้ดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม มีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง สามารถปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด คือ /p-, t-, k-, ʔ-, ph-, th-, kh-, b-, d-, f-, c-, s-, h-, m-, n-, ñ-, ŋ-, l-, w-, y-/ และปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำปรากฏเพียง 2 เสียง ได้แก่ /kw/ และ /khw/ เช่น คำว่า /kwak^{5}/ “กวัก” (มือ) /khwaa^{1}/ “ขวา”

1.2 หน่วยเสียงสระ

ภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม มีหน่วยเสียงสระทั้งหมด 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วย สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /ɨ/, /u/, /e/, /ə/, /o/, /ɛ/, /ɔ/, /a/ และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /ii/, /ɨɨ/, /uu/, /ee/, /əə/, /oo/, /ɛɛ/, /ɔɔ/, /aa/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/, /ɨa/, /ua/

1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ผลการวิเคราะห์หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาถิ่นอีสาน (ลาว) ที่พูดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่ามีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ เป็นแบบ A 1 2 3 – 4, B 1 2 – 3 4, C 1 – 2 3 4, DL 1 2 3 – 4, DS 1 2 3 - 4 มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ว.1 คือเสียงวรรณยุกต์กลางต่ำ–กลางสูง (24), ว.2 คือเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ–กลาง (553), ว.3 คือเสียงวรรณยุกต์กลางต่ำระดับ (22), ว.4 คือเสียงวรรณยุกต์กลางสูง–ต่ำ (41), ว.5 คือเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ (55) และ ว.6 คือเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (33)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและข้อสรุปดังที่ได้กล่าวมาแล้วผู้วิจัยยังพบลักษณะที่น่าสนใจของภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม ในด้านระบบเสียง ดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม มีลักษณะเช่นเดียวกับหน่วยเสียงพยัญชนะถิ่นอีสานถิ่นอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการท่านอื่น ๆ เช่น วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2544); เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ (2531); ซ่อนกลิ่น พิเศษสกลกิจ (2526) ซึ่งกล่าวว่าพยัญชนะภาษาไทยถิ่นอีสานจะมีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นกลาง จะพบว่ามีหน่วยเสียงที่ตรงกับภาษาไทยถิ่นกลาง 19 หน่วยเสียง โดยเสียงพยัญชนะที่มีในภาษาไทยถิ่นอีสาน แต่ไม่มีในภาษาไทยถิ่นกลาง มี 1 หน่วยเสียง ได้แก่ /ñ/ และเสียงที่มีในภาษาไทยถิ่นกลาง แต่ไม่มีในภาษาไทยถิ่นอีสานมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /ch/ และ /r/

2. ในภาษาอีสาน (ลาว) ถิ่นนครพนม ยังคงปรากฏการใช้เสียงพยัญชนะควบกล้ำในระบบเสียงพยัญชนะ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw/ เช่น /kwak^{5}/ “กวัก” (มือ) /kway^{1}pee^{1}/ “ไกวเปล” และ /khw/ เช่น /khwaa^{1}/ “ขวา” /kwaay^{2}/ “ควาย” เป็นต้น ซึ่งภาษาลาวอีสานโดยทั่วไปมักจะไม่ออกเสียงควบกล้ำเลย แต่ภาษาลาวอีสานถิ่นนครพนมยังมีการออกเสียงควบกล้ำนี้อยู่ นอกจากนี้ การที่ภาษาลาวถิ่นนครพนมมีเสียงควบกล้ำ อาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากภาษาใกล้เคียง ซึ่งได้แก่ ภาษาผู้ไทย (ซึ่งมีผู้พูดจำนวนมากรองจากภาษาลาว) ที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคล้ายเสียงควบกล้ำแต่เป็นเสียงปากกลม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /sw, kw, khw/ ดังที่ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ กล่าวไว้ในหนังสือภาษาผู้ไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จัดทำปทานุกรมภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ของจังหวัดนครพนม

2. เป็นประโยชน์ต่อผู้สอนวิชาภาษาถิ่น และยังเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาภาษาท้องถิ่นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) ของจังหวัดนครพนมกับภาษาลาวที่พูดในแขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชนชนลาว

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ระหว่างภาษาไทยถิ่นอีสาน (ลาว) กับภาษาถิ่นใกล้เคียงอื่น ๆ เช่น ผู้ไทย ไทญ้อ ไทโย้ย ไทแสก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2567). *ข้อมูลบรรยายสรุปจังหวัดนครพนม ปี 2567*. นครพนม: สำนักงานจังหวัดนครพนม.

กาญจนา นาคสกุล. (2556). *ระบบเสียงภาษาไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ซ่อนกลิ่น พิเศษกิจ. (2526). *ภาษาถิ่น.* กรุงเทพฯ: สหบูรพาสาส์นการพิมพ์.

เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์. (2531). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย.* กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2520). *ภาษาผู้ไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2527). *ภาษาและภาษาศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2544). *ภาษาถิ่น.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สีเวียงแขก กอนนิวง. (1999). *หนังสือคู่มือเรียนภาษาลาวง่าย ๆ.* เวียงจันทน์: สำนักพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งรัฐ.

สุพัตรา จิรนันทนาภรณ์. (2541). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย.* พิษณุโลก: สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Fang Kuei Li. (1959). “Classification by Vocabulary : Thai Dialects.” *Anthropological Linguistics Vol. 1.2* : 15-21.

การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้า บ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

Presentation of a Local Identity through the Cloth Patterns at Ban Nonsawang in Tambon Nonsawang of Kutkhapun District, Ubon Ratchathani Province

สาคร ฉลวยศรี
Sakhon Chaluaysri
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Thai language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani
sakhonchaluaysi@gmail.com

Received: September 2, 2024 **Revised:** February 27, 2025 **Accepted:** March 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้า บ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งลายผ้าทอนี้มีความหลากหลาย แฝงนัยยะสำคัญ และแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน พบว่า มี 3 ด้าน คือ 1) อัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านวิถีชีวิต พบจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายฮั้วอ้อมบ้าน ลายตุ้มโฮม ลายดอกตำลึง ลายตะขอเบ็ด และลายดอกพิกุล 2) อัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านภูมินิเวศวัฒนธรรมพบจำนวน 3 ลาย ได้แก่ ลายเต่างับ ลายนกยูง และลายดาวลูกไก่ 3) อัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ พบจำนวน 6 ลาย ได้แก่ ลายหอปราสาท ลายรวงข้าว ลายนาคคู่ ลายพญานาค ลายแมลงปอ และลายซุ้มราตรี ซึ่งลวดลายผ้าทอเหล่านี้ล้วนมีตำนานเรื่องเล่าและแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ท้องถิ่น เรื่องเล่า ลายผ้า

Abstract

This article aims to study the presentation of local identity through textile pattern narratives in Ban Non Sawang, Non Sawang Subdistrict, Kut Khaopun District, Ubon Ratchathani Province. The woven textile patterns in this community are diverse, rich in implied meanings, and reflect the community's identity. The study found three aspects: 1) local identity related to way of life, with 5 patterns: Hua Om Ban, Tum Hom, Ivy Gourd Flower, Fishhook, and Bullet Wood Flower; 2) local identity related to cultural landscape, with 3 patterns: Biting Turtle, Peacock, and Pleiades Star; and 3) local identity related to traditions, rituals, and beliefs, with 6 patterns: Castle Hall, Rice Ear, Naga Pair, Phaya Naga,

Dragonfly, and Night Arch. These woven patterns are associated with local legends and clearly reflect the identity of the community.

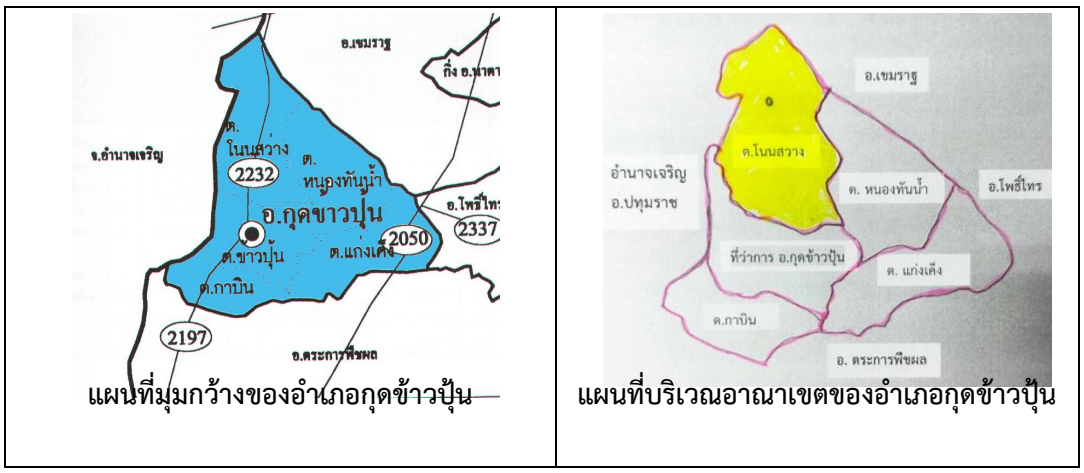
Keywords: Local Identity, Narratives, Textile Patterns

บทนำ

อุบลราชธานีถือเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นพื้นที่แห่งระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ที่ผู้คนในชุมชนได้สั่งสมและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดย เจนกินส์ (Jenkins, 1996 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561) ได้นิยามความหมายของอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์เกี่ยวข้องกับความเข้าใจของเราว่า “เราเป็นใคร” และ “ผู้อื่นเป็นใคร นอกจากนี้ ในทางกลับกันอัตลักษณ์ก็เกี่ยวข้องกับความเข้าใจของผู้อื่นต่อตัวตนของเขาและตัวตนของเราด้วย อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของ “ความหมาย” ทั้งยังเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความเห็นพ้องกันและความเห็นแย้งกันระหว่างตัวเราและผู้อื่น ซึ่งผ้าทอพื้นบ้านก็ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นชุดหนึ่งที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในเชิงใช้สอยแล้ว ผ้าทอเหล่านี้ยังมีความสวยงาม และถูกประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชนด้วย

บ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการสืบทอดงานทอผ้ามาจากบรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านยังอนุรักษ์การทอผ้าพร้อมทั้งปรับปรุงพัฒนาฝีมือในการทอผ้ามาโดยลำดับ ซึ่งชาวบ้านจะทอผ้าไว้ใช้เองภายในครัวเรือน สำหรับไว้ขายเพื่อสร้างรายได้ในการดำรงชีพ หรือแม้กระทั่งการทอผ้าไว้เป็นของที่ระลึกแก่แขกผู้มาเยือน โดยผ้าทอของชุมชนจะมีลักษณะพิเศษคือ ลวดลายผ้าทอ แต่ละลายผ้าล้วนถูกกำกับด้วยเรื่องเล่าท้องถิ่นที่แฝงความหมายในเชิงสัญลักษณ์อันฉายภาพให้เห็นตัวตนของชุมชนอย่างเด่นชัด โดยเรื่องเล่า (Narrative) ในที่นี้จัดเป็นกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไปตามบริบทแวดล้อมทางสังคมผ่านเหตุการณ์ที่เรียงร้อยเป็นเรื่องราว ขณะที่ในทางคติชนวิทยาเรื่องเล่าจัดเป็นข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal Folklore) อันหมายถึงข้อมูลคติชนที่ถ่ายทอดด้วยวาจาคำพูด (ศิราพร ณ ถลาง, 2543) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าประเภทตำนานและนิทานพื้นบ้าน ที่นอกจากเรื่องเล่าจะมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และศาสนาของคนในแต่ละยุคสมัยแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการเป็นแบบแผนแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ทั้งยังถูกใช้เพื่ออธิบายในด้าน ภูมิปัญญาหรือเป็นจินตนาการเชิงศิลปะอันเป็นส่วนประกอบของอารยธรรมของมนุษย์ด้วย (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2554) เช่นเดียวกับในชุมชนบ้านโนนสวาง ลวดลายผ้าได้ถูกใช้เพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างโดดเด่น

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้าทอบ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการรื้อฟื้นความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านลวดลายผ้าทอพื้นบ้าน ขณะเดียวกันยังจะเป็นแนวทางในการใช้เรื่องเล่าซึ่งเป็นทุนทางสังคมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนทำให้ผู้คนเกิดสำนึกรักษ์ และภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นในอีกทางหนึ่งด้วย ผลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้ระเบียบวิธีทางคติชนวิทยาและมานุษยวิทยาด้วยการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าและปราชญ์ชาวบ้าน สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

แผนที่มุมกว้างของอำเภอกุดข้าวปุ้น | แผนที่บริเวณอาณาเขตของอำเภอกุดข้าวปุ้น

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขตและพื้นที่โดยรอบอำเภอกุดข้าวปุ้น

1. การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้าด้านวิถีชีวิต

วิถีชีวิต เป็นแบบแผนเชิงพฤติกรรมที่สื่อให้เห็นวิธีคิดของผู้คนในสังคมนั้น ๆ โดยปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2554) เสนอให้เห็นว่า วิถีชีวิต เป็นวิถีแห่งการรองรับชีวิตหรือการยังชีพ ครอบคลุมถึงงาน กิจกรรม ความสามารถ ทรัพย์สิน ทั้งที่เป็นวัตถุและส่วนประกอบในสังคม ซึ่งมนุษย์ใช้ดำเนินการและปรับใช้เพื่อการมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้ วิถีชีวิตจึงเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอพื้นบ้านเพื่อนำเสนอลักษณะพิเศษของชุมชนท้องถิ่น จากการศึกษาลวดลายผ้าทอพื้นบ้านในชุมชนโนนสวางจะเห็นได้ว่า ผ้าทอได้ถูกใช้เพื่อสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ

ประการแรก คือ ลวดลายผ้าทอที่สัมพันธ์กับมิติด้านเพศวิถี อันเป็นเพศที่สังคมเป็นผู้ประกอบสร้างความหมายและให้คุณค่ากับความเป็นชายและความเป็นหญิง ซึ่งแม้ว่าสังคมอีสานจะยังคงอยู่ภายใต้ระบอบปิตาธิปไตยที่เพศชายเป็นใหญ่ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2552) แต่เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนบริบททางสังคมไปสู่วิถีอีสานใหม่ ผู้คนในชุมชนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเข้าถึงความทันสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้น พร้อมกับการเปิดโลกทัศน์ใหม่และมุมมองวิธีคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมืองและชีวิตชุมชนของตนเอง อีสานใหม่จึงไม่ใช่อีสานด้อยพัฒนา เป็นดินแดนชายขอบ ล้าหลัง และยากจนอีกต่อไป หากแต่กลายมาเป็นดินแดนยุทธศาสตร์และศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นสังคมวัฒนธรรมที่ผู้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าความเป็นท้องถิ่นนิยมของตนเอง (พัฒนา กิติอาษา, 2557) ทั้งนี้การเข้าสู่วิถีอีสานใหม่ก็ได้ทำให้วิธีคิดเกี่ยวกับความเป็นเพศถูกปรับเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน เพศหญิงเริ่มมีบทบาทและเข้ามาต่อสู้ต่อรองทางวัฒนธรรมดังเห็นได้จากการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า “ลายฮั้วอ้อมบ้าน” ดังเรื่องเล่าที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“ชาวบ้านโนนสวางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ผู้หญิงเลี้ยงลูกหุงข้าวหาอาหารอยู่แต่ภายในบ้านต่อมาจึงได้ยกย่องผู้หญิงให้ออกมาสู้รบกับข้าศึกถ้าจำเป็น และมีความสามารถที่จะออกเพื่อปกป้องคนในครอบครัวในหมู่บ้านได้ ไปติดต่อการค้ากับต่างประเทศ และบางคนก็ไปเล่าเรียนเพื่อจะมาเป็นครูบาอาจารย์เช่นกัน บางคนออกไปทำงานเกี่ยวกับห้องว่าความก็ได้ ด้วยเหตุนี้ เพื่อยกย่องผู้หญิงเก่ง ชาวบ้านจึงคิดผลิตลวดลายผ้าเฉพาะขึ้นให้ชื่อว่า ลายฮั้วอ้อมบ้าน และได้ขอผ้าลายนี้ให้กับผู้หญิงเก่งในทุกด้านปกป้องคนในครอบครัวและคนในหมู่บ้านของตนเองได้”

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

จากเรื่องเล่าข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพลวัตด้านการดำรงชีวิตของผู้หญิงในชุมชนบ้านโนนสวาง จากเดิมที่เพศหญิงถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็นผู้ตามและด้อยอำนาจ กลายเป็นผู้มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ ทั้งในส่วนของการเป็นนักรบ บทบาทด้านการค้าขายกับต่างประเทศ เป็นผู้มีการศึกษาที่นำไปสู่การมีบทบาททางการเมือง จึงก่อให้เกิดลายผ้าลายฮั้วอ้อมบ้านขึ้น เพื่อสวมใส่เป็นเครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงแกร่ง มีความเป็นผู้นำ ดุจรั้วล้อมบ้านที่ป้องกันคุ้มครองการรุกรานจากศัตรู

นอกจากนี้ ยังพบว่าชาวบ้านโนนสวาง ได้ทอผ้าลายตะขอเบ็ดใช้สอยในการดำเนินชีวิต ซึ่งลายตะขอเบ็ดนี้สร้างขึ้นจากแรงบันดาลใจจากการใช้อุปกรณ์จับปลาของชาวบ้าน คือ เบ็ดที่ใช้หาปลามาประกอบอาหาร หรือจำหน่ายให้กับคนในชุมชน (เสาวลักษณ์ จูมนา, 2564) ดังนั้น เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีดำเนินชีวิตของชุมชนและเป็นเครื่องเตือนใจของคนในชุมชนไม่ให้ลืมรากเหง้าของตนเอง ชาวบ้านโนนสวางจึงได้ทอผ้าลายตะขอเบ็ดใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ประการที่สอง ลวดลายผ้าได้นำเสนอให้เห็นถึงความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างคนในชุมชน ชาวบ้านโนนสวางยังคงยึดมั่นในฮีตสิบสองคลองสิบสี่ เมื่อมีการจัดงานบุญประจำปีในวัดแต่ละครั้ง ชาวบ้านจะพร้อมใจกันจัดงานโดยมีการประชุมปรึกษาหารือกัน โดยอาศัยสัญญาณจากการตีกลองหรือฆ้อง ด้วยเหตุนี้ จึงมีการทอผ้าที่มีลวดลายหลากสีรวมกันโดยให้ชื่อว่า “ลายตุ้มโฮม” ประดุจชาวบ้านที่พร้อมใจกันมาประชุม และลวดลายนี้ได้ถูกนำมาใช้ในงานบุญ โดยนางรำจะใส่ผ้าลายตุ้มโฮมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ประจำงานบุญสำหรับขบวนฟ้อนรำ ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“เรื่องมีอยู่ว่าเกิดจากการตีฆ้องร้องป่าวในสมัยก่อน การรวมตัวของชาวบ้านเมื่อได้ยินเสียงกลองตุ้มโฮมที่วัดเพื่อจัดงานบุญของทุกปี เพื่อความสามัคคีรักใคร่ปรองดองของคนในหมู่บ้าน เวลาค่ำแลงลง ชาวบ้านก็รวมกันประชุมทุกครัวเรือน ก็จะส่งลูกชายเพื่อร่วมแรงร่วมใจ ในการคัดเลือกผู้ที่จะเป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการฟ้อนรำ การรำ ครั้งแรกของชาวบ้านโนนสวางคือการรำตุ้มพาง เกิดจากชาวบ้านร่วมกันทำบุญตีฆ้องร้องป่าวและจุดเทียน ขอเรียนเชิญพญานาคขึ้นมาร่วมบุญ นางหนึ่งเกิดเป็นลมล้มลงแล้วลุกขึ้นมาฟ้อนรำอะไรสวยงามมาก นางจึงตอบว่า รำตุ้มพาง”

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

จากเรื่องเล่าข้างต้น แสดงให้เห็นที่มาของลายผ้าลายตุ้มโฮมว่ามีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกันระหว่างวัดกับชุมชนผ่านความสมัครสมานสามัคคี ขณะเดียวกันก็ฉายภาพให้เห็นวิธีคิดของชาวบ้านโนนสวางเกี่ยวกับความเชื่อและความศรัทธาในพญานาคในฐานะผู้อุทิศตน เพื่อปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา

ผ้าลายฮั้วอ้อมบ้าน

ผ้าลายตุ้มโฮม

ภาพที่ 2 ผ้าลายฮั้วอ้อมบ้านและผ้าลายตุ้มโฮม

ประการที่สาม ลวดลายผ้าได้ฉายภาพให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคนในชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเห็นได้จากการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายพอเพียง และมักปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง พืชผัก

ชนิดหนึ่งที่ปลูกง่าย คือ ตำลึง ชาวบ้านนิยมปลูกต้นตำลึงไว้ตามรั้วบ้าน ตำลึงเป็นพืชที่ทอดยอดเร็ว นำมาประกอบอาหารได้หลายอย่างและมีประโยชน์ด้านโภชนาการ ชาวบ้านนิยมใช้ยอดและใบกินเป็นผักสด อาจจะลวกหรือต้มจิ้มกินกับน้ำพริก และใช้ในการประกอบอาหาร รวมทั้งยังใช้เป็นยารักษาตาไก่ (ไก่ที่ถูกยุงกัดจนตาบวม เป็นพยาธิ มีหนองขาวและแข็งภายในของเปลือกตา) ดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านโนนสวางเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการผลิต “ลายผ้าดอกตำลึง” ขึ้นซึ่งก็ได้แรงบันดาลใจจากผักสวนครัวรั้วกินได้ชาวบ้านนิยมสวมใส่ผ้าทอลายตำลึงในชีวิตประจำวัน

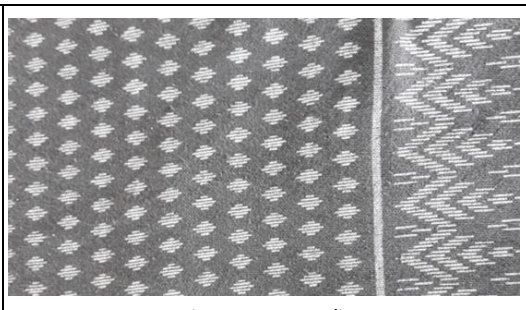
ประการที่สี่ ลวดลายผ้าทอได้ฉายภาพให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับระบบอาวุโสภายในชุมชน โดยชาวบ้านโนนสวาง เป็นคนไทยอีสานที่ยึดมั่นขนบธรรมเนียมอย่างแนบแน่น การผลิตผ้าทอของชาวบ้านยังคงเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสงกรานต์ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ไทย ลูกหลานชาวบ้านโนนสวางก็จะมีการรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่เช่นเดียวกับคนไทยทั่วประเทศ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านโนนสวางได้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของลูกหลาน คือ การนำผ้าทอไปไหว้หรือเป็นของขวัญให้ผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ ซึ่งผ้าทอนี้จะถูกผลิตขึ้นตามความเชื่อแบบดั้งเดิม คือ การใช้ต้นพิกุลเป็นต้นแบบของลวดลายผ้า คนในชุมชนเชื่อว่าต้นพิกุลเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งในสวนของพระอินทร์ ดอกพิกุลจึงเปรียบเสมือนดอกไม้จากสวรรค์ การประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ ของราชสำนักไทยก็นิยมจำลองดอกพิกุลเสมือนจริงที่สร้างจากเงินและทองคำ สำหรับให้ประธานทรงโปรยในระหว่างการประกอบพระราชพิธี เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีลงสรง เป็นต้น จึงเป็นความเชื่อที่ว่า เจ้านายผู้เป็นองค์ประธานนั้นอยู่ในสภาวะสมมติเทพที่ได้อุบัติลงมาจากสวรรค์ การโปรยดอกพิกุลจึงเสมือนกับการที่องค์สมมติเทพทรงโปรยดอกไม้จากสวรรค์ลงมาให้มนุษย์ได้ชื่นชมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านโนนสวางจึงได้ผลิต “ผ้าทอลายดอกพิกุล” ขึ้นเพื่อใช้เป็นของขวัญมอบให้ผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ และในงานมงคลสมรสฝ่ายเจ้าสาวก็จะนำผ้าทอลายดอกพิกุลเป็นของไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายสามี ซึ่งภาษาอีสานเรียกว่า “ของสมมา” ด้วยเชื่อว่าเป็นการยกย่องให้เกียรติผู้ที่ตนเคารพและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้รับด้วย ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“เกิดจากในสมัยก่อนมีแรงบันดาลใจของคนโบราณ นิยมทอผ้าลายนี้ไปไหว้ผู้ใหญ่ในเทศกาลปีใหม่ วันสงกรานต์และวันสมมา คนโบราณมักทอผ้าลายนี้ เพื่อแสดงทดแทนดอกไม้ในการเคารพผู้ใหญ่ นำดอกพิกุลเรียงร้อยกราบเท้าแม่แทนรักแท้มั่นคงแสนยิ่งใหญ่ ดอกไม้นี้เหมือนตัวแทนจากดวงใจ ตราบสิ้นได้หามาเทียบแม้นไม่มี”

(ไพบูลย์ รวยทรัพย์, 2565)

ผ้าลายดอกตำลึง

ผ้าลายดาวลูกไก่

ภาพที่ 3 ผ้าลายดอกตำลึงและผ้าลายดาวลูกไก่

การให้คุณค่าผู้อาวุโสผ่านลวดลายผ้าในชุมชน ยังได้ปรากฏผ่านการสร้างสรรค์ “ผ้าทอลายดาวลูกไก่” ซึ่งเป็นนิทานปรัมปราเพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนใจและสั่งสอนให้ลูกหลานในชุมชนเคารพ เชื่อฟังในคำสั่งสอนของบิดามารดา และการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นกุลสตรี ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“ผ้าลายดาวลูกไก่นี้เกิดจากความรักของแม่ที่มีต่อลูกสาว คืนหนึ่ง ยายกัลยาออกมานั่งเข็นฝ้ายตอนกลางคืนเสมอ เวลาคือดาวเต็มท้องฟ้าพาลูกสาวออกมาเข็นฝ้าย อยู่เป็นประจำบริเวณชานนอกบ้านจะเห็นความงามของดาวชัดเจน จึงเกิดความคิดความอยากได้ดาวลูกไก่มาให้ลูก และสอนลูกว่าดูดาวลูกไก่มันจะอยู่รวมกันตลอดปี ตลอดชาติ มันไม่แยกแตกออกจากกลุ่มของมัน เปรียบเสมอครอบครัวเรา ลูกอย่ามีผัวต่างบ้าน บ้านไกล หรือเมืองอื่นนะลูก เราจะไม่เห็นกันช่วยเหลือกันไม่ได้ยามตกทุกข์ได้ยาก ให้อยู่บ้านโนนสวางของเราแตกต่างกันไกล ให้ลูกรักนวลสงวนตัว อย่าทำผิดประเพณี อย่าว่าร้ายผู้อื่น อย่าไปรักชู้สู่ชายเขามีเมียแล้วให้เค้ามาสู่ขอให้ถูกต้องตามประเพณี หากแม่ตายไปแล้ว แม่จะเป็นดาวอยู่บนฟ้าจะได้มองเห็นลูก ๆ ทุก ๆ คน คำสั่งเสียของแม่ก่อนตาย แม่ทอผ้าชิ้นนี้ คือความรักของแม่ แม่ตายไปแล้ว แม่จะเป็นดาวอยู่บนฟ้าเป็นดาว จะได้มองเห็นลูก ๆ ทุกคน”

(ละออง ยะหิกา, 2565)

จากเรื่องเล่าดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงที่มาของลายผ้าทอที่ถูกถักทอขึ้น เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ลูกหลานเคารพเชื่อฟังคำสอนของมารดาบิดาจะได้เจริญรุ่งเรืองในภายภาคหน้า

2. การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านลายผ้าบ้านโนนสวางด้านภูมินิเวศวัฒนธรรม

ภูมินิเวศวัฒนธรรม (Cultural Landscape) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งในบริบททางสังคมวัฒนธรรม หมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เช่น บริเวณป่าเขาลำเนาไพร ท้องทุ่ง หนองบึง แม่น้ำ ลำคลอง หรือปากอ่าวชายทะเล อันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักกันและมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักร่วมกันในลักษณะที่เป็นแผนภูมิ หรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกัน และอาจเป็นการสร้างตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบายความเป็นมาและความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสถานที่และท้องถิ่นต่าง ๆ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2555) บ้านโนนสวางเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีเรื่องเล่าอันเป็นที่มาของหมู่บ้านไว้ให้ลูกหลานได้รับรู้ความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเอง และถูกนำเสนอผ่านลวดลายผ้าได้อย่างโดดเด่น

ตำนานลายผ้าที่นำเสนอให้เห็นภูมินิเวศวัฒนธรรมชายฝั่งหนองน้ำ ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศภายในชุมชน ทำให้มีเต่าเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การสร้างสรรค์ “ลายผ้าเต่างับ” ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“เรื่องมีอยู่ว่า บ้านโนนสวาง เดิมชื่อว่า “บ้านหนองเต่างับ” (เต่าหับ) ทั้งนี้ ก็เนื่องจากว่าเดิมทีชุมชนนี้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2470 โดยมีครอบครัวของนายสิงขันได้อพยพมาจากบ้านทม อำเภอตระการพืชผล โดย นายสิงขันได้รวบรวมสมัครพรรคพวกมาร่วมก่อสร้างบ้านเรือนขึ้นบริเวณชายฝั่งหนองน้ำ บริเวณนั้นที่มีเต่างับอาศัยอยู่ชุกชุม ชาวบ้านเรียกเต่าในภาษาพื้นบ้านว่า “เต่างับ” ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองเต่างับ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 มีพ่อเมืองจากอำเภอเมืองตระการพืชผล คือ นายโฉม จงศิริยิ่ง มีตำแหน่งเป็นนายอำเภอในสมัยนั้น ได้เดินทางออกตรวจเยี่ยมดูแลความทุกข์สุขของชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และมีโอกาสได้พักค้างแรมปรึกษาข้อราชการกับผู้นำหมู่บ้านด้วยความปีติยินดีและความภูมิใจของชาวบ้าน จึงได้มีการจัดสำรับอาหารเลี้ยงต้อนรับนายอำเภอเดิมชาวบ้านก็ทอผ้าเป็นวิถีชีวิตอยู่แล้ว นายอำเภอจึงกล่าวว่าน่าจะมีการทอผ้าที่เป็นลวดลายของชุมชนเอง นางหนูขาวจึงได้คิดสร้างลวดลายที่เป็นของหมู่บ้านแล้วให้ชื่อลายนี้ว่า “ลายเต่างับ”

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

จากเรื่องเล่าข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภูมินิเวศวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดวิธีคิดของคนภายในชุมชน ขณะเดียวกันก็ฉายภาพความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับท้องถิ่นจนนำไปสู่การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าที่ใช้สัตว์เฉพาะถิ่นคือ เต่างับ มาประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อบ่งชี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชน โดยชาวบ้านทั่วไปมักใส่ผ้าทอลายเต่างับในชีวิตประจำวัน เพื่อสื่อถึงความเป็นกลุ่มก้อนของคนภายในชุมชน

ผ้าลายเต่างับ

ผ้าลายนกยูง

ภาพที่ 4 ผ้าลายเต่างับและผ้าลายนกยูง

นอกจากนี้ ยังมีตำนานลายผ้าที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่นโดยใช้ภูมินิเวศวัฒนธรรมมาอธิบายดังปรากฏในตำนานประจำท้องถิ่นเรื่องท้าวคันธนาม ที่ปรากฏในชุมชนวัดขุมคำและชุมชนใกล้เคียงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทอผ้าลายนกยูงขึ้น ดังเรื่องเล่าที่ว่า

เมื่อหลายปีที่ผ่านมา ณ วัดขุมคำ มีพระสงวนเป็นเจ้าอาวาสได้นำนกยูงมาเลี้ยงไว้ในวัดเพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์สวยงามไว้ ต่อมาเมื่อแม่เพ็ญได้ไปกราบไหว้พระพุทธรูปพระเจ้าใหญ่ขุมคำ แม่เพ็ญได้เห็นฝูงนกยูงสวยงามจำนวนมากในบริเวณวัด แม่เพ็ญซึ่งเป็นชาวบ้านโนนสวางได้แรงบันดาลใจเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นจึงทอผ้าลวดลายนกยูงขึ้นและได้รับความนิยมของคนในชุมชนและนิยมทอผ้าไว้เป็นของฝากที่ระลึกต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

(ละออ ยะหิกา, 2565)

3. การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านลายผ้าบ้านโนนสวางด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ

บ้านโนนสวางเป็นชุมชนที่มีประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อที่สืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน และถูกนำเสนอผ่านลวดลายผ้าได้อย่างโดดเด่น ซึ่งสัมพันธ์ทั้งกับพระพุทธศาสนา ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมที่ว่าด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีบทบาทในการบันดาลความสงบสุขและความอุดมสมบูรณ์

3.1 ลวดลายผ้าที่นำเสนอมิติด้านประเพณีของคนในชุมชน ซึ่งประเพณีถือเป็นแบบแผนหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนกลายเป็นลักษณะพิเศษที่บ่งชี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้น ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอพื้นบ้าน ดังเห็นได้จากการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีออกพรรษาและงานบุญแจกข้าว ผ่าน “ผ้าลายหอปราสาท” ที่ถูกนำมาสวมใส่ในประเพณีงานบุญเพื่อสื่อถึง

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนตลอดจนศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ดังที่มาของลวดลายผ้าดังนี้

“ลายหอปราสาท เกิดจากชาวบ้านมีความเชื่อว่าวันออกพรรษามีการทำต้นเทียนไปถวายที่วัดเพื่อให้เกิดอานิสงส์ผลแห่งกุศลผลบุญแก่ตัว และครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวพุทธที่สืบทอดกันมาที่ชาวบ้านได้นิยมทำหอปราสาทผึ้งขึ้น ซึ่งเป็นประเพณีและพิธีกรรม จัดขึ้นในเทศกาลออกพรรษาและงานบุญแจกข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ถึงแก่กรรม โดยบรรพบุรุษของแม่หนูเพ็ญ โคตรขาว ได้มีการสร้างสรรค์ลายผ้าขึ้นมาใช้ในงานนี้ เชื่อกันว่างานแห่ปราสาทผึ้ง ในเทศกาลออกพรรษาของชาวอีสานเชื่อกันว่าการทำบุญในวันออกพรรษาหรือวันเทโวโรหนะ (วันพระพุทธเจ้าเปิดโลก) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าโลกทั้งสาม (มนุษย์โลก เทวโลก ยมโลก) จะมองเห็นความเป็นอยู่ซึ่งกันและกัน และโดยพุทธานุภาพแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาวบ้านได้เห็นหอผึ้งที่ตน ทำถวาย ชาวคุ้มต่าง ๆ จึงได้พากันจัดทำมาถวายเป็นประเพณีทุกปี รูปแบบปราสาท ทรงโบราณเป็นทรงตะลุ่ม การนำหอผึ้งมาถวายเป็นพุทธบูชารอยพระพุทธบาทย่อมเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เป็นการทำบุญกุศลในช่วงเทศกาลออกพรรษา บรรดาญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลได้มาพบกัน หลังจากหว่านกล้าปักดำแล้วยังได้จัดประเพณีแข่งเรือของคุ้มวัดต่าง ๆ ให้สนุกสนาน ทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญร่วมกัน ส่วนในงานบุญแจกข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ถึงแก่กรรม ชาวบ้านจะทำต้นดอกผึ้งถวายพระสงฆ์ ต้นผึ้งหรือหอผึ้ง ชาวอีสานในบางท้องถิ่นที่เชื่อกันว่าการทำต้นผึ้ง ดอกผึ้ง ทำเพื่อเป็นพุทธบูชาให้กุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นเมื่อมีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงในหมู่บ้านถึงแก่กรรมลงจึงพากันไปช่วยงานศพเท่าที่จะช่วยงานได้ ดังมีคำกล่าวว่า “ผู้หญิงห่อข้าวต้ม ตัดตอก บีบข้าวปุ้น ผู้ชายคือ นายสวน โคตรขาว หักหอผึ้ง” คำว่า หักหอผึ้ง ก็คือ การหักตอกทำต้นผึ้งนั่นเอง กล่าวกันว่าในการไปช่วยงานศพหรืองานบุญแจกข้าวนั้นผู้ชายจะต้องนำพร้าติดตัวมาด้วย ทั้งนี้เพราะใช้ทำงานทุกอย่างนับแต่ถากไม้ตัดฟืนและจักตอกทำต้นผึ้ง หอผึ้ง ต้นผึ้ง ทำจากต้นกล้วยขนาดเล็ก ตัดให้ยาวพอสมควรแต่งลำต้น ก้านทำขาหยั่งสามขาให้ยึดต้นกล้วยเข้าไว้เพื่อตั้งได้ จากนั้นจะนำขี้ผึ้งมาเคี่ยวให้หลอมเหลวเพื่อใส่ลงในแม่พิมพ์ แม่พิมพ์ทำจากผลไม้ เช่น ผลสิมลี (สิมพี ส้มพอดี โพธิสะเล) นอกจากนี้ยังอาจให้ผลมะละกอขนาดเล็กคว้านภายในแต่งให้เป็นดอกเป็นแฉกตามต้องการ จากนั้น ก็นำมาพิมพ์จุ่มขี้ผึ้งแล้วยกขึ้น นำไปแช่น้ำขี้ผึ้งจะหลุดออกจากพิมพ์เป็นดอกดวงตามแบบแม่พิมพ์ ก่อนนำดอกผึ้งไปติดที่ก้านกล้วย ต้นกล้วย ช่างทำต้นผึ้งจะหั่นหัวขมิ้นให้เป็นแว่นกลมใช้ไม้กลัดเสียบแว่นขมิ้นรองดอกผึ้ง เพื่อมิให้ดอกผึ้งอ่อนตัวจนเสียรูปทรง การทำต้นผึ้งจะทำให้เสร็จก่อนวันเก็บอัฐิธาตุผู้ตาย ในวันเก็บอัฐิ ญาติพี่น้องจะนำต้นผึ้งไปด้วย หลังจากใช้ก้านกล้วยคีบอัฐิมาทำเป็นรูปคนกลับธาตุ ก็จะนำต้นผึ้งมาวางที่กองอัฐิ พระสงฆ์ชักบังสุกุลกลบธาตุ ก่อนที่จะนำอัฐิไปบรรจุในสถานที่อันเหมาะสมต่อไป ต้นผึ้งจึงให้เพื่อพิธีกรรมดังกล่าวหอผึ้งมีความเกี่ยวพันกับต้นผึ้งอย่างใกล้ชิด และเป็นต้นกำเนิดของการแห่ปราสาทผึ้งในปัจจุบัน หอผึ้งมีลักษณะเป็นทรงตะลุ่ม ทำโครงด้วยไม้ไผ่ จักตอกผูกเสริมด้วยกาบกล้วยก้านกล้วย โครงหอผึ้งจะทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม 2 ชั้นต่อกัน คล้ายเอวขันหรือเอวพานภายในโครงไม้จะโปร่งเพื่อให้บรรจุเครื่องอัฐบริขารได้ทั้ง 2 ชั้น เป็นที่สังเกตว่าหอผึ้งจะมี 2 รูปแบบ ต่างกันเล็กน้อย คือ บางแห่งทำหอ 2 ชั้น มีขนาดไล่เลี่ยกันแต่บางแห่งทำชั้นล่างใหญ่กว้าง ชั้นบนเหนือเอวขันทำทรงขนาดเล็กให้รับกับฐานล่างให้ดูพองาม การประดับหอผึ้ง และยังนิยมประดับดอกผึ้งตามโครงกาบกล้วย ยังไม่เน้นความงดงามของลายหยวกกล้วยเป็นสำคัญ หอผึ้งดังกล่าวจะทำให้เป็นคานหาม เพื่อใช้แห่ไปถวายวัดส่วนประกอบสำคัญยังเป็นโครงซึ่งทำด้วยตอกไม้ไผ่อยู่ จึงยังเรียกการทำหอผึ้ง แต่เดิมก็ยังคงทำควบคู่ไปกับการทำต้นผึ้งกล่าวคือ ประเพณีชาวอีสาน ถือว่าเมื่อถึงวันทำบุญถวายทานแก่ผู้ตายในงานแจกข้าว เมื่อถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์แล้วก็ถวายหอผึ้งเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ถึง แก่กรรม มีคำถวายถึงปราสาทผึ้งตอนหนึ่งว่า “อิมานะ มะยัง ภัณเต มธุบุปผะ ปะสาทัง” แม้ว่าการถวายหอผึ้งจะกระทำอยู่ในงานแจกข้าว แต่ชาวอีสานในหมู่บ้านต่าง ๆ ก็ยังถือว่าควรจัดงานอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ถึงแก่กรรมในช่วงวันออกพรรษาดังนั้นจึงนิยมหากิ่งไม้

หนามไผ่ มาสุมบริเวณที่เผาศพ เพื่อไม่ให้สัตว์มาขุดคุ้ยพร้อมปักไม้กั้นรั้วคอกไว้ เมื่อออกพรรษาวันมหาปวารณาจึงทำบุญแจกข้าว โดยเลือกเอาวันขึ้น 15 ค่ำ หรือ แรม 1 ค่ำ ในเวลาเย็นจึงทำพิธี แจกข้าว พอถึงเวลาเย็นชาวบ้านจึงแห่หอผึ้งไปยังวัดที่กำหนด ตำบลหนึ่งมักกำหนดวัดสำคัญ ๆ เป็นที่หมายชาวบ้านจะสร้างตูบผาม ปะรำพิธีไว้รับขบวนแห่ ซึ่งประกอบด้วยขบวนข้อง กลองนำหน้า ขบวนกองบัง (บังสุกุล) หรือขบวนอัฐิผู้ตาย ขบวนหอผึ้ง ขบวนต้นกัลปพฤกษ์การถวายหอผึ้ง แก่ภิกษุสงฆ์ไม่มีกฎเกณฑ์ว่าจะทำหอผึ้งจำนวนกี่หอบางแห่งลูกหลานผู้ตายก็จะทำเป็นของตนเองคนละ 1 ห่อ บางแห่งถือว่าจะต้องช่วยกันทำถวายพระสงฆ์ให้ครบทุกวัดที่นิมนต์มาสวดมนต์เย็น การฉลองหอผึ้งหลังจากสวดมนต์เย็นมีเทศนาให้เกิดบุญกุศลแล้วมีการฉลองสนุกสนานรื่นเริง วันรุ่งเช้าจึงถวายอาหารพระสงฆ์ แล้วถวายหอผึ้งเป็นเสร็จพิธี ซึ่งเหตุที่ทำให้คนโบราญนิยมทอผ้าไว้ใส่ในวันออกเป็นลวดลายหอปราสาทนั่นเอง

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

จากเรื่องเล่าข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตของชาวบ้านโนนสวางมีความเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนาและมีวิถีปฏิบัติร่วมกันในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ด้วยเหตุนี้ ผ้าลายหอปราสาทจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ในงานประเพณีออกพรรษาที่จะขาดเสียมิได้

ผ้าลายหอปราสาท

ผ้าลายรวงข้าว

ภาพที่ 5 ผ้าลายหอปราสาทและผ้าลายรวงข้าว

3.2 ลวดลายผ้าที่นำเสนอมิติด้านพิธีกรรมของคนในชุมชน ซึ่งพิธีกรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของความประพฤติที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Durkheim, 1951) ลักษณะเดียวกันนี้ จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวถึงพิธีกรรมว่ามีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำ พิธีกรรมในสังคมไทยมีอยู่ 2 ประเภท คือ พิธีกรรมส่วนร่วมมีแบบแผนการกระทำคล้ายคลึงกันทั้งประเทศกับพิธีกรรมจำเฉพาะถิ่น มีแบบแผนการกระทำเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใดถิ่นหนึ่ง แต่องค์ประกอบของพิธีกรรม ทั้งสองประเภทเหมือนกัน คือ มีความเชื่อเป็นรากฐานการกระทำ ผู้ประกอบพิธี อุปกรณ์ในพิธี วิธีดำเนินการ และผู้ร่วมพิธี

การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านพิธีกรรม ได้ปรากฏอย่างโดดเด่นผ่าน “ผ้าลายรวงข้าว” ซึ่งลายผ้านี้เกิดจากการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้านโนนสวาง ที่ยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อของคนอีสานเมื่อถึงฤดูการทำไร่ไถนา ชาวบ้านจะทำบุญเลี้ยงผีตาแฮก เป็นผีประจำท้องไร่ท้องนา ถือกันว่าเป็นผีที่ปกปักรักษาพืชสวนไร่นา และทำให้ข้าวกล้าเจริญงอกงาม อุดมสมบูรณ์ การทำนาจะได้ผลดี จึงมีการเซ่นไหว้ผีตาแฮกทุกปี ปีละ 2 ครั้ง คือ ก่อนลงมือปักดำ และหลังการเก็บเกี่ยว ฉะนั้นในที่นาของแต่ละคนจะมีพื้นที่ให้ผีตาแฮกอยู่ ซึ่งบางคนอาจปลูกกระท่อมหลังเล็ก ๆ บางคนจะปักเสาเป็นสัญลักษณ์ว่าที่ตรงนี้คือที่อยู่ของผีตาแฮก หรือ

บางแห่งจะทำรั้วถี่ ๆ ล้อมบริเวณใดบริเวณหนึ่งไว้ ซึ่งชาวบ้านจะทราบดีถึงที่อยู่ของผีตาแฮกนี้ ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้ผลิตผ้าทอลายรวงข้าวขึ้นเพื่อสวมใส่ในพิธีเลี้ยง ผีตาแฮกเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และเพื่อความความเคารพต่อผีตาแฮกหรือผีไร่ผีนา ขณะที่ในยามเพาะปลูกหว่านข้าว ชาวบ้านก็จะนิยมสวมใส่ผ้าลายนี้เช่นกัน ด้วยมีความเชื่อว่าข้าวที่หว่านจะได้งอกงามอุดมสมบูรณ์ ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“ลายรวงข้าวเกิดจากชาวนาที่นับถือพิธีเลี้ยงผีตาแฮกเป็นผีประจำท้องถิ่นท้องไร่ท้องนา ซึ่งชาวบ้านจะเลี้ยงทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ทุกปีก่อนปักดำ ผ้าผืนที่ใส่ปลูกพืชทำนาของชาวนา ชาวบ้านก็มีทอผ้าไว้ก่อนลงนา ควรทอผ้าซิ่นนี้ไว้ใช้ทุกปี เพื่อใส่ในการทำพิธีเลี้ยงผีตาแฮก เพื่อพืชผลจะสมบูรณ์ ทุกประการ ถ้าใส่ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก จะได้รับคำอวยพรจากแม่เจ้าธรณี เม็ดข้าวสาร ที่คนเก่าแก่มัดหมี่ ใส่ในการไหว้ผีตาแฮก เพื่อให้ฝนตกลงมาให้ชาวนาได้ทำนาไถหว่าน แฮกนาขวัญมีทุกบ้านโบราญได้กล่าวมา มีวาสนาได้นำเอาซิ่นลายมาสวมใส่ ยามทำนาปลูกพืชไม้งามได้กว่าเดิมข้าวก็ได้เพิ่มยามทำนาไถหว่านคนอีสานบ่ขี้ค้านลูกหลานได้สืบต่อทุกปี เป็นที่พระแม่ธรณีโปรดปรานที่สุด”

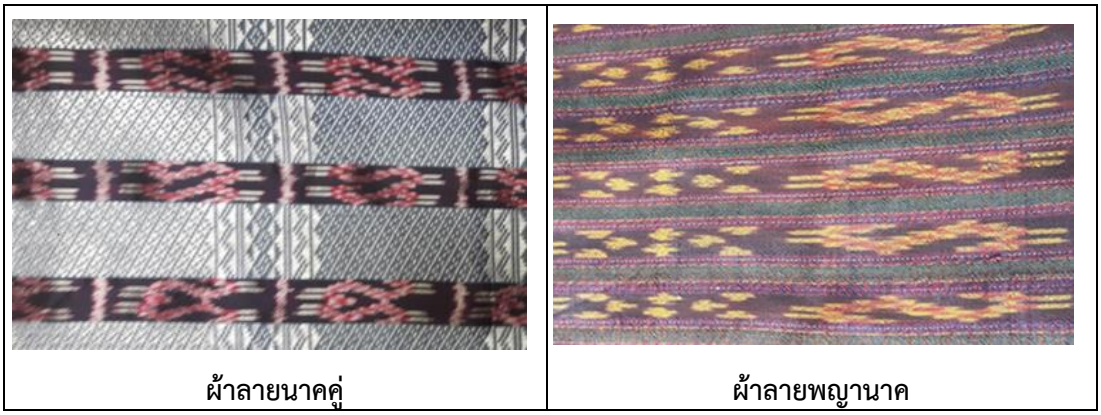
(หนูเพ็ญ โครตขาว, 2565)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาของพิธีกรรมและความเชื่อลวดลายผ้าของชาวบ้านโนนสวางนั้น ได้นำเสนอให้เห็นถึง วิถีชีวิตของชาวบ้านความเชื่อที่มีต่อผีตาแฮก ก่อให้เกิดพิธีกรรมการเลี้ยงผีตาแฮกก่อนที่จะมีการปักดำเพื่อให้ข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ มีการเล่าเรื่องผ่านเล่า ลายผ้าการเลี้ยงผีตาแฮกเป็นผีประจำท้องไร่ท้องนา ถือกันว่าเป็นผีที่ปกปักรักษาพืชสวนไร่นา และทำให้ข้าวกล้า ซึ่งชาวบ้านได้เตรียมการทอผ้าในการสวมใส่ในวันทำพิธีเชื่อกันว่าการใส่ผ้าลายรวงข้าวในการทำพิธีจะทำให้นาข้าวเจริญงอกงาม อุดมสมบูรณ์ การทำนาจะได้ผลดี

3.3 ลวดลายผ้าที่นำเสนอมิติเรื่องความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งความเชื่อถือเป็นระบบคิดที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ตลอดจนศาสนา และพิธีกรรมอย่างแนบแน่น จากการศึกษาลวดลายผ้าในชุมชนบ้านโนนสวางจะเห็นได้ว่า การสร้างสรรค์ลายผ้ามีที่มาทั้งจากความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและพฤติกรรมของสัตว์ที่สื่อความหมายด้านความอุดมสมสมบูรณ์ ตลอดจนความเชื่อเรื่องความรักที่มั่นคงและการมีอายุยืนยาว

ทั้งนี้ “ผ้าลายนาคคู่” และ “ผ้าลายพญานาค” ถือเป็นลายผ้าที่ได้เกิดการสร้างสรรค์ขึ้นภายใต้ความเชื่อเรื่องพญานาคอันจัดเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาภายในชุมชน โดย วัฒนะ จูฑะวิภาต (2555) ได้กล่าวถึงผ้าลายพญานาคว่า เป็นลายที่เกิดทางอิทธิพลทางศาสนาซึ่งกระจายอยู่ในประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ชาวบ้านมีความเชื่อว่า นาคเป็นเจ้าแห่งงูทั้งหลายที่นำความอุดมสมบูรณ์มาให้กับชาวโลก ฉะนั้นใครสามารถทำลายเป็นรูปพญานาคได้คนนั้นจะได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ การทำลายพญานาคมีแต่คนที่มีอายุเท่านั้นที่สามารถทำได้เพราะเป็นที่เคารพและยำเกรงของคนทั่วไป

สำหรับชาวบ้านโนนสวาง ทอผ้าลายนาคคู่ไว้สวมใส่ในงานบุญช่วงเทศกาลเข้าพรรษาตามความเชื่อเรื่องนาคว่า นาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ พญานาคเป็นผู้กำหนดฝนให้ตกตามฤดูกาล ถ้าใครสามารถทำลายผ้าเป็นรูปพญานาคได้คนได้คนนั้นจะได้รับยกย่องว่าเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงมีการสวมใส่ผ้าลายนาคคู่ในช่วงฤดูฝนหรือสวมใส่ในช่วงงานบวชเพื่อระลึกถึงคุณความดีของพระยานาคนั่นเอง วิถีชีวิตของชาวบ้านจึงดูเหมือนมีกรอบในการดำเนินชีวิตกลายเป็นอัตลักษณ์ในการใช้สอยผ้าให้ถูกต้องตามกาลเทศะที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่มชนของตนเอง

ผ้าลายนาคคู่ | ผ้าลายพญานาค

ภาพที่ 6 ผ้าลายนาคคู่และผ้าลายพญานาค

ทั้งนี้ ในส่วนของ “ผ้าลายพญานาค” นั้น ก็ได้ปรากฏเรื่องเล่าชุมชนที่สัมพันธ์กับพื้นที่แม่น้ำ ทั้งยังฉายภาพให้เห็นวิธีคิดร่วมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องนาคของผู้คนในชุมชนสองฝั่งโขงที่ให้ความสำคัญกับความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมข้าวเป็นหลัก ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“เกิดขึ้นจากในยุคสมัยก่อน นิยมผ้ามัดหมี่ลายพญานาค ซึ่งมีความเชื่อของชาวอีสานว่า พญานาคนาคเป็นเจ้าแห่งงูทั้งหลายที่นำความอุดมสมบูรณ์มาให้แก่ชาวโลก กล่าวคือ พญานาคเป็นผู้กำหนดฝนให้ตกตามฤดูกาล ถ้าใครสามารถทำลายผ้าเป็นรูปพญานาคได้คนนั้น จะได้รับการยกย่องว่า เป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งการทำลวดลายพญานาคนี้ชาวบ้านเชื่อกันว่าจะมีแต่คนสูงอายุเท่านั้นที่จะสามารถทำได้ เพราะชาวบ้านถือกันว่าเป็นคนที่เคารพนับถือของคนทั่วไปเปรียบเสมือนพญานาค ลายพญานาคนี้ทอขึ้นถวายในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ เท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2527 เกิดเรื่องขึ้นกับชาวบ้านมีข่าวเล่าขานกัน ว่าพ่อสอนซึ่งเป็นชาวบ้านโนนสวางได้ออกไปหาปลาที่ริมโขง ซึ่งนั่งเรือหาปลาเคยเห็นพญานาคคู่หนึ่ง ขึ้นมาเคียงคู่กันตรงหน้าวัดโพธิ์ ในปัจจุบันเขาจึงเล่าความมาบอกกล่าว จากชาวฝั่งโขงว่าภาพพญานาคเกี้ยวกันให้ชาวบ้านดู พอตนกับมาถึงบ้านก็ได้เล่าให้ภรรยาชื่อว่าติ๋วฟังซึ่งภรรยาตนเป็นช่างทอผ้าก็ได้พูดถึงเรื่องพญานาคกันพักใหญ่ว่าพญานาคนั้นเป็นสัญญาณของพญานาคขึ้นมาบอกกล่าวว่าฝนจะตกตามฤดูกาล ชาวบ้านโนนสวางมีความเชื่อเรื่อพญานาคเพราะเป็นผู้ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ชาวอีสาน แม่ตุ่ยจึงมีความคิดสร้างสรรค์และความตั้งใจสร้างลวดลายผ้าขึ้นมาให้ลูกหลานไว้ดูแทนคำบอกเล่าเรื่องลวดลายพญานาคให้คนได้เคารพกราบไหว้

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ที่แสดงให้เห็นถึง เรื่องราวความเชื่อของพญานาคและถือเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเชื่อในเรื่องนาค ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อกันว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้นเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว และวาตภัยขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง

ดังนั้น ชาวบ้านโนนสวางดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการใช้สอยผ้าลายนาคนี้อยู่ 2 ลักษณะ คือ การทอผ้าลายพญานาคเพื่อสวมใส่ในงานบุญเท่านั้น ประการต่อมาผ้าทอลายพญานาคที่ชาวบ้านทอนั้นมักจะนำไปถวายพระในวัด เพื่อให้พระได้มีผ้าห่อพระคัมภีร์หรือกัณฑ์เทศน์ ตามความเชื่อว่าเมื่อถวายแล้ว

พญานาคจะได้ส่วนบุญส่วนกุศลด้วย เพราะพญานาค คือ ผู้ค้ำชูพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนั้น การสวมใส่ผ้าลายนาคคู่ก็ดี ลายพญานาคก็ดี ชาวบ้านจะสวมใส่ในงานบุญทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าชาวบ้านโนนสวางยังคงมีความเชื่อต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ กล่าวคือ ตามวิถีการดำเนินชีวิตของชาวนาชาวไร่ของคนอีสาน เมื่อยามตะวันพลบค่ำหากปรากฏว่ามีแมลงปอบินว่อนเต็มท้องฟ้า คนอีสานมักมีความเชื่อว่าปีนั้น ๆ ดินน้ำจะอุดมสมบูรณ์ การเพาะปลูกจะได้ผลผลิตดี ดังที่มาของลวดลายผ้า ดังนี้

“ผ้าทอลายแมลงปอนี้ เกิดจากชาวบ้านได้เห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แมลงปอบินเต็มท้องฟ้า เล่าโดย นางบุญเยี่ยม ไทยสะเทือน อายุ 73 ปี ชาวบ้านโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ผู้เห็นเหตุการณ์นี้ลายแมลงปอ คือ ตัวแทนความอุดมสมบูรณ์ชาวบ้านโนนสวางเชื่อกันว่าแมลงปอออกมาบินวอนเต็มฟ้า เป็นการคาดเดาว่าจะเกิดฝนพายุในแต่ละปี แม่หนูขาวได้สร้างสรรค์ในการมัดมีลายแมลงปอขึ้นมาเพื่อไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน”

(หนูเพ็ญ โคตรขาว, 2565)

ผ้าลายแมลงปอ

ผ้าลายซุ้มราตรี

ภาพที่ 7 ผ้าลายแมลงปอและผ้าลายซุ้มราตรี

ด้วยเหตุดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านโนนสวางได้ทอผ้าตามภูมิปัญญาของตนเอง โดยมีนัยยะแฝงที่ต้องการสื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตความเชื่อของผู้คนที่แฝงมากับลวดลายผ้า สำหรับผ้าลายแมลงปอนี้ชาวบ้านโนนสวางได้ทอไว้สวมใส่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ลายซุ้มราตรี

ความเชื่อในลวดลายผ้าที่ชาวบ้านโนนสวางสร้างขึ้นจากธรรมชาติ คือ ลายซุ้มราตรี โดยมีแนวคิดจากพิธีกรรมแต่งงาน ซึ่งในพิธีกรรมงานแต่งงาน สิ่งหนึ่งที่ปรากฏในงานแต่งงานก็คือ ซุ้มดอกไม้ ซึ่งเกิดจากการนำดอกไม้นานาพันธุ์มาจัดซุ้มให้สวยงาม ให้แขกผู้ที่มาร่วมงานได้ถ่ายรูปคู่กับคู่บ่าวสาวนั่นเอง ด้วยแนวคิดดังกล่าว ชาวบ้านโนนสวางจึงเกิดแนวคิดที่จะผลิตผ้าทอขึ้นมาเพื่อใช้สวมใส่ไปในงานแต่งงานโดยเฉพาะ ดังนั้น ชาวบ้านจึงมีความคิดในการทำลวดลายคล้ายกับจัดซุ้มดอกไม้ เพื่อสวมใส่ไปในงานแต่งงานของสมาชิกในชุมชนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีงานแต่งงานคราวใด ชาวบ้านโนนสวางจึงสวมใส่ผ้าทอลายซุ้มราตรีไปร่วมงาน เพราะเชื่อในการสวมใส่ว่าหากใส่ไปในงานแต่งงานก็จะเหมาะสมยิ่ง จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมของชุมชน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเองจนเป็นที่รู้จักกันในชุมชนละแวกนั้น ดังมีเรื่องเล่าที่มาของลายซุ้มราตรีที่ว่า “เกิดจากชาวบ้านในสมัยโบราณมีความเชื่อกันว่าการทอผ้าลายซุ้มราตรีที่เป็นรูป

ลวดลายดอกไม้นานาพันธุ์ การใส่ผ้าลายซุ้มราตรีไปร่วมงานพิธีมงคลสมรสนั้น คนโบราณเชื่อกันว่าทำให้เกิดความรักที่สวยบานดั่งดอกไม้ ความรักมั่งคง จึงได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ในชีวิตประจำ”

(ไพบูลย์ รวยทรัพย์, 2565)

จากข้อความข้างต้นลายซุ่มราตรีเป็นการแสดงถึงความเชื่อในการแต่งกายในงานแต่ง เพื่อเป็นความมีสิริมงคลยังรวมไปถึงลักษณะของวัตถุชิ้นต่าง ๆ ด้วย เช่น ผ้าที่ทอเป็นเส้นไหม้ที่สาวในการทอผ้าที่นิยมเป็นเส้นทอง เพราะเส้นที่ต่อกันยาวหมายถึงอายุที่ยืนยาว หรือดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมอย่างดอกราตรีอันสื่อถึงความรักที่หวานชื่น ชาวบ้านจึงมีการสร้างสรรค์ผ้าลายซุ้มราตรีขึ้นและนิยมใช้กันในพิธีมงคลสมรส

เรื่องเล่าดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นการดำเนินชีวิตของผู้คนบ้านโนนสวางนั้นมีความเกี่ยวข้องกับลวดลายผ้าที่ทอ แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มหรือชุมชนของตนเอง

บทสรุป

การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้าบ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ระเบียบวิธีทางคติชนวิทยาและมานุษยวิทยาด้วยการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าและปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า มี 3 ด้าน คือ 1) การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่น ในตำนานลายผ้าด้านวิถีชีวิต พบว่ามีการทอผ้าสวมใส่ในการดำเนินชีวิตในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นลวดลายที่มีเรื่องเล่ามาจากวิถีในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดแนวคิดถักทอลวดลายผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มีจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายฮั้วอ้อมบ้าน ลายตุ้มโฮม ลายดอกตำลึง ลายตะขอเบ็ด และลายดอกพิกุล 2) การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นในตำนานลายผ้าด้านภูมินิเวศวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลวดลายผ้าที่ถักทอขึ้นโดยได้รับแรงบันดาลใจจากสภาพภูมินิเวศและวัฒนธรรม พบว่ามีจำนวน 3 ลาย ได้แก่ ลายเต่างับ ลายนกยูง และลายดาวลูกไก่ 3) การนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ซึ่งเป็นลวดลายผ้าที่ได้รับแรงบันดาลใจจากประเพณีพิธีกรรมความเชื่อของผู้คนในชุมชน มีจำนวน 6 ลาย ได้แก่ ลายหอปราสาท ลายรวงข้าวลายนาคคู่ ลายพญานาค ลายแมลงปอ และลายซุ้มราตรี ซึ่งลวดลายผ้าทอทั้งหมดนี้ถือได้ว่าเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบททางวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในเชิงใช้สอยแล้ว ผ้าทอเหล่านี้ยังมีความสวยงาม และถูกประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนด้วย

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าลายผ้าบ้านโนนสวาง ตำบลโนนสวาง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ทราบว่าลวดลายผ้าต่าง ๆ นั้นมีที่มาจากบริบททางสังคมวิถีชีวิต คติ ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม และภูมินิเวศวัฒนธรรมก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตตามฮีต 12 คอง 14 ของชาวบ้านโนนสวาง โดยชาวบ้านจะพร้อมใจกันสวมใส่ผ้าทอที่มีลวดลายตรงกับคติ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน ดังเช่น ลายนาคคู่ใช้สวมใส่ในงานประเพณีเข้าพรรษาและการทำบุญตลอดเทศกาลเข้าพรรษา การสวมใส่ผ้าลายรวงข้าวในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีตาแฮก การสวมใส่ผ้าลายซุ้มราตรีในประเพณีแต่งงาน เป็นต้น โดยถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของชุมชนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประไพรศรี สร้อยคำ (2536) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้ผ้า การทอผ้าเกิดจากอิทธิพลความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และข้อคะลำที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อกันว่าการทอผ้า และการใช้ผ้าที่ถูกต้องตามประเพณี พิธีกรรมและข้อคะลำแล้วจะมีความสุข และความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2552). *มโนทัศน์ในนิทานสำนวนอีสาน.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2554). *คติชนกับชนชาติไท.* มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประไพศรี สร้อยคำ. (2536). *ผ้าไหมอุบล: คติความเชื่อเกี่ยวกับการทอและการใช้ผ้าไหม.* (ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม).

ปิ่นแก้ว เรืองอร่ามศรี. (2554). *มโนทัศน์การดำรงชีพ (Livelihoods).* เชียงใหม่: กองทุนพัฒนาวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัฒนา กิติอาษา. (2557). *สู่วิถีอีสานใหม่.* กรุงเทพฯ: วิภาษา.

ไพบูลย์ รวยทรัพย์. (2565, 11 มีนาคม). ลวดลายผ้าทอ. *สัมภาษณ์.*

ละออง ยะหิกา. (2565, 10 มีนาคม). ลวดลายผ้าทอ. *สัมภาษณ์.*

วัฒนะ จูฑะวิภาต. (2555). *ผ้าทอกับชีวิตคนไทย.* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2555). *การศึกษาสังคมไทยผ่านภูมิวัฒนธรรม.* สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567, จาก https://lek-prapai.org/home/view.php?id=84

ศิราพร ณ ถลาง. (2543). “คติชนวิทยา: จาก folklore ถึง netlore”. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย. 17* (ธันวาคม), 78-94.

ศิริพร ภักดีผาสุข. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ จูมนา. (2564, 20 ธันวาคม). การใช้ผ้าทอ. *สัมภาษณ์.*

หนูเพ็ญ โคตรขาว. (2565, 20 มีนาคม). ลวดลายผ้าทอ. *สัมภาษณ์.*

Durkheim, Emile. (1915). *The Elementary Forms of the Religious Life*. London: Allen & Unwin.

Jenkins, R. (1996). *Social Identity*. London: Routledge.

กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee)

Persuasive Language Strategies in the Advertisement of Female Sexual Health Supplemental Products toward the Shopee Online Platforms

วัชราภรณ์ คำเพชร* อาทิมา ทองเนื้ออ่อน ธนพล เอกพจน์
Watcharaporn Kampech*, Arthima Thongnoueaon, Thanapon Eakapont
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[*,2,3]
Faculty of Humanities, Naresuan University
matomtuk@hotmail.com

Received: March 2, 2025 **Revised:** Aprly 24, 2025 **Accepted:** May 1, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 18 ธันวาคมถึง วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 ได้ข้อมูลโฆษณาจำนวน 100 ตัวบท ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง

ผลการวิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จำนวน 13 กลวิธี ได้แก่ การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า การให้ข้อมูลความรู้ การกล่าวถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การกล่าวอ้าง การระบุกลุ่มเป้าหมาย การใช้จุดจับใจเชิงข่าว การระบุความปลอดภัย การลดราคาและการให้ของสมนาคุณหรือมีระยะเวลาส่งเสริมการขาย การใช้อุปลักษณ์ การใช้อติพจน์ และการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง กลวิธีการใช้ภาษาที่พบสื่อสารให้เห็นจุดประสงค์สำคัญของผู้ผลิตโฆษณาในการโน้มน้าวหรือจูงใจผู้รับสารให้เกิดความสนใจและต้องการที่จะซื้อสินค้า

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ โฆษณาออนไลน์ ช้อปปี้ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง แพลตฟอร์มออนไลน์

Abstract

This research aimed to study the persuasive language strategies in advertisements of dietary supplements for women's sexual health from the online platform Shopee. Data were collected between December 18 and December 31, 2023. A total of 100 advertisements were obtained using a purposive sampling method. Data were analyzed by applying the persuasive language strategies framework of Noppawat Suwanchang.

The research results found 13 persuasive language strategies in advertisements of female sexual health supplements. They included the following: mentioning product properties, providing knowledge, mentioning women's sexual health problems, using scientific terms, using rhetorical questions, making claims, identifying target groups, using news points, indicating safety, reducing prices and giving gifts or showing a sales promotion period, using metaphors, using hyperbole, and using terms to refer to female genitalia. The language strategies used were aimed to communicate the important purpose of the advertisement producer to persuade or convince the message receivers to have an interest and want to buy the products.

Keywords: Persuasive Language Strategies, Online Advertisement, Shopee, Female Sexual Health Supplemental Products, Online Platforms

บทนำ

ปัญหาสุขภาพทางเพศ เป็นภาวะความผิดปกติที่เกี่ยวกับระบบร่างกาย อวัยวะสืบพันธุ์ ฮอร์โมน อารมณ์และการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ตลอดจนการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางเพศจึงเป็นสิ่งที่ควรใส่ใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาสุขภาพทางเพศเป็นปัญหาที่พบบ่อยในสังคมไทย เนื่องจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ พักผ่อนไม่เพียงพอ และรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพทางเพศโดยเฉพาะผู้หญิง อาทิ ประจำเดือนมาไม่ปกติ ตกขาวผิดปกติ ระบบฮอร์โมนผิดปกติ อารมณ์ทางเพศลดลง ช่องคลอดแห้ง เกิดก้อนเนื้อและถุงน้ำรังไข่ เกิดมะเร็งปากมดลูก ระบบสร้างน้ำหล่อลื่นเสื่อมประสิทธิภาพ ติดเชื้อในช่องคลอด ทำให้เจ็บปวดขณะมีเพศสัมพันธ์ ระดับน้ำตาลในร่างกายผันผวน ทำให้ความต้องการทางเพศและการตอบสนองต่ออารมณ์ทางเพศลดลง (โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2566; โรงพยาบาลเปาโล รังสิต, 2566)

จากปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศของผู้หญิง ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศจำหน่ายตามท้องตลาดอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อบำรุงและฟื้นฟูให้สุขภาพทางเพศของผู้หญิงดีขึ้น เช่น ปรับสมดุลอารมณ์ทางเพศและระบบภายในของผู้หญิงให้มีน้ำหล่อลื่นภายในชุ่มชื้น แก้ปัญหาช่องคลอดแห้ง แก้ปัญหาตกขาว เชื้อรา อาการคัน อวัยวะเพศมีกลิ่นไม่พึงประสงค์ ตลอดจน คืนความกระชับให้ช่องคลอด ฯลฯ คณะผู้วิจัยสำรวจผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงในแพลตฟอร์มออนไลน์ ช้อปปี้ (Shopee) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 มีผู้ใช้งานมากกว่า 50 ล้านคนต่อเดือน จากข้อมูลผลสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (บริษัท เอ็นบีเทค โซลูชั่น จำกัด, 2566) พบว่ามีการโฆษณาให้รายละเอียดข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงที่ดึงดูดความสนใจผู้บริโภคด้วยการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่เกิดจากความตั้งใจของบุคคลหนึ่งที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึก เจตนารมณ์ หรือทัศนคติของผู้อื่น (Lakoff, 1982 อ้างถึงใน วัชราภรณ์ อนันต์, 2560) คณะผู้วิจัยพบว่า ผู้ผลิตตัวบทโฆษณาใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของผลิตภัณฑ์ เช่น การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า ดังข้อความ “อาหารเสริมผู้หญิง **ปรับฮอร์โมนเพศหญิงเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ** วิตามิน**บำรุงมดลูก** มีบุตรยาก วัยทอง แบรนด์ w 60 แคปซูล” (By nana, 2566)

จากตัวอย่างพบการกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า คือ “ปรับฮอร์โมนเพศหญิง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ บำรุงมดลูก” เป็นการใช้กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้ ช่วยปรับฮอร์โมนเพศหญิง เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ และบำรุงมดลูก ซึ่งกลวิธีดังกล่าว สื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคที่มีปัญหาเหล่านี้เกิดความสนใจและต้องการที่จะซื้อสินค้าเพื่อบำรุงสุขภาพทางเพศ จากการสำรวจข้อมูล คณะผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจอีกหลายกลวิธีจึงสนใจศึกษาเพื่อให้ทราบถึงกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) เพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ทางภาษาในการโฆษณาสินค้าประเภทดังกล่าว

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาพบหลายเรื่องงานส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพทางด้านมนุษยศาสตร์ที่มุ่งเน้นศึกษากลวิธีการใช้ภาษาจากตัวบทโฆษณาสินค้าต่างประเภทและกลุ่มเป้าหมาย จากตัวบทนิตยสาร สื่อออนไลน์ และป้ายโฆษณาหน่วยงานให้บริการของภาครัฐตามแนวปริจเฉทวิเคราะห์ วัจนปฏิบัติศาสตร์ อรรถศาสตร์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เช่น งานวิจัยของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) ที่ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ งานวิจัยของพรรณธร ครุฑเนตร และปัณณรัช ชูเชิด (2563) ที่ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาบ้านบนเฟซบุ๊กของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ งานวิจัยของธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2566) ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้ชาย และงานวิจัยของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2566) ที่ศึกษาภาษาโน้มน้าวใจในปริจเฉทโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่ในเว็บไซต์ RS Mall: การศึกษาตามแนวทางปริจเฉทวิเคราะห์ ฯลฯ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ปรากฏว่ามีงานใดศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ คณะผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งวิเคราะห์ว่าในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงว่ามีกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจกลวิธีใดบ้าง มีลักษณะและสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นทบทวนวรรณกรรม

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา หลักการโน้มน้าวใจ กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณา

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล

2.1 คัดเลือกแหล่งข้อมูลการวิจัย คือ แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) (https://shopee.co.th/) เนื่องจากได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 โดยมีสมาชิกผู้ใช้งานมากกว่า 50 ล้านคนต่อเดือน ตามผลสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ETDA (บริษัท เอ็นบีเทค โซลูชั่น จำกัด, 2566)

2.2 รวบรวมข้อมูลโฆษณาอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ โดยสืบค้นด้วยคำว่า “ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางเพศ” พบโฆษณาจำนวนทั้งหมด 394 บทโฆษณา ข้อมูล ณ วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จากนั้นคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ คัดเลือกเฉพาะโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางเพศสำหรับผู้หญิงเท่านั้น และมีข้อความที่แสดงรายละเอียดของสินค้าเพื่อบำรุงและฟื้นฟูให้สุขภาพทางเพศของผู้หญิงให้ดีขึ้น พบจำนวนโฆษณาทั้งหมด 100 บทโฆษณา เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2566 (ชื่อผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยนี้จะใช้ แบรนด์ W ย่อมาจาก Women แทน ผู้หญิง) ลิงก์แหล่งข้อมูล https://shorturl.asia/CbXx2

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) โดยประยุกต์ศึกษาตามกรอบแนวคิดของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) ที่ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ จำนวน 13 กลวิธี ได้แก่ 1) การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า 2) การให้ข้อมูลความรู้ 3) การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ 4) การกล่าวถึงสิ่งที่พึงประสงค์ 5) การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ 6) การกล่าวถึงกระบวนการทำงานของสินค้าหรือบริการ 7) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ 8) การให้คำแนะนำ 9) การกล่าวอ้าง 10) การระบุกลุ่มเป้าหมาย 11) การใช้จุดจับใจเชิงข่าว 12) การระบุความปลอดภัย และ 13) การลดราคาและการให้ของสมนาคุณหรือมีระยะเวลาส่งเสริมการขาย

4. ขั้นสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยดำเนินการสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) โดยเก็บข้อมูลโฆษณาระหว่างวันที่ 18 ธันวาคม ถึง วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2566 จำนวนทั้งสิ้น 100 ตัวบท ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) ผลการวิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจ จำนวน 13 กลวิธี ได้แก่ 1) การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า 2) การให้ข้อมูลความรู้ 3) การกล่าวถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง 4) การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ 5) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ 6) การกล่าวอ้าง 7) การระบุกลุ่มเป้าหมาย 8) การใช้จุดจับใจเชิงข่าว 9) การระบุความปลอดภัย 10) การลดราคาและการให้ของสมนาคุณหรือมีระยะเวลาส่งเสริมการขาย 11) การใช้อุปลักษณ์ 12) การใช้อติพจน์ และ 13) การใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

1. การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า คือ กลวิธีการใช้ภาษาที่นำเสนอถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้าในการบำรุง รักษาและแก้ไขปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 “แก้ช่องคลอดแห้ง เพิ่มน้ำหล่อลื่น เพิ่มอารมณ์รัก คงความสาว แบรนด์ w อาหารเสริมสำหรับผู้หญิง สูตรพิเศษเข้มข้นด้วยสารสกัดมากกว่าทั่วไปถึง 4 เท่า ดูแลระบบภายใน **ปรับสมดุล ให้มีน้ำหล่อลื่น ภายในชุ่มชื้น คืนความกระชับ ช่วยแก้ปัญหาช่องคลอดแห้งที่ต้นเหตุ** เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีปัญหาช่องคลอดแห้งหลังคลอด ช่องคลอดแห้งจากยาคุม หรือผู้ที่เข้าสู่วัยทอง และผู้ที่ต้องการคงความสาวเอาไว้”

(Besty Official, 2566)

จากบทโฆษณาข้างต้น พบการกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า คือ “แก้ช่องคลอดแห้ง เพิ่มน้ำหล่อลื่น เพิ่มอารมณ์รัก คงความสาว ปรับสมดุล ให้มีน้ำหล่อลื่น ภายในชุ่มชื้น คืนความกระชับ

ช่วยแก้ปัญหาช่องคลอดแห้งที่ต้นเหตุ” สื่อสารให้ผู้บริโภคทราบว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้ ช่วยแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง เช่น ช่องคลอดแห้ง ช่วยเพิ่มความต้องการทางเพศของผู้หญิง และช่วยทำให้อวัยวะเพศหญิงกลับมากระชับอีกครั้ง ซึ่งการกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้าดังกล่าวเป็นการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคที่มีปัญหาช่องคลอดแห้ง ให้เกิดความสนใจและต้องการที่จะใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารชนิดนี้เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศให้หมดไป

ตัวอย่างที่ 2 “แบรนด์ w ของคุณผู้หญิง สารสกัดจากสมุนไพร ปลอดภัย 100% **ช่วยเพิ่มอารมณ์ให้เสียวมากขึ้น เพิ่มน้ำหล่อลื่นของผู้หญิง น้องสาวฟิต บำรุงโหนกนูน อกฟู เต่งตึง ผิวพรรณร่างกายสว่างใส** และบริเวณ**น้องสาวก็ขาวขึ้น**”

(Navashop88, 2566)

บทโฆษณาข้างต้น พบการกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้าเพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้ช่วยเพิ่มอารมณ์ทางเพศ บำรุงผิวพรรณ บำรุงอวัยวะเพศหญิง และช่วยให้หน้าอกเต่งตึงเป็นทรงสวย เป็นกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจผู้บริโภคที่มีปัญหาสุขภาพทางเพศให้เกิดความคิดความเชื่อว่า สินค้าดังกล่าวช่วยบำรุงและฟื้นฟูสุขภาพทางเพศให้ดีขึ้น

2. การให้ข้อมูลความรู้ คือ การกล่าวถึงข้อมูลที่มีความเป็นวิชาการ น่าเชื่อถือและมีความเป็นเหตุเป็นผลในการโฆษณา (นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553) จากการวิจัยพบการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ แหล่งกำเนิดและสรรพคุณของวัตถุดิบที่เป็นส่วนประกอบหลักในผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3 “แบรนด์ w ...สรรพคุณสมุนไพรสำคัญ: **ว่านชักมดลูก เป็นราชินีสมุนไพร มหาเสน่ห์ของสมุนไพรไทย อกตึงสวยเข้ารูป เสริมสร้างภายในช่องคลอดของสตรี ที่หย่อนคล้อยให้กลับเข้าที่กระชับ และช่วยดูแลความสะอาดภายในช่องคลอดสตรี ทำให้มดลูกสะอาด ไร้กลิ่น และส่งผลให้ผิวพรรณสวย และคืนความสาวอีกครั้ง**”

(หมอเส็ง.com, 2566)

ตัวอย่างที่ 4 “...**ถั่งเช่า (Chong cao) เป็นพืช ตระกูลเห็ด มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Cordyceps sinensis (Berk.) Saec. ในธรรมชาติ พืชชนิดนี้จะเกิดในตัวหนอนผีเสื้อชนิดหนึ่งชื่อ Hepialus armoricanus Oberthiir”...เห็ดถั่งเช่า มีสรรพคุณเป็นยามาตั้งแต่สมัยโบราณ ด้วยคุณสมบัติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง บำรุงร่างกาย ลดอาการเหนื่อยล้า เสริมภูมิคุ้มกัน ทำลายมะเร็งชนิดต่าง ๆ ลดความเสื่อมของเซลล์ และ เรื่องสมรรถภาพทางเพศ เป็นที่รู้จักกันว่าเป็น ไวอากร้าแห่งเทือกเขาหิมาลัย**...”

(RAMA shop, 2566)

จากตัวอย่างที่ 3 พบการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับว่านชักมดลูก ซึ่งเป็นราชินีแห่งสมุนไพร มีสรรพคุณในการบำรุงและเสริมสร้างระบบภายในและช่วยให้ช่องคลอดของผู้หญิงสะอาด ไร้กลิ่นไม่พึงประสงค์ ตลอดจนบำรุงผิวพรรณและคืนความอ่อนเยาว์ และตัวอย่างที่ 4 พบการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับถั่งเช่า (Chong cao) ซึ่งเป็นพืชตระกูลเห็ดที่มีสรรพคุณในการบำรุงสมรรถภาพทางเพศ ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลทางวิชาการที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และภาพลักษณ์เชิงบวกแก่สินค้า จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศเกิดความเชื่อมั่น และสนใจผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้มากยิ่งขึ้น

3. การกล่าวถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง คือ กลวิธีการใช้ภาษากล่าวถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับสุขภาพทางเพศของผู้หญิงในโฆษณา เป็นกลวิธีที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความกังวลและตระหนักถึงการดูแลรักษาสุขภาพทางเพศและโน้มน้าวให้เกิดความสนใจผลิตภัณฑ์ ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 5 “**ตกขาว!! คันจุดซ่อนเร้น** อย่าปล่อยให้ทิ้งไว้จนแก้ยาก **ติดเชื้อ มีกลิ่น คัน อักเสบ เรื้อรัง** จบทุกปัญหาภายในของผู้หญิงด้วย แบรนด์ w”

(KSN shop88, 2566)

ตัวอย่างที่ 6 “**จิ๋มหลวม จิ๋มตด จิ๋มมีลม** อย่าทน!!! แบรนด์ w ช่วยได้”

(Nong Wave House, 2566)

จากบทโฆษณาข้างต้น พบกลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง ในตัวอย่างที่ 5 พบการใช้คำว่า “ตกขาวคันจุดซ่อนเร้น ติดเชื้อ มีกลิ่น คัน อักเสบเรื้อรัง” การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ ไม่เพียงเป็นการให้ข้อมูลผู้บริโภค แต่ยังเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจหรือจูงใจให้ผู้บริโภคที่มีอาการดังกล่าว ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพทางเพศและหาวิธีบรรเทาอาการตกขาวและคันจุดซ่อนเร้นด้วยการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และในตัวอย่างที่ 6 เป็นบทโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่กล่าวถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง คือ “จิ๋มหลวม จิ๋มตด จิ๋มมีลม” ซึ่งเป็นอาการที่ไม่เป็นปกติของระบบภายในของผู้หญิง จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดความคิดความเชื่อที่ว่าอาการเหล่านี้จะหมดไปด้วยการบริโภคสินค้าดังกล่าว

4. การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นการใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์สื่อสารในโฆษณา ผลการวิเคราะห์ พบการใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวัตถุดิบหรือสารอาหารที่ช่วยบำรุงสุขภาพทางเพศของผู้หญิง จำนวน 38 คำ เช่น สารอีลิวเธโรไซด์ Patchouli Powder, Maca Powder, Tribulus Terrestris, Panax Ginseng, Tongkat Ali, L-Arginine, Fenugreek, Mucilage, Dhea Saf Flower, Flax Seed, Q10, Heamato Cocus Bacillus Coagulans ฯลฯ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สินค้า ตลอดจนโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีสารสำคัญที่ช่วยให้สุขภาพทางเพศดีขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 7 “...บูสเตอร์ความใคร่หญิง: อาหารเสริมบูสเตอร์ความใคร่หญิงตามธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพของผู้หญิงและยาเสริมสมรรถภาพทางเพศของผู้หญิง พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะสำหรับ LEAN Nutraceuticals โดยการบำบัดด้วยฮอร์โมนทดแทนเพศหญิง Md. ส่วนผสมจากธรรมชาติ 14 ชนิด: **Women's Libido Boost Capsules with Patchouli Powder, Maca Powder, Tribulus Terrestris, Panax Ginseng, Tongkat Ali, L-Arginine, Fenugreek, Mucilage, Dhea and more**”

(Xemenry Thailand, 2566)

ตัวอย่างที่ 8 “แบรนด์ w อุดมไปด้วย**สารอีลิวเธโรไซด์** ช่วยเพิ่มเซลล์เม็ดเลือดขาวกระตุ้นภูมิคุ้มกันเพิ่มกำลังวังชา ให้ร่างกายสดชื่นตื่นตัว กระตุ้นระบบสืบพันธุ์ และช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ”

(Milana-มิลาน่า, 2566)

ตัวอย่างที่ 7 พบคำศัพท์วิทยาศาสตร์ เช่น “Patchouli Powder, Maca Powder, Tribulus Terrestris, Panax Ginseng, Tongkat Ali, L-Arginine, Fenugreek, Mucilage, Dhea” ส่วนตัวอย่างที่ 8 พบคำว่า “สารอีลิวเธโรไซด์” การใช้คำศัพท์เหล่านี้ในโฆษณา นอกจากเป็นการสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลวัตถุดิบหรือสารสำคัญที่มีส่วนช่วยบำรุงสุขภาพทางเพศของผู้หญิงแล้ว ยังใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจว่า ผลิตภัณฑ์นี้สามารถช่วยฟื้นฟูสุขภาพทางเพศได้ เนื่องจากมีสารสำคัญที่ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว

5. การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ การถามคำถามโดยที่ไม่ได้มุ่งหาคำตอบ แต่ต้องการให้ผู้บริโภคฉุกคิดในประเด็นคำถาม และเกิดความสนใจต่อสินค้า (นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553) ผลการวิจัยพบการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ในโฆษณา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9 “**อายไหม?** ตกขาว หมีเหม็น หมีเหี่ยวคล้ำดำ ผัวไม่เบิร์น แบรนด์ W ช่วยได้ไม่ต้องรีแพร์ ผัวเบิร์นเพลินทั้งคืน”

(natural.hbshop, 2566)

ตัวอย่างที่ 10 “**แบรนด์** w **ดีอย่างไร ช่วยอะไรคุณได้บ้าง** ช่วยปรับสมดุลฮอร์โมน ลดอาการวัยทองเพิ่มความสุข ความสัมพันธ์ ช่วยระบบเจริญพันธุ์ มีสารต้านอนุมูลอิสระ ชะลอความแก่ ดูแลภายในระบบของผู้หญิง ให้มีสุขภาพที่ดี...”

(Besty Official, 2566)

ตัวอย่างที่ 9 พบการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ “อายไหม?” ซึ่งเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบแต่มุ่งให้ผู้บริโภคฉุกคิดและเกิดความสงสัยว่า ตนเองมีปัญหาตกขาว อวัยวะเพศมีสีคล้ำ มีกลิ่นไม่พึงประสงค์หรือไม่ หากพบปัญหาดังกล่าว ผลิตภัณฑ์นี้สามารถช่วยให้สุขภาพทางเพศดีขึ้นได้ หรือในตัวอย่างที่ 10 พบการใช้คำถามวาทศิลป์ คือ “แบรนด์ w ดีอย่างไร ช่วยอะไรคุณได้บ้าง” เป็นการใช้คำถามชี้นำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจว่า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้มีสรรพคุณในการบำรุงและฟื้นฟูสุขภาพทางเพศอย่างไร จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพื่อกระตุ้นความคิดของผู้บริโภคให้ตระหนักถึงความจำเป็นและตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มาบริโภค

6. การกล่าวอ้าง คือ กลวิธีการใช้ภาษาอ้างถึงชุดข้อมูลบางประการเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในสินค้า จากการวิจัยพบการกล่าวอ้าง 6 กลวิธี ได้แก่ 1) การกล่าวอ้างเลขสารบบ 2) การกล่าวอ้างรางวัลที่ได้รับ 3) การกล่าวอ้างถึงงานวิจัย 4) การกล่าวอ้างถึงผู้เชี่ยวชาญ 5) การกล่าวอ้างถึงการรับรองมาตรฐานการผลิต และ 6) การกล่าวอ้างถึงความนิยมโดยผู้หญิง ในบทความนี้ขอยกตัวอย่างเพียงเฉพาะการกล่าวอ้างถึงผู้เชี่ยวชาญและการกล่าวอ้างถึงการรับรองมาตรฐานการผลิต ดังนี้

ตัวอย่างที่ 11 “แบรนด์ w คิดค้นสูตรโดย **: แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรกว่า 30 ปี**...”

(Milana-มิลาน่า, 2566)

ตัวอย่างที่ 12 “แบรนด์ w อาหารเสริมผู้หญิง 40 ปี และวัยทอง สารสกัด ถั่วเหลือง ตังกุย เพิ่มแครนเบอร์รี่ พรีไบโอติก DNAe flavoplus **ผ่านการตรวจ GMP กฎหมาย GMP Codex และ GHPs ได้รับการรับรองระบบ HACCP และ ISO 22000 สำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดย British Standards Institution (BSI) จากประเทศอังกฤษ**”

(Dane Thailand, 2566)

จากตัวอย่างที่ 11 พบการกล่าวอ้างถึงผู้เชี่ยวชาญ คือ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรมากกว่า 30 ปี แม้จะไม่ได้มีการให้รายละเอียดที่ชัดเจนว่าเป็นใคร แต่การใช้คำดังกล่าว สื่อสารเพื่อย้ำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้าได้รับการคิดค้นสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่สร้างภาพลักษณ์เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจในผลิตภัณฑ์ และตัวอย่างที่ 12 พบการกล่าวอ้างถึงการรับรองมาตรฐานการผลิตในโรงงานที่ผ่านการตรวจสอบ GMP สากล HACCP ISO 22000 สำหรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารโดย British Standards Institution (BSI) จากประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกในเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยของการผลิต ทั้งนี้ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภคเชื่อว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนี้ผลิตจากโรงงานที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือและรู้สึกถึงความปลอดภัย

7. การระบุกลุ่มเป้าหมาย เป็นการใช้คำระบุกลุ่มเป้าหมายในโฆษณาเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภครับรู้ว่าสินค้าเหมาะสำหรับผู้บริโภคกลุ่มใด จากการวิเคราะห์พบการใช้คำสื่อกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้หญิงอายุ 40 ปีขึ้นไป 2) ผู้หญิงวัย 50 ปีขึ้นไป 3) ผู้หญิงวัยหมดประจำเดือน และ 4) ผู้หญิงวัยทอง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 13 “แบรนด์ w สมุนไพร**สำหรับผู้หญิงวัยทอง/วัยหมดประจำเดือน/หญิง 50+** ขนาด 30 เม็ด 2 แผงรวม 60 เม็ด ช่วยลดอาการหรือปัญหาของวัยหมดประจำเดือน หรือวัยที่มีฮอร์โมนเพศหญิง

ไม่ปกติได้ปรับสมดุลฮอร์โมนแห่งวัยทองไม่ให้แปรปรวน เกรี้ยวกราด ชะลอความแก่ด้วยสารวิตามินแร่ธาตุที่เป็นส่วนผสมภายใน ลดอาการคันในช่องคลอด กระพือร้อนและเหงื่อออกตอนกลางคืน”

(Shadan shop, 2566)

ตัวอย่างที่ 14 “แบรนด์ w เหมาะสำหรับ**สตรีวัยหมดประจำเดือน** เมื่อเข้าสู่วัยทอง ฮอร์โมนเพศหญิงในร่างกายจะมีปริมาณน้อยลง อารมณ์ทางเพศจะเสื่อมถอยและไม่มีอารมณ์ทางเพศ...”

(พรหมมาสมุนไพร, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการระบุกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้หญิงวัยทอง (ผู้หญิง/สตรี) วัยหมดประจำเดือนและ หญิง 50+ เป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อสารเพื่อกระตุ้นความคิดให้ผู้บริโภคตระหนักว่าผลิตภัณฑ์เหมาะสำหรับผู้หญิงที่มีปัญหาสุขภาพทางเพศในช่วงวัยดังกล่าว จึงเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและอาจตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อบำรุงและฟื้นฟูให้สุขภาพทางเพศดีขึ้น

8. การใช้จุดจับใจเชิงข่าว คือ การเลือกใช้คำที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยชี้ให้เห็นถึงความแปลกใหม่หรือพัฒนาการที่มีความทันสมัย เช่นคำว่า ดียิ่งขึ้น ใหม่ นานขึ้น เพิ่มขึ้น เร็วขึ้น ฯลฯ (นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553) จากการวิเคราะห์โฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง พบการใช้คำเพื่อจุดจับใจเชิงข่าวจำนวน 4 คำ ได้แก่ “ใหม่” “ล่าสุด” “ดียิ่งขึ้น” และ “โฉมใหม่” คำเหล่านี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้ดูทันสมัย น่าเชื่อถือ และกระตุ้นความคิดของผู้บริโภคให้สนใจในสินค้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 15 “แบรนด์ w สมุนไพรออแกนิค100% ...**โฉมใหม่!!** แบบซองพกพาง่าย”

(TTK.STORE, 2566)

จากตัวอย่างพบการใช้คำที่สื่อการจุดจับใจเชิงข่าว คือ คำว่า “โฉมใหม่!!” เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยเน้นย้ำว่าสินค้ามีการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ใหม่และสะดวกต่อการพกพา กลวิธีการใช้ภาษานี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ว่า สินค้าที่มีความแปลกใหม่และดีกว่าเดิม จึงเป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภครับรู้ถึงข้อดีของสินค้า และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

9. การระบุความปลอดภัย คือ การใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสื่อถึงความปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 16 “แบรนด์ w ได้จากสารสกัดจากสมุนไพร 100% ส่วนประกอบ ว่านชักมดลูก หญ้ารีแพร์ คอลลาเจน ขมิ้นชัน ขิง มะเขือเทศ ทับทิม ดอกคำฝอย กระเจี๊ยบ **ไร้สารอันตราย ปลอดภัย...**”

(The Timpila, 2566)

ตัวอย่างที่ 17 “แบรนด์ w เหมาะสำหรับใคร? ปวดท้องประจำเดือน ภายในไม่กระชับ มีกลิ่นไม่พึงประสงค์ประจำเดือนมาไม่ปกติ **ปลอดภัย ไม่มีผลข้างเคียง**”

(atitaya710, 2566)

จากตัวอย่างพบคำศัพท์ที่สื่อการระบุความปลอดภัย ได้แก่ คำว่า “ไร้สารอันตราย” “ปลอดภัย” ไม่มีผลข้างเคียง” เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้าปลอดภัยไร้สารที่เป็นอันตราย บริโภคแล้วไม่มีผลข้างเคียงต่อร่างกาย จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อยืนยันในความปลอดภัยหลังบริโภคสินค้าและโน้มน้าวใจให้เชื่อมั่นในคุณภาพ

10. การลดราคาและการให้ของสมนาคุณหรือมีระยะเวลาส่งเสริมการขาย เป็นการใช้คำที่สื่อความหมายเกี่ยวกับการลดราคา การให้ของสมนาคุณ และระยะเวลาส่งเสริมการขาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงประโยชน์ และความคุ้มค่าที่จะได้รับจากสินค้า และเกิดความต้องการซื้อสินค้า (นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553) จากการวิเคราะห์พบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 18 “แบรนด์ W...โปรโมชั่น**ขายดี!1 แถม 1 = 290 บาท ส่งฟรี 2 แถม 2 = 550 บาท ส่งฟรี 3 แถม 3 = 800 บาท ส่งฟรี 4 แถม 5 = 1,250 บาท ส่งฟรี** แนะนำ!”

(teenoi.skin, 2566)

ตัวอย่างที่ 19 “แบรนด์ W **Promotion: ซื้อ 2 แถม 1 เพียง 1,290 บาท**”

(NineNineStore, 2566)

จากตัวอย่างบทโฆษณาข้างต้น พบกลวิธีการใช้ภาษาที่กล่าวถึงการลดราคาและการให้ของสมนาคุณ ดังในตัวอย่างที่ 18 พบคำว่า “ขายดี! 1 แถม 1 = 290 บาท ส่งฟรี 2 แถม 2 = 550 บาท ส่งฟรี 3 แถม 3 = 800 บาท ส่งฟรี 4 แถม 5 = 1,250 บาท ส่งฟรี” และในตัวอย่างที่ 19 พบคำว่า “Promotion: ซื้อ 2 แถม 1 เพียง 1,290 บาท” เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความคุ้มค่าที่ได้รับ อาทิ ราคาที่ถูกลง ของสมนาคุณ และเกิดความต้องการซื้อสินค้ามาบริโภค

11. การใช้อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง กลวิธีที่สำคัญในการสร้างความน่าสนใจให้กับตัวบทโฆษณา และโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับหลังบริโภคสินค้า โดยเฉพาะการแก้ปัญหาให้สุขภาพทางเพศดีขึ้น จากการวิเคราะห์พบการใช้อุปลักษณ์จำนวน 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์เกี่ยวกับการเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจทางเพศเป็นการทำสงคราม และการเปรียบเทียบอวัยวะเพศหญิงเป็นเครื่องจักร ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 20 “แบรนด์ W...บอกลาหอยหลวมไม่ฟิต จิมิบาน **ผ่านศึกหนักโชกโชน**”

(Debeau28, 2566)

ตัวอย่างที่ 21 “แบรนด์ W กล่องนี้**ซ่อม**หอยทุกอาการ ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้องประจำเดือน หลวม คัน ตกขาว คาวปลา”

(Navashop88, 2566)

จากตัวอย่างที่ 20 พบการใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบการปฏิบัติกิจทางเพศ คือ การทำสงคราม ดังรูปคำอุปลักษณ์ “ผ่านศึกหนักโชกโชน” ซึ่งเป็นการใช้อุปลักษณ์เปรียบการปฏิบัติกิจทางเพศที่รุนแรงกับการทำศึกสงครามที่ต้องต่อสู้อย่างหนักหน่วง จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเพศหญิงที่มีปัญหาอวัยวะเพศไม่กระชับ หลวม และบานไม่สวยงาม เชื่อมั่นว่าสินค้านี้จะช่วยทำให้ปัญหาอวัยวะเพศไม่กระชับ หลวม บานกลับมากระชับสวยงามอีกครั้ง และในตัวอย่างที่ 21 พบรูปคำอุปลักษณ์ “ซ่อม” ซึ่งเป็นการใช้อุปลักษณ์เปรียบอวัยวะเพศหญิงเป็นเครื่องจักรที่สามารถซ่อมหรือทำให้ปัญหาสุขภาพทางเพศไม่ว่าจะเป็น “ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้องประจำเดือน หลวม คัน ตกขาว คาวปลา” หมดไป จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเชื่อว่าสินค้านี้จะช่วยให้สุขภาพของอวัยวะเพศของผู้หญิงดีขึ้น เหมือนกับการซ่อมเครื่องจักรให้กลับมาทำงานเป็นปกติ

12. การใช้อติพจน์ คือ การใช้ภาษากล่าวเกินจริงเพื่อเน้นความรู้สึก และอารมณ์ (ปุ่น ชมภูพระ ปพิชญา พรหมกันธา และพัทธนันท์ พาป้อ 2564) คณะผู้วิจัยพบว่า การใช้อติพจน์เป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้รับรู้ถึงสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ในการบำรุงสุขภาพทางเพศหญิง เกิดความสนใจและต้องการสินค้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 22 “แบรนด์ w... **ฟิต เหมือนไม่เคยเสียตัวมาก่อน** ชุด 10 วัน อาหารเสริมสำหรับผู้หญิง...กินแล้วฟิต...”

(MaemorNorted, 2566)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้อติพจน์ ในข้อความที่ว่า “...ฟิต เหมือนไม่เคยเสียตัวมาก่อน” เพื่อสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบว่าหากรับประทานสินค้าชนิดนี้แล้วจะทำให้อวัยวะเพศหญิงกลับมาแน่นกระชับเหมือนไม่เคยผ่านการมีเพศสัมพันธ์มาก่อน ซึ่งความเป็นจริงแล้วผลลัพธ์ที่ได้อาจขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของ

อวัยวะเพศแต่ละบุคคล ดังนั้น ผลลัพธ์ที่ได้อาจไม่ได้ตรงตามที่โฆษณานำเสนอ แต่กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวอาจช่วยกระตุ้นความคิดและโน้มน้าวให้ผู้บริโภคที่มีปัญหาช่องคลอดหลวม ไม่กระชับ เกิดความต้องการแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดไปด้วยการซื้อสินค้ามาบริโภค

13. การใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง คือ การใช้คำที่สื่อความหมายถึงอวัยวะเพศหญิงในโฆษณามุ่งเน้นให้ผู้บริโภครับรู้ว่า ผลิตภัณฑ์เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมาย คือ เพศหญิง จากการวิเคราะห์พบว่า มีการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิงจำนวน 5 คำ ได้แก่ “หอย” “น้องสาว” “จิ๋ม” “หมี” และ “Hee” คำเหล่านี้แม้จะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการหรือเป็นคำภาษาพูด แต่มีบทบาทในการสร้างความโดดเด่นให้แก่โฆษณา ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างการจดจำ โดยชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์นั้นมุ่งแก้ไขปัญหาสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 23 “บำรุง**น้องสาว**ด้วยแบรนด์ w กำจัดกลิ่นเหม็น อาการคัน ตกขาว...”

(The Timpila, 2566)

ตัวอย่างที่ 24 “แบรนด์ w กล่องนี้ซ่อม**หอย**ทุกอาการ ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้องประจำเดือน หลวม คัน ตกขาว คาวปลา”

(Navashop88, 2566)

ตัวอย่างที่ 25 “**จิ๋ม**หลวม **จิ๋ม**ตด **จิ๋ม**มีลม อย่าทน!!! แบรนด์ w ช่วยได้”

(Nong Wave House, 2566)

ตัวอย่างที่ 26 “...ตกขาว **หมี**เหม็น **หมี**เหี่ยวคล้ำดำ ผัวไม่เบิร์น แบรนด์ W ช่วยได้ ไม่ต้องรีแพร์ผัวเบิร์นเพลินทั้งคืน”

(natural.hbshop, 2566)

ตัวอย่างที่ 27 “**Hee** พัง **Hee** หลวม มีตกขาว มีกลิ่น ต้องว่าน 500 ผัว”

(Nong Wave House, 2566)

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) พบกลวิธีการโน้มน้าวใจจำนวน 13 กลวิธี โดยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจตามกรอบแนวคิดของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) จำนวน 10 กลวิธี ได้แก่ การกล่าวถึงคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้าหรือบริการ การให้ข้อมูลความรู้ การกล่าวถึงปัญหาสุขภาพทางเพศของผู้หญิง การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การกล่าวอ้าง การระบุกลุ่มเป้าหมาย การใช้จุดจับใจเชิงข่าว การระบุความปลอดภัย และการลดราคาและการให้ของสมนาคุณหรือมีระยะเวลาส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจเพิ่มเติมจำนวน 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้อติพจน์ และการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง กลวิธีการใช้ภาษาที่พบสื่อสารภาพลักษณ์ในแง่บวกแก่สินค้า ตลอดจนโน้มน้าวเพื่อกระตุ้นความคิดให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและต้องการซื้อสินค้าเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยพบประเด็นอภิปรายผลการวิจัย 5 ประเด็น ดังนี้

1. การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ Shopee พบว่า มีการใช้กลวิธีทางภาษาที่แตกต่างจากกรอบแนวคิดของนพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) จำนวน 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้อติพจน์ และการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลวิธีการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง สะท้อนลักษณะเฉพาะของ

โฆษณาในกลุ่มผลิตภัณฑ์นี้ ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยของ นพวัฒน์ มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาในโฆษณาด้านสุขภาพโดยรวม ไม่ได้เจาะจงเฉพาะโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง ดังนั้น บริบทของเนื้อหาโฆษณาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน

2. คณะผู้วิจัยพบว่า การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2566) ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้ชาย ในประเด็นการเลือกใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ การกล่าวอ้างเลขสารบบอาหาร การกล่าวอ้างชื่อเสียงหรือรางวัลที่ได้รับ การกล่าวอ้างมาตรฐานการผลิต การกล่าวอ้างถ้อยคำยืนยันจากผู้บริโภค และ การใช้คำถามวาทศิลป์ อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบกลวิธีที่แตกต่างกันในด้านการใช้คำเรียกแทนกลุ่มเป้าหมาย โดยงานของธนพลและคณะ พบการใช้คำเรียกผู้ชาย ในขณะที่งานของคณะผู้วิจัยพบการใช้คำที่ชี้เฉพาะถึงกลุ่มเป้าหมายเพศหญิง ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากบริบทของตัวบทโฆษณาที่ศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่ต่างกัน จึงส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการใช้ภาษา

3. จากการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง จากแพลตฟอร์มออนไลน์ช้อปปี้ (Shopee) สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์การใช้ภาษาในวงการธุรกิจเพื่อสุขภาพทางเพศที่มุ่งเน้นการใช้คำที่สื่อความหมาย สะท้อนจินตภาพ ดังการใช้อุปลักษณ์เปรียบการปฏิบัติกิจทางเพศเป็นการทำสงคราม ดังข้อความ “หอยหลวมไม่ฟิต จิมิบาน ผ่านศึกหนักโชกโชน” หรือการใช้อติพจน์ ดังข้อความ “ฟิต เหมือนไม่เคยเสียตัวมาก่อน” และการใช้คำเรียกแทนอวัยวะเพศหญิง ดังรูปคำ “หอย”“น้องสาว” “จิ๋ม” และ “Hee”ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อสร้างจุดสนใจ ทำให้เกิดความโดดเด่นและโน้มน้าวให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในสินค้า จึงเห็นได้ว่า “ภาษา” นอกจากเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการกำหนดความคิดของมนุษย์

4. จากผลการวิเคราะห์พบว่า โฆษณา 1 ตัวบทใช้กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจผู้บริโภคหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น ข้อความที่ว่า “แบรนด์ w ของคุณผู้หญิง สารสกัดจากสมุนไพร ปลอดภัย 100% ช่วยเพิ่มอารมณ์ให้เสียวมากขึ้น เพิ่มน้ำหล่อลื่นของผู้หญิง...” (Navashop88, 2566) พบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าว เช่น การกล่าวอ้างคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้า “ช่วยเพิ่มอารมณ์ให้เสียวมากขึ้น เพิ่มน้ำหล่อลื่นของผู้หญิง” การระบุกลุ่มเป้าหมาย “คุณผู้หญิง” การยืนยันความปลอดภัยของสินค้า “ปลอดภัย 100%” คณะผู้วิจัยเห็นว่าการใช้กลวิธีทางภาษาหลายรูปแบบร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวกให้แก่สินค้า อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจผู้บริโภค ทั้งในด้านการกระตุ้นความสนใจ การจดจำ การตัดสินใจ และการตอบสนองต่อสินค้า

5. ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมดิจิทัล ระบบออนไลน์มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม โดยเฉพาะการทำธุรกิจที่อาศัยแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น ช้อปปี้ (Shopee) เป็นสื่อกลางสำคัญในการสื่อสาร เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างและรวดเร็ว ทำให้มีการแข่งขันค่อนข้างสูง เจ้าของผลิตภัณฑ์และผู้ผลิตโฆษณาสามารถวางแผนกลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการจดจำ และสนใจสินค้าอย่างรวดเร็วผ่านการเลือกใช้ภาษาที่กระตุ้นความคิด อารมณ์และความรู้สึกอย่างเสรี เช่น การเลือกใช้คำที่สื่อความหมายถึงของสงวนหรืออวัยวะเพศหญิงพบในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิง ดังตัวอย่างคำว่า “Hee” “หมี” “หอย” ซึ่งเป็นคำสองแง่สองง่าม ทั้งนี้เพื่อเสริมความโดดเด่นแก่สินค้า และสร้างจุดสนใจแก่ผู้บริโภค คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การเลือกใช้คำดังกล่าวในโฆษณาสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างด้านการควบคุมเนื้อหาบนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งอาจยังไม่มีมาตรการคัดกรองเนื้อหาและความเหมาะสมของการใช้ภาษาที่สื่อนัยถึงเรื่องเพศอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม

หากพิจารณาในเชิงกลยุทธ์การตลาด พบว่า เป็นกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจที่สร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นการรับรู้ และความต้องการสินค้าของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ พบข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาการใช้อวัจนภาษาที่ปรากฏในบทโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพทางเพศสำหรับผู้หญิงเพิ่มเติม เช่น อิโมติคอน สีแทนเพศหญิง หรือภาพโฆษณา เนื่องจากอวัจนภาษาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อความหมายและโน้มน้าวใจผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรขยายขอบเขตการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางเพศสำหรับผู้หญิง จากตัวบทโฆษณาต่างประเทศเพิ่มเติม เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความเหมือน หรือความแตกต่างของกลวิธีการใช้ภาษาภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี. (2566). กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางเพศสำหรับผู้ชาย. ใน อรทัย เพียยุระ (บ.ก.). *การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายความร่วมมือ ทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบัน หัวข้อ "ภาษาและวัฒนธรรม ไทยในโลกวิถีใหม่" (Thai in the Modern World)* (น. 110-128). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นพวัฒน์ สุวรรณช่าง. (2553). *การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ.* วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริษัท เอ็นบีเทค โซลูชั่น จำกัด. (2566). *แพลตฟอร์ม Marketplace ยอดนิยมในประเทศไทย ปี 2023.* สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2567, จาก https://blog.click-end.com/platform-marketplace-elite-popular-in-thailand-year-2023/

ปุ่น ชมภูพระ, ปพิชญา พรหมกันธา และพัทธนันท์ พาป้อ. (2564). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงศ์สิทธิ์ คำภีร์. ใน พระครูสิริสุตานุยุต (บ.ก.). *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 "วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่"* (น. 487-502). ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

พรรณธร ครุฑเนตร และปัณณรัช ชูเชิด. (2563). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาบ้านบนเฟซบุ๊กของบริษัทอสังหาริมทรัพย์. *วารสารวจนะ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 8*(2), 25-43

พรหมมาสมุนไพร. (2566). *หมอเส็ง-ฟามาล่าเฮิร์บเบอร์ 2.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/29362939/1544779994?d_id=39fec&uls_trackid=50ia0er

โรงพยาบาลเปาโล รังสิต. (2566). *10 ปัญหากวนใจ ระบบภายในสตรี.* สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/Dtjcv

โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2566). *กินไม่เลือกเสี่ยง sex เสื่อมจริงหรือ?.* สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2567, จากhttps://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/article/%E0%B8%AA%E0%B8%A

วัชราภรณ์ อนันต์. (2560). *ความเป็นภาษาพูดและวัจนกรรมที่ใช้ในการโน้มน้าวใจในหนังสือประเภทพัฒนาตนเอง: การวิเคราะห์ในมิติด้านเพศ.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2566). *ภาษาโน้มน้าวใจในปริจเฉทโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพสำหรับผู้ใหญ่ในเว็บไซต์ RS Mall: การศึกษาตามแนวทางปริจเฉทวิเคราะห์.* สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2567, จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/267671

หมอเส็ง.com. (2566). *หมอเส็ง-เอ็กซ์1 X 1.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/921986/1908476?d_id=39fec&uls_trackid=50i9urj00 บริหารศาสตร์

atitaya710. (2566). *ธิยาพราว.* สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/1106566124/23885807643?d_id=39fec&uls_trackid=50ia

Besty Official. (2566). *อาหารเสริมบีทีเอส.* สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/64654174/7836250122?d_id=39fec&uls_trackid=50i

By nana. (2566). *Bio Flax Plus.* สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/330367089/11347976653?d_id=39fec&uls_trackid=5

Dane Thailand. (2566). *ดีเน่ ฟลาโวพลัส.* สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/129966676/2025617331?d_id=39fec&uls_trackid=50ia6g

Debeau28. (2566). *คอลลาเจนอารยา.* สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/139860193/13926142752?d_id=39fec&uls_trackid=5

KSN shop88. (2566). *Mood อาหารเสริมผู้หญิง.* สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/86703241/19783307600?d_id=39fec&uls_trackid=50ia2g

MaemorNorted. (2566). *FINN.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/87741816/4379538536?d_id=39fec&uls_trackid=50i

Milana-มิลาน่า. (2566). *Milana Balance.* สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/225424806/8260992129?d_id=39fec&uls_trackid=50ia3

natural.hbshop. (2566). *A4 เอโฟร์.* สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/110434941/3105946638?d_id=39fec&uls_trackid=50ia5q

Navashop88. (2566). *Vgine วิจิเน่.* สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/124632033/20772011231?d_id=39fec&uls_trackid=50ia8

Navashop88. (2566). *X6 v plus.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/124632033/18432692079?d_id=39fec&uls_trackid=50i9v

NineNineStore. (2566). *PAMOSA พาโมซา.* สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/69635419/24615283923?d_id=39fec&uls_trackid=50ia7is

Nong Wave House. (2566). *สมุนไพรว่าน 500 ผัว.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/5TBta

RAMA shop. (2566). *Giffarine chong cao W.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/73336849/3109797233?d_id=39fec&uls_trackid=50ia07e

Shadan shop. (2566). *Himalaya Menosan.* สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/27850423/2084399946?d_id=39fec&uls_trackid=50ia9c2

teenoi.skin. (2566). *Yajina ญาจิน่า.* สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/465939262/21194603135?d_id=39fec&uls_trackid=5

The Timpila. (2566). *นารีญาพลัส.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/416542752/23852615227?d_id=39fec&uls_trackid=5

TTK.STORE. (2566). *พริ้มพราว.* สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/19795863/16398328298?d_id=39fec&uls_trackid=50

Xemenry Thailand. (2566). Women's Libido Maca Root. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566, จาก https://shopee.co.th/product/858429623/19979653848?d_id=39fec&uls_trackid=50ia4

ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

Text Types and Language Features of English in Online Media of Cultural Tourism Sites in Chiang Rai Province

ณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ
Nattharakan Khamchaiwut
สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai
nattharakan@rmutl.ac.th

Received: March 10, 2025 **Revised:** May 8, 2025 **Accepted:** May 23, 2025

บทคัดย่อ

ภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย เพื่อนำเสนอข้อมูลและดึงดูดนักท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ศึกษาชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาข้อมูลจาก 174 ข้อความ ใน 29 เว็บไซต์ ที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2565 ซึ่งเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างรุนแรงของเชื้อไวรัสโควิด 19 และวิเคราะห์ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ การตลาด และการท่องเที่ยว เกี่ยวกับความสำคัญของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ชนิดของตัวบท 5 ประเภท ในความถี่ที่ต่างกัน ได้แก่ การอธิบายความ ที่มีความถี่มากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยาย การชักชวน และการเล่าเรื่อง มีความถี่น้อยตามลำดับ ส่วนกระบวนการ มีความถี่น้อยที่สุด นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างผลการวิเคราะห์ข้อความและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสะท้อนถึงมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างหลักการและการปฏิบัติจริง โดยผู้ผลิตสื่ออาจเน้นการใช้ชนิดของตัวบทประเภทบรรยายเพื่อสร้างความน่าสนใจ ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญอาจให้ความสำคัญกับการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความที่ชัดเจนเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเลือกใช้และการผสมผสานชนิดของตัวบทที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารและบริบทที่เกี่ยวข้องของแหล่งข้อมูล จึงช่วยให้ผู้ประกอบการหรือผู้สนใจนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างเนื้อหาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิผลได้

คำสำคัญ: การสื่อสารออนไลน์ วาทกรรมออนไลน์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

English in online media plays a crucial role in communication and the promotion of cultural tourism sites in Chiang Rai province by disseminating information and attracting

tourists. This study examines the text types and English characteristids used inr communication in online media related to cultural tourism in Chiang Rai province. The research analyzed 174 texts from 29 websites between 2020-2022 and incorporated the opinions of the experts in English, marketing, and tourism regarding the significance of text types and language features in online communication.

The findings showed that five text types were utilized with varying frequencies. Expositive texts were the most prevalent, followed by descriptive, persuasive, and narrative texts. The procedural texts were the least common. Moreover, the divergence between textual analysis results and expert opinions highlighted the gap between theoretical principles and practical applications. Content creators tended to prioritize descriptive texts to enhance engagement and appeal, whereas experts emphasized the importance of clear and structured expositive texts for effective communication. These findings underscored the necessity of strategically selecting and integrating diverse text types based on the communication objectives and contextual factors of each platform. These can serve as a practical guideline for tourism entrepreneurs and related stakeholders in developing effective online promotional content, thereby enhancing communication efficiency and attracting greater tourist interest.

Keywords: Online Communication, Online Discourse, Cultural Tourism

บทนำ

เชียงรายเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ผสานกับภูมิทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเชียงรายมีเป้าหมายในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในยุคดิจิทัลคือการนำเสนอข้อมูลเชิงวัฒนธรรมให้เข้าถึงและดึงดูดนักท่องเที่ยวจากความหลากหลายภูมิหลังทางภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลในการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน สื่อออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หน่วยงานภาครัฐ บล็อกท่องเที่ยว และโซเชียลมีเดีย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหลักในการนำเสนอข้อมูลและดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านข้อความภาษาอังกฤษ ดังนั้น การเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมในบริบทออนไลน์จึงเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากลักษณะของตัวบทและกลวิธีทางภาษาส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จากความสำคัญนี้ การศึกษารูปแบบภาษาอังกฤษที่ใช้ในสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวสามารถช่วยให้เข้าใจแนวโน้มและแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการพัฒนาการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษที่ใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนา และนำเสนอแนวทางการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์

ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเนื้อหาเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเชียงรายให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการวิเคราะห์ชนิดของตัวบท (Text Type Analysis) ที่มุ่งศึกษารูปแบบของ “ตัวบท” (Texts) โดยเน้นพิจารณา วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร (Communicative Purpose), โครงสร้างของภาษา (Textual Structure), และ ลักษณะทางภาษาศาสตร์เฉพาะตัว (Linguistic Features) ของข้อความนั้น ๆ เป็นหลัก เพื่อจำแนกว่าเป็น “ชนิดของตัวบท” แบบใด เช่น การบรรยาย การเล่าเรื่อง หรือการอธิบาย เป็นต้น แนวคิดการวิเคราะห์นี้ได้รับความสนใจจากนักวิเคราะห์ภาษา จำนวนมาก ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาของงานเขียน ตัวอย่างเช่น Sampson (1997) ได้เสนอว่าประเภทของตัวบทครอบคลุมถึงรูปแบบของการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นคำพูด (Speech) เรื่องเล่า (Narratives) วิธีการบรรยายโวหาร (Rhetorical Modes) การพรรณนา (Descriptive) ไวยากรณ์เชิงกำหนด (Prescriptive Grammars) และบทกวี (Poetry) โดยแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนแนวทางการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน เช่น ประเภทของข้อความที่สามารถสะท้อนบริบททางสังคมมีลักษณะของภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ บทสนทนาทางโทรศัพท์ (Telephone Conversations) และการสนทนาในชีวิตประจำวัน (Casual Conversations) ในบริบทของประเทศไทย มีงานวิจัยของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ (2560) ที่ศึกษาประเภทของตัวบทในบทอ่านภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวระดับอุดมศึกษา ซึ่งพบว่า ตัวบทอ่านเหล่านั้นสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย (Description) การอธิบายความ (Exposition) การเล่าเรื่อง (Narration) การโน้มน้าวใจ (Persuasion) และการนำเสนอเชิงกระบวนการ (Procedure) โดยพบตัวบทประเภทการบรรยายและการอธิบายความมากที่สุด ส่วนตัวบทประเภทอื่นนั้นมีสัดส่วนที่น้อยกว่า นอกจากนั้นการศึกษายังพบว่าตัวบทในบทอ่านสามารถจำแนกออกเป็นสองลักษณะ ได้แก่ 1) บทอ่านที่ประกอบด้วยตัวบทชนิดเดียว เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ การบรรยาย การอธิบาย การเล่าเรื่อง การโน้มน้าวใจ และกระบวนการ 2) บทอ่านที่มีการผสมผสานตัวบทหลายชนิด เป็นตัวบท 2 ประเภท และ 3 ประเภท จากผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าตัวบทประเภทการบรรยายมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว เนื่องจากช่วยเสริมสร้างทักษะทางภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ เหตุการณ์ และปรากฏการณ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวข้อหลักของหลักสูตร

2. แนวคิดการจัดประเภทและโครงสร้างของข้อความ (Discourse Analysis) ที่นิยมจัดชนิดของตัวบทตามลักษณะวัตถุประสงค์ โครงสร้างและลักษณะภาษาของงานเขียน ตัวอย่างเช่น Longacre (1983) ได้เสนอการจัดประเภทของตัวบทโดยพิจารณาจากเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ ลำดับเวลาของเหตุการณ์ (Contingent Temporal Succession) เป็นการจัดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่อเนื่องกัน และการเน้นผู้กระทำ (Agent Orientation) เป็นการให้ความสำคัญ กับตัวแสดงหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ สามารถจำแนกประเภทของตัวบทออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ข้อความประเภทเรื่องเล่า (Narrative Discourse) ซึ่งมีทั้งลำดับเหตุการณ์และตัวแสดงที่ชัดเจน เรื่องเล่ามักเป็นการเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือตามจินตนาการ โดยมีจุดเริ่มต้น กลางเรื่อง และจุดจบที่แน่นอน ตัวละครหรือผู้กระทำมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง 2) ข้อความประเภทกระบวนการ (Procedural Discourse) ที่มุ่งเน้นถึงลำดับเหตุการณ์เป็นหลัก โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวแสดงที่ชัดเจน ตัวอย่างของข้อความประเภทนี้ ได้แก่ คู่มือการใช้งาน คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน หรือสูตรอาหารที่เน้นลำดับของกระบวนการมากกว่าผู้กระทำ 3) ข้อความประเภทข้อควรปฏิบัติ (Behavioral Discourse) ที่เน้นไปที่ตัวแสดงหรือผู้เกี่ยวข้องโดยไม่ต้องมีลำดับเวลาที่แน่นอน ข้อความประเภทนี้มักใช้ในคำแนะนำ การชักชวน หรือการกำหนดแนวทางปฏิบัติ เช่น กฎระเบียบ คำแนะนำทางจริยธรรม หรือข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิต และ 4) ข้อความประเภทคำอธิบาย (Expository Discourse) ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ไม่มีลำดับเหตุการณ์และไม่มีตัวแสดงที่ชัดเจน จุดมุ่งหมายหลักคือการให้ความรู้หรืออธิบายแนวคิดในหัวข้อต่าง ๆ เช่น บทความเชิงวิชาการ บทวิเคราะห์ หรือเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน อีกทั้ง ยังมีการกล่าวถึงตัวบทแต่ละประเภทมีองค์ประกอบที่ช่วยสร้างความ

เชื่อมโยงของเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่องและเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของตัวบทแต่ละประเภท ได้แก่ 1) ข้อความประเภทเรื่องเล่า มีโครงสร้างที่เรียกว่า "การดำเนินเรื่อง" (Storyline) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบ 2) ข้อความประเภทกระบวนการ ใช้รูปแบบที่เรียกว่า "ขั้นตอนการดำเนินการ" (Line of Procedure) ซึ่งเป็นลำดับของกระบวนการหรือขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตาม 3) ข้อความประเภทข้อควรปฏิบัติ มีองค์ประกอบที่เรียกว่า "แนวทางปฏิบัติ" (Points of Instruction) ซึ่งเป็นลำดับของข้อกำหนดหรือคำแนะนำที่ควรนำไปปฏิบัติ และ 4) ข้อความประเภทคำอธิบาย มีโครงสร้างที่เรียกว่า "ข้ออธิบาย" (Points of Explanation) ซึ่งเป็นการเรียงร้อยข้อมูลหรือแนวคิดต่าง ๆ เพื่ออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากนั้นมีการขยายแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทของตัวบทให้ครอบคลุมบริบทที่กว้างขึ้น ตัวอย่างเช่น Swales (1990) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างทางข้อความ (Genre Analysis) ซึ่งใช้ในการศึกษาบทความทางวิชาการ โดยเสนอว่าตัวบทสามารถแบ่งประเภทตามโครงสร้างข้อความที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น บทความวิจัย รายงานทางวิชาการ หรือเอกสารทางธุรกิจ นอกจากนี้ Hyland (2007) ยังได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางการสื่อสาร (Communicative Purpose) โดยวิเคราะห์ว่า แต่ละประเภทของตัวบทมีเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทของการใช้ภาษา เช่น การโน้มน้าวใจ การให้ข้อมูล หรือการนำเสนอข้อเท็จจริง ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาการเขียนเชิงวิชาการและการสื่อสารในระดับสากลได้

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) โดยมุ่งวิเคราะห์ชนิดของตัวบท (text types) ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาและวัตถุประสงค์ของการสื่อสารในแต่ละบริบท โดยประยุกต์แนวคิดของ Longacre (1983) ในการวิเคราะห์ภาษาในระดับข้อความ ซึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์การสื่อสาร โครงสร้างภายใน และลักษณะทางภาษาของตัวบท ผลการศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์สำหรับการสื่อสารทางวัฒนธรรมและเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษา รวมถึงแนวโน้มการเลือกใช้โครงสร้างและกลวิธีทางภาษาที่เอื้อต่อการสื่อสารเนื้อหาทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน เหมาะสม และเข้าถึงผู้รับสารในบริบทสื่อร่วมสมัย ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนออกแบบหลักสูตรภาษาอังกฤษ ตลอดจนสนับสนุนการศึกษาด้านข้อความทางวิชาการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน นักวิจัย และผู้สนใจด้านภาษาโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา พัฒนา และนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ที่เผยแพร่ข้อมูลในระบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ภายในปี 2563–2565 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 อย่างรุนแรง ส่งผลให้การสื่อสารบนสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญ จำนวน 174 ข้อมูล จาก 29 เว็บไซต์ โดยนักวิจัยได้ทำการลงรหัสข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด จาก 12 เว็บไซต์ 59 ข้อมูล ได้แก่ รหัส (Temples:T1/T2/T3.1 -T3.14/T4/T5.1-T5.2/T6.1-T6.3/T7.1-T7.11/T8.1-T8.2 /T9.1/T9.4/T10.1-T10.18/T11/T12) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จาก 2 เว็บไซต์ 3 ข้อมูล ได้แก่

รหัส (Historical site: H1/H2.1-H2.2) อาคารสถาปัตยกรรม จาก 2 เว็บไซต์ 39 ข้อมูล ได้แก่ รหัส (Architectural building: A1.1-A1.12 / A2.1-A2.27) แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต จาก 11 เว็บไซต์ 31 ข้อมูล ได้แก่รหัส (Lifestyle site: L1.1-L1.13/L2.1-L2.3/L3/L4/L5/L6/L7/L8.1-L8.2/L9.1-L9.2/L10.1-L10.4/L11.1-L11.2) พิพิธภัณฑ์และการแสดงผลงานศิลปะ จาก 6 เว็บไซต์ 42 ข้อมูล รหัส (Museum and Art Gallery: M1 /M2.1-M2.16/M3.1-M3.3/M4.1-M4.6/M5.1-M5.10/M6.1-M6.6) ซึ่งจะปรากฏรหัสเหล่านี้ในตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ของ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ การตลาด และการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาและจัดหมวดหมู่ตามรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เพื่อค้นหาชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ชนิดของตัวบท (Text Type Analysis) ซึ่งประยุกต์จากแนวคิดประเภทของภาษาระดับข้อความของ Longacre (1983) โดยพิจารณาผลการวิเคราะห์ตามผลการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการตลาดดิจิทัลและการท่องเที่ยววิถีใหม่ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ และคณะ (2567) ที่ประกอบด้วย 10 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหา 1: จุดเด่นของสถานที่ ส่วนของเนื้อหา 2: ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ ส่วนของเนื้อหา 3: ศิลปิน/บุคคลสำคัญ ส่วนของเนื้อหา 4: รูปแบบสถาปัตยกรรม ส่วนของเนื้อหา 5: กิจกรรม ส่วนของเนื้อหา 6: ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม ส่วนของเนื้อหา 7: สรุป/เชิญชวน ส่วนของเนื้อหา 8: ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้ง ส่วนของเนื้อหา 9: ช่องทางการค้นหาข้อมูล และส่วนของเนื้อหา 10: อัตราค่าเยี่ยมชม เป็นกรอบแนวคิดหลักในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินระดับความคิดเห็น (Rating Scale) เกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในเนื้อหาสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ การตลาด และการท่องเที่ยว จากนั้นนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้ทั้งการวิเคราะห์ข้อความในสื่อออนไลน์และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเปรียบเทียบ ยืนยัน และสนับสนุนข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการศึกษาและนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา

การศึกษาชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนา และนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย จากข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 174 ข้อมูล และความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ของ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ

การตลาด และการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน โดยพิจารณาผลการวิเคราะห์ตามผลการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการตลาดดิจิทัลและการท่องเที่ยววิถีใหม่ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ และคณะ (2567) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาจึงแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ พบว่า มีการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจำนวน 5 ประเภท รายละเอียดดังนี้

1.1 ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายรายละเอียดคุณลักษณะของคน สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบรรยายทั่วไป (General Description) เพื่อบอกประเภทหรือหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ และการบรรยายแบบเฉพาะเจาะจง (Specific Description) เพื่อบรรยายถึงลักษณะของสิ่งที่เฉพาะเจาะจง สำหรับเนื้อหาข้อความเป็นการบรรยายบางสิ่งบางอย่างว่ามีลักษณะสำคัญอย่างไรหรือทำไม อาจมีการให้นิยาม การจัดประเภท การเปรียบเทียบและการแสดงตัวอย่าง อาจไม่มีการแสดงความรู้สึกหรือข้อคิดเห็นของผู้เขียน ในเนื้อความมักจะมีข้อความแสดงผู้แสดง ไม่แสดงเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ ส่วนลักษณะภาษาอาจมีการใช้คำศัพท์เฉพาะ เพื่อให้นิยาม จัดประเภท เปรียบเทียบและแสดงตัวอย่าง อาจใช้คำสันธานเชื่อมประโยคเพื่อบอกเหตุและผล หรือลำดับความสำคัญ อาจใช้คำบุพบทเพื่อบอกตำแหน่งที่ตั้งและรูปคำศัพท์อาจมีคำศัพท์เฉพาะ เช่น คำทับศัพท์ อาจใช้รูปประโยคบอกเล่าในเหตุการณ์ปัจจุบัน (Simple Present Tense) หรือรูปประโยคกรรมวาจก (Passive Voice) เพื่อบรรยายส่วนประกอบและหน้าที่หรือการใช้งานของสิ่งที่บรรยายถึง ตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่าง 1 The Chiang Rai Night Bazaar is a good night time hang out spot for food, cold beer, and live shows. Some nights there is live music, other nights there may be live theatre or Thai comedy shows. You won't always understand what's going on, but it's entertaining. /L1.5-1-Des/

ตัวอย่าง 2 From the exterior, this collection of dark wooden buildings has a traditional Thai feel, with ornate wooden carvings and Buddha statues. A closer look reveals decorations created with animal skins, skulls, and an entire elephant skeleton. The atmosphere is slightly unnerving and there is even a torture chamber in one of the outlying buildings and black swans around the lake at the bottom of the garden. /M2.1-4-Des/

จากตัวอย่าง 1 แสดงการบรรยายในส่วนของเนื้อหา 1: จุดเด่นของสถานที่ เพื่อบรรยายให้รายละเอียดทั่วไปถึงคุณลักษณะของเชียงรายไนท์บาซาร์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนที่ดี มีทั้งอาหาร เบียร์เย็น ๆ และการแสดงสด ดนตรีสด บางทีก็เป็นละครสดหรือการแสดงตลกที่น่าสนุกสนาน (there is live music, other nights there may be live theatre or Thai comedy shows) ตัวอย่าง 2 แสดงการบรรยายในส่วนของเนื้อหา 4: รูปแบบสถาปัตยกรรม เพื่อบรรยายให้รายละเอียดเฉพาะเจาะจงถึงคุณลักษณะของพิพิธพันธ์บ้านดำ มองจากภายนอก เป็นอาคารไม้สีดำเข้ม (dark wooden buildings) ให้ความรู้สึกแบบไทยโบราณ มีการแกะสลักพระพุทธรูปไม้อย่างวิจิตรงดงาม ด้านในตกแต่ง (A closer look reveals) ด้วยหนังสัตว์ กะโหลก และโครงกระดูกช้างทั้งตัว บรรยากาศชวนขนลุกเล็กน้อย (The atmosphere is slightly unnerving) และยังมีห้องทรมานภายในอาคารและหงส์ดำรอบทะเลสาบด้านล่างของสวน

1.2 ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความถึงวัตถุประสงค์หลักการ เหตุและผลหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ ให้ผู้อ่านทราบ เข้าใจหรือมีจินตนาการ อาจมีข้อคิดเห็น ความรู้สึกหรือการประเมินของผู้เขียนประกอบ ชนิดของตัวบทประเภท

การอธิบายความมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การอธิบายความเชิงวิเคราะห์ (Analytical Exposition) เพื่ออธิบายว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ และการอธิบายความเชิงชักชวน (Hortatory Exposition) เพื่ออธิบายว่าเหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง สำหรับเนื้อหาข้อความเป็นการอธิบายรายละเอียดของบางสิ่งบางอย่างว่า อะไร อย่างไรและทำไม อาจมีการให้นิยาม การจัดประเภท การแสดงรายละเอียด การแสดงตัวอย่าง การเปรียบเทียบ การแสดงเหตุผล และการสรุปความ ในเนื้อความไม่มีข้อความที่แสดงผู้แสดงและเวลา แต่มีข้อความแสดงสถานที่ของเหตุการณ์ ส่วนลักษณะภาษาอาจมีการให้นิยาม จัดประเภท แสดงตัวอย่าง เปรียบเทียบ แสดงเหตุผล และสรุปความ อาจใช้คำศัพท์เฉพาะขึ้นอยู่กับเรื่องที่อธิบายถึง ส่วนใหญ่ใช้ประโยคบอกเล่ารูปเหตุการณ์ปัจจุบัน อาจใช้โครงสร้างประโยคความรวมหรือประโยคความซ้อน อาจใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และ 3 ในการแสดงความคิดเห็น อาจใช้คำเชื่อมประโยคหรือข้อความแสดงเหตุและผลประเภทคล้อยตามหรือประเภทขัดแย้ง แสดงลำดับความคิด แสดงการแจกแจง และการยกตัวอย่าง อาจใช้คำแสดงเจตนาสนับสนุน อ้างอิงหรือให้เหตุผลเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม และอาจใช้คำคุณศัพท์เพื่อขยายความผลของเหตุการณ์หรือการกระทำให้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่าง 3 Traditional Thai music plays and the monument turns from gold to all the colors of the rainbow. In spite of the stunning aesthetics displayed, the city doesn't stop for this performance and the continued roar of rush hour traffic winding around the tower makes an interesting contrast. /A1.1-2-Expo/

ตัวอย่าง 4 It is a great place to pick up cheap and authentic souvenirs and there is also entertainment on offer at both of the dining areas. Here, singers and dancers pack the stage and put on a show while you eat. Always great fun, you will inevitably end up at the Night Bazaar at least a couple of times during your stay in Chiang Rai. /L1.1-7-Expo/

จากตัวอย่าง 3 แสดงการอธิบายความในส่วนของเนื้อหา 2: ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ เพื่ออธิบายความเชิงวิเคราะห์ ว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่หอนาฬิกาพอเปิดเพลงประจำถิ่นแล้วจะเปลี่ยนจากสีทองเป็นสีรุ้ง แม้ว่าจะมีการจัดแสดงความงามอันน่าทึ่ง แต่เมืองเชียงรายไม่ได้หยุดนิ่งบวกกับเสียงอึกทึกอย่างต่อเนื่องของการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนรอบ ๆ หอนาฬิกา ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างที่น่าสนใจ (In spite of the stunning aesthetics displayed, the city doesn't stop for this performance and the continued roar of rush hour traffic winding around the tower makes an interesting contrast.) และตัวอย่าง 4 แสดงการอธิบายความในส่วนของเนื้อหา 7: สรุป/เชิญชวน เพื่ออธิบายความเชิงชักชวนให้มาเที่ยวชมไนท์บาซาร์ เชียงราย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ดีเยี่ยมในการซื้อของที่ระลึกของแท้ราคาถูกและมีความบันเทิง ทั้งนักร้องและนักเต้น มีเวทีและแสดงโชว์ในขณะที่รับประทานอาหารน่าสนุก ทำให้ประทับใจและกลับมาอย่างน้อยสองสามครั้งระหว่างที่อยู่ในเชียงราย (you will inevitably end up at the Night Bazaar at least a couple of times during your stay in Chiang Rai)

1.3 ชนิดของตัวบทประเภทการเล่าเรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อเล่าเรื่องราว ให้ความบันเทิง กระตุ้นหรือสอนให้ผู้อ่านสนใจ ตั้งใจและเข้าใจ ชนิดของตัวบทประเภทการเล่าเรื่องมีหลายลักษณะ เช่น การเล่าเรื่องทั่วไปการเล่าเรื่องเชิงประวัติศาสตร์ การเล่าเรื่องเชิงจินตนาการ และการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ เป็นต้น สำหรับเนื้อหาข้อความมีการเรียงเหตุการณ์ตามลำดับเวลาและอาจมีการกล่าวอ้างคำพูด ความคิดหรือข้อเท็จจริง ในเนื้อความมีผู้แสดง หากเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ ผู้แสดงคือผู้เล่า เป็นการเล่าเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาของของตัวเอง แสดงเวลาและแสดงสถานที่เกิดเหตุการณ์ ส่วนลักษณะภาษาส่วนใหญ่ใช้ประโยคบอกเล่ารูปเหตุการณ์ในอดีต (Past Tense) อาจใช้คำกริยาประเภทกริยาแสดงการกระทำ

(Action Verb) อาจใช้คำสรรพนามแทนผู้แสดง อาจใช้กลุ่มคำวิเศษณ์ (Adverbial Phrase) หรือคำเชื่อมบอกลำดับของเวลาหรือลำดับเหตุการณ์ อาจมีบทสนทนาหรือการกล่าวอ้างถึงคำพูด ความคิดหรือข้อเท็จจริง โดยใช้รูปเหตุการณ์ปัจจุบัน สำหรับการเล่าเรื่องเชิงจินตนาการอาจใช้คำกริยาแสดงอาการ การกระทำ และคำคุณศัพท์หรือคำที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผล ความคล้อยตาม และความขัดแย้ง ตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่าง 5 The original name of the pillar is Sadu Meaung, and it was constructed in 1987 to mark the occasion of the sixtieth birthday of the then king, Bhumibol Adulyadej. The structure is a significant landmark in the city from both cultural and historical perspectives, and is definitely worth checking out. /H1-2-Nar/

ตัวอย่าง 6 This colourful daily light show is worth seeing. I saw it by total accident when I arrived off the bus from Chiang Mai feeling tired and hungry. I sat down on a street corner with some pad Thai and just as my food arrived, the otherwise plain clock tower lit up. /A1.3-5-Nar/

จากตัวอย่าง 5 แสดงการเล่าเรื่องราวในส่วนของเนื้อหา 2: ข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของเสาสะดือเมือง ซึ่งมีชื่อเดิมของเสา คือสะดือเมือง (The original name of the pillar is Sadu Meaung) และสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2530 (it was constructed in 1987) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เสาสะดือเมืองเป็นสถานที่สำคัญทั้งในมุมมองทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ จึงควรค่าแก่การมาเยี่ยมชม สำหรับตัวอย่าง 6 แสดงการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของผู้เขียนในส่วนของเนื้อหา 5: กิจกรรม เป็นการเล่าถึงการแสดงแสงสีที่หอนาฬิกา ฉันเห็นมันโดยบังเอิญเมื่อฉันลงจากรถจากเชียงใหม่ซึ่งรู้สึกเหนื่อยและหิว ฉันนั่งลงที่หัวมุมถนนพร้อมกับผัดไทย (I saw it by total accident when I arrived off the bus from Chiang Mai feeling tired and hungry. I sat down on a street corner with some pad Thai) และเมื่ออาหารมาถึง หอนาฬิกาธรรมดาก็สว่างเป็นแสงสีขึ้น

1.4 ชนิดของตัวบทประเภทการเชิญชวน เช่น การแสดงธรรมเทศนา การรณรงค์และการโฆษณา มีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนหรือสั่งสอนให้ผู้รับสารเชื่อฟังและปฏิบัติตาม สำหรับเนื้อหาข้อความใช้การแสดงเหตุและผล ข้อดีข้อเสีย อธิบายและสรุป อาจมีการแสดงเงื่อนไข แสดงตัวอย่าง เปรียบเทียบและกล่าวอ้าง คำพูด ความคิดหรือข้อเท็จจริง ในเนื้อความมีข้อความแสดงผู้เกี่ยวข้องคือผู้รับสาร ไม่แสดงเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ ส่วนลักษณะภาษาส่วนใหญ่เป็นข้อความที่นำเสนอความเห็นพร้อมด้วยเหตุผล คุณประโยชน์หรือหลักฐานสนับสนุนหรือขยายความบางสิ่งบางอย่าง เพื่อโน้มน้าวความคิดของผู้อ่านหรือผู้ฟังคล้อยตามหรือเกิดความเชื่อในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการให้ปฏิบัติตามอาจใช้รูปประโยคคำสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา ละประธานไว้ ประธานหมายถึงผู้รับสาร ใช้ประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน และให้ความหมายตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจถึงขั้นตอนในการดำเนินการได้ง่าย อาจมีคำเชื่อมบอกลำดับเวลา ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่าง 7 For those who want to escape the crowds, this temple is a nice getaway as it has not caught up a lot on the tourist's radar and lets you cherish some tranquil moments. /T10.14-7-Per/

ตัวอย่าง 8 I'd recommend spending at least an hour at the White Temple, especially since the crowds take some navigating. What I found interesting is that the White Temple isn't a real temple but a modern art installation of one, built in 1997 by a wealthy Thai artist. But plenty of locals were praying there so I guess a temple can be anything you want it to be! /A2.6-6-Per/

จากตัวอย่าง 7 แสดงการเชิญชวนในส่วนของเนื้อหา 7: สรุป/เชิญชวน เพื่อชักชวนให้ไปเที่ยวชมวัดร่องเสือเต้น สำหรับผู้ที่ต้องการหลีกหนีจากฝูงชน วัดนี้เป็นสถานที่พักผ่อนที่ดีเนื่องจากไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมากนัก และคุณจะได้ดื่มด่ำกับช่วงเวลาที่เงียบสงบ (lets you cherish some tranquil moments)

และตัวอย่าง 8 แสดงเชิญชวนในส่วนของเนื้อหา 6: ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม เพื่อชักชวนและสรุปว่าให้ไปเที่ยวชมวัดร่องขุ่น ให้ใช้เวลาอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงที่วัดร่องขุ่นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีฝูงชนจำนวนมาก สิ่งที่น่าสนใจคือวัดร่องขุ่นไม่ใช่วัดจริงแต่เป็นศิลปะสมัยใหม่ที่สร้างขึ้นในปี 1997 โดยศิลปินไทยผู้มีชื่อเสียง แต่มีชาวบ้านจำนวนมากมาสวดมนต์ที่นั่น ดังนั้นฉันเดาได้ว่าวัดสามารถเป็นอะไรก็ได้ที่คุณต้องการ (so I guess a temple can be anything you want it to be)

1.5 ประเภทประเภทกระบวนการ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นขั้นตอนการสร้างหรือการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามลำดับตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ สำหรับเนื้อหาข้อความใช้อธิบายลักษณะหรือหน้าที่ของวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบหรือสิ่งที่สร้าง/ทำขึ้น มีการอธิบายวิธีการ กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติ อาจมีการแสดงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องและอาจมีการกล่าวถึงประโยชน์หรือโทษของสิ่งนั้น ในเนื้อความไม่มีข้อความแสดงผู้แสดงและสถานที่ของเหตุการณ์แต่แสดงเวลา ส่วนลักษณะภาษาส่วนใหญ่ใช้ข้อความแสดงวิธีการ อาจมีข้อแนะนำการปฏิบัติการให้รายละเอียดของวัสดุอุปกรณ์ หรือส่วนประกอบที่ใช้ อาจใช้รูปประโยคคำสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา ที่บ่งบอกกระบวนการปฏิบัติ ไม่มีการคำสรรพนามหรืออ้างอิงตัวบุคคล แต่อาจจะใช้คำนามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของหรือสถานการณ์ทั่วไป อาจใช้ประโยคความเดียวหรือประโยคความรวมสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน และให้ความหมายตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจถึงขั้นตอนในการดำเนินการได้ง่าย มีการเรียงลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติโดยใช้คำเชื่อมประเภทคล้อยตามหรือบอกลำดับเวลา อาจไม่มีคำเชื่อมปรากฏ ตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่าง 9 How to get to Hill Tribe Museum Drive from Wat Klang Wiang Chai on Rattana Khet Rd. to the intersection. Then, turn left and stay on Thanalai Rd. for about 500m. The museum is on the left- hand side close to Chiang Rai Vocational College. /M5.8-8-Pro/

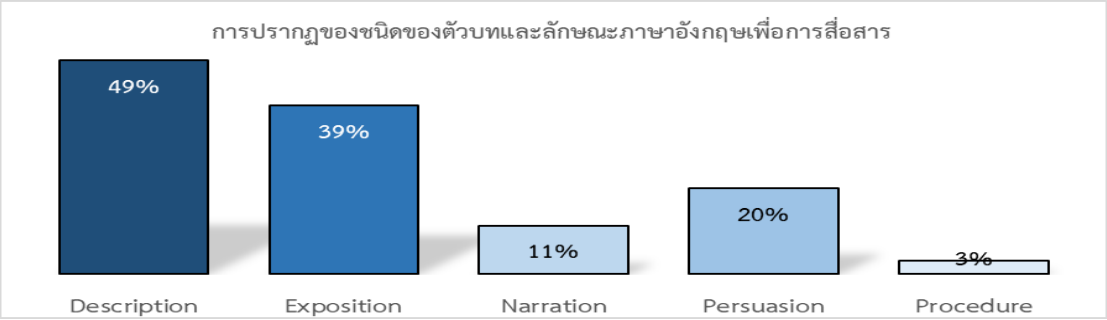
ตัวอย่าง 10 A naga staircase leads to the entrance of this impressive building. You can take the elevator to the 25th floor inside the building. You end up in a small space decorated with statues and trees. Then you can take a narrow staircase to the 26th floor from where you can enjoy the view through small windows. /T3.7-1-Pro/

จากตัวอย่าง 9 แสดงการอธิบายกระบวนการในส่วนของเนื้อหา 8: ข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง เกี่ยวกับขั้นตอนการเดินทางไปพิพิธภัณฑ์ชาวเขา โดยการขับรถจากวัดกลางเวียงชัย (Drive from Wat Klang Wiang Chai) บนถนนรัตนเขต ถึงสี่แยก (to the intersection) จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนธนาลัย (Then, turn left and stay on Thanalai Rd) ประมาณ 500 เมตร พิพิธภัณฑ์อยู่ด้านซ้ายมือ (The museum is on the left-hand side) ใกล้กับวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย และตัวอย่าง 10 แสดงการอธิบายกระบวนในส่วนของเนื้อหา 1: จุดเด่นของสถานที่ เกี่ยวกับขั้นตอนการเดินทางเข้าไปในอาคารของวัดห้วยปลากั้งจะมีบันไดนาคนำไปสู่ทางเข้าอาคารที่น่าประทับใจ (A naga staircase leads to the entrance) จากนั้นสามารถขึ้นลิฟต์ไปยังชั้น 25 ภายในอาคารได้ (You can take the elevator to the 25th floor You can take the elevator to the 25th floor) แล้วจะพบกับพื้นที่เล็ก ๆ ที่ตกแต่งด้วยรูปปั้นและต้นไม้สีขาวทั้งหมด จากนั้นสามารถใช้บันไดแคบ ๆ ไปที่ชั้น 26 (Then you can take a narrow staircase to the 26th floor) ซึ่งสามารถเพลิดเพลินกับทิวทัศน์ผ่านหน้าต่างบานเล็กภายในอาคารได้

1. การปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

ผลการวิเคราะห์การปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของภาษาที่เหมือนกันในโครงสร้างภายในของตัวบท พบว่า มีการปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

หลากหลายแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ แต่ละประเภทปรากฏความถี่แตกต่างกัน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

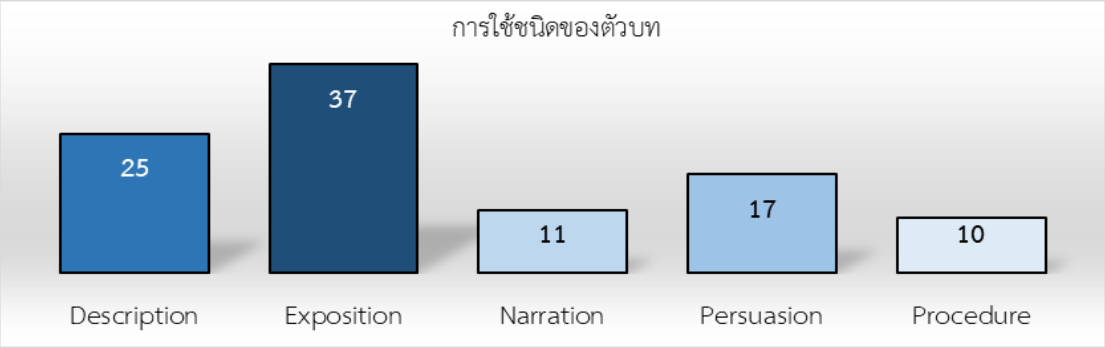
จากภาพแสดงให้เห็นว่า มีการปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงรายทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ โดยปรากฏความถี่แตกต่างกัน คือ การปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายความถี่มากที่สุดร้อยละ 47 รองลงมาคือ การอธิบายความร้อยละ 39 การชักชวนร้อยละ 20 การเล่าเรื่องร้อยละ 11 และกระบวนการมีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 3

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อความภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย มีการปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ แต่ละประเภทปรากฏความถี่ที่ใช้แตกต่างกัน คือ มีการปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมากที่สุด รองลงมา คือ การอธิบายความ การชักชวน การเล่าเรื่อง ตามลำดับ และมีการปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทประเภทกระบวนการน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามผลการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิและคณะ (2567) ผลการศึกษายังพบว่า การปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกระจายอยู่ในทุกส่วนของเนื้อหาโดยที่ การปรากฏชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบรรยายทั่วไป และการบรรยายแบบเฉพาะเจาะจง การปรากฏกระจายอยู่ทั่วไปในเนื้อหา ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา 1: จุดเด่นของสถานที่, 2: ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่, 4: รูปแบบสถาปัตยกรรม และ 3: ศิลปิน บุคคลสำคัญ ตามลำดับ ส่วนการปรากฏชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความ ก็มีทั้ง 2 ลักษณะเช่นกัน ได้แก่ การอธิบายความเชิงวิเคราะห์ และการอธิบายความเชิงชักชวน การปรากฏกระจายอยู่ทั่วไปในเนื้อหา ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา 2: ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่, 1: จุดเด่นของสถานที่, 8: ข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง และ 5: กิจกรรม ตามลำดับ สำหรับการปรากฏชนิดของตัวบทประเภทการเล่าเรื่องนั้น มีหลายลักษณะ เช่น การเล่าเรื่องทั่วไป การเล่าเรื่องเชิงประวัติศาสตร์ การเล่าเรื่องเชิงจินตนาการ และการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ การปรากฏกระจายในเนื้อหาบางส่วน ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา 3: ศิลปิน บุคคลสำคัญ, 1: จุดเด่นของสถานที่, 6: ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม และ 2: ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ ตามลำดับ ในขณะที่การปรากฏชนิดของตัวบทประเภทการเชิญชวน มักเป็นการโฆษณาเชิญชวนให้ไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่มีการสั่งสอนมากนัก การปรากฏกระจายในเนื้อหาบางส่วน ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา 7: สรุป เชิญชวน, 1: จุดเด่นของสถานที่, 4: รูปแบบสถาปัตยกรรม และ 5: กิจกรรม ตามลำดับ และการ

ปรากฏชนิดของตัวบทประเภทกระบวนการ มักเป็นการแสดงให้เห็นขั้นตอนการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามลำดับ เช่น การเดินทาง การทำกิจกรรม เป็นต้น การปรากฏกระจายในเนื้อหาบางส่วน ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา 8: ข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง, 5: กิจกรรม ส่วนของเนื้อหา และ 6: ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม ตามลำดับ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้ชนิดของตัวบทที่หลากหลายแตกต่างกัน ในข้อความเดียวกันอาจใช้ชนิดของตัวบทต่างกัน หรือในข้อความต่างกันก็อาจใช้ชนิดของตัวบทเหมือนกันก็ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสื่อสารและบริบทที่เกี่ยวข้อง

2. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร ในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

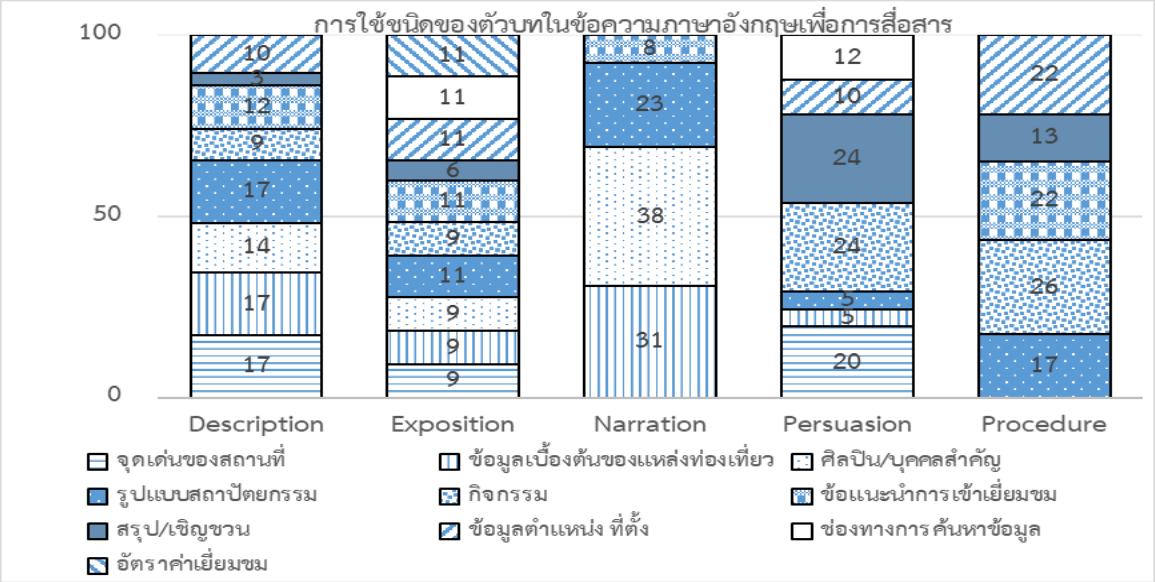
ในการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อความภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มย่อย คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ การตลาด และการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน เกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการใช้ชนิดของตัวบทที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ โดยมีความถี่แตกต่างกัน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ความคิดเห็นด้านความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบท

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ โดยมีความถี่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายมากที่สุดร้อยละ 37 รองลงมาคือ การบรรยายร้อยละ 25 การชักชวนร้อยละ 17 การเล่าเรื่องร้อยละ 11 และกระบวนการน้อยที่สุดร้อยละ 10

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ตามผลการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิและคณะ (2567) พบว่า มีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทกระจายตัวไปในแต่ละส่วนของเนื้อหาทั้ง 10 ส่วน โดยมีความถี่แตกต่างกัน ดังภาพต่อไปไปนี้

ภาพที่ 3 ความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทในส่วนของเนื้อหาข้อความภาษาอังกฤษ

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย กระจายไปในแต่ละส่วนของเนื้อหาทั้ง 10 ส่วน ซึ่งมีความถี่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายในส่วนของเนื้อหาจำนวน 8 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหาจุดเด่นของสถานที่ ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่และ รูปแบบสถาปัตยกรรมมากที่สุดเท่ากันร้อยละ 17 รองลงมา ส่วนของเนื้อหาศิลปิน/บุคคลสำคัญ ร้อยละ 14 ส่วนของเนื้อหาข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชมร้อยละ 12 ส่วนของเนื้อหาข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้งร้อยละ 10 ส่วนของเนื้อหากิจกรรมร้อยละ 9 และส่วนของเนื้อหาสรุป/เชิญชวนน้อยที่สุดร้อยละ 3 ในขณะที่ส่วนของเนื้อหาอื่นที่เหลือไม่มีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยาย สำหรับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความในทุกส่วนของเนื้อหาทั้ง 10 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหารูปแบบสถาปัตยกรรม ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม ข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง ช่องทางค้นหาข้อมูล และอัตราค่าเยี่ยมชมมากที่สุดเท่ากันร้อยละ 11 รองลงมา ส่วนของเนื้อหาจุดเด่นของสถานที่ ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ ศิลปิน/บุคคล และกิจกรรม ร้อยละ 9 และส่วนของเนื้อหาสรุป/เชิญชวนน้อยที่สุดร้อยละ 6 ในขณะที่ความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการเล่าเรื่องในส่วนของเนื้อหาจำนวน 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหาศิลปิน/บุคคลมากที่สุดเท่ากันร้อยละ 38 รองลงมา ส่วนของเนื้อหาข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ร้อยละ 31 ส่วนของเนื้อหารูปแบบสถาปัตยกรรมร้อยละ 23 และส่วนของเนื้อหาข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชมน้อยที่สุดร้อยละ 8 ในขณะที่ส่วนของเนื้อหาอื่นที่เหลือไม่มีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการเล่าเรื่อง สำหรับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการเชิญชวนในส่วนของเนื้อหาจำนวน 7 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหากิจกรรมและสรุป/เชิญชวนมากที่สุดเท่ากันร้อยละ 24 รองลงมา ส่วนของเนื้อหาจุดเด่นของสถานที่ร้อยละ 20 ส่วนของเนื้อหาช่องทางการค้นหาข้อมูลร้อยละ 12 ส่วนของเนื้อหาข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้งร้อยละ 10 และส่วนของเนื้อหาข้อมูลข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่และรูปแบบสถาปัตยกรรมน้อยที่สุดเท่ากันร้อยละ 5 ในขณะที่ส่วนของเนื้อหาอื่นที่เหลือไม่มีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการเชิญชวน และความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประเภทกระบวนการในส่วนของเนื้อหาจำนวน 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเนื้อหากิจกรรมมากที่สุดเท่ากันร้อยละ 26 รองลงมา ส่วนของเนื้อหาข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชมและข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้งมากเท่ากันร้อยละ 22 ส่วน

ของเนื้อหารูปแบบสถาปัตยกรรมร้อยละ 17 และส่วนของเนื้อหาสรุป/เชิญชวนน้อยที่สุดเท่ากันร้อยละ 13 ในขณะที่ส่วนของเนื้อหาอื่นที่เหลือไม่มีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการกระบวนการ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย กระจายไปในแต่ละส่วนของเนื้อหาทั้ง 10 ส่วน ที่มีความถี่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ชนิดของตัวบททั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ มีความสำคัญในการใช้ในเนื้อหาข้อความภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย โดยมีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความมากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยาย การชักชวน การเล่าเรื่อง และกระบวนการมีความสำคัญน้อยที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อความภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย และผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อ ตามผลการศึกษา ได้แก่

1. ผลการศึกษาชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า ข้อความภาษาอังกฤษในสื่อดังกล่าวประกอบด้วยชนิดของตัวบทหลัก 5 ประเภท แต่ละชนิดมีวัตถุประสงค์และลักษณะภาษาที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังมีบทบาทและหน้าที่เฉพาะในการสื่อสารในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย ได้แก่ 1) ตัวบทชนิดการบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว บุคคล สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยใช้คำศัพท์และถ้อยคำที่กระตุ้นจินตนาการและอารมณ์ของผู้อ่านให้สามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงคุณค่า ความงาม หรือเอกลักษณ์เฉพาะของวัด ศิลปวัตถุ วิถีชีวิต หรืออาหารพื้นถิ่น ข้อความประเภทนี้มีลักษณะการบรรยายใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การบรรยายทั่วไปที่เน้นการจัดหมวดหมู่หรือจำแนกประเภทของสิ่งต่าง ๆ และ 2) การบรรยายแบบเฉพาะเจาะจง ที่มุ่งเน้นการนำเสนอรายละเอียดของสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งมักเชื่อมโยงกับคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ข้อความชนิดนี้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่า และความงามทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งสะท้อนบทบาทของภาษาที่ช่วยสร้างความเข้าใจและจินตภาพร่วมของผู้เยี่ยมชมในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ตัวบทชนิดการอธิบายความ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเหตุผล หลักการ หรือความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ โดยเนื้อหามักแฝงแนวคิด มุมมอง ความรู้สึกหรือการประเมินของผู้เขียนร่วมด้วย ตัวบทประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การอธิบายความเชิงวิเคราะห์ เพื่อเน้นการอธิบายว่าเหตุการณ์หนึ่ง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไรและเพราะเหตุใด และ 2) การอธิบายความเชิงชักชวน เพื่อเสนอแนะหรือโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับมุมมองต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ข้อความประเภทนี้มีบทบาทในการให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้อ่าน ช่วยให้เข้าใจบริบททางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการให้เหตุผล อธิบาย และเสนอทัศนะในบริบทของการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ตัวบทชนิดการเล่าเรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของเหตุการณ์ที่มีลำดับขั้นตอน เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างอารมณ์ร่วม หรือถ่ายทอดบทเรียนทางวัฒนธรรมแก่ผู้อ่าน ตัวบทลักษณะนี้อาจปรากฏในรูปของเรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าจากประสบการณ์จริงของผู้คนในชุมชน ข้อความประเภทนี้มักใช้ถ้อยคำที่มี

ลักษณะพรรณนาและถ่ายทอดอารมณ์ เพื่อสร้างบรรยากาศและเชื่อมโยงผู้อ่านเข้ากับเนื้อหา ตัวบทชนิดนี้มีบทบาทสำคัญในการรักษาและส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม ผ่านการใช้ภาษาที่เน้นความมีชีวิตชีวาและความรู้สึก มีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับแหล่งท่องเที่ยว และเสริมสร้างความเข้าใจอันลึกซึ้งในบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) ตัวบทชนิดการชักชวน มีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวหรือชักชวนให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อความศรัทธา หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติตามสิ่งที่นำเสนอ ซึ่งอาจปรากฏในรูปของข้อความโฆษณาการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมส่งเสริม หรือการรณรงค์เพื่อการมีส่วนร่วม ตัวบทประเภทนี้มักใช้ถ้อยคำเชิงบวกจูงใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเน้นจุดเด่นของสถานที่ ความคุ้มค่าในการเดินทาง หรือผลดีที่ผู้มาเยือนจะได้รับ ตัวบทชนิดนี้สะท้อนบทบาทของภาษาที่เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจและโน้มน้าวใจ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยไม่เพียงแต่กระตุ้นการตัดสินใจของผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังแฝงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวไว้ด้วย และ 5) ตัวบทชนิดกระบวนการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถดำเนินกิจกรรมหรือสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น ข้อความแนะนำการเดินทาง การเตรียมตัวเข้าร่วมพิธีกรรม หรือวิธีการทำอาหารพื้นถิ่น ตัวบทประเภทนี้เน้นความชัดเจน ถูกต้อง และเป็นลำดับขั้น โดยใช้ถ้อยคำที่กำหนดการกระทำอย่างชัดเจน เช่น กริยาสั่งหรือคำบอกขั้นตอน ข้อความชนิดนี้มีบทบาทในการให้ข้อมูลที่สามารถปฏิบัติตามได้จริง ซึ่งแสดงถึงการใช้ภาษาที่เน้นประโยชน์ใช้สอยในชีวิตจริง และสะท้อนถึงการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้เยี่ยมชมเข้าใจวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม และกิจกรรมเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ชนิดของตัวบททั้ง 5 ประเภทที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ล้วนมีหน้าที่และบทบาทเฉพาะในการสร้างและถ่ายทอดความหมายในบริบทของการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการบรรยายเพื่อสร้างจินตภาพและคุณค่า การอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจ การเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกความผูกพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับแหล่งท่องเที่ยว การชักชวนเพื่อโน้มน้าวใจ หรือการให้ข้อมูลขั้นตอนเชิงปฏิบัติเพื่อสนับสนุนประสบการณ์ของผู้รับสาร โดยเมื่อพิจารณาร่วมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่แล้ว จะเห็นได้ว่าข้อความในแต่ละชนิดของตัวบทถูกออกแบบอย่างมีเป้าหมาย เพื่อรองรับหน้าที่ที่แตกต่างกันในการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลการอธิบาย การโน้มน้าวใจ หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดคุณค่า มุมมองและเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเชียงรายซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่โดดเด่น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ภาษาในระดับข้อความเพื่อการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่หลากหลายให้เหมาะสม และเชื่อมโยงกับผู้รับสารในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์การปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่าข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ปรากฏการใช้ชนิดของตัวบททั้ง 5 ประเภท คือ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ แต่ละประเภทปรากฏความถี่แตกต่างกัน โดยมีการปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมากที่สุด รองลงมาคือ การอธิบาย การชักชวน และการเล่าเรื่อง ตามลำดับ ส่วนกระบวนการมีการปรากฏการใช้น้อยที่สุด นอกจากนั้น ยังพบว่า การปรากฏของชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกระจายอยู่ในทุกส่วนของเนื้อหา โดยส่วนใหญ่มีการปรากฏชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายในส่วนของเนื้อหาจุดเด่นของสถานที่ ข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ รูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปิน/บุคคลสำคัญ ตามลำดับ ส่วนชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความส่วนใหญ่มีการปรากฏในส่วนของเนื้อหาข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ จุดเด่นของสถานที่ ข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง และกิจกรรม ตามลำดับ สำหรับการเล่าเรื่อง ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหาศิลปิน บุคคลสำคัญ จุดเด่นของสถานที่ ข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม และข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ ตามลำดับ

ในขณะที่การเชิญชวน ซึ่งเป็นการโฆษณาเชิญชวนให้ไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหา สรุป เชิญชวน จุดเด่นของสถานที่ รูปแบบสถาปัตยกรรม และกิจกรรม ตามลำดับ สุดท้ายการปรากฏชนิดของตัวบทประเภทกระบวนการ ส่วนใหญ่ปรากฏในส่วนของเนื้อหาข้อมูลตำแหน่ง ที่ตั้ง กิจกรรม ส่วนของเนื้อหา และข้อแนะนำการเข้าเยี่ยมชม ตามลำดับ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้ชนิดของตัวบทที่หลากหลายและแตกต่างกันในข้อความภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นกลยุทธ์ทางภาษาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การสื่อสารที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในข้อความหนึ่งข้อความอาจมีการผสมผสานตัวบทหลายประเภทเพื่อเติมเต็มหน้าที่การสื่อสาร เช่น การให้ข้อมูลควบคู่ไปกับการบรรยายสร้างภาพ หรือการเชิญชวนที่สอดแทรกคำอธิบายความสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและเจตนาของผู้สื่อสารในแต่ละบริบท นอกจากนี้ การกระจายของตัวบทไปยังส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหายังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการออกแบบการสื่อสารให้ครอบคลุมทั้งด้านข้อมูล ความรู้สึก ประสบการณ์ และการปฏิบัติ ซึ่งล้วนมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมโยง และแรงจูงใจต่อผู้รับสารอย่างเหมาะสมในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบททั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบายความ การเล่าเรื่อง การชักชวน และกระบวนการ โดยมีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความมากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยาย การชักชวน การเล่าเรื่อง และกระบวนการมีจำนวนน้อยที่สุด และมีความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทกระจายตัวไปในแต่ละส่วนของเนื้อหา จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญต่อการเลือกใช้ชนิดของตัวบทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการอธิบายความซึ่งถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญมองว่าการอธิบายข้อมูลอย่างชัดเจนและมีโครงสร้างช่วยให้ผู้รับสารต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงสาระสำคัญและบริบททางวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการบรรยาย การชักชวน และการเล่าเรื่องก็ยังมีบทบาทเสริมในการสร้างภาพจำ ถ่ายทอดคุณค่า และกระตุ้นความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนการใช้ตัวบทประเภทกระบวนการแม้จะปรากฏในระดับน้อย แต่ยังมีความจำเป็นในบางบริบทที่ต้องการให้ข้อมูลที่ชัดเจนในเชิงปฏิบัติ เช่น เส้นทางการเดินทางหรือข้อแนะนำการเยี่ยมชม ดังนั้น ข้อค้นพบนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า ความหลากหลายของชนิดของตัวบทในการสื่อสารไม่เพียงแต่เกิดจากเนื้อหาและเจตนาของผู้ผลิตข้อความเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับมุมมองของผู้เชี่ยวชาญซึ่งตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของตัวบท วัตถุประสงค์การสื่อสาร และลักษณะของกลุ่มเป้าหมายในบริบทของการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์อีกด้วย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นน่าสนใจหลายประการ ดังแสดงในการอภิปรายผลการศึกษา 2 หัวข้อ รายละเอียดดังนี้

1. ประเด็นการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย: ผลการศึกษาพบว่า ในข้อความภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย การอธิบาย การชักชวน การเล่าเรื่อง และกระบวนการ โดยปรากฏการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมากที่สุด รองลงมาคือ การอธิบาย การชักชวน การเล่าเรื่อง และกระบวนการน้อยที่สุด ในขณะที่ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกลับมองว่า ชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความมีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยาย การชักชวน การเล่าเรื่อง และกระบวนการมีจำนวนน้อยที่สุด ในการสื่อสารของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผลการศึกษาข้อมูลทั้งสองแหล่ง จะเห็นถึง ความไม่สอดคล้องกันในลำดับความสำคัญของชนิดของตัวบท กล่าวคือ ฝ่ายผู้ผลิตข้อความภาษาอังกฤษมักใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายเป็นหลัก อาจเนื่องมาจากความต้องการถ่ายทอดภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจนผ่านรายละเอียดของสถานที่ บุคคล และเหตุการณ์ เพื่อสร้างความรู้สึกและบรรยากาศที่ดึงดูดใจ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้บริโภคในโลกออนไลน์ที่ให้ความสำคัญกับ “อารมณ์ ความรู้สึก และภาพในจินตนาการ” ส่วนผู้เชี่ยวชาญกลับให้ความสำคัญกับชนิดของตัวบทประเภทการอธิบาย ซึ่งเน้นการถ่ายทอดข้อมูลอย่างมีระบบมีเหตุผล และมีโครงสร้างชัดเจน สะท้อนมุมมองเชิงทฤษฎีที่เน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประเมินข้อมูลอย่างเป็นระบบมากกว่าการกระตุ้นความรู้สึก ซึ่งความแตกต่างนี้อาจสะท้อนถึงมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างการปฏิบัติจริงกับหลักการทางทฤษฎี ในทางปฏิบัติ ผู้สร้างสื่ออาจเน้นการบรรยายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยให้รายละเอียดที่ชัดเจนและภาพลักษณ์ที่น่าสนใจของสถานที่ ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญอาจมองว่าการอธิบายที่ละเอียดและมีโครงสร้างชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนได้ นอกจากนั้นยังอาจเกิดจากวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันของแต่ละสื่อ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การใช้ตัวบทประเภทการบรรยายและการอธิบายช่วยให้ผู้ชมเข้าใจและเห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับสถานที่และประสบการณ์ที่พวกเขาจะได้รับ ขณะที่ในสื่อโฆษณาออนไลน์ การใช้ตัวบทประเภทการชักชวนมีความสำคัญในการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้ สอดคล้องกับงานของณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ (2560) ซึ่งพบว่าตัวบทประเภทการบรรยายและการอธิบายถูกใช้บ่อยที่สุดและเป็นตัวบทหลักในตำราเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวระดับอุดมศึกษา เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของศิริพร ปัญญาเมธีกุล (2558) ที่เห็นว่าภาษาโฆษณามีการปรับเปลี่ยนทั้งด้านตัวสะกดและเสียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค และผลงานวิจัยของสรศักดิ์ เชี่ยวชาญ (2566) ที่วิเคราะห์วัตถุประสงค์และลักษณะภาษาโฆษณาในเว็บไซต์ขายสินค้าออนไลน์ พบว่าตัวบทประเภทการชักชวนถูกใช้บ่อยที่สุด เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนั้น การเลือกใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาที่เหมาะสมในสื่อแต่ละประเภทควรสัมพันธ์กับเป้าหมายของสื่อและกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ด้วยเหตุนี้ การออกแบบสื่อออนไลน์สำหรับการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรพิจารณาเลือกใช้ตัวบทและลักษณะภาษาที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการสื่อสาร โดยอาจผสมผสานชนิดของตัวบทหลายประเภทเข้าด้วยกันอย่างมีแบบแผน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเข้าถึงและสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสารต่อไปได้ สอดคล้องกับศิริวรรณ เจียรชัชวาลวงศ์ (2566) ที่ศึกษาสื่อประชาสัมพันธ์ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านปิยะมิตร 1 จังหวัดยะลา โดยเสนอว่าเนื้อหาของสื่อดิจิทัลควรมีความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายได้

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านการออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมทั้งในเชิงข้อมูล วัตถุประสงค์การสื่อสาร และกลยุทธ์ทางการตลาด การพบว่าข้อความหนึ่งสามารถผสมผสานตัวบทประเภทต่าง ๆ เช่น การบรรยาย อธิบาย และชักชวน สะท้อนถึงความซับซ้อนของการสื่อสารที่มีจุดมุ่งหมายหลากหลายและเชื่อมโยงกันตามบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า ตัวบทแต่ละชนิดไม่สามารถแยกขาดจากกันได้อย่างเด็ดขาด แต่สามารถทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมเจตนารมณ์ของผู้เขียนในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อภาคปฏิบัติว่า ผู้ผลิตเนื้อหาโดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ควรตระหนักถึงความยืดหยุ่นในการเลือกใช้ชนิดของตัวบทตามวัตถุประสงค์ ไม่ยึดติดกับรูปแบบตายตัว และออกแบบข้อความให้สามารถดึงดูด ให้ความรู้ และชักชวนได้ในคราวเดียว และแนวทางนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาคู่มือการออกแบบเนื้อหาสื่อออนไลน์ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมบุคลากรหรือ

ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพและสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมในเชิงปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

2. ประเด็นรูปแบบภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย: ในกระบวนการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อความภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์และวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย มีการใช้ชนิดของตัวบททั้ง 5 ประเภท ได้แก่ การบรรยาย อธิบายความ ชักชวน เล่าเรื่อง และกระบวนการ โดยสามารถใช้ชนิดของตัวบทประเภทไหนก็ได้กระจายตัวไปในแต่ละส่วนของเนื้อหา ให้มีความหลากหลายแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมให้บรรลุผลของการสื่อสารและสร้างสีสันของการใช้ภาษาภาษาอังกฤษในสื่อออนไลน์ให้น่าอ่านมากยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษานี้ แสดงความสอดคล้องกับแนวคิดของ Halliday และ Hasan (1989) ที่ระบุว่าการเลือกใช้ชนิดของตัวบทในภาษามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร เนื่องจากตัวบทแต่ละประเภทมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เช่น การบรรยาย ใช้เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขณะที่ การชักชวน มุ่งเน้นการจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เช่นเดียวกับรัชนีวรรณ ประยงค์กุล (2565) ที่ได้วิเคราะห์การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหวาย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเน้นการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าการใช้ข้อความที่มีลักษณะบรรยายสถานที่อย่างละเอียดและมีภาษาที่ชวนให้น่าสนใจสามารถเพิ่มระดับความประทับใจและการมีส่วนร่วมของผู้อ่านได้ และรสริน ดิษฐบรรจง (2564) ที่ได้ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ และพบว่าการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมสามารถกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่มีโครงสร้างโน้มน้าวใจ เช่น คำเชิญชวน คำขยายที่กระตุ้นอารมณ์ และการนำเสนอข้อมูลที่สร้างความเชื่อมั่นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การเลือกใช้ชนิดของตัวบทและลักษณะภาษาที่เหมาะสมกับบริบทของสื่อออนไลน์มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร โดยเฉพาะในการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการให้ข้อมูลเชิงลึกและกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าแม้ว่าจะมีการใช้ตัวบททั้ง 5 ประเภท แต่การใช้ตัวบทบางประเภทอาจมีสัดส่วนที่แตกต่างกันตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลที่ปรากฏในสื่อจริง โดยเฉพาะชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความ ที่ผู้เชี่ยวชาญมองว่าสำคัญที่สุด ขณะที่ข้อมูลที่พบในสื่อจริงมีการใช้ชนิดของตัวบทประเภทการบรรยายมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ในทางปฏิบัติอาจมีแนวโน้มการใช้ภาษาที่เน้นการบรรยายลักษณะสถานที่หรือสิ่งที่น่าสนใจ แต่ในแง่ของแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นอาจต้องให้ความสำคัญกับชนิดของตัวบทประเภทการอธิบายความเพื่อช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของศิริวรรณ เจียรชัชวาลวงศ์ (2566) ที่พบว่า การใช้สื่อที่หลากหลายและเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์การสื่อสารช่วยเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพในการสื่อสาร แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อดิจิทัลที่มีความหลากหลายและเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสื่อสารสามารถเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ ดังนั้น ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้จึง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการผสมผสานตัวบทที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและบรรลุเป้าหมายของการสื่อสาร ทั้งนี้ ควรพิจารณาปรับสมดุลของตัวบทที่ใช้ ให้ครอบคลุมทั้งด้านข้อมูล (Informative) และด้านอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Engagement) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้ประกอบการ บุคคลที่สนใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานอุตสาหกรรม และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด สามารถนำข้อมูลไปบูรณาการเพื่อยกระดับประสิทธิภาพของกิจกรรมทางการตลาดด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาเนื้อหา (Content Creation) ในสื่อออนไลน์ที่เน้นการสื่อสารผ่านเทคนิคการเล่าเรื่อง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูล แรงจูงใจ และคุณค่าทางวัฒนธรรม เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเลือกใช้ชนิดของตัวบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเล่าเรื่อง และการชักชวน มีส่วนสำคัญในการสร้างความน่าสนใจและกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางหรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอเรื่องราวของชุมชน บุคคล หรือประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ผ่านการใช้ภาษาที่กระตุ้นความคิด ความรู้สึกร่วม ซึ่งสามารถส่งผลต่อการรับรู้เชิงบวกและสร้างความประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ตัวบทประเภทการอธิบายความ และการบรรยาย ก็มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับการประชาสัมพันธ์สินค้าท้องถิ่นหรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการสื่อสารรายละเอียด ประวัติความเป็นมา และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ในการออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสื่อออนไลน์จึงควรอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านภาษา การตลาด และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเนื้อหาที่สามารถถ่ายทอดทั้งข้อมูลและอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองรับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนในบริบทดิจิทัลได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแบบฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) สำหรับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในระดับชุมชนและหน่วยงานรัฐ เพื่อยกระดับการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล โดยเฉพาะในยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องพึ่งพาการสื่อสารออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก

เอกสารอ้างอิง

ณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ. (2560). *โครงสร้างและชนิดของตัวบทของตำราเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวระดับอุดมศึกษาไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ณัฐรกานต์ คำใจวุฒิ และคณะ. (2567). โครงสร้างเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการตลาดดิจิทัลและการท่องเที่ยววิถีใหม่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, *42*(2), 198-228.

รัชนีวรรณ ประยงค์กุล. (2565). การวิเคราะห์การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น: กรณีศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ. *วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)*, *20*(3), 61-80.

รสริน ดิษฐบรรจง. (2564). การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในไลน์ Amazing Thailand. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, *11*(2), 287-303.

สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ. (2566). การวิเคราะห์วัตถุประสงค์และลักษณะภาษาโฆษณาที่ใช้ในเว็บไซต์ขายสินค้าออนไลน์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, *14*(2), 590-601.

ศิริพร ปัญญาเมธีกุล. (2558). การวิเคราะห์ลักษณะภาษาที่พบในสื่อโฆษณา. *วารสารวจนะ*, *3*(1), 55-66

ศิริวรรณ เจียรชัชวาลวงศ์. (2566). สื่อประชาสัมพันธ์ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านปิยะมิตร 1 จังหวัดยะลา. *วารสาร สาร สื่อ ศิลป์*, *5*(10), 71-82.

Halliday, M. A. K. and Hasan, R. (1989). *Language, context, and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective.* Oxford University Press.

Hyland, K. (2007). Genre Pedagogy: Language, Literacy and L2 Writing Instruction. *Journal of Second Language Writing*, 16(3), 148-164.

Longacre, R. E. (1983). *The grammar of discourse*. Plenum Press.

Sampson, J. (1997). Genre style and register sources of confusion. *Revue Belge de Philologie et d' Histoire*, 75(3), 699-708.

Swales, J. M. (1990). *Genre Analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: University Press.

แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Guidelines for Improving the Curriculum of the Bachelor of Arts in Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University

จิดาภา โชคหิรัญนาคิน* พัทธนันท์ สุจริตจันทร์ นิติรัตน์ อุทธชาติ ณัฐธิดา สุจริตจันทร์ จุฑามณี ทิพราช

Jidapa Chokhirannakin*, Pattanan Sujaritjan, Nitirat Utthachat, Nattida Sujaritjan, Jutamanee Tipparach

สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*,2,3,4,5

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Ubon Ratchathani Rajabhat University

j.tipparach@gmail.com

Received: November 5, 2024 **Revised:** Aprly 4, 2025 **Accepted:** Aprly 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการเข้าศึกษาในสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 200 คน 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบการผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ใช้บัณฑิตสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 48 คน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ระดับปริญญาตรี 60 คน และ 4) เพื่อหาแนวทางปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการเข้าศึกษาแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและความพึงพอใจในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สถิติใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สนใจเรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 67.5) เพราะไม่ถนัดด้านภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 40)

2. ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจในการใช้บัณฑิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.74 (S.D.) 1.53

3. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.04 (S.D.=0.88)

4. แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร ควรมีการประเมินหลักสูตรให้ครบทั้งเอกสารหลักสูตรการจัดการเรียนของผู้สอน พฤติกรรมการเรียนและผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนผู้ประกอบการและเมื่อสิ้นปีการศึกษาควรมีการนิเทศ ผลการดำเนินการและควรมีการพัฒนาและปรับปรุงอยางต่อเนื่องเพื่อทราบแนวทางในการบริหารหลักสูตรในครั้งต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต ภาษาอังกฤษธุรกิจ แนวทางการปรับปรุง

Abstract

This research aimed to: 1) study the demand for enrollment in the Bachelor of Arts Program in Business English among 200 Matthayom 6 students; 2) examine the satisfaction of 48 employers who hired graduates of the Bachelor of Arts Program in Business English from Ubon Ratchathani Rajabhat University; 3) assess the satisfaction with the Bachelor of Arts Program in Business English among 60 fourth-year undergraduate students; and 4) identify guidelines for improving the Bachelor of Arts Program in Business English. The research instruments included a questionnaire on students' demand for enrollment, a survey on employer satisfaction with graduates, and a satisfaction survey on the curriculum among fourth-year students. The statistics used in the research were percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The majority of respondents were not interested in enrolling in the Business English program (67.5%) due to a lack of English proficiency (40%).

2. Employer satisfaction with the graduates was high, with a mean score of 3.74 (S.D. = 1.53).

3. Fourth-year students reported high satisfaction with the curriculum, with a mean score of 4.04 (S.D. = 0.88).

4. For curriculum improvement, evaluations should encompass the curriculum document, instructors' teaching methods, student learning behaviors, and satisfaction assessments from students and employers. Additionally, there should be end-of-year supervision and continuous development and revision to inform future curriculum management strategies.

Keywords: Curriculum Administration, Bachelor of Arts, Business English Program, Guidelines for Improving

บทนำ

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบโจทย์ภาคธุรกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและสากล แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรยึดหลักจากสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ที่เน้นการเรียนรู้เพื่ออาชีพและการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยมีรายวิชาแกน เช่น การสื่อสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ รวมถึงแนวคิดของอธิจิต กล้าปราบศึก (2548) ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล และ Stevens (1980) ที่เน้นความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสายอาชีพ

ด้วยความตระหนักถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคม สาขาวิชาฯ จึงมีนโยบายปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง โดยอิงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนาให้ทันสมัยสอดคล้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฯ โดยมุ่งวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและความต้องการเข้าศึกษาในสาขาวิชา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4
4. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ชั้นปีที่ 1-4 ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวอย่างได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 200 คน จากโรงเรียนเดชอุดม โรงเรียนนารีนุกูล โรงเรียนพิบูลมังสาหาร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชธานี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผู้ประกอบการที่ใช้บัณฑิตสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 48 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ระดับปริญญาตรี ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 60 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามความต้องการเข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขา วิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร

ส่วนที่ 2 แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต

ส่วนที่ 3 แบบสำรวจความพึงพอใจหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการและวางแผนในการทำวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลและทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขั้นศึกษาข้อมูลและสร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษาข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดประชากรและตัวอย่างและการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำแบบสอบ ถามตรวจหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ผลคะแนนทั้ง 3 ท่าน ได้ 3 คะแนน = 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

3. ขั้นปฏิบัติการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการนำแบบสอบถามให้ตัวอย่างตอบแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้

4. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นก็ทำการสรุปผลการทำรายงานการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการเข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขา วิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา แบ่งผลวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 และเป็นเพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ซึ่งน้อยกว่าเพศหญิง ร้อยละ 45

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี โดยที่อายุ 18 ปี มากที่สุด จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาคือ อายุ 17 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 48

แผนการเรียน มีผู้ตอบแบบสอบถามในแผนการเรียนวิทย์-คณิตมากที่สุด จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาคือ ภาษาอังกฤษ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และแผนการเรียนการโรงแรม และอังกฤษ-ญี่ปุ่น น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

เกรดเฉลี่ยรวม ณ ปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีเกรดเฉลี่ยรวม ณ ปัจจุบัน 3.50 อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาคือ 3.00-3.49 จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26 2.50-2.99 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15 น้อยกว่า 2.00 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4 และ 2.00-2.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

อาชีพบิดา ผู้ตอบแบบสอบถาม มีบิดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาคือ เกษตรกร 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ข้าราชการ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และรับเหมา น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

อาชีพมารดา ผู้ตอบแบบสอบถาม มีมารดาประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 ข้าราชการ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และพนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

รายได้ครอบครัวรวมกัน 25,000 บาท ขึ้นไปอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมา คือ 5,000-10,000 บาท จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23 10,0001-15,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18 15,001-20,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15 20,001-25,000 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และต่ำกว่า 5,000 บาทอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สนใจเรียนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจมากที่สุด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 และสนใจเรียนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 65 คน ร้อยละ 32.5 โดยเหตุผลที่ไม่สนใจเรียนมากที่สุดคือ ไม่มีความสนใจและความถนัดทางด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 80 คน ร้อยละ 40 และเหตุผลที่ไม่สนใจเรียนมีค่าร้อยละน้อยที่สุด คือ กลัวจบมาจะไม่มีงานรองรับ จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5

2. เหตุผลที่ตัวอย่างเลือกที่จะศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีจำนวนมากที่สุด คือ ใกล้บ้าน จำนวน 99 คน ร้อยละ 31.23 และจำนวนน้อยที่สุด คือ เป็นความต้องการของผู้ปกครอง จำนวน 7 คน ร้อยละ 2.20

3. ตัวอย่างคิดว่าเมื่อจบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ/ตำแหน่งมากที่สุด คือ ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 91 คน ร้อยละ 16.22 และมีน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 38 คน ร้อยละ 6.77

4. ตัวอย่างคิดว่าสถานที่ทำงาน/แหล่งงานรองรับบัณฑิตที่จบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจมากที่สุด คือ หน่วยงานให้บริการ เช่น โรงแรม การท่องเที่ยวของรัฐ จำนวน 119 คน ร้อยละ 23.24 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 25 คน ร้อยละ 4.88

5. ตัวอย่างคิดว่าหากเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อระดับ ปริญญาตรีของตัวอย่างได้จากผู้ปกครอง/ญาติพี่น้องมากที่สุด จำนวน 145 คน ร้อยละ 46.93 และน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ จำนวน 21 คน ร้อยละ 6.8

6. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่ตัวอย่างคิดว่าสามารถจ่ายได้ต่อภาคการศึกษา (ค่าเทอม) ตัวอย่างคิดว่าค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่ตัวอย่างคิดว่าสามารถจ่ายได้ต่อภาคการศึกษา (ค่าเทอม) มีค่า มากที่สุด คือ รายได้ 10,000–15,000 บาท จำนวน 83 คน ร้อยละ 41.5 และน้อยที่สุด คือ รายได้น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 29 คน ร้อยละ 14.5

7. ตัวอย่างคิดว่าค่าใช้จ่ายที่ในการศึกษาที่เหมาะสมต่อภาคการศึกษาของหลักสูตร 8,620 บาทต่อภาคการศึกษาเหมาะสม จำนวน 194 คน ร้อยละ 97 และไม่เหมาะสม จำนวน 6 คน ร้อยละ 3 ตัวอย่างให้เหตุผลของความไม่เหมาะสมมากที่สุดคือ เพราะยังไม่รู้รายละเอียดอื่น ๆ ของรายวิชา นั้น จำนวน 2 คน ร้อยละ 1 และน้อยที่สุด อยากให้ปรับค่าเทอมลดลงอีก จำนวน 1 คน ร้อยละ 0.5

8. ตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มากที่สุด คือ อยากให้มีการแนะแนว หรือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางหน้าเว็บไซต์ และเกณฑ์การรับสมัคร จำนวน 3 คน ร้อยละ 42.85 และน้อยที่สุด คือ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์กับโรงเรียนเกี่ยวกับจบมาแล้วสามารถทำงานอะไร จำนวน 1 คน ร้อยละ 14.29 และอยากให้บรรยากาศรอบข้างเป็นภาษาอังกฤษเพราะว่าถ้าเราอยู่ในที่ใดที่หนึ่งมันจะเกิดการปรับตัวและเรียนรู้สิ่งนั้นได้เร็วขึ้น จำนวน 1 คน ร้อยละ 14.29

2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจใช้เกณฑ์ในการตัดสินระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) พบว่า

ความพึงพอใจต่อการใช้บัณฑิต โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.74 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.53 โดยความพึงพอใจที่มีต่อการใช้บัณฑิตเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความรู้ความ สามารถทางวิชาการ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ด้านทักษะปัญญาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 ด้านทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.26 ด้านทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการวิเคราะห์เชิงตัวเลขได้อย่างเหมาะสม อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09

2.2 ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 ได้แก่ ความมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ความเสียสละ/มีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ความอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ความมีวินัย เคารพกฎระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

2.3 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ความรู้ความชำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ความสามารถในการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ความสามารถนำเทคโนโลยีพื้นฐานไปพัฒนาและแก้ปัญหางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพและงานที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ความรู้เท่าทันความ ก้าวหน้าทางวิทยาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ความสามารถในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษากับสถาบัน การศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

2.4 ด้านทักษะปัญญาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาที่เกิดอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ความสามารถเชื่อมโยงบูรณาการหลักทฤษฎีมาใช้กับงานอย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ความสามารถในการรับรู้ เรียนรู้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ความสามารถในการเสนอผลงาน องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

2.5 ด้านทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.26 ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำงานเป็น ทีมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 การรับฟังความคิดเห็นและการให้ความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ทักษะในการประสานงานทั้งระดับบนและระดับล่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) การควบคุมอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 การปรับตัวและมีมนุษย์สัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ความประพฤติสุภาพเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

2.6 ด้านทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการวิเคราะห์เชิงตัวเลขได้อย่างเหมาะสมโดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ การสื่อสารและการแสดงออก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ความสามารถในการพูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษได้ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ความรอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและนำไปประยุกต์ใช้กับงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 สามารถใช้เทคนิคพื้นฐานทางสถิติและคณิตศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90

3. ผลแบบสำรวจความพึงพอใจหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90 และเพศชายร้อยละ 10 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรด้านการบริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ ในภาพ รวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.88 โดยความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนกิจกรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.25 นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และ อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำปรึกษาเรื่องการลงทะเบียนเรียน การเรียน การใช้ชีวิตระหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51

3.2 ด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 นักศึกษามีความพึงพอใจมากในทุกข้อ ได้แก่ อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรม และจิตสำนึกในความเป็นครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อาจารย์ในหลักสูตรสนับสนุน ส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อาจารย์ในหลักสูตรสอน เนื้อหา ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อาจารย์ในหลักสูตรมีคุณวุฒิและประสบการณ์เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85

3.3 ด้านการบริหารหลักสูตรและกระบวนการคัดเลือกนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86 นักศึกษามีความพึงพอใจมากในทุกข้อ ได้แก่ การจัดการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 มีการจัดแผนการเรียนแต่ละปีการศึกษาเป็นไปตามแผนการศึกษาตลอดหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 มีปฏิทินการศึกษาและโปรแกรมการศึกษาแต่ละภาคการศึกษาอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 หลักสูตรมีความทันสมัยสอดคล้องกับศาสตร์ในสาขาวิชาและความต้องการของตลาด แรงงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71) วิชาเรียนมีการเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 การกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิ์เข้าศึกษา มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 หลักเกณฑ์การคัดเลือกเข้าศึกษา มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 กระบวนการคัดเลือกเข้าศึกษามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

3.4 ด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86นักศึกษามีความพึงพอใจมากในทุกข้อ ได้แก่ การใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เอกสารประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ความพร้อมของห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตรและกระบวนการคัดเลือกนักศึกษา ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนกิจกรรม และด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนกิจกรรม นักศึกษามีความพึงพอใจมากเป็นลำดับแรก ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำปรึกษาเรื่องการลงทะเบียนเรียน การเรียนการใช้ชีวิตระหว่างเรียน มีช่องทางการติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรินทร์ยา ยวงนาค (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารการศึกษาของวิทยาลัยพณิชยการบางนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการบริหารการศึกษาด้านครูที่

ปรึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในเรื่อง การดูแลเอาใจใส่ การให้เวลาในการให้คำปรึกษา การช่วยแก้ไขปัญหาการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน

ด้านอาจารย์ผู้สอน นักศึกษามีความพึงพอใจมากเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิและประสบการณ์ เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน สอนเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลาก หลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรม และจิตสำนึกในความเป็นครูซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ที่กล่าวไว้ว่า ครูที่ดีคือครูที่สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีลักษณะการสอนที่ดี เช่น มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า สอนอย่างคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิต ประจำวันและสังคมสอนด้วยใจ มอบความรักความอบอุ่น ความเป็นกันเองสอนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครูและงานวิจัยของวินิชยา วงศ์ชัยและคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านผู้สอนอยู่ในระดับมาก เรื่อง อาจารย์มีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสม อาจารย์มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นครู

ด้านการบริหารหลักสูตรและกระบวนการคัดเลือกนักศึกษา นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะหลักสูตรมีปฏิทินการศึกษาและโปรแกรมการศึกษาแต่ละภาคการศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกาญจนา จันทะดวงและคณะ (2562) ได้ทำการประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากและนักศึกษามีความพึงพอใจต่อความรู้ความสามารถที่ได้รับจากหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวินิชยา วงศ์ชัยและคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านการบริหารหลักสูตรในระดับมาก

ด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ทางหลักสูตรฯ มีการใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสม มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน เอกสารประกอบการเรียนการสอนความพร้อมของห้องเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับกาญจนา จันทะดวงและคณะ (2562) ได้ทำการประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากและงานวิจัยของวินิชยา วงศ์ชัยและคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรด้านด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

4. ผลของการวิจัยในข้อ 1-3 สามารถสรุปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรได้ดังต่อไปนี้

4.1 เหตุผลที่ตัวอย่างเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ เพราะสถานที่เรียนใกล้บ้าน สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการประกอบธุรกิจส่วนตัว แหล่งงานที่รองรับคาดว่าเป็นหน่วยงานที่ให้บริการ เช่น โรงแรม และการท่องเที่ยวของรัฐ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อได้รับจากผู้ปกครองหรือญาติ พี่น้องที่มีรายได้ 10,000–15,000 บาท/เดือน ค่าเทอมที่เหมาะสม คือ 8,620 บาท ภาคการศึกษา

4.2 ผลของการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจทุกทักษะในระดับมากเหมือนกัน

4.3 ผลการสำรวจความพึงพอใจหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ พบว่า ตัวอย่างมีความพึงพอใจในทุกด้านโดยรวมในระดับมาก

4.4 เมื่อนำผลในข้อ 4.1-4.3 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า 1) ควรปรับปรุงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานได้หลากหลายอาชีพนอกเหนือจากธุรกิจส่วนตัวและให้ผู้เรียนมีความคาดหมายถึงแหล่งรองรับงานเพิ่มเติมมากการหน่วยงานบริการ เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือ หน่วยงานทางด้านการศึกษา 2) ควรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ ความสามารถทางวิชาการ ทักษะทางปัญญาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และการสื่อสาร โดยวางเป้าหมายไว้ในระดับที่ผู้ประกอบการพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3) การให้คำแนะนำปรึกษาและการสนับสนุนกิจกรรม ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการบริหารหลักสูตร กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา และด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนควรได้รับการพัฒนา

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี” มีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายได้ 3 ส่วนได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสนใจเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรฯ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง แต่ยังมีจำนวนน้อยที่สนใจเรียนในสาขานี้ เนื่องจากขาดความสนใจและความถนัดด้านภาษาอังกฤษเหตุผลหลักที่ผู้เรียนต้องการเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร คือสถานที่ตั้งใกล้บ้าน ขณะที่มุมมองต่อประโยชน์ของหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่เชื่อว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบธุรกิจส่วนตัวได้และคาดหวังว่าจะได้ทำงานในหน่วยงานด้านบริการ เช่น โรงแรม หรือภาคการท่องเที่ยวของรัฐข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของจินตนา ธนวิบูลย์ชัย (2559) ที่ระบุว่า การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อมักขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือผลประโยชน์ที่ผู้เรียนคาดว่าจะได้รับ โดยอาศัยข้อมูลและเหตุผลส่วนตัวเพื่อเลือกแนวทางที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด และเมธาวี สุขปาน (2556) ที่พบว่า ปัจจัยด้านความสนใจและความถนัดส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาอย่างมาก

2. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 4.36, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.14) รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ รวมถึงทักษะทางปัญญาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุดคือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการวิเคราะห์เชิงตัวเลขอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2558), รวมถึงงานของณัฐแก้ว ข้องรอด (2554) และจารุณี อินทฤทธิ์ และคณะ (2555) ที่ชี้ว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจสูงในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของบัณฑิตเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ตลอดจนแนวทางของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างรอบด้าน โดยได้กำหนดพฤติกรรมพึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ 7 ประการ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ความเสียสละและจิตสาธารณะ ความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียร ความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ ความมีวินัยและเคารพกฎระเบียบ

ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งทั้งหมดถูกนำไปบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา และการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิตและกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (ปรับปรุง พ.ศ. 2564) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนกิจกรรม ด้านการบริหารหลักสูตรและกระบวนการคัดเลือกนักศึกษา และด้านทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้สอนในการจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับทักษะที่จำเป็น รวมถึงส่งเสริมความกล้าแสดงออกและความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ ในกระบวนการคัดเลือกนักศึกษายังมีการจัดสอบวัดผลทักษะด้านภาษา พร้อมทั้งจัดกิจกรรมอบรมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษา นอกจากนี้ยังมีการจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอนที่เพียงพอและเปิดให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาการศึกษา

4. ผลการวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นว่า แม้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ จะมีจุดแข็งด้านคุณธรรม จริยธรรม และการสนับสนุนทางวิชาการ แต่นักเรียนระดับมัธยมยังขาดแรงจูงใจในการเลือกเรียน และการใช้เทคโนโลยียังเป็นจุดที่ควรเสริม ดังนั้น แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรควรมุ่งเน้นที่การสร้างความเข้าใจ ประยุกต์ภาษาอังกฤษในบริบทธุรกิจจริง และส่งเสริมทักษะยุคใหม่เพื่อให้หลักสูตรตอบโจทย์ตลาดแรงงานและความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และให้ทันสมัยกับบริบทของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำจุดแข็งของหลักสูตรไปพัฒนาและต่อยอดได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็ควรนำจุดที่ยังมีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำหรือจุดที่ควรได้รับการพัฒนาไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ

3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ต่อยอดในการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วต่อหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมในมุมมองของผู้ที่ผ่านการเรียนในหลักสูตรจริง และนำมาพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทางคณะผู้ดำเนินการวิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา จันทะดวง และคณะ. (2562). การประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 17*(76), 266–276.

จรินทร์ยา ยวงนาค. (2554). *ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารการศึกษาของวิทยาลัยพณิชยการบางนา กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร).

จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2559). *หน่วยที่ 11 การคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจ. ในเอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต หน่วยที่ 8–15* (น. 11-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จารุณี อินทฤทธิ์ และคณะ. (2555). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิตและอัตลักษณ์บัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต*. (วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม, สถาบันพระบรมราชนก).

ณัฐแก้ว ข้องรอด. (2554). *ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ ในจังหวัดเพชรบูรณ์* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

เมธาวี สุขปาน. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี* (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กองพัฒนานักศึกษา, ฝ่ายแนะแนวการศึกษาและอาชีพ. (2558). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณภาพบัณฑิตตามอัตลักษณ์ของบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รุ่นปีการศึกษา 2556*.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *นโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

วินิชยา วงศ์ชัย และคณะ. (2562). *การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.* การประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 13.

อธิจิต กล้าปราบศึก. (2548). *การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2540). *หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

Stevens, P. (1980). *Teaching English as an international language.* Oxford: Pergamon Press.·

กลวิธีในการแสดง: บทบาทหนุมานในการแสดงโขนตอน ศึกวิรุญจำบัง
Performance Tactics: Hanuman's Role in Khon's Performance Wirunchambang Episode

รัตนชัย ตุ้มเพ็ชร* สุรัตน์ จงดา ธีรภัทร ทองนิ่ม
Rattanachai Tumphet*, Surat Jongda, Theeraphut Tongnim
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*
Program in preforming Art, Faculty of Music and Drama, Bunditpattanasipa Institute
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์[2]
Assistant Professor Dr., Doctoral Thesis Advisor, Bunditpattanasipa Institute
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์[3]
Assistant Professor Dr., Doctoral Thesis Co-Advisor, Bunditpattanasipa Institute
thesis@grads.bpi.ac.th

Received: July 23, 2024 **Revised:** January 6, 2025 **Accepted:** January 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษากระบวนการรบของหนุมานในเรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกวิรุญจำบัง ตามแนวทางครูกรี วรศะริน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-โขน) พ.ศ. 2531 โดยศึกษาผ่านอาจารย์วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ได้รับถ่ายทอด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกวิรุญจำบัง มีวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยลงภาคสนามปฏิบัติท่ารำและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการเพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการรบในการแสดงโขนประเภทโขนหน้าจอ เรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกวิรุญจำบังตามบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ในกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังแบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการค้นฟองน้ำของหนุมาน ประกอบด้วยกระบวนท่าติดตามและกระบวนท่าค้นฟองน้ำของหนุมาน 2) กระบวนการรบของหนุมานรบวิรุญจำบัง ประกอบด้วย กระบวนท่าท้ารบ กระบวนท่าเตรียมตัวรบ กระบวนท่ารบและกระบวนท่าแย่งกระบอง 3) กระบวนการสังหารวิรุญจำบัง ประกอบด้วยกระบวนท่าตีวิรุญจำบังด้วยกระบอง และกระบวนท่าเดินทางของหนุมาน โดยใช้เพลงหน้าพาทย์ที่กำหนดตามจารีตประกอบการแสดงตามครูกรี วรศะริน ได้รับการถ่ายทอดจากกรมมหรสพ โครงสร้างกระบวนท่ารบที่ปรากฏได้นำรูปแบบของกระบวนท่ารบที่เกิดขึ้นมาเป็นแบบแผน กระบวนท่ารบลิงรบยักษ์ และกระบวนท่าที่รังสรรค์ขึ้น ซึ่งมีท่าเป็นเอกลักษณ์และท่าเฉพาะของตอนศึก วิรุญจำบังได้แก่ ท่าค้นฟองน้ำ ท่าลอยหลัง และท่าตีสังหารวิรุญจำบัง

คำสำคัญ: กลวิธีการแสดง กระบวนการรบ หนุมาน โขนรามเกียรติ์ ตอน ศึกวิรุญจำบัง

Abstract

This research article focuses on the study of Hanuman's battle choreography in the Ramakien epic, specifically the episode of the Battle against Wirunchambang, following the style of National Artist Khru Kri Vorasarin in the field of Performing Arts (Dance – Khon) in 1988, as passed down through Ajarn Wirot Yusawas, a Thai classical dance expert from Bunditpatanasilpa Institute. The objective of this study is to analyze the performance components of Hanuman's battle choreography against Wirunchambang in the Ramakien Khon performance. The research employed qualitative methodology, with fieldwork involving dance practice and data collection from academic documents to analyze Hanuman's battle choreography in this episode.

The findings revealed that the battle choreography in the "Khon Na Cho" style of the Ramakien, episode Battle against Wirunchambang, based on the royal literary version from the reign of King Rama II, is divided into 3 processes: 1) the process of Hanuman's search for the sacred foam, comprising pursuit and searching gestures; 2) the process of Hanuman's battle with Wirunchambang, comprising challenge gestures, preparation for battle gestures, fighting gestures, and club-snatching gestures; and 3) the process of killing Wirunchambang, comprising club-striking gestures and Hanuman's departure gestures. The performance followed the traditional style passed down by Khru Kri Vorasarin from the Royal Entertainment Department, accompanied by traditional Thai percussive music (Phleng Na Phat) appropriate to each scene. The structure of the battle choreography includes patterns from traditional monkey-versus-giant combat, as well as newly created gestures distinctive to the Battle against Wirunchambang episode, namely: the sacred foam search gesture, the backward floating gesture, and the slaying gesture of Wirunchambang.

Keywords: Performance Tactics, Fighting Dance Choreography, Hanuman, Khon Ramakien Epic the Battle against Wirunchambang Episode

.

บทนำ

โขนเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในวัฒนธรรมไทย และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติและนานาชาติ วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมในการนำมาแสดงโขนมากที่สุด คือ เรื่อง "รามเกียรติ์" กวีได้แต่งขึ้นเป็นบทนาฏกรรมด้วยสำนวนการประพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นเฉพาะตอนก็มีและเป็นเรื่องยาวจนจบก็มี โดยแต่งขึ้นสำหรับเล่นหนัง ละคร และโขน ดังปรากฏว่ามีแต่งขึ้นไว้หลายสำนวนหลายยุคสมัยด้วยกัน (วีระศิลป์ ช้างขนุน, 2556) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่สะท้อนคุณธรรม ความกล้าหาญ และความเสียสละผ่านตัวละครต่าง ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่ว หนึ่งในตัวละครที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องรามเกียรติ์ คือ "หนุมาน" ทหารเอกของพระราม ผู้มีบทบาทหลักในการช่วยพระรามต่อสู้กับฝ่ายอสูรในบรรดาตอนต่าง ๆ ของรามเกียรติ์ "ศึกวิรุญจำบัง" ถือเป็นตอนที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการต่อสู้ของหนุมานในการ

เผชิญหน้ากับวิรุญจำบัง การต่อสู้ครั้งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นบนพื้นดินเหมือนกับการต่อสู้ทั่วไป แต่เป็นการต่อสู้ใต้น้ำ ซึ่งมีกระบวนท่ารบที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากการต่อสู้บนพื้นดินทั่วไป กระบวนท่ารบเหล่านี้ไม่เพียงแต่แสดงถึงความสามารถทางกายภาพและความแข็งแกร่งของหนุมานเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาของบูรพาจารย์โขนที่ได้พัฒนาท่ารบให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเฉพาะ จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ศึกวิรุญจำบัง พบว่า มีอยู่ 5 สำนวน ดังนี้

1. สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นสำนวนประเภทคำพากย์กระบวนทัพม้า
2. สมัยกรุงธนบุรี เป็นสำนวนประเภทบทละครตอนศึกวิรุญจำบัง
3. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 เป็นสำนวนประเภทบทละครตอนศึกวิรุญจำบัง
4. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2 เป็นสำนวนประเภทบทละครตอนศึกวิรุญจำบัง
5. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5 เป็นสำนวนประเภทโคลงภาพรามเกียรติ์ตอนศึกวิรุญจำบัง

บทความวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์กระบวนท่ารบของหนุมานในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน “ศึกวิรุญจำบัง” เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมการสืบทอดกระบวนท่ารบของหนุมานในศึกวิรุญจำบังอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของศิลปะการแสดงโขน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นศิลปะที่มีความงดงามและซับซ้อนทางเทคนิค แต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของคนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ศึกวิรุญจำบัง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์นั้นเป็นลักษณะแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ใช้ข้อคำถามที่นำมาจากข้อมูลเอกสาร และข้อคำถามจากนิยามศัพท์ โดยจะมีการจดบันทึกรวมถึงการบันทึกเสียงที่ได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2. การเก็บบันทึกข้อมูล

2.1 ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยจะสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการรบของหนุมานและวิรุญจำบังรวมถึงกลวิธีการแสดงในตอนศึกวิรุญจำบัง ซึ่งใช้คำถามปลายเปิดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1) ประวัติความเป็นมาของตัวละครหนุมานกับตัวละครวิรุญจำบัง
2) บทบาทหน้าที่ของตัวละครหนุมานกับตัวละครวิรุญจำบังมีความสำคัญอย่างไร
3) กลวิธีการแสดงตัวละครหนุมานมีกลวิธีการแสดงอย่างไร
4) ลักษณะพิเศษหรือท่าเฉพาะของการรบในตอนศึกวิรุญจำบัง
5) ลักษณะของการแสดงโขนแบบโขนหน้าจอ
6) ความสอดคล้องจากวรรณกรรมสู่บทโขนศึกวิรุญจำบัง

การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล

1. การเก็บและรวมรวมข้อมูลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราและเอกสารทางวิชาการทั้งหมดที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องในเรื่องของหนุมานรบวิรุญจำบัง ดังนี้

1) หอสมุดแห่งชาติ

2) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

3) หอสมุดกลาง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4) ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป

5) ห้องสมุดศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6) หนังสือบันทึกท่ารำกระบวนการรบของตัวลิงของครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

7) บทโขนจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ลงภาคสนาม

ผู้วิจัยได้จัดทำเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อฝึกปฏิบัติกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังตามแนวทางครูกรี วระศริน ศึกษาผ่านครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากเอกสารตำรา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลวิธีการแสดงบทบาทหนุมานในการแสดงโขนตอน ศึกวิรุญจำบัง ตามแนวทางครูกรี วรศะริน ผ่านครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ โดยเรียบเรียงข้อมูลจาก วรรณกรรม หนังสือ การลงภาคสนาม การสัมภาษณ์งานวิจัยต่าง ๆ และการลงภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเล่มนี้ คือการวิเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลงภาคสนาม ใช้การจดบันทึกโดยใช้วิธีการสังเกต การบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้กระบวนการนี้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลจัดเข้ารูปแบบตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อเข้าสู่การนำเสนอผลการวิจัย

2. การวิเคราะห์เนื้อหา จะเป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่จะศึกษาแล้วนำมาสังเคราะห์จัดเข้าหมวดหมู่ตามที่ผู้วิจัยและที่ปรึกษาวิจัยวางรูปแบบไว้

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับการศึกษา ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นรูปแบบรายงานเอกสารวิจัย โดยจัดทำวิจัยเนื้อหาในรูปแบบการพรรณนาโดยเรียงลำดับเนื้อหาจำนวน 5 บท แบ่งเป็นหมวดหมู่ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปเนื้อหาจากประเด็นของเล่มวิจัย รวมทั้งเขียนอภิปรายผลในลักษณะเสนอแนวคิดเชิงเหตุผลชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของวิจัยเล่มนี้รวมถึงการเขียนข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง

1.1 ผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดงต้องมีลักษณะและคุณสมบัติตามเกณฑ์จากการพิจารณารูปร่างกิริยาของผู้แสดงที่รับบทบาทเป็นตัวหนุมาน กระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังในบทบาทนี้เป็นลักษณะของลิงโล้นที่มีกริยาท่าทางเฉพาะตัวในกระบวนการรบจะมีการแสดงโลดโผน ปราดเปรียว ว่องไว และมีกิริยาหลุกหลิกตลอดเวลา ปฏิบัติท่าทางก็จะกระโดดโลดเต้นอยู่เสมอ แต่ยังคงแฝงความสง่างามของการเป็นพญาวานรไว้เสมอ ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์ผู้ที่เคยแสดงเป็นตัวหนุมานจากคุณครูผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ไทยโขนลิงโดยทราบข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับการแสดงเป็นตัวหนุมานในบทบาทการรบดังนี้

นิวัฒน์ สุขประเสริฐ กล่าวถึงการคัดเลือกผู้แสดงว่า ผู้แสดงจะต้องมีความเหมาะสมมีลักษณะบุคลิกที่ว่องไว ทะมัดทะแมง ร่างกายเตี้ย หรือสูงแต่ไม่ตัวใหญ่กว่าผู้แสดงตัวยักษ์เพราะอาจทำให้การขึ้นลอยมีปัญหาเรื่องของน้ำหนักได้ ผู้ได้รับการคัดเลือกจะต้องมีพื้นฐานการฝึกหัดโขนเบื้องต้นพอสมควร (นิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2566)

วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ กล่าวถึงการคัดเลือกผู้แสดงว่า หนุมานจัดอยู่ในหมวดของลิงโล้น รูปร่างลักษณะไม่สูงมากนัก คล่องแคล่วว่องไว ทะมัดทะแมง จึงมักจะเลือกหุ่นแบบมะขามข้อเดียว คือ รูปร่างออกท้วม ๆ เล็กน้อย หากลักษณะรูปร่างดีมีความเหมาะสมผู้แสดงก็จะปฏิบัติกิริยาของลิงได้อย่างสวยงาม ทั้งนี้ผู้แสดงจะต้องศึกษาบทบาทการของหนุมานว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร ที่ไหน รบกับตัวละครใด จึงจะสามารถสื่อสารออกมาได้ดียิ่งขึ้น (วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์, 2566)

ชนัย วรรณะลี กล่าวถึงการคัดเลือกผู้แสดงว่า จะคัดเลือดผู้แสดงจากบุคลิกนิสัยและลักษณะร่างกายตามธรรมชาติของตัวลิง ที่มีความคล่องแคล่วว่องไว มีร่างกายแข็งแรง ไม่สูงกว่าตัวยักษ์ ร่างกายสันทัด หรืออาจมีร่างกายตัวเล็กป้อม ๆ ที่เรียกกันว่ามะขามข้อเดียว ก็จะตรงตามลักษณะของลิงโล้น (ชนัย วรรณะลี, 2566)

สรุปได้ว่าผู้แสดงนั้นเป็นหัวใจหลักอันสำคัญเป็นผู้มีรูปร่างไม่เตี้ยหรือไม่สูงมากกว่า ผู้แสดงเป็นตัวยักษ์และมีน้ำหนักไม่มาก เพราะด้วยกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังจะต้องใช้พละกำลังในการขึ้นลอย ดังนั้นความสูงและน้ำหนักมีผลต่อการปฏิบัติท่ารบได้ ผู้แสดงจะต้องเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจหมั่นฝึกฝนอยู่สม่ำเสมอ อีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของการแสดงบทบาทการรบของตัวหนุมาน ผู้วิจัยสรุปรายละเอียดไว้ดังนี้

1) เป็นผู้ที่ผ่านการเรียนขั้นพื้นฐาน การฝึกหัดการแสดงโขนลิงเป็นอย่างดี การฝึกหัดโขนเบื้องต้น การฝึกหัดแม่ท่าโขนลิง การฝึกหัดกระบวนท่ารบลิงกับยักษ์

2) เป็นผู้มีร่างกายและจิตใจแข็งแรง ผู้แสดงจะต้องมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ตามมาตรฐานและมีพละกำลังและจิตใจที่แข็งแรง จึงจะสามารถปฏิบัติกระบวนการรบได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถจัดระเบียบองค์ประกอบของร่างกายได้อย่างสง่างาม

3) มีทักษะพิเศษ เป็นผู้มีทักษะพิเศษด้านยิมนาสติก คือ การตีลังกา เช่น ตีลังกาหกม้วน ตีลังกา อัธพา ตีลังกาหกคะแมน ผู้แสดงจะได้สามารถปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญ

4) เป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบ ผู้แสดงจะต้องมีความฉลาดและสติปัญญาที่ดี การจินตนาการในการแสดงและฟังทำนองเพลงจังหวะของเพลงได้ จึงจะสามารถปฏิบัติกระบวนการรบตามจังหวะของเพลงได้อย่างถูกต้อง

5) เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ผู้แสดงจะได้มีความฝึกฝนกระบวนท่าอย่างสม่ำเสมอ มีความอดทนมานะ เพราะกระบวนการรบของหนุมานรบวิรุญจำบังจะต้องจำจดกลวิธีกระบวนการรบของครูผู้ถ่ายทอดท่ารำเป็นอย่างดีและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

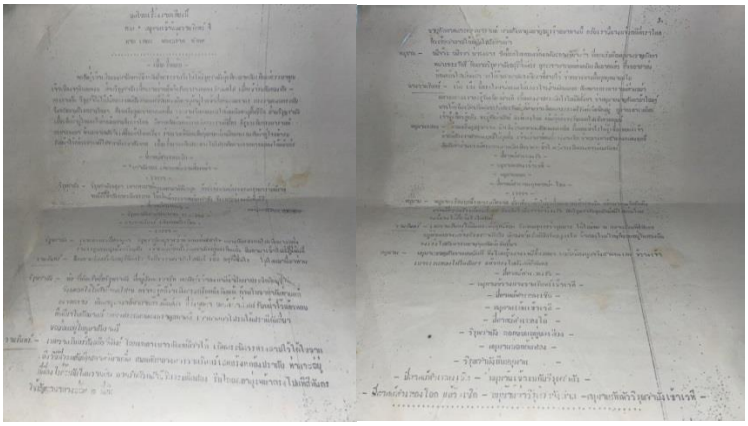
รายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ถือเป็นคุณสมบัติและลักษณะของหนุมานบทบาททางด้านการรบที่สำคัญต่อการปฏิบัติกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังเพื่อให้เกิดผลสำเร็จสู่การแสดงโขนที่สวยงาม

1.2 บทการแสดงโขนหน้าจอ

การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกวิรุญจำบัง จากการศึกษากระบวนการรบของหนุมานรบวิรุญบังจากบทโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ศึกวิรุญจำบัง ซึ่งจัดทำบทโดยนายเกษม ทองอร่าม โดยดำเนินเรื่องตามบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ผู้วิจัยได้นำบทดังกล่าวมาวิเคราะห์การแสดงในรูปแบบการแสดงโขนหน้าจอเพื่อนำมาวิเคราะห์โครงสร้างกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง

บทโขนเรื่องรามเกียรติ์
ตอน หนุมานเข้าห้องนางวารินทร์ นายเกษม ทองอร่าม ทำบท
- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว -
- หนุมานขว้างนางวานรินทร์ -
- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -
- หนุมานเข้าเวที -
- ปี่พาทย์ทำเพลงโล้ -
- วิรุญจำบัง ออกอยู่บนเตียง -
- หนุมานออกเข้าฟอง -
- วิรุญจำบังบหนุมาน -
- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด หนุมานเข้ารบวิรุญจำบัง -
- ปี่พาทย์ทำเพลงโอดแล้วเชิด หนุมานตีวิรุญจำบัง หนุมานตัดหัววิรุญจำบังเข้าเวที -

(เกษม ทองอร่าม)

ภาพที่ 1 บทโขนประเภทโขนหน้าจอ ตอน ศึกวิรุญจำบัง

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังเพียงเท่านั้น ซึ่งกระบวนการรบจะอยู่ในช่วงท้ายของบทโขนหลังจากวิรุญจำบังได้หนีจากทัพพระรามและได้แปลงกายให้ตัวเล็กเท่าตัวไรแล้วหลบซ่อนอยู่ในฟองน้ำ หนุมานออกไล่ติดตามค้นหาดำน้ำลงไปในมหาสมุทรจนเจอตัววิรุญจำบังและได้เข้าต่อสู้รบกับวิรุญจำบังสังหารวิรุญจำบังจนสำเร็จ จากการศึกษาและการบันทึกท่ารำผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โครงสร้างกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังในหัวข้อต่อไป

2. วิเคราะห์กระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง

จากการศึกษาและการบันทึกท่ารำผู้วิจัยได้นำว่าวิเคราะห์โครงสร้างกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง ไว้ 3 โครงสร้าง ดังนี้

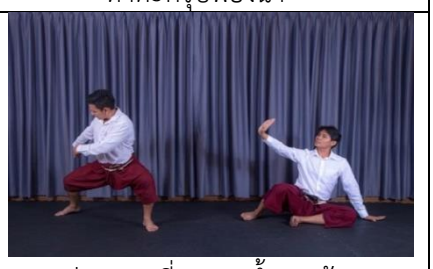
2.1 โครงสร้างกระบวนการค้นฟองน้ำของหนุมาน

กระบวนการค้นฟองน้ำของหนุมานในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ตอน ศึกวิรุญจำบัง พบว่ามีโครงสร้างของกระบวนท่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กระบวนท่า ประกอบด้วย กระบวนท่าหนุมานติดตามวิรุญจำบังและกระบวนท่าค้นฟองน้ำของหนุมาน

2.1.1 กระบวนท่าหนุมานติดตามรบวิรุญจำบังใช้เพลงหน้าพาทย์เพลงโล้ ในโครงสร้างมีท่าอยู่ 13 ท่า ดังนี้ 1) ท่าพาสุริน 2) ท่าตีลังกาหกม้วน 3) ท่ามองทางซ้าย 4) ท่ามองทางขวา 5) ท่าที่นี่ 6) ท่ากว้างใหญ่ 7) ท่าตัวเรา 8) จะลงไป 9) ท่าฆ่า 10) ท่ายักษ์ 11) ท่าให้ตาย 12) ท่าแผลงฤทธิ์ 13) ท่าแหวกลงน้ำ ซึ่งเป็นกระบวนท่าที่มาจากภาษาท่าของนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับท่านาฏยศัพท์ของลิง คือ ท่าหย่องและท่าแหวกลงน้ำ ประกอบด้วยการใช้มือแบบนาฏศิลป์ไทยโขนลิง ท่าติดตามของหนุมานเป็นการตีบทพรรณนาตามเนื้อเรื่องโดยใช้ภาษาท่าที่เลียนแบบธรรมชาติแล้วต่อด้วยท่าอากัปกิริยาท่าทางของลิง รวมถึงการหกคะเมนตีลังกาที่แสดงถึงความแข็งแรงของตัวหนุมานและความสามารถพิเศษของผู้แสดง

2.1.2 กระบวนท่าค้นฟองน้ำใช้เพลงหน้าพาทย์เพลงโล้ เป็นลักษณะท่าตีบทตามธรรมชาติที่ผสมระหว่างท่าทางของมนุษย์และลิงที่นำมารวมกันเป็นกระบวนท่าค้นฟองน้ำ สามารถสรุปได้ว่ากระบวนท่าค้นฟองน้ำมีกระบวนท่าค้นฟองน้ำทั้งหมด 9 ท่า ดังตารางต่อไปนี้

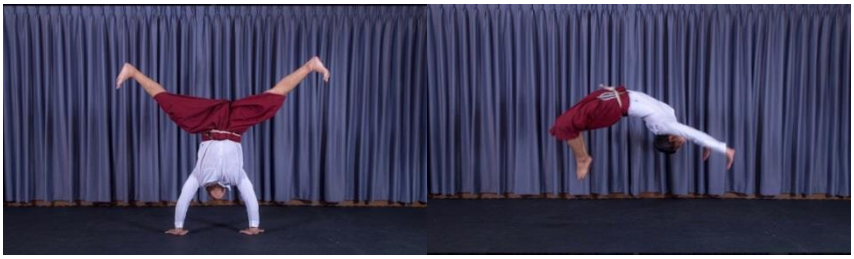
ตารางที่ 1 โครงสร้างท่าหนุมานค้นฟองน้ำในเพลงหน้าพาทย์เพลงโล้

ลำดับที่	รูปภาพ / ชื่อ	ลำดับที่	รูปภาพ / ชื่อ
1	 ท่าจามสำลักน้ำทางซ้าย	2	 ท่าจามสำลักน้ำทางขวา
3	 ท่าวักฟองน้ำทางขวา	4	 ท่าวักฟองน้ำทางซ้าย
5	 ท่าตะลอมฟองน้ำ	6	 ท่าตะครุบฟองน้ำ
7	 ท่าขยี้ฟองน้ำแล้วแบมือ	8	 ท่าสาดเหวี่ยงฟองน้ำทางซ้าย
9	 ท่าสาดเหวี่ยงฟองน้ำทางขวา		

จากตารางสรุปได้ว่า โครงสร้างท่าหนุมานค้นฟองน้ำมีทั้งหมด 9 ท่า คือ 1) ท่าจามสำลักน้ำทางซ้าย 2) ท่าจามสำลักน้ำทางขวา 3) ท่าวักฟองน้ำทางขวา 4) ท่าวักฟองน้ำทางซ้าย 5) ท่าตะลอมฟองน้ำ 6) ท่าตะครุบฟองน้ำ 7) ท่าขยี้ฟองน้ำแล้วแบมือ 8) ท่าสาดเหวี่ยงฟองน้ำทางซ้าย 9) ท่าสาดเหวี่ยงฟองน้ำทางขวา สรุปได้ว่าโครงสร้างท่าทั้งหมดนี้ใช้อยู่ในกระบวนท่าค้นฟองน้ำซึ่งเป็นท่าเฉพาะที่ใช้สำหรับการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ศึกวิรุญจำบังที่ได้รูปแบบการเลียนแบบธรรมชาติของมนุษย์ผสมกับอากัปกริยานาฏศัพท์ การหย่อง/การย่อวของตัวโขนลิง

2.2 กลวิธีการแสดงในช่วงกระบวนท่าค้นฟองน้ำของหนุมาน

จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ครู วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ มีกลวิธีการแสดงช่วงกระบวนท่าติดตามและกระบวนท่าหนุมานค้นฟองที่เน้นเป็นจุดสำคัญและเทคนิคพิเศษมีดังนี้

ตีลังพาสรุริน ตีลังกาหกม้วน

ภาพที่ 2 การตีลังพาสรุรินต่อด้วยตีลังกาหกม้วน

1) การตีลังพาสรุริน หมายถึง หกคะเมนหมุนไปข้าง ๆ แล้วต่อด้วยตีลังกาหกม้วน คือการสอดแทรกเทคนิคพิเศษที่เรียกว่า “Round off Flic Flac” เป็นทักษะของยิมนาสติกและเป็นความสามารถของผู้แสดงเพื่อที่จะแสดงถึงศักยภาพให้เหมาะสมกับความมีพละกำลังของตัวหนุมานในบทบาทการรบแล้วต่อด้วยการตีบทตามเนื้อเรื่อง

ภาพที่ 3 ท่าจามสำลักน้ำ

2) ท่าจามสำลักน้ำ เป็นท่าที่เน้นถึงการแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกสถานการณ์ว่าดำลงมาในน้ำ ซึ่งเป็นลูกเล่นของตัวหนุมาน แต่วิธีการจามจะจาม 2 ครั้ง โดยเริ่มจาก จามสำลักน้ำทางซ้ายก่อน แล้วจบด้วยจามสำนักน้ำทางขวา สาเหตุที่เริ่มจากทางซ้ายแล้วจบทางขวา เนื่องด้วยตัววิรุญจำบังปฏิบัติท่าแอบอยู่

ทางซ้ายของเวทีเพื่อไม่ให้เข้าใกล้ตัวยักษ์จนเกินไป และเพื่อเพิ่มระยะห่างในการปฏิบัติท่าค้นฟองน้ำของหนุมานอีกด้วย

ท่าค้นฟองน้ำ ท่าสาดฟองน้ำยักษ์ถีบก้น

ภาพที่ 4 การค้นฟองน้ำ

3) การค้นฟองน้ำ ที่จะต้องเน้นและคำนึงคือการใช้พื้นที่เวที ซึ่งการค้นฟองน้ำของหนุมานจะปฏิบัติกระบวนท่า อยู่ 3 ครั้ง โดยค้นฟองน้ำครั้งที่ 1 จะเริ่มจากทางขวาต่อด้วยจากซ้ายจบด้วยทางขวา ทิศทางจะอยู่ช่วงประตูขวาของเวที ค้นฟองน้ำครั้งที่ 2 จะเริ่มทางทางซ้ายต่อด้วยทางขวาจบด้วยทางซ้าย ทิศทางจะอยู่ช่วงกลางเวที ค้นฟองครั้งที่ 3 จะเหมือนกับครั้งที่ 1 ทิศทางจะอยู่ใกล้ยักษ์มากที่สุด และต่างกันที่เหวี่ยงฟองน้ำคือเหวี่ยงไม่สุดปลายแขนตัวยักษ์จะลุกขึ้นแล้วถีบที่ก้นก่อน เพื่อให้การแสดงเป็นธรรมชาติตามบทบาทเนื้อเรื่อง

2.3 โครงสร้างกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบัง

โคงสร้างของกระบวนการรบหนุมานรบวิรุญจำบังในเพลงหน้าพาทย์เพลงเชิด พบว่ามีโครงสร้างกระบวนท่ารบของพญาวานร และลิงรบยักษ์ โดยมีโครงสร้างกระบวนท่ารบหนุมานรบวิรุญจำบังประกอบไปด้วยกระบวนท่า ดังนี้

2.3.1 กระบวนท่าท้ารบหนุมานรบวิรุญจำบังเป็นท่าการตีบท โดยแบ่งออกได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนตั้งรับคำท้า และขั้นตอนการท้ารบ ซึ่ง 2 ขั้นตอนนี้จะมีกระบวนท่าทั้งหมด 10 ท่า ปฏิบัติซ้ำท่า 1 ท่า คือ ท่าไม่กลัวมือซ้าย ซึ่งนับได้ว่าเป็นขั้นตอนในการข่มขู่ให้ศัตรูเกิดความขยาดเกรงกลัวเสียก่อน ทั้งนี้ฝ่ายยักษ์จะเป็นผู้ท้ารบก่อน ฝ่ายลิงท้ารบทีหลัง ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงโครงสร้างกระบวนท่าท้ารบ โดยพบว่ากระบวนท่าท้ารบนั้นมีโครงสร้างกระบวนท่า 3 แบบ ที่มาจากการแสดงโขน คือ 1) กระบวนท่าลิงรบยักษ์ 2) กระบวนท่าลิงรบลิง 3) กระบวนท่าพระรบยักษ์

2.3.2 กระบวนท่าเตรียมตัวรบของหนุมานกับวิรุญจำบังผู้วิจัยพบว่าท่าเตรียมตัวรบมีอยู่ 5 ท่า คือ 1) ท่านุ่งผ้าทางขวา 2) ท่านุ่งผ้าสองมือ 3) ท่าเงื้ออาวุธ 4) ท่ากระโดดหย่องขวา (ต่อจากท่าเงื้อ) 5) ท่าขยับรบ สรุปได้ว่าโครงสร้างกระบวนท่าเตรียมตัวรบมีความเหมือนกับ กระบวนท่าเตรียมตัวรบของพญาวานรรบกับพญายักษ์ กระบวนเตรียมตัวรบของลิงรบลิงและกระบวนท่าเตรียมตัวรบของพระรบยักษ์

2.3.3 กระบวนท่ารบมีทั้งหมด 11 ท่า ดังนี้ 1) ท่าเก็บ 2) ท่าตีเข้าปัดอาวุธยักษ์ครั้งที่ 1 3) ท่าตีเข้าปัดอาวุธยักษ์ครั้งที่ 2 4) ท่าหกกัด 5) ท่าตีออกปัดอาวุธยักษ์ครั้งที่ 1 6) ท่าตีเข้าปัดอาวุธยักษ์ครั้งที่ 2 7) ท่าเลาะเลาะอาวุธ 8) ท่ากระโดดรับอาวุธ 9) ท่าขยับรบ 10) ท่าลอย 1 11) ท่าลอยหลัง จากการศึกษาพบว่ากระบวนท่ารบของหนุมานกับวิรุญจำบังเหมือนและคล้ายกันกับ กระบวนท่ารบของพญา

วานรรบ พญายักษ์ ซึ่งประกอบด้วยท่าเก็บตีเข้าและตีออกซึ่งจัดอยู่ในการเข้าท่าจับ คือ ท่าหกกัดในครั้งแรก ท่าที่สอง คือ ท่าขึ้นลอย คือ ท่าลอย 1 แล้วจบด้วยท่าเฉพาะที่ออกแบบให้สอดคล้องกับบทพระราชนิพนธ์ คือ ท่าลอยหลัง ดังนี้น อาจมีข้อสรุปได้ว่ากระบวนท่ารบของหนุมานรบวิรุญจำบังมีความเหมือนกันกับการรบของพญาวานรรบพญายักษ์ ส่วนที่แตกต่างคือท่าเฉพาะตัวละครที่เรียกว่าท่าลอยหลัง ซึ่งเป็นการออกแบบกระบวนท่าเพื่อไว้ใช้กับตัวหนุมานกับวิรุญจำบังเท่านั้น

2.3.4 กระบวนท่าแย่งกระบองของตัวหนุมานกับวิรุญจำบัง มีอยู่ 2 ท่า คือ 1) ท่าชักคะเย่อกัน ไปมา ประกอบด้วยหนุมานแย่งกระบอง วิรุญจำบังดึงกระบองกลับ และ 2) ท่าเหวี่ยงวิรุญจำบังเซถอยหลังล้มลง สามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างกระบวนท่าแย่งกระบองเป็นกระบวนท่าเฉพาะที่ต่อเนื่องจากท่าลอยหลัง ปรมาจารย์ได้คิดค้นและนำท่าที่เลียนแบบธรรมชาติผสมกับท่านาฏศิลป์ไทยของโขนลิงและโขนยักษ์ เพื่อให้ดำเนินตามรูปแบบบทพระราชนิพนธ์

2.4 กลวิธีการแสดงช่วงหนุมานรบวิรุญจำบัง

จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ครู วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ กลวิธีการแสดงช่วงกระบวนการรบเน้นเป็นจุดสำคัญและเทคนิคพิเศษมีดังนี้

ท่าจามสำลักน้ำทางขวา ท่าจามสำลักน้ำทางซ้าย

ภาพที่ 5 กลวิธีการแสดงในช่วงหนุมานรบวิรุญจำบังท่าจามใส่หน้ายักษ์

1. ท่าจามสำลักน้ำ ที่จะต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ ทิศทาง จะต้องเริ่มจามสำลักน้ำทางขวาก่อน แล้วต่อด้วยจามสำลักน้ำทางซ้ายโดยจามใส่หน้ายักษ์ ซึ่งตรงกับ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยโขนยักษ์ให้คำสัมภาษณ์ว่า เมื่อหนุมานจามสำลักน้ำใส่หน้ายักษ์ปฏิบัติท่าสะดุ้งเล็กน้อยแล้วปาดหน้าปาดตา (จุลชาติ อรัณยะนาค, 2567)

2. กระบวนท่ารบ เป็นการรบตามแบบแผนของพญาวานรรบกับพญายักษ์ ส่วนจุดที่สำคัญ คือ ท่าลอยหลัง ที่กำหนดเป็นรูปแบบเฉพาะ ผู้กำกับจะเลือกรบกันกี่ท่าก็ได้แต่ต้องเป็นกระบวนท่าลอยหลักของพญาวานรหรือกระบวนท่าจับ จะนำท่าลอยพิเศษอื่นเข้ามาร่วมในการแสดงไม่ได้ เนื่องด้วยจะต้องการโชว์ท่าลอยหลังเป็นลอยสำคัญท่าสุดท้าย เทคนิคพิเศษร่วมถึงการปฏิบัติท่าการขึ้นลอยและการกระโดดลงจากลอยมีขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 6 กลวิธีการแสดงในช่วงหนุมานรบวิรุญจำบังท่ายักษ์ตั้งเหลี่ยมรับลอยหลัง

วิธีปฏิบัติท่าขึ้นลอยหลัง ยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือขวา–มือซ้ายกำด้ามกระบองชูเฉียงไปทางไหล่ซ้ายหันหน้าออก หันหน้าออกเวทีรอรับขึ้นลอยจากลิง

ภาพที่ 7 กลวิธีการแสดงในช่วงหนุมานรบวิรุญจำบังท่าลิงขึ้นลอยหลังยักษ์

ลิง หลังจากตีปัดหนึ่งและปัดสองเสร็จมือจับกุมกระบองยักษ์ ยกเท้าซ้ายขึ้นเหยียบโคนขาซ้ายยักษ์เป็นหลัก แล้วตามด้วยขาขวายกขึ้นเหยียบโขนขาขวายักษ์ เหยียดขาขวาตึงทั้งทิ้งน้ำหนักไปทางเข่าซ้ายย่อเข่าลง มือทั้งสองจับกำช่วงกลางกระบองยักษ์ งอศอกเล็กน้อย หน้าก้มมองยักษ์ ยักษ์เงยหน้ามองลิง

วิธีปฏิบัติท่าลงลอย ยักษ์ ตั้งเหลี่ยมอัด มือขวา–มือซ้ายกำด้ามกระบอง รอลิงกระโดดลงจากลอย แล้วปฏิบัติท่าแย่งดึงกระบอง

ภาพที่ 8 กลวิธีการแสดงในช่วงหนุมานรบวิรุญจำบังท่าลิงกระโดดลงลอยหลัง

ลิง ยุบเข่าเล็กน้อยดีดตัวกระโดดหมุนตัวลงทางขวาลงพื้น ระหว่างหมุนตัวกระโดดลงพื้นให้มือทั้งสองเปลี่ยนจับกระจับสลับกันแต่ยังจับกำช่วงกลางกระบองจะมาอยู่ในท่าหย่องขวาพอดี ขาขวาย่อ

เต็มเหลี่ยม ขาซ้ายหลบเหลี่ยมเปิดส้นเท้า ยักษ์หันหน้าออกเวทีลิงหันหลังออกเวทีลิงหน้ามองยักษ์ ยักษ์หน้ามองลิง

2.5 โครงสร้างกระบวนการสังหารวิรุญจำบัง

จากการศึกษากระบวนท่าสังหารวิรุญจำบังเป็นท่าตายที่แตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ ซึ่งมีวิธีการตายโดยหนุมานตีวิรุญจำบังด้วยอาวุธกระบองจนตาย สามารถบอกได้ว่าเป็นท่าเฉพาะสำหรับการแสดงโขนตอนนี้เท่านั้น โครงสร้างกระบวนท่าสังหารของหนุมานสังหารวิรุญจำบังในเพลงหน้าพาทย์เพลงโอดและเมื่อสำเร็จภารกิจแล้วต่อด้วยกระบวนท่าเดินทางของหนุมานที่นำศีรษะวิรุญจำบังไปถวายแก่พระรามมีหัวข้อดังนี้

2.5.1 กระบวนท่าตีวิรุญจำบังด้วยกระบอง มีทั้งหมด 7 ท่า เริ่มต้นด้วย 1) ท่ากระโดดหย่องขวาตีวิรุญจำบัง 2) ท่าเยาะเย้ยยักษ์เดาะนิ้วยกขาซ้าย 3) ท่ากระโดดหย่องซ้ายตีวิรุญจำบัง 4) ท่าเยาะเย้ยยักษ์เดาะนิ้วยกขาขวา 5) ซ้ำกับท่าที่ 1 6) ท่าเงื้ออาวุธ 7) ท่าตัดศีรษะ ผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างกระบวนท่าตีวิรุญจำบังเป็นรูปแบบเฉพาะการแสดงโขนตอนศึกวิรุญจำบัง ท่าที่ 6 และท่าที่ 7 เป็นท่าที่แสดงให้เห็นถึงการตัดศีรษะซึ่งเป็นลักษณะของการบอกผู้ชมการแสดง และเนื่องด้วยไม่ตัดศีรษะกลางโรงเพราะเป็นจารีตของการแสดงโขน ในวงการนาฏศิลป์ถือกันว่าผู้ที่แสดงโขนแล้วมีบทบาทที่จะต้องตายหรือว่าสิ้นชีวิตจะไม่นิยมตายกลางโรงหรือว่าตายกลางเวทีอาจจะเกิดสิ่งไม่ดีกับผู้แสดง ดังนั้น ผู้แสดงที่ได้รับบทบาทการสิ้นชีวิตจึงจะต้องใช้วิธีการค่อย ๆ เซหายเข้าเวที เป็นหลักความเชื่อและหลักจารีตของวงนาฏศิลป์ว่า ผู้แสดงนั้นห้ามล้มตายกลางโรงด้วยเด็ดคาด

2.5.2 กระบวนท่าเดินทางของหนุมานในเพลงหน้าพาทย์เพลงเชิดเป็นกระบวนท่าสำหรับการเดินทางไกลที่นำศีรษะวิรุญจำบังไปถวายแก่พระรามโครงสร้างมาจากอากัปกิริยาการเดินทางระยะไกลของนาฏศิลป์ไทยท่ารำที่มาจากรากฐานเดิมของเพลงหน้าพาทย์เพลงเชิด ประกอบไปด้วย 14 ท่า ดังนี้ 1) ท่าหัวเราะถือศีรษะยักษ์2) ท่าตัวเรา 3) ท่าจะไปถือศีรษะยักษ์ 4) ท่านำไปถวายถือศีรษะยักษ์ 5) ท่าไว้มือกล่าวถึงพระราม 6) ท่าเก็บถือศีรษะยักษ์ 7) ท่ากระโดดลงวงหน้าเสี้ยวถือศีรษะยักษ์ 8) ท่ากระทืบกลับ 9) ท่าสู่เท้า หรือสืบเท้า ถือศีรษะยักษ์ 10) ท่ากระโดดยกขาซ้ายหนีบน่องถือศีรษะยักษ์ 11) ท่าเต้นโขนยิ้มถือศีรษะยักษ์ 12) ท่าเต้นโขนเยาะเย้ยศีรษะยักษ์หันหลัง 13) ท่าเต้นโขนเยาะเย้ยศีรษะยักษ์หันหน้า 14) ท่ากระโดดยกขาซ้ายหนีบน่องแล้วเดินเร็วเข้าประตูเวที

2.6 กลวิธีการแสดงช่วงหนุมานตีวิรุญจำบัง

จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ครูวิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ กลวิธีการแสดงช่วงกระบวนการสังหาร เทคนิคการตีวิรุญจำบังมี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 เป็นการตีและเยาะเย้ยในขาข้างเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษารูปแบบที่ 2 ที่มีเอกลักษณ์และรูปแบบการแสดงน่าสนใจเนื่องจากมีการกระโดดสลับขากันไปมาซึ่งเป็นเทคนิคที่ ผู้แสดงต้องจำให้แม่นยำ เพื่อไม่ให้เกิดการสับสน ดังตารางการปฏิบัติท่าดังนี้

ตารางที่ 2 เทคนิคการตีสังหารวิรุญจำบังรูปแบบที่ 2

ลำดับ	รูปภาพ	อธิบายท่ารำ
1	**ท่าเยาะเย้ยยักษ์เดาะนิ้วยกขาซ้าย** 	**ขั้นตอนที่ 1** **ศีรษะ:** หน้ามองยักษ์ ยักคอไปมา **มือ:** มือทั้งสองปฏิบัติท่าเดาะนิ้ว มือขวาชี้นิ้ว มือซ้ายถืออาวุธ (มือซ้ายถือกระบองและตรีเพชร) เดาะนิ้วและอาวุธสลับกันไปมา **เท้า:** กระโดดยกเท้าขวาวางเท้าขวาลงพื้น แล้วยกเท้าซ้ายติดหนีบน่อง **หมายเหตุ:** โน้มลำตัวลงมาเล็กน้อย
2	**ท่ากระโดดหย่องขวาตีวิรุญจำบัง** 	**ขั้นตอนที่ 1** **ศีรษะ:** หน้ามองยักษ์ **มือ:** มือทั้งสองรวบจับอาวุธทั้งสองแล้วตีลงที่ตัววิรุญจำบัง (โดยใช้ปลายกระบอง ฟาดลง) **เท้า:** กระโดดยกเท้าซ้ายวางเท้าซ้ายลงพื้น วางเท้าขวาเต็มเหลี่ยมเท้าซ้ายหลบเหลี่ยม (หย่องขวา) ให้สัมพันธ์กับมือตอนฟาด
3	**ท่าเยาะเย้ยยักษ์เดาะนิ้วยกขาขวา** 	**ขั้นตอนที่ 1** **ศีรษะ:** หน้ามองยักษ์ ยักคอไปมา **มือ:** มือทั้งสองปฏิบัติท่าเดาะนิ้ว มือซ้ายชี้นิ้ว มือขวาถืออาวุธ (มือขวาถือกระบองและตรีเพชร) เดาะนิ้วและอาวุธสลับกันไปมา **เท้า:** กระโดดยกเท้าซ้ายวางเท้าขวาลงพื้น แล้วยกเท้าขวาติดหนีบน่อง
4	**ท่ากระโดดหย่องซ้ายตีวิรุญจำบัง** 	**ขั้นตอนที่ 1** **ศีรษะ:** หน้ามองยักษ์ **มือ:** มือทั้งสองรวบจับอาวุธทั้งสองแล้วตีลงที่ตัววิรุญจำบัง (โดยใช้ปลายกระบอง ฟาดลง) **เท้า:** วางเท้าซ้ายลงแล้วกระโดดยกเท้าขวา วางเท้าซ้ายเต็มเหลี่ยมเท้าขวาหลบเหลี่ยม (หย่องซ้าย) ให้สัมพันธ์กับมือตอนฟาด

จากตารางสรุปได้ว่า การตีวิรุญจำบังรูปแบบที่ 2 เป็นการเยาะเย้ยขาข้างขวากระโดดตีสลับขาลงหย่องซ้าย เยาะเย้ยขาข้างซ้ายกระโดดตีสลับขาลงหย่องขวา ส่วนการตีวิรุญจำบังในรูปแบบที่ 1 เป็นการตีและเยาะเย้ยในขาข้างเดียวกัน คือ เยาะเย้ยขาข้างขวากระโดดตีหย่องขวา เยาะเย้ยขาข้างซ้ายกระโดดตีหย่องซ้าย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง กลวิธีการแสดง: บทบาทหนุมานในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกวิรุญจำบัง ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์เกี่ยวกับการแสดงโขนที่ปรากฏในตอนศึกวิรุญจำบังรวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดงโขน และที่สำคัญคือกระบวนการรบของหนุมานรบวิรุญจำบังที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ในน้ำที่แตกต่างจากการต่อสู้ทางอากาศและบนดิน ในวรรณกรรมมีกระบวนการรบที่แตกต่างเป็นอย่างมาก แต่ในกระบวนการแสดงนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ากระบวนท่ารบมีความเหมือนกัน ส่วนที่แตกต่าง คือ กระบวนท่าค้นฟองน้ำ ท่าขึ้นลอย และกระบวนท่าสังหารที่แตกต่างจากการรบครั้งอื่น เพื่อนำมาวิเคราะห์โครงสร้างว่ามีโครงสร้างและกระบวนการรบ 3 กระบวนการแสดง ได้แก่ 1) กระบวนการค้นฟองน้ำของหนุมาน ประกอบด้วยกระบวนท่าติดตามและกระบวนท่าค้นฟองน้ำของหนุมาน 2) กระบวนการรบของหนุมานรบวิรุญจำบัง ประกอบด้วย กระบวนท่าท้ารบ กระบวนท่าเตรียมตัวรบ กระบวนท่ารบและกระบวนท่าแย่งกระบอง 3) กระบวนการสังหารวิรุญจำบัง ประกอบด้วยกระบวนท่าตีวิรุญจำบังด้วยกระบอง และกระบวนท่าเดินทางของหนุมาน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากข้อมูลงานวิจัยข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่างานศิลปะการแสดงโขนลิงนั้นมีรากฐานมาจากธรรมชาติ มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์กระบวนการรบในการแสดงโขนเหมือนกันและมีแนวทางในการคิดประดิษฐ์ท่าในทิศทางเดียวกัน ต่างกันที่ตัวละครที่ต้องคิดแนวทางในเหมาะสมกับเนื้อเรื่องในวรรณกรรม อีกหนึ่งงานวิจัยที่จะกล่าวต่อไปนี้เกี่ยวกับกระบวนท่ารบดังนี้ 1) การท้ารบ 2) การเข้ากระบวนท่ารบ หรือเรียกว่า ท่าจับ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชา บุญยัง (2543) ศึกษาการแสดงโขนของอากาศตไล ผลการวิจัยพบว่ากระบวนท่าทางการรบทางอากาศระหว่างหนุมานกับอากาศตไล มีส่วนประกอบสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่ 1) การจับอาวุธ 2) การใช้อาวุธ 3) กระบวนท่าท้ารบ 4) กระบวนท่ารบ (ปะทะ) 5) การขึ้นลอย อีกทั้งกระบวนท่ารบยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ ทองคำสุก (2538) ศึกษากระบวนการรบของพญาวานรในการแสดงโขน เมื่อศึกษาพบว่าท่ารำและขั้นตอนการออกรบมีความคล้ายคลึงกันมาก โดยเฉพาะการท้ารบ การเตรียมตัวรบ และการเข้ารบ ท่าหลัก 4 ท่า อาจมีความแตกต่างกันตรงท่าที่ 4 ซึ่งกระบวนท่าที่พลิกแพลงออกไปตามสถานการณ์ของเนื้อเรื่อง กระบวนท่าการเข้ารบกันมีลักษณธที่จัดไว้อย่างมีระบบและเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน คือ ทำท่าปัดเมื่อเข้ารบ ทำท่าจับ ทำท่าปัดเมื่อตีออก และท่าขึ้นลอย

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการรบนั้นไม่ว่าจะเป็นการรบภาคพื้นดิน การรบทางอากาศ และการรบในน้ำ มีกระบวนการรบที่มีความคล้ายคลึงและรูปแบบการรบที่เป็นแบบแผนเหมือนกัน ส่วนที่จะแสดงถึงการแตกต่างนั้นคือกระบวนท่าก่อนการรบ กระบวนท่าหนุมานค้นฟองน้ำแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่แตกต่างจากการการรบบนพื้นดินและการรบทางอากาศ อีกประการหนึ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือลอยเฉพาะตอน ลอยพิเศษ และกระบวนท่าสังหาร ที่ต้องปรับเปลี่ยนและคิดสร้างสรรค์ผลงานจากงานเก่านำมาประดิษฐ์เพื่อให้เป็นไปตามลำดับโครงสร้างของเนื้อเรื่องสู่กระบวนการแสดงท่ารบที่มีโครงสร้างเหมาะสมอย่างลงตัวและสวยงามตามจารีตแบบนาฏศิลป์ไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาเป็นองค์ประกอบแก่ผู้ที่มีความสนใจทางด้านนาฏศิลป์โขนลิง เพื่อนำไปประกอบการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์กับสถาบันการศึกษา รวมถึงสามารถนำไปประดิษฐ์ หรือสร้างสรรค์ผลงานและอนุรักษ์การแสดงกระบวนท่ารบในแนวนาฏศิลป์ไทยโขนลิงเพื่อสืบสานและประยุกต์ใช้ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากระบวนการรบของพญาวานรกับตัวยักษ์ในการรบที่มีความแตกต่างจากพื้นเดิม เช่น หนุมานรบบรรลัยกัลป์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จุลชาติ อรัณยะนาค. (2567, 22 กันยายน). ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันบัณฑิตพัฒนาศิลป์ กรุงเทพมหานคร. *สัมภาษณ์.*

ชนัย วรรณะลี. (2566, 25 ธันวาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร. *สัมภาษณ์.*

นิวัฒน์ สุขประเสริฐ. (2566, 24 ธันวาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร. (24 ธันวาคม 2566.) *สัมภาษณ์.*

ไพโรจน์ ทองคำสุก. (2538). *กระบวนการรบของพญาวานรในการแสดงโขน.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

วีระศิลป์ ช้างขนุน. (2556). *พื้นฐานนาฏกรรมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.

วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์. (2566, 25 ธันวาคม). ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยโขนลิงสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อำเภอพุทธมนฑล จังหวัดนครปฐม. *สัมภาษณ์.*

อนุชา บุญยัง. (2543). *การแสดงโขนของอากาศตไล.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

Added Value Creation for Water Hyacinths through the Creation of Dramatic Arts, Vichitraluck Pak Tob Chawa (Water Hyacinth) Series

ณรงค์ฤทธิ์ เชาว์กรรม
Narongrit Chaokam
คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasipa Institute of Fine Arts
Narongrit.chao@gmail.com

Received: March 9, 2025 **Revised:** Aprly 2, 2025 **Accepted:** Aprly 10, 2025

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารวิชาการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนลงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผักตบชวา ณ ชุมชนริมคลองวัดสุวรรณาราม ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม สร้างสรรค์ และวิเคราะห์ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา ประกอบด้วย 1) แนวคิดการแสดง มาจากผักตบชวา วัชพืชที่สร้างปัญหาให้กับชุมชนริมคลอง สู่แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวา โดยนำเสนอในรูปแบบของการสร้างสรรค์ทั้งการแสดงและเครื่องประดับ เพื่อแสดงถึงความงดงามของผักตบชวาและเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน 2) รูปแบบการแสดง กำหนดเป็นการแสดงรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประเภทระบำ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 วิวัฒน์ สื่อถึง การเติบโตและแพร่ขยายของผักตบชวา ช่วงที่ 2 วิไล สื่อถึง ความงดงามของใบ ดอกผักตบชวา ช่วงที่ 3 วิจิตร สื่อถึง ผลิตภัณฑ์จากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผักตบชวา 3) ดนตรีประกอบการแสดง ประยุกต์เครื่องดนตรีโดยการนำเครื่องดนตรีไทยมาเทียบเสียงให้มีระดับเสียง (Key) เดียวกับเครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงผสมผสานควบคู่กันไปกับ Backing Track 4) ท่ารำ สร้างสรรค์ท่ารำจากท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผสมผสานกับลีลาท่าทางธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการนำเสนอเครื่องประดับจากผักตบชวา รวมทั้งการแปรแถวและการใช้พื้นที่ที่หลากหลายอย่างเป็นเอกภาพ 5) เครื่องแต่งกาย ออกแบบและสร้างสรรค์จากสีของผักตบชวาและดอก รวมทั้งสร้างสรรค์เครื่องประดับจากผักตบชวาให้มีความร่วมสมัย เหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง

คำสำคัญ: ผักตบชวา การสร้างมูลค่า นาฏศิลป์สร้างสรรค์ วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

Abstract

The paper aimed to create added values to the water hyacinths through the performing art entitled Vichitraluck Pak Tob Chawa (The Exquisite Beauty of Water Hyacinths). Data were derived from academic papers, expert interviews and studies on the water hyacinths at the community named Wat Suwannaram in Tambon Salaya in Puttamonton district of Nokorn Pathom province.

The study found that the added value were created through the above performing art included the following. 1) The performing concept was based on the hyacinths. The concept was presented in a creative fashion in light of the show and decorative items. The aim was to enable the public to appreciate its beauty and create a guideline to economic promotion. 2) The performance was presented in the form of a dancing genre called Rabum. The performance was divided into three stages. 1) Wiwat refers to the growth and spread of the water hyacinths, 2) Wilai designates the elegance of leaves, flowers, and 3) Wijit signifies the added value products of the plant. The musical instruments used were Thai instruments that were on the same level with the international music. As for the dancing style, it was developed from basic Thai dancing styles in unison with the natural styles including a variety in a unity.

Keywords: Water Hyacinth, Value-added Creation, Creative Thai Dance, Vichitraluck Phaktobchawa

บทนำ

ปัญหาผักตบชวาและวัชพืชในแม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะต่าง ๆ เป็นปัญหาที่รัฐบาลให้ความสำคัญและเน้นย้ำให้ทุกภาคส่วนบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาผักตบชวาโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งกรมโยธาธิการและผังเมืองกรมชลประทาน กรมเจ้าท่า กรุงเทพมหานคร จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่นทุกแห่ง หน่วยงานทหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน ร่วมมือกันทำงานแบบ “ประชารัฐ” ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) ผักตบชวา เป็นไม้น้ำที่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว มีลำต้นสั้น แตกใบเป็นกอ ลอยไปตามน้ำ มีความทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี แต่จะไม่ทนน้ำเค็ม ซึ่งคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นอีกแหล่งที่มีปริมาณต้นผักตบชวามากมาย (มติชนออนไลน์, 2562) เกิดปัญหาผักตบชวาลอยเต็มลำคลอง ส่งผลให้การสัญจรทางน้ำค่อนข้างยากลำบาก โดยเฉพาะผู้ใช้เส้นทางทั้งเรือข้ามฟาก เรือส่งสินค้า หรือแม้กระทั่งเรือนำเที่ยว

พื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ดำเนินการกำจัดผักตบชวา วัชพืชที่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วให้ลดลงไปจากชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ควรให้ความสำคัญเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้การกำจัดวัชพืชอาจเป็นการแก้ปัญหาได้บางส่วน หากมีกระบวนการในการกำจัดวัชพืชผักตบชวาให้เกิดความยั่งยืน สามารถสร้างมูลค่าให้กับคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาและสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์และการแสดงด้านนาฏศิลป์ อันเป็นพันธกิจสำคัญของสถาบัน

บัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม มีพันธกิจสำคัญในการจัดการศึกษา วิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรมรวมทั้งให้บริการวิชาการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าแก่ชุมชน สังคม ส่งเสริมให้สังคมเกิดการพัฒนา ต่อยอดและสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาก่อให้เกิดคุณค่าแก่สังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คือ การต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

จากแนวคิดการกำจัดผักตบชวา วัชพืชในแม่น้ำลำคลองที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ก่อให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในการนำผักตบชวามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนด้วยการออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ เครื่องประดับและนำเสนอผ่านการแสดงสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ การสร้างสรรค์การแสดงดังกล่าวเป็นรูปแบบการแสดงระบำแบบหมู่คณะ ผู้แสดงสวมใส่ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับต้นแบบจากผักตบชวา ทั้งนี้การทำเครื่องประดับจากผักตบชวาจะเป็นแนวทางในการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ก่อให้เกิดช่องทางอาชีพ รายได้ ด้วยวัชพืช “ผักตบชวา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

ขอบเขตจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาด้วยการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ เก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้จากเอกสารทางวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นำสู่กระบวนการสร้างสรรค์และเผยแพร่สู่สาธารณชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document) การสัมภาษณ์ (Review) การสังเกตการณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ศึกษาผักตบชวา ณ ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ เทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลการกำจัดผักตบชวา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากผักตบชวา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ ดนตรี เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์

2.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการแสดงแบบมีส่วนร่วม คือ นักแสดงหญิง คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 8 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อใช้สำหรับการศึกษาความเป็นมา ลักษณะของลำต้น ใบ ดอกและการเคลื่อนไหวบนผิวน้ำของผักตบชวา รวมทั้งปัญหาของผักตบชวาที่ส่งผลต่อชุมชนและสังคม เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นและเนื้อหาที่ทำการศึกษาโดยมีการตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้ศึกษามีความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ดังนี้

3.1 ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โดยศึกษาข้อมูลทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการตามแหล่งต่าง ๆ

3.2 การสัมภาษณ์ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) คือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลลงเครื่องบันทึกเสียงพร้อมทั้งจดบันทึกควบคู่กันไป

4. การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา ใช้การศึกษาค้นคว้าข้อมูลชั้นปฐมภูมิหลัก โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดว่าตรงกับข้อมูลทุติยภูมิหรือเอกสารที่เคยปรากฏมาแล้วหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบซ้ำอย่างละเอียดเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลตลอดจนความคลาดเคลื่อนของข้อมูล นอกจากนี้เมื่อพบว่าข้อมูลไม่เพียงพอหรือข้อมูลเกิดความคลาดเคลื่อนหรือขาดหายไปบางส่วน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือทุกประเภทที่ใช้ในการวิจัยมาจำแนกข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเภทที่กำหนดไว้และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- จัดกลุ่มเอกสารที่จะวิเคราะห์ออกเป็นกลุ่มข้อมูลต่าง ๆ
- นำข้อมูลจากการจัดกลุ่มเอกสารมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการแสดง โดยการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตีความสร้างข้อสรุป โดยนำเสนอรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านวิชาการ ข้อมูลด้านภาคสนาม ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกตามประเด็นและนำสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับและการสร้างสรรค์นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

1) การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับและอุปกรณ์ประกอบการแสดงจากผักตบชวาในขั้นตอนการทดลองและชิ้นงานแบบสมบูรณ์

2) การสร้างสรรค์การแสดง ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

3) การสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์หลากหลายสถาบัน

4) เผยแพร่สู่สาธารณชน ในรูปแบบออนไลน์และนำแสดงบนเวทีระดับชาติ

5) การนำเสนอข้อมูล ดังนี้

5.1) วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)

5.2) จัดทำรูปเล่มแบบสมบูรณ์

5.3) เผยแพร่และตีพิมพ์บทความลงวารสาร TCI

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

2. แบบบันทึกข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา เพื่อยืนยันข้อมูลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะให้ผลการวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. แบบประเมินคุณภาพผลงานการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวาของผู้ทรงคุณวุฒิ ภายหลังจากการชมการแสดง โดยนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ประกอบกับผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 การสร้างแนวคิดการแสดง

จากการศึกษาปัญหาที่พบทั้งในระดับชุมชน สังคมและในระดับชาติ พบว่า ผักตบชวาเป็นปัญหาหลักที่เร่งด่วนในการสร้างความร่วมมือเพื่อกำจัดวัชพืชทางน้ำชนิดนี้ให้หมดไป ซึ่งพื้นที่คลองมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีนโยบายในระดับท้องถิ่นในการกำจัดปัญหาของผักตบชวาให้ลดลงหรือหมดไป ทั้งนี้ การกำจัดวัชพืชอาจเป็นการแก้ปัญหาได้บางส่วน หากการกำจัดวัชพืชผักตบชวาให้เกิดความยั่งยืน สามารถสร้างมูลค่าให้กับคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาและสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดในการนำผักตบชวา วัชพืชที่สร้างปัญหาให้กับชุมชนริมคลอง สู่แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวา โดยนำเสนอในรูปแบบของการสร้างสรรค์ทั้งการแสดงและเครื่องประดับ เพื่อแสดงถึงความงดงามของผักตบชวาและเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน รวมทั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม มีพันธกิจสำคัญในการจัดการศึกษา วิจัยสร้างสรรค์นวัตกรรมรวมทั้งให้บริการวิชาการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าแก่ชุมชน สังคม ส่งเสริมให้สังคมเกิดการพัฒนา ต่อยอดและสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาก่อให้เกิดคุณค่าแก่สังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

1.2 การกำหนดรูปแบบการแสดง

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา กำหนดเป็นการแสดงรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประเภทระบำ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 วิวัฒน์ สื่อถึง การเติบโตและแพร่ขยายของผักตบชวา
ช่วงที่ 2 วิไล สื่อถึง ความงดงามของใบ ดอก ของผักตบชวา
ช่วงที่ 3 วิจิตร สื่อถึง ผลิตภัณฑ์จากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผักตบชวา

1.3 การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง

1.3.1 ดนตรี

มีการสร้างสรรค์โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการนำท่วงทำนองเพลงที่ปรากฏในการการแสดงของภาคกลาง สื่อความหมายถึงความสง่างาม ลักษณะทำนองเพลงมีความไพเราะตามเอกลักษณ์ของช่วงการแสดง โดยการประยุกต์เครื่องดนตรี ที่มีการนำเครื่องดนตรีไทยมาเทียบเสียงให้มีระดับเสียง (Key) เดียวกับเครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงผสมผสานควบคู่กันไปกับ Backing Track

1.3.2 นักแสดง

นักแสดงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะนำเสนอและสื่อสารผ่านความหมายผ่านการแสดงให้สอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง สอดคล้องกับ เดวิท เค เบอร์โล ได้กล่าวว่า ผู้ส่งสารเป็นบุคคลที่ส่งหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ โดยการเข้ารหัส (Encoder) ออกเป็นสัญญาณ สัญลักษณ์ และกิริยาท่าทาง และรัจนา พวงประยงค์ (2567) ได้กล่าวว่า นักแสดงนาฏศิลป์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงชุดต่าง ๆ ที่จะนำเสนอความคิดของผู้สร้างงานให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถึงเนื้อหาที่จะสื่อสารผ่านการแสดง การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของนักแสดงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผลงาน โดยมีนักแสดงหญิง จำนวน 8 คน ที่มีทักษะนาฏศิลป์ในระดับดี เป็นนักศึกษาคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และมีไหวพริบปฏิภาณ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.3.3 ท่ารำ

สร้างสรรค์ท่ารำจากท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผสมผสานกับลีลาท่าทางธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการนำเสนอเครื่องประดับจากผักตบชวา รวมทั้งการแปรแถวและการใช้พื้นที่ที่หลากหลายอย่างเป็นเอกภาพ โดยแบ่งท่ารำออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) ท่ารำดั้งเดิมจากนาฏศิลป์ไทย คือ ลีลาท่ารำที่นำมาจากท่ารำแบบแผนและพื้นฐานจากนาฏศิลป์ไทย

2) ท่าทางธรรมชาติที่ปรับปรุงขึ้นให้มีความงดงาม คือ ลีลาของการเคลื่อนไหวบนผิวน้ำของผักตบชวา แต่มีการปรับปรุงให้มีความสวยงาม

3) ท่าที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ คือ ลีลาท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นให้มีการสื่อสารความหมาย (ท่าที่สื่อถึงดอก ใบลำต้น ผักตบชวา)

ตารางที่ 1 การออกแบบและสร้างสรรค์ท่ารำ

ท่ารำ	อธิบายความหมาย
	สื่อความหมายถึง กลุ่มของผักตบชวาที่ลอยอยู่บนผิวน้ำซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัชพืชชนิดนี้ที่มีการจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน เมื่อถูกคลื่นน้ำซัดไปจึงจะแตกแยกออกจากกัน
	สื่อความหมายถึงลำต้นของผักตบชวา
	สื่อความหมายถึงดอกของผักตบชวา

ท่ารำ	อธิบายความหมาย
	สื่อความหมายถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาด้วยการนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับ และสร้างสรรค์ผ่านการแสดง ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา

1.3.4 เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ

ออกแบบและสร้างสรรค์จากสีของผักตบชวาและดอก รวมทั้งสร้างสรรค์เครื่องประดับจากผักตบชวาให้มีความร่วมสมัย เหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง

ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับจากผักตบชวา

ภาพที่ 2 รัดเกล้า เครื่องประดับศิราภรณ์จากผักตบชวา

สรุปผล

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา วิจัย ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา ก่อให้เกิดงานวิจัยที่นำวัชพืชผักตบชวามาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง และเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าให้กับวัชพืชหรือพันธุ์พืช รวมทั้งก่อให้เกิดคุณค่าด้านการอนุรักษ์และตระหนักรู้ด้านระบบนิเวศน์ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ทุนทางวัฒนธรรมด้วยผักตบชวา สอดรับพันธกิจสำคัญของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม มีพันธกิจสำคัญในการจัดการศึกษาวิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรมรวมทั้งให้บริการวิชาการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าแก่ชุมชน สังคม ส่งเสริมให้สังคมเกิดการพัฒนา ต่อยอดและสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาก่อให้เกิดคุณค่าแก่สังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คือ การต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ทั้งนี้ผลจากการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปผลรายประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านแนวคิดการแสดง

ผักตบชวา วัชพืชที่สร้างปัญหาให้กับชุมชนริมคลอง สู่แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวา โดยนำเสนอในรูปแบบของการสร้างสรรค์ทั้งการแสดงและเครื่องประดับ เพื่อแสดงถึงความงดงามของผักตบชวา และเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

2. ด้านรูปแบบการแสดง

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา กำหนดเป็นการแสดงรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประเภทระบำ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 วิวัฒน์ สื่อถึง การเติบโตและแพร่ขยายของผักตบชวา

ช่วงที่ 2 วิไล สื่อถึง ความงดงามของใบ ดอก ของผักตบชวา

ช่วงที่ 3 วิจิตร สื่อถึง ผลิตภัณฑ์จากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผักตบชวา

3. ด้านดนตรีประกอบการแสดง

มีการสร้างสรรค์โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการนำท่วงทำนองเพลงที่ปรากฏในการการแสดงของภาคกลาง สื่อความหมายถึงความสง่างาม ลักษณะทำนองเพลงมีความไพเราะตามเอกลักษณ์ของช่วงการแสดง โดยการประยุกต์เครื่องดนตรีที่มีการนำเครื่องดนตรีไทยมาเทียบเสียงให้มีระดับเสียง (Key) เดียวกับเครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงผสมผสานควบคู่กันไปกับ Backing Track

4. ด้านท่ารำ

สร้างสรรค์ท่ารำจากท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผสมผสานกับลีลาท่าทางธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการนำเสนอเครื่องประดับจากผักตบชวา รวมทั้งการแปรแถวและการใช้พื้นที่ที่หลากหลายอย่างเป็นเอกภาพ โดยแบ่งท่ารำออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) ท่ารำดั้งเดิมจากนาฏศิลป์ไทย

2) ท่าทางธรรมชาติที่ปรับปรุงขึ้นให้มีความงดงาม

3) ท่าที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (ท่าที่สื่อถึงดอก ใบ ลำต้น ผักตบชวา)

5. ด้านเครื่องแต่งกาย

ออกแบบและสร้างสรรค์จากสีของผักตบชวาและดอก รวมทั้งสร้างสรรค์เครื่องประดับจากผักตบชวาให้มีความร่วมสมัย เหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องประดับคือ 1) นำต้นผักตบชวาไปตากแห้ง 2) นำต้นผักตบชวาที่ตากแห้งมาเคลือบน้ำยากันเชื้อรา 3) ออกแบบโครงสร้างรัดเกล้ายอด 4) นำผักตบชวาตากแห้งมาประดับโครงสร้างรัดเกล้ายอด 5) ประดับพลอย

6. ผลการประเมินคุณภาพผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน มีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน

ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	SD	ระดับคุณภาพ
1. แนวคิดในการสร้างสรรค์			
1.1 แนวคิดสื่อถึงสุนทรียะ แปลกใหม่ น่าสนใจ	4.78	0.44	มากที่สุด
1.2 แนวคิดสื่อถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาได้อย่างเหมาะสมชัดเจน	4.56	0.73	มากที่สุด
1.3 แนวคิดสื่อมีการบูรณาการศาสตร์และนำเสนอคุณค่าของผลงานได้อย่างชัดเจน	4.44	0.53	มาก

ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	SD	ระดับคุณภาพ
2. รูปแบบการแสดง			
2.1 รูปแบบการแสดงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการแสดงได้อย่างชัดเจน	4.44	0.53	มาก
2.2 รูปแบบการแสดงวางเนื้อหา ร้อยเรียงเรื่องราวและนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ชวนติดตาม	4.22	0.44	มาก
2.3 รูปแบบการแสดงในแต่ละช่วงมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพ	4.44	0.53	มาก
3. องค์ประกอบการแสดง			
3.1 ผู้แสดง			
3.2.1 ผู้แสดงมีบุคลิกภาพ ทักษะที่เหมาะสมกับผลงานสร้างสรรค์	4.89	0.33	มากที่สุด
3.2.2 ผู้แสดงสามารถถ่ายทอดแนวคิดการแสดงได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.5	มากที่สุด
3.2.3 ผู้แสดงสร้างความประทับใจส่งผลให้ผู้ชมชื่นชอบผลงานได้เป็นอย่างดี	4.33	0.5	มาก
3.2 ดนตรีประกอบการแสดง			
3.3.1 ดนตรีมีการสร้างสรรค์สอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง	4.56	0.73	มากที่สุด
3.3.2 ดนตรีมีการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับองค์ประกอบการแสดง	4.44	0.53	มาก
3.3.3 ดนตรีมีความไพเราะ สามารถร้อยเรียงเรื่องราวและเหมาะสมกับผลงานสร้างสรรค์	4.44	0.53	มาก
3.3 ท่ารำ			
3.4.1 ท่ารำสื่อถึงการผักตบชวาได้อย่างเหมาะสมชัดเจน	4.44	0.53	มาก
3.4.2 ท่ารำมีความสวยงามความเหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง	4.89	0.33	มากที่สุด
3.4.3 ท่ารำมีการร้อยเรียงสอดคล้องกับรูปแบบการแสดง	4.33	0.5	มาก
3.4 เครื่องแต่งกาย			
3.5.1 เครื่องแต่งกาย มีความเหมาะสมกับแนวคิดและรูปแบบการแสดง	4.67	0.5	มากที่สุด

ประเด็นคำถาม		$\bar{X}$	SD	ระดับคุณภาพ
	3.5.2 เครื่องประดับมีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ เหมาะสมกับการแสดง	4.56	0.73	มากที่สุด
	3.5.3 เครื่องประดับสามารถสะท้อนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาได้อย่างเหมาะสม	4.33	0.5	มาก
4. องค์ความของผลงาน				
	4.1 ผลงานแสดงถึงกระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ก่อให้เกิดประโยชน์เด่นชัดต่อสาขาวิชาการนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง	4.78	0.44	มากที่สุด
	4.2 ผลงานเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเสนอแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.5	มากที่สุด
	4.3 ผลงานแสดงให้เห็นถึงการได้รับเสียงสะท้อนในเชิงสร้างสรรค์จากวงวิชาชีพและผู้ชมเป็นผลงานที่มีการบุกเบิกและมีคุณค่า	4.89	0.33	มากที่สุด
	ผลรวมทั้งหมด	4.56	0.73	มากที่สุด

อภิปรายผล

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผักตบชวาผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา มุ่งเน้นการนำเสนอ “ผักตบชวา” ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นวัชพืชที่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม มาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่าน “นาฏศิลป์สร้างสรรค์” โดยมีการออกแบบชุดการแสดงที่สะท้อนถึงความงามและคุณค่าของพืชชนิดนี้ ผลการวิจัยสามารถอภิปรายในประเด็นสำคัญดังนี้

1. การเปลี่ยนวัชพืชให้เป็นมูลค่าทางศิลปะ การนำผักตบชวามาสร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายในนาฏศิลป์แสดงให้เห็นว่า วัสดุที่ถูกมองว่าไม่มีค่า สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในเชิงสุนทรียศาสตร์และวัฒนธรรม งานวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่า การผสมผสานทรัพยากรธรรมชาติกับศิลปะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งที่เคยมองข้าม สอดคล้องกับวรางคณา เทพนิมิต และคณะ (2563) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้สู่ผลิตภัณฑ์กระเป๋าไวนิล โดยเป็นการเพิ่มมูลค่าของไวนิลที่เหลือใช้ให้เป็นกระเป๋าไวนิล Y-New

2. การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สื่อถึงอัตลักษณ์ไทย กระบวนการออกแบบชุด “วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา” ไม่ได้เป็นเพียงแค่การนำผักตบชวามาใช้ แต่ยังคำนึงถึงความอ่อนช้อย งดงาม และเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทย ชุดที่สร้างขึ้นจึงสามารถสะท้อนถึงความเป็นไทยผ่านโครงสร้าง การตัดเย็บ และลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ โดยคำนึงถึงแนวคิด รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงเป็น

สำคัญ สอดคล้องกับกิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์ (2557) กล่าวว่า การออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่องานนาฏศิลป์นั้นต้องใช้การพิจารณาหลักการทั้ง 4 ข้อที่มีความสัมพันธ์กันอันได้แก่ แนวความคิด ประเภทการแสดง รูปแบบเครื่องแต่งกายและองค์ประกอบเครื่องแต่งกาย ที่เป็นเงื่อนไขในการสร้างสรรค์การออกแบบผลงานนาฏศิลป์แต่ละชุดการแสดง

3. ความทนทานและความเหมาะสมในการใช้งาน จากการทดลองใช้ผักตบชวาเป็นวัสดุสำหรับชุดนาฏศิลป์ พบว่ามีข้อจำกัดด้านความคงทน ความยืดหยุ่น และน้ำหนัก วัสดุจากผักตบชวาอาจต้องผ่านกระบวนการแปรรูปเพื่อเพิ่มความทนทาน เช่น การเคลือบสารกันเชื้อรา หรือการเสริมโครงสร้างด้วยวัสดุอื่น

4. การตอบรับจากผู้ชมและชุมชน ผลการแสดงพบว่า ผู้ชมมีความสนใจและชื่นชมความแปลกใหม่ของชุดที่ออกแบบขึ้น การใช้ผักตบชวาในงานนาฏศิลป์ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายสำคัญของงานวิจัย จากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิสามารถจำแนกได้รายประเด็นหลักดังนี้ ด้านแนวคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ด้านรูปแบบการแสดง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ด้านผู้แสดงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ด้านดนตรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ด้านท่ารำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.59 ด้านเครื่องแต่งกายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 และผลประเมินองค์รวมของผลงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 โดยงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ “นาฏศิลป์” ในการสร้างมูลค่าให้กับวัสดุที่ถูกมองว่าไม่มีค่า ผลงานวิจัยนี้แสดงถึงกระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ก่อให้เกิดประโยชน์เด่นชัด โดยชุดการแสดง “วิจิตรลักษณ์ผักตบชวา” เป็นตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติกับศิลปะไทยได้อย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่าทั้งในเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับประวิทย์ ฤทธิบูลย์ กล่าวว่า ความเหมาะสมและความพึงพอใจของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการแสดงการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่สื่อให้เห็นถึงคุณค่าของปีกแมลงทับและส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์โดยผ่านมิติการแสดง ชุด วิจิตรการงานปีกแมลงทับ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2565). *กรมโยธาธิการและผังเมือง กับภารกิจแก้ไขปัญหาผักตบชวา.* สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก https://www.bangkokbiznews.com/pr-news/biz2u/1014457

กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์. (2557). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการออกแบบเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์นิพนธ์ (นาฏศิลป์ไทย) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างปีการศึกษา 2546 – 2550 The Analytical Study on Designs of Costume for Dance Theses (Thai Dance) by Graduates of. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, *16*(1), 79–92.

มติชนออนไลน์. (2562). *มองมุมบวก นำผักตบชวาไปแปรรูปเป็นดินผสมพร้อมปลูก ทำรายได้ 40,000 ต่อเดือน.* สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก https://www.matichon.co.th/economy/sme/news_153502

รัจนา พวงประยงค์. (2567, 10 มกราคม). ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละคร) พ.ศ. 2554. *สัมภาษณ์.*

วรางคณา เทพนิมิตร. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้สู่ผลิตภัณฑ์กระเป๋าไวนิล. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11.* สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 816-825.

สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561–2580.* สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

Berlo, David K. (1960). *The Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

รูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก
Belief and faith are hidden in the art styles of Ubon Ratchathani Provinceto Design and Development of Decoration Souvenir Gift Products.

ประยุทธ สารัง
สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Visual Arts Program, Faculty of Humanity and Social Science,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
prayut,s@ubru.ac.th

Received: March 18, 2025 **Revised:** May 14, 2025 **Accepted:** May 26, 2025

บทคัดย่อ

รูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อ ความศรัทธา โดยมีรูปแบบตามสกุลช่างที่ได้รับอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็นสกุลช่างพื้นบ้าน ที่มีรูปแบบที่เรียบง่ายเป็นศิลปะแบบตามมีตามเกิดมีรูปแบบไม่มีแบบฉบับที่ตายตัว มีการแก้ปัญหาตามรูปแบบที่ช่างของแต่ละพื้นที่ สกุลช่างพื้นเมือง เป็นกลุ่มช่างที่มีฝีมือทางการช่างที่มีความประณีตศิลป์ มีรูปแบบการผสมระหว่างช่างหลวง (ล้านช้าง) และช่างพื้นถิ่นเมืองอุบลราชธานี รูปแบบงดงามปราณีต มีรูปแบบไม่แตกต่างกัน ส่วนอีกรูปแบบคือ ศิลปะกลุ่มสกุลช่างญวน ที่เป็นกลุ่มที่รับอิทธิพลจากจีน เวียดนาม มีการผสมกับช่างพื้นถิ่นเมืองอุบลราชธานี การศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปกรรมที่สำคัญในบริบทต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่อาศัยรูปแบบศิลปกรรม โดยรูปแบบศิลปกรรมที่พบในจังวัดอุบลราชธานี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ผลงานสร้างสรรค์สามารถบูรณาการกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นและความหลากหลายผ่านกระบวนการศิลปะได้ตามความเหมาะสม ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบโดยได้อาศัยรูปแบบศิลปกรรมทางด้านองค์ประกอบตกแต่สถาปัตยกรรมรูปนาค มาเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกเป็นแนวทางในการปลุกจิตสำนึกและการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยเทคนิควิธีการที่อาศัยภูมิปัญญาดินเผาของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อันมีผลงานด้านศิลปกรรมเป็นแกนหลัก เกิดการเรียนรู้บนฐานบริบทของสภาพแวดล้อมของสังคมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบทางศิลปกรรม ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The art forms in Ubon Ratchathani Province are characterized by beliefs. They are based on the schools of craftsmen that have been influenced by the local schools of craftsmen. Their forms are simple and do not have a fixed pattern. The local schools of craftsmen are a group of craftsmen with fine craftsmanship skills. Their forms are a

combination of royal craftsmen (Lan Xang) and local craftsmen of Ubon Ratchathani. Their forms are beautiful and delicate. Their forms are not different. Another form is the art of the Vietnamese schools of craftsmen, which is influenced by Chinese and Vietnamese and is mixed with local craft of Ubon Ratchathani. Studying the characteristics of important art forms in various contexts can be applied to the design of souvenir products. Creative works can be integrated with local wisdom and diversity through the art process as deemed appropriate. The products designed using art forms as a prototype of souvenirs are a guideline for raising awareness, preserving and continuing local culture with techniques that rely on the wisdom of communities in Ubon Ratchathani Province.

Keywords: Art forms, Souvenir products, Local wisdom

บทนำ

ศิลปกรรม หมายถึง รูปแบบหนึ่งของสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้คนในท้องถิ่นอันเกิดจากการสั่งสมสติปัญญา ความรู้ที่หลากหลาย และการปรับตัวผสมผสานให้เกิดความกลมกลืนกับธรรมชาติ กระบวนการเหล่านี้ได้ผ่านมาหลายชั่วอายุคนจนสืบทอดเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมซึ่งวิถีชีวิตและภูมิปัญญานี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นมรดกตกทอดสู่คนรุ่นหลัง ศิลปกรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา โดยเฉพาะที่เป็นท้องถิ่นอีสาน เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีความงดงามตามแบบฉบับของชาวอีสาน การตระหนักถึงความสำคัญของผลงานด้านศิลปกรรมอันควรค่าต่อการอนุรักษ์สืบไป

กลุ่มชนในภูมิภาคทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอันเรียกขานว่าดินแดนที่ราบสูง หรือ “อีสาน” นั้น นับเป็นกลุ่มชนที่สืบทอดการดำเนินชีวิตมาจากเชื้อสายของกลุ่มชนในสาย วัฒนธรรมไทย-ลาว อันตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปตลอดสองฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากวิถีชีวิต การพูด การกินการอยู่ ตลอดถึงความเชื่อถือ ซึ่งคล้ายคลึงกันแล้ว ในด้านมีอิทธิพลสืบทอดกันต่อ ๆ มาด้วยระยะเวลายาวนาน (แม้ว่าในปัจจุบันนี้ได้ถูกอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมของประเทศต่าง ๆ ที่กลุ่มชนเหล่านี้กระจัดกระจายเข้าไปอาศัยอยู่ เข้าครอบงำไปเป็นอันมากแล้วก็ตาม) ความเจริญรุ่งเรืองของล้านช้างด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม อาณาจักรล้านช้างมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป อุโบสถและเจดีย์ พระอุโบสถ

อุบลราชธานี เป็นเมืองที่มีสกุลศิลป์ที่สืบสานมาตั้งแต่เริ่มสร้างบ้านแปงเมือง คือ สกุลศิลป์ วัดทุ่งศรีเมืองมีการถ่ายทอดกันมา ตามวิถีแห่งศิลปะพื้นถิ่นอีสาน (ตามมีตามเกิด) ผสมผสานกับศิลปะไทยจากกรุงเทพฯ อย่างกลมกลืน จนดูไม่ออกว่า อะไรคือไทยซึ่งเป็นธรรมชาติของศิลปวัฒนธรรม แต่งานศิลปกรรมอุบลราชธานี ก็ยังคงทำหน้าที่บ่งบอกความเป็นศิลปกรรมอุบลราชธานี อันโดดเด่นอยู่อย่างต่อเนื่องและยังได้เผยแพร่ไปยังถิ่นอื่น โดยคณะช่างศิลป์คณะต่าง ๆ อย่างเงียบ ๆ ศิลปะไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรมฯ เป็นองค์วัตถุ หรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นสื่อแสดงความคิด ความเชื่อและจิตวิญญาณ ของชนชาติหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เพียงแต่เป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างความภูมิใจ ชื่นชมของคนชาตินั้นหรือท้องถิ่นนั้นเท่านั้น แต่หากเป็นการบ่งบอกให้คนจากถิ่นอื่นได้รับรู้ เรียนรู้ ชื่นชม ภูมิใจในความมีศิลปวัฒนธรรม และอารยะธรรม อันล้ำค่าอีกด้วย

รูปแบบงานศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นในรูปแบบด้านเชิงช่างนั้น ไม่แตกต่างกันมากเท่าไรนักเมื่อเทียบกับงานช่างทั่วไปในแถบบริเวณภาคอีสานและงานช่างของลาว แต่อาจแตกต่างในเรื่องขององค์ประกอบบางส่วนเพราะล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากล้านช้างทั้งสิ้น และในด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับนาค หรือ กรอบแนวความคิด นาคาคติ ที่ฝังแน่นในแนวความคิดทางการสร้างสรรค์ของช่างที่สร้างสรรค์ด้านศิลปกรรม แต่ในปัจจุบันรูปแบบศิลปะพื้นถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี หรือแบบพื้นถิ่นไทยลาวทั่วไปในภาคอีสานได้ถูกอิทธิพลจากวัฒนธรรมส่วนกลาง (ภาคกลาง) ขยายเข้ามาครอบงำ ทำให้เกิดการเอาอย่างทางวัฒนธรรม เนื่องจากความละอายในภูมิปัญญาดั้งเดิมและเกิดปมด้อยในทางวัฒนธรรม จึงเป็นสาเหตุของการเสื่อมทางวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงจำเป็นที่เราต้องหันมาช่วยกันอนุรักษ์และร่วมกันเชิดชูงานด้านศิลปกรรมพื้นถิ่นไม่ว่าจะเป็นงานศิลปกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานีหรือพื้นถิ่นอีสานทั่วไป

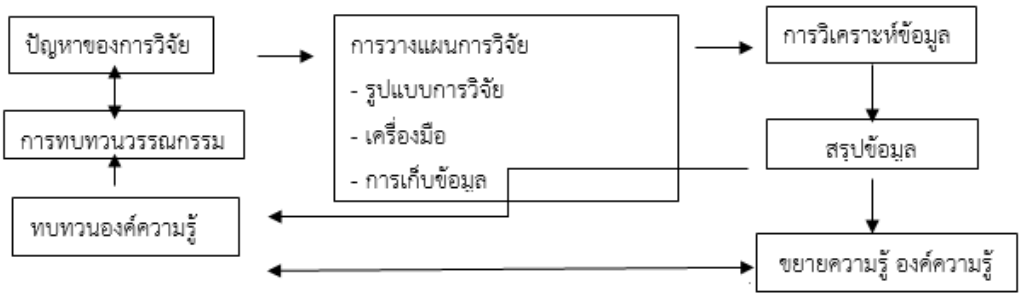
จากการศึกษารูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีเบื้องต้น พบรูปแบบของศิลปกรรมที่มีความหลากหลายแต่ก็เป็นแบบฉบับที่แสดงตัวตนของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ความเชื่อ รูปแบบการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นตัวตน ความเป็นพื้นถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยทำการรวบรวม โดยอาศัยรูปแบบศิลปกรรมที่โดดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี แนวคิด ความเชื่อในการสร้าง ตลอดจนตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์รูปแบบทางศิลปกรรมเพื่อหาเอกลักษณ์ของรูปแบบศิลปกรรม เพื่อเป็นการนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในด้านศิลปกรรม อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่มีค่าอีกอย่างหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานด้านศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ให้มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปกรรม ที่สำคัญในบริบทต่าง ๆ ของจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ระลึก รูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปแบบงานศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นการสร้างแนวคิดหรือปรัชญาการออกแบบ เพื่อนำไปสร้างสรรค์ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก โดยจะต้องเข้าใจความสำคัญและความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีต่อนาค ซึ่งมีการถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกับวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบโดยได้ออกแบบกระบวนการศึกษาวิจัยประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีทางศิลปะ

ในสมัยโบราณ นักปราชญ์ได้ให้ความหมายของศิลปะ (Art) ไว้ว่า คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Artifact) เป็นสิ่งที่มิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ดังนั้น ตามความหมายนี้ ตะวันตกดินที่เราว่างดงามจึงไม่ใช่ศิลปะ เพราะเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ศิลปะอีกความหมายหนึ่งที่ใช้ตรงข้ามกับคำว่า ศาสตร์ หมายถึง การเรียนรู้และการกระทำที่ต้องใช้การเห็นแจ้ง (Intuition) ความชำนาญหรือฝีมือนอกเหนือไปจากเหตุผลหรือกฎเกณฑ์ทั่วไป เช่น ศิลปะการครองเรือน ศิลปะการสงคราม ศิลปะมวยไทย เป็นต้น ศิลปะในความหมายเฉพาะ หมายถึง วิจิตรศิลป์ (Fine Art หรือ Beaux Art) เป็นคำที่บัญญัติขึ้นในคริสต์วรรษที่ 18 เพื่อใช้เรียกงานศิลปะที่ทำขึ้นเพื่อประเทืองปัญญาและอารมณ์ แยกออกจากประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts) ซึ่งเป็นศิลปะที่ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย แต่ในปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงศิลปะ จะหมายถึงศิลปะที่เป็นวิจิตรศิลป์เท่านั้น ส่วนงานศิลปะที่ทำขึ้นเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ เรียกว่าประยุกต์ศิลป์ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2542)

ความหมายศิลปะตามทัศนะของนักปรัชญา

ศิลปะ คือ การเลียนแบบ (Art as Imitation) เพลโต (Plato) นักปรัชญาชาวกรีก มีความเห็นว่าศิลปะ คือการเลียนแบบธรรมชาติ ถือว่าเป็นการทำซ้ำในรูปลักษณะของสิ่งที่มีอยู่แล้ว ไม่มีความจริงอะไรในศิลปะ เพราะความจริง คือ รูปความคิด (Ideas) รูปลักษณะที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสนั้นเป็นเพียงเริ่มแรกของความจริง ความคิดนี้ได้ให้อิทธิพลต่อศิลปินสมัยที่ผ่านมา เช่น คอนสแตนติน บรังคูซี (Constantin Brancusi) คาซิมิร์ มาเลวิช (Kasimir Malevich) และปิเอท มอนเดรียน (Piet Mondrian) (ชลูด นิ่มเสมอ, 2542)

ศิลปะ คือ การเป็นตัวแทน (ของชีวิต) (Art as Representation) อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีก ศิษย์ของเพลโต ได้คลี่คลายทัศนะการเลียนแบบในศิลปะของเพลโตว่า ศิลปินอาจเลียนแบบรูปทรง (Form) ที่เป็นกลางทั่ว ๆ ไป เพื่อแสดงแก่นสารที่มีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ มากกว่าจะเลียนแบบลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสิ่งนั้น ศิลปินแสดงรูปทรง แต่ไม่ได้แสดงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหนึ่ง โดยเฉพาะศิลปินมองทะลุเข้าไปถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งเพื่อแสดงรูปทรงของสิ่งนั้น จิตรกรจะแสดงบุคลิกภาพและอุปนิสัยของผู้ที่นั่งเป็นแบบออกมาในงานมากกว่าจะแสดงรูปลักษณะภายนอกของแบบที่ปรากฏแก่สายตาในขณะนั้น และในทำนองเดียวกันศิลปินทั้งหลายต่างพยายามค้นหารูปทรงที่เป็นแก่นแท้ของสิ่งต่าง ๆ เช่น สิงโต ม้า หรือแม้แต่เก้าอี้ รองเท้า หรือสภาพลังคมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ รูปทรง คือ ฐานของความจริงที่ต่างจากความเป็นลักษณะส่วนตัว โดยเฉพาะของสิ่งต่าง ๆ รูปทรงของมนุษย์ คือ ความจริงที่ต่างจากรูปลักษณะของ นายดำ นายขาว แต่ศิลปินก็จำต้องเลียนแบบจาก นายดำ นายขาว เพื่อจะได้รูปทรงที่เป็นแก่นหรือความจริงของมนุษย์ ศิลปะจึงไม่ใช่การเลียนแบบธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นตัวแทนหรือการแสดงออกของความจริงในธรรมชาติ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2542)

ศิลปะ คือ การแสดงออก (Art as Expression) นักปรัชญาและนักประพันธ์หลายคนเช่น อูยีน เวรอง (Eugene Veron) จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เลโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) โรเจอร์ ฟราย (Roger Fry) รูดอล์ฟ อาร์นไฮม์ (Rudolf Arnheim) ต่างเน้นความหมายของศิลปะไปที่การแสดงออก ศิลปะจะต้องแสดงส่วนที่อยู่ภายในชีวิตออกมา ส่วนที่อยู่ภายในนั้น ได้แก่ อารมณ์ (Emotion) ความรู้สึก (Feeling) ซึ่งจะเป็นของตัวศิลปินเองหรือของสังคมก็ได้ เช่น ความรู้สึกของเชื้อชาติ ชาติ หรืออารมณ์ความรู้สึกของมนุษยชาติในส่วนรวม นอกจากนั้น บางคนยังให้ความเห็น รวมไปถึงการแสดงออกของมโนคติ (Idea) และความคิด (Thought) เน้นไปที่รูปทรงที่เข้าถึงได้ด้วยปัญญา

ศิลปะไปใช่การเลียนแบบ (Art's Not Imitation of Nature) เมื่อกล่าวถึงธรรมชาติ เราหมายถึงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ในโลกหรือนอกโลก ถ้าความแตกต่างของความงามระหว่างภาพเขียนทิวทัศน์ภาพหนึ่ง

กับทิวทัศน์ จริง ๆ แล้ว เราก็คงจะพบว่ามีความแตกต่างกันแน่นอน อะไรคือความแตกต่างอันนั้น เมื่อศิลปินเขียนภาพทิวทัศน์ เขาไม่ได้มีเจตนาที่จะแสดงหรือบรรยายรูปลักษณ์ของทิวทัศน์ เขาต้องการบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับทิวทัศน์นั้น ซึ่งอาจหมายถึงอารมณ์หรือการสัมผัสในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่ผู้ดูจะมีส่วนร่วมกับเขา เมื่อศิลปินได้พบอะไรบางอย่างในทิวทัศน์นั้น เขาต้องการสื่อสารสิ่งนั้นไปผู้ดู และสิ่งที่ค้นพบเป็นของใหม่ที่ยังไม่เคยพบหรือมีความเป็นต้นแบบมากเท่าไร ผลงานนั้นก็ยิ่งมีคุณค่าควรแก่การยกย่องมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้หมายถึงว่า ศิลปินจะต้องมีความสามารถในการค้นพบความหมาย และมีความสามารถในการแสดงออก ซึ่งจะต้องรวมทั้งความชำนาญในด้านเทคนิคอีกด้วย ถึงจะทำให้ผลงานสื่อความหมายไปยังคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชลุด นิ่มเสมอ, 2542)

ศิลปะ คือ รูปทรง (Art as Form) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มักจะมีเรื่องราวหรือศีลธรรมจรรยาเข้าไปเกี่ยวข้องปะปนกับศิลปะมากเกินไป จนทำให้ศิลปินส่วนใหญ่ละทิ้งรูปทรงองค์ประกอบ หรือการใช้ทัศนธาตุ (Visual Elements) เพื่อตัวของมันเอง เมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 จึงมีศิลปินกลุ่มหนึ่งหันมาให้ความสำคัญแก่รูปทรงของศิลปะมากกว่าเรื่องราวหรือเนื้อหาทางอารมณ์ เป็นแนวความคิดเรื่องรูปทรงบริสุทธิ์ (Pure Form) เป็นรูปทรงที่ไม่อาศัยเรื่องราว หรือรูปทรงที่ทำไปเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เพราะการทำเช่นนั้นถือว่าไม่ใช่ศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art) พวกเขาถือว่าคิดปะบริสุทธิ์นั้นจะให้คุณค่าโดยตรงต่อผู้ดูด้วยรูปทรงที่บริสุทธิ์ และรูปทรงนั้นจะแสดงออกซึ่งอารมณ์ หรือปัญญา หรือความงามด้วยตัวเอง รูปทรงจึงหมายถึง โครงสร้างที่มีระเบียบมีความงาม และความหมาย ประกอบด้วยทัศนธาตุ ซึ่งได้แก่ เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง สี และลักษณะผิวดนตรี งานศิลปะแบบนามธรรม งานศิลปะแบบนอนออบเจคตีฟ (Nonobjective) ล้วนอยู่ในแนวความคิดนี้ทั้งสิ้น ทฤษฎีที่ถือรูปทรงเป็นสำคัญนี้มิได้ปฏิเสธทฤษฎีอื่น ๆ ข้างต้น แต่มีเงื่อนไขว่าถึงแม้งานนั้นจะเป็นการแสดงออกหรือเป็นตัวแทนของอารมณ์ ความคิด ประสบการณ์ หรือเหตุการณ์ก็ตาม งานนั้นจะต้องแสดงคุณค่าของรูปทรงอย่างเต็มที่ด้วย จึงจะถือว่าเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่า จิตรกรและนักวิจารณ์ศิลปะที่สนับสนุนแนวคิดนี้ คือ โรเจอร์ ฟราย (Roger Fry) (ชะลูด นิ่มเสมอ, 2542)

ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์

วิรัตน์ ปิ่นแก้ว กล่าวว่า สุนทรียศาสตร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการ ประเมินคุณค่าศิลปะและเป็นแขนงหนึ่งของปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับความงามของสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และความงามตามธรรมชาติ ประสบการณ์สุนทรียะจึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต มนุษย์ที่สร้างความประทับใจ สะเทือนใจอันเป็นสภาพความรู้สึกชั่วขณะที่มนุษย์สัมผัสวัตถุทางสุนทรียะนั้น สุนทรียศาสตร์ยังมีความสัมพันธ์กับความคิดความเชื่อในแต่ละยุคสมัยที่เป็นแนวทางในการตัดสินประเมินคุณค่า ซึ่งสุนทรียศาสตร์นั้นมีความเชื่อแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน อิทธิพล ตั้งโฉลก (2550) กล่าวไว้ว่า สุนทรียภาพ (Aesthetic) เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นโดย อเล็กซานเดอร์ โบมการ์เต็น (Alexander Baumgarten ค.ศ. 1718-1762) จากรากศัพท์ภาษากรีก Aistheticos ซึ่งแปลว่าความรู้สึกจากประสาทสัมผัส (Sense Perception) ความงามทางศิลปะเป็น “สารัตถะ” สำคัญมีความลึกซึ้งถึงขนาดที่เป็น “ศาสตร์” ในระดับปรัชญาและเป็นวิชาที่บังคับให้นักศึกษาศิลปะทุกคนต้องเรียนนั่นคือวิชา “สุนทรียศาสตร์” (Aesthetics) ความสามารถในการเข้าถึงคุณค่าของความงามต้องมาจากการศึกษา อบรม ฝึกฝน และสั่งสมประสบการณ์จากธรรมชาติ จากสิ่งแวดล้อมที่งดงาม และจากผลงานศิลปะตั้งแต่ยังเป็นเด็กจนกลายเป็นอุปนิสัย และเกิดเป็น “รสนิยม” ส่วนตนขึ้นมีจิตใจอ่อนไหวต่อความงามได้ในที่สุด แต่เมื่อกล่าวถึงความงามในงานศิลปะแล้ว ต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นนี้ก่อนว่า “ความงาม” มิใช่ “ความสวย” ในสามัญวัตถุทั่วไปของผีเสื้อ ดอกไม้ ใบไม้ น้ำตก ทะเล หญิงสาว ที่เป็นเพียงความสวยงามทางวัตถุที่เป็นไปเองตามระเบียบกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ คนทุกคนมีความปรารถนา พึงพอใจ และยินดีที่จะได้เห็น ได้สัมผัส และอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สวยงามเหล่านี้ แต่ความงาม

ในทางศิลปะมิใช่เป็นเพียงความงามของรูปลักษณ์ภายนอกตามที่ตามองเห็นเท่านั้น แต่ รวมไปถึง “แก่นแท้” ภายในที่สัมผัสได้ด้วยจิตใจ และปัญญาด้วย ในแวดวงของศิลปะจึงมักจะใช้ ศัพท์เฉพาะว่า “สุนทรียะ” หรือ “สุนทรียภาพ” อันชิฌา แสงชัย กล่าวว่า ในวงสุนทรียศาสตร์และทฤษฎีศิลปะระยะ เริ่มต้น มีทฤษฎีที่ให้หลักการนิยามซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอยู่สามทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีเลียนแบบ (Theory of representation) ซึ่งเชื่อว่าแก่นสารของศิลปะ คือ การเลียนแบบโลกภายนอกเป็นความคิดที่พยายามหาลักษณะร่วมที่จำเป็นในการนิยามทฤษฎีทาง ศิลปะ ของคำว่า“เลียนแบบ” ในทฤษฎีนี้หมายถึง (หนึ่ง) การทำศิลปะขึ้นมาอีกชิ้นหนึ่งให้ดูเหมือน หรือคล้ายคลึงกับต้นแบบที่ไม่ใช่ศิลปะ. (สอง) การทำสิ่งหนึ่งขึ้นมาใหม่ให้เป็นตัวแทนหรือ สัญลักษณ์ของอีกสิ่งหนึ่งซึ่งไม่ใช่ศิลปะ

2. ทฤษฎีรูปทรง (Theory of form) ซึ่งเชื่อว่าแก่นสารของศิลปะ คือ รูปทรงอันมิได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกแต่อย่างใด เชื่อว่าศิลปะอยู่ภายใต้โครงสร้างของรูปทรงหรือรูปแบบ บางอย่าง และเมื่อเรารับรู้เกี่ยวกับศิลปะนั่นหมายถึงว่าเรากำลังรับรู้รูปแบบนั้น รูปแบบในที่นี้ หมายถึง รูปทรงพื้นฐานของศิลปะซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นอารมณ์ทางสุนทรียะแก่ผู้มอง

3. ทฤษฎีแสดงออก (Theory of expression) ซึ่งเชื่อว่าแก่นสารของศิลปะ คือ การแสดงออกซึ่งความรู้สึก มีหลักการสำคัญคือ ศิลปะคือการแสดงออกอารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์สามารถครอบคลุมถึงศิลปะทุกประเภทเมื่อนำมาใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบศิลปกรรม การวิจารณ์ตัวบทอย่างละเอียดและนำไปสู่การอธิบายความและตีความโดยศึกษาว่าสิ่งเหล่านี้ ถูกสร้างและสะท้อนในตัวบทอย่างไร ระบบและกระบวนการสร้างผลิตเอกลักษณ์และความหมายและความหมายดังกล่าว ย้อนกลับมามีอิทธิพลต่อปฏิบัติการอย่างที่เรากระทำดังนั้นปฏิบัติการต่าง ๆ จึงถือว่าเป็นปฏิบัติการเชิงวัฒนธรรมด้วยการนำหลักทางสุนทรียศาสตร์และทฤษฎีศิลปะระยะเริ่มต้นทั้ง สามทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีเลียนแบบ ทฤษฎีรูปทรง และทฤษฎีการแสดงออก ซึ่งเป็นแนวทางที่ครอบคลุมแนวคิดการนิยามศิลปะทั่วไป ผู้วิจัยได้กำหนดบางส่วนให้มีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด ประเภทรูปแบบศิลปะซึ่งประกอบด้วย รูปแบบเหมือนจริงตามธรรมชาติ (Realistic) หมายถึงรูปแบบที่ใช้สื่อรูปแบบตาม ธรรมชาติ เช่น ภาพคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น ให้ความสำคัญแก่ความจริงตามที่ตามองเห็น แสดง รูปทรงที่เหมือนหรือคล้ายของจริงในธรรมชาติ ศิลปินมีโอกาสเลือกมุมจัดวางรูปแบบลงในกรอบ ภาพนำมาแสดงบางส่วน หรือจัดระเบียบเสียใหม่ให้สอดคล้องกับความคิดรูปแบบนามธรรม (Abstract) หมายถึง รูปแบบที่เห็นเป็นเส้น สี น้ำหนัก รูปร่าง รูปทรง เป็นต้น เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญแก่สุนทรียภาพอันเกิดจากปัญญา ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกส่วน รวมที่เข้าถึงคุณลักษณะองค์ประกอบศิลปะ ทั้งลักษณะการแสดงออกแนวจิตวิสัยที่มี การแสดงออกรุนแรงมากทั้งในด้านอารมณ์ความรู้สึก ความฝันส่วนตัว และลักษณะที่เป็นวัตถุวิสัย ที่มีลักษณะเป็นการจัดระเบียบของรูปทรง มีกฎมีเกณฑ์เป็นสากลรูปแบบกึ่งนามธรรม (Semi-abstract) หมายถึงรูปแบบที่สามารถเห็นได้ว่าเป็นรูปทรงต่าง ๆ แต่มีลักษณะตัดทอนให้ความสำคัญแก่รูปทรงในธรรมชาติน้อยลง โดยสะท้อนความรู้สึกส่วนตัวของศิลปิน อันเกิดจากการตอบโต้ระหว่างประสบการณ์ส่วนบุคคลกับสิ่งเร้า อาศัยรูปแบบที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นสะพานมายังผู้ดู รูปแบบลักษณะนี้มีการตัดทอน เพิ่มเติม จัดวางองค์ประกอบขึ้นใหม่ ไม่แสดงความชัดเจนของรูปทรง แต่จะเน้นด้านน้ำหนัก พื้นผิว บรรยากาศ สี เป็นต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

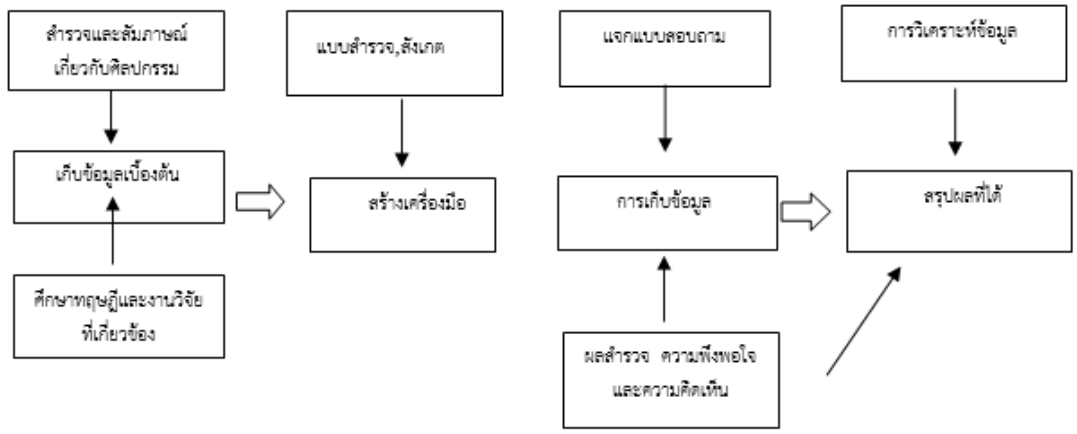
การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการทำงานกระบวนการสนามในเขตพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานีและใช้กระบวนการจัดการเกี่ยวกับรูปแบบศิลปกรรม

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่หลักในการทาบมองปรากฏการณ์ โดยมีประชากรการวิจัย และวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย

รูปแบบงานศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในงานศิลปกรรม (ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี) ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการให้ข้อมูลเชิงลักษณะ การใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกการแสดงลวดลายในงานศิลปกรรมในรูปแบบลายเส้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นเพื่อตอบปัญหาการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางการออกแบบของที่ระลึก โดยการพิจารณาจากปัจจัยต่างที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น ความเหมาะสมในการออกแบบและความเชื่อที่เกี่ยวกับผลงานด้านศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลต่อการออกแบบ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ก็เพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบและเสนอแนะเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

การสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เป็นการลงสำรวจพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตของการศึกษาทั้งด้านพื้นที่ที่จะศึกษา ด้านประชากร และด้านข้อมูลที่จะทำการศึกษา และยังเป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบศิลปกรรม ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ความเป็นพื้นถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกและถ่ายรูป ทำการวาดลายเส้นรูปแบบศิลปกรรม ที่แสดงลักษณะเด่นความเป็นงานด้านสถาปัตยกรรมจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการสำรวจด้วยตนเอง โดยทำการสำรวจจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ และเริ่มจากแหล่งสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี ผลของข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นนั้นสามารถที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดและออกแบบขั้นตอนกระบวนการในการวิจัยต่อไป

รูปแบบงานศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นการสร้างแนวคิดหรือปรัชญาการออกแบบ เพื่อนำไปสร้างสรรค์ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก โดยจะต้องเข้าใจความสำคัญและความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีต่อนาค ซึ่งมีการถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกับวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบโดยได้ออกแบบกระบวนการศึกษาวิจัยประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการดำเนินงานวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์นี้จะสามารถสรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ว่า การสืบสานคติ ความเชื่อ รูปแบบศิลปกรรมในงานด้านสถาปัตยกรรมจังหวัดอุบลราชธานีมีรูปแบบตามสกุลช่างที่

ได้รับอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็น **สกุลช่างพื้นบ้าน**ที่มีรูปแบบที่เรียบง่ายเป็นศิลปะแบบตามมีตามเกิดมีรูปแบบไม่มีแบบฉบับที่ตายตัว มีการแก้ปัญหาตามรูปแบบที่ช่างของแต่ละพื้นที่ **สกุลช่างพื้นเมือง**เป็นกลุ่มช่างที่มีฝีมือทางการช่างที่มีความประณีตศิลป์ มีรูปแบบการผสมระหว่างช่างหลวง (ล้านช้าง) และ **ช่างพื้นถิ่นเมืองอุบลราชธานี** รูปแบบศิลปกรรม ที่พบในกลุ่มนี้มีลักษณะรูปแบบงดงามปราณีต มีรูปแบบไม่แตกต่างกัน ส่วนอีกรูปแบบ คือ ศิลปะ**กลุ่มสกุลช่างญวน** ที่เป็นกลุ่มที่รับอิทธิพลจากจีน เวียดนาม มีการผสมช่างพื้นถิ่นและช่างพื้นถิ่นเมืองอุบล รูปแบบศิลปกรรมทั้งสามกลุ่ม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก สามารถเป็นแนวทางในการปลุกจิตสำนึกและการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น อันมีผลงานด้านศิลปกรรมเป็นแกนหลัก และสามารถนำผลที่ได้ไปเทียบเคียงกับผลการวิจัยจากแบบสอบถามเพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่เกี่ยวกับงานด้านศิลปกรรม ว่าควรมีรูปแบบและเนื้อหารูปแบบอย่างไร

รูปแบบศิลปกรรมทั้งสามกลุ่ม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปลุกจิตสำนึกและการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น อันมีผลงานด้านศิลปกรรมเป็นแกนหลัก และสามารถนำผลที่ได้ไปเทียบเคียงกับผลการวิจัยจากแบบสอบถามเพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่เกี่ยวกับงานด้านศิลปกรรม ว่าควรมีรูปแบบและเนื้อหารูปแบบอย่างไร

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกการศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปกรรม ที่สำคัญ ในบริบทต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่อาศัยรูปแบบศิลปกรรม โดยรูปแบบศิลปกรรมที่พบในจังวัดอุบลราชธานี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ผลงานสร้างสรรค์สามารถบูรณาการกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นและความหลากหลายผ่านกระบวนการศิลปะได้ตามความเหมาะสม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นสามารถนำรูปแบบมาสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบแนวคิด ต้องคำนึงความเหมาะสมของสิ่งที่สร้างสรรค์การเชื่อมโยงการออกแบบเข้ากับความเชื่อในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมนั้น การศึกษาคติความเชื่อจึงจำเป็นมาก ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับศิลปกรรมที่สำคัญในชุมชนที่มีความเหมาะสม ในการออกแบบของที่ระลึกและควรมีความรู้กรรมวิธีการผลิต หมายถึง การเลือกใช้กรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสมกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้สามารถเลือกรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการผลิตและการใช้งาน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกควรมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเพราะความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สามารถกำหนดรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัสดุและกรรมวิธีในการผลิต ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีผู้ออกแบบควรคำนึงถึงข้อกำหนดที่กล่าวมาข้างต้น จึงจะทำให้ผลงานออกแบบเป็นที่ต้องการและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

การถ่ายทอดข้อมูลทางศิลปกรรม เพื่อให้ข้อมูลด้านศิลปกรรมได้ถูกถ่ายทอด บางครั้งต้องอาศัยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยกิจกรรมการบูรณาการเรียนรู้ โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดินเผา โดยอาศัยรูปแบบทางด้านศิลปกรรมที่ค้นพบในจังหวัดอุบลราชธานี การเรียนรู้และสร้างสรรค์รูปแบบทางด้านศิลปกรรมโดยอาศัยการสร้างผลงานประติมากรรมดินเผาด้วยผู้วิจัยมุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดินเผาเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ง่ายและสามารถการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นที่การใช้จินตนาการของผู้สนใจ อีกทั้งการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม อารมณ์และ ทักษะชีวิต

การทำงานร่วมกัน และความร่วมมือ การเคารพในความหลากหลายและความชื่นชมในมุมมองของกันและกัน การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ ความสามารถในการแก้ปัญหา จะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผาที่อาศัยรูปแบบทางด้านศิลปกรรมในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี

การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดความรู้ ที่ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังที่มีกระบวนการไม่ยุ่งยากซับซ้อน และกระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาในควบคู่กับรูปแบบสมัยใหม่ แต่ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยนำองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ควบคู่กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่มีความทันสมัย อีกทั้งยังส่งผลให้ชิ้นงานสามารถระลึกถึงเรื่องราวที่ซับซ้อนในรูปแบบที่นำมาออกแบบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่พัฒนามาจากศิลปกรรมในท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการสะท้อนให้เห็นความเป็นมาอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินชีวิต เป็นการสืบทอดแนวคิดในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอดต้องเข้าใจสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ ภูมิปัญญา และสร้างสรรค์ ผู้ที่เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ที่ต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้บนฐานบริบทของสภาพแวดล้อมของสังคมวัฒนธรรมชุมชนและการเปลี่ยนแปลง สั่งสมเป็นความรู้จนตกผลึกเป็นภูมิปัญญาเฉพาะตนพร้อมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดรุ่นต่อไป

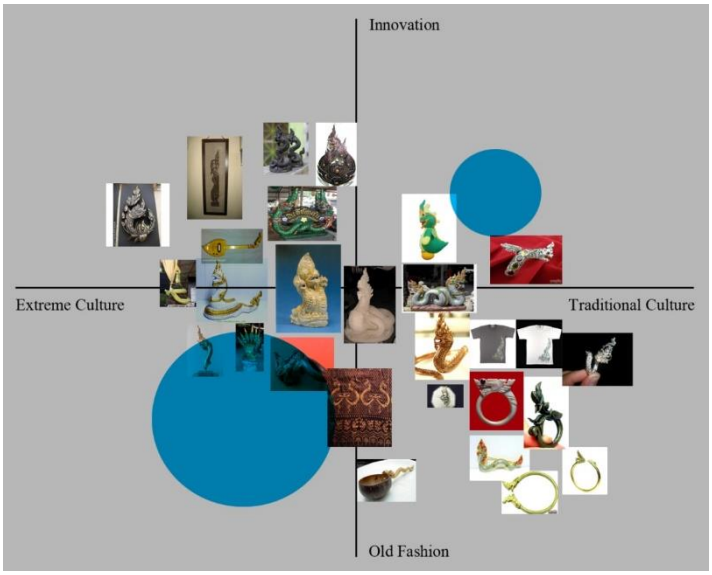
ผลงานด้านศิลปกรรมกับความเชื่อในชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีความสัมพันธ์กันผ่านการสร้างสรรค์ผลศิลปะที่รับใช้ศาสนามาอย่างยาวนาน ในประวัติศาสตร์การสร้างสรรค์อารยะธรรมโลก งานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของมนุษยชาติ ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญาที่ว่าด้วยศิลปกรรมท้องถิ่น โดยอธิบายถึงพัฒนาการทางคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นของศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องศาสนาหรือความเชื่อ ผลงานด้านศิลปกรรมดังกล่าวเป็นการสร้างศิลปกรรมทางความเชื่อที่ซับซ้อนและผสมผสานกับคติความเชื่อในท้องถิ่น การพึ่งพาอาศัยกันของศิลปกรรมกับศาสนา ความเชื่อ จุดยืนทางปรัชญาในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมทางความเชื่อ ตลอดจนข้อจำกัดของศิลปกรรมด้านความเชื่อ

การศึกษารูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อสืบค้น ลักษณะรูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยสำรวจและลงพื้นที่ค้นคว้าข้อมูลในพื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเน้นที่อำเภอเมืองอุบลราชธานีที่มีข้อมูลทางศิลปกรรมที่โดดเด่นและค้นคว้าแหล่งที่มีความสนใจ มีรูปแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์และสามารถนำมาถ่ายทอดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกอย่างน่าสนใจ ทั้งนี้รูปแบบที่น่าสนใจพบว่ารูปแบบ “นาค” รูปแบบประติมากรรมตกแต่งสถาปัตยกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่อที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับความเชื่อการเป็นสัญญะ สัญลักษณ์ ที่สื่อถึงความดี รูปแบบศิลปกรรมที่พบเห็นในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ในรูปแบบด้านเชิงช่างนั้น ไม่แตกต่างกันมากเท่าไรนัก เมื่อเทียบกับงานช่างทั่วไปในแถบบริเวณภาคอีสานและงานช่างของลาว แต่อาจแตกต่างในเรื่องขององค์ประกอบบางส่วนเพราะล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากล้านช้างทั้งสิ้น และในด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับนาค หรือ กรอบแนวความคิด นาคาคติ ที่ฝังแน่นในแนวความคิดทางการสร้างสรรค์ของช่างที่สร้างสรรค์ด้านศิลปกรรม แต่ในปัจจุบันรูปแบบศิลปะพื้นถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี หรือแบบพื้นถิ่นไทยลาวทั่วไปในภาคอีสานได้ถูกอิทธิพลจากวัฒนธรรมส่วนกลาง (ภาคกลาง) ขยายเข้ามาครอบงำ ทำให้เกิดการเอาอย่างทางวัฒนธรรมมีรูปแบบและลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มพื้นที่บริเวณวงกลมที่ล้อมรอบวัดทุ่งศรีเมือง ที่มีรูปแบบของนาคที่มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ

รูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีมีรูปแบบตามสกุลช่างที่ได้รับอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็น สกุลช่างพื้นบ้าน สกุลช่างพื้นเมือง และกลุ่มสกุลช่างญวน ที่รูปแบบศิลปกรรมทั้งสามกลุ่ม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก สามารถนำแนวทางในการปลุกจิตสำนึกและการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น อันมีผลงานด้านศิลปกรรมเป็นแกนหลัก การนำรูปแบบศิลปกรรมมาเป็นแนวคิดในการการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึก อาจเป็นการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน-พื้นเมืองของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของศิลปกรรมในท้องถิ่น การชักชวนให้เห็นคุณค่าของเดิมและสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูขึ้นใหม่ การนำรูปแบบทางศิลปกรรมมาสร้างประโยชน์ การสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมวัฒนธรรมนั้นได้เห็นคุณค่า ในหน้าที่ความสำคัญของศิลปกรรมเหล่านั้นที่มีต่อสังคม

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยอาศัยรูปแบบทางศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของลักษณะของที่ระลึก กล่าวคือ เป็นผลิตภัณฑ์ที่กระตุ้นให้ระลึกถึง และเกิดความทรงจำกับรูปแบบศิลปกรรมที่พบเจอในจังหวัดอุบลราชธานี สะท้อนผ่านการออกแบบ โดยนำเอาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาเป็นแรงบันดาลใจเพื่อดึงดูดความต้องการซื้อของนักท่องเที่ยว โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนภาพ Mood Board ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกตัวอย่างและสรุปผล กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีอารมณ์และความรู้สึกแฝงเร้นอยู่ในตัว (Emotional Product) สามารถดึงดูดจิตใจของผู้สัมผัสงาน และก่อเกิดเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคิดต่อเนื่องที่หลากหลายได้ ลักษณะสำคัญของการออกแบบที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกมีลักษณะอนุรักษ์นิยม การออกแบบเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ไม่ซ้ำ โดยใช้กระบวนการเปลี่ยน การพลิก การเพิ่ม การลด และการผสมผสานรูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีความหลากหลายทางรูปแบบศิลปกรรม ด้วยเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลทางศิลปะ จากภูมิภาคอื่นหรือชนชาติอื่น งานวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม หรือสถาปัตยกรรม ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นตัวอย่างในการทดลองออกแบบรูปแบบของที่ระลึก ที่แสดงความเป็นตัวตนของคนอุบลราชธานี รูปแบบดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อของคนในชุมชน

ภาพที่ 3 การจัดกลุ่มในการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบของ **“นาค”** เพื่อนำมาออกแบบ โดย “นาค” ดังกล่าวมักพบเจอในงานสถาปัตยกรรมในรูปแบบของประติมากรรมตกแต่งสถาปัตยกรรม อีกทั้งรูปแบบของ “นาค” นั้นสามารถพัฒนาและออกแบบรูปแบบของที่ระลึกที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ในจังหวัดอุบลราชธานีมีแหล่งผลิตและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเครื่องปั้นดินเผา คือ ชุมชนห้วยวังนอง การนำความรู้ด้านการปั้นและเผาดินมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล คือผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบจะต้องเน้นการกระตุ้นอารมณ์ในเชิงของการอนุรักษ์และระลึกถึงความเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี การถ่ายทอดชิ้นงานที่ระลึกเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับอุบลราชธานี

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานตัวอย่างจากเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดในการนำไปใช้พัฒนาอาชีพให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่สนใจได้ และผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ด้านประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา และการออกแบบชิ้นงานมาใช้ในการเรียนการสอน ในวิชาที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยเรื่องของกระบวนการสร้างสรรค์กระบวนการทางด้านศิลปะ การให้ความหมาย การสร้างผลงานให้เกิดสุนทรียภาพแก่นักศึกษา ในขณะเดียวกันก็ให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบศิลปกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานีควบคู่ไปด้วยและได้นำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นของชุมชนในการสร้างเครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจในกระบวนการภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาของคนในจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้ทำการทดลองสร้างชิ้นงานและนำเสนอชิ้นงานผ่านโซเชียลมีเดียโดยการสั่งจองชิ้นงานที่สร้าง โดยได้รับการตอบรับและสั่งจองในกลุ่มผู้สนใจในชิ้นงานที่ออกแบบสร้างสรรค์ที่เป็นกลุ่มเฉพาะ กระบวนการถ่ายทอดสู่นักศึกษาส่งผลด้านสุนทรียะในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมที่แสดงตัวตนของผู้สร้างเพื่อเป็นทางเลือกของสินค้าในกลุ่มเฉพาะที่ต้องการชิ้นงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์ตัวตนผู้สร้าง กระบวนการสร้างชิ้นงานผลิตภัณฑ์ที่ระลึกนั้นนอกจะสร้างความทรงจำในพื้นที่แล้วในการออกแบบนั้นสิ่งที่ควรคำนึงอีกคือรูปลักษณ์ที่สวยงาม (Visceral Design) ก่อให้เกิดความถูกตาถูกใจ เมื่อผู้บริโภคได้พบเห็นเป็นครั้งแรก รูปลักษณ์ก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองแบบฉับพลัน ที่ส่งผ่านการรับรู้ด้วยตาไปยังสมองส่วนที่เกิดความการรู้สึกตัดสินว่าดีหรือเลว ปลอดภัยหรืออันตราย สวยหรือน่าเกลียด ชอบหรือไม่ชอบ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ โดยในบางครั้งการใช้สอยอาจไม่สะดวกนัก แต่คนบางกลุ่มก็พร้อมที่จะประนีประนอมเพื่อที่จะอยู่ร่วมหรือใช้สอยสิ่งของเหล่านั้นได้อย่างพึงพอใจพฤติกรรมการใช้สอย (Behavioral Design) การมีประโยชน์ใช้สอยได้จริง และก่อให้เกิดความพึงพอใจเมื่อได้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นผ่านประสาทสัมผัสทั้งการมองเห็นและการสัมผัสซึ่งพฤติกรรมการใช้สอยนั้นเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้สอย การคิดวิเคราะห์แบบสมเหตุสมผลจะเข้ามามีอิทธิพลต่อความรู้สึกมากขึ้นนอกเหนือไปจากการรับรู้รูปลักษณ์เมื่อแรกเห็น โดยความรู้สึกที่ดีนั้นสามารถเกิดได้จาความรู้สึกว่าสามารถควบคุมได้ เข้าใจได้ ใช้งานง่าย สะดวก และเหมาะสม เพราะการใช้งานที่เหมาะสมจะนำไปสู่ความถนัดและความชำนาญได้เร็ว ทำให้ผู้ใช้รู้สึกผ่อนคลายและพึงพอใจในการใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ดังนั้นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้สอย จึงเป็นตัวส่งเสริมหรือยับยั้งความรู้สึกประทับใจที่เกิดขึ้นเมื่อแรกเห็นได้

ปฏิกิริยาตอบสนองจากผู้ใช้ (Reflection Design) คือเมื่อผู้ใช้ได้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นแล้วจะเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง เกิดความรู้สึกผูกพัน หรือพึงพอใจในประสบการณ์หรือภาพลักษณ์จากผลิตภัณฑ์นั้น และยังสามารถสื่อให้ผู้ใช้ทราบได้ถึงเอกลักษณ์หรือรสนิยมของผู้เป็นเจ้าของ

ภาพที่ 4 ผลงานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก

ภาพที่ 5 ผลงานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้นสามารถนำรูปแบบมาสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบตามแนวคิด โดยการนำเสนอแนวคิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบ ต้องคำนึงความเหมาะสมของสิ่งที่สร้างสรรค์การเชื่อมโยงการออกแบบเข้ากับความเชื่อในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมนั้น การศึกษาคติความเชื่อจึงจำเป็นมาก ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับศิลปกรรมที่สำคัญในชุมชนที่มีความเหมาะสม ในการออกแบบของที่ระลึกและควรมีความรู้กรรมวิธีการผลิต หมายถึง การเลือกใช้กรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสมกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ทำให้สามารถเลือกรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการผลิตและการใช้งาน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกควรมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเพราะความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สามารถกำหนดรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สามารถกำหนดรูปแบบของผลิตภัณฑ์วัสดุและกรรมวิธีในการผลิต ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกตรง

กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีผู้ออกแบบควรคำนึงถึงข้อกำหนดที่กล่าวมาข้างต้น จึงจะทำให้ผลงานออกแบบเป็นที่ต้องการและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

การถ่ายทอดข้อมูลทางศิลปกรรม เพื่อให้ข้อมูลด้านศิลปกรรมได้ถูกถ่ายทอด เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปกรรมท้องถิ่น บางครั้งต้องอาศัยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมการบูรณาการเรียนรู้ โดยงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดินเผาโดยอาศัยรูปแบบทางด้านศิลปกรรมที่ค้นพบในจังหวัดอุบลราชธานี การเรียนรู้และสร้างสรรค์รูปแบบทางด้านศิลปกรรมโดยอาศัยการสร้างผลงานประติมากรรมดินเผา ด้วยผู้วิจัยมุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรูปแบบศิลปกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดินเผาเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ง่ายและสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นที่การใช้จินตนาการของผู้สนใจ อีกทั้งการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม อารมณ์และทักษะชีวิต การทำงานร่วมกันและความร่วมมือ การเคารพในความหลากหลายและความชื่นชมในมุมมองของกันและกัน การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ ความสามารถในการแก้ปัญหา จะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผาที่อาศัยรูปแบบทางด้านศิลปกรรมในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี

การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดความรู้ ที่ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังที่มีกระบวนการไม่ยุ่งยากซับซ้อนและกระบวนการดังกล่าว สามารถนำมาพัฒนาในควบคู่กับรูปแบบสมัยใหม่ แต่ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยนำองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ควบคู่กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่มีความเป็นตัวตนผู้สร้าง การสร้างสุนทรียะให้กับผู้สร้างสรรค์ การสร้างความสุขที่เกิดจากชิ้นงานศิลปกรรมอีกทั้งยังส่งผลให้ชิ้นงานสามารถระลึกถึงเรื่องราวที่ซับซ้อนในรูปแบบที่นำมาออกแบบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่พัฒนามาจากศิลปกรรมในท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการสะท้อนให้เห็นความเป็นมาอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินชีวิตเป็นการสืบทอดแนวคิดในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอดต้องเข้าใจสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ภูมิปัญญา และสร้างสรรค์ ผู้ที่เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ที่ต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้บนฐานบริบทของสภาพแวดล้อมของสังคมวัฒนธรรมชุมชนและการเปลี่ยนแปลง สั่งสมเป็นความรู้จนตกผลึกเป็นภูมิปัญญาเฉพาะตนพร้อมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดรุ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนางานผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การศึกษารูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวรูปแบบศิลปกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ยังคงมีประเด็นต่าง ๆ ให้ศึกษาอีกมากมาย

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีแรงบันดาลใจมาจากความเชื่อส่วนมากจะเป็นงานศิลปะพื้นบ้านประเภทปูนปั้นหรืองานแกะสลัก เป็นรูปสัตว์ในตำนานที่ใช้การออกแบบ ในการจัดทำต้นแบบจะลดคุณสมบัติให้เป็นของตกแต่ง โดยอาศัยวัสดุและกรรมวิธีพื้นบ้านเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดรูปแบบศิลปกรรมนั้นได้ใกล้เคียงความรู้สึกในรูปแบบศิลปกรรมท้องถิ่นอุบลราชธานี ในการสร้างต้นแบบของผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสร้างผลงานที่เป็นรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมที่พบในท้องถิ่น ในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีมีชุมชนที่สร้างเครื่องปั้นดินเผา จากข้อมูลที่สำรวจด้วยเทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ รูปแบบแรงบันดาลใจที่นำมาใช้คือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ นาค กระบวนการปั้นและเผาดินสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่ตอบสนองแนวคิดได้ และหากผู้ที่สนใจสร้างสรรค์รูปแบบดังกล่าว สามารถให้กลุ่มชุมชนที่สร้างเครื่องปั้นดินเผาตามรูปแบบได้ หากผู้สร้างสรรค์สามารถสร้างสรรค์ผลงานเองได้หากแต่ไม่มีความ

เชี่ยวชาญด้านการเผาดิน ก็สามารถในชุมชนเผาชิ้นงานดังกล่าวได้ ในส่วนของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองการสร้างเตาเผาเพื่อเผาชิ้นงานเอง โดยอาศัยองค์ความรู้ในชุมชนและนำมาพัฒนาเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป และผลงานดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนด้านประติมากรรมได้เป็นอย่างดี ในส่วนผลิตภัณฑ์ที่ใช้โลหะจะถูกออกแบบเพื่อผลิตลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทเครื่องประดับ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีกลุ่มช่างที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานช่างโลหะ ผลงานที่ออกแบบนั้นกลุ่มโดยทั่วไปสามารถสร้างสรรค์ตามแนวคิดได้

ในการศึกษารูปแบบศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบงานด้านศิลปกรรมต่าง ๆ หากจะหาประเด็นในการศึกษาคงไม่ใช่เรื่องยาก หากแต่ความยากในเรื่องของรูปแบบทางศิลปกรรมนั้นอาจจะอยู่ในมิติทางกายภาพมากกว่า เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่ารูปแบบทางศิลปกรรมโดยมากมักเป็นศิลปกรรมที่เต็มเป็นด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มิอาจจับต้องพบเห็น เพราะฉะนั้นแล้วการรวบรวมความจริงจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก แต่อย่างไรก็ตามหากผู้ที่ต้องการจะทำการศึกษามีความสนใจอย่างแท้จริงแล้ว อุปสรรคใด ๆ ก็คงมิอาจขวางความตั้งใจนั้นได้

เอกสารอ้างอิง

ชลูด นิ่มเสมอ. (2542). *องค์ประกอบของศิลปะ.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

The marketing mix factors affecting the loyalty of members agricultural cooperative Case Study: Kaedam Agricultural Cooperative Limited, Mahasarakham Province

ทองสุข ทองสาดี* วีระกิตติ เสาร่ม นาวา มาสวนจิก
Thongsuk Thongsadee*, Weerakit Saorom, Nava Masaunjik
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*[2,3]
Faculty of Management Science, Maha Sarakham Rajabhat University
thongsuk01th@gmail.com

Received: October 9, 2024 **Revised:** November 17, 2024 **Accepted:** December 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จำนวน 344 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด 2) ความจงรักภักดีโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ และด้านการบอกต่อ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคลากร มีผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ($Y = 0.456\ X_6 + 0.256\ X_7$) การนำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาปรับใช้ในธุรกิจของสหกรณ์ โดยปรับกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จะช่วยให้สหกรณ์บรรลุเป้าหมายทางการตลาด ส่งผลทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ มีการบอกต่อ และกลับมาใช้บริการซ้ำ สร้างความจงรักภักดีให้กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยแสดงให้เห็นว่าภายใต้การบริหารจัดการปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ดี ไม่เพียงแต่ช่วยให้ธุรกิจสหกรณ์บรรลุเป้าหมายทางการตลาด ยังช่วยให้สมาชิกได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการ มีความพึงพอใจในสินค้าและบริการ ส่งผลให้สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งและมั่นคงเป็นที่พึ่งของมวลสมาชิกสหกรณ์

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ความจงรักภักดี สหกรณ์การเกษตร

Abstract

This research aimed to: 1) study the marketing mix factors of Kaedam Agricultural Cooperative Limited, Maha Sarakham Province; 2) examine the loyalty of its cooperative members; and 3) investigate the marketing mix factors influencing the loyalty of the members of Kaedam Agricultural Cooperative Limited. The sample consisted of 344 members using the services of the cooperative. This study was a quantitative research employing a questionnaire for data collection. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis for hypothesis testing.

The research findings revealed that: 1) overall marketing mix factors were rated at a high level across all aspects, including personnel, physical evidence, products and services, price, distribution channels, service process, and marketing promotion; 2) member loyalty was also at a high level in all dimensions-satisfaction, repurchase intention, and word-of-mouth referral; and 3) the marketing mix factors, particularly physical evidence and personnel, had a statistically significant positive influence on member loyalty ($Y = 0.456X_6 + 0.256X_7$). Applying marketing mix strategies tailored to the changing business environment will enhance the cooperative's ability to achieve its marketing objectives, resulting in greater member satisfaction, positive referrals, and repeated service usage. This, in turn, fosters member loyalty toward Kaedam Agricultural Cooperative Limited. Effective management of the marketing mix not only helps the cooperative achieve its business goals but also ensures that members receive products and services aligned with their needs, leading to satisfaction and sustained loyalty. Ultimately, this strengthens and stabilizes the cooperative, allowing it to serve as a reliable pillar for its members.

Keywords: Marketing Mix Factors, Loyalty, Agricultural Cooperative

บทนำ

สหกรณ์เปรียบเสมือนรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจไทย มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สหกรณ์จึงมีบทบาทสำคัญ เช่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการเกษตรสมัยใหม่ พัฒนาทักษะและความรู้ ส่งเสริมการออมและการลงทุน รักษาสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ด้วยบทบาทสำคัญเหล่านี้ การพัฒนาสหกรณ์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 13 ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จึงต้องร่วมมือกัน สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สหกรณ์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

จังหวัดมหาสารคามมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมีปัญหาเงินทุนไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ และมีความจำเป็นในการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์เป็นทุนในการทำเกษตรและใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินธุรกิจสินเชื่อสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์และภาพรวมด้านเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ปัญหาการบริหารจัดการหนี้ค้างชำระของสหกรณ์ อาจมีหลักเกณฑ์การพิจารณาการให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์ การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ วินัยการชำระหนี้ของสมาชิก รายได้จากการขายผลผลิต และความภักดีของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ ประสิทธิภาพและเทคนิคการติดตามหนี้ของสหกรณ์ รวมทั้งข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบัญชีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและการตัดหนี้สูญ นอกจากนี้ อาจมีปัจจัยภายนอกอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหนี้ค้างชำระ เช่น ภาวะภัยแล้ง การระบาดของโรคโควิด-19 นโยบายของรัฐบาล ราคาผลผลิตการเกษตรซึ่งอาจส่งผลกระทบกับสหกรณ์ (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม, 2566)

ดังนั้น ภายใต้สภาพแวดล้อมของการแข่งขันกับสถาบันการเงิน และสหกรณ์อื่น ๆ นอกจากรายได้หลักที่มาจากดอกเบี้ยในการให้สินเชื่อ สหกรณ์ยังมุ่งเน้นการบริการสมาชิกจากธุรกิจอื่น ๆ ให้ครบวงจรมากขึ้น แต่การทำธุรกิจของสหกรณ์ก็ไม่สามารถสร้างความจงรักภักดีให้สมาชิกที่มาใช้บริการให้คงอยู่กับสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ได้ตลอดไป สหกรณ์จึงต้องมีการวางแผนกำหนดกลยุทธ์เพื่อที่จะขยายฐานสมาชิกตลอดจนการรักษาฐานสมาชิกที่มีอยู่เดิมและการสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของการให้บริการของสหกรณ์ ซึ่งการที่สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด สร้างความจงรักภักดีให้กับสมาชิกสหกรณ์จะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ธุรกิจและบริการใหม่ ๆ การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการธุรกิจเดิมแก่สมาชิกให้ดียิ่งขึ้น สหกรณ์จะต้องรู้พฤติกรรมการใช้บริการของสมาชิก และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บริการของสมาชิก เพื่อจะทำให้การนำเสนอผลิตภัณฑ์ ธุรกิจ และบริการทางการเงินใหม่ ๆ ตลอดจนการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการเดิมที่มีอยู่ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้บริการของสมาชิก ให้ตรงตามความต้องการของสมาชิก และทำให้สมาชิกเกิดความจงรักภักดี ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเป็นสมาชิกที่ดีของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดเป็นเครื่องมือหรือปัจจัยทางการตลาดที่ผู้ประกอบการ และนักการตลาดใช้ควบคุมทิศทางในการประกอบธุรกิจ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เป็นการกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ ดังนั้น กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด จึงหมายถึง การสร้างข้อเสนอขายทางการตลาดที่ผู้ประกอบการสร้างขึ้นเพื่อเชื่อมโยงถึงผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความต้องการ ความคาดหวังที่ได้จากประสบการณ์การใช้บริการและมีความพึงพอใจที่มากกว่าความคาดหวัง องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และบริการ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมทางการตลาด และการสื่อสารทางการตลาด บุคลากรหรือพนักงาน กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การประกอบธุรกิจภาคบริการเป็นการยากที่จะคาดหวังในด้านผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น สหกรณ์จึงคำนึงถึงเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการให้บริการและสร้างความประทับใจให้กับสมาชิกที่มาใช้บริการสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จึงต้องมีการนำกลยุทธ์ทางการตลาด 7P มาใช้ในการให้บริการสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ซึ่งจะส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิก (ฉัตยาพร เสมอใจ และฐิตินันท์ วารีวนิช, 2551) ในขณะที่ความจงรักภักดี (Loyalty) มาจากความจงรักภักดีที่แท้จริงภายใน (Internal Disposition) หรือความรู้สึกชอบจริง ๆ ดังนั้น การวัดความจงรักภักดีที่แท้จริงจึงควรจะต้องวัดจากทั้งความจงรักภักดีด้านทัศนคติควบคู่ไปกับความจงรักภักดีแง่พฤติกรรม โดยวัดว่าสมาชิกจะเชื่อถือวางใจสหกรณ์เชื่อว่าสหกรณ์เข้าใจและจัดการกับปัญหาของสมาชิกได้ดี เชื่อว่าจะได้รับการเอาใจใส่อย่างดีจากสหกรณ์จนเกิดเป็นความรู้สึกยินดีที่ได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ (วนิดา โค้วเจริญ, 2560) แต่ในทางตรงกันข้าม

หากสหกรณ์ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้แล้ว สมาชิกจะหันไปใช้บริการจากคู่แข่งขันแทนก็ได้ ดังนั้น สหกรณ์จำเป็นต้องแสวงหาวิธีการหรือกลยุทธ์ที่จะสร้างให้เกิดความจงรักภักดีของสมาชิก และวิธีการที่จะรักษาสมาชิกให้จงรักภักดีกับสหกรณ์ตลอดไป จึงเป็นปัญหาที่ท้าทายความสามารถสหกรณ์ที่สหกรณ์จะทำให้สมาชิกเกิดความภักดีกับสหกรณ์อย่างต่อเนื่องได้อย่างไร สิ่งสำคัญที่สหกรณ์จะสามารถรักษาสมาชิกของตนให้อยู่ดังเดิมได้ ด้วยการคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อการตอบสนองความต้องการที่เกินความคาดหวังของสมาชิกนั้นเอง (นพกร ศรีจำนง, 2551) จากงานวิจัยของ Rust, Kumar and Keiningham (2018) พบว่า สหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกมาก มีแนวโน้มที่จะสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับสมาชิกได้มากกว่า ซึ่งนำไปสู่ความจงรักภักดีที่สูงขึ้น และงานวิจัยของ Verhoef, Van den Bogaert and Haddouzi (2020) พบว่า สหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกมาก มีแนวโน้มที่จะมอบประสบการณ์ที่ดีแก่สมาชิก ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจและความจงรักภักดีที่สูงขึ้น

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา จึงมีความต้องการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาสินค้า บริการ และกลยุทธ์ ให้ตรงกับความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ เช่น พัฒนาสินค้าใหม่ ปรับปรุงบริการ หรือเสนอโปรโมชั่นพิเศษ โดยสหกรณ์สามารถสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อติดต่อสื่อสารกับสมาชิก เช่น พัฒนาเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ไลน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ รวมไปถึงสหกรณ์สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาชิก เช่น จัดประชุม อบรม หรือทัศนศึกษา และเป็นข้อมูลในการวางแผนการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด สหกรณ์จำเป็นต้องสร้างส่วนประสมทางการตลาด ที่เหมาะสมในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดกับสมาชิก เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ 7 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ 2) ปัจจัยด้านราคา 3) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ 6) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และ 7) ปัจจัยด้านบุคลากร เพื่อช่วยให้สหกรณ์รู้จักและเข้าใจสินค้าและบริการของตนเอง สร้างยอดขายและกำไรจากการขายสินค้าและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ส่งผลให้สมาชิกสหกรณ์มีความจงรักภักดี ดังนั้นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดจึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกสหกรณ์จะต้องมีการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม โดยการนำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ในสหกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความจงรักภักดีให้กับสมาชิกสหกรณ์ โดยแสดงให้เห็นว่าภายใต้การบริหารจัดการที่ดีไม่เพียงแต่ช่วยให้ธุรกิจสหกรณ์บรรลุเป้าหมายทางการตลาด ยังช่วยให้สมาชิกได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการ มีความพึงพอใจในสินค้าและบริการ สิ่งเหล่านี้จะทำให้สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด มีความเต็มใจที่จะกลับมาใช้สินค้าและบริการของสหกรณ์ซ้ำไปเรื่อย ๆ อีกทั้งสมาชิกยังช่วยบอกต่อให้เกษตรกรมาสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์รายใหม่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนและมั่นคง เป็นที่พึ่งของมวลสมาชิกตามหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

2) เพื่อศึกษาความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม จำนวนสมาชิก 2,437 คน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 (สหกรณ์การเกษตรแกดำ, 2566)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จำนวน 344 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย องค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคลากร

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความจงรักภักดี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการบอกต่อ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ และด้านความพึงพอใจ

3. ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ตามแนวคิด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วยกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญเป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ จะต้องสร้างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดกับสมาชิก ซึ่งทำให้สหกรณ์ดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ 7 ด้าน คือด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และ ด้านบุคลากร

2) ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ประกอบด้วยองค์ประกอบของความจงรักภักดี 3 ด้าน คือด้านการบอกต่อ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ และด้านความพึงพอใจ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคลากร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบอกต่อ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ และด้านความพึงพอใจ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบค่าความจงรักภักดี (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสม ดังต่อนี้

การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ที่ควรมีค่ามากกว่า 1

การทดสอบค่าความจงรักภักดี โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.976–0.978 โดยค่าความจงรักภักดีของทุกตัวแปร เป็นไปตามเกณฑ์ที่จะต้องมีค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al, 2010)

3) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและแจกแบบสอบถาม จำนวน 344 ชุด เท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้

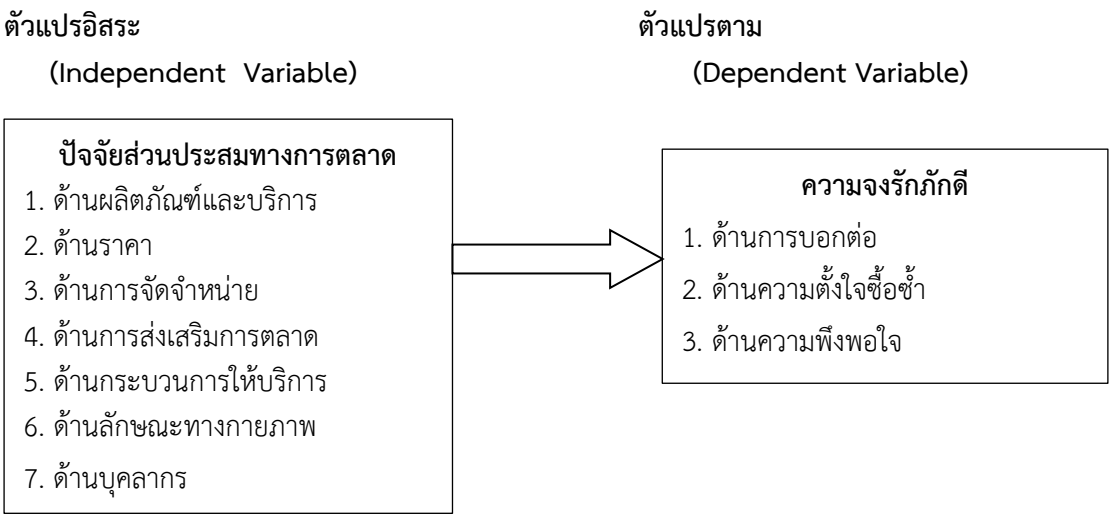
4) การใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานอภิปรายและสรุปผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติที่ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย 195 คน (ร้อยละ 56.69) อายุ 21–40 ปี 196 คน (ร้อยละ 56.98) สถานภาพสมรส 200 คน (ร้อยละ 58.40) ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 222 คน (ร้อยละ 64.53) อาชีพเกษตรกร 337 คน (ร้อยละ 97.97) รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน น้อยกว่า 10,000 บาท 170 คน (ร้อยละ 49.42) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ 6–15 ปี 224 คน (ร้อยละ 65.21)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคลากร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยรวม

ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านบุคลากร	4.12	0.95	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.12	0.93	มาก
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	4.11	0.89	มาก
ด้านราคา	4.09	0.89	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.09	0.88	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.08	0.93	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.07	0.90	มาก
รวม	**4.10**	**0.88**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10; S.D. = 0.88) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12; S.D. = 0.95) และด้านลักษณะทางกายภาพ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12; S.D. = 0.93) รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11 ; S.D. = 0.89) ด้านราคา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.89) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.88) ด้านกระบวนการให้บริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08; S.D. = 0.93) และด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07; S.D. = 0.90) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความจงรักภักดีในภาพรวมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยรวม

ด้านความจงรักภักดี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความพึงพอใจ	4.15	0.91	มาก
ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ	4.13	0.88	มาก
ด้านการบอกต่อ	4.11	0.92	มาก
รวม	**4.13**	**0.88**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความจงรักภักดีโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13; S.D. = 0.88) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านความพึงพอใจ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15; S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13; S.D. = 0.88) และด้านการบอกต่อ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11; S.D. = 0.92) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในแต่ละองค์ประกอบและความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีต่อค่าตัวแปรตามทีละคู่ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน Pearson Correlation: r ของตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	Y
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1)	1							
ด้านราคา (X_2)	.954**	1						
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	.941**	.948**	1					
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	.941**	.952**	.958**	1				
ด้านกระบวนการให้บริการ (X_5)	.936**	.940**	.944**	.956**	1			
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6)	.912**	.897**	.901**	.905**	.958**	1		
ด้านบุคลากร (X_7)	.898**	.894**	.896**	.909**	.953**	.971**	1	
ความจงรักภักดี (Y)	.913**	.909**	.911**	.915**	.953**	.965**	.958**	1

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด 0.894–0.971 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเกิน 0.7 ซึ่งสามารถนำเข้าสมการวิเคราะห์ได้โดยไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (เกิน 0.70)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยใช้การวิเคราะห์แบบ Multiple Regression Analysis มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความจงรักภักดี (r = 0.872-0.884) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในแต่ละองค์ประกอบและความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร				
	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.273	.054		5.106	.000
ด้านหลักผลิตภัณฑ์และบริการ (X_1)	.025	.048	.025	.516	.606
ด้านราคา (X_2)	.068	.050	.070	1.353	.177
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	.064	.050	.065	1.294	.196
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	.015	.055	.015	.264	.792
ด้านกระบวนการให้บริการ (X_5)	.101	.063	.108	1.611	.108
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6)	.429	.058	.456	7.377	.000**
ด้านบุคลากร (X_7)	.237	.052	.256	4.559	.000**
ค่า R^2 = 0.947 Adjusted R^2 = 0.946 F= 864.991 Sig. F = 0.000					

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยมีตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่วนตัวแปรตาม คือ ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 R^2 = 0.947 ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปร (ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านบุคลากร) ส่งผลต่อตัวแปรตาม (ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด) คิดเป็นร้อยละ 94.70 สามารถเขียนสมการเชิงเส้นในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้

$Y = 0.273 + 0.456X_6 + 0.256\ X_7$

ส่วนที่ 2 F = 864.991; sig = 0.000 ค่าสถิติ F ค่า P-Value ของ F มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าโมเดลของสมการมีนัยสำคัญ มีตัวแปรอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามและสามารถสร้างสมการเส้นตรงได้

ส่วนที่ 3 การส่งผลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6) Sig. = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด (Beta (b_6) = 0.456) คิดเป็นร้อยละ 45.60

ด้านบุคลากร (X_7) Sig. = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านบุคลากร ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด (Beta (b_7) = 0.256) คิดเป็นร้อยละ 25.60

ส่วนที่ 4 การเขียนสมการเชิงเส้น และการสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมการเชิงเส้นตรง $Y = a + b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + b_4 x_4 + b_5 x_5 + b_6 x_6$

Y = ตัวแปรตาม (ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด)

a = ค่าคงที่ (จุดตัดแกน y ของเส้นสมการ) = 0.273

สร้างเป็นสมการในรูปแบบคะแนนดิบได้ดังนี้

$Y = 0.273 + 0.456X_6 + 0.256\ X_7$

จากสมการทางคณิตศาสตร์ สามารถเขียนเป็นสมการเส้นตรงในรูปแบบมาตรฐานได้ดังนี้

$Y = 0.456X_6 + 0.256\ X_7$

Y (ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด) = 0.456 (ด้านลักษณะทางกายภาพ) + 0.256 (ด้านบุคลากร) นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม อภิปรายผลได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10; S.D. = 0.88) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12; S.D. = 0.95) และด้านลักษณะทางกายภาพ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12; S.D. = 0.93) รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11; S.D. = 0.89) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.88) และด้านราคา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09; S.D. = 0.89) ด้านการให้บริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08; S.D. = 0.93) และด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07; S.D. = 0.90) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดมีความสำคัญต่อสหกรณ์ในการนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่สมาชิก และเป็นกลุ่มเครื่องมือทางการตลาดที่องค์กรสามารถควบคุมได้ใช้ในลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบสนองให้สมาชิกสหกรณ์ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือใช้บริการ รวมถึงการกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออย่างถูกต้องและเหมาะสม และเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่า

ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม สามารถอภิปรายผลตามลำดับความคิดเห็นได้ดังนี้ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านลักษณะทางกายภาพ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรนับได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้คิดวางแผน และปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นตามทิศทางที่วางกลยุทธ์ไว้ นอกจากนี้บทบาทอีกอย่างหนึ่งของบุคลากรที่มีความสำคัญ คือ การมีปฏิสัมพันธ์และสร้างมิตรไมตรีต่อสมาชิก เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจได้มากกว่าคู่แข่ง เจ้าหน้าที่สหกรณ์ต้องมีความสามารถมีบุคลิกภาพที่ดี และมีทัศนคติที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ปัญหาและสามารถ สร้างค่านิยมที่ดีให้กับสหกรณ์ได้ ด้านลักษณะทางกายภาพก็เป็นส่วนสำคัญเพราะสมาชิกสหกรณ์สามารถสัมผัสได้จากการเลือกใช้สินค้าหรือบริการของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่นและมีคุณภาพ เช่น การตกแต่งอาคารสถานที่ของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เพราะจะทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจและตัดสินใจ

ซื้อผลิตภัณฑ์หรือใช้บริการจากสหกรณ์ ซึ่งการแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอให้กับสมาชิกให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวมทั้งทางด้ายกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับสมาชิก จะมีผลต่อความประทับใจของสมาชิกที่มาใช้บริการสหกรณ์ ในด้านผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ เช่น น้ำมันบางจาก ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวเปลือก การบริการของสหกรณ์ เช่น บริการสินเชื่อและเงินฝากให้กับสมาชิก ทั้งผลิตภัณฑ์และบริการของสหกรณ์ต้องตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของสมาชิกให้เกิดความพึงพอใจและมีคุณค่า (Value) ในสายตาของสมาชิก จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการสามารถขายได้ สหกรณ์ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเปลี่ยนตำแหน่ง หรือการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ มีความหลากหลายในรูปแบบการใช้บริการ มีการเปลี่ยนแปลงการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สหกรณ์ได้เปรียบในการแข่งขัน จำเป็นจะต้องมีผลิตภัณฑ์ บริการที่ดีกว่าของคู่แข่ง สมรรถนะของสินค้าที่เหนือกว่าสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์ออกไปสู่การรับรู้ของสมาชิกและลูกค้า ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีความได้เปรียบทาง การค้า สอดคล้องกับยุคลธร ธัญญะเศรษฐ์ (2559) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบัวหลวงเอ็มแบงก์กิ้ง ของธนาคารกรุงเทพพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ Bualuang M Banking ของธนาคารกรุงเทพ โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและความน่าเชื่อถือของธนาคาร ปัจจัยด้านความเสถียรและทันต่อเหตุการณ์ของระบบการทำธุรกรรม ปัจจัยด้านระบบแจ้งเตือนความปลอดภัยและระบบการให้คำแนะนำการใช้งาน ปัจจัยด้านบุคลากรและการให้บริการที่คล่องตัว ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาดและความปลอดภัยของบริการ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการพัฒนาระบบการทำธุรกรรมและการตอบสนองเมื่อเกิดปัญหาการใช้งาน ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการใช้งานง่ายและความถูกต้องของข้อมูลการทำธุรกรรม สอดคล้องกับมณทิรา น้อยจีน (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Krungthai NEXT ของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Krungthai NEXT ของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านลักษณะทางกายภาพ สอดคล้องกับนิติกรณ์ ดวงสุวรรณ (2563) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีอาชีพต่างกัน มีความจงรักภักดีต่อการใช้บริการต่างกัน และกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix'7Ps) ที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มี 5 ตัวแปร โดยเรียงลำดับความมีผลมากสุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านสถานที่หรือช่องทางการให้บริการ ตามลำดับ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 71.7 สอดคล้องกับจุฑามาศ อุปถัมภ อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน และณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสฏฐ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในจังหวัดสุรินทร์ พบว่าปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล ด้านกายภาพและการนำเสนอ ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในจังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับชนิตา จันทศิลป์ และสุภาพร คูพิมาย ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดกับความภักดีของลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ในด้านผลิตภัณฑ์ บุคลากร และกระบวนการให้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สำหรับในด้านราคา ช่องทางการจัด

จำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ลำดับต่อมาของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านราคา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการให้บริการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายก็เช่นกัน เป็นช่องทางการเคลื่อนย้ายบริการจากธุรกิจไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด บรรลุเป้าหมายทางการตลาด ซึ่งในปัจจุบันช่องทางการจัดจำหน่ายในสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด มีการใช้ช่องทางดิจิทัลมากขึ้น เป็นการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจและการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายเฉพาะกลุ่ม ราคาก็มีอิทธิพลต่อกำไรของธุรกิจ โดยราคามีบทบาทสำคัญต่อสหกรณ์ เพราะเป็นการที่สหกรณ์กำหนดราคาเพื่อแลกกับสินค้าเกษตรจากสมาชิก และจำนวนเงินที่สหกรณ์ขายสินค้าหรือบริการให้แก่สมาชิก สร้างรายได้ให้กับสมาชิกสร้างรายได้ให้กับสหกรณ์ สร้างความมั่นคงให้กับสหกรณ์และสมาชิก ส่งเสริมการแข่งขันให้บรรลุเป้าหมายทางการตลาด เช่น เพิ่มยอดขาย ขยายส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งการกำหนดราคาสินค้าหรือบริการ ราคามีอิทธิพลต่อกำไรของธุรกิจ และมีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของสินค้าหรือบริการ และสามารถใช้เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจนและง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน ด้านกระบวนการให้บริการก็เป็นขั้นตอนกระบวนการที่จำเป็นในการทำงานและให้บริการแก่สมาชิก รวมถึงวิธีในการทำงานสร้างและส่งมอบผลิตภัณฑ์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการ ที่นำเสนอให้กับสมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้อง รวดเร็ว การส่งเสริมทางการตลาดก็มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดตัวแทนจำหน่าย กระตุ้นการซื้อของผู้บริโภค และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ต้องมีหลักการในการเลือกใช้การส่งเสริมการตลาดให้มีความเหมาะสมกับสมาชิก ผลิตภัณฑ์ คู่แข่ง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด สอดคล้องกับ หะห์ลีม ผอมเกื้อ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกในการใช้บริการสหกรณ์อิสลาม กรณีศึกษา: สหกรณ์อิสลามอัศศิดดิก จำกัด จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7’ps มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจของสมาชิกที่มาใช้บริการสหกรณ์อิสลาม อัศศิดดิก จำกัด ผลการทดสอบสมมุติฐาน คือ มีความสอดคล้องทั้ง 3 ด้าน ด้านประเภทการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ และวัตถุประสงค์/เหตุผลการตัดสินใจใช้บริการสหกรณ์ มีความสมพันธ์กันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.001 2) พยากรณ์ปัจจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจการใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7’ps) ซึ่งสามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านผลิตภัณฑ์ (ตรงกับความต้องการ ความสะดวก และรวดเร็ว) ด้านราคา (ค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม) ด้านส่งเสริมการตลาด (มีโปรโมชั่นพิเศษ) ด้านพนักงาน (การบริการดี สุภาพ กันเอง) ด้านกระบวนการบูรณาการ (เป็นระบบปลอดดอกเบี้ยจัดสรรกำไรสู่สังคม) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (อุปกรณ์ ให้บริการทันสมัย บรรยากาศดี สบาย และมีสถานที่บริการศาสนกิจ) มีผลต่อการตัดสินใจของสมาชิกสหกรณ์ในการใช้บริการสหกรณ์อิสลามอัศศิดดิก จำกัด สอดคล้องกับวรกานต์ ทรัพย์เสริมทวี, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน และณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสฏฐ์. (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ ธนาคาร ยูโอบี จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ และคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ด้านการรับประกัน มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ ธนาคาร ยูโอบี จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

2) ผลการวิเคราะห์ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13; S.D. = 0.88) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านความพึงพอใจ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15; S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13; S.D. = 0.88) และด้านการบอกต่อ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11; S.D. = 0.92) ตามลำดับที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากความจงรักภักดี มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ หากสมาชิกมีความจงรักภักดี สมาชิกสหกรณ์ก็จะสนับสนุนและช่วยเหลือสหกรณ์อย่างเต็มใจ มีทัศนคติในเชิงบวกกับสหกรณ์ หรือซื้อสินค้าและใช้บริการจากสหกรณ์ในระยะยาวด้วยความตั้งใจซื้อซ้ำหรือใช้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จนทำให้เกิดการแนะนำบอกต่อผู้อื่นถึงข้อดีต่าง ๆ ของสหกรณ์ ให้ผู้อื่นเกิดความสนใจเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากสิ่งที่แนะนำ และเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่า

ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม สามารถอภิปรายผลตามลำดับความคิดเห็นได้ดังนี้ ด้านความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา ความตั้งใจซื้อซ้ำ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านการบอกต่อ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เพราะความพึงพอใจเป็นตัวชี้วัดสำคัญสำหรับสหกรณ์ บ่งบอกถึงความคาดหวังของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ ความสำคัญของการพึงพอใจต่อสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด เช่น สมาชิกที่มีความพึงพอใจสูง มีแนวโน้มที่จะแนะนำสหกรณ์ให้กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มจำนวนสมาชิกใหม่ ช่วยรักษาฐานสมาชิกเดิม ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสหกรณ์ เพิ่มขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่ ช่วยให้สหกรณ์บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจต่าง ๆ เช่น การเพิ่มรายได้ การลดต้นทุน การขยายธุรกิจ และจะส่งผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ให้มีการบอกต่อ และความตั้งใจซื้อซ้ำ สอดคล้องกับนุตศรา วนสันเทียะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการของสหกรณ์กับความภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านเหลื่อม จำกัด จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) คุณภาพการให้บริการของสหกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับแต่ละด้านดังนี้ ด้านความเชื่อถือหรือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านการดูแลเอาใจใส่ให้บริการ และด้านสิ่งที่สัมผัสได้ ตามลำดับ 2) ความภักดีของสมาชิกสหกรณ์ต่อสหกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับแต่ละด้านดังนี้ ด้านความชอบ ด้านความผูกพัน ด้านการบอกต่อและด้านพฤติกรรมการใช้ซ้ำตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์กับคุณภาพการให้บริการของสหกรณ์ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงบางประเด็น โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง 4) ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสหกรณ์กับความภักดีของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงบางประเด็น โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง 5) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการของสหกรณ์กับความภักดีของสมาชิกสหกรณ์ พบว่ามีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และ 6) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ด้านการแต่งกายของเจ้าหน้าที่การตรงต่อเวลา ด้านเทคโนโลยีและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ แนวทางการสร้างความภักดีของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ได้แก่ สหกรณ์ไปประชุมกลุ่มสมาชิก ให้ความรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์งานสหกรณ์ และการสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกโดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกอยากกลับมาใช้บริการ สอดคล้องกับ Kassim and Souiden (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรวัดความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคาร: ภาพลักษณ์ การรับรู้คุณภาพบริการ และความพึงพอใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ พบว่า ภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับความจงรักภักดีของลูกค้าโดยผ่าน

ความพึงพอใจ และยังพบว่าภาพลักษณ์มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพบริการซึ่งส่งผลต่อไปยังความจงรักภักดีของลูกค้าได้ สรุปว่า ความพึงพอใจไม่ได้เป็นปัจจัยเดียวที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคาร

3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มี 2 ด้าน ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านบุคลากร แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางกายภาพเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สมาชิกเข้ามาใช้บริการต้องพบเจอ ยกตัวอย่างเช่น ปั๊มน้ำมันของสหกรณ์ ถ้าหากรูปแบบไม่ได้ออกแบบมาให้สวยงาม ห้องน้ำไม่สะอาด อีกทั้งการจัดสถานที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ เหล่านี้ที่ผู้ใช้บริการต้องพบเจอ จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่ประทับใจและอาจจะไม่เข้ามาใช้บริการปั๊มน้ำมันของสหกรณ์อีกเลยก็เป็นได้ สหกรณ์ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือการจัดสถานที่ให้สะอาด สวยงาม ง่ายต่อการใช้งานและตรงกับความต้องการของลูกค้า เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้านั่นเอง นอกจากนี้บุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทั้งหมดที่ทำงานเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด ซึ่งนับรวมตั้งแต่ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ พนักงานทั่วไป แม่บ้าน เป็นต้น โดยรวมถึงคณะกรรมการสหกรณ์เปรียบเสมือนตัวแทนขององค์การสหกรณ์ ถ้าหากพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ให้บริการสมาชิกดีก็จะทำให้สมาชิกผู้มาใช้บริการเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการหรือซื้อซ้ำอีกครั้งได้ ซึ่งในทางตรงกันข้ามถ้าหากพนักงานหรือเจ้าหน้าที่บริการแย่ ก็จะทำให้สมาชิกเกิดความไม่พอใจได้หรือเลวร้ายกว่านั้น คืออาจจะเกิดการบอกต่อจนทำให้กิจการเสียชื่อเสียงได้ ฉะนั้นสหกรณ์ต้องมีการสร้างจิตสำนึกในการบริการให้กับพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ โดยการจัดการอบรม การฝึกสอน หรือการติดตามและประเมินผลงาน เป็นต้น สอดคล้องกับดวงกมล ประจะนัง (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ถือกรมธรรม์เงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านสินค้าและบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านลักษณะทางกายภาพ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ถือกรมธรรม์เงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า สามารถพยากรณ์การซื้อซ้ำของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 61.70 และการบอกต่อบุคคลอื่น ได้ร้อยละ 58.00 ตามลำดับ สอดคล้องกับณฐมน ทิพย์สุข (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสินเชื่อ ธนาคารกสิกรไทย ในจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางการเข้าถึงบริการ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสินเชื่อ ธนาคารกสิกรไทย ในจังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่คุณภาพการให้บริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการสินเชื่อ ธนาคารกสิกรไทยในจังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์องค์กร ความสะดวก รวดเร็วในการใช้และการเข้าถึงบริการของธนาคาร การตอบสนอง และการบริการที่ได้รับจากพนักงาน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าใช้บริการ ธนาคารจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านช่องทางในการให้บริก าร รวมถึงการพัฒนาการให้บริการของบุคลากร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา: สหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไป พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกผู้ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 21–40 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนในปัจจุบันน้อยกว่า 10,000 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ 6–15 ปี ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด สามารถนำข้อมูลไปทำการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้การดำเนินงานในด้านการตลาดและการให้บริการของสหกรณ์มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ตรงตามความต้องการของสมาชิกและควรมุ่งเน้นที่สมาชิกเพศชาย อยู่ในช่วงอายุประมาณ 21–40 ปี รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท เพื่อรักษาฐานสมาชิกเดิมให้คงอยู่และเพิ่มฐานสมาชิกใหม่ให้มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น

2) จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นส่วนประสมทางการตลาดของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์ควรรักษาจุดเด่นนี้ไว้ให้เสมอต้นเสมอปลาย และสามารถนำข้อมูลไปทำการวางแผน กำหนดนโยบาย และพัฒนากลยุทธ์สร้างความจงรักภักดีของสมาชิกในองค์การสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น เช่น ฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานสหกรณ์มีความรู้ความเข้าใจในการใช้งานแอปพลิเคชันและเครื่องมือต่าง ๆ ของสหกรณ์ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถแนะนำขั้นตอนการให้บริการสมาชิก และผู้มาใช้บริการสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี และสามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกและผู้มาใช้บริการสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี และต้องมีการรักษาความสะอาดของอาคารสถานที่ทั้งภายในและภายนอกให้สะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม มีการรักษาดูแลความปลอดภัยสมาชิกหรือผู้มาใช้บริการ และมีป้ายบอกขั้นตอนต่าง ๆ ในการใช้บริการ แสดงไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ด้านผลิตภัณฑ์และบริการควรมีหลากหลายประเภทซึ่งจะช่วยให้สามารถตอบสนองและสร้างความพึงพอใจให้สมาชิกได้ ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกผู้มาใช้บริการ พร้อมออกผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ สู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในการขอสินเชื่อมีความเหมาะสมตามประเภทของสินเชื่อ มีการลดดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมเมื่อสมาชิกชำระคืนสินเชื่อได้ก่อนกำหนด กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีความเหมาะสมตามประเภทของธุรกรรม กำหนดราคาจำหน่ายปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม มีช่องทางที่หลากหลายในการให้บริการสมาชิก เช่น แอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ค และไลน์ เป็นต้น ทำให้สมาชิกเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว มีการจัดแสดงสินค้าและให้บริการแก่สมาชิกทั้งในและนอกสถานที่เป็นประจำ และตามโอกาสที่เหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่การตลาด เช่น การออกร้านแสดงสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง มีของสมนาคุณให้ผู้เข้ามาใช้บริการ จะช่วยให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจและจงรักภักดีต่อสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสหกรณ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เป็นสหกรณ์ที่เข้มแข็งและมั่นคงต่อไป

3) จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็น ความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความพึงพอใจ ด้านการบอกต่อ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทาง

ในการกำหนดแผนการพัฒนาการบริการสมาชิกสหกรณ์ ให้ตรงตามความต้องการของสมาชิก ให้สมาชิกได้รับความพึงพอใจสูงสุด เช่น ออกแบบสินค้าและการให้บริการของสหกรณ์ให้ตรงตามความคาดหวังของสมาชิก ทำให้สมาชิกรู้สึกคุ้มค่าและพึงพอใจที่ได้ซื้อสินค้าจากสหกรณ์ เมื่อสมาชิกพึงพอใจก็จะมีการพูดถึงสิ่งดี ๆ และความประทับใจเกี่ยวกับสินค้าและการบริการของสหกรณ์ให้ผู้อื่นฟังเสมอ และเมื่อมีการซื้อสินค้าหรือใช้บริการครั้งต่อไปสมาชิกจะเลือกใช้บริการจากสหกรณ์การเกษตรแกดำ จำกัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–Depth Interview) กับผู้นำกลุ่มสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เพื่อค้นหาปัจจัยเหตุที่สมาชิกให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อยกระดับการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอย่างยั่งยืน

2) ควรทำการวิจัยเชิงนโยบาย โดยการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้พัฒนากรอบมาตรฐาน ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร ตลอดจนหาแนวทางการเพิ่มความจงรักภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่สอดคล้องกับผลการวิจัยและประเมินผล

3) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำโมเดลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ไปทำการวิจัยซ้ำในบริบทอื่น ๆ หรือโดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย ในภูมิภาคอื่น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ อุปถัมภ, ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต และอุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์. (2564). *ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อของสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในจังหวัดสุรินทร์*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ฉัตยาพร เสมอใจ และฐิตินันท์ วารีวนิช. (2551). *หลักการตลาด.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ณฐมน ทิพย์สุข. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของ ผู้ใช้บริการสินเชื่อธนาคารกสิกรไทย ในจังหวัดลำปาง. *วารสารเศรษฐศาสตร์* มหาวิทยาลัยแม่โจ้, *2*(2), 60-71.

ดวงกมล ประจะนัง. (2566). *ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าผู้ถือกรมธรรม์เงินฝากเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร*. (วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

นิติกรณ์ ดวงสุวรรณ. (2563). *ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประกอบการ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

นุตศรา วนสันเทียะ. (2562). *คุณภาพการให้บริการของสหกรณ์กับความภักดีของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านเหลื่อม จำกัด จังหวัดนครราชสีมา*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

นพกร ศรีจำนง. (2551). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อธนาคารกรุงไทย. สาขาร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย.

มณทิรา น้อยจีน. (2562). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Krungthai NEXT ของ ลูกค้าธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดนครปฐม.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุคลธร ธัญญะเศรษฐ์. (2559). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบัวหลวงเอ็มแบงก์กิ้ง ของธนาคารกรุงเทพ*. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรกานต์ ทรัพย์เสริมทวี, อรุณรุ่ง วงศ์กังวาน และณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสฏฐ์. (2562). ส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความจงรักภักดี ของผู้ใช้บริการธนาคาร ทหารไทย จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร. *สยามวิชาการ*, 20(2).

วนิดา โค้วเจริญ. (2560). *คู่มือการใช้งานอัตราส่วนมาตรฐานการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).*

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มหาสารคาม. (2566). *โครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร*. มหาสารคาม: ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

สหกรณ์การเกษตรแกดำจำกัด. (2566). *วิสัยทัศน์สหกรณ์การเกษตรแกดำจำกัด พ.ศ. 2563-2566*. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2566, จาก http://www.gsb.or.th/about/mission/index.php

หะห์ลีม ผอมเกื้อ. (2560). *ปัจจัยสวนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ สมาชิกในการใช้บริการสหกรณ์อิสลาม กรณีศึกษา: สหกรณ์ อิสลามอัศศิดดิก จำกัด จังหวัดสงขลา.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

Kassim, N.M. and Souiden, N. (2007). Customer retention measurement in the UAE banking sector. *Journal of Financial Services Marketing, 27*(4).

Verhoef, van den Bogaert and Haddouzi. (2020). *Marketing: Concepts and Strategies.* Boston: Houghton Mifflin.

Rust, Kumar and Keiningham. (2018). *Service Quality: Insights and Managerial Implications from the Frontier*. California: Sage**.**

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

Hair, J. F.et al. (2010). *Multivariate data analysis (Seven ed.)*. Upper Saddle River, NJ Prentice Hall: Pearson.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

An Administrative Factors Affecting the Effectiveness of Academic Administration of Sisaket Education Sandbox School, Sisaket Province

ประดิษฐ์ อร่ามเรือง* พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง สมาน อัศวภูมิ
Pradid Aramrueang* Pongsak Thongpanchang, Saman Asawapoom
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*,2,3
Master of Education, Educational Administration, Sisaket Rajabhat University
stu6530117217@sskru.ac.th

Received: July 27, 2024 **Revised:** November 8, 2024 **Accepted:** November 22, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครูผู้สอน จำนวน 335 คน ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ รุ่นที่ 1-3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.751 4) ปัจจัยการบริหารสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ได้ร้อยละ 66.30

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$\hat{y} = 1.390 + 0.282X_4 + 0.179X_2 + 0.162X_1 + 0.180X_5 - 0.118X_3$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$\acute{Z} = 0.490Z_4 + 0.274Z_2 + 0.193Z_1 + 0.248Z_5 - 0.182Z_3$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of administrative factors in the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province; 2) study the level of academic administration effectiveness in the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province; 3) examine the relationship between administrative factors and academic administration effectiveness; and 4) investigate the administrative factors affecting the academic administration effectiveness in the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province. The sample consisted of 16 school administrators and 335 teachers from the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province, cohorts 1–3. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table and selected by stratified random sampling and proportionate to school size. The data collection instrument was a 5-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.986. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall level of administrative factors in the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province was at the highest level; 2) the overall level of academic administration effectiveness in the pilot schools under the Educational Innovation Area in Sisaket Province was at the highest level; 3) there was a moderately high positive correlation between administrative factors and academic administration effectiveness, with statistical significance at the 0.01 level and a correlation coefficient of 0.751; and 4) administrative factors could predict academic administration effectiveness by 66.30%.

The regression equation in raw scores can be expressed as follows:

$\hat{y} = 1.390 + 0.282X4 + 0.179X2 + 0.162X1 + 0.180X5 - 0.118X3$

The regression equation in standardized scores can be expressed as follows:

$Z' = 0.490Z4 + 0.274Z2 + 0.193Z1 + 0.248Z5 - 0.182Z3$

Keywords: Administrative Factors of School, Effectiveness of Academic Administration, Education Sandbox School

บทนำ

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บัญญัติว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ เพื่อคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผล ไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมกันจัดการศึกษา จึงตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษานำร่องมีอิสระในการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว ให้ครูได้ใช้เวลาในการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มที่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูง มีการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่เหมาะกับบริบท และสามารถขยายวิธีปฏิบัติที่ดีมีประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่นได้ (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2566)

จังหวัดศรีสะเกษประกาศเป็นจังหวัดนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนนำร่องการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 47 โรงเรียน ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 68 โรงเรียน และปีการศึกษา 2565 จำนวน 48 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 163 โรงเรียน โดยมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คนรุ่นใหม่ของจังหวัดศรีสะเกษ “รู้คิด จิตใจดี มีทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ” มีนวัตกรรมจากการเรียนรู้ที่มีคุณภาพหลากหลายรูปแบบ โดยครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก บูรณาการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น “ศรีสะเกษศึกษา” พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียน มีการพัฒนา เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพเชิงคุณภาพของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ระดับสถานศึกษา ได้ระบุว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากเป้าหมาย การพัฒนา คือ (1) สถานศึกษานำร่องทุกแห่งสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกได้ โดยพิจารณาจากดัชนีการมีส่วนร่วมของนักเรียนในห้องเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามเป้าหมายการพัฒนาเชิงคุณภาพของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับนักเรียน (2) สถานศึกษานำร่อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 เป็นสถานศึกษาแกนนำขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาอื่น และ (3) สถานศึกษานำร่องทุกสถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างอิสระในทุกด้าน ด้วยดัชนีการรับรู้ความอิสระในการบริหารจัดการตนเองของสถานศึกษา (School Autonomy Perception Index) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2565) จากเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่งานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อคุณภาพผู้เรียนและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษาเพื่อนักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติและทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ โดยมีการการวางแผนงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแล นิเทศและติดตามในด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อส่งเริมการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมและมีความเข้มแข็งทางวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งผลสำเร็จจากการดำเนินงานวิชาการนี้จะเป็นสิ่งยืนยันว่าสถานศึกษาได้ดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีผลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ จะต้องเริ่มต้นที่การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการบริหารมีคุณค่ายิ่งต่องานหรือภารกิจที่ต้องปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จไปด้วยดีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้การบริหารมีความสำคัญ คือ ช่วยให้เกิดการลงมือปฏิบัติงาน เนื่องจากการบริหารมีกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ คือ การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของบุคคลเพื่อให้งานที่

ปฏิบัติได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (สันติ บุญภิรมย์, 2552) และจะต้องอาศัยปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จำเป็นในการนำมาใช้บริหารงานของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหาร ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของคุณภาพของปัจจัยการบริหาร (ประจักร บัวผัน, 2554) ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาการบริหารงาน ทุกประเภทในทุกองค์กรจำเป็นต้องมีปัจจัยหรือทรัพยากรพื้นฐานทางการบริหารโดยทั่วไป ถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4M's ได้แก่ คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรที่ร่วมกันทำงาน เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุก ๆ ส่วนขององค์กร วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ และการจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารขององค์กรที่ทำโดยผู้บริหาร (จันทรานี สงวนนาม, 2551) และประสิทธิผลของการบริหารยังเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การในการที่จะตัดสินใจว่าองค์การจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่เป็นการทำให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ (Goals) ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ภารดี อนันต์นาวี, 2551)

จากที่มาและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ปัจจัยการบริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษอย่างยิ่ง เพราะการขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยปัจจัย การบริหารงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการนำมาใช้บริหารงานของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ จากแนวคิด ทฤษฎี และนักวิชาการ สามารถแบ่งตัวแปรได้ 2 ชุด ดังนี้

1. ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปัจจัยการบริหาร แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ 4) ภาวะผู้นำ 5) การบริหารจัดการ
2. ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ปีที่ 1-3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562-2565 จำนวน 3,693 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 163 คน และครูผู้สอน จำนวน 3,530 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ รุ่นที่ 1-3 จำนวน 351 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครู จำนวน 335 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบ ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยการบริหาร ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยเลือกใช้องค์ประกอบปัจจัยการบริหารมาสังเคราะห์ และทำกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) บุคลากร 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ 4) ภาวะผู้นำ 5) การบริหารจัดการ นำมาสร้างแบบสอบถาม รวม 33 ข้อคำถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best & Kahn (1993) โดยกำหนดคะแนนตามความหมาย ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง มีปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยเลือกใช้องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการศึกษามาสังเคราะห์ และทำกรอบแนวคิดการวิจัย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นำมาสร้างแบบสอบถาม รวม 30 ข้อคำถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best & Kahn (1993) โดยกำหนดคะแนนตามความหมาย ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2) สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาโดยยึดตามนิยามศัพท์เฉพาะ และให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา การใช้ภาษา และความครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน เป็นอาจารย์ ทางด้านบริหารการศึกษาจำนวน 2 ท่าน และเป็นอาจารย์ด้านสถิติหรือการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่มีค่า IOC 0.60-1.00 และนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

(6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและปรับแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งเป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน

(7) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.986

(8) นำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เกณฑ์การตัดสินข้อมูลที่ได้จากแบบจากแบบสอบถามเมื่อผ่านการวิเคราะห์และนำมาแปลผลโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ปัจจัยการบริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การตัดสิน

ข้อมูลที่ได้จากแบบจากแบบสอบถามเมื่อผ่านการวิเคราะห์และนำมาแปลผลโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51–4.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับมาก
2.51–3.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง
1.51–2.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับน้อย
1.00–1.50 หมายถึง ประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2560) ดังต่อไปนี้

1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน

2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -1 และ +1 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน โดยทิศทางความสัมพันธ์พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ คือ ถ้าไปในทิศทางบวก แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน แต่ถ้าไปในทิศทางลบ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะตรงกันข้ามกัน สำหรับเกณฑ์การพิจารณาระดับความสัมพันธ์ สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.91-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71-0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.51-0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31-0.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับน้อย
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00-0.30 หมายถึง ไม่มีมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

5. การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Selection)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากสำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.2 นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

4.3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยติดตามเก็บข้อมูลด้วยตนเองที่สถานศึกษา ส่งผ่านช่องทางการรับส่งเอกสารของแต่ละสถานศึกษา ส่งแบบสอบถามเป็นแบบฟอร์มออนไลน์ จำนวน 351 ฉบับ ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม

4.4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม

รายการ	ระดับปัจจัยการบริหาร		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลากร	4.70	0.34	มากที่สุด
2. ด้านงบประมาณ	4.61	0.44	มากที่สุด
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4.48	0.45	มาก
4. ด้านภาวะผู้นำ	4.48	0.50	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการ	4.52	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.55**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.34) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.44) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม

รายการ	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.54	0.31	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.67	0.35	มากที่สุด
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.42	0.36	มาก
4. ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.49	0.40	มาก
เฉลี่ย	**4.52**	**0.29**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.35) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.31) ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 3.36)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{total}
X_1	0.630**	0.489**	0.212**	0.635**	0.611**
X_2	0.561**	0.456**	0.243**	0.530**	0.553**
X_3	0.464**	0.269**	0.241**	0.652**	0.525**
X_4	0.590**	0.569**	0.572**	0.460**	0.673**
X_5	0.448**	0.278**	0.435**	0.803**	0.644**
X_{total}	0.664**	0.509**	0.444**	0.764**	0.751**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างปัจจัยการบริหาร (X_{total}) กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (Y_{total}) ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูง (r_{xy} = 0.751) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (Y_4) (r_{xy} = 0.764) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Y_1) (r_{xy} = 0.664) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Y_2) (r_{xy} = 0.509) และด้านการวัดและประเมินผล (Y_3) (r_{xy} = 0.444)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของ ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ใช้วิธีเลือกตัวแปรโดยเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Selection)

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	P-Value
ค่าคงที่ (constant)	1.390	0.132		10.537	0.000
ด้านภาวะผู้นำ (X_4)	0.282	0.022	0.490	12.846	0.000
ด้านงบประมาณ (X_2)	0.179	0.035	0.274	5.093	0.000
ด้านบุคลากร (X_1)	0.162	0.042	0.193	3.845	0.000
ด้านการบริหารจัดการ (X_5)	0.180	0.039	0.248	4.570	0.000
ด้านวัสดุอุปกรณ์ (X_3)	-0.118	0.036	-0.182	-3.301	0.001
R = 0.814 R^2 =0.663 F = 135.780**					

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ด้านบุคลากร (X_1) ด้านงบประมาณ (X_2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (X_3) ด้านภาวะผู้นำ (X_4) และด้านการบริหารจัดการ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ เรียงจากมากไปน้อย เท่ากับ 0.282, 0.179, 0.162, 0.180 และ -0.118 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน เรียงจากมากไปน้อย เท่ากับ 0.490, 0.274, 0.193, 0.248, -0.182 ตามลำดับ

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.814 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R_2) เท่ากับ 0.663 หมายถึง ปัจจัยการบริหารสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 66.30 แสดงว่าด้านบุคลากร (X_1) ด้านงบประมาณ (X_2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (X_3) ด้านภาวะผู้นำ (X_4) และด้านการบริหารจัดการ (X_5) ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (Y_{total}) (F = 135.780) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.390 + 0.282X_4 + 0.179X_2 + 0.162X_1 + 0.180X_5 - 0.118X_3$$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\acute{Z} = 0.490Z_4 + 0.274Z_2 + 0.193Z_1 + 0.248Z_5 - 0.182Z_3$$

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านบุคลากร รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำ

2. ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.751 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยสมการพยากรณ์เพื่อหาตัวแปรที่ดีที่สุด พบว่า ปัจจัยการบริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่ส่งผลประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.814 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.663 หมายถึง ปัจจัยการ

บริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการบริหารจัดการ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 66.30

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.390 + 0.282X_4 + 0.179X_2 + 0.162X_1 + 0.180X_5 - 0.118X_3$$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\acute{Z} = 0.490Z_4 + 0.274Z_2 + 0.193Z_1 + 0.248Z_5 - 0.182Z_3$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจัยการบริหารเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการนำมาใช้บริหารงานของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Herbert A. Simon (1976) ได้กล่าวว่า ปัจจัยการบริหาร เป็นเครื่องมือ สนับสนุนให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย บุคลากร เงิน การบริหารทั่วไป การบริหารประชาชน คุณธรรม ข้อมูลข่าวสาร และการวัดผล สอดคล้องกับการศึกษาของนิตยา วีระพันธ์, สุวรรณา โชติสุกานต์ และอรสา จรูญธรรม. (2559) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยความพึงพอใจใน รองลงมา คือ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร และปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ดีท่าโพธิ์, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และรัชฎาพร งอยภูธร. (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายและบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยทางการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายและบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร ด้านการจูงใจ และอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านงบประมาณหรือทรัพยากร โครงสร้างของสถานศึกษาการติดต่อสื่อสาร และด้านบุคลากร ทั้งนี้อาจจะเนื่องด้วย สถานศึกษาได้จัดให้มีปัจจัยหรือทรัพยากรพื้นฐานทางการบริหารงาน เพื่อนำมาใช้ดำเนินงานบริหารของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องด้วยประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานซึ่งเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนักเรียนหรือบุคคลในชุมชน ได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติและทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วางแผนงานด้าน

วิชาการ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจอมพงศ์ มงคลวนิช (2555) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผลวัดผลและการนิเทศการสอนเป็นต้น การบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาการคนให้มีคุณภาพ คนจะมีคุณภาพ คือ มีความรู้ความสามารถ ความคิด และความเป็นคนดีได้จะต้องมีการเรียนการสอนหรือจะต้องมีการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา และสอดคคล้องกับสมาน อัศวภูมิ (2561) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้กิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตงานบริหารวิชาการได้ คือ การวางแผนวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศและพัฒนาการเรียน การสอน สอดคล้องกับการศึกษาของ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไทพนา ป้อมหิน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม พบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมาลย์ ลีทอง (2563) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลโรงเรียนด้านการบริหารวิชาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Akyürek, & Aypay, (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่าการบริหารโรงเรียนมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งหมด สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ความร่วมมือ และกิจกรรมเป็นไปตามการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ดีท่าโพธิ์, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และรัชฎาพร งอยภูธร. (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายและบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อและ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบสำคัญในบริหารของสถานศึกษา และผลที่สำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานด้านงานวิชาการ มีความสัมพันธ์ทั้งด้านการใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ในการบริหารจัดการ งบประมาณ

วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสถานศึกษา มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดคุณภาพกับการดำเนินงานทางด้านการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัศวภูมิ (2561) กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการระดมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามภารกิจขององค์การ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัฏฐา คุณสุข (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยการเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดประเมินผล ด้านการพัฒนาและใช้สื่อทางเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านนิเทศการศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญญา ทองวิเศษ, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง และจิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์. (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรม จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรม จังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการรายด้านพบว่ามีค่า สัมประสิทธ์สหสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการศึกษา

4. การศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 66.30 ซึ่งเป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาที่มีความพร้อมทางด้านปัจจัยการบริหาร เช่น บุคลากร งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ภาวะผู้นำ และการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบจำเป็นสำหรับสถานศึกษาที่นำมาใช้บริหารงานของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารมีลักษณะของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและมีความริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน มีทักษะในการจูงใจ มีอิทธิพลชี้นำและผลักดันทางด้านความคิดให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ อย่างกระตือรือร้น จนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกัน ของบุคลากรในองค์การ ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ทรัพยากรปัจจัย ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สถานศึกษามีสิ่งสนับสนุนการดำเนินงาน โดยการจัดให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งานตามภารกิจขององค์กร มีระบบการจัดหา มีการใช้งานอย่างถูกวิธี บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอมีการจัดสรรงบประมาณ แผนการได้มาและการใช้จ่ายขององค์กร เพื่อใช้สนับสนุนการบริหารให้เกิดประสบผลสำเร็จ ได้แก่ งบประมาณ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมไปถึงส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ ทัศนะคติ เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน

นำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร ช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาดในการทำงาน และส่งเสริมสนับสนุนการก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประจักร บัวผัน (2554) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางการบริหารหรือทรัพยากรการบริหารนั้น มีความสำคัญต่อการบริหารงานอย่างมาก เพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหาร ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของคุณภาพของปัจจัยการบริหาร แต่ถ้าขาดทรัพยากรสำหรับการบริหารจะให้การบริหารจัดการนั้นเกิดปัญหาได้ในระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ NAA and ARM (2006) ได้ศึกษา ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อการขาดงานของพนักงานในห้องสมุดวิชาการและห้องสมุดสาธารณะในประเทศจอร์แดน ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างองค์กรที่ไม่ดี บรรยากาศการทำงานที่ไม่เหมาะสม ความเป็นผู้นำและกระบวนการสื่อสารที่ไม่ดี การไม่มีนโยบายการจ้างงานที่สมเหตุสมผล การกำกับดูแลที่ไม่ดี และความเฉื่อยชาของผู้จัดการ เป็นปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลเสียต่อการขาดงานของพนักงาน สอดคล้องกับการศึกษาของไทพนา ป้อมหิน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.403 ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชัย พรมปากดี (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการบริหาร ด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านภาวะผู้นำ ดังนั้น ด้านวัสดุอุกรณ์ สถานศึกษาควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการบริการและส่งเสริมให้บุคลากรใช้งานได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม ตรงกับความต้องการของผู้บริหาร ครูและ นักเรียน และด้านภาวะผู้นำ หน่วยงานและองค์กร ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเอง ให้สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลง และมีความริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน มีอิทธิพลชี้นำและผลักดันทางด้านความคิดให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดย การประเมินเพื่อพัฒนาระหว่างการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้รวบยอดเมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการนำผลการประเมินกลับไปพัฒนาผู้เรียน ครู หลักสูตร และส่งเสริมให้มีการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการการปฏิบัติ

3. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมออกแบบการวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งการ นำผลการประเมินกลับไปพัฒนาผู้เรียน ครู หลักสูตร และส่งเสริมให้มีการประเมินตามสภาพจริง

4. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาควรให้ความสนใจพัฒนาปัจจัยการบริหารทุกด้านอย่างจริงจัง เพราะมีความสำคัญต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยการบริหารด้านภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาปัจจัยการบริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์

จรัญญา ทองวิเศษ, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, และจิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 18*(1), 122-137.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: อมารการพิมพ์.

ไทพนา ป้อมหิน และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1*(1), 128–139.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). *การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัด*จันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

นิตยา วีระพันธ์, สุวรรณา โชติสุกานต์ และอรสา จรูญธรรม. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11*(2), 27–36.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประจักร บัวผัน. (2554). *หลักการบริหารสาธารณสุข*. ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารงานสำนักงาน สาธารณสุข. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภารดี อนันต์นาวี. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรี.

วิมาลย์ ลีทอง. (2563). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร)

สมาน อัศวภูมิ. (2561*). แนวคิด ทฤษฎี การบริหารสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา*. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซทการพิมพ์.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2565). *รายงานประจำปีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาปีการศึกษา 2564-2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา ดีท่าโพธิ์, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และรัชฎาพร งอยภูธร. (2565). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายและบึงกาฬ. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11*(41), 321-330.

สุรชัย พรมปากดี. (2565). *ปัจจัยทางการบริหารทที่สงผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

Akyürek, M. İ. & Aypay, A. (2023). An exploration of the relationship between school happiness and school effectiveness. *Journal of Educational Leadership and Policy Studies, 7*(1), 17-19.

Herbert A. Simon. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed). New York: The Free Press.

Best and Kahn James V. (1993). *Research in Education*. (7th ed). Boston: Allyn and Bacon.

Cronbach, Lee J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research Activeties. *Educational and psychological measurement*, *30*(3), 607-610.

NAA Sheikha, ARM Younis. (2006). Administrative factors affecting employees Absenteeism in academic and public libraries in Jordan. *The International Information & Library Review*, *38*(2), 64-88

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

The Skills of School Administrators in the 21st Century Affecting Achievement of Professional Learning Community under the Secondary Educational Service Area Office Sisaket Yasothon

จันทนีย์ โกมลศรี* จิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์ พิมล วิเศษสังข์
Chanthanee Komonsri*, Jittimaporn Sihawong, Pimon Wisetsang
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Master of Education, Educational Administration, Sisaket Rajabhat University
stu6530117116@sskru.ac.th

Received: October 24, 2024 **Revised:** December 20, 2024 **Accepted:** January 6, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร 2) ศึกษาระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร 4) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จากสถานศึกษา 83 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 227 คน และครู จำนวน 3,221 รวมทั้งสิ้น 3,448 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 346 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน จากและครูผู้สอน จำนวน 323 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.770

4) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสาร ได้ร้อยละ 59.30 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$\hat{y} = 2.240 - 0.164X_1 + 0.043X_2 + 0.103X_3 + 0.060X_4 + 0.491X_5$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$Z' = -0.217Z_1 + 0.073Z_2 + 0.156Z_3 + 0.100Z_4 + 0.638Z_5$

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of 21st-century leadership skills among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Sisaket Yasothon, 2) examine the level of success in the implementation of Professional Learning Communities (PLCs) in schools under the same office, 3) explore the relationship between 21st-century leadership skills of school administrators and the success of PLC implementation, and 4) identify the specific 21st-century leadership skills that influence the success of PLC implementation. The sample was determined using Krejcie and Morgan's table based on a population from 83 schools, classified by size into small, medium, large, and extra-large schools. The total population consisted of 227 school administrators and 3,221 teachers, amounting to 3,448 individuals. A total sample of 346 participants was selected, comprising 23 school administrators and 323 teachers, through stratified random sampling proportionate to school size. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.986. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that:

1. The level of 21st-century leadership skills among school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Sisaket Yasothon was at the highest level.

2. The overall success in the implementation of Professional Learning Communities was at the highest level.

3. There was a relatively high positive correlation between 21st-century leadership skills and the success of PLC implementation, with statistical significance at the 0.01 level and a correlation coefficient of 0.770.

4. The 21st-century leadership skills that influenced the success of PLC implementation were interpersonal skills and communication skills, accounting for 59.30%.

The regression equation of raw scores could be written as follows:

$$\hat{y} = 2.240 - 0.164X_1 + 0.043X_2 + 0.103X_3 + 0.060X_4 + 0.491X_5$$

The regression equation of standardized scores could be written as follows:

$$\acute{Z} = -0.217Z_1 + 0.073Z_2 + 0.156Z_3 + 0.100Z_4 + 0.638Z_5$$

Keywords: Skills for School Administrators in 21st Century, Professional Learning Community

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคคล เนื่องจากความรู้และปัญญามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในยุคนี้ การจัดการเรียนการสอนควรดำเนินการในรูปแบบของชุมชนการเรียนรู้ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานสูง มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และการตัดสินใจด้วยวิจารณญาณ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อสังคมนอกจากนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลจากทั่วทุกมุมโลก เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2558) ที่ระบุว่า ทักษะยุคใหม่เป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ ได้แก่ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ การสื่อสารการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนการมีคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินงาน (ชัยยนต์ เพาพาน, 2558)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมาย และหลักการในการจัดการศึกษาในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามนุษย์ไทยให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม รวมถึงการมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ รวมถึงการเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องมีความภาคภูมิใจใน

ความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ การพึ่งตนเอง ความริเริ่มสร้างสรรค์ และการใฝ่รู้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัฒน์ ซึ่งมีความซับซ้อนและหลากหลาย ทำให้เกิดการแข่งขันในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพและระบบการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย นอกจากนี้ ปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับยังคงมีจุดอ่อน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากร เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษา การศึกษาของไทยยังขาดความคล่องตัวและมีความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการเข้าถึงของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแข่งขันในระดับสากลและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาสถานศึกษาให้กลายเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีค่านิยมประชาธิปไตย การจัดการศึกษานี้มุ่งเน้นการสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเป็นส่วนสำคัญของกลยุทธ์การบริหารงานโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยกระดับการศึกษาในระดับสากล และพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก นอกจากนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้ากับอนาคตและการปฏิรูปบทบาทของครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นยุคที่เน้นการทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาร่วมกัน ความร่วมมือช่วยเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการยอมรับความหลากหลาย ทั้งยังเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน การเรียนรู้ร่วมกันยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับอนาคต ในบริบทของโรงเรียนไทยในปัจจุบัน ระบบการศึกษามีความเปิดกว้างและมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โรงเรียนจึงต้องรวมพลังทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในองค์กร เพื่อร่วมมือกันปรับเปลี่ยนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจน 2) การทำงานร่วมกันเป็นทีม 3) ภาวะผู้นำที่มีส่วนร่วม 4) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 5) การสร้างชุมชนกัลยาณมิตรที่เข้มแข็ง และ 6) โครงสร้างที่สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร จากข้อมูลบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ให้ความสำคัญต่อเงื่อนไขความสำเร็จ (Condition of Success) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนในสังกัดฯ ให้กลายเป็นชุมชนการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู เนื่องจากทักษะของผู้บริหารสามารถมีผลกระทบต่อการทำงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบดังนั้น ในการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร
4. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ในปีการศึกษา 2566 จำแนกเป็นสถานศึกษา 83 แห่ง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 227 คน และครูผู้สอน จำนวน 3,221 รวมทั้งสิ้น 3,448 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ปีการศึกษา 2566 จำนวนสถานศึกษา 83 แห่ง จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา 23 คน จำนวนครูผู้สอน 323 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดของตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1984) กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 346 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนในแต่ละชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการ ประกอบด้วย แพรดาว สนองผัน (2557), ชัยยนต์ เพาพาน (2558), ไกรศร เจียมทอง (2561), โดยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่ร้อยละ 50 ขึ้นไป จำนวน 5 ทักษะ ดังนี้

1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
2) ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล
3) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์

4) ทักษะด้านเทคนิค

5) ทักษะการสื่อสาร

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความสำเร็จของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6 ด้าน โดยยึดของสมาคมวิจัยและพัฒนาวิชาชีพบุคลากร (2560) ได้แก่

1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม

2) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ

3) ด้านภาวะผู้นำร่วม

4) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ

5) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร

6) ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เครื่องมือเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

5. วิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ด้วยการวิเคราะห์พหุคูณถดถอย (Multiple Regression Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามโดยใช้ระบบออนไลน์ จำนวน 346 ชุด ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยได้รับการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.51	0.47	มากที่สุด
2. ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.54	0.60	มากที่สุด
3. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.47	0.54	มาก
4. ทักษะด้านเทคนิค	4.50	0.58	มาก
5. ทักษะการสื่อสาร	4.55	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.51**	**0.47**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่าทักษะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.46) ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.60) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.47) และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.63	0.37	มากที่สุด
2. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.60	0.47	มากที่สุด
3. ด้านภาวะผู้นำร่วม	4.62	0.49	มากที่สุด
4. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	4.63	0.39	มากที่สุด
5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	4.71	0.32	มากที่สุด
6. ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน	4.74	0.37	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.66**	**0.35**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.37) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 4.71,S.D.= 0.32) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$=4.63, S.D.= 0.39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D.= 0.66)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร

ตัวแปรต้น	X1	X2	X3	X4	X5	Y_{total}
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1)	1	0.670**	0.567**	0.617**	0.770**	0.473**
ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล (X_2)		1	0.816**	0.736**	0.730**	.0594**
ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (X_3)			1	0.907**	0.832**	0.714**
ทักษะด้านเทคนิค (X_4)				1	0.842**	0.698**
ทักษะการสื่อสาร (X_5)					1	0.738**
ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (X_{total})						1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) ทักษะด้าเทคโนโลยีและดิจิทัล (X_2) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (X_3) ทักษะด้านเทคนิค (X_4) และทักษะการสื่อสาร (X_5) มีความสัมพันธ์ กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Y_{total}) ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยใช้วิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด

ตัวแปรพยากรณ์	β	S.E.	t	P-value
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1)	-0.217	0.047	-3.481	0.001
ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล (X_2)	0.073	0.040	1.067	0.287
ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (X_3)	0.156	0.070	1.456	0.146
ทักษะด้านเทคนิค (X_4)	0.100	0.054	1.113	0.267
ทักษะการสื่อสาร (X_5)	0.638	0.066	7.415	0.000
$R = 0.770$ $R^2 = 0.593$ $F = 98.913^{**}$				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) และทักษะการสื่อสาร (X_5)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.770 และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2=0.593) หมายถึง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ได้ร้อยละ 59.30 แสดงว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) และทักษะการสื่อสาร (X_5) ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร (Y_{total}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.240 - 0.164X_1 + 0.043X_2 + 0.103X_3 + 0.060X_4 + 0.491X_5$$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z' = -0.217Z_1 + 0.073Z_2 + 0.156Z_3 + 0.100Z_4 + 0.638Z_5$$

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่าทักษะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

4. ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.770 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.593 หมายถึง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ได้ร้อยละ 59.30 แสดงว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสาร ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้สมการในการพยากรณ์ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.240 - 0.164X_1 + 0.043X_2 + 0.103X_3 + 0.060X_4 + 0.491X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z' = -0.217Z_1 + 0.073Z_2 + 0.156Z_3 + 0.100Z_4 + 0.638Z_5$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ทักษะ เรียงจากมากไปน้อยตามลำดับคือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ อยู่ในระดับมาก 2 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้ทักษะทุกด้านในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ทักษะการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเป็นองค์ประกอบในกระบวนการบริหารงาน กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะสื่อสารออกมาในรูปแบบการพูดหรือเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสาร ตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาของข้อมูล ข่าวสาร ได้ถูกต้องและมีศิลปะในการพูด สามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดีและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแพรดาว สนองผัน, (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านทักษะในการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรศร เจียมทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาระดับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ยโสธร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงตามลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย ตามลำดับ คือ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์การต้องทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกคน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของวรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2557) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพถือเป็นกลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ มีหลายพื้นที่ได้นำแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้และโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มครูและนักการศึกษา ยกตัวอย่างการปฏิรูปการศึกษาสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของประเทศอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ ที่ได้นำกลยุทธ์ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนดำเนินการจนเกิดผลที่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหนูฤทธิ์ ไกรพล (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนว

ทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทุกระดับ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนั้นยังต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือ รวมพลัง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกันโดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับน้อยถึงค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับมาก อาจเนื่องด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร มีเงื่อนไขความสำเร็จ (Condition of Success) คือ กระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการร่วมมือร่วมใจกันเรียนรู้ทางวิชาชีพ การศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ไปที่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการทำงานอย่างมืออาชีพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมดำเนินการการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตั้งเป้าหมายหรือมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมสะท้อนผลการทำงาน และร่วมพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพทั้งผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน โดยมีการจัดการประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา การสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์การ ต้องทุ่มเทความรู้ความสามารถ อย่างเต็มที่ในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกคน จึงทำให้ทุกฝ่ายร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความคิดที่หลากหลาย จนก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเทคนิควิธีกระบวนการบริหารงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันอย่างคุณภาพ ดังนั้นจึงเกิดวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน และการร่วมมือร่วมใจกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและชุมชนในการสร้างวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำร่วมกัน ด้วยการดำเนินงานร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร จึงทำให้ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง เป็นไปตามแนวคิดของ DuFour (2007) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่าเป็นแนวทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทุกระดับ ครูผู้สอนรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนั้นยังต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือรวมพลัง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของธันยพร บุญรักษา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการ

เรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของAlva (2009) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้นำที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนวิชาชีพ พบว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้รับการพัฒนาผ่านการเรียนรู้ชุมชนมืออาชีพ ต้องพัฒนาความรู้และความสามารถเพื่อให้ประสบความสำเร็จครูเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาที่แข็งแกร่งระดับมืออาชีพชุมชนการเรียนรู้และวิสัยทัศน์ร่วมกัน และวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพการดำเนินการต่อการส่งเสริมความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้การเรียนรู้ชุมชนระดับมืออาชีพ ต้องเริ่มต้นความร่วมมือและมีประสิทธิภาพของโรงเรียนจะเห็นได้ว่าศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีทักษะในการบริหารสถานศึกษารอบด้าน เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จได้นั้นต้องใช้วิธีการ PLC ในการสร้างร่วมมือร่วมใจกันของผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. การศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสาร สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ได้ร้อยละ 59.30 อาจเนื่องด้วยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้เห็นว่าผู้บริหารควรมีทักษะในการบริหารสถานศึกษาตามภารกิจหลักซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษามากที่สุด การทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงความแตกต่างของครูและบุคลากรทางการศึกษา เมื่อมีการทำงานร่วมกัน โดยการมีทักษะทางการบริหารต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถจะครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ทั้งหมด ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทักษะตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีวิสัยทัศน์กว้างไกลรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติ และรู้จักระดมทรัพยากร รู้จักนำการบริหารทั้งมวลมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของOlson (2008) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสูงกับลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการเป็นผู้นำทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่นำแนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ สามารถสร้างผลสำเร็จทางวิชาการได้อย่างโดดเด่น โดยโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ ผู้นำทางการศึกษาได้นำแนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์เป็นกลยุทธ์สำคัญของโรงเรียน พร้อมทั้งมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของHord (1997) ได้กล่าวถึง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การกระจายอำนาจในการควบคุมและการ

ตัดสินใจด้านการเรียนการสอนในลักษณะประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในความรับผิดชอบร่วมกัน ครูสามารถให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ เช่น ทรัพยากร สถานที่ เวลา สื่อ และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ความร่วมมือดังกล่าวยังนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกที่ประกอบด้วยความเคารพ ความห่วงใย และความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนการเรียนรู้ ครูทุกคนในสถานศึกษาจะเข้าร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการสะท้อนคิดร่วมกันในกลุ่มเพื่อนร่วมวิชาชีพจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของธันยพร บุญรักษา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การรับรู้ความสามารถของครูและบรรยากาศแบบเปิดของโรงเรียน โดยสามารถพยากรณ์ร้อยละ 71.80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณิสา แพทย์พิพัฒน์ (2564) ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในสตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน 2) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน 3) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในสตวรรษที่ 21 กับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และหาแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มี ทักษะ กระบวนการคิด รวมถึงกระบวนการทางสมองในการแปลความหมายของข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ สามารถเชื่อมโยง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าได้อย่างเป็นระบบจากส่วนย่อย ๆ ไปหาส่วนใหญ่ได้อย่างเป็นองค์รวม คิดแก้ปัญหา ด้วยวิธีการใหม่ เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้บุคลากรได้ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการทำงาน โดยให้ความสำคัญกับการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแรง และร่วมแสดงความคิดเห็น ผ่านการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมและการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลโดยตรงไปยังการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาควรมุ่งเน้นการสื่อสารและด้านการพบปะเพื่อปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ ภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตร ซึ่งส่งเสริมความเป็นมิตรและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมนี้ยังช่วยเสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการดำเนินการที่ต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในด้านทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะการสื่อสารอย่างรอบด้าน เนื่องจากทักษะเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความร่วมมือและบรรยากาศการทำงานที่ดี

ภายในองค์กร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงกับครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในขณะเดียวกัน ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิผลไม่เพียงแค่การถ่ายทอดข้อมูลอย่างชัดเจน แต่ยังครอบคลุมถึงการฟังอย่างเข้าใจ การเจรจาต่อรอง และการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ แนวทางการปฏิบัติและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้การทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรเป็นไปอย่างราบรื่น ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาทักษะทั้งสองด้านนี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างและขยายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ทั้งในสถานศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่มีทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตนเอง และสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงวิชาการและการบริหารจัดการที่มีความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ในเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร เพื่อพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร เช่น ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การบริหารสถานศึกษาเชิงรุก และการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต32*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ชัยยนต์ เพาพาน. (2558). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,12*(1).

ธันยพร บุญรักษา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม

แพรดาว สนองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, *มหาวิทยาลัยขอนแก่น).*

วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 25*(1). 93-102.

สมาคมวิจัยและพัฒนาวิชาชีพบุคลากร. (2560). *คู่มือประกอบหลักสูตรการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ.* นครราชสีมา: สมาคมวิจัยและพัฒนาวิชาชีพบุคลากร.

สุณิสา แพทย์พิพัฒน์. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

หนูฤทธิ์ ไกรพล. (2558). *การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

Alva, A. F. (2009). *Promoting effective leadership through a professional learning community* (Doctoral dissertation). Retrieved from Pro Quest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3353880).

DuFour, (2007). "Professional Learning Communities: A Bandwagon, an Idea WorthWorth Considering or Our Best Hope for High Levels of Learning," *Journal (J1) Middle School*, 39(1); 4-8.

Hord, S.M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous inquiryand improvement (Internet).* Southwest Educational Development Laboratory. http:/www.sedl.org/sidl.org/siss/plccredit.htm

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1984). "Determining Sample Size for Research Activities," *Journal of Education and Psychological Measurement,* 30(3); 607-610.

Olson, C.D. (2008). *The relationship between high-achieving schools and professional learning community characteristics and the role of the educational leader*. (Doctoral dissertation). Retrieved from Pro Quest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3297664).

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Results of Community-Based Learning Management on Academic Achievement in Social Studies and Local Culture Awareness Conservation of Fifth Grade Students

นภาพร โขมพัตร* ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล พีชาณิกา เพชรสังข์
Napaporn Khompat*, Teerasak Sukhsantikamol, Peechanika Pechsung
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*,2,3
Master of Education Thesis In Curriculum and Instruction
Phetchaburi Rajabhat University
oopoome@gmail.com

Received: February 7, 2025 **Revised:** Aprly 10, 2025 **Accepted:** Aprly 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนและ 2) ศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดนาสักอำเภอสวี จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 7 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรายวิชาสังคมศึกษา 3) แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับครูประเมินนักเรียน) และ 4) แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 64.92 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูง

2. ความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับครูประเมินนักเรียน) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพบว่านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

The purposes of the research were to 1) compare the academic achievement of students receiving a community-based learning management before and after learning, 2) study the local cultural conservation awareness after learning through the community-based learning management. The target group used in the research was 17 fifth-grade students studying at Watnasak School, Sawi District, Chumphon Province, in the first semester of the 2024 academic year. Research instruments were 1) a learning management plans, 2) the academic achievement in social studies test, 3) assessment form for the local culture conservation (teacher's student assessment form) and 4) assessment form (students' self-assessment form). The data were analyzed by mean, standard deviation and content analysis.

1. The academic achievements of students based oncommunity-based learning management were higher than before, with a relative development rate of 64.92%, indicating students' high development.

2. Students' awareness of local culture conservation based on the teacher's assessment showed an average score at the highest level and students' self-assessment showed an average score at the highest level. A content analysis revealed that students were aware of their local cultures, were proud of it, and desired to participate in its preservation.

Keywords: Community Based Learning Management, Academic Achievement, Local Cultural Preservation

บทนำ

วัฒนธรรมไทยคือเอกลักษณ์ของชาติไทยเป็นรากฐานที่สำคัญแสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของคนไทยเป็นการสมควรที่จะต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจังโดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนในแต่ละพื้นที่ วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนา ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทยในมาตรา 57 ระบุไว้ว่ารัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ระบุเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดีเก่งและมีคุณภาพปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมพร้อมทั้งสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียนโดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและจริยธรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมของผู้เรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญของ

วัฒนธรรมและความเป็นพลเมืองที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสาระสำคัญให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนและสถาบันทางสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่ได้ดำเนินการศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 พบว่าผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะการอ่านและคณิตศาสตร์ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอันมีสาเหตุมาจากการขาดแรงจูงใจในการเรียนความสนใจและความมั่นใจของนักเรียนลดลง (เบญจพร พลไกร, 2565) สอดคล้องกับรายงานสรุปผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดนาสักที่พบว่าผลการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์คิดเป็นร้อยละ 61.11 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้ามาตรฐานที่ตั้งไว้โดยเฉพาะในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ลดลงโดยในปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 78.25 และในปีการศึกษา 2565 มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เท่ากับ 70.00

ในปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้คนสามารถติดต่อกันได้ง่ายใช้ชีวิตกันอย่างเร่งรีบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ วัฒนธรรมเริ่มสูญหายไปกับผู้เฒ่าผู้แก่ วัฒนธรรมที่หลงเหลืออยู่เป็นสิ่งที่ฉาบฉวยความสัมพันธ์ทางสังคมระบบทางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปในทำให้เกิดความล่มสลายของจริยธรรมและความเป็นมนุษย์คนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ถูกมอมเมาด้วยความต้องการทางวัตถุทุกสิ่งนี้นำไปสู่ภาวะใหม่ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง (ณัฐวดี ดวงใจ, 2560) ปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและขาดความเชื่อมโยงระหว่างบทเรียนในวิชาสังคมศึกษากับบริบทของชุมชน การพัฒนาการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญ ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายอีกทั้งยังช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม จากการรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนวัดนาสัก (Self–Assessment Report : SAR, 2565) ปีการศึกษา 2565 พบว่ามาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียนจุดที่ควรพัฒนาระบุถึงผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งยังต้องได้รับการส่งเสริมในด้านทัศนคติที่ดีต่อความเป็นไทยไม่หลงใหลกับค่านิยมกระแสสังคมในปัจจุบันจนเกิดการลอกเลียนแบบทำให้ลืมวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และจากข้อมูลรายงานการเยี่ยมบ้านและการสอบถามผู้ปกครองของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ติดโทรศัพท์มือถือมักจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสื่อโซเชียลต่าง ๆ ไม่สนใจวัฒนธรรมในท้องถิ่นและคิดว่าเป็นเรื่องล้าหลังไม่ทันสมัย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนักต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนโดยการสร้างความเข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นต้องอาศัยกระบวนการเรียนการสอนที่ดีมีระบบอย่างมีขั้นตอนนักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และเกิดความตระหนักได้ด้วยตนเอง (โรงเรียนวัดนาสัก, 2565)

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีทรัพยากรหลากหลายทั้งบุคคลสถานที่และกิจกรรม ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับชีวิตจริง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเองและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถของสมาชิกของชุมชนลดช่องว่างของความรู้ระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทและให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยเปิดโอกาสให้เข้าถึง

ความรู้ในทางตรงได้โดยง่ายฝึกให้คิดเป็นทำเป็นรวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นการจัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากการเน้นที่การสอนของครูเป็นเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียนและเปลี่ยนจากเน้นที่การเรียนของแต่ละบุคคล (Individual Learning) มาเป็นเน้นที่การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) รวมทั้งเปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นที่ความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปันกันจึงถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสมาชิกที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การเรียนรู้ลักษณะนี้สามารถช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองดังนั้นการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและ ความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนจึงเป็นการตอบสนองต่อความจำเป็นในด้านการศึกษาโดยเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เสริมสร้างความรู้ควบคู่กับจิตสำนึกทางวัฒนธรรมและสร้างความยั่งยืนทางสังคมในอนาคต

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและผู้วิจัยยังได้เห็นถึงความสำคัญของความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระสังคมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความรักและและความภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มที่ศึกษา

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดนาสัก อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 17 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมืองเรื่องวัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระยะเวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงรวมทั้งหมด 14 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00

2.2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับครูประเมินนักเรียน) เป็นแบบให้คะแนนโดยมีเกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric) 4 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562)

2.2.2 แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับมากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Designs) รูปแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนหลัง (The One Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธ์, 2558) และศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้ง แบบอนุกรมเวลา (Time Series Design) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559) โดยมีแบบแผนการทดลองดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงแบบแผนการวิจัยรูปแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนหลัง (The One Group Pretest–Posttest Design) สำหรับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	**ทดสอบก่อนการทดลอง**		**การทดลอง**	**ทดสอบหลังการทดลอง**
E	T_1		X	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

E หมายถึง กลุ่มทดลอง
X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
T หมายถึง ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดหลายครั้ง สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

X O_1 X O_2 X O_3 X O_4 X O_5 X O_6

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
O_1 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 1
O_2 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 2
O_3 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 3
O_4 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 4
O_5 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 5
O_6 หมายถึง ประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งที่ 6

2.2.4 ขั้นดำเนินการทดลอง

1) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทำการทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดนาสักซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายจากนั้นบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบเป็นคะแนนก่อนเรียน

2) ดำเนินการทดลองโดยดำเนินการสอนนักเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นเวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยนำนักเรียนไปศึกษาวัฒนธรรมจากชุมชนดังนี้สัปดาห์ที่ 1-2 วัดพระบรมธาตุสวีสัปดาห์ที่ 3-4 คณะมโนราห์พรั่งโดยมีนายพรั่ง ยินดีเป็นผู้ให้ข้อมูลสัปดาห์ที่ 5 วัดนาสัก สัปดาห์ที่ 6 เชิญนางเชตต์ ศรีศาสนาให้ความรู้ภูมิปัญญาด้านหัตกรรมพื้นบ้านการทำหมาตักน้ำ สัปดาห์ที่ 7 เชิญนางบุญนำ โอบอ้อมให้ความรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน

3) ให้นักเรียนทำแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) ทุกครั้งเมื่อดำเนินการสอนจบในแต่ละวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) ครูประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนโดยการทำแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับครูประเมินนักเรียน) ทุกครั้งเมื่อดำเนินการสอนจบในแต่ละวัฒนธรรมท้องถิ่น

5) ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยประเมินผลหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) และแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับครูประเมินนักเรียน)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{\mu}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และอัตราพัฒนาการสัมพัทธ์

3.2. การวิเคราะห์ความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{\mu}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องวัฒนธรรมในท้องถิ่นก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยจำนวน 15 ข้อ มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน (15 คะแนน)

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (X)	คะแนนหลังเรียน (Y)	คะแนนเต็ม (F)	คะแนนพัฒนาการ (Y-X)	คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ 100(Y-X)/(F-X)	แปลผลคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์
1	2	12	15	10	76.92	สูงมาก
2	6	11	15	5	55.56	สูง
3	4	10	15	6	54.54	สูง
4	5	13	15	8	80.00	สูงมาก
5	7	12	15	5	62.50	สูง
6	7	13	15	6	75.00	สูง
7	5	10	15	5	50.00	ปานกลาง
8	7	12	15	5	62.50	สูง
9	8	13	15	5	71.43	สูง
10	7	11	15	4	50.00	ปานกลาง
11	5	11	15	6	60.00	สูง
12	11	14	15	3	75.00	สูง

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (X)	คะแนนหลังเรียน (Y)	คะแนนเต็ม (F)	คะแนนพัฒนาการ (Y-X)	คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ 100(Y-X)/(F-X)	แปลผลคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์
13	6	11	15	5	55.56	สูง
14	11	14	15	3	75.00	สูง
15	7	12	15	5	62.50	สูง
16	10	14	15	4	80.00	สูงมาก
17	8	12	15	4	57.14	สูง
ค่าเฉลี่ย (μ)	**6.82**	**12.06**	**15**	**5.24**	**64.92**	**สูง**
σ	**2.38**	**1.30**	-	-	-	

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (μ = 12.06, σ = 1.30) สูงกว่าก่อนเรียน (μ = 6.82, σ = 2.38)

เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์พบว่ามีคะแนนระหว่างร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 80 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูงถึงสูงมากและมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 64.92 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับครูประเมินนักเรียน) ซึ่งเป็นแบบให้คะแนนโดยมีเกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric) 4 ระดับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังข้อมูลตามตาราง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยรายบุคคลแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับครูประเมินนักเรียน) (4 คะแนน)

คนที่	ครั้งที่ 1 เรื่องวัดพระบรมธาตุสุวี	ครั้งที่ 2 เรื่องประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสุวี	ครั้งที่ 3 เรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้าน มโนราห์ (โนราพรึง)	ครั้งที่ 4 เรื่องประเพณีทำบุญรับส่งตายาย	ครั้งที่ 5 เรื่องภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้าน(การทำหม้อดินน้ำ)	ครั้งที่ 6 เรื่องภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
1	3.33	3.66	2.66	3.00	4.00	3.66	3.39	มาก
2	3.66	3.33	3.00	3.33	4.00	4.00	3.55	มากที่สุด

3	3.33	4.00	3.00	3.33	4.00	3.66	3.55	**มากที่สุด**
4	4.00	4.00	3.66	4.00	4.00	3.33	3.83	**มากที่สุด**
5	4.00	3.33	3.66	3.66	4.00	4.00	3.78	**มากที่สุด**
6	4.00	3.00	3.00	3.33	3.00	3.66	3.33	**มาก**
7	3.66	3.33	3.66	3.66	4.00	4.00	3.72	**มากที่สุด**
8	3.00	3.00	2.66	3.00	3.00	3.33	3.00	**มาก**
9	3.66	3.33	3.00	3.33	3.00	4.00	3.39	**มาก**
10	4.00	4.00	3.33	4.00	4.00	4.00	3.89	**มากที่สุด**
11	3.33	3.66	3.33	3.66	3.66	4.00	3.61	**มากที่สุด**
12	4.00	4.00	3.66	4.00	4.00	4.00	3.94	**มากที่สุด**
13	4.00	3.00	3.33	3.66	3.66	3.33	3.50	**มากที่สุด**
14	3.66	4.00	3.66	4.00	4.00	4.00	3.89	**มากที่สุด**
15	4.00	3.00	3.66	3.33	4.00	4.00	3.67	**มากที่สุด**
16	4.00	3.00	3.33	3.33	3.66	4.00	3.55	**มากที่สุด**
17	4.00	3.00	4.00	3.66	3.66	3.66	3.66	**มากที่สุด**
ค่าเฉลี่ย (μ)	**3.74**	**3.45**	**3.33**	**3.55**	**3.74**	**3.80**	**3.60**	**มากที่สุด**
σ	**0.33**	**0.42**	**0.39**	**0.33**	**0.38**	**0.26**	**0.39**	**-**
แปลผล	**มากที่สุด**	**มาก**	**มาก**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยรายบุคคลจากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับครูประเมินนักเรียน) พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.60, σ = 0.39)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังข้อมูลตามตาราง

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยรายบุคคลจากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) (4 คะแนน)

คนที่	ครั้งที่ 1 เรื่องวัดพระบรมธาตุสวี	ครั้งที่ 2 เรื่องประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี	ครั้งที่ 3 เรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้าน มโนราห์ (โนราพรึง)	ครั้งที่ 4 เรื่องประเพณีทำบุญรับส่งตายาย	ครั้งที่ 5 เรื่องภูมิปัญญาหัตกรรมพื้นบ้าน (การทำหมาดัก	ครั้งที่ 6 เรื่องภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
1	3.83	3.67	3.83	3.33	4.00	3.67	3.72	มากที่สุด
2	4.00	3.83	3.67	3.67	3.67	3.41	3.71	มากที่สุด
3	3.83	3.33	3.83	3.33	4.00	3.50	3.64	มากที่สุด
4	4.00	3.67	3.67	3.67	3.50	3.60	3.69	มากที่สุด
5	3.83	4.00	3.67	3.67	3.83	3.67	3.78	มากที่สุด
6	3.83	3.83	3.67	3.50	3.50	3.83	3.69	มากที่สุด
7	3.33	3.67	4.00	3.67	3.67	3.50	3.64	มากที่สุด
8	3.33	3.50	3.67	3.50	3.83	3.17	3.50	มาก
9	3.33	3.50	3.67	3.50	3.83	3.83	3.61	มากที่สุด
10	3.00	3.33	3.00	3.67	2.83	3.75	3.26	มาก
11	3.33	3.50	3.33	3.5	3.50	3.75	3.49	มาก
12	3.50	3.67	3.83	3.83	3.50	3.50	3.64	มากที่สุด
13	3.00	3.16	3.33	3.50	3.33	3.66	3.33	มาก
14	3.67	3.50	3.33	3.50	3.33	3.75	3.51	มากที่สุด
15	3.50	3.50	3.33	3.33	3.50	3.50	3.44	มาก
16	3.83	3.50	3.33	3.50	3.67	3.67	3.58	มากที่สุด
17	4.00	3.50	4.00	3.66	3.66	3.67	3.75	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย (μ)	**3.60**	**3.57**	**3.60**	**3.55**	**3.60**	**3.61**	**3.59**	มากที่สุด
σ	**0.33**	**0.21**	**0.28**	**0.14**	**0.28**	**0.17**	**0.24**	-
แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยรายบุคคลจากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.59, σ = 0.24)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้จากการสะท้อนคิดของนักเรียนเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานดังนี้

ด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมรวมถึงแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นสังเกตได้จากการตอบคำถาม การทำใบงานของนักเรียนโดยนักเรียนสามารถเล่าหรือบอกประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ศึกษามารวมถึงการอธิบายขั้นตอน และสาธิตการทำอย่างคล่องแคล่วเช่น การอธิบายขั้นตอนการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน การสาธิตการทำอาหารพื้นบ้านและการฝึกรำท่ารำพื้นฐานของมโนราห์ที่สามารถรำได้สวยงามและถูกต้อง สามารถบอกแนวทางและยกตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น บอกคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีต่อชุมชน

ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ในชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีความสำคัญต่อการสร้างความสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน มีเจตคติที่ดีต่อการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น งานประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี งานประเพณีทำบุญรับส่งตายาย หรือการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน งานหัตถกรรมพื้นบ้าน การแสดงมโนราห์ เป็นต้น มีความตระหนักถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบเดิมทั้งหมด แต่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมโดยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนให้ความสนใจ เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยความตั้งใจ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกทำหัตถกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) การทำอาหารพื้นบ้าน (ใบเหลียงผัดไข่) การแต่งกายด้วยชุดลูกปัดและรำมโนราห์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในงานประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น งานประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี งานประเพณีทำบุญรับส่งตายาย เป็นต้น การสนับสนุนงานศิลปะท้องถิ่นเช่นการชมการแสดงมโนราห์ การมีส่วนร่วมในการบูรณะและดูแลสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่นวัดพระบรมธาตุสวี นอกจากนี้นักเรียนยังนำงานหัตถกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยและใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการสืบสานและส่งต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (μ = 12.06, σ = 1.30) สูงกว่าก่อนเรียน (μ = 6.82, σ = 2.38) เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์พบว่ามีคะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 80 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูงถึงสูงมากและมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 64.92 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูง

2. ผลการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับครูประเมินนักเรียน) พบว่าความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.60, σ = 0.39) โดยในการประเมินครั้งที่ 1-3 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในการประเมินครั้งที่ 4-6 โดยการประเมินครั้งที่ 1 เรื่องวัดพระบรมธาตุสวีมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.74) การประเมินครั้งที่ 2 เรื่องประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวีมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก (μ = 3.45) การประเมินครั้งที่ 3 เรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้านมโนราห์มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

(μ = 3.33) การประเมินครั้งที่ 4 เรื่องประเพณีทำบุญรับส่งตายาย มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.55) การประเมินครั้งที่ 5 เรื่องภูมิปัญญาด้านหัตกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.74) และการประเมิน ครั้งที่ 6 เรื่องภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 3.80) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด

2.2 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) พบว่ามีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.59, σ = 0.24) โดยในการประเมินครั้งที่ 2 และ 4 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในการประเมินครั้งที่ 3 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 6 ซึ่งการประเมินครั้งที่ 1 เรื่องวัดพระบรมธาตุสวีมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.60) การประเมินครั้งที่ 2 เรื่องประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวีมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.57) การประเมินครั้งที่ 3 เรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้านมโนราห์ มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.60) การประเมินครั้งที่ 4 เรื่องประเพณีทำบุญรับส่งตายายมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.55) การประเมินครั้งที่ 5 เรื่องภูมิปัญญาด้านหัตกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) มีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.60) และการประเมินครั้งที่ 6 เรื่องภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 3.61)

2.3 ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสะท้อนคิดของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับการประเมินของครูเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในรายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานพบว่า

ด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมรวมถึงแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นสังเกตได้จากการตอบคำถามการทำใบงานของนักเรียนโดยนักเรียนสามารถเล่าหรือบอกประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ศึกษามารวมถึงการอธิบายขั้นตอนและสาธิตการทำอย่างคล่องแคล่วเช่น การอธิบายขั้นตอนการทำหัตถกรรมพื้นบ้านการสาธิตการทำอาหารพื้นบ้านและการฝึกรำท่ารำพื้นฐานของมโนราห์ที่สามารถรำได้สวยงามและถูกต้องสามารถบอกแนวทางและยกตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นบอกคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนได้

ด้านความรู้สึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่ในชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่มีความสำคัญต่อการสร้างความสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน มีเจตคติที่ดีต่อการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น งานประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี งานประเพณีทำบุญรับส่งตายาย หรือการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านงานหัตถกรรมพื้นบ้าน การแสดงมนโนราห์ เป็นต้น มีความตระหนักถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบเดิมทั้งหมด แต่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมโดยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนให้ความสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยความตั้งใจ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกทำหัตถกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) การทำอาหารพื้นบ้าน (ใบเหลียงผัดไข่) การแต่งกายด้วยชุดลูกปัดและรำมโนราห์รวมถึงการมีส่วนร่วมในงานประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น งานประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี งานประเพณีทำบุญรับส่งตายาย เป็นต้น การสนับสนุนงานศิลปะท้องถิ่นเช่นการชมการแสดงมโนราห์ การมีส่วนร่วมในการบูรณะและดูแลสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นวัดพระบรมธาตุสวี นอกจากนี้นักเรียนยัง

นำงานหัตถกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยและใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการสืบสานและส่งต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ระหว่างร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 80 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูงถึงสูงมากและมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 64.92 แสดงถึงนักเรียนมีพัฒนาการในระดับสูงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น ข้อที่ 1 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพธรรมชาติ สถานการณ์ สถานที่จริงโดยบูรณาการเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนของผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงภายใต้การมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครองและชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางด้านความคิดอยู่เสมอสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานโดยสาระสำคัญคือการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องเกิดจากการกระทำหรือลงมือปฏิบัติ (Active Process) โดยประยุกต์ความรู้หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาผนวกกับความรู้ใหม่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการในการคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับงานวิจัยปัทมา นันทดิลก (2564) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การนำเข้าสู่บทเรียนที่แท้จริงจะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัส "ธรรมชาติที่แท้จริงขององค์ความรู้นั้น" เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การอ่านหนังสือ การทดลอง การพูดคุยและการประชุม 2) การสอนเป็นกระบวนการเรียนรู้ต้องมีการจัดสรรเวลาให้ขั้นตอนนี้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นธรรมชาติของผู้เรียนที่จะต้องมีการสะท้อนคิดอยู่ตลอดเวลา เช่น การเขียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ การบันทึกการเรียนรู้การทำการบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน 3) ขั้นตอนที่ผู้เรียนจัดวางองค์ความรู้ใหม่ผสานกับองค์ความรู้เก่าด้วยตนเอง เช่น การเขียนแผนภาพมโนทัศน์ (Mind Mapping) การสรุปการเรียนรู้ออกมาเป็นรูปแบบหรือกรอบความคิด การนำเสนอผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การสรุปบทเรียนผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติอีกครั้งเพื่อพิสูจน์การเรียนรู้ของตนเองว่าเข้าใจได้ถูกต้องหรือไม่เพื่อรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงสำหรับดำเนินการเรียนรู้

2. จากผลการวิจัยพบว่าความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานโดยมีผลการวิเคราะห์จากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับครูประเมินนักเรียน) พบว่าความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุดและผลการวิเคราะห์จากแบบประเมินความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง) พบว่ามีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นข้อที่ 2 จากงานวิจัยเห็นได้ว่าความตระหนักคือภาวะที่รับรู้ทางจิตใจซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับความรู้หรือประสบการณ์โดยตรงผ่านสภาพแวดล้อมได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้เกิดการรับรู้นำไปสู่การประเมินค่าและเห็นคุณค่าซึ่งการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนนั้นเกิดความภาคภูมิใจเห็นความสำคัญความรักในวัฒนธรรมที่ดีงามสอดคล้องกับงานวิจัยของนพวรรณ ยอดธรรม (2558) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านมีคะแนนความเข้าใจและพฤติกรรมความตระหนักทางวัฒนธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองผลจากแบบสังเกตพฤติกรรมพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านมีพฤติกรรมความตระหนักทางวัฒนธรรมมากขึ้น สามารถส่งเสริมความตระหนักทางวัฒนธรรมในเด็กปฐมวัยได้โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับระบบสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมและเรียนรู้นอกห้องเรียนให้เด็กแสดงความสามารถออกมาให้มากที่สุด ฝึกคิด ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดองค์ความรู้และส่งผลต่อพฤติกรรมความตระหนักทางวัฒนธรรมที่ถาวรต่อไป

3. จากผลการวิจัยพบว่าความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสะท้อนคิดของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินของครูพบว่า ด้านความรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ โดยนักเรียนสามารถเล่าประวัติศาสตร์และความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ศึกษาได้ เช่น วัดพระบรมธาตุสวี และประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุ สาธิตขั้นตอนหรือทักษะ เช่น การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน (หมาตักน้ำ) และการทำอาหารพื้นบ้าน (ใบเหลียงผัดไข่) ได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถอธิบายแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีเผยแพร่วัฒนธรรม ด้านความรู้สึกนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชนและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความสามัคคีในชุมชนมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อแสดงออกถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น การเข้าร่วมประเพณีแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุสวี ประเพณีทำบุญรับส่งตายายและการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงความเข้าใจว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบเดิมทั้งหมดแต่ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ ด้านพฤติกรรมนักเรียนได้แสดงออกถึงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเรียนรู้และตระหนักถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยนักเรียนให้ความตั้งใจและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมระหว่างกิจกรรม เช่น สำรวมขณะเข้าชมสถานที่สำคัญและตั้งใจฟังวิทยากร มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ฝึกรำโนราห์ และทำอาหารพื้นบ้านด้วยความตั้งใจรวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการชักชวนให้คนรอบตัวเข้าร่วมกิจกรรมและใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ อีกด้วยซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยส่งเสริมทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างครบถ้วน นักเรียนไม่เพียงเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม แต่ยังแสดงความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินภา สุนทรวิสัย (2564) ผลการวิจัยที่พบว่าค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีระดับค่านิยมมากที่สุดเนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นไม่ได้มีเพียงการจัดรูปแบบการสอนแบบบรรยายการจดบันทึกเท่านั้นแต่การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นวิธีการที่ตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียนและเน้นผู้เรียนเป็นหลักจากการทำกิจกรรมโดยมีการลงพื้นที่สัมผัสชุมชนที่แท้จริงและมีการทำงานกลุ่มมีการสัมภาษณ์ ทดลองทำสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนนั้นเกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญความรักในวัฒนธรรมที่ดีงามตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยไม่ลืมรากเหง้าของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุดดังนั้น

1. ครูผู้สอนควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ และในรายวิชาที่มีบริบทของเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนในด้านเจตคติและการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานบูรณาการในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นนำไปสู่การอนุรักษ์เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับในแต่ละระดับชั้น

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นนอกเหนือจากความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และเจตคติ เป็นต้น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานที่จริง ได้ลงมือปฏิบัติจริงฝึกการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างสร้างสรรค์และยังส่งผลต่อเจตคติของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวดี ดวงใจ. (2560). *การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ เรื่องประวัติศาสตร์เมืองลำปางเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

นพวรรณ ยอดธรรม. (2558). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมความตระหนักทางวัฒนธรรมในเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจพร พลไกร. (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชั่น (Gamification) สำหรับนักเรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning loss) ในสถานการณ์การโควิด-19 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร,

ปัทมา นันทดิลก. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2562). เกณฑ์การให้คะแนน : เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงตรงและยุติธรรม. กรุงเทพฯ*: วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โรงเรียนวัดนาสัก. (2565). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self–Assessment Report : SAR)*. ชุมพร: โรงเรียนวัดนาสัก.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศิรินภา สุนทรวิสัย. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* มหาสารคาม: *วารสารคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*,

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานผลการศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้เรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2566 http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1932

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

The Development of a Learning Management Plan to Enhance Sight-Reading Skills Using the Backward Design Approach for Saxophone Students at the College of Dramatic Arts

อรปรียา วิริโยธิน* วรินธร สีเสียดงาม ณัฐศรัณย์ ทฤษฎิคุณ

Ornpreeya Wiriyothin* Warinthorn Sisiadngam, Natsarun Tissadikun

สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*

Music Education Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.,อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา[2,3]

Assistant Professor Dr., Doctoral Thesis Advisor, Rajabhat Bansomdejchaopraya University

Ornpreeya.w@cdapt.bpi.ac.th

Received: January 18, 2025 **Revised:** February 25, 2025 **Accepted:** March 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียน หลังจากผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบหลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนที่เรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือเอกแซกโซโฟน จำนวน 15 คน ที่เรียนมาแล้วไม่เกิน 3 ปี ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน 2) สื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน 3) เกณฑ์ประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 16 ชั่วโมง 2) ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตแบบฉับพลันของผู้เรียนนั้นมีความแตกต่างกันทางนัยยะสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($M = 17.40$, $SD = 1.12$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 11.30$, $SD = 1.29$) 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันนั้นมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี ($M = 4.39$, $SD = 0.63$)

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการสอนแบบย้อนกลับ ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน แซกโซโฟน

Abstract

This research aimed to: 1) develop a learning management plan to enhance sight-reading skills based on the flipped classroom approach; 2) examine students' sight-reading achievement after participating in learning activities based on the developed plan; and 3) study students' satisfaction with the learning management plan to enhance sight-reading skills based on the flipped classroom approach after the learning activities. The sample group consisted of 15 saxophone students from the College of Dramatic Arts in the second semester of the 2024 academic year, who had been studying the instrument for no more than 3 years. The research instruments included: 1) a learning management plan to enhance sight-reading skills, 2) instructional media for sight-reading enhancement, 3) an evaluation rubric for sight-reading skills, and 4) a questionnaire on students' satisfaction with the sight-reading learning activities. The statistics used were mean and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) three learning management plans to enhance sight-reading skills based on the flipped classroom approach were developed, with a total duration of 16 hours; 2) the students' sight-reading achievement showed a statistically significant difference at the .05 level, with the post-test mean score (M = 17.40, SD = 1.12) higher than the pre-test mean score (M = 11.30, SD = 1.29); and 3) the students' overall satisfaction with the learning management plan for enhancing sight-reading skills was at a good level (M = 4.39, SD = 0.63).

Keywords: Learning Management Plan, Flipped Classroom Approach, Sight-Reading Skills, Saxophone

บทนำ

วิทยาลัยนาฏศิลป เป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาจุดมุ่งหมายพัฒนาทักษะวิชาชีพ ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ทั้งไทยและสากล มีการจัดการเรียนการสอนโดยจัดตามกลุ่มภาควิชา 3 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางค์ไทย และภาควิชาศิลปสากล ซึ่งในภาควิชาศิลปสากล ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสาระดนตรีสากล กลุ่มสาระคีตศิลปสากล และกลุ่มสาระนาฏศิลป์สากล โดยจุดมุ่งหมายในการสำเร็จการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลปในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและประกาศนียบัตรวิชาชีพนั้น คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติดนตรีหรือนาฏศิลป์ที่ผู้เรียนได้เลือกเรียน รวมไปถึงการบูรณาการความรู้ทักษะที่นักเรียน มีนั้นนำมาเผยแพร่ได้ ซึ่งในการที่ผู้เรียนสามารถสำเร็จการศึกษาได้นั้น ครูผู้สอนต้องบ่มเพาะความรู้พื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อเครื่องมือที่นักเรียนเลือกเรียนให้เข้าใจจนผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้ (วิทยาลัยนาฏศิลป, 2562)

แซกโซโฟน เป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีที่มีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระดนตรีสากลของวิทยาลัยนาฏศิลปทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในการเรียนการสอนปฏิบัติแซกโซโฟนนั้นตามหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป ผู้เรียนจะต้องรู้ในเรื่องการอ่านโน้ต

ร้องโน้ต เขียนโน้ต หลักและวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีสากลเบื้องต้น การปฏิบัติดนตรีเดี่ยวและรวมวงโดยเน้นเทคนิคการปฏิบัติด้วยการแสดงออกอย่างมีคุณภาพการประเมินพัฒนาการทางทักษะดนตรีสากลของตนเองหลังจากการฝึกปฏิบัติ (วิทยาลัยนาฏศิลป, 2562) ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเอกเครื่องมือแซกโซโฟนนั้นมีสิ่งหนึ่งที่พบเจอตลอดการเรียนการสอนคือการอ่านโน้ต ทักษะการอ่านโน้ตมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนหรือการฝึกปฏิบัติแซกโซโฟน โดยเฉพาะการอ่านโน้ตฉับพลันเพื่อให้นักเรียนอ่านโน้ตได้เร็วและถูกต้องในการฝึกปฏิบัติ ส่งเสริมให้นักเรียนนำไปใช้ในอนาคต ดังที่ Angela Beth Space, (2003) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านโน้ตฉับพลันว่า การอ่านโน้ตฉับพลันเป็นส่วนสำคัญของการเป็นนักดนตรีทุกคน และเป็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับนักดนตรีทุกระดับที่ต้องตระหนักได้ว่าความก้าวหน้าในอาชีพการแสดงจะถูกลดทอนลง เมื่อไม่มีทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันนักดนตรีนักเรียนที่ไม่สามารถอ่านโน้ตแบบฉับพลันได้จะใช้เวลานานขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางดนตรี

โดยในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติเอกเครื่องมือแซกโซโฟน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนที่เริ่มเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปช่วงเวลาไม่เกิน 3 ปี นั้น มีปัญหาการอ่านโน้ตฉับพลัน โดยปัญหาที่กล่าวมานั้นทราบจากการวัดและประเมินผลด้านการอ่านโน้ต รวมไปฝึกการสังเกตผู้เรียนจากการฝึกซ้อมการบรรเลงเดี่ยวและรวมวงนั้น พบว่านักเรียนกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถอ่านโน้ตได้ถูกต้องและรวดเร็วได้ ส่งผลให้นักเรียนจะต้องทำการฝึกซ้อมโน้ตนั้น ๆ เป็นเวลานานมากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้เมื่อนักเรียนใช้เวลาในการอ่านโน้ตนานขึ้นทำให้ระยะเวลาในการเรียนหรือการฝึกซ้อมเรื่องอื่นนั้น ๆ น้อยลงไปทำให้ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์รวมไปถึงครูผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อ ๆ ไปต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และเมื่อนักเรียนไม่สามารถอ่านโน้ตได้คล่องทำให้ไม่มีกำลังใจในการฝึกซ้อม ซึ่งในส่วนนี้ครูผู้สอนต้องศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการอ่านโน้ตฉับพลัน เพื่อจัดเนื้อหาสาระการที่เหมาะสม รวมไปถึงวิธีการสอนเทคนิคการสอน เพื่อกระตุ้นนักเรียนให้มีผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

การเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางเป็นการที่ผู้เรียนและครูมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันในการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมทักษะของผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่าแนวการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) ที่มุ่งเน้นที่ชิ้นงานมีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ครูและผู้เรียนได้ร่วมกันพัฒนา และส่งเสริมทักษะของผู้เรียน ดังงานวิจัยของ Jessica Paige Warner, (2010) ได้กล่าวว่า การศึกษากับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้หลักสูตรดนตรีแนวการสอนแบบย้อนกลับและทฤษฎีของบลูมนั้น ผู้เรียนมีการพัฒนาในการเรียนดีขึ้นและสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ นั้น ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนดึงศักยภาพของตนเองออกมา โดยจะแสดงได้ชัดจากชิ้นงานที่ครูได้ตั้งเป้าหมายไปเมื่อตอนต้น ซึ่งแนวทางการสอนย้อนกลับนั้นเป็นเหมือนเข็มทิศในการจัดการเรียนการสอนว่าครูผู้สอนต้องพึงตระหนักอยู่เสมอว่า (เดชกุล มัทวานุกูล, 2559 อ้างอิงจาก Wiggins and McTighe, 1998) Wiggins and McTighe ผู้คิดค้นแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สิ่งที่สำคัญในการใช้แนวการสอนแบบย้อนกลับ คือ 1) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 2) กำหนดชิ้นงานหรือหลักฐานทางพฤติกรรม และ 3) วางแผนกิจกรรมเพื่อร้อยเรียงสู่ชิ้นงานที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น ซึ่งในการวัดผลนั้นเราต้องคำนึงถึงความเข้าใจคงที่ผู้เรียนจะได้หลังจากการเรียนโดยสิ่งนี้จะแสดงออกจากมาจากการบรรเลงหลังจากผ่านการเรียนไปแล้วนั้น การเลือกบทเพลงในการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น โดยเป็นความรับผิดชอบของครูผู้สอนในการเลือกบทเพลงให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง ทั้งการเรียนรู้ในทางทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนแบบย้อนกลับเป็นแนวทางการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายทางปรัชญา และการสอนที่จะช่วยให้ครูผู้สอน

สามารถเลือกเพลงและสื่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ นำไปสู่การฝึกซ้อมและการปฏิบัติที่ดีของผู้เรียน

สิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนนั้น คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เปรียบดังเข็มทิศในการจัดการเรียนการสอนของครูว่าจะสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรอย่างไร จะจัดเรียงเนื้อหาสาระอย่างไร จะใช้สิ่งใดเป็นการวัดและประเมินผล ซึ่งแผนกิจกรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญสำหรับครูให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นลำดับขั้นตอนนั้นเองด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำแนวทางการสอนแบบย้อนกลับมาพัฒนาแผนการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน สำหรับนักเรียนแซกโซโฟนวิทยาลัยนาฏศิลป และนำไปสู่การปฏิบัติแซกโซโฟนที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนหลังจากผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะ การอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป หลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 และนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 เครื่องมือเอกแซกโซโฟน จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 วิทยาลัยนาฏศิลป

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 และนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 เครื่องมือเอกแซกโซโฟน จำนวน 15 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 วิทยาลัยนาฏศิลป ที่เรียนมาแล้วไม่เกิน 3 ปี เนื่องจากนักเรียนขาดความแม่นยำเรื่องการอ่านโน้ตฉับพลัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 4 ชิ้น มีดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ของหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ พุทธศักราช 2562 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีสากล และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาดุริยางค์สากล ศึกษาเอกสาร แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน และขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2) ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ให้ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านดนตรีศึกษา และด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพค่าดัชนี ความสอดคล้อง และนำข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

2.2 สื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษา เอกสาร ตำรา ขอบข่ายในเรื่องวิธีการสร้างสื่อการสอนเพื่อเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน

2) ดำเนินการสร้างสื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ สื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา และด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพเพื่อตรวจสอบคุณภาพค่าดัชนีความสอดคล้องและนำข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

2.3 เกณฑ์ประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป (scoring rubric) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ของหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ พุทธศักราช 2562 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีสากล และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาดุริยางค์สากล ศึกษาเอกสาร แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะแบบรูบริค

2) ดำเนินการสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะเรื่องการอ่านโน้ตฉับพลัน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เกณฑ์ประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา และด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพค่าดัชนีความสอดคล้องและนำข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ

2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับนักเรียนแซกโซโฟนวิทยาลัยนาฏศิลป ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา และด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ค่าดัชนีความสอดคล้องและนำข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การประเมินจาก แบบประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ที่สร้างขึ้นโดยให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้จนครบ

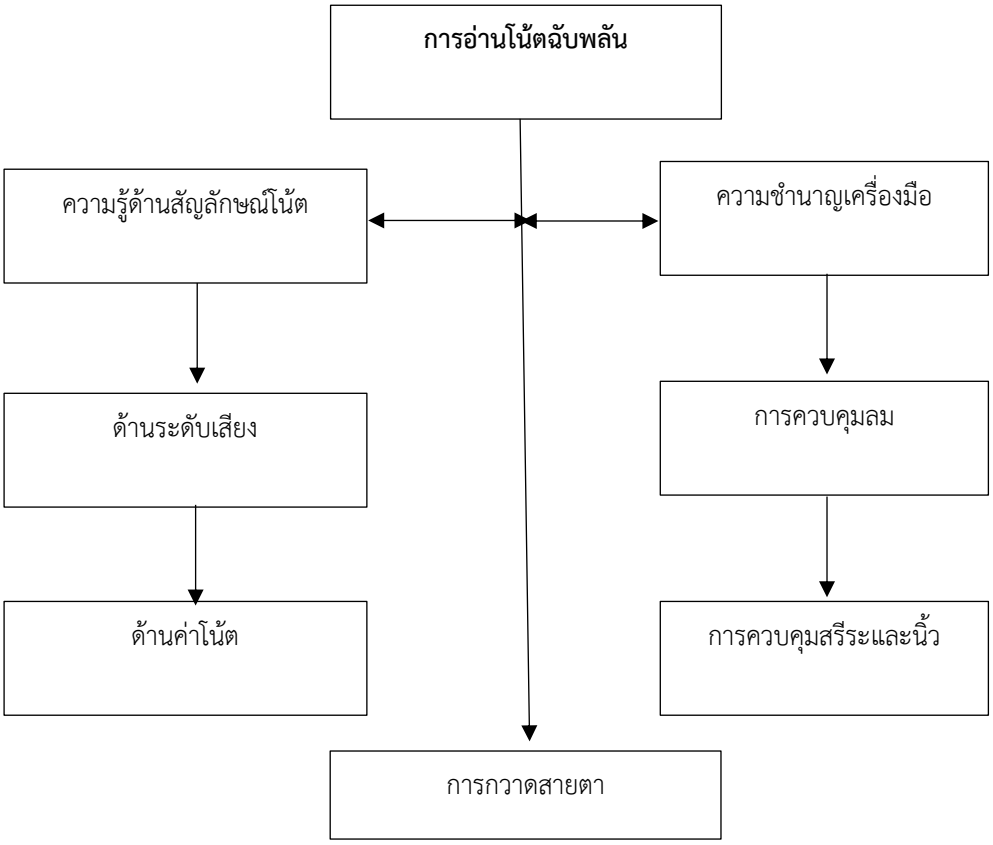
3.3 ผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์การประเมินจากแบบประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลปอีกครั้ง จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

3.4 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน จากนั้นนำผลที่ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

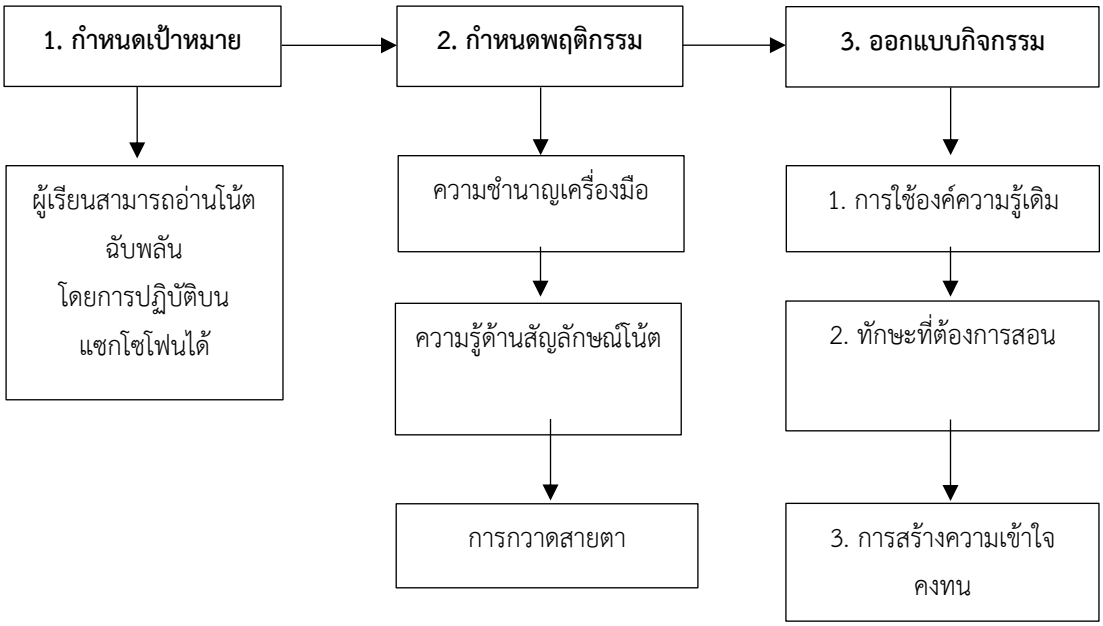
ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ การสร้างแผนการสอน หลักสูตรนาฏดุริยางค์ แนวทางการสอนแบบย้อนกลับ และการเสริมสร้างทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันนั้นจนทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ซึ่งภายในแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนั้นจะประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อแผน ค่าโน้ต ระดับเสียง และวิธีการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 4 ชั่วโมง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ชื่อแผน หลักการอ่านโน้ตให้ถูกต้องและรวดเร็ว เวลา 4 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อแผน การอ่านโน้ตฉับพลันเพื่อการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 8 ชั่วโมง สื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับ นักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป และเกณฑ์ประเมินทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะผู้วิจัยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการพัฒนาการฝึกทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน รวมไปถึงการร้อยเรียงเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักในการพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน

จากภาพที่ 1 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักในการพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ที่ผู้ฝึกต้องมีทักษะดังกล่าวเพียงพอเพื่อที่จะตอบสนองต่อการอ่านโน้ตฉับพลัน ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ด้านสัญลักษณ์โน้ต ซึ่งผู้ฝึกต้องมีความรู้ความเข้าใจในการอ่านโน้ตทั้งด้านระดับเสียงและค่าโน้ต และความชำนาญในเครื่องมือ เพื่อจะตอบสนองต่อสมองเมื่อรับสารในการอ่านโน้ต แล้วปฏิบัติเครื่องมือได้อย่างทันท่วงที โดยอีกสิ่งนึงที่สำคัญคือ การกวาดสายตา ในส่วนนี้ คือ การที่เราจะต้องฝึกมองโน้ตเป็นภาพกว่าหรือดูทิศทางของโน้ตเป็นภาพรวม เพื่อที่จะรับสารและส่งการจากสมองสู่การปฏิบัติเครื่องมือ ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปจะทำให้ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันนั้น ไม่แข็งแรง เปรียบเทียบได้จากการอ่านหนังสือที่มีการเรียงอักษรหรือสระผิดแต่เรายังคงสามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวการสอนย้อนกลับ

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยได้ถอดองค์ประกอบหลักในการพัฒนาการอ่านโน้ตฉับพลันมาพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการของแนวการสอนแบบย้อนกลับมาผนวกรวม เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่กำหนด โดยหลักการของแนวการสอนแบบย้อนกลับ คือ การกำหนดเป้าหมาย กำหนดพฤติกรรม และจึงออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียนเกิดขึ้นโดยสิ่ง ๆ นั้นสามารถวัดได้ และในการออกแบบกิจกรรมต้องคำนึงถึง 3 ขั้นตอนในการออกแบบกิจกรรมนั้น คือ ขั้นแรก การนำองค์ความรู้เดิมมาสอน ขั้นที่ 2 การนำเสนอเรื่องที่ต้องการจะสอน ในแผนการจัดการเรียนรู้นี้ มุ่งเน้นไปที่การอ่านโน้ตฉับพลันโดยใช้เทคนิคการกวาดสายตาในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงจัดทำสื่อการสอนเพื่อพัฒนาในส่วนนี้ คือ สื่อการสอนที่มีดนตรีประกอบ เพื่อเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนนั้นสามารถบรรเลงต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และยังคงกวาดสายต่ออ่านโน้ตต่อไปได้ และขั้นตอนที่ 3 คือ การสร้างความเข้าใจคงทน ในแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะนี้เน้นไปที่การทำซ้ำ และเพิ่มความซับซ้อน เพื่อที่จะให้นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันให้แข็งแรงยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนหลังจากผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ผู้วิจัยได้ใช้สถิติทดสอบค่าที่ แบบ t–pair สถิติการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันก่อนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป หลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติทดสอบค่าที่แบบ t–pair สถิติการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน หลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว

ผลการวิจัย

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ได้ผลการวิจัยซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

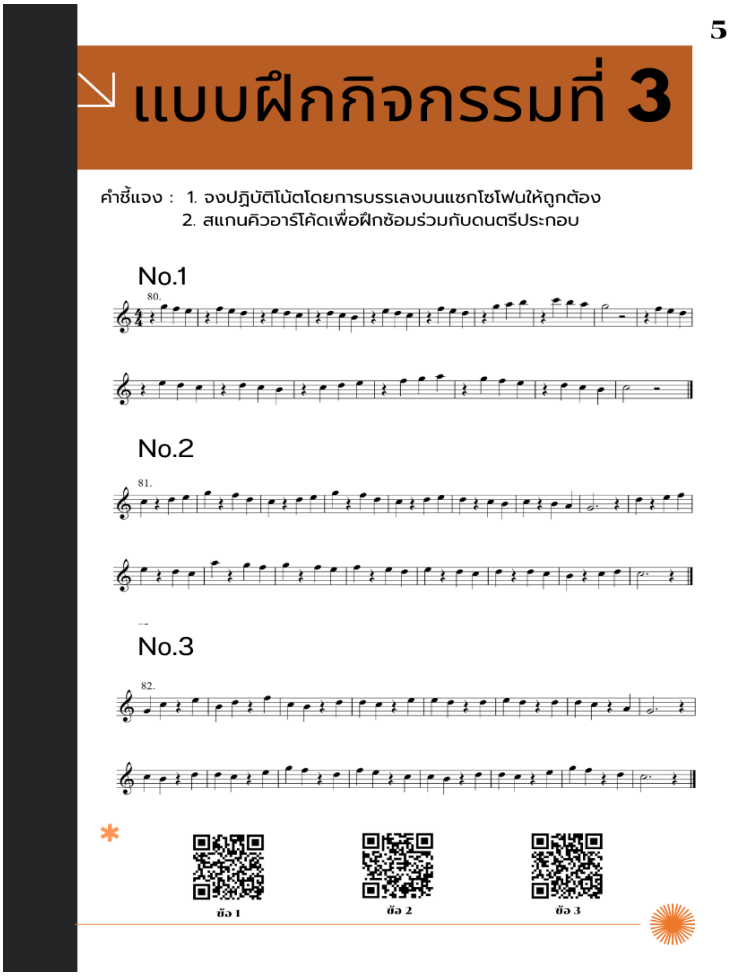
ตอนที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ประกอบได้ด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อแผน ค่าโน้ต ระดับเสียงและวิธีการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 4 ชั่วโมง
2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ชื่อแผน หลักการอ่านโน้ตให้ถูกต้องและรวดเร็ว เวลา 4 ชั่วโมง
3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อแผน การอ่านโน้ตฉับพลันเพื่อการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 8 ชั่วโมง

ระยะเวลาทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง มีจุดประสงค์หลัก คือ ผู้เรียนสามารถอ่านโน้ตฉับพลันและปฏิบัติบนแซกโซโฟนได้

ภาพที่ 3 คิวอาร์โค้ด (QR Code) แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

ภาพที่ 4 คิวอาร์โค้ด (QR Code) สื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตาม แนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

ภาพที่ 5 ตัวอย่างสื่อการสอนเสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตาม
แนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

ตอนที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรู้ ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับสำหรับ นักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป

การเปรียบเทียบ	N	Mean	SD	t	sig
ก่อนเรียน	15	11.30	1.29	26.59	.00
หลังเรียน	15	17.40	1.12		

*p>.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนมีความแตกต่างกันทางนัยยะสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียน (M = 17.40, SD = 1.12) ซึ่งมากกว่าก่อนเรียน (M = 11.30, SD = 1.29) จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป มีผลการเรียนที่ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบจากค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 การศึกษาผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป หลังจากผ่านการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว

พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.63 (M = 4.39, SD = 0.63) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยที่อยู่ระดับมากที่สุด คือ ข้อคำถามที่ว่า “สื่อการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง” โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.47 และ “สื่อการสอนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อผู้ใช้งาน” โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.62

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ผู้วิจัยขอนำเสนอการสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน โดยประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อแผน ค่าโน้ต ระดับเสียง และวิธีการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 4 ชั่วโมง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ชื่อแผน หลักการอ่านโน้ตให้ถูกต้องและรวดเร็ว เวลา 4 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อแผน การอ่านโน้ตฉับพลัน เพื่อการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 8 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง

2. ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนหลังจากผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป โดยเป็นการนำคะแนน ก่อนเรียน–หลังเรียน มาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนมีเฉลี่ยหลังเรียน อยู่ที่ 17.40 และมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 11.30 ซึ่งค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนทุกคน มีผลคะแนนหลังเรียนอยู่ในระดับดี

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.39 ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน โดยประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผนการจัดการ

เรียนรู้ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อแผน ค่าโน้ต ระดับเสียงและวิธีการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 4 ชั่วโมง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ชื่อแผน หลักการอ่านโน้ตให้ถูกต้องและรวดเร็ว เวลา 4 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชื่อแผน การอ่านโน้ตฉับพลันเพื่อการปฏิบัติบนแซกโซโฟน เวลา 8 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง มีจุดประสงค์หลัก คือ ผู้เรียนสามารถอ่านโน้ตฉับพลันและปฏิบัติบนแซกโซโฟนได้ โดยในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ฯ แนวทางการสอนแบบย้อนกลับ การอ่านโน้ตฉับพลันและการปฏิบัติแซกโซโฟน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปตรวจคุณภาพเครื่องมือกับผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นคะแนนที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของเครื่องมือดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริง แผนการจัดการเรียนรู้นี้ เป็นแผนที่สร้างตามแนวการสอนแบบย้อนกลับโดยในขั้นตอนการสร้างนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน เพื่อจัดทำเนื้อหาและจุดประสงค์ให้เหมาะสมรวมไปถึงการคัดเลือกบทเพลงเพื่อวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา, และปริญญา ทองสอน (2562) เรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบย้อนกลับร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เอกนาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การบวก ลบ เอกนาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พหุนาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การบวก ลบ พหุนาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การคูณ พหุนาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การหาร พหุนาม โดยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจน ความเป็นไปได้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ซึ่งจะเห็นได้ว่าแผนการจัดการเรียนการสอนของงานผู้วิจัยและของกัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา และปริญญา ทองสอน (2562) มีการแบ่งเนื้อหาออกอย่างชัดเจนซึ่งหลักการในสอนแบบย้อนกลับ คือ การทอดองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนตามองค์ความรู้นั้น ๆ ผ่านชิ้นงาน โดยเนื้อหาจะไล่จากง่ายไปหายาก หรือไล่จากองค์ความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อค่อย ๆ เสริมสร้างสิ่งใหม่หรือเนื้อหาใหม่ที่ต้องการสอดแทรกนั้นเอง

2. ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนหลังจากผ่านการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป โดยเป็นการนำคะแนนก่อนเรียน - หลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันของผู้เรียนมีเฉลี่ยหลังเรียน อยู่ที่ 17.40 และมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 11.30 ซึ่งค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนทุกคน มีผลคะแนนหลังเรียนอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐ เชียงทอง (2555) เป็นงานวิจัยเรื่องแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านโน้ตแรกเห็นแบบมีดนตรีประกอบสำหรับกีต้าร์คลาสสิกในระดับชั้นต้นมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 46.13 และหลังเรียนอยู่ที่ 74.44 และภานุมาศ ถิรธรรมนุกูล (2560) ได้ทำงานวิจัย เรื่อง ชุดการสอนทักษะการอ่านโน้ตแรกเห็นเบื้องต้นสำหรับกีต้าร์ไฟฟ้าซึ่งในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยดังกล่าว เป็นการเก็บข้อมูลแบบก่อนเรียนและหลังเรียนทุก ๆ หัวข้อ ซึ่งงานวิจัยทั้ง 2 ชิ้น ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา การอ่านโน้ตฉับพลัน โดยใช้การเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลัง โดยงานวิจัยทั้ง 2 ชิ้น พบว่าหลังจากใช้เครื่องมือในงานวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตนั้นกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนพัฒนาขึ้น

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลัน ตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.39 ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี เนื่องจากแผนการจัดการเรียนเป็นการจัดทำเนื้อหาที่ไล่จากเรื่องที่นักเรียนมีความรู้อยู่เดิมค่อย ๆ เพิ่มเทคนิคการอ่านโน้ตฉับพลัน และยังมีสื่อการสอนที่เป็นแบบฝึกทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันที่เป็นรูปแบบออนไลน์ และยังมีดนตรีประกอบในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้

มีพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตได้ดี เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อพบข้อคำถามที่มีระดับมากที่สุด มีทั้งหมด 2 ข้อ “สื่อการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง” โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.47 และ “สื่อการสอนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อผู้ใช้งาน” โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 4.58 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.62 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญกนก ปิยะนิตย์, มานพ แจ่มกระจ่าง และสิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา (2563) เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนความพึงพอใจต่อชุดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.66 ในระดับมากที่สุด โดยงานของผู้วิจัยและงานวิจัยของบุญกนก ปิยะนิตย์, มานพ แจ่มกระจ่าง และสิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา มีจุดที่คล้ายกัน คือ ข้อคำถามที่ว่า“นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการ เรียนการสอน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง” มีค่าเฉลี่ยที่ 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการศึกษาสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงงานวิจัยของบุญกนก ปิยะนิตย์, มานพ แจ่มกระจ่าง และสิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา (2563) ได้นำแนวทางการสอนแบบย้อนกลับที่นำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมาพัฒนาชุดการสอนเหมือนกับงานวิจัยของผู้วิจัย ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้การจัดการเนื้อหาสาระและวิธีการสอนนั้นมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ (Kuh et al., 2008) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้เรียนมีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยความพึงพอใจนี้เกิดขึ้นได้ทั้งบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน หรือแม้กระทั่งกิจกรรมที่จัดการเรียนการสอนที่จัดให้แก่ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะหลังจากทำการวิจัยไว้ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้และแนวการสอนแบบย้อนกลับให้เข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอนควรสามารถปฏิบัติเครื่องมือแซกโซโฟนได้ เนื่องจากในแผนการจัดการเรียนการสอนนั้นมีขั้นกิจกรรมที่ผู้สอนต้องสาธิตให้ผู้เรียนดูและการสังเกตปัญหาของผู้เรียน เพื่อแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้เสริมทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันตามแนวทางการสอนแบบย้อนกลับ สำหรับนักเรียนแซกโซโฟน วิทยาลัยนาฏศิลป ไปใช้ในกลุ่มทดลองอื่น ๆ

2. ควรขยายเวลาในการทดลองเนื่องจากในแบบฝึกทักษะการอ่านโน้ตฉับพลันได้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องการฝึกความชำนาญเครื่องมือ ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการควบคุมเครื่องมือได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา และปริญญา ทองสอน. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบย้อนกลับร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 13*(1), 1-15.

ณัฐ เชียงทอง. (2555). *แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านโน้ตแบบแรกเห็นแบบมีดนตรีประกอบสำหรับกีต้าร์คลาสสิคในระดับชั้นต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล).

เดชกุล มัทวานุกูล.(2559). *การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design).* สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2564, จาก https://piladda.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/06/backward-design.pdf

บุญกนก ปิยะนิตย์, มานพ แจ่มกระจ่าง, และสิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา. (2563). การพัฒนาชุดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ เรื่อง การใช้โปรแกรม Microsoft PowerPoint สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15*(2), 1–15.

ภานุมาส ถิรธรรมานุกูล. (2560). *ชุดการสอนทักษะการอ่านโน้ตแรกเห็นเบื้องต้นสำหรับกีต้าร์ไฟฟ้า.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล).

วิทยาลัยนาฏศิลป. (2562). *หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ปรับปรุง 2562).* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.

วิทยาลัยนาฏศิลป. (2562). *หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2562 ประเภทวิชาศิลปกรรม.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.

Angela Beth Space. (2003). *A Review Of Sight-Reading Research And Methodologies With Implications For Saxophone Pedagogy.* (Doctor Of Musical Arts, University Of Miami, U.S.A)

Jessica Paige Warner. (2010). *The Construction of an Elementary Music Curriculum Utilizing Backward Design and Bloom's Taxonomy*. (Honors Program of Liberty University). *Music Education, 106*(3), 54-59. DOI: 10.1177/0027432119893735 http://journals.sagepub.com/home/mej

Kuh, G. D., Cruce, T. M., Shoup, R., Kinzie, J., & Gonyea, R. M. (2008). Unmasking the effects of student engagement on first-year college grades and persistence. *The Journal of Higher Education, 79*(5), 540–563. https://doi.org/10.1353/jhe.0.0019

การพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม

Development Of A Music Culture Learning Set, Thai Phanom District, Nakhon Phanom Province For First Year Music Education Students, Nakhon Phanom University

สุวัฒน์ ดวงรัตน์[*] บพิตร เค้าหัน

Suwat Doungrat[*], Bophit Khaohan

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด[*]

Master of Education student in Music Education, Roi Et Rajabhat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด[2]

Assistant Professor, Ph.D., Music Education Program, Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University

concento_fortrumpet2011@hotmail.com

Received: February 19, 2025 **Revised:** March 13, 2025 **Accepted:** March 22, 2025

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ หลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมมีพัฒนาการของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีระยะเวลาที่ทำการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ 2567 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2568 ข้อมูลภาคสนามได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตและชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ผลวิจัยพบว่า วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางดนตรีวัฒนธรรมดนตรี ประกอบด้วย วงดนตรีและเครื่องดนตรี ระบบเสียง และบทเพลง 2) บริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีอำเภอธาตุพนม ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา พื้นที่อาศัย พิธีกรรม และความเชื่อ

กระบวนการพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี มีประสิทธิภาพ 80.42/89.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

คะแนนหลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า คะแนนก่อนเรียน (Pre-Test) มีคะแนนค่าเฉลี่ย (Mean) อยู่ที่ 58.83 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน อยู่ที่ 0.79 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับ พอใช้ และ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน หลังเรียน (Post-Test) ค่าเฉลี่ย (Mean) อยู่ที่ 89.16 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนอยู่ที่ 0.67 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับ ดีมาก

ความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ต่อการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16)

คำสำคัญ: การพัฒนา ชุดการเรียนรู้ วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

Abstract

This research aimed to develop a music culture learning package for the first-year students majoring in Music Education at Nakhon Phanom University. The study was conducted by using the qualitative research methodology. It aimed: (1) to study the musical culture of That Phanom District, (2) to develop a music culture learning package based on local traditions, (3) to examine the learning outcomes after the use of the learning package, and (4) to assess student satisfaction.

The research was carried out from October 2024 to January 2025. Data were collected through the interviews, observations, and the implementation of the developed learning set. The findings showed that the musical culture of That Phanom District had the following attributes: (1) musical characteristics including ensembles, instruments, tonal systems, and repertoires; and (2) cultural contexts related to music, such as ethnic groups, languages, residential areas, rituals, and belief systems.

The effectiveness of the developed learning package was measured at 80.42/89.16, which exceeded the standard criterion of 80/80. Learning achievement scores after using the set showed significant improvement. The pre-test mean score was 58.83% (SD = 0.79), indicating a fair level of competency. Post-test results demonstrated a mean score of 89.16% (SD = 0.67), reflecting a high level of learning achievement. Additionally, the students' satisfaction was at a high level (Mean = 4.16).

Keywords: Development, Learning Package, Music Culture, That Phanom District, Nakhon Phanom Province

บทนำ

ดนตรีเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์แสดงถึงความรุ่งเรืองของอารยธรรมภายในวัฒนธรรมของบริบทพื้นที่ชุมชนนั้น วัฒนธรรมดนตรี สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาพื้นฐานวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ที่สะสมสืบทอดส่งต่อกันมาตั้งแต่บรรพกาลจนถึงปัจจุบัน (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2563) การถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องจากผู้รู้ สู่ผู้อยากรู้หรือผู้สืบทอดวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ที่ชุมชนแสดงออกถึงการปฏิบัติตามอย่างถูกต้องมีเหตุผล และถือว่าการที่ได้ปฏิบัติไปนั้นทำให้ตนและชุมชนมีความสุขความเจริญ ปัจจุบันคนในสังคมไทยจำนวนมากมองว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องเก่า เป็นเรื่องโบราณ หรือเป็นของคนสมัยก่อน และทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นของเก่าไม่เข้ากับชีวิต วัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของเขา ไม่เกี่ยวกับชีวิตของเขา

เป็นเพียงเรื่องของคนเก่าในสมัยโบราณที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันสิ่งที่สืบทอดมาในอดีตที่เรียกว่าภูมิปัญญาก็จะถูกลบทิ้งไปโดยง่ายภูมิปัญญาจึงไม่ใช่องค์ความรู้ที่ล้าหลังหรือไม่ทันสมัยแต่กลับเป็นความรู้ความสามารถเฉพาะทางของคนไทยที่น่ายกย่องสรรเสริญและผู้สืบเนื่องก็ได้มาประยุกต์พัฒนาและปรับปรุงได้อย่างมีคุณภาพ

จังหวัดนครพนมมีความหลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์ 9 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าผู้ไท (ภูไท) ไทยญ้อ ไทยแสก ไทยกะเลิง ไทยโส้ ไทยข่า ไทยลาว (ไทยอีสาน) ไทยตาด และไทยกวน นอกจากนี้ยังมี 2 เชื้อชาติ คือ จีน เวียดนาม ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลให้วัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่รวมกัน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ เผ่าผู้ไท และ ไทยลาวส่งผลให้วัฒนธรรมดนตรีในพื้นที่มีการผสมผสานกันในพื้นที่ส่งผลให้มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมที่ชัดเจนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นรูปแบบการแสดงทางดนตรีที่พบในพื้นที่อำเภอธาตุพนม ตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบในพื้นที่ โดยมากจะพบ เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว ผู้ไท ไทยญ้อ ไทยกวน ที่มีรูปแบบการแสดงวัฒนธรรมที่มีดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญในพื้นที่ โดยมักจะเป็นดนตรีที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ ความเชื่อ ความนับถือของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ทั้งนี้สามารถแบ่งแยกตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ประเภทเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย ท่าประกอบการแสดง การแสดงในพิธีกรรมความเชื่อ อันเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดส่งต่อการมาหลายช่วงอายุคน

การเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมปัจจุบันส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และรูปแบบขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของประชากรในชุมชน การสื่อสาร เทคโนโลยี ความเชื่อ ค่านิยม มีการเปลี่ยนแปลงทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยส่งผลโดยตรงต่อวัฒนธรรมดนตรีในชุมชนที่ไม่เป็นที่นิยมและขาดการอนุรักษ์และสืบทอด ไม่มีการส่งต่อองค์ความรู้สู่ประชากรรุ่นหลัง ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลโดยตรงกับความเชื่อและค่านิยมพื้นฐานของชุมชน การแสดงวัฒนธรรมกลายเป็นเรื่องล้าหลัง ไม่ได้รับความนิยมทำให้วัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลา

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ให้คงอยู่และมีการสืบทอดในระดับอุดมศึกษาสู่การพัฒนาในองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน และผู้ที่มีความสนใจในวัฒนธรรมดนตรีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ หลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีพัฒนาการของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยและพัฒนา เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม มีขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ อำเภอธาตุพนม ประกอบด้วย 12 ตำบล 136 หมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 12 แห่ง มีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะต้องเป็นพื้นที่มีวัฒนธรรมดนตรีในพื้นที่ ได้แก่ ตำบลกุดฉิม ตำบลอุ่มเหม้า และตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แบ่งได้ดังนี้

กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 4 คน คือ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมดนตรี และการออกแบบชุดการสอน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกร อัตไพบูลย์ (นักวิชาการด้านวัฒนธรรมดนตรี) รองศาสตราจารย์สุธิดา เลขะวัฒนะ (ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบชุดการสอน) อาจารย์ ดร.ภัทรพงศ์ กุลสีดา (ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล) และอาจารย์ ดร.กำพร ประชุมวรรณ (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา)

กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนพื้นที่ตำบลกุดฉิม ตำบลอุ่มเหม้า และตำบลธาตุพนม และนักดนตรี นักแสดง จำนวน 4 คนได้แก่ นายเตือน รัดนิมิตร นายพินิจ คำป้อง นายสุรชัย คำป้อง และนางจันทศิลป์ กุลภา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 30 คน ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ ตำบลกุดฉิม ตำบลอุ่มเหม้า และตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม ชั้นปี 1 จำนวน 12 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในบริบทพื้นที่ อำเภอธาตุพนม ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจ (Basic Survey)

2. แบบสังเกต (Observation Form) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มี 2 แบบคือ

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form)

สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form)

4. ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีรายละเอียดของชุดการสอนประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์ การกำหนดกิจกรรม และเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม โดยเนื้อหาประกอบด้วย

4.1 นำชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม รู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเนื้อหาว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องของแบบฝึก เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 นำชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาชุดแบบฝึกและวัตถุประสงค์ และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC-Index of Item

Objective Congruence) และหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ตามเกณฑ์คะแนน

4.3 สร้างแบบทดสอบก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

1) ศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อที่จะได้สร้างแบบทดสอบก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบทดสอบ

3) สร้างแบบทดสอบองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรี จำนวน 10 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของแบบทดสอบ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบทดสอบวัฒนธรรมดนตรีผู้วิจัยสร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาแบบทดสอบและวัตถุประสงค์ และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC-Index of Item Objective Congruence) และหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ตามเกณฑ์คะแนน (กาญจนา ลินทรัตนศิริกุล, 2546)

4.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำแบบทดสอบก่อนการใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.5 สร้างแบบทดสอบหลังการใช้แบบ มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

1) ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีเพื่อที่จะได้สร้างแบบทดสอบก่อนการใช้ชุดแบบฝึก

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบทดสอบ

3) สร้างแบบทดสอบองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรี จำนวน 10 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของแบบทดสอบ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบทดสอบวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาแบบทดสอบและวัตถุประสงค์ และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC-Index of Item Objective Congruence) และหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ตามเกณฑ์คะแนน

4.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำแบบทดสอบก่อนการใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4.7 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแบบสอบถามความพึงพอใจ

2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ จำนวน 1 ชุด โดยแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) ลักษณะของรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ทจะกำหนดคำตอบเป็น 5 ระดับ ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดถึงระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด โดยมีระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถามเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.8 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำแบบประเมินความพึงพอใจการใช้แบบฝึกการอ่านโน้ตด้วยสีไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. แผนการสอนการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

6. แบบทดสอบก่อนเรียน–หลังเรียนชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

7. แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับนักศึกษา (Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เกี่ยวกับ ลักษณะทางดนตรี ได้แก่ เครื่องดนตรี วงดนตรี บันไดเสียง/โหมด ระบบเสียง โครงสร้างเพลง และด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา พื้นที่อาศัยเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง พิธีกรรม ความเชื่อ อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ งานวิจัย ปริญญานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์

2. การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการวิจัยโดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) แบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ มาศึกษาประกอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำชุดการสอน ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมและดนตรีพื้นบ้าน แนวความคิดและทฤษฎีการสร้าง พัฒนาการการเรียนรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สร้างชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

การจัดกระทำข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ มีวิธีการเก็บข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ขั้นตอนที่	จุดประสงค์ของการศึกษา	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือที่ใช้	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม	เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมและดนตรีพื้นบ้าน แนวความคิดและทฤษฎีการสร้างและพัฒนาการการเรียนรู้บริบทพื้นที่ในการวิจัยอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม	1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. เก็บข้อมูลพื้นที่ 4. สังเกต และมีส่วนร่วมวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมที่มีอยู่เดิม 5. สรุปวัฒนธรรมดนตรีอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม	- แบบสำรวจ - แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	- กลุ่มผู้รู้ - กลุ่มผู้ปฏิบัติ - กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป
ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม	ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้	1. วางแผนในการร่างแบบพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ 2. จัดทำร่างชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ รวมทั้งแบบประเมินประสิทธิผลของระบบ (IOC) 3. การสะท้อนผลและปรับปรุงชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้	- แบบประเมินความเหมาะสมและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ - แบบประเมินความสอดคล้องของเป็นการพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ	- กลุ่มผู้รู้ - กลุ่มทดลอง (นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม)

ขั้นตอนที่	จุดประสงค์ของการศึกษา	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือที่ใช้	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
		4. นำชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ไปใช้งาน		
ขั้นตอนที่ 4 ผลสัมฤทธิ์การใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม: ด้วยระบบการเรียนรู้	เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน หลังเรียน และความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้	1. ศึกษา และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ระหว่างคะแนนทำแบบทดสอบก่อนเรียน และคะแนนทำแบบทดสอบหลังเรียนหลังเรียน 2. ศึกษา และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้	- ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้วยระบบการเรียนรู้ - แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบบันทึก	- กลุ่มทดลอง (นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกตามประเด็นความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มามีความไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) หากมีข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดการข้อมูลจากการวิจัยดังนี้

1. จำแนกหมวดหมู่ข้อมูลที่รวบรวมได้ตามประเภทข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ระยะคือ

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ผลทันทีที่รวบรวมข้อมูลภาคสนามเสร็จเพื่อพิจารณาความเพียงพอและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมได้

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้วเพื่อทบทวนดูความสอดคล้องและความตรงของข้อมูล เพื่อนำไปสะท้อนผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง

2.3 การวิเคราะห์เพื่อสรุปภาพรวม หลังจากสะท้อนผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและเมื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยครบแล้วเพื่อสรุปภาพรวมของการวิจัยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและนำผลการวิเคราะห์สรุปเป็นรายงานการวิจัย

3. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ และการยืนยันข้อสรุป

3.1 ใช้การตรวจสอบวิธีการสามเส้า โดยใช้แหล่งข้อมูลและใช้วิธีการที่แตกต่าง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่เก็บมาได้มีความตรง ความเที่ยงและความสมบูรณ์

3.2 การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปร่วมในกระบวนการผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลกับเอกสารต่าง ๆ ของทางโรงเรียนที่เก็บรวบรวมมาเช่น บันทึกการประชุม บันทึกการสอนของผู้สอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และสังเกต พร้อมทั้งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ และบรรยายสรุปประกอบตารางผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติการหาคุณภาพเครื่องมือการหาค่าเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง IOC

2. สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-test dependent เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สูตร t-test dependent

3. สถิติหาคุณภาพนวัตกรรม การหาประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกการเขียนสะกดคำพ้องรูปพ้องเสียง (E1/E2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533)

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถสรุปวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางดนตรีวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย วงดนตรีและเครื่องดนตรี ระบบเสียง และบทเพลง 2) บริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา พื้นที่อาศัย พิธีกรรม และความเชื่อ จากศึกษาวิจัยข้อมูลพบว่า ไม่มีหลักฐานที่ระบุชัดเจนว่ามีการนำเอาวงพิณพาทย์เข้ามาบรรเลงในขบวนแห่ตั้งแต่พุทธศักราช ใด แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าวงพิณพาทย์ข้าโอกาสพระธาตุพนมถูกนำมาถวายโดยเจ้าอนุรุธ เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2350 ตั้งแต่นั้นเป็นต้น มาเจ้าอนุวงศ์ได้นำครูดนตรีชื่อพระยาคำป้อง และเครื่องดนตรีวงพิณพาทย์จากราชสำนักเวียงจันทน์ทั้งหมด 2 วงมาถวายพร้อมกับการบูรณะพระธาตุพนม โดยมีลักษณะเป็นวงพิณพาทย์เครื่อง 5 ประกอบด้วย ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ปี่ใน ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง

ทั้งนี้พระยาคำ ป้องทำการสอนนักดนตรีวงพิณพาทย์ที่วัดพระธาตุพนม ใช้เวลาประมาณ 3 ปีจนชำนาญแล้ว พระยาคำป้องก็เดินทางกลับราชสำนักเวียงจันทน์ ในเวลาต่อมาบทบาทของพิณพาทย์เริ่มสูญหายจากวัฒนธรรมการบรรเลงในองค์พระธาตุพระพนมเมื่อช่วง พ.ศ. 2530 ด้วยนักดนตรีที่ได้รับบทบาทเป็นผู้บรรเลงบทเพลงในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับองค์พระธาตุพนมจะเป็นนักดนตรีที่มาจากต้นตระกูล “คำป้อง” โดยจะมีการสืบทอดบทเพลงและการบรรเลงมาในวงตระกูล พายหลังเริ่มไม่มีการบรรเลงเนื่องจากนักดนตรีไม่เพียงพอ นักดนตรีส่วนมากสูงอายุและไม่มีผู้สืบทอดด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม

ภาพที่ 1 วงพิณพาทย์ตระกูลคำป้อง

ลักษณะบทเพลงที่พบในดนตรีวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม บริเวณพิธีกรรมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ประกอบด้วย 2 ชุดเพลง โดยแต่ละชุดเพลงจะมีรูปแบบและลักษณะของการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปตามพิธีพรรม ได้แก่ เพลงชุดสาธุการ และ เพลงฉัน โดยจะใช้บทเพลงที่ประกอบไปด้วยชุดของโน้ต 7 ตัว ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที ที่มีระบบเสียงเป็นแบบ 7 เสียงเต็ม (ตามระบบเสียงตะวันตกเรียกว่า "whole tone") ประกอบไปด้วยบทเพลง สาธุการหรือเพลงชุโหมโรงแลง เพลงกระ เพลงรัว เพลงลา เพลงเข้าม่าน เพลงเสมอ เพลงรัว เพลงเชิด เพลงกลม เพลงชำนาญ เพลงกราวใน และเพลงปฐมบทเพลงดังกล่าวมักขะใช้ฆ้องวงเดินทำนองเป็นทำนองหลัก

2. พัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

กระบวนการพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสร้างชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม

ชุดสื่อชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม คือชุดการเรียนรู้ประกอบไปด้วยการเรียนการสอนในชั้นเรียน จำนวน 10 ชั่วโมง มีการแบ่งการสอนออกเป็น 2 ช่วง ลำดับตามความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และเกิดทักษะการบรรเลงบทเพลง เพื่อให้การสอนมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับบทฝึกในช่วงที่ทำการเรียนการสอนและระยะเวลาที่จำกัด โดยแบ่งการเรียนรู้ ออกเป็น 2 รู้แบบได้แก่ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ รวมทั้งหมด 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ช่วงการเรียนรู้ ช่วงที่ 2 ช่วงการฝึกปฏิบัติ และช่วงที่ 3 ช่วงของการนำเสนอ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ชั่วโมงที่ 1-2 เน้นไปทางทฤษฎี ประเด็น องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีที่พบใน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้แก่ ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม วงพิณพาทย์หามแห่ กิจกรรมภายในงานเทศกาลนมัสการพระธาตุพนม โอกาสในการนำวงปี่พาทย์ไปใช้ อุปกรณ์ประกอบการสอน PowerPoint/แบบทดสอบก่อน หลังเรียน ใบงาน และเอกสารประกอบการสอน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีความเข้าใจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี บทเรียนนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าในประเพณีนมัสการพระธาตุพนม วงพิณพาทย์หามแห่ กิจกรรมภายในงานเทศกาลนมัสการพระธาตุพนม โอกาสในการนำวงปี่พาทย์ไปใช้ เพื่อต่อยอดในเรียนรู้และฝึกการปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป

ภาพที่ 2 บรรยากาศการเรียนภาคทฤษฎี

ช่วงที่ 2 ประกอบด้วยชั่วโมงที่ 3-10 เน้นความเข้าใจในการปฏิบัติเครื่องดนตรี บทเพลงในพิธีกรรมของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ในลักษณะวงพิณพาทย์หามแห่ โดยในการฝึกจะแบ่งผู้เรียน ออกเป็น 2 ช่วงของการเรียน โดยใช้เพลงกลม เป็นเพลงสำหรับฝึก และเรียนรู้การบรรเลงบทเพลงในรูปแบบวงพิณพาทย์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ผู้เรียนมีความเข้าใจในด้านการปฏิบัติเครื่องดนตรี บทเพลงในพิธีกรรมของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ในลักษณะวงพิณพาทย์หามแห่ ในบทเพลง “เพลงกลม” ในช่วงที่สองจะแบ่งการเรียนและฝึกซ้อมออกเป็น 4 ครั้ง โดยใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อ 1 ครั้งเพื่อให้เกิดทักษะ และไม่เกิดภาวะความเครียดอันเนื่องมาจากการฝึกซ้อมที่ใช้เวลานาน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและมีความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 บรรยากาศการเรียนปฏิบัติ

ช่วงที่ 3 ช่วงวัดและประเมินผล โดยในช่วงนี้ผู้เรียนจะต้องออกบรรเลงในงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมภายในงานนมัสการพระธาตุพนม ในโอกาสต่าง ๆ โดยใช้วงพิณพาทย์ ในการบรรเลง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถบรรเลงดนตรีในกิจกรรม และงานนฟัสการพระธาตุพนม ได้จริง ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมดนตรี และเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมอันเกิดจากการเรียนรู้สู่สายตา ประชาชนที่เข้ามาในเขตพื้นที่วัดพระธาตุพนม สู่การอนุรักษ์ทางองค์ความรู้เพื่อความคงอยู่ของวัฒนธรรมสืบไป

ภาพที่ 4 ภาพการบรรเลงในพื้นที่พระธาตุพนม

ทั้งนี้ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม E_1/E_2 จำนวน 12 คน การทดสอบระหว่างเรียน (E_1) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.42 และการทดสอบหลังเรียนเรียน (E_2) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 89.16 จึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม E_1/E_2 มีประสิทธิภาพ 80.42/89.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

3. ผลสัมฤทธิ์ หลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

จากการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ หลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ก่อนมีการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความสามารถในการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีมีคะแนนค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 58.83 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน อยู่ที่ 0.79 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับพอใช้ และ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน หลังค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 89.16 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน อยู่ที่ 0.67 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับดีมาก

คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม สูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่า ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น มีระดับนัยทางสถิติที่ .05

4. ความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ต่อการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถวิเคราะห์สรุปผลได้ว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16,) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ข้อที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.60) รองลงมาคือ ข้อที่ 4 เนื้อหามีความชัดเจนเข้าใจง่าย และ ข้อที่ 5 เนื้อหาเป็นเรื่องที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 4.54) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 9 ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ($\bar{X}$ = 4.51) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ($\bar{X}$ = 4.46) และ ข้อที่ 8 การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.40) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก และ ข้อที่ 7 ใบความรู้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาครอบคลุม ($\bar{X}$ = 3.54) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ผู้สอนชี้แจงกิจกรรมการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม

($\bar{X}$ = 3.51) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 6 นักเรียนสนุกและมีความสุขที่ได้เรียนและทำกิจกรรม ($\bar{X}$ = 3.40) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางดนตรีวัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย วงดนตรีและเครื่องดนตรี ระบบเสียง และบทเพลง 2) บริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา พื้นที่อาศัย พิธีกรรม และความเชื่อ โดยเจ้าอนุรุธ เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2350 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเจ้าอนุวงศ์ได้นำครูดนตรีชื่อพระยาคำป้อง และเครื่องดนตรีวงพิณพาทย์จากราชสำนักเวียงจันทน์ทั้งหมด 2 วงมาถวายพร้อมกับการบูรณะพระธาตุพนม โดยมีลักษณะเป็นวงพิณพาทย์เครื่อง 5 ประกอบด้วย ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ปี่ใน ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง งานวิจัยเรื่องการศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม และรูปแบบการสืบทอดครูหมอโนราและโนราโรงครูในตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมครูหมอโนราและโนราลงครูปรากฏ 2 ลักษณะ คือ 1) ความเชื่อโดยทั่วไป ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการสืบทอดเชื้อสายโนรา ความเชื่อเรื่องการครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ คือ พิธีกรรมการเข้าสู่การเป็นโนราโดยสมบูรณ์ ความเชื่อเรื่องการผูกผ้าปล่อย คือ พิธีกรรมการตัดขาดจากการเป็นโนรา ความเชื่อเรื่องการรำสอดเครื่องสอดกำไล คือ พิธีกรรมการฝากตัวเป็นลูกศิษย์ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วย ความเชื่อเรื่องร่างทรง ที่ใช้ร่างทรงเพื่อติดต่อกันระหว่างคนทั่วไปกับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และความเชื่อเรื่องการแก้บนที่จัดทำขึ้นเมื่อได้สิ่งที่พึงประสงค์จากโนรา

กระบวนการพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนครพนม โดย กระบวนการพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีมีประสิทธิภาพ 80.42/89.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของกำพร ประชุมวรรณ และคณะ (2567) ในประเด็นใจความสำคัญนำไปสู่การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะผสมกับ 3 แนวคิดในการสร้างระบบการเรียนรู้ คือ ระบบการเรียนแบบผสมผสาน (Hybrid Education) การเรียนปฏิบัติขับร้อง (Voice Music Practice) และกระบวนการเสริมแรงในระบบการเรียนรู้ (Reinforcement Positive in the Learning System) หลังจากนั้นนำมาพัฒนาเป็นระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน แบ่งตามระบบการทำงานเป็น 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างข้อตกลง ระยะที่ 2 ฝึกตัว/อบรม ระยะที่ 3 ดำเนินระบบ ระยะที่ 4 เสริมแรง และระยะที่ 5 วัดและประเมินผล

หลังการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน มีคะแนนก่อนเรียน มีการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความสามารถในการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีมีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 58.83 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน อยู่ที่ 0.79 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับพอใช้ และ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน คะแนนหลังหลังเรียน ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 89.16 เปอร์เซ็นต์ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน อยู่ที่ 0.67 แสดงว่าความสามารถของกลุ่มทดลองอยู่ที่ระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป คงเจริญ, (2565) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดความผูกพันต่อโรงเรียนของครอบครัวและชุมชน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการของนักเรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเรียนได้สร้างนวัตกรรมขึ้นร้อยละ 90 เป็นนวัตกรรมประเภทผลิตภัณฑ์ (Product) และร้อยละ 10 เป็นนวัตกรรมประเภทกระบวนการ (Process) นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า คะแนนทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.27, S.D. = 0.16)

ความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ต่อการใช้งานชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิริยาภรณ์ เลชธรากร (2562) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการบรรเลงเพลงเชิงสร้างสรรค์สำหรับนิสิตดุริยางคศาสตร์สากล ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความสามารถในการบรรเลงเพลงเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าเรียนมีคะแนนเฉลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งถ้าพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบรรเลงอย่างมีการด้นสดมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สูงสุด และนิสิตมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคาร์ล ออร์ฟเพื่อส่งเสริมความสามารถในการบรรเลงเพลงเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้ใช้งานเครื่องมือมีความจำเป็นต้องชี้แจงให้นักเรียนฟังอย่างชัดเจน พร้อมทั้งใช้หลักจิตวิยากับนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความสำคัญของการถ่ายทอดวัฒนธรรม และใช้การเสริมแรงทางบวกเมื่อนักเรียนทำถูกต้อง

2. ผู้ใช้งานเครื่องมือต้องกระตุ้นผู้เรียนในมิติการฝึกซ้อมเนื่องจากบทเพลงที่ใช้ในบทฝึกเป็นบทเพลงที่มีความจำเพาะทำให้ผู้เรียนอาจเกิดความไม่เข้าใจในการฝึกบรรเลง

3. ในการทำชุดฝึกแต่ละชุด ครูควรตรวจทานให้ดี ถ้าผู้เรียนที่คนใดยังไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้ใช้งานให้คำแนะนำแบบรายบุคคล และให้นักเรียนลองทำชุดฝึกอีกรอบก่อนที่จะไปทำชุดฝึกชุดต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรพัฒนาชุดแบบฝึกให้มีความน่าสนใจและหลากหลายเพื่อใช้กับระดับชั้นอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ที่มีความหลากหลายเพื่อให้องค์ความรู้สามารถถูกแพร่กระจายออกไปได้ในหลายกลุ่มผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ลินทรัตนศิริกุล. (2546). *การรวบรวมข้อมูลการวิจัย.* ประมวลสาระชุดวิชา วิทยานิพนธ์ 2. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กำพร ประชุมวรรณ, พงษ์พิทยา สัพโส และพรพรรณ แก่นอำพรพันธ์. (2567). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีด้วยระบบการเรียนแบบผสมผสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, *15*(2) (กรกฎาคม–ธันวาคม), 29-43.

เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2563). การสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *12*(2), 133-145.

ประทีป คงเจริญ. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดความผูกพันต่อโรงเรียนของครอบครัวและชุมชน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2533). *เทคโนโลยีการออกแบบและพัฒนา.* กรงเทพฯ: โอเดียนสโตร.

พิริยาภรณ์ เลชธรากร. (2562). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการบรรเลงเพลงเชิงสร้างสรรค์สำหรับนิสิตดุริยางคศาสตร์สากล.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย

Factors that determine the Decision to Travel with Pets in Thailand – Pet Tourism

กัลยกร ซิบเข* กณิการ์ ศรีนาคา พิชามญชุ์ เอื้อจิรกาล วัชราภรณ์ นิ่มพึ่ง ทัชชกร สัมมะสุต

Kanyakorn Sibkhe*, Kanika Srinaka, Pichamon Auejirakan,

Watcharaporn Nimpueng, Touchakorn Sammasut

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา*,2,3,4,5

Faculty of Management Science, Kasetsart University Sriracha Campus

kanyakorn20@gmail.com

Received: February 1, 2025 **Revised:** Aprly 24, 2025 **Accepted:** May 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย ซึ่งมีปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 5 ปัจจัย ประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การจัดเตรียมสถานที่ (Accommodation) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง (Pet Parent) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ กลุ่มผู้บริโภคที่เคยเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น จากการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยกลุ่มประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย ซึ่งสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบไปด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter โดยปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ การจัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม พฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการเข้าถึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยมีจำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การจัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม พฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง และมีปัจจัย 1 ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากประเด็นย่อยในแต่ละด้านมีความหลากหลาย จึงยังไม่สามารถวัดค่าได้

คำสำคัญ: การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง องค์ประกอบการท่องเที่ยว สัตว์เลี้ยง

Abstract

This research has two objectives: 1) to study the factors influencing the decision to travel with pets (Pet Tourism) in Thailand, and 2) to study the behavioral factors of pet parents (Pet Parents) that influenced the decision to travel with pets (Pet Tourism) in Thailand. The sample group used in the research is a group of consumers who had traveled with pets. A sample size was 400 people. A questionnaire was used as a tool for data collection. Non-probability sampling was used from purposive sampling. The population group was tourists who had traveled with pets (Pet Tourism) in Thailand. The statistics used for data analysis were descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics. The research results found that there were 5 factors that influenced the decision to travel with pets in Thailand: attractions, preparation of places, facilities, activities, behavior of pet parents. One factor that did not influence the decision: access to tourist attractions. Since the sub-issues in each area are diverse, they could not be measured.

Keywords: Travel Decisions, Pet Tourism, Tourism Elements, Pet Parents

บทนำ

ในปัจจุบันตลาดสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี พ.ศ. 2566 มูลค่าตลาดสัตว์เลี้ยงของไทยอยู่ที่ประมาณ 5.6 หมื่นล้านบาท (Choochart Muangkhai, 2566) นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2567 คาดว่ามูลค่าตลาดจะเพิ่มขึ้นถึง 7.5 หมื่นล้านบาท ซึ่งถือเป็นการเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น 12.4% เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และจากการคาดการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2568-2572 พบว่า จำนวนสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องประมาณร้อยละ 2.6 แนวโน้มการเติบโตนี้ถือเป็นโอกาสสำคัญสำหรับธุรกิจที่พร้อมให้บริการด้าน Pet Tourism ซึ่งกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นจากข้อมูลที่บริษัทจดทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสัตว์เลี้ยงมีการเติบโตร้อยละ 17 ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2566 ซึ่งครอบคลุมทั้งกลุ่มธุรกิจขายปลีกอาหารสัตว์เลี้ยง ธุรกิจบริการทางการแพทย์ และธุรกิจดูแลสัตว์เลี้ยง ยิ่งไปกว่านั้น ธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารจำนวนมากยังเพิ่มการให้บริการที่รองรับกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะ เช่น การเปิดพื้นที่เฉพาะสำหรับสัตว์เลี้ยง หรือบริการเสริมอื่น ๆ เพื่อดึงดูดลูกค้าที่ต้องการพาสัตว์เลี้ยงไปด้วยในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ แนวโน้มเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของตลาดสัตว์เลี้ยงไทยที่ยังคงเติบโตอย่างแข็งแกร่งในอนาคต (สุรวุฒิ บรมเจต และปุญญภพ ตันติปิฎก, 2567)

ปัจจุบันในประเทศไทย อัตราการไม่มีลูกหรือมีลูกน้อยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไลฟ์สไตล์คนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปและสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการมีลูกมากนัก (Boonhoh et al., 2023) ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมาส่งผลให้การที่คนใช้เวลาที่บ้านมากขึ้นยิ่งกระตุ้นให้คนหันมาเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นเพื่อนและเติมเต็มความสุข พฤติกรรมนี้พัฒนาเป็นกระแส Pet Parent หรือการเลี้ยงสัตว์เสมือนลูกในครอบครัว (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) เจ้าของสัตว์เลี้ยง จึงยินดีใช้จ่ายเงินเพื่อสัตว์เลี้ยงด้วยความเต็มใจที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งด้านอาหาร ด้านสุขภาพ (สุรวุฒิ บรมเจต และปุญญภพ ตันติปิฎก, 2567) รวมถึงการพาสัตว์เลี้ยงออกไปท่องเที่ยวด้วยกัน ซึ่งช่วยผลักดันให้ตลาด Pet Tourism

หรือการท่องเที่ยวไปพร้อมกับสัตว์เลี้ยงเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน กลายเป็นตลาดที่มีศักยภาพในการเติบโตในอนาคตอีกด้วย (Marketeer Team, 2567) ซึ่งถือเป็นโอกาสให้กับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (Ajanapanya, 2024)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย โดยศึกษาถึงปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และ กิจกรรมจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ Café Hopping ของผู้บริโภค Gen Z กรณีศึกษา Minimo House Café (ทัชชกร สัมมะสุต, และคณะ 2566) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ Café Hopping แต่เนื่องด้วยปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ถึงปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงต้องการให้งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในการเติมเต็มช่องว่างของการศึกษางานวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ในทางทฤษฎี เกิดเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการ นักการตลาด ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงเพื่อเป็นแนวทางในการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดขององค์กร ในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง การจัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม พฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง กับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)

องค์ประกอบด้านที่ 1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว แบ่งได้ 4 ประเภท (Swarbrooke, 2002) ดังนี้ สิ่งดึงดูดใจที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ สิ่งดึงดูดใจในเหตุการณ์และงานเทศกาลพิเศษ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้คนเดินทางมาท่องเที่ยว (Leiper, 1990) ปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการบริการหลาย ๆ แห่งมีการพัฒนาปรับปรุงให้สถานที่นั้น ๆ สามารถตอบโจทย์นักท่องเที่ยวได้มากมายหลากหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้น คือ กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสัตว์เลี้ยง (Chen et al., 2013) ดังนั้น สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง ที่มีการพัฒนารูปแบบสถานที่ รวมไปถึงกิจกรรม ที่เจ้าของสามารถทำกิจกรรมร่วมกับสัตว์เลี้ยงได้สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลุ่ม Pet tourism เดินทางไปสถานที่นั้น (Oaks, 2023)

องค์ประกอบด้านที่ 2 ด้านการเข้าถึง การเข้าถึงในอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐาน สภาพแวดล้อม และบริการต่าง ๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มสามารถเข้าถึง และใช้บริการได้อย่างสะดวก (Gillovic & Mclntosh, 2020) สำหรับการท่องเที่ยวในกลุ่ม Pet Tourism หมายถึง ความสามารถในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างง่ายดายผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต (De La Fuente-Robles et al., 2020) เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูล รวมไปถึงเส้นทางการเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น และตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Vasayangkura & Kunphoommarl, 2015)

องค์ประกอบด้านที่ 3 ด้านการจัดเตรียมสถานที่ หมายถึง การดูแลและจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดห้องพัก การจัดพื้นที่กิจกรรม หรือบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับกลุ่ม Pet Tourism การจัดเตรียมสถานที่ที่ดีควรคำนึงถึงความเหมาะสมสำหรับสัตว์เลี้ยง (ชฎาพร จักรทอง และกนกกานต์ แก้วนุช, 2565) เช่น ห้องพักที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าพักได้ พื้นที่เดินเล่น และโซนทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเจ้าของและสัตว์เลี้ยง การจัดเตรียมสถานที่ต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความเหมาะสม (นิมิต ซุ้นสั้น, 2561) ทั้งด้านการออกแบบพื้นที่ที่ลดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ การแยกพื้นที่เฉพาะสำหรับสัตว์เลี้ยง และการดูแลความสะอาด เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวอีกด้วย (Randy, 2023)

องค์ประกอบด้านที่ 4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง บริการและทรัพยากรที่ออกแบบมาเพื่อสร้างความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ (สัญชัย สันติเวส และนิธิวดี ทองป้อง, 2560) โดยในบริบทของ Pet Tourism การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต้องครอบคลุมความต้องการของทั้งนักท่องเที่ยวและสัตว์เลี้ยง เช่น การจัดเตรียมพื้นที่เฉพาะ ห้องน้ำสำหรับสัตว์เลี้ยง จุดพักผ่อนหรือโซนบริการที่เหมาะสม รวมถึงการออกแบบสิ่งแวดล้อมในสถานที่ เช่น เคาน์เตอร์บริการ ห้องน้ำและพื้นที่รอ ควรเน้นความสะดวกในการใช้งาน และการจัดวางอย่างเหมาะสม รวมถึงระบบบริการต้องเป็นระเบียบและช่วยให้ลูกค้าได้รับบริการที่สะดวกที่สุด นอกจากนี้ การให้บริการที่มีการดูแลใส่ใจในทุกขั้นตอน เช่น การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน การตอบคำถาม หรือการให้คำแนะนำ จะช่วยสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันและตอบโจทย์นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจ โดดเด่นและเป็นที่จดจำในสายตานักท่องเที่ยว (พุทธพร โชว์สูงเนิน, 2558; Randy, 2023)

องค์ประกอบด้านที่ 5 ด้านกิจกรรม หมายถึง ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสัตว์เลี้ยง เป็นการจัดกิจกรรมหลากหลายที่มุ่งเน้นให้บริการแก่ลูกค้าและสัตว์เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและความทรงจำที่ดีในการเดินทางร่วมกัน (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2561) โดยกิจกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและเพิ่มคุณค่าให้กับการเดินทาง สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสัตว์เลี้ยง กิจกรรมจะเน้นที่การออกแบบและจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของทั้งเจ้าของและสัตว์เลี้ยง เช่น การจัดพื้นที่สำหรับถ่ายภาพในมุมที่เหมาะสมกับสัตว์เลี้ยง การจัดกิจกรรมกลางแจ้งที่สร้างความสนุกสนาน หรือเกมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของและสัตว์เลี้ยง โดยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เจ้าของและสัตว์เลี้ยงได้ใช้เวลาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีสัตว์เลี้ยง แต่มีบทบาทสำคัญให้การเดินทางมีความพิเศษมากยิ่งขึ้น (สุจิตรา วาชัยยุง และโสมทัย สุนธยาธร, 2565)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง

Pet Parents คือ ปรากฏการณ์ของคนรุ่นใหม่ที่เลือกเลี้ยงสัตว์เลี้ยงแทนการมีลูก โดยมีปัจจัยหลักมาจากเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนและค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูกที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเป็นทางเลือกที่

มีเหตุผลมากกว่า อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมในสังคมทำให้คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระและการมีเวลาทุ่มเทกับเป้าหมายส่วนตัว สัตว์เลี้ยงจึงตอบโจทย์ในด้านการมอบความสุขและความสัมพันธ์เชิงอารมณ์โดยไม่ต้องแบกรับภาระในระยะยาวเหมือนการเลี้ยงลูก (Volsche, 2021) โดยคนรุ่นใหม่มักมองสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกครอบครัวและบางครั้งมองสัตว์เลี้ยงเป็นตัวแทนของ "ลูก" ในแง่ของความผูกพันและการดูแล ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวของสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งการมีสัตว์เลี้ยงยังสัมพันธ์กับการบรรเทาปัญหาสุขภาพจิต (Lass-Hennemann et al., 2022) เช่น ลดความเหงา ความซึมเศร้า และส่งเสริมความสุขในชีวิต กล่าวคือความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงอาจเป็นตัวกลางที่ช่วยเยียวยาสุขภาพจิตได้อีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง

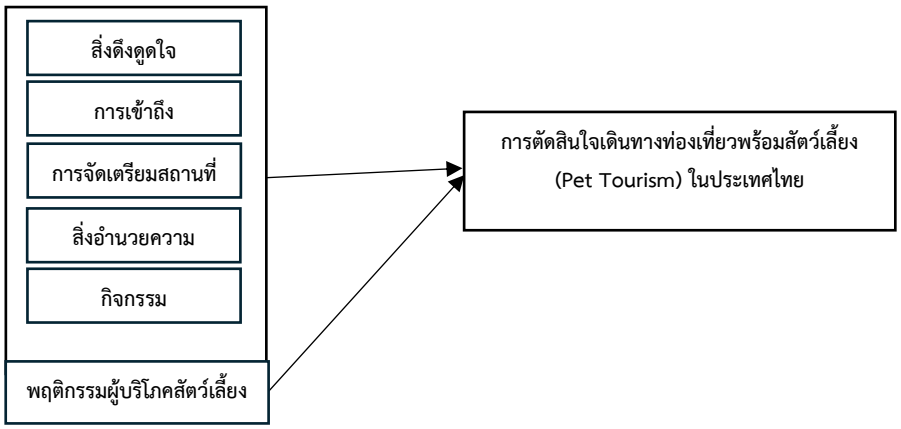
Pet Tourism หมายถึง การท่องเที่ยวที่เจ้าของสัตว์เลี้ยง พาสัตว์ไปด้วยในการเดินทาง เพื่อร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้านและสร้างประสบการณ์พิเศษร่วมกัน ซึ่งเป็นเทรนด์ใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ แนวโน้มนี้เกิดขึ้นจากกระแส Pet Humanization หรือพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่เปรียบเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว (สุรวุฒิ บรมเจต และปุญญภพ ตันติปิฎก, 2567) บางคนอาจยกสถานภาพเทียบเท่ากับลูก โดยผู้เลี้ยงมีบทบาทเป็นผู้ปกครอง ให้ความสำคัญต่อสัตว์เลี้ยงค่อนมาก และยินดีที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อของเล่น ของใช้ให้กับสัตว์เลี้ยงไปจนถึงการจ่ายค่ารักษาพยาบาลเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย แนวโน้มนี้ได้รับความนิยมมากขึ้นในกลุ่มคนยุคใหม่ที่นิยมอยู่เป็นโสดหรือคู่แต่งงานที่ไม่ต้องการมีบุตร รวมถึงสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) (Brandage, 2022) ที่เลี้ยงสัตว์เป็นเพื่อนเพื่อช่วยลดความเครียดและให้ความรู้สึกผ่อนคลาย ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความสุขมากขึ้น ขณะเดียวกันการเอาใจใส่ดูแลสัตว์เลี้ยงเป็นอย่างดีก็จะยิ่งช่วยสร้างความผูกพันได้มากขึ้นด้วย (สุรวุฒิ บรมเจต และปุญญภพ ตันติปิฎก, 2567)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับข้อมูล การวิเคราะห์ปัจจัย และการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล โดยการตัดสินใจในบริบทของ Pet Tourism คือ กระบวนการที่เจ้าของสัตว์เลี้ยง ได้วิเคราะห์และพิจารณาตัวเลือกในการเดินทางที่เหมาะสมสำหรับตนเองและสัตว์เลี้ยง โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ อาทิ เช่น ความสะดวกสบาย ซึ่งเจ้าของสัตว์เลี้ยงมักให้ความสำคัญกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสัตว์เลี้ยง (Pet-Friendly) มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการได้ (Alves et al., 2022) นอกจากนี้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมักใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเพิ่มเติมจากโซเชียลมีเดีย ในการเลือกจุดหมายปลายทางที่เหมาะสม ซึ่งจะสามารถเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจแก่เจ้าของสัตว์เลี้ยงได้ (Shannon, et al., 2019)

กรอบแนวคิดวิจัย

องค์ประกอบการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย” โดยผู้ดำเนินงานวิจัยได้มีการศึกษาและค้นคว้ารวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย” มีประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย ไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของคอแครน ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากการคำนวณพบว่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ตัวอย่าง โดยจะทำการเก็บแบบสอบถามเพิ่มเติมเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลอีก 15 ตัวอย่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นจำนวน 400 คน และเนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัดของประชากร จึงใช้วิธีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดกลุ่มประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยเท่านั้น และเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม Google Form โดยมีลักษณะแบบปลายปิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 องค์ประกอบของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมนำไปวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Science)

2.2 การทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) เป็นการทำการประเมินความเชื่อมโยงระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ผลว่า ข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จึงสามารถนำไปใช้ได้ (กิตติพงษ์ พิพิธกุล, 2561)

2.3 การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ผลอยู่ที่ 0.78 สามารถยอมรับชุดคำถามนั้นได้ (กิตติพงษ์ พิพิธกุล, 2561)

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบาย ค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำให้ทราบระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง

3.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) Pearson's Correlation Coefficient วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นองค์ประกอบการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง

3.3 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ทำการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาค่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นมากกว่า 1 ตัวแปรและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์สถิติพรรณนาสามารถนำเสนอเป็นค่าความถี่และร้อยละ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	91	22.8
หญิง	250	62.5
LGBTQ+	59	14.8
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 เพศชาย จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 และ LGBTQ+ จำนวน 59 คน คิดร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15,000 บาท	83	20.8
15,000-20,000 บาท	110	27.5
20,000-30,000 บาท	148	37.0
30,000-40,000 บาท	43	10.8
มากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป	16	4.0
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับรายได้ 20,000-30,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ลำดับรองลงมา คือ ระดับรายได้ 15,000-20,000 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ระดับรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ระดับรายได้ 30,000-40,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ระดับรายได้มากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเที่ยวต่อครั้ง

ค่าใช้จ่ายในการเทียวต่อครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000 บาท	81	20.3
1,001-3,000 บาท	224	56.0
3,001-5,000 บาท	77	19.3
5,001 บาทขึ้นไป	18	4.5
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเที่ยวต่อครั้งอยู่ที่ 1,001-3,000 บาท จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 ลำดับรองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายในการเที่ยวต่อครั้งต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ค่าใช้จ่ายในการเที่ยวต่อครั้งอยู่ที่ 3,001-5,000 บาท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 และค่าใช้จ่ายในการเที่ยวต่อครั้งมากกว่า 5,001 บาทขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามจำนวนสัตว์เลี้ยงที่ไปเที่ยวด้วย

จำนวนสัตว์เลี้ยงที่เดินทางไปเที่ยวด้วย	จำนวน	ร้อยละ
1 ตัว	263	65.8
2 ตัว	115	28.8
3 ตัวขึ้นไป	22	5.5
รวม	**400**	**100**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เดินทางไปเที่ยวด้วย 1 ตัว จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 ลำดับรองลงมา คือ มีจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เดินทางไปเที่ยวด้วย 2 ตัว จำนวน 115 คน คิดเป็นสัดส่วน 28.8 และ มีจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เดินทางไปเที่ยวด้วย 3 ตัวขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นต่อความสำคัญขององค์ประกอบการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว	$\overline{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.01	.51	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านการเข้าถึง	3.98	.56	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่	4.06	.55	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.89	.72	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านกิจกรรม	3.99	.59	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง	4.15	.59	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยด้านการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง	4.06	.54	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาตัวแปรอิสระ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์ลี้ยง มาก ($\overline{x}$ =4.15) ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่ ($\overline{x}$=4.06) ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\overline{x}$=4.01) ปัจจัยด้านกิจกรรม ($\overline{x}$=3.99) ปัจจัยด้านการเข้าถึง ($\overline{x}$=3.98) และปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\overline{x}$=3.89) ตามลำดับ ส่วนตัวแปรตามคือปัจจัยด้านการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมาก ($\overline{x}$=4.06)

การวิเคราะห์ ปัจจัยองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว และพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ประเทศไทย

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย

ปัจจัยองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวและพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง (Pet Parent) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง (Pet Tourism) ในประเทศไทย				
ตัวแปร	B	Beta	t	P-Value
ค่าคงที่	.287		1.848	.065
1. สิ่งดึงดูดใจ	.121	.115	2.814	.005
2. การเข้าถึง	-.034	-.035	-.878	.380
3. การจัดเตรียมสถานที่	.124	.125	2.745	.006
4. สิ่งอำนวยความสะดวก	.100	.133	3.078	.002
5. กิจกรรม	.192	.211	5.662	.000
6. พฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง	.425	.468	12.959	.000
R=.805, R^2 =.647, Adjust R^2= .642, F=120.311, P=.000 β				

จากตารางที่ 6 วิเคราะห์ตัวแปรอิสระพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านกิจกรรม และพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง มีอำนาจในการพยากรณ์ (Adjust R^2=.642)

คิดเป็นร้อยละ 64.2 เมื่อพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) พบว่า ตัวแปรที่สามารถใช้พยากรณ์หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงมากที่สุด คือ พฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง (β =0.468, P=0.000) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกิจกรรม (β =0.211, P=0.000) ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (β =0.113, P=0.002) ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่ (β =0.125, P=0.006) ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ (β =0.115, P=0.005) ตามลำดับ แต่ปัจจัยด้านการเข้าถึง (β = -0.035, P=0.380) เป็นตัวแปรอิสระที่ไม่สามารถใช้พยากรณ์หรือไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงของนักท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีระดับรายได้ 20,000-30,000 บาท จำนวนสัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเที่ยวด้วยจำนวน 1 ตัว โดยค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเที่ยวแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 1,001-3,000 บาท

2. ปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญ ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่ ($\overline{x}$=4.06, S.D. = 0.55) ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\overline{x}$=4.01, S.D. = 0.51) ปัจจัยด้านกิจกรรม ($\overline{x}$=3.99, S.D. = 0.59) ปัจจัยด้านการเข้าถึง ($\overline{x}$=3.98, S.D. = 0.56) และปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\overline{x}$=3.89, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง อยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ =4.15, S.D. = 0.59) ส่วนตัวแปรตาม คือปัจจัยด้านการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากเช่นเดียวกัน ($\overline{x}$=4.06, S.D. = 0.54)

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ มีค่า β = 0.115 และค่า P-Value = 0.005 ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่า β =0.133 และค่า P-Value = 0.002 ด้านการจัดเตรียมสถานที่ มีค่า β = 0.125 และค่า P-Value = 0.006 ด้านกิจกรรม มีค่า β = 0.211และค่า P-Value = 0.000 และพฤติกรรมของผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง มีค่า β = 0.468 และค่า P-Value = 0.000 มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนด้านการเข้าถึง ไม่ได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่า β = -0.035 และค่า P-Value = 0.380

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านสิ่งดึงดูดใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีสัตว์เลี้ยงมักมองหาสถานที่ท่องเที่ยวหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการทั้งของตัวเองและสัตว์เลี้ยง เช่น สถานที่ที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง เช่น สนามวิ่งเล่นสำหรับสัตว์เลี้ยง โรงแรมที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าพัก หรือร้านอาหารที่มีพื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐ์พัชร์ กาญจนรัตน์ และกุลพิชญ์ โภไคยอุดม (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสนใจท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีตัวแปรด้านสิ่งดึงดูด ส่งผลกระทบเชิงบวกความสนใจท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ด้านการเข้าถึง ไม่ได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยงมักให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น เช่น ความปลอดภัยและความสะดวกสบายของสัตว์เลี้ยง มากกว่าความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ แม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่หากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมหรือไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าใช้บริการ ก็จะไม่ดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยง การตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมในการรองรับสัตว์เลี้ยงเป็นหลักมากกว่าความง่ายในการเข้าถึงสถานที่นั้นโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา วาชัยยุง และโสมฤทัย สุนธยำธร (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวเชิงกีฬาของผู้สูงอายุชาวไทย ในกรุงเทพมหานคร โดยมีตัวแปรด้านการเข้าถึง ไม่ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยงเดินทางต้องการความมั่นใจว่าสถานที่ที่พวกเขาเลือกสามารถรองรับความต้องการของทั้งตัวเองและสัตว์เลี้ยงได้อย่างเหมาะสม เช่น การมีพื้นที่พักผ่อนสำหรับสัตว์เลี้ยง สนามหญ้าสำหรับวิ่งเล่น หรือบริการพิเศษ เช่น อาหารสัตว์เลี้ยง และบริการดูแลสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น โรงแรมที่มีห้องพักที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าพักหรือพื้นที่ส่วนกลางที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง จะช่วยลดความกังวลของนักท่องเที่ยวและเพิ่มความสะดวกสบายในระหว่างการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A’S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีตัวแปรด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านการจัดเตรียมสถานที่ มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง เนื่องจากที่พักที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง ช่วยตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางพร้อมสัตว์เลี้ยงได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัย ที่พักที่มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะ เช่น พื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง หรือห้องพักที่ออกแบบให้เหมาะกับการนำสัตว์เลี้ยงเข้าพัก ช่วยลดความกังวลของนักท่องเที่ยวและทำให้พวกเขาสามารถเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกสถานที่ที่รองรับสัตว์เลี้ยงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A’S ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีตัวแปรด้าน การจัดเตรียมสถานที่ ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านกิจกรรม มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง เนื่องจากกิจกรรมที่ออกแบบมาให้เหมาะสำหรับทั้งนักท่องเที่ยวและสัตว์เลี้ยง เช่น การเดินป่า การวิ่งเล่นในสวน หรือกิจกรรมกลางแจ้งที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าร่วม ช่วยสร้างความสนุกสนานและประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน การมีกิจกรรมที่หลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะกลุ่มนี้ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้มค่าและพึงพอใจในการเดินทาง ซึ่งส่งผลให้สถานที่นั้นได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารดา หรูสกุล (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการมาเยือนน้ำพุร้อนหินด่าน จังหวัดกาญจนบุรี โดยตัวแปรด้านกิจกรรมส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยการมาเยือนน้ำพุร้อนหินด่าน จังหวัดกาญจนบุรี

พฤติกรรมของผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยง ความผูกพันทางอารมณ์ที่ลึกซึ้งกับสัตว์เลี้ยง โดยผู้ปกครองมักเห็นสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัวและไม่ต้องการทิ้งไว้ข้างหลังเมื่อเดินทางไปที่ใดที่หนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบในการพาสัตว์เลี้ยงไปด้วยในทุกที่ที่พวกเขาไป

ความตั้งใจที่จะมอบประสบการณ์ที่ดีและสนุกสนานให้กับสัตว์เลี้ยงในระหว่างการเดินทางก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้ปกครองตัดสินใจพาสัตว์เลี้ยงไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ ผู้ประกอบการธุรกิจ Pet Tourism ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานที่และบริการที่เหมาะสมสำหรับสัตว์เลี้ยง โดยจัดเตรียมพื้นที่วิ่งเล่นสำหรับสัตว์เลี้ยง หรือมีโซนที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าพัก รวมถึงการออกแบบสถานที่ให้มีเอกลักษณ์ สวยงาม และเป็นมิตรต่อสัตว์เลี้ยงไม่เพียงช่วยสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ยังดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่มีสัตว์เลี้ยงเข้ามาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ประกอบการธุรกิจ Pet Tourism ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและครบครันสำหรับนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยงมาด้วย โดยเฉพาะพื้นที่พักผ่อนสำหรับสัตว์เลี้ยง สนามหญ้าสำหรับการวิ่งเล่น หรือบริการดูแลสัตว์เลี้ยงระหว่างการท่องเที่ยว การจัดเตรียมสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความมั่นใจและความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสที่พวกเขาจะกลับมาใช้บริการในอนาคต

3. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการจัดเตรียมสถานที่ ผู้ประกอบการธุรกิจ Pet Tourism ควรออกแบบและพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมและรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีสัตว์เลี้ยง โดยควรมีพื้นที่เฉพาะสำหรับสัตว์เลี้ยง เช่น ห้องพักที่เอื้อต่อการนำสัตว์เลี้ยงเข้าพัก และพื้นที่สำหรับการพักผ่อนของสัตว์เลี้ยง การให้บริการที่ใส่ใจและครอบคลุมนี้จะช่วยลดความกังวลของนักท่องเที่ยว และทำให้พวกเขาเพลิดเพลินกับการเดินทางได้อย่างเต็มที่

4. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านกิจกรรม ผู้ประกอบการธุรกิจ Pet Tourism ควรสร้างและจัดเตรียมกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวและสัตว์เลี้ยง เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง หรือการวิ่งเล่นในสวน เพราะการมีกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมได้ทั้งเจ้าของและสัตว์เลี้ยงไม่เพียงสร้างความสนุกสนานและความประทับใจ แต่ยังช่วยสร้างประสบการณ์ร่วมที่ดี ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

5. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง ผู้ประกอบการธุรกิจ Pet Tourism ควรเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีสัตว์เลี้ยง โดยสร้างบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับสัตว์เลี้ยง การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สัตว์เลี้ยงมีส่วนร่วม การให้บริการที่ใส่ใจในรายละเอียด และการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ล้วนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและสร้างความประทับใจจนพวกเขากลับมาใช้บริการอีกครั้งในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรเพิ่มตัวเลือกในแบบสอบถามให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับพฤติกรรมของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงเพิ่มเติม เนื่องจากพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่พาสัตว์เลี้ยงอาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และผู้วิจัยควรเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของ Pet Tourism ในแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจที่ตรงกันก่อนตอบแบบสอบถาม การระบุความหมายที่ชัดเจนจะช่วยเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการพิจารณาขยายขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น และศึกษา

กรณีศึกษาจากสถานที่อื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจ Pet Tourism ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางพร้อมสัตว์เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่เคยมีประสบการณ์เดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการนำผลการวิจัยไปใช้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่มีพฤติกรรมหรือลักษณะแตกต่างกัน

2. ข้อจำกัดด้านเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามตีความคำถามแตกต่างกันไปตามความเข้าใจส่วนบุคคล อีกทั้งแบบสอบถามปลายปิดอาจไม่สามารถสะท้อนความคิดเห็น หรือเจาะลึกพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถตั้งคำถามเพิ่มเติม ขยายทิศทางการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3. ข้อจำกัดด้านขอบเขตของพื้นที่และเวลาในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการภายในช่วงเวลาที่กำหนดและในพื้นที่บางแห่งเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเดินทางพร้อมสัตว์เลี้ยงในช่วงเวลาอื่น ๆ หรือในพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมแตกต่างกัน

4. ข้อจำกัดด้านขอบเขตของตัวแปรที่ศึกษางานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) และพฤติกรรมของผู้ปกครองสัตว์เลี้ยง (Pet Parents) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวพร้อมสัตว์เลี้ยงเท่านั้น ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจได้ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ หรือปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้อยู่ในขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2566). *'Pet Parent' เลี้ยงสัตว์เป็นลูก ดันตลาดโต 6.6 หมื่นล้าน ปี 2026*. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2567, จาก https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1075465

กิตติพงษ์ พิพิธกุล. (2561). คุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม : Validity กับ Reliability ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, *8*(2), 105-109.

ชฎาพร จักรทอง และกนกกานต์ แก้วนุช. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มผู้สูงวัยที่มีพฤฒพลังในประเทศไทย. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวนานาชาติ, 18*(1), 62-85.

ณัฏฐ์พัชร์ กาญจนรัตน์ และกุลพิชญ์ โภไคยอุดม. (2563). องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสนใจท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, *21*(2), 283-294.

ทัชชกร สัมมะสุต, และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ Café Hopping ของผู้บริโภค Gen Z กรณีศึกษา Minimo House Café. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี*, *14*(2), 45-64.

นิมิต ชุ้นสั้น. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานที่จัดงานประชุม ในบริบทห้องประชุมโรงแรม: มุมมองผู้จัดงาน. *RMUTT Global Business & Economics Review*, *13*(2), 68-78.

พุทธพร โชว์สูงเนิน. (2558). *การพัฒนารูปแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันการบินพลเรือน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567, จาก http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/bitstream/123456789/Fulltext watermark.pdf

ศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2561). องค์ประกอบการทองเที่ยวและช่องทางการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวอนาคต กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* มหาวิทยาลัยนเรศวร, *11*(1), 79-98.

สัญชัย สันติเวส และนิธิวดี ทองป้อง. (2560). ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการที่ถูกออกแบบเพื่อคนทั้งมวลในที่สาธารณะ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 10*(3), 1360-1370.

สุรวุฒิ บรมเจต, และปุญญพ ตันติปิฎก. (2567). *Pet tourism: เทรนด์ท่องเที่ยวพร้อมเพื่อนซี้สี่ขา*. Scbeic. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/pet-tourism-011124

สุจิตรา วาชัยยุง, และโสมฤทัย สุนธยำธร. (2565). องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5As ส่งผลต่อการตัดสินใจในการ เดินทางท่องเที่ยวเชิงกีฬาของผู้สูงอายุชาวไทย ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*. *23*(2), 158-173.

อารดา หรูสกุล. (2564). *องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการมาเยือนน้ำพุร้อนหินด่าน จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567, จาก https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Arada.Hro.pdf

Ajanapanya, N. (2024, September 16). Pet humanisation trend playing a big role in expanding Thailand's pet market. Retrieved 1 November 2024, from https://asianews.network/pet-humanisation-trend-playing-a-big-role-in-expanding-thailands-pet-market/

Brandage. (2565). *Pet Humanization ยุคสัตว์เลี้ยงเทียบเท่าสมาชิกในครอบครัว*. สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2567, จาก https://www.brandage.com/article/29294/Pet-Humanization

Boonhoh, W., Wongtawan, T., Sriphavatsarakom, P., Waran, N., & Boonkaewwan, C. (2023). Factors associated with pet dog behavior in Thailand. Veterinary World, 16(5), 957–964. https://doi.org/10.14202/vetworld.2023.957-964

Choochart, M. (2566). *"ออริจิ้นฯ"เจาะเทรนด์ Pet Humanization 3 ปีเปิดคอนโดฯเลี้ยงสัตว์ได้ 16 โครงการ 2.6หมื่นล้าน.* สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2567, จาก https://prop2morrow.com/832414/

Marketeer Team. (2567). *Pet tourism: เทรนด์ท่องเที่ยวพร้อมเพื่อนซี้สี่ขา*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2567, จาก https://marketeeronline.co/archives/386703

Alves, H. M., Sousa, B. M., Carvalho, A., Santos, V., Dias, Á. L., & Valeri, M. (2022). *Encouraging brand attachment on consumer behaviour: Pet-friendly segment. Journal of Tourism, Heritage and Services Marketing, 8*(2), 16–24. https://doi.org/10.5281/zenodo.7357978

Chen, A.-H., Peng, N., & Hung, K.-P. (2013). *Taking dogs to tourism activities: Testing a pet-related constraint-negotiation model*. Tourism Analysis, 18, 207–214. https://doi.org/10.3727/108354213X13645733247855

De La Fuente-Robles, Y. M., Muñoz-de-Dios, M. D., Mudarra-Fernández, A. B., & Ricoy-Cano, A. J. (2020). *Understanding stakeholder attitudes, needs and trends in accessible tourism: A systematic review of qualitative studies. Disability, Tourism and Sustainability*, 12(24), 10507. https://doi.org/10.3390/su122410507

Gillovic, B., & McIntosh, A. (2020). Accessibility and inclusive tourism development: Current state and future agenda. *School of Hospitality and Tourism, Auckland University of Technology*, 12(22), 9722. https://doi.org/10.3390/su12229722

Lass-Hennemann, J., Schäfer, S. K., Sopp, M. R., & Michael, T. (2022). *The relationship between attachment to pets and mental health*: The shared link via attachment to humans. BMC Psychiatry, 22, Article 586. https://doi.org/10.1186/s12888-022-04199-1

Leiper, N. (1990). *Tourist attraction systems. Annals of Tourism Research*, 17(3), 367-384. https://doi.org/10.1016/0160-7383(90)90004-B

Oaks, A. (2023, February 6). *Pet travel trends–January 2023*. GlobalVetLink. https://www.globalvetlink.com/blog/pet-travel-trends-january-2023/

Randy, D. (2023). Tourism 5A, Tourism Satisfaction, and Electronic Word of Mouth in a Small Island Destination. *Journal of Business and Hospitality and Tourism,* 9(1), 10-18. https://core.ac.uk/download/pdf/578075858.pdf

Shannon, B. N., McGee, Z. A., & Jones, B. D. (2019). Bounded rationality and cognitive limits in Political decision making. Oxford Research Encyclopedias: Politics. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.961

Swarbrooke, J. (2002). *The development and management of visitor attractions* (2nd edition). Butterworth-Heinemann.

Vasayangkura, C., & Kunphoommarl, M. (2015). The model of cultural based tourism management in urban community: A case study of Thai Vietnamese community in Mukdahan Province, Thailand. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal* ,88. https://so04.tcithaijo.org/index.php/jnuks/article/view/56171/4686

Volsche, S. A. (2021). *Pet parenting in the United States: Investigating an evolutionary puzzle. Evolutionary Psychology,* 19(3), 30 https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/14747049211038297

ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE

The Brand Experience Influencing Brand Loyalty Through Consumer Satisfaction Among Generation Z in the Premium Bubble Tea Business: A Case Study of BEARHOUSE

กฤษณา ฟองการ* กัญญารัตน์ ทองจันทร์ เฌอเอม แจงบำรุง ทัชชกร สัมมะสุต
Krissana Fongkran*, Kanyarat Thongchan, Cher-Em Jangbumrung, Touchakorn Sammaasut
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา*[2,3,4]
Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Sriracha Campus
krissanafongkran@gmail.com

Received: January 31, 2025 **Revised:** Aprly 2, 2025 **Accepted:** Aprly 17, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า และ 3) ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคผ่านความพึงพอใจในตราสินค้า โดยมีความพึงพอใจในตราสินค้าเป็นตัวแปรคั่นกลาง เกี่ยวกับธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริโภค Generation Z (อายุระหว่าง 18-26 ปี) จำนวน 400 ชุด โดยการสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ทั้งสิ้น 2 วิธี ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างตามสะดวก และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผ่านการกระจายแบบสอบถาม Google Form นอกจากนี้ทำการใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณและสถิติเชิงพรรณาเพื่อหาผลลัพธ์ของแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ เพศหญิง ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ย 20,001–30,000 บาทต่อเดือน โดยผลการทดสอบการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยด้านประสบการณ์ตราสินค้ายอมรับว่ามีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริโภค 2) ปัจจัยด้านความพึงพอใจยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้า 3) ประสบการณ์ตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มพรีเมียมยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคในตราสินค้า โดยมีปัจจัยด้านความพึงพอใจเป็นตัวแปรคั่นกลางมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคต่อตราสินค้า ทั้งสามสมมติฐานมีการยอมรับสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ประสบการณ์ตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า ความพึงพอใจของผู้บริโภค ธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม BEARHOUSE

Abstract

This research aimed to study: 1) the influence of brand experience on consumer satisfaction, 2) the effect of consumer satisfaction on brand loyalty, and 3) the influence of brand experience on consumer brand loyalty through brand satisfaction acting as a mediating variable.

The study focused on the premium bubble tea business: a case study of BEARHOSE. Data were collected through questionnaires collected from a sample group of 400 Generation Z consumers (aged between 18–26 years). The sampling method used was non-probability sampling, specifically convenience sampling and purposive sampling, through an online questionnaire distributed via Google Form. Additionally, multiple linear regression analysis and descriptive statistics were employed to analyze the results of the questionnaire. It was found that a majority of the respondents were females, held a bachelor's degree, and had an average monthly income of 20,001–30,000 Baht. The results of the hypothesis testing revealed that: 1) brand experience had an influence on consumer satisfaction, 2) consumer satisfaction had an influence on brand loyalty, and 3) brand experience in the premium beverage sector had an influence consumer brand loyalty, with satisfaction acting as a mediating variable affecting brand loyalty. All three hypotheses were recognized at the statistical significance level of .05.

Keywords: Brand Experience, Brand Loyalty, Consumer Satisfaction, Premium Bubble Tea Business, BEARHOUSE.

บทนำ

ในยุคที่ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างรวดเร็วการศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับการนำแบรนด์สินค้าเข้าไปครองใจผู้บริโภคนับว่าเป็นประเด็นสำคัญในแวดวงธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มตลาดที่มีการแข่งขันสูง อย่างเช่น อุตสาหกรรมชานมไข่มุก (Bubble Milk Tea) (ชนิกานต์ คำหอมกุล, 2566) ในปัจจุบันถือว่ามีความนิยมเป็นอย่างมากทั่วโลก จากรสชาติที่อร่อย หอมหวาน รวมไปถึง “ไข่มุก” ที่มีความโดดเด่นและโดนใจผู้บริโภค สาเหตุนี้จึงช่วยผลักดันให้อุตสาหกรรมชานมไข่มุกมีกระแสความนิยมอย่างแพร่หลายและวงการธุรกิจนี้มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มมากขึ้น (กรุงศรีเพลินเพลิน, 2567) จากมูลค่าตลาดชานมไข่มุกของประเทศไทยปี พ.ศ. 2566 มีมูลค่าตลาดประมาณ 100,000 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565 มีมูลค่าอยู่ที่ประมาณ 26,000 ล้านบาท และขนาดตลาดชานมไข่มุกโลก ในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าประมาณ 3.12 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงถึง (CAGR) 7.9% (รัตนชัย ม่วงงาม, 2567; The Business Research Company, 2024) ขณะเดียวกันเริ่มมีผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาในตลาดเป็นจำนวนมากขึ้น แบรนด์ชานมต่าง ๆ จึงต้องอาศัยกลยุทธ์อย่างหนักในการกระตุ้นให้ตราสินค้าของตนเองนั้นสามารถสร้างความโดดเด่นและตอบสนองความต้องการแก่ผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มีกำลังซื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นฐานลูกค้าหลักของภาคธุรกิจในอนาคต

หากธุรกิจสามารถเข้าถึงและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี พร้อมทั้งสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นการวางรากฐานที่สำคัญต่อการเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะ ยาว (สุนทรีย์ สองเมือง, 2565; ชนิกานต์ คำหอมกุล, 2566; อภิกฤช บุญยัง. 2567) ในแง่มุมหนึ่งมีงานวิจัยที่พิสูจน์ได้ว่าประสบการณ์ของแบรนด์ (Brand Experience) มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ คือความพึงพอใจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการและมีอิธิพลต่อความภักดีได้เช่นกัน (Oetama & Susanto, 2023) ดังนั้น แบรนด์ชานมไข่มุกจึงจำเป็นต้องสร้างจุดแข็งที่โดดเด่นและอาศัยกลยุทธ์การตลาดให้สามารถอยู่ในวงการชานมไข่มุกต่อไปได้

BEARHOUSE แบรนด์ชานมไข่มุกระดับพรีเมียมที่ก่อตั้งโดย Youtubers จากช่องดัง "Bearhug" ซึ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ (Experience) คือการสร้างประสบการณ์ตราสินค้าให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกดี เนื่องจากประสบการณ์ของผู้บริโภคมีผลต่อความรู้สึกในเชิงบวกหรือลบต่อตราสินค้า (Cabanac, 2002) โดยทาง BEARHOUSE เลือกใช้วัตถุดิบคุณภาพสูงในการสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจ จุดเด่นของแบรนด์ คือไข่มุกโมจิทำจากแป้งข้าวไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งและตอบโจทย์ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายคือ Generation Z ธุรกิจนี้ใช้ฐานแฟนคลับของผู้ก่อตั้งเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อสร้างความสนใจ โดยมีการสร้างกลยุทธ์สำคัญรวมถึงการมีส่วนร่วมโดยตรงในการคัดเลือกวัตถุดิบ การออกแบบร้านที่มีความเรียบง่าย และเป็นมิตรกับผู้บริโภค (ชนิกานต์ คำหอมกุล, 2566) BEARHOUSE เข้าสู่ตลาดชานมไข่มุกในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้ถึง 17 ล้านบาท และเมื่อปี พ.ศ. 2565 สามารถสร้างรายได้สูงถึง 210 ล้านบาท ภายในระยะเวลา 4 ปี แม้ตลาดจะมีการแข่งขันสูงแบรนด์ BEARHOUSE ก็สามารถสร้างการยอมรับและสร้างยอดขายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยความจริงใจและความคิดสร้างสรรค์แม้ว่าสินค้าจะมีราคาสูงแต่เมื่อเทียบกับคุณภาพของสินค้าและยอดขายนับว่าสามารถสร้างจุดสนใจในตลาดนี้ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เป็นกรณีศึกษาที่โดดเด่นในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม (อมรินทร์ทีวีออนไลน์, 2567; สุพัตรา มาร์เก็ตเทียร์, 2566) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประสบการณ์ของตราสินค้า (Brand Experience) มีอิทธิพลความภักดีของผู้บริโภคผ่านความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ (Oetama & Susanto, 2023) นอกจากนี้ ประสบการณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อตัวแปรความพึงพอใจและความพึงพอใจจากประสบการณ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีในตราสินค้าอีกด้วย (วราภรณ์ ด่านศิริและคณะ, 2566) ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า BEARHOUSE เป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการนำมาวิเคราะห์เพื่อเข้าใจบทบาทพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่ม Generation Z และสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจเครื่องดื่มในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาหัวข้อ เรื่อง ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE

วัตถุประสงค์

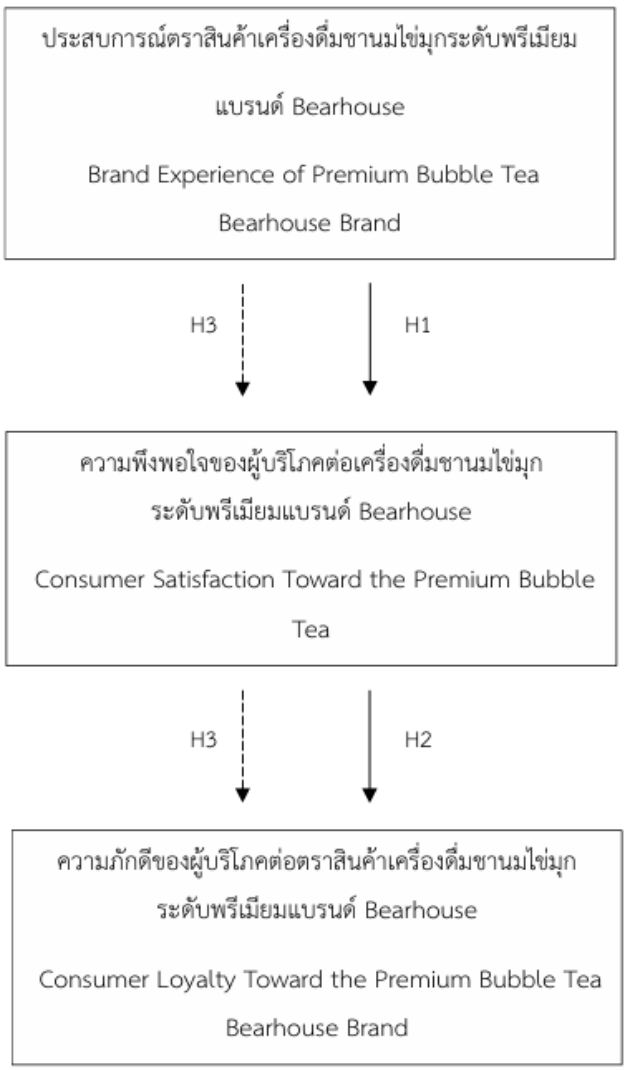
1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของประสบการณ์ของผู้บริโภค Generation Z ที่มีต่อตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ผ่านตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชา นมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE
3. เพื่อศึกษาความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ที่มีอิทธิพลมาจากประสบการณ์ตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE

สมมติฐานการวิจัย

H1 : ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

H2 : ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีอิทพลต่อความภักดีของผู้บริโภคต่อตราสินค้า

H3 : ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคผ่านความพึงพอใจในตราสินค้าโดยมีความพึงพอใจในตราสินค้าเป็นตัวแปรคั่นกลาง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นทั้งสิ้น 2 วิธี ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) วิธีนี้ใช้กับกลุ่มผู้บริโภคทั่วไปที่อาจจะเคยบริโภคหรือไม่เคยบริโภคชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยต้องการ และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิธีนี้จะเจาะจงเป็นกลุ่มผู้บริโภค

Generation Z ที่เคยบริโภคชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE เพื่อให้ข้อมูลของการวิจัยนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษามากที่สุด ผ่านการกระจายแบบสอบถาม Google Form โดยรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริโภค Generation Z (ช่วงอายุระหว่าง 18-26 ปี) ที่เคยบริโภคเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE จำนวนกว่า 40 สาขา ภายในประเทศไทย (ธนาคารกรุงเทพ, 2568) เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถระบุจำนวนประชากรทั้งหมดที่แน่ชัดได้ จึงใช้สูตร Cochran (1997) ที่กำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Cochran, 1997) และทำการเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด เพื่อความแม่นยำของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยออกแบบสอบถามผ่าน Google Form โดยแบบสอบถามของงานวิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านประสบการณ์ในตราสินค้า (Brand Experiences) (แก้ไขแบบสอบถามจาก ดวงกมล ทับทิมหิน, 2565; ปวิตรา ยังสบาย, 2563) ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อตราสินค้า (Consumer Satisfaction) (แก้ไขแบบสอบถามจาก ขวัญชนก หาสุข, 2565; ฐิตาภา ตันติพันธ์วดี, 2565) และปัจจัยด้านความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Royalty) (แก้ไขแบบสอบถามจาก ชนาธิป แสงวิเศษ, 2565; ชัชรีย์ คำสุข, 2563) 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามจำนวนที่ต้องการ 400 ชุด ขั้นตอนถัดไปทางผู้วิจัยจะทำการนำข้อมูลมาทดสอบผ่านการวิเคราะห์โปรแกรมทางสถิติ SPSS (Statistical Package for Social Science) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำที่สุด

3. การทดสอบเครื่องมือ

3.1. ผู้วิจัยทำการออกแบบแบบสอบถามแล้วนำไปเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ซึ่งคะแนนมากกว่า 0.5–1.00 จะถือว่าใช้ได้ โดยค่าความเที่ยงตรง (IOC) ของแบบสอบถามชุดนี้เท่ากับ 1.00 ผ่านเกณฑ์จึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ (จิรัฏฐา ภูบุญอบ และอรนุช ศรีสะอาด, 2558)

3.2. การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามทดสอบจำนวน 30 ชุด (Pilot Study) เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าครอนบาค (α) โดยค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.7 (Leurmarnkul & Meetam, 2005) จากผลการวิเคราะห์ของแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด มีค่าเท่ากับ 0.790 จากนั้นเมื่อค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าครอนบาค (α) ผ่านเกณฑ์ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปกระจายให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าครอนบาค (α) มีค่าเท่ากับ 0.751 สำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจ (Survey) จำนวน 400 ชุด มีการกระจายแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form แก่บุคคลใกล้ชิด คณะผู้ศึกษารวมไปถึงบุคคลภายนอกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ Facebook, Line, Instagram เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนที่ผู้วิจัยต้องการ รวมถึงเลือกกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ในการตอบแบบสอบถามโดยเฉพาะผู้ที่เคยบริโภคเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE ภายในประเทศไทย ภายหลังจากนั้น

ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวมทั้งหมด 400 ชุด ไปเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการใช้ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม อาทิ ประวัติการบริโภค อายุ เพศ ระดับการศึกษา และรายได้ จากนั้นทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นอกจากนี้ใช้สถิติเชิงปริมาณประกอบด้วย ประสบการณ์ในตราสินค้า (Brand Experiences) ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Consumer Satisfaction) และความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อผลลัพธ์ของตัวแปรตาม โดยการใช้แบบสอบถามที่มีมาตราส่วนการประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) (เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ, 2551) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

เพื่อทำการแปลผลค่าเฉลี่ยซึ่งสามารถอธิบายความคิดเห็นในแต่ละประเด็นได้อย่างชัดเจนและทดสอบสมมติฐานรวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความครบถ้วนและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษา เรื่อง ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปรและค่าสถิติต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด พบว่า ผู้ตอบทั้งหมดเป็นผู้ที่เคยบริโภคชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE และอยู่ในกลุ่ม Generation Z โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง จำนวน 251 คน ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 360 คน รายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 20,001–30,000 บาท จำนวน 201 คน และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับการประเมินปัจจัยด้านประสบการณ์ในตราสินค้าของผู้บริโภคมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.0675 ด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.0756 และความภักดีต่อตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.9310

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson's Correlation) พบว่า ตัวแปรประสบการณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อความภักดีผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.348 ถึง 0.722 ดังตารางที่ 1 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงปานกลาง และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงสามารถใช้การวิเคราะห์ค่าการถดถอยอย่างง่าย (Simple regression analysis) เพื่อตรวจสอบสมมติฐานได้

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

Correlation			
	ประสบการณ์ตราสินค้า	**ความพึงพอใจของผู้บริโภค**	**ความภักดีต่อตราสินค้า**
Brand Experiences	1		
Consumer Satisfaction	.722**	1	
Brand Royalty	.570**	.348**	1

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed)

3. ประสบการณ์ตราสินค้า

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่า ตัวแปรประสบการณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE ยอมรับสมมติฐาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระเท่ากับ 0.722 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสบการณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

Coefficients[a]						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.286	.183		1.562	.119
	Brand Experiences	.932	.045	.722	20.822	.000
a. Dependent Variable: Consumer Satisfaction						

R = 0.722, AdjR² = 0.520, *P-value < .05

4. ความพึงพอใจของผู้บริโภค

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายของตัวแปรความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้า ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE ณ ระดับนัยสำคัญ .05 ยอมรับสมมติฐาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระอยู่ที่ 0.348 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าของผู้บริโภค

Coefficients[a]						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.295	.223		10.281	.000
	Consumer Satisfaction	.401	.054	.348	7.397	.000
a. Dependent Variable: Brand Royalty						

R = 0.348, AdjR² = 0.119, *P-value < .05

5. ความภักดีต่อตราสินค้า

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ความถดถอยอย่างง่ายของตัวแปรประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE ณ ระดับนัยสำคัญ .05 ยอมรับสมมติฐาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระอยู่ที่ 0.570 และ 0.577 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้า

Coefficients[a]						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.479	.251		1.906	.057
	Brand Experiences	.849	.061	.570	13.824	.000
a. Dependent Variable: Brand Royalty						

R = 0.570, AdjR² = 0.323, *P-value < .05

ตารางที่ 5 ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยมีความพึงพอใจเป็นตัวแปรคั่นกลาง

Coefficients[a]						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-value
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.522	.251		2.085	.038
	Brand Experiences	.992	.088	.666	11.232	.000
	Consumer Satisfaction	-.154	.068	-.133	-2.243	.025
a. Dependent Variable: Brand Royalty						

R = 0.577, AdjR² = 0.330, *P-value < .05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ทั้งหมดเป็นผู้บริโภค Generation Z ที่เคยบริโภคชานมไข่มุกระดับพรีเมียมของแบรนด์ BEARHOUSE นอกจากนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.7 จำนวน 251 คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 90 จำนวน 360 คน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 50.2 จำนวน 201 คน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนิกานต์ คำหอมกุล (2566) ที่ศึกษาปัจจัยการเลือกซื้อชานมไข่มุกของร้าน BEARHOUSE สาขาเดอะมอลล์ท่าพระ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างหลักส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ 25-34 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 20,001-30,000 บาท และจากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประสบการณ์ของผู้บริโภค Generation Z ที่มีต่อตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE พบว่า ประสบการณ์ตราสินค้าของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลกระทบเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ในตราสินค้าธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE อย่างมีระดับดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลลัพธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ตราสินค้าในการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z จากประสบการณ์ที่ผู้บริโภคได้รับนั้นอาจเนื่องมาด้วย รสชาติ การบริการ โดยเฉพาะไข่มุกโมจิของทางแบรนด์ BEARHOUSE ที่มีการใช้วัตถุดิบอันเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงคุณภาพของสินค้า สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ทาง BEARHOUSE สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีไปสู่ความพึงพอใจต่อผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้าได้ โดยการมีปฏิสัมพันธ์หรือการสร้างประสบการณ์ที่ดีระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภคเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อแบรนด์ในระยะยาว นอกจากนี้การศึกษาของ Brakus, Schmitt and Zarantonello (2009) ได้มีการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ Brand Experience ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ Sensory Experience, Affective Experience,

Behavioral Experience และ Intellectual Experience ให้คำนิยามว่าประสบการณ์แบรนด์มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคและความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความทรงจำเชิงบวกเกี่ยวกับแบรนด์ นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างประสบการณ์ตราสินค้าให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกที่ดีเนื่องจากประสบการณ์มีผลต่อความรู้สึกในเชิงบวกหรือลบต่อตราสินค้าได้ (Cabanac, 2002) มากไปกว่านั้นประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัสและการรับรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับแบรนด์ โดยประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัสเกี่ยวข้องกับการกระตุ้นผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะช่วยสร้างความจดจำและความประทับใจต่อแบรนด์ ในขณะที่ประสบการณ์ด้านการรับรู้ครอบคลุมความรู้สึก การปฏิบัติและพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจรวมถึงความตั้งใจซื้อ การผสานทั้งสองมิติอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความจงรักภักดีและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด (อนัญญา กรรณสูตร และวรวรรณ องค์ครุฑรักษา, 2556) สอดคล้องกับทฤษฎี Keller (2013) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างแบรนด์ได้กล่าวว่า Brand Experience เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างในตลาดที่มีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในตลาดสินค้าฟุ่มเฟือยและสินค้าบริโภค

2. ความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ผ่านตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคทำหน้าที่เป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ตราสินค้ากับความภักดีต่อตราสินค้า โดยมีผลการวิเคราะห์ที่ยืนยันว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคมีอิทธิพล ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งความพึงพอใจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ จากปัจจัยการบริการของพนักงานร้าน บรรยากาศโดยรวม สภาพแวดล้อม และสินค้าของทาง BEARHOUSE เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค Generation Z เพราะคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างให้ความสำคัญกับบรรยากาศโดยรวมเพื่อตอบสนองสิ่งที่พวกเขาต้องการ หากเกิดความไม่พอใจต่อสินค้าหรือบางสิ่งบางอย่างคนกลุ่มนี้จะแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา (Hayes, 2024) สอดคล้องกับทางแบรนด์ BEARHOUSE ที่ใส่ใจผู้บริโภคแก้ไขปัญหาและปรับตัวให้ดีขึ้นตามความคิดเห็น โดยสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคของ BEARHOUSE เป็นจำนวนมากได้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Kotler (1997) ความพึงพอใจเกิดจากการที่ผู้บริโภคได้รับสิ่งที่คาดหวังหรือมากกว่านั้นจากผลิตภัณฑ์หรือบริการ เมื่อผู้บริโภคพึงพอใจ พวกเขาจะมีแนวโน้มเลือกซื้อซ้ำและสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับตราสินค้า โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความรุนแรง การตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ยาวนานระหว่างผู้บริโภคกับแบรนด์ ในกรณีของเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียมแบรนด์ BEARHOUSE การที่ผู้บริโภคพึงพอใจจากการตอบสนองความคาดหวังในทุกมิติของประสบการณ์ตราสินค้า เช่น รสชาติ ความสะดวกสบาย และการบริการ ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อซ้ำแต่ยังแนะนำแบรนด์ต่อให้กับผู้อื่น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Reichheld และ Teal (1996) ที่ระบุว่าผู้บริโภคที่มีความพึงพอใจจะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้สนับสนุนแบรนด์ (Brand Advocates) จากการศึกษาและการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความพึงพอใจถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนประสบการณ์ตราสินค้าไปสู่ความภักดี ความสามารถในการสร้างประสบการณ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้แบรนด์สามารถรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูงและมุ่งเน้นประสบการณ์ระดับพรีเมียมอย่างธุรกิจชานมไข่มุก (Kotler, 1997)

3. ความภักดีในตราสินค้าผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Z ที่มีอิทธิพลมาจากประสบการณ์ตราสินค้าในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม: กรณีศึกษา BEARHOUSE

พบว่า ความภักดีของผู้บริโภคเกิดจากการสร้างประสบการณ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการและเสริมสร้างความพึงพอใจในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความคาดหวังสูงและสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การทำให้ผู้บริโภคเหล่านี้รู้สึกเชื่อมั่นและภักดีต่อแบรนด์นั้น จำเป็นต้องสร้างประสบการณ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของผู้บริโภคในทุกด้าน เช่น คุณภาพผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน การบริการที่ดีเยี่ยม และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างเช่น โซเชียลมีเดีย การให้ลูกค้าได้มีส่วนร่วมกับแบรนด์หรือการทำกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่สร้างความประทับใจ จะช่วยเสริมสร้างความภักดีได้อย่างยั่งยืน (Homburg et al., 2017) จากงานวิจัยของ Oliver (1999) ได้ให้คำอธิบายว่า ความภักดีต่อแบรนด์เป็นผลลัพธ์จากการที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ได้รับจากแบรนด์ ดังผลวิเคราะห์ตารางที่ 5 โดยความพึงพอใจนี้จะส่งผลให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความภักดีในตราสินค้าเป็นผลจากการสะท้อนความพึงพอใจในระยะยาวของผู้บริโภค และจะทำให้ลูกค้ายังคงเลือกแบรนด์นั้น ๆ ต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ความภักดีของลูกค้าจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาวเพราะช่วยให้แบรนด์มีรายได้ที่มั่นคงและลดต้นทุนในการหาลูกค้าใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในตลาดที่มีการแข่งขันสูง เนื่องจากลูกค้าภักดีมักจะกลับมาซื้อซ้ำและแนะนำแบรนด์ให้แก่ผู้อื่น ซึ่งจะช่วยขยายฐานลูกค้าและเพิ่มโอกาสในการเติบโตของธุรกิจ (Chaudhuri & Holbrook, 2001) งานวิจัยของ Loureiro, Sarmento และ Le Bellino (2017) พบว่า เมื่อผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ที่ดีจากตราสินค้าและพึงพอใจในสินค้าดังกล่าว จะเกิดความภักดีต่อแบรนด์ ซึ่งทำให้เกิดการบริโภคซ้ำในที่สุด ดังนั้น ความพึงพอใจจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภักดี ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำและเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความสำเร็จของธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

1.1 ประสบการณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการส่งเสริมการสร้างความภักดีต่อแบรนด์

1.2 การศึกษาในอนาคตควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม เช่น การใช้วิธีวิจัยเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

1.3 การขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมแบรนด์อื่น ๆ นอกเหนือจาก BEARHOUSE รวมถึงการขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภคในวงกว้างได้อย่างแม่นยำ

1.4 การดำเนินการศึกษาระยะยาวจะช่วยให้การวิเคราะห์พฤติกรรมและความภักดีของผู้บริโภคมีความถูกต้องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพิจารณาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกระดับพรีเมียม เพื่อให้การศึกษาได้รับข้อมูลที่มีความหลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 การขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมแบรนด์อื่น ๆ นอกเหนือจาก BEARHOUSE พร้อมทั้งขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้การวิจัยสะท้อนพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภคในวงกว้างอย่างแม่นยำ

2.3 การดำเนินการศึกษาระยะยาว เพื่อให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและความภักดีของผู้บริโภคได้อย่างมีความแม่นยำและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงศรี เพลินเพลิน. (2567). *“ชานมไข่มุก” วาระแห่งชาติของไต้หวัน เชื่อมสัมพันธ์เศรษฐกิจ*. กรุงศรี. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2568, จาก https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/bubble-milk-tea

ขวัญชนก หาสุข. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีในการสะสมโฟโต้การ์ดจากสินค้าที่ระลึกไอดอลเกาหลี*. (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

จิรัฏฐา ภูบุญอบ และอรนุช ศรีสะอาด. (2558). การพัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 21*(1), 52-65.

ชัชรีย์ คำสุข. (2563). *รูปแบบการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของกลุ่มลูกค้าเซเรเนด บริษัท แอดวานซ์ อิน โฟร์ เซอร์วิส จำกัด(มหาชน)*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

ชนาธิป แสงวิเศษ. (2565). *กลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้นความยั่งยืนส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราของคาเฟ่อเมซอน (Café Amazon) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ชนิกานต์ คำหอมกุล. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อชานมไข่มุกของร้าน Bear house สาขาเดอะมอลล์ท่าพระ.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

ฐิตาภา ตันติพันธุ์วดี. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับไปเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ช่วงการระบาดโควิด–19*. (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

ดวงกมล ทับทิมหิน. (2565). *การสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าประสบการณ์ในตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพสินค้าด้วย QR code บนฉลากสินค้าน้ำมันหล่อลื่นรถยนต์ที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในตราสินค้าและความภักดีในตราสินค้า*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ธนาคารกรุงเทพ. (2568). *จาก YouTuber ช่องดัง สู่การสร้างแบรนด์ชานมไข่มุก BEARHOUSE และ SUNSU เจาะกลุ่มวัยรุ่น-วัยทำงานที่อยากใส่ใจสุขภาพ และยังรักการกินขนม.* SME SOCIAL PLANET. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2568, จาก https://www.bangkokbanksme.com/en/bearhug-bearhouse

ปวิตรา ยังสบาย. (2563). ประสบการณ์ของลูกค้าและความภักดีต่อตราสินค้า: กรณีศึกษาร้าน Sephora ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,* 10(1), 50-61.

เพ็ญแข ศิริวรรณ และคณะ. (2551). *สถิติเพื่อการวิจัย.* กรุงเทพฯ: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชัน.

รัตนชัย ม่วงงาม. (2567). *ปี 2567 ชานมไข่มุกยุคนี้ แข่งกันที่อะไร? ทำไมจมทุนนานกว่าที่คิด.* สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2567, จาก https://www.thaismescenter.com/.

วราภรณ์ ด่านศิริ, นิปุณณมา วัชรเจริญ, ปวันรัตน์ แปลงถิน, ปาริชาติ ภูมิดิน และอารียา ปราบไพรินทร์. (2566). ประสบการณ์ตราสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อความภักดีผ่านการสร้างความพึงพอใจของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มการท่องเที่ยว. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. *16*(2): 193-214.

สุนทรีย์ สองเมือง. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่น Z และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล 4.0 ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 15*(1), 117-127.

สุพัตรา มาร์เก็ตเทียร์. (2566). *“Bearhouse” ร้านชาของยูทูบเบอร์ดัง ที่ผันตัวเป็นนักธุรกิจเต็มตัว กับฝันใหญ่พาชาไทยไปตลาดโลก. Marketeer*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2568, จาก https://marketeeronline.co /archives/315881

อนัญญา กรรณสูตร และวรวรรณ องค์ครุฑรักษา. (2556). การศึกษาเรื่องการรับรู้ทางประสาทสัมผัสต่อร้านอาหารไทยของผู้บริโภคชาวสิงคโปร์ และความสัมพันธ์กับปัจจัยภูมิหลัง. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, *6*(1), 65-82.

อภิกฤช บุญยัง. (2567). *เจาะลึก Gen Z พร้อม 7 กลยุทธ์การตลาดให้เข้าถึงหัวใจของคนรุ่นใหม่*. The Omelet. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2567, จาก https://theomelet.co/เจาะลึก-gen-z-พร้อม-7-กลยุทธ์กา/

อมรินทร์ทีวีออนไลน์. (2567). *ถอดความสำเร็จ BEARHOUSE ขายชานมไข่มุกอย่างไรให้ปัง ขยายสาขาอย่างไร ไม่ให้พัง.* สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2567, จาก https://www.amarintv.com/spotlight/business-marketing/65921.

Brakus, J. J., Schmitt, B. H., & Zarantonello, L. (2009). Brand experience: What is it? How is it measured? Does it affect loyalty? *Journal of Marketing*, *73*(3), 52-68.

Cabanac, M. (2002). Cabanac, M. (2002). What is emotion?. *Behavioural processes*, *60*(2), 69-83.

Chaudhuri, A., & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: the role of brand loyalty. *Journal of marketing*, *65*(2), 81-93.

Cochran, W. G. (1997). Sampling techniques. *John Wiley & Sons,* Inc.

Homburg, C., Jozić, D., & Kuehnl, C. (2017). Customer experience management: toward implementing an evolving marketing concept. *Journal of the Academy of Marketing Science*, *45*, 377-401.

Keller, K. L. (2013). *Strategic Brand Managment: Building, Measuring, and Managing Brand Equity*. UK: Pearson Education Limited.

Kotler, P. (1997). Marketing management: Analysis, planning, and control. Prentice Hall.

Leurmarnkul, W., & Meetam, P. (2005). Properties Testing of the Retranslated SF-36 (Thai Version). *The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences*, *29*(1), 69-88.

Loureiro, S. M. C., Sarmento, E. M., & Le Bellego, G. (2017). The effect of corporate brand reputation on brand attachment and brand loyalty: Automobile sector. *Cogent Business & Management*, 4(1), 1360031.

Oetama, S., & Susanto, H. (2023). The Influence Of Brand Experience On Brand Loyalty Through Brand Satisfaction And Brand Trust In Indomie Mie In Sampit. *International Journal of Science, Technology & Management*, *4*(1), 273-287.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty?. *Journal of marketing*, *63*, 33-44.

Reichheld, F. F., & Teal, T. (1996). The loyalty effect: The hidden force behind growth, profits and lasting. *Harvard Business School Publications, Boston*.

Hayes, A. (2024). *Generation Gap: What It Is and Why It's Important to Business*. Retrieved 7 April 2025, from https://www.investopedia.com/terms/g/generation-gap.asp

The Buiness Research Company. (2024). *Bubble Tea Global Market Report 2025.* Retrieved 7 April 2025, from https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/bubble-tea-global-market-report.

การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม

Innovative Development Based on Local Food Wisdom in the Sano Sub-District Community, Khukhan District, Sisaket Province, Using the BCG Tourism Concept and Community Participation

ปาริฉัตร พงษ์คละ
Parichat Phongkhla
คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University
Parichat.phongkhla@gmail.com

Received: February 23, 2025 **Revised:** Aprly 2, 2025 **Accepted:** Aprly 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 3) เสนอแนะแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 ภาคส่วนที่มีการคัดเลือกแบบผสม คือ ปราชญ์ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานในอำเภอขุขันธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยจำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน พบว่า มีทั้งเมนูอาหารที่ยังมีผู้สืบทอดและยังปฏิบัติอยู่ กับ เมนูอาหารที่เสี่ยงต่อการสูญหายหรือใกล้ขาดผู้สืบทอด วิธีการปรุงอาหารและการถนอมอาหารพื้นบ้านเป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นทั้งพืชสมุนไพร สัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ปีก และแมลง 2) แนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม มีกระบวนการ 3 ด้าน คือ ด้านทัศนคติและพฤติกรรม ด้านความรู้ และด้านทักษะ 3) แนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารมี 3 แนวทาง คือ 1) การชูโรงอาหารที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาเชิงคุณภาพ และ 3) การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

คำสำคัญ: การพัฒนา นวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน BCG Tourism ชุมชนมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the knowledge of local food wisdom in Sano community, 2) explore guidelines for developing innovations based on this local food wisdom by incorporating the BCG Tourism concept with community participation, and 3) recommend guidelines for expanding BCG Tourism innovations in local food wisdom to promote gastronomy tourism. This study employed a qualitative research methodology and used a three- step data collection approach: semi- structured interviews, focus group discussions, and brainstorming sessions with target groups and key informants from three specific sectors: local wisdom practitioners, community enterprise group members, and government agencies in Khukhan district. The data were analyzed using content analysis and presented in a descriptive format.

The research results were categorized into three key area. 1) Knowledge of local food wisdom: the study found that the local food menus of the Sano community could be categorized into two types: those that still had successors and were actively practiced, and those at risk of being lost due to a lack of successors. The methods of cooking and preserving local food were socially and environmentally friendly, utilizing locally available raw materials such as aquatic plants, herbs, land animals, amphibians, poultry and insects. 2) Guidelines for developing innovations based on local food wisdom in the Sano community by incorporating the BCG Tourism concept with community participation involved three key processes; attitudes and behaviors, knowledge and skills. 3) Guidelines for extending BCG Tourism innovations in local food wisdom to develop gastronomy tourism involved three key approaches: 1) promoting a socially and environmentally friendly cafeteria, 2) integrating technology to enhance food quality, and 3) developing a Gastronomy Tourism program.

Keywords: Development, Innovation from Local Food Wisdom, BCG Tourism, Community Participation

บทนำ

ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านอีสานมักปรากฏอยู่ในกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของอีสานที่เรียกว่า “ฮีต 12” เป็นประเพณี 12 เดือน ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งนอกจากการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาแล้ว ยังปรากฏวัฒนธรรมอาหารในการเลี้ยงพระ เลี้ยงผีบรรพบุรุษ ตลอดจนเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน ซึ่งอาหารพื้นบ้านอีสานมีความแตกต่างกันออกไปตามประเพณี วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ (สวิง บุญเจิม, 2555) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันทำให้อาหารพื้นบ้านขยายบทบาทในแง่เศรษฐกิจมากขึ้น อาหารพื้นบ้านอีสานบางอย่างได้ถูกกลืนไปด้วยกระแสสังคม โดยเฉพาะอาหารที่มีกรรมวิธีการปรุงที่ยุ่งยาก และถูกแทนที่ด้วยวิธีการปรุงอาหารง่าย ๆ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ มีกลุ่มองค์กรที่มีความห่วงใยในกระแสอาหารพื้นบ้าน ได้ร่วมมือกันหาแนวทางที่จะทำให้คนไทยหันเข้าสู่ท้องถิ่น โดยทำการผลิตและการตลาดภายในท้องถิ่นด้วยระบบการ

พึ่งพาตนเอง มีวิธีการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (อำไพ พฤติวรวงค์กุล, 2563)

แนวคิด BCG Tourism เป็นการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาประยุกต์กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นความร่วมมือจากผู้ประกอบการให้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แบ่งปันประโยชน์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน สังคมเกษตรกรรม หรือความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ถือว่าเป็นต้นทุนที่แข็งแรงต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว BCG Tourism ไปสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้แนวคิด BCG Tourism เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ BCG Model เพื่อส่งเสริมธุรกิจสีเขียว (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ [สวทช], 2565) สำหรับการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ต้องมีความร่วมมือกันทั้งส่วนราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกับกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้ตระหนักถึงคุณค่า และหันมาบริโภคอาหารพื้นบ้านมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนแก่วัฒนธรรมประเพณีด้านอาหารพื้นบ้านให้คงอยู่รุ่นสู่รุ่น

ตำบลโสน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 23 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ชุมชนชาติพันธุ์เขมรป่าดง 7 หมู่บ้าน และชุมชนชาติพันธุ์ลาว 16 หมู่บ้านซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมคล้าย ๆ ลาวเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สภาวัฒนธรรมอำเภอขุขันธ์, 2557) ด้วยประชากรส่วนใหญ่ของตำบลโสนเป็นชาติพันธุ์ลาว ใช้ภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาลาวในการสื่อสาร ได้มีประเพณีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ เช่น ลาว-เขมร ลาว-กูย ปัจจุบันชุมชนตำบลโสนจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและทางชีวภาพ เช่น มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตรกระจายอยู่ทุกหมู่บ้านที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอ่างหนองโคตร และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหนองไผ่ โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนราชการสนับสนุนให้พัฒนาเป็นแหล่งน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีกทั้งมีวัดป่าหนองโพธิ์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (องค์การบริการส่วนตำบลโสน, 2566) จากการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้น วิถีชีวิต และภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสนจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันจนแยกไม่ออกในความแตกต่างด้านวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชาติพันธุ์ เช่น การนิยมเพาะปลูกข้าวเจ้าและนิยมรับประทานข้าวเจ้าเป็นหลัก ส่วนข้าวเหนียวจะใช้ในการประกอบเป็นเมนูข้าวต้มมัด เพื่อประกอบกิจกรรมในงานบุญประเพณีต่าง ๆ รวมถึงประเพณีแซนโฎนตา ซึ่งดั้งเดิมนั้นเป็นประเพณีของชาติพันธุ์เขมร แต่ชาวตำบลโสนที่เป็นชาติพันธุ์ลาวก็มีความเชื่อ และได้นำอาหารคาว หวาน ไปประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ บวงสรวงผีบรรพบุรุษในกิจกรรมงานแซนโฎนตา เช่นกัน จากความสำคัญดังกล่าว ชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นชุมชนสังคมเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีวัฒนธรรมประเพณี คือ งานแซนโฎนตาที่โดดเด่น อีกทั้งสภาพทางสังคมของตำบลโสนได้รับการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านระบบบริการพื้นฐาน และด้านระบบเศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในเศรษฐกิจฐานรากที่ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ด้วยชุมชนมีความเข้มแข็ง มีต้นทุนที่แข็งแรง และมีศักยภาพ จึงเป็นพื้นที่ที่สามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านและรองรับธุรกิจด้านอาหารพื้นบ้าน ด้วยแนวคิด BCG Tourism

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม และศึกษาแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ทั้งนี้เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีองค์ความรู้ และทักษะ สามารถต่อยอดนวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ สร้างงานในชุมชน เกิดเป็นรายได้สู่ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน อีกทั้งเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเตรียมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ด้วยแนวคิด BCG Tourism และมั่นใจได้ว่า ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการพึ่งพาตนเองจากประโยชน์ของนวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านที่สามารถสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวยุคใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 1) กลุ่มเป้าหมาย คือ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนตำบลโสน 20 คน เป็นลาว 14 คน และเขมร 6 คน) โดยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกตัวอย่างแบบผสม (แบบเจาะจง และแบบลูกโซ่)

1.2 ประเด็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสนด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 2) กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลโสน 30 คน โดยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง

1.3 ประเด็นแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ (วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ 3) กลุ่มเป้าหมาย คือ สภาวัฒนธรรมอำเภอขุขันธ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโสน นักพัฒนาชุมชนตำบลโสน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา และเครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย จำนวน 30 คน โดยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับคนในชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบสัมภาษณ์ เช่น เพศ อายุ ตำแหน่ง/บทบาทหน้าที่ ชาติพันธุ์ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

อาชีพ ศาสนา เป็นต้น 2) ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน และ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับคำแนะนำ/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 ประเด็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้การสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) ด้านทัศนคติและพฤติกรรม 2) ด้านความรู้ และ 3) ด้านทักษะ

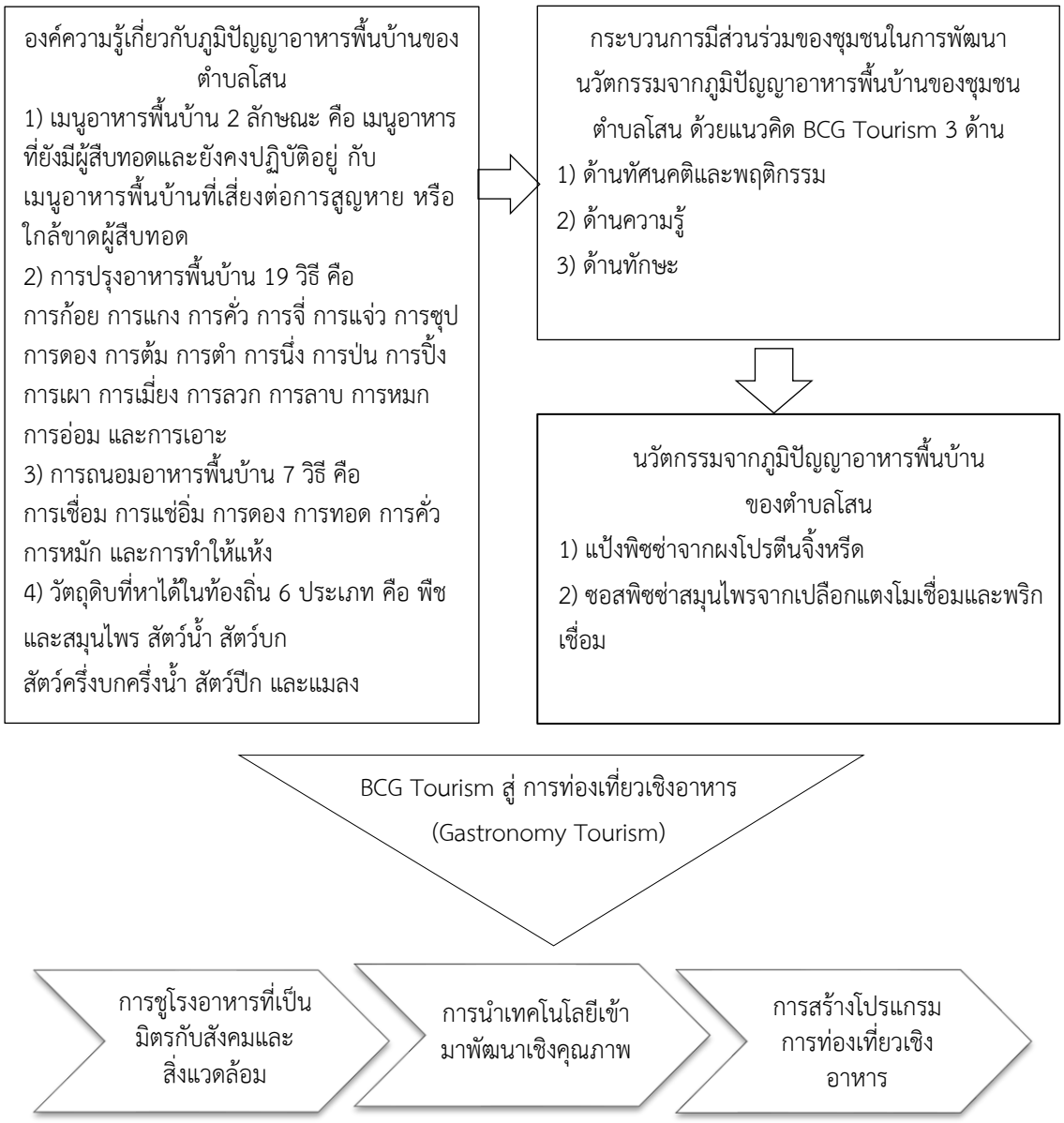
2.3 ประเด็นแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้การระดมความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ คือ 1) แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านในเขตตำบลโสน และ 2) โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตตำบลโสน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือจากต้นสังกัดเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ณ ครัวเรือนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ในช่วงเดือนที่ 4–5 ของการทำวิจัย โดยขออนุญาตบันทึกข้อมูลภาพและเสียง การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ณ สวนสร้างสุข บ้านโนนสว่าง ตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน ในช่วงเดือนที่ 6–8 และจัดเวทีระดมความคิดเห็น กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา และเครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย จำนวน 30 คน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโสน ในช่วงเดือนที่ 9–12 ทั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดและเงื่อนไขของหลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ทางสังคมศาสตร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมด (วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1-3) ทำการวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ด้วยการให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) จากนั้นทำการพรรณนาสรุปในรูปแบบรายงานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนตำบลโสน 20 คน สามารถสรุปประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ว่า ค่านิยม หรือวัฒนธรรมด้านอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เมนูอาหารพื้นบ้านที่ยังมีผู้สืบทอดและยังคงปฏิบัติอยู่ ได้แก่ แกงไก่ใส่กล้วย แกงขี้เหล็ก แกงหวาย แกงบอน แกงสายบัว แกงปู แกงหอยจุ๊บใส่ชะพลู ต้มปลา ซั่วไก่ ไก่ย่าง ปลาย่าง ป่นไก่ใส่มะม่วง ป่นปลา ป่นปู

ลาบหมู ลาบวัว แจ่วปลาร้า ส้มตำ ซุปบักมี่ ก้อยหอยเชอรี่ ยำเครือหมาน้อย ข้าวหมาก ข้าวต้มมัด ข้าวต้มดั่ง ขนมเทียน ขนมเปียกปูน ลอดช่อง ขนมนางเล็ด ขนมโกรจ (ขนมผลส้ม) และขนมญูก (ขนมดอกบัว) โดยอาหารพื้นบ้านเหล่านี้จะบริโภคในชีวิตประจำวัน และปรากฏในงานบุญประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงปรากฏในร้านอาหารอีสานทั่วไป 2) เมนูอาหารพื้นบ้านที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย หรือใกล้ขาดผู้สืบทอด ได้แก่ แกงไก่ใส่หัวกระดาษ ต้มปลาไหล ปลาไหลย่าง ป่นกุ้ง ลาบปู ข้าวเม่า ข้าวจี่ ข้าวหลาม ซั่วแตงโม ขนมกระโป๊ะ ขนมตับวัว ข้าวแดกงา และข้าวกระยาสารท โดยอาหารพื้นบ้านเหล่านี้จะใช้บริโภคในชีวิตประจำวันเท่านั้น ยังไม่ปรากฏในงานเลี้ยงรับรองแขก หรือยังไม่มีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านกับการท่องเที่ยว

ในปัจจุบัน พบว่า ชาวบ้านตำบลโสนนิยมประกอบอาหารพื้นบ้านไปทำกิจกรรมทางสังคม พิธีกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งประเภทคาว หวาน ซึ่งจะเน้นไปที่เมนูอาหารที่ยังมีผู้สืบทอดและยังปฏิบัติอยู่ คือ

ประเภทอาหารคาว ได้แก่ ไก่ย่าง ปลาย่าง หมูย่าง เนื้อย่าง ปลานึ่ง ไก่นึ่ง แกงไก่ใส่กล้วย แกงไก่ใส่วุ้นเส้นและฟักทอง ซั่วไก่ และลาบหมู

ประเภทอาหารหวาน ได้แก่ ข้าวต้มมัดใบมะพร้าวหรือใบตอง ขนมเทียน ขนมนางเล็ด ขนมโกรจ (ขนมผลส้ม) ขนมญูก (ขนมดอกบัว) และข้าวกระยาสารท

ประเภทผลไม้ ได้แก่ มะพร้าวอ่อน กล้วย ส้ม ละมุด พุทรา องุ่น เป็นต้น ซึ่งผลไม้ที่สำคัญและขาดไม่ได้ในประเพณีแซนโฎนตา คือ กล้วย

ประเภทเครื่องดื่ม ได้แก่ น้ำเปล่า และน้ำอัดลม หรือน้ำผลไม้ต่าง ๆ

จึงเกิดเป็นความต้องการของชุมชน ในการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านที่ชุมชนมีกรรมวิธีการปรุงอาหาร ได้แก่ การก้อย การแกง การคั่ว การจี่ การแจ่ว การซุป การดอง การต้ม การตำ การนึ่ง การป่น การปิ้ง การเผา การเมี่ยง การลวก การลาบ การหมก การอ่อม และการเอาะ รวมถึงการถนอมอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การเชื่อม การแช่อิ่ม การดอง การทอด การคั่ว การหมัก และการทำให้แห้ง เชื่อมโยง BCG Tourism โดยการนำวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นทั้งพืชสมุนไพร สัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ปีก และแมลง โดยเฉพาะจิ้งหรีด ซึ่งกลายเป็นวัตถุดิบที่หันมาเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพ แบบระบบธรรมชาติ เนื่องจากมีต้นทุนต่ำ วิธีการเลี้ยงที่ไม่ยุ่งยาก และประหยัดพื้นที่ สามารถเพาะเลี้ยงภายในบริเวณบ้านได้ ปัจจุบันมีคนหนุ่มสาวหันเข้าสู่ท้องถิ่น รวมกลุ่มกันปลูกพืชผักปลอดสารพิษ เช่น พริก แตงโม และพืชผักชนิดอื่น ๆ มีการผลิต และการตลาดภายในท้องถิ่นด้วยระบบการพึ่งพาตนเองโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ภาพที่ 2 การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนตำบลโสน

ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลโสนที่เพาะเลี้ยงจิ้งหรีดแบบธรรมชาติภายในบริเวณบ้าน

ภาพที่ 4 การสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคำเผือเกี่ยวกับแตงโมไร้เมล็ดและปลอดสารพิษ

2. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลโสน 30 คน สามารถสรุปประเด็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 ด้าน 3 ขั้นตอน คือ ด้านทัศนคติและพฤติกรรม ด้านความรู้ และด้านทักษะ ซึ่งแสดงการอธิบายเป็นภาพรวมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism

กระบวนการมีส่วนร่วม	การดำเนินการวิจัย
1. ด้านทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยการกระตุ้นให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน	การสนทนากลุ่ม - มีการเชื่อมโยงภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านกับกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น คือ “งานแซนโฎนตา” เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่
2. ด้านความรู้ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนฟื้นฟู และประยุกต์องค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาการถนอมอาหารพื้นบ้าน	การสนทนากลุ่ม - มีการส่งเสริม สนับสนุน และประยุกต์องค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาการถนอมอาหารพื้นบ้าน เชื่อมโยง BCG Tourism ในมิติต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต - มีการฟื้นฟู และประยุกต์องค์ความรู้ด้านกรรมวิธีการถนอมอาหารพื้นบ้านให้สอดรับกับแนวคิด BCG Tourism ได้แก่ การนึ่งจิ้งหรีดแล้วตากแห้ง การคั่วจิ้งหรีด การเชื่อมพริก และเปลือกแตงโมง
3. ด้านทักษะ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการคิดค้นสิ่งใหม่หรือการให้ความรู้ใหม่แก่ชุมชนด้านกรรมวิธีการปรุงอาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ มีรสชาติเฉพาะถิ่น โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การจัดอบรม - มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการคิดค้นสิ่งใหม่แก่ชุมชน คือ การทำแป้งพิซซ่าโปรตีนจิ้งหรีด และการทำซอสพิซซ่าจากเปลือกแตงโมเชื่อม และพริกเชื่อม โดยผู้วิจัยได้จัดอบรมพัฒนาทักษะการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพด้วยนวัตกรรม BCG Tourism และจัดกิจกรรมเชื่อมโยงผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารกับภาคีเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

จากตารางที่ 1 ว่าด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism สามารถสรุปได้ดังนี้

1. นวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แป้งพิซซ่าจากผงโปรตีนจิ้งหรีด และ 2) ซอสพิซซ่าสมุนไพรจากเปลือกแตงโมเชื่อมและพริกเชื่อม

2. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม ด้วยการจัดกระบวนการ 3 ขั้นตอน 3 ด้าน คือ

ด้านทัศนคติและพฤติกรรม ได้ค้นพบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านตำบลโสนนิยมประกอบอาหารพื้นบ้านไว้เพื่อบริโภคในชีวิตประจำวัน หากชุมชนจัดกิจกรรมทางสังคม เช่น งานเฉลิมฉลอง งานเทศกาล พิธีกรรม งานบุญประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านนิยมประกอบอาหารตามสมัยนิยม เพื่อเป็นการให้เกียรติแขกที่มาร่วมงานและแสดงถึงความมั่งคั่งของเจ้าภาพ การเชื่อมโยงภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านกับกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ได้ข้อสรุปดังนี้

1) ชุมชนตำบลโสน มีความภาคภูมิใจในกิจกรรมงานแซนโฎนตา เป็นงานบุญประเพณีประจำปีที่สำคัญโดดเด่นของตำบลโสน และเป็นงานบุญประเพณีที่สร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอขุขันธ์ ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้มาเยือนอำเภอขุขันธ์

2) เมนูอาหารพื้นบ้านที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ บวงสรวงในงานแซนโฎนตา แบ่งเป็น ประเภทอาหารคาว ได้แก่ ไก่ย่าง ปลาย่าง หมูย่าง เนื้อย่าง ปลานึ่ง ไก่นึ่ง แกงไก่ใส่กล้วย แกงไก่ ใส่วุ้นเส้นและฟักทอง ซั่วไก่ และลาบหมู

ประเภทอาหารหวาน ได้แก่ ข้าวต้มมัดใบมะพร้าวหรือใบตอง ขนมเทียน ขนมนางเล็ด ขนมโกรจ (ขนมผลส้ม) ขนมฌูก (ขนมดอกบัว) และข้าวกระยาสารท

ประเภทผลไม้ ได้แก่ มะพร้าวอ่อน กล้วย ส้ม ละมุด พุทรา องุ่น เป็นต้น ซึ่งผลไม้ที่สำคัญและขาดไม่ได้ในประเพณีแซนโฎนตา คือ กล้วย

ประเภทเครื่องดื่ม ได้แก่ น้ำเปล่า และน้ำอัดลม หรือน้ำผลไม้ต่าง ๆ

ด้านความรู้ ได้ค้นพบว่า วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพด้วยแนวคิด BCG Tourism ที่ผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือก ได้แก่

ประเภทพืช สมุนไพร คือ พริก และแตงโม เนื่องจากพริกเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารพื้นบ้าน และเป็นพืชที่ชุมชนปลูกเองเป็นจำนวนมาก จึงมีความต้องการนำพริกมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพด้วยแนวคิด BCG Tourism ส่วนแตงโมนั้น มีกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคำเผือได้นำพันธุ์แตงโมไร้เมล็ดและปลอดสารพิษมาปลูกในชุมชน ซึ่งให้ผลผลิตดี สร้างรายได้ให้ชุมชนโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ประเภทแมลง คือ จิ้งหรีด เนื่องจากชาวบ้านตำบลโสนนิยมเลี้ยงจิ้งหรีด จึงมีความต้องการนำจิ้งหรีดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพด้วยแนวคิด BCG Tourism

ด้านทักษะ ได้ค้นพบว่า ชุมชนตำบลโสนมากกว่าร้อยละ 80 มีการสร้างเตาเผาถ่านเพื่อใช้เผาถ่านไว้ใช้ในการหุงต้มในครัวเรือน และหุงต้มในงานบุญประเพณีในหมู่บ้าน ผู้วิจัยและชุมชนจึงได้ร่วมกันปั้นเตาเผาโบราณใช้สำหรับประกอบอาหารประเภทรมควัน โดยนำนวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านที่ค้นพบจากการวิจัย คือ แป้งพิซซ่าจากผงโปรตีนจิ้งหรีด และซอสพิซซ่าสมุนไพรจากเปลือกแตงโมเชื่อมและพริกเชื่อม โดยการนำเอาวัตถุดิบในชุมชนมาออกแบบเมนูอาหารพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ และจัดอบรมการพัฒนาทักษะการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพด้วยนวัตกรรม BCG Tourism แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การออกแบบเมนูอาหารพื้นบ้านเพื่อสุขภาพด้วยแนวคิด BCG Tourism

ชื่อวัตถุดิบในท้องถิ่น	การถนอมอาหาร	การแปรรูปผลิตภัณฑ์	เมนูอาหาร
พริก	การเชื่อม	พริกเชื่อม	เครื่องเคียงพิซซ่า
แตงโม	การเชื่อม	เปลือกแตงโมเชื่อม	เครื่องเคียงพิซซ่า
จิ้งหรีด	การนึ่งแล้วตาก การคั่ว	ผงโปรตีนจิ้งหรีด	แป้งพิซซ่าโปรตีนจิ้งหรีด
ผงโปรตีนจิ้งหรีด ซอสพิซซ่าเปลือก แตงโมและพริกเชื่อม	การรมควัน	พิซซ่าแป้งโปรตีน จิ้งหรีด	Homemade Pizza “Reed Sano”

จากข้อมูลสำคัญข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ 2 ต้นแบบ คือ 1) แป้งพิซซ่าจากผงโปรตีนจิ้งหรีด และ 2) ซอสพิซซ่าสมุนไพรจากเปลือกแตงโมเชื่อมและพริกเชื่อม ซึ่งทั้ง 2 ต้นแบบ เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) ระดับภาคสนาม เพื่อใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) สำหรับนักท่องเที่ยวยุคใหม่

ภาพที่ 5 การอบรมทักษะการประกอบอาหารเพื่อสุขภาพด้วยนวัตกรรม BCG Tourism กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลโสน ณ สวนสร้างสุข

3. แนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ให้เป็นการท่องเที่ยว เชิงอาหาร ในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการระดมความคิดเห็นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา และเครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย 30 คน สามารถสรุปประเด็นแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 การชูโรงอาหารที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้วยการประยุกต์องค์ความรู้ด้านการปั้นเตาถ่านเป็นเตาพิซซ่าโบราณ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และร่วมกันปั้นเตาพิซซ่าไว้ใช้สำหรับทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ภายใต้แบรนด์ “Homemade Pizza Reed Sano” ไว้ให้เครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในที่นี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนอำเภอขุขันธ์ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

3.2 การนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเชิงคุณภาพ เช่น บรรจุภัณฑ์ การสร้างสตรอรี่ให้อาหารในชุมชน การสร้างช่องทางตลาดผ่านอินเทอร์เน็ต

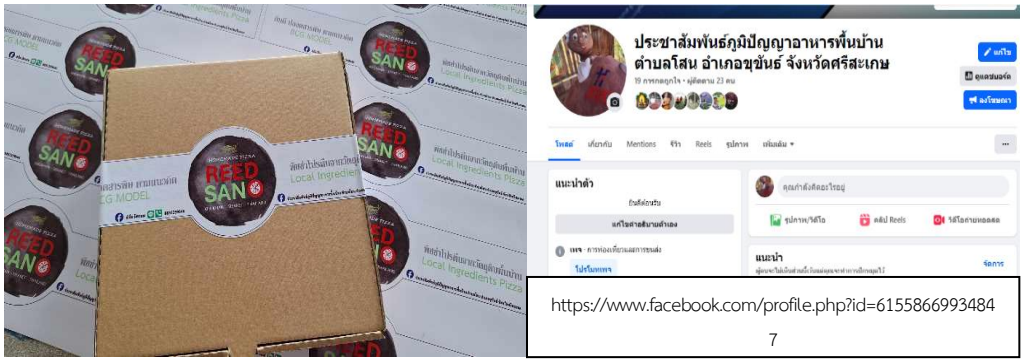
3.3 การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ด้วยการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาพที่ 6 การระดมความคิดเห็น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโสน

ภาพที่ 7 การชูโรงอาหารที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 8 การนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเชิงคุณภาพด้านบรรจุภัณฑ์ การสร้างสตรอรี่ให้อาหารในชุมชน และการสร้างช่องทางตลาดผ่านอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 9 แหล่งเรียนรู้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในเขตตำบลโสน

วันที่หนึ่ง

09.00 – 10.00	ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร “ไร่สังคม”
10.00 – 10.30	ศึกษาดูงาน ณ สวนปาล์มป๊อบอาย
10.30 – 11.00	ศึกษาดูงาน ณ ธนาคารต้นไม้บ้านโสน “ศูนย์คาร์บอนเครดิต”
11.00 – 11.30	แวะซื้อสินค้า OTOP จากหญ้าแฝก กลุ่มแม่บ้านบ้านโสน
11.30 – 12.00	ศึกษาดูงาน ณ ธนาคารต้นไม้บ้านอาวอย “ไร่วะสัน”
12.00 – 13.00	รับประทานอาหารเที่ยง ณ แหล่งเรียนรู้การทำขนมจีนตาเลย
13.00 – 14.00	แวะคาเฟ่หนองเซียงดี
14.00 – 15.00	แวะ**เจดีย์ศรีปัตจันตทวาราม** และขอพรหลวงปู่ตน วัดบ้านอาวอย
15.00 – 16.00	ศึกษาดูงานการปลูกผักสลัด และซื้ออุปกรณ์ปลูกผักสลัด ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน
16.00 – 16.30	ศึกษาดูงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านอาวอย
16.30 – 17.00	ไหว้พระขอพร และชมสัตว์ป่า วัดป่าอาวอย
17.00 – 18.00	แวะชมพระอาทิตย์ตกดิน ณ อ่างหนองโคตร
18.00 – 18.30	เดินทางเข้าที่พักโฮมสเตย์
18.30 – 20.00	รับประทานอาหารเย็น อาหารพื้นบ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน อำเภอขุขันธ์
20.00 เป็นต้นไป	พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่สอง

06.00 – 06.30	ทำบุญใส่บาตร บริเวณหน้าบ้านพักโฮมสเตย์
06.30 – 07.30	ทำภารกิจส่วนตัว
07.30 – 08.30	รับประทานอาหารเช้า
08.30 – 09.30	ศึกษาการปลูกผักสลัด ณ สวนศรีสะเกษ เกษตรไร้ดิน
09.30 – 12.00	ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร Homemade Pizza “Reed Sano” ศึกษาการทำเกษตรผสมผสาน ณ สวนสร้างสุข
12.00 – 12.30	เดินทางออกจากที่พักโฮมสเตย์
12.30 – 14.00	ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เกษตรอินทรีย์บ้านคำเผือ

ภาพที่ 10 โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในเขตตำบลโสน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาสำคัญข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหารในเขตตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1) การชูโรงอาหารที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) การนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเชิงคุณภาพ เช่น บรรจุภัณฑ์ การสร้างสตอรี่ให้อาหารในชุมชน การสร้างช่องทางตลาดผ่านอินเทอร์เน็ต และ 3) การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม ในครั้งนี้ ได้ทำการอภิปรายผลไล่เรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ค่านิยม หรือวัฒนธรรมด้านอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เมนูอาหารพื้นบ้านที่ยังมีผู้สืบทอดและยังคงปฏิบัติอยู่ และ 2) เมนูอาหารพื้นบ้านที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือใกล้ขาดผู้สืบทอด ชาวบ้านตำบลโสนนิยมประกอบอาหารพื้นบ้านไปทำกิจกรรมทางสังคม พิธีกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งประเภทคาว หวาน ซึ่งจะเน้นไปที่เมนูอาหารพื้นบ้านที่ยังมีผู้สืบทอดและยังปฏิบัติอยู่ ด้วยชุมชนตำบลโสนมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จึงมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีงานบุญแซนโฎนตา และนำอาหารพื้นบ้านคาวหวานทำพิธีเซ่นไหว้ บวงสรวงญาติพี่น้องที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับวรรณษา แสนคำ และนัฏฐา มณฑล (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องอาหารพื้นเมืองเพื่อสุขภาวะที่ดี ชุมชนตำบลตลาด จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อาหารพื้นบ้านมีวัตถุดิบจากพืชผักสมุนไพรที่มีสรรพคุณเป็นยา มีคุณสมบัติส่งเสริมสุขภาพ เช่น ลดไขมันในเลือด ลดความดันโลหิต ลดน้ำตาลในเลือด ต้านอนุมูลอิสระ และมีคุณค่าทางโภชนาการ ชาวบ้านยังมีความเชื่อ และศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติที่ให้คุณประโยชน์แก่ชาวบ้าน จึงยังคงอนุรักษ์ และสืบสานบุญประเพณีอีสานฮีตสิบสอง รวมถึงประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตา จึงได้นำอาหารที่หาได้ในท้องถิ่นไปประกอบพิธีกรรม เพื่อตอบแทนบุญคุณผีบรรพบุรุษ และสอดคล้องกับสมบัติ อัปมระกา และคณะ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาตามฮีตสิบสอง พบว่า พิธีกรรมประกอบด้วยทุกหลังคาเรือนต้องนำเอาไก่ที่เลี้ยงไว้ในบ้านหรือตามทุ่งนาจำนวน 1 ตัว เหล้าขาว 1 ขวด ขัน 5 และต้นหญ้าคา โดยม้วนใบหญ้าคาขอดให้เป็นปมสมมติให้เป็นตัวแทนสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่ในครอบครัว โดยหญ้าคา 1 ต้น แทนสัตว์ 1 ตัว และใช้เป็นสัญลักษณ์แทนจำนวนคนในครอบครัวด้วย เมื่อนำสิ่งของมาพร้อม เฒ่าจ้ำจะทำพิธีบอกกล่าวว่าเครื่องเซ่นไหว้เป็นของใคร หรือนำมาแก้บน ไก่เป็นสัตว์ที่ถูกใช้ในพิธีบวงสรวงผีปู่ตา และทำพิธีเสี่ยงคางไก่ เพื่อทำนายผลผลิต และสภาพภูมิอากาศในหมู่บ้าน ผีปู่ตายังคงมีอำนาจแฝงลึกในห้วงสำนึกของชาวบ้าน แม้จะขาดเหตุผลในการพิสูจน์ความจริงที่เป็นรูปธรรมก็ตาม ซึ่งคนอีสานเชื่อว่า การมีผีปู่ตาอยู่ในหมู่บ้านจะช่วยปกปักษ์รักษาสิ่งมีชีวิตทั้ง คน พืช และสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดปี เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาที่ครอบคลุมทั้งองค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนอีสาน

2. ประเด็นการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน ด้วยแนวคิด BCG Tourism แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 3 ขั้นตอน คือ 1) ด้านทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยการกระตุ้นให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน 2) ด้านความรู้ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนฟื้นฟู และประยุกต์องค์ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านในมิติต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ 3) ด้านทักษะ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการคิดค้นสิ่งใหม่ หรือการให้ความรู้ใหม่แก่ชุมชนด้วยกรรมวิธีการปรุงอาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ มีรสชาติเฉพาะถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับปัณณทัต กัลยา และกนกอร ศิริฐิติ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหาร เพื่อเป็นนวัตกรรมในการ

พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของบ้านปงถ้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหารในชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการประชุมวางแผนและการตัดสินใจ การเข้าร่วมดำเนินการกับกิจกรรมปฏิบัติการต่าง ๆ การร่วมรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน และมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ และจัดการกับปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน

3. ประเด็นแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การชูโรงอาหารที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) การนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเชิงคุณภาพ เช่น บรรจุภัณฑ์ การสร้างสตอรี่ให้อาหารในชุมชน การสร้างช่องทางตลาดผ่านอินเทอร์เน็ต และ 3) การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ซึ่งแตกต่างกับหทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และรักษ์พงศ์ วงศาโรจน์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพอาหารพื้นเมืองและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นเมืองจังหวัดน่าน พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจในด้านอัตลักษณ์ของอาหารพื้นบ้านมากที่สุด หากชุมชนมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นบ้าน ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของอาหารพื้นบ้าน การพัฒนา และรักษาคุณภาพของอาหารพื้นบ้าน การตั้งราคาอาหารที่เหมาะสม มีรูปแบบการบริการที่ประทับใจ เท่านี้ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านก็เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้

จากการอภิปราย สามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยนี้มีข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องของการแยกแยะวัฒนธรรมการกินในชีวิตประจำวันกับพิธีกรรม ซึ่งช่วยให้เข้าใจบทบาทของอาหารพื้นบ้านได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การบูรณาการแนวคิด BCG Tourism กับการพัฒนาอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างครอบคลุมมาก่อน และการใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์การตลาดเพื่อพัฒนาอาหารพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น การอภิปรายผลในงานวิจัยนี้ไม่ได้เป็นเพียงการยืนยันข้อมูลจากงานวิจัยก่อนหน้าเท่านั้น แต่ยังมีการนำเสนอแนวคิดและข้อค้นพบใหม่ที่สามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาชุมชนและอุตสาหกรรมอาหารพื้นบ้านในอนาคต ดังนี้ 1) ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน สะท้อนให้เห็นว่า การอนุรักษ์อาหารพื้นบ้านเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษมากกว่าการส่งเสริมอัตลักษณ์อาหารในเชิงสังคมหรือเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในพิธีกรรมยังคงอยู่ แต่ยังไม่ได้รับการต่อยอดไปสู่การพัฒนาอาหารพื้นบ้านเชิงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว 2) ประเด็นการพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนานวัตกรรมจากอาหารพื้นบ้านอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ การพัฒนาองค์ความรู้ และการฝึกทักษะด้านอาหาร ทั้งนี้ การบูรณาการแนวคิด BCG Tourism กับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านเป็นแนวทางใหม่ที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างลึกซึ้งมากนัก อย่างไรก็ตามการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมด้านการแปรรูปอาหารพื้นบ้านให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมสุขภาพ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านจากมิติทางวัฒนธรรมไปสู่มิติเชิงธุรกิจ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอาหารพื้นบ้านใน 3 มิติ คือ ทัศนคติ ความรู้ และทักษะ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นที่ต้องการพัฒนาอาหารพื้นบ้านสู่ระดับอุตสาหกรรมและบริการอนาคต 3) ประเด็นแนวทางการต่อยอดนวัตกรรม BCG Tourism ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งผลการวิจัยนี้เสนอแนวทางการพัฒนาอาหารพื้นบ้านให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) โดยใช้ 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การพัฒนาอาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับอาหารพื้นบ้าน เช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และช่องทางตลาดออนไลน์ เป็นแนวทางใหม่ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดสมัยใหม่ได้ การสร้างโปรแกรมการ

ท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ครอบคลุมทั้งเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทำให้ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยแนวคิด BCG Tourism โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดทิศทางการมีส่วนร่วม หรือนโยบายการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลโสนที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2) ชุมชนควรนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน สู่การรับรองแขก หรือเชื่อมโยงงานบุญประเพณีท้องถิ่น เพื่อการสืบทอด และอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านไม่ให้สูญหาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1) เนื่องจากการวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านเฉพาะเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ในอนาคตจึงควรมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านตลอดทั้งปี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ และการใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบในการออกแบบเมนูอาหารพื้นบ้านเพื่อสุขภาพทุกฤดูกาล

2) เนื่องจากการวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะชุมชนในตำบลโสน อำเภอขุขันธ์ ในอนาคตควรศึกษาขยายไปยังชุมชนแหล่งท่องเที่ยวชายแดนศรีสะเกษและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ได้บริบทภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ปัณณทัต กัลยา และกนกอร ศิริฐิติ. (2561). *การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านอาหาร เพื่อเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของบ้านปงถ้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

วรรณษา แสนคำ และนัฏฐา มณฑล. (2560). อาหารพื้นเมืองเพื่อสุขภาวะที่ดี ชุมชนตลาด จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่,* 9(6) พฤศจิกายน–ธันวาคม 2560, 12-25

สภาวัฒนธรรมอำเภอขุขันธ์. (2557). *ชนชาติพันธุ์ของอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566, จาก https://www.mueangkhukhanculturalcouncil.org/2018/04/blog-post.html

สมบัติ อัปมระกา และคณะ. (2558). *การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาตามฮีตสิบสอง.* มหาสารคาม: สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สวิง บุญเจิม. (2555). *มรดกอีสาน.* อุบลราชธานี: มรดกอีสาน.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช). (2566). *ใช้ Soft power "อาหารไทย" สร้างจุดเด่นให้ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร) Gastronomy Tourism) คืนรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก https://bcg.in.th/data-center/articles/soft-power-thai-food-gastronomy-tourism/

หทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และรักษ์พงศ์ วงศาโรจน์. (2558). ศักยภาพอาหารพื้นเมืองและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นเมืองจังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 11*(1), 15-27

องค์การบริหารส่วนตำบลโสน. (2566). *ประวัติและข้อมูลทั่วไป.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566, จาก https://sano-ssk.go.th/public/list/data/index/menu/1142

อำไพ พฤติวรวงค์กุล. (2563). *ตำราวิชาการ อาหารเพื่อสุขภาพ.* สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566, จาก https://thaicam.go.th/wp-312-690.pdf

การจัดการตนเองของชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

Community Self-Management for Food Selity and Immune Health with Herbs With the participation process of community in the Kabin Sub-District, Kutkhaopun District, Ubon Ratchathani Province

สุชาดา แม้นพยัคฆ์[*] อนันต์ แม้นพยัคฆ์
Suchada Manpayak[*], Anan Manpayak
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี[*,2]
Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Ratjabhat University
Suchada.m@ubru.ac.th

Received: November 5, 2024 **Revised:** December 20, 2024 **Accepted:** March 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในป่าสาธารณะ ค้นหาภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรและแสวงหาแนวทางฟื้นฟู และเพื่อเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบิน ในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันตนเองด้วยสมุนไพร กลุ่มเป้าหมาย 150 รูป/คน คือ พระสงฆ์ 10 รูป ผู้นำ 40 คน และประชาชน 100 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ของเนื้อหา จัดทำข้อสรุปอย่างเป็นระบบ เขียนพรรณนาตอบวัตถุประสงค์วิจัย

ผลวิจัยพบว่า 1) ในอดีต ทรัพยากรในดอนป่าติ้ว อุดมสมบูรณ์ มีอาหารและสมุนไพร คือ เห็ดผักติ้ว ไข่มดแดง ฯลฯ ปัจจุบันดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้พืชอาหารและสมุนไพรที่เคยมีสูญพันธุ์ 2) ในอดีตมีภูมิปัญญาใช้สมุนไพร เช่น น้ำต้มต้นพญาเสือโคร่ง ฯลฯ ปัจจุบันใช้น้อยลง ผู้วิจัยได้จัดอบรมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร 3) การเสริมสร้างความสามารถของประชาชน จัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพรนั้น ได้สร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด โรงเรียนและประชาชน ด้วยการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมตามแผน คือ 1) อบรมนักวิจัยท้องถิ่น 2) ร่วมกันปลูกต้นไม้ เช่น ผักติ้ว หวาย ผักหวานป่า ฯลฯ 3) อบรมอาสาสมัครสร้างความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน 4) ส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบความมั่นคงทางอาหาร 5) ถอดบทเรียน ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของอาหารท้องถิ่นและสมุนไพร ส่งผลให้เกิดกลไกขับเคลื่อนชุมชนจัดการตนเอง เพื่อความมั่นคงทางอาหารพื้นถิ่น การดูแลสุขภาพและสร้างภูมิคุ้มกันตนเองด้วยสมุนไพร

คำสำคัญ: การจัดการตนเองของชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยสมุนไพร กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to study the changes in resources in community forests, explore traditional wisdom in self-care using herbs, identify restoration approaches, and enhance the capacity of people in Kabin Subdistrict for self-management to ensure food security and immunity building through herbal use. The target group consisted of 150 participants, including 10 monks, 40 community leaders, and 100 local residents. The research instruments included questionnaires, interviews, focus group discussions, and observation forms. Data were analyzed by categorizing content, drawing systematic conclusions, and writing descriptive findings in response to the research objectives.

The findings revealed that: 1) in the past, Don Pa Tio Forest was abundant with food and herbs such as mushrooms, Pak Tio, red ant eggs, etc.; however, the soil has now deteriorated, resulting in the extinction of many edible and medicinal plants; 2) in the past, herbal wisdom such as the use of boiled wild Himalayan cherry bark was commonly practiced, but its use has since declined. The researcher organized training sessions to raise awareness of the importance of traditional herbal healthcare knowledge; and 3) the effort to enhance people's capacity for self-management to ensure food security and promote immunity through herbs involved collaboration with local organizations, including the Subdistrict Administrative Organization, subdistrict health-promoting hospital, temples, schools, and the community. Through participatory planning meetings, the following activities were implemented: 1) training local researchers, 2) planting trees such as Pak Tio, rattan, and wild vegetables, 3) training volunteers to build household food security, 4) promoting model households for food security, and 5) extracting lessons learned. These efforts raised community awareness of the value of local food and herbs, leading to mechanisms for community-driven self-management to support local food security, healthcare, and immunity building through herbal use.

Keywords: Community Self-Management, Food Security, Immunity Building through Herbs, Participatory Process

บทนำ

อาหารและสมุนไพรจัดได้ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ในอดีตอาหารในชุมชนหรืออาหารท้องถิ่นมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะความหลากหลายทางชีวภาพ เช่นเดียวกับสมุนไพรซึ่งเป็นยารักษาโรคเบื้องต้นที่บรรพบุรุษได้สะสมภูมิปัญญานำมาใช้บำบัดรักษาโรคภัยต่าง ๆ เป็นวิถีชีวิตแห่งการพึ่งพาตนเอง แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบันที่มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ให้ความสำคัญกับทุนนิยมมากกว่าชุมชนและวัฒนธรรมนิยม ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลาย เพราะมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายตามกระแสทุนนิยม เมื่อความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลาย ส่งผลให้ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนและความหลากหลายของสมุนไพรในชุมชนลดลง ทำให้ต้นทุนการดำเนินชีวิตของชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องมีค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารบริโภคในชีวิตประจำวัน และซื้อยารักษา

โรคที่เคยบำบัดได้ด้วยสมุนไพร (สุพรรณี ไชยวรรณ, 2562) แต่ปัจจุบันขาดองค์ความรู้และการสืบทอดอย่างจริงจัง นี่คือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของชุมชนในปัจจุบันส่งผลให้ประสบปัญหาความยากจน ครอบครัวแตกแยก ความเป็นชุมชนลดน้อยลงจนถึงล่มสลาย เพราะวัยแรงงานต้องอพยพมาหางานทำในเมืองใหญ่เหลือไว้เพียงผู้สูงอายุและเด็กในวัยเรียน ซึ่งอ่อนกำลังในการพัฒนาชุมชน ยิ่งเมื่อเกิดวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ที่เรากำลังเผชิญอยู่นี้ เรื่องความมั่นคงและความไม่มั่นคงทางอาหารจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความไม่เพียงพอของอาหารและศักยภาพการเข้าถึงอาหาร การเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงาน ซึ่งเป็นการว่างงานในลักษณะที่ถูกปลดออกจากงานโดยที่ไม่ทันเตรียมตัว ทำให้กำลังซื้อลดลงโดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย ความมั่นคงทางอาหารได้กลายเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและสร้างมาตรการรับมือกับความท้าทายดังกล่าว (รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์, 2564)

สำหรับประเทศไทยนั้นเรื่องความมั่นคงทางอาหารที่สำคัญในขณะนี้คือ ความหลากหลายทางชีวภาพหรือความหลากหลายของอาหารในชุมชนเริ่มน้อยลง เพราะความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า ลดลง ประกอบกับในช่วงที่ประสบวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ประชาชนที่ถูกให้ออกจากงานกะทันหันซึ่งไม่ได้เตรียมตัว ได้เดินทางกลับภูมิลำเนา ไม่รู้ว่าจะทำงานอะไรเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ต้องแสวงหาอาหารในท้องถิ่นเพื่อประหยัดเงิน แต่ต้องประสบกับสถานการณ์ที่อาหารในท้องถิ่นหายากเพราะมีน้อยจึงต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยความลำบาก เพื่อเป็นการลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมวิถีการพึ่งตนเองของชุมชนและเตรียมความพร้อมในการรองรับสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ในอนาคต การสร้างหรือฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความมั่นคงของอาหารในท้องถิ่น และฟื้นฟูองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ลดปัญหาความยากจนและเสริมสร้างการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน

ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 75 กิโลเมตร ประกอบ ด้วยหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน มีประชากรประมาณ 5,573 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่และเป็นผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่อพยพไปขายแรงงานในเมืองหลวง เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ต้องถูกให้ออกจากงานกลับมาอยู่ที่บ้านตนเอง ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยความลำบาก เพราะต้องซื้ออาหารบริโภคในแต่ละวัน อาหารในท้องถิ่นที่เคยเข้าไปหาได้จากพื้นที่ป่าสาธารณะมีไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่มีเพิ่มขึ้น เพราะความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ซึ่งในตำบลกาบินนี้มีพื้นที่ป่าสาธารณะ ที่เคยเป็นแหล่งอาหารท้องถิ่นสำคัญของชุมชน คือ ดอนป่าติ้ว พื้นที่ 20 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 อยู่ในสภาพป่าเสื่อมโทรม ไม่ได้รับการพัฒนา มีการเข้าไปใช้สอยโดยขาดองค์ความรู้ในการบำรุงรักษา จึงส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ทำให้อาหารท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่ในอดีตลดน้อยลง ในเบื้องต้นผู้นำชุมชน ซึ่งมีพระสงฆ์เจ้าคณะตำบลเป็นศูนย์รวมใจได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์และมีความเห็นร่วมกันว่า ควรทำการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างความมั่นคงทางอาหารและฟื้นฟูภูมิปัญญาดูแลตนเองด้วยสมุนไพรให้กลับคืนมา เพื่อลดผลกระทบด้านการขาดแคลนอาหารและองค์ความรู้ด้านการพึ่งตนเองด้วยสมุนไพร โดยการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและดำเนินการพัฒนาไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองด้วยสมุนไพร

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าคณะตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และแกนนำของชุมชนแล้ว มีความเห็นสอดคล้องกันถึงความยากลำบากในการหาอยู่หากินของชุมชน ควรมีกิจกรรมสร้างการเรียนรู้และเกิดความตระหนักในเรื่องการพึ่งตนเองได้เรื่องอาหารและการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรตามภูมิปัญญาชุมชนในอดีตและยินดีเข้าร่วมในกิจกรรมสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน เพื่อหนุนเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้เพื่อ

ความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความยากจน สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนและนำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ และการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยสมุนไพร และแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
3. เพื่อเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบิน ในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ขอบเขตของวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ และการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการดูแลตนเองด้วยสมุนไพร และแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูและปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และ 3) แนวทางการเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบิน ในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และสร้างภูมิคุ้นกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ 10 รูป ผู้นำองค์กรภาครัฐ และผู้นำชุมชนในตำบลกาบิน 40 คน และประชาชนในตำบลกาบินที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 100 คน รวม 150 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ และการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา คัดเลือกเอกสารที่เชื่อถือได้ ที่มีความสมบูรณ์ ศึกษา/วิเคราะห์ ตามหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎีการวิเคราะห์ และลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและประชาชนจำนวน 150 คน สรุปสังเคราะห์ข้อมูล คืนข้อมูลแก่ชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมายงานวิจัยต่อไป

2. ศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรและแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟู และปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพรในตำบลกาบิน จำนวน 25 ท่าน ประกอบด้วย 1) พระครูสุภกิจมงคล เจ้าคณะตำบล กาบิน และปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพร 24 ท่าน ประกอบด้วย 1) นายบุษบา กลิ่นลั่นทม 2) นายแก้ว กาเผือกงาม 3) นายสมบูรณ์ ชายแก้ว 4) นายคำ อัปกาญจน์ 5) นายบัวลม ลอยล่อน 6) นายบุญยัง เพาะพืช 7) นายเทื่อม อัปกาญจน์ 8) นายวันดี สีแล็ง 9) นายทองแดง ศรีบุญ 10) นายเจียง สุวรรณโค 11) นายโสภณ ศิริวงศ์ 12) นางสอน นวลชัย 13) นายฉลอง ชัยภูมิ 14) นายสหัสน์ แสนสา 15) นายบรรจบ พันแสน 16) นายวิชัย สีสิม 17) นายแสวง วิชาชาต 18) นายทา ถุระพัฒน์ 29) นายยุรนันท์ กาเผือกงาม 20) นายบุดสี มัฐผา 21) นายหลิด มัศยามาศ 22) นายจร วิชาชาต 23) นายทองดี เขียวขำ 24) นายสมหวัง อนันท์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อเก็บรวบรวม

ข้อมูลและสรุปสังเคราะห์แล้ว ได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 25 ท่าน เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและระดมสมองแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร

3. การเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบินในการจัดการตนเอง เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร ผู้วิจัยดำเนินการเตรียมความพร้อมชุมชน คือ การประชุมหารือและวางแผนดำเนินการวิจัยร่วมกับหน่วยงานในตำบล จัดการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมกับผู้นำและตัวแทนของประชาชนแต่ละหมู่บ้าน และจัดกิจกรรมตามแผนที่ได้จากเวทีประชุม ประกอบด้วย การพัฒนาพื้นที่สาธารณะดอนป่าติ้วให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารท้องถิ่นและสมุนไพร การฟื้นฟูดินและปลูกต้นไม้ พืชอาหารท้องถิ่นและสมุนไพรที่ดอนป่าติ้ว การอบรมนักวิจัยท้องถิ่น จัดเก็บข้อมูลความอุดมสมบูรณ์ของอาหารและสมุนไพรในอดีตเปรียบเทียบกับปัจจุบัน และแนวทางในการฟื้นฟูสร้างความมั่นคงทางอาหารและสมุนไพร จากพระสงฆ์และประชาชนในตำบลกาบิน 150 คน ด้วยแบบสอบถาม จัดเวทีคืนข้อมูลให้ชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและสร้างการเรียนรู้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง จัดอบรมอาสาสมัครสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน ส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบความมั่นคงทางอาหารและเรียนรู้ภูมิปัญญารักษาตนเองด้วยสมุนไพร และกิจกรรมถอดบทเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้จำนวน 150 คน จัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปสังเคราะห์ข้อมูลแล้วเขียนข้อสรุปการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ และการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.1 เตรียมความพร้อมชุมชน เบื้องต้นคณะผู้วิจัยได้สร้างความร่วมมือระดับหน่วยงานในพื้นที่ด้วยการจัดประชุมทำบันทึกข้อตกลงร่วมระดับตำบล โดยได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายพระสงฆ์ ได้นิมนต์ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสทุกวัด ฝ่ายบ้านเมืองได้เชิญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียน ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนตำบลกาบิน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อสร้างความร่วมมือในการผลักดันการสร้างความมั่นคงทางอาหารท้องถิ่นและการสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรให้เป็นวาระตำบล และให้หน่วยงาน ผู้นำชุมชนได้ขยายผลสร้างการรับรู้แก่ประชาชนในตำบล และได้จัดอบรมนักวิจัยท้องถิ่นจำนวน 20 คน โดยให้หน่วยงานในตำบลที่ประชุมร่วมกันเสนอตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนหมู่บ้าน เข้ารับการอบรม ฝึกการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น เกี่ยวกับเครื่องมือและการจัดเก็บข้อมูลชุมชน การจัดเวทีชุมชน และฝึกปฏิบัติการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงในชุมชน เพื่อสร้างนักวิจัยท้องถิ่นประจำตำบลเป็นผู้ขับเคลื่อนงานต่อในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

1.2 ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ ในอดีต ทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าอาหาร สมุนไพร แมลง และสัตว์ทั้งหลายในพื้นที่สาธารณะดอนป่าติ้วและป่าช้าบ้านคึมสร้างหินมีเป็นจำนวนมาก ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีของป่า คือ เห็ด หน่อไม้ ผักติ้ว หวาย ไข่มดแดง มะกอก สมุนไพร บอระเพ็ด ต้นโด่ไม่รู้ล้ม ต้นพญา เสือโคร่ง ม้ากระทืบโรง เครือหมาน้อย ปลาไหลเผือก เป็นต้น มีเยอะมาก เมื่อเดินเข้าไปเก็บอาหารป่าและสมุนไพรเพื่อมาทำยา ใช้เวลาเข้าไปไม่นาน ได้มาครบเพียงพอต่อความต้องการ จากคำบอกเล่าของชุมชน วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับป่า ในอดีตจะมีการทำบุญให้กับศาลดอนปู่ตาเป็นประจำทุกปี เพื่อขอบารมีและขอขมาผีปู่ตาที่อาจมีการล่วงเกิน และชุมชนจะไม่เข้าไปตัดไม้ในดอนป่าติ้ว ระบบเศรษฐกิจกับป่า ที่ผ่านมาอาหารป่าในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือลดรายจ่ายให้กับคนในชุมชน เพราะเข้าไปหา

อาหารในป่าแล้วไม่ต้องเสียเงินซื้อ และมีวิธีคิดในการเก็บอาหารป่า คือ จะเก็บอาหารมาให้เพียงพอกินในครอบครัวเท่านั้น ไม่เก็บมามาก เพราะมีแนวคิดว่าแบ่งเอาไว้ให้พืชผักและสัตว์ต่าง ๆ ได้เกิดมาเป็นอาหารให้ได้กินต่อไปเรื่อย ๆ แต่ปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ คือ ป่ามีความเสื่อมโทรม ขาดการบำรุงรักษาไม่มีต้นไม้ใหญ่ให้เห็น ไม่มีอาหารป่าและสมุนไพรที่อุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีต หน่อไม้ยังหายาก ซึ่งชุมชนไม่สามารถระบุได้ชัดเจนลงไปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของอาหารท้องถิ่นในพื้นที่สาธารณะนี้เกิดขึ้นในปีใด และเกิดขึ้นจากสาเหตุใด แต่สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ คือ จากป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ไม่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา ไม่มีพืชอาหารท้องถิ่น และพืชสมุนไพร มีแต่ต้นไม้เล็ก ๆ ทั่วไป วัฒนธรรมความเชื่อกับป่า ในอดีตที่มีการทำบุญให้กับศาลดอนปู่ตาเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันประเพณีนี้ได้หายไป เพราะคนในชุมชนไปทำงานในเมืองมากขึ้น คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีจำนวนน้อย จะจัดงานกันแต่ละครั้งยากลำบากเรื่องการช่วยกันจัดการ จึงค่อย ๆ เลือนหายไป ทำให้ความผูกพันระหว่างป่ากับคนเลือนหายไปเช่นกัน จากการจัดเก็บข้อมูลในชุมชนสามารถสรุปสาเหตุความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ ได้คือ เกิดมาจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล และฝนตกน้อย วงจรของพืชและสัตว์จึงขาดตอน ไม่สามารถเจริญพันธุ์เกิดเป็นต้นใหม่ได้ การตัดต้นไม้ การเก็บอาหารเพื่อจำหน่ายมากกว่าการเก็บมาบริโภค การตัดต้นไม้ของชาวนาในผืนนา เพราะเป็นอุปสรรคต่อรถไถและรถเกี่ยวข้าวที่เข้ามาทดแทนแรงงานคนในการทำนา ทำให้ระบบนิเวศ ความหลากหลายและที่อยู่อาศัยของสัตว์ถูกทำลาย สัตว์บางอย่างจึงมีน้อยลงหรือสูญพันธุ์

1.3 ความเปลี่ยนแปลงของการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในอดีตประชาชนในตำบลกาบิน จะนิยมต้มน้ำสมุนไพรพญาเสือโคร่ง เพื่อแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย สำหรับเอาไว้ดื่มเป็นน้ำร้อนตอนเช้าก่อนออกไปทำงาน และตอนเย็นหลังจากกลับจากทำงาน ปัจจุบันไม่พบเห็นมีการต้มน้ำสมุนไพรดังกล่าว เปลี่ยนมาเป็นการชงกาแฟดื่มตอนเช้าก่อนออกไปทำงานแทน ในอดีดเมื่อเกิดการเจ็บป่วย เป็นหวัด จะนำสมุนไพร คือ ฟ้าทะลายโจร มาต้มหรือมาใส่น้ำร้อนแล้วดื่ม เพื่อทำเป็นน้ำชาแก้หวัดแก้เจ็บคอ แต่ปัจจุบันเมื่อมีอาการเป็นหวัดจะคิดถึงและกินยาพาราเซตามอลแทน เพราะสะดวกและเห็นผลเร็ว ทำให้ปัจจุบันการใช้สมุนไพรเพื่อดูแลตนเองและรักษาสุขภาพในเบื้องต้นมีพบเห็นน้อยมาก แต่จะพบเห็นได้ คือ ในวัดที่ยังมีการต้มน้ำสมุนไพรของพระสงฆ์ และมีญาติโยมผู้สูงอายุแวะเวียนมาดื่มน้ำสมุนไพรและสนทนาธรรมกับพระสงฆ์บ้าง แต่มีไม่มากนัก

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรและแสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูและปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรจำนวน 25 คน ทำการสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว ได้จัดเวทีสนทนากลุ่มปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรจำนวน 25 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

2.1 สมุนไพรที่ใช้เพื่อดูแลตนเองที่นิยมใช้กันมากในอดีต คือ น้ำต้มสมุนไพรพญาเสือโคร่ง ใช้แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย บำรุงกำลัง สมุนไพรตัวที่ 2 ที่ใช้กันเป็นส่วนมาก คือ น้ำต้มโด่ไม่รู้ล้ม เพราะเป็นยาแก้เมื่อยเนื้อเมื่อยตัวและบำรุงกำลัง สมุนไพรตัวที่ 3 ที่นิยมใช้คือ บอระเพ็ด เพราะหาง่ายและมีสรรพคุณด้านบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง และมีภูมิต้านทานป้องกันการเป็นไข้ด้วย สมุนไพรตัวที่ 4 คือ ฟ้าทะลายโจร บางคนกินสด ๆ เลยไม่ต้องต้ม แต่บางคนก็ต้มกิน มีสรรพคุณสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เป็นไข้ง่าย แก้ร้อนใน สมุนไพรตัวที่ 5 ที่นิยมกันมาก คือ สะเดา เพราะเป็นอาหารด้วย เป็นยาด้วย มีสรรพคุณสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเป็นหวัด ลดน้ำตาลในเลือด บำรุงกำลัง และแก่นของต้นสะเดานำมาต้มแก้ไข้ได้ สมุนไพรตัวที่ 6 คือ เครือเขาแขก มีสรรพคุณด้านการบำรุงเลือดลมได้ดี สมุนไพรตัวที่ 7 คือ ต้นค้อหนาม ใช้ลูกต้มกินน้ำ มีสรรพคุณแก้โรคไต สมุนไพรตัวที่ 8 คือ ต้นชีดิน มีสรรพคุณทาหน้าทำให้หน้าขาว

2.2 แสวงหาแนวทางในการฟื้นฟูและปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ในเวทีสนทนากลุ่มได้ระดมสมองปราชญ์ชุมชนถึงแนวทางในการฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านสมุนไพรของชุมชนว่าควรดำเนินการอย่างไร ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง แก่ผู้ที่สนใจ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้กับตนเองและแนะนำผู้อื่น เพื่อลดรายจ่ายจากการเจ็บป่วยและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง และเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรไว้ให้อยู่คู่กับตำบลกาบิน โดยได้จัดกลุ่มเนื้อหาในการอบรมเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สร้างความตระหนักว่าการดูแลตนเองด้วยสมุนไพรมีความสำคัญ ส่วนที่ 2 วิธีการดูแลตนเองด้วยสมุนไพร และ ส่วนที่ 3 การปลูกและอนุรักษ์สมุนไพรไว้ใช้ในครัวเรือน และในเวทีได้มีความเห็นร่วมกันว่า มีความรู้เรื่องสมุนไพรอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีวัตถุดิบ คือสมุนไพรด้วย เพื่อจะได้หามาใช้ได้ง่าย ปราชญ์ชุมชนจึงเสนอว่า ควรรณรงค์และพาชุมชนปลูกสมุนไพรทั้งที่ดอนป่าติ้วและในครัวเรือนด้วย จะทำให้การฟื้นฟูการใช้สมุนไพรมีความเป็นไปได้มากขึ้น

3. การเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบิน ในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้นกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของประชาชน คือ

3.1 การเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยจำนวน 3 กิจกรรม คือ 1) การประชุมทำบันทึกข้อตกลงร่วมระดับตำบล โดยได้เชิญผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ คือ ฝ่ายพระสงฆ์ ได้นิมนต์ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสทุกวัด ฝ่ายบ้านเมืองได้เชิญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียน ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนตำบลกาบิน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อสร้างความร่วมมือในการผลักดันการสร้างความมั่นคงทางอาหารท้องถิ่นและ การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรให้เป็นวาระตำบล เพื่อสร้างความร่วมมือในการผลักดันการสร้างความมั่นคงทางอาหารท้องถิ่นและการสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรให้เป็นวาระตำบล 2) อบรมนักวิจัยท้องถิ่นจำนวน 20 คน โดยให้หน่วยงานในตำบลที่ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเสนอตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนหมู่บ้าน เข้ารับการอบรม ฝึกการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น ซึ่งได้จัดอบรมองค์ความรู้การวิจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล วิธีการจัดเก็บข้อมูลชุมชน การจัดเวทีชุมชน ฝึกปฏิบัติการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงในชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างทีมนักวิจัยในพื้นที่ และเป็นนักวิจัยท้องถิ่นประจำตำบลขับเคลื่อนงานต่อในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และ 3) การจัดเก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสาธารณะ และการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อรับทราบสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงอันจะนำไปสู่การสร้างความตระหนักแก่ชุมชนและเพื่อทำให้ชุมชนได้รับทราบเรื่องการดำเนินการวิจัย และเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางสร้างความมั่นคงทางอาหารและร่วมกิจกรรมวิจัยในโอกาสต่อไป

3.2 การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระดับตำบล โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 150 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนและแกนนำแต่ละหมู่บ้าน โดยได้ดำเนินประชุมเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การหลอมรวมจิตใจให้เป็นหนึ่ง โดยได้นิมนต์เจ้าคณะตำบลกาบิน ให้โอวาทและพูดถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างความมั่นคงทางอาหารให้เกิดมีขึ้นในตำบลของเรา เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมประชุม จากนั้นหัวหน้าโครงการวิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกระบวนการของการจัดประชุม ช่วงที่ 2 แบ่งกลุ่มย่อย ให้ชุมชนได้เล่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของอาหารท้องถิ่นและการใช้สมุนไพรในการสร้างภูมิคุ้มกันในอดีตของตำบลกาบิน และได้ให้ทุกกลุ่มเสนอสิ่งที่อยากให้ตำบลกาบินเป็นอย่างไร เรื่องความมั่นคงทางอาหารและการใช้สมุนไพรดูแลตนเองเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งได้วิสัยทัศน์ว่า “ตำบลกาบินเป็นตำบลแห่งความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพแข็งแรง ปลอดโรคปลอดภัยด้วยสมุนไพร

ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ช่วงที่ 3 ระดมสมองเพื่อแสวงหาแนวทางดำเนินการไปสู่วิสัยทัศน์ของตำบล ซึ่งสามารถสรุปแนวทางได้ คือ 1) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะดอนป่าติ้วให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารท้องถิ่นและสมุนไพร โดยการสร้างแหล่งน้ำและเป็นโอกาสดีที่ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำลังดำเนินโครงการ โคก หนอง นา โมเดล ให้คณะทำงานเข้าไปประสานงานดูเผื่อจะสามารถขอความอนุเคราะห์สร้างแหล่งน้ำให้ได้ 2) การฟื้นฟูดินและปลูกต้นไม้ พืชอาหารท้องถิ่นและสมุนไพรที่ดอนป่าติ้ว โดยการทอดผ้าป่าพันธุ์ไม้และจัดกิจกรรมปลูกร่วมกัน 3) การจัดอบรมสร้างอาสาสมัครสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนประจำแต่ละหมู่บ้าน 4) การส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบความมั่นคงทางอาหาร 5) การถอดบทเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

4. การปฏิบัติการตามแผนที่ได้จากการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

4.1 การพัฒนาพื้นที่สาธารณะดอนป่าติ้วให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารท้องถิ่นและสมุนไพร ซึ่งในที่ประชุมได้เสนอว่าควรสร้างแหล่งน้ำ โดยให้คณะทำงานเข้าไปประสานงานกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอที่กำลังดำเนินโครงการโคกหนองนาโมเดล เผื่อจะสามารถขอความอนุเคราะห์สร้างแหล่งน้ำให้ได้ ทีมวิจัยและเจ้าคณะตำบลกาบิน ได้ติดต่อประสานงานกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอและจังหวัดตามลำดับ เพื่อขอนำพื้นที่ดอนป่าติ้วเข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ซึ่งได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี โดยมีการขุดสระจำนวน 2 สระ และขุดคลองไส้ไก่รอบบริเวณดอนป่าติ้ว เพื่อกักเก็บน้ำและกระจายความชุ่มชื้นไปสู่พื้นที่โดยรอบของดอนป่าติ้ว ซึ่งสามารถรองรับน้ำได้ทันฤดูฝนพอดี

4.2 การฟื้นฟูดินและปลูกต้นไม้พืชอาหารท้องถิ่น และสมุนไพรที่ดอนป่าติ้ว โดยการทอดผ้าป่าพันธุ์ไม้และจัดกิจกรรมปลูกร่วมกัน เบื้องต้นได้มีการจัดแบ่งโซนพื้นที่ดอนป่าติ้วเป็นฐานการเรียนรู้ คือ ฐานการทำนา ฐานปลูกไม้ป่า ฐานความมั่นคงทางอาหาร และฐานความมั่นคงสมุนไพร ทีมวิจัยถือโอกาสวันดินโลกเป็นโอกาสในการฟื้นฟูดิน จึงได้ประสานงานกับหน่วยงานในตำบลและประชาชนแต่ละหมู่บ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูดินตามแผนงานที่ได้จากการประชุมร่วมกัน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานเป็นอย่างดียิ่ง จากนั้นได้จัดกิจกรรมรับบริจาคฟางจากทุกหน่วยงานและทุกครอบครัว ซึ่งได้ฟางจำนวน 3,000 ก้อน และนัดหมายชุมชนร่วมกันคลุมดินด้วยฟาง ซึ่งมีชุมชนเข้าร่วมเป็นจำนวนมากคลุมฟางเสร็จใน 1 วัน และในวันดังกล่าวได้มีกิจกรรมการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้สร้างความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ดอนป่าติ้ว และการปลูกต้นไม้ป่า คือ ต้นยางนา เป็นไม้ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งต้นยางที่นำมาปลูกนั้น ได้มีการใส่เชื้อเห็ดละโงกแล้วจำนวน 500 ต้น เป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยเฉพาะเห็ด ปลูกกล้าหวายจำนวน 500 ต้น เพื่อสร้างคลังอาหารป่า และปลูกกล้วยจำนวน 500 หน่อ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับดินและสร้างความมั่นคงทางอาหารประจำตำบล เมื่อได้คลุมดินและปลูกต้นไม้ดังกล่าวแล้วได้ประชุมหารือเรื่องการดูแลรักษา ทางเจ้าคณะตำบลซึ่งท่านอยู่ใกล้ดอนป่าติ้วและเป็นเรื่องที่ท่านอยากทำให้มีในตำบลมานานแล้ว ท่านจึงอาสาจะดูแลให้ โดยท่านได้บริจาคระบบส่งน้ำด้วยโซลาเซลล์และการเดินระบบน้ำเพื่อรดน้ำต้นไม้ ส่วนการติดตั้งระบบโซลาเซลล์และระบบน้ำได้รับความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลและช่างอาสาจากชุมชนช่วยดำเนินการ

เมื่อได้จัดกิจกรรมวันดินโลกแล้ว มีการดูแลต้นไม้ด้วยระบบโซลาเซลล์ ทางคณะทีมวิจัยได้ร่วมกับหน่วยงานในตำบลจัดกิจกรรมทอดผ้าป่ากล้าไม้และสมุนไพร เพื่อระดมกล้าไม้ปลูกเพิ่มที่ดอนป่าติ้ว ซึ่งได้รับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี เมื่อทอดผ้าป่าต้นกล้าไม้แล้วได้จัดกิจกรรมปลูกในวันนั้นเลย เพราะมีการรวมคนอยู่แล้ว ซึ่งในวันดังกล่าวได้ปลูกต้นไม้และสมุนไพรเพิ่มคือ ต้นพญาเสือโคร่ง ต้นก่อหนาม ฟ้าทะลายโจร บอระเพ็ด โดไม่รู้ล้ม ปลาไหลเผือก ต้นมะกรูด ต้นอ้อยดำ ต้นสะเดา ต้นผักหวานป่า ที่เหลือเป็นสมุนไพรพื้นบ้านต่าง ๆ ที่ประชาชนนำมาร่วม ซึ่งเมื่อปลูกเสร็จแล้วได้ช่วยกันวางระบบการรดน้ำและให้ชุมชนเข้ามาดูแลต้นไม้ที่ต้นเองปลูกด้วย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและให้ต้นไม้อยู่รอดด้วย

4.3 การจัดอบรมอาสาสมัครสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนประจำแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในระดับตำบลและเกิดความยั่งยืน ทีมวิจัยได้หารือกับหน่วยงานในตำบลถึงการสร้างอาสาสมัครสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนแต่ละหมู่บ้าน ที่ประชุมได้เสนอให้ดำเนินการบนฐานโครงสร้างการทำงานเดิมที่มีอยู่ในหมู่บ้าน คือ การนำอาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้านเข้ารับการอบรม ซึ่งเขามีการแบ่งกันดูแลครัวเรือนในหมู่บ้านชัดเจนอยู่แล้ว จึงได้จัดอบรมจำนวน 20 คน โดยให้แต่ละหมู่บ้านส่งตัวแทนเข้าร่วม จัดอบรมเนื้อหาความสำคัญของการมีความมั่นคงทางอาหารและสมุนไพร (คลังอาหารและคลังสมุนไพร) ประจำครัวเรือน องค์ความรู้เรื่องการปลูกผักและสมุนไพร จากนั้นให้อาสาสมัครฯ ไปหาครัวเรือนต้นแบบคนละ 3 ครัวเรือน จะทำให้ได้ครัวเรือนต้นแบบจำนวน 60 ครัวเรือน

4.4 การส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบความมั่นคงทางอาหาร เมื่ออาสาสมัครฯ รับสมัครครัวเรือนต้นแบบจำนวน 60 ครัวเรือนครบแล้ว ทางทีมวิจัยได้จัดประชุมเปิดกิจกรรมการส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบความมั่นคงทางอาหาร เพื่อสร้างการรับรู้และขวัญกำลังใจให้แก่ครัวเรือนต้นแบบ ทีมวิจัยได้มอบเมล็ดพันธุ์และต้นกล้า ตลอดจนลงพื้นที่สร้างแปลงและปลูกพืชผักอาหาร และสมุนไพรร่วมกับครัวเรือนต้นแบบด้วย ได้มีการให้อาสาสมัครฯ ดูแลอย่างใกล้ชิดและทีมวิจัยลงไปเยี่ยมสม่ำเสมอ ผลที่ได้คือครัวเรือนต้นแบบบอกว่ามีความสุขดี ที่ได้เห็นพืชผักสมุนไพรเจริญเติบโต ได้กินผักที่ปลูกเอง และเป็นกิจกรรมร่วมของครอบครัวด้วย เพราะบางครั้งใช้ลูกรดน้ำผักและเก็บผักด้วย จัดได้ว่าในครัวเรือนมีผักกินเองโดยไม่ต้องซื้อ ซึ่งทำให้คิดถึงอดีตที่พ่อแม่เคยทำ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนทำ ครัวเรือนต้นแบบและอาสาสมัครฯ จะพยายามส่งเสริมและขยายผลให้มีครัวเรือนทำแบบนี้เพิ่มขึ้น แม้โครงการวิจัยจะสิ้นสุดแล้ว

4.5 การถอดบทเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เมื่อได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนครบแล้ว ได้จัดกิจกรรมถอดบทเรียนการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่ทุกภาคส่วนที่ได้ร่วมขับเคลื่อนงานวิจัย โดยทีมวิจัยได้เชิญกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมตลอดโครงการวิจัยจำนวน 150 คนและประชาสัมพันธ์เชิญชวนทุกคนในตำบลที่สะดวกเข้าร่วม เพื่อจะได้ประเมินความตื่นตัวของชุมชนด้วย มีคนเข้าร่วมจำนวน 215 คน โดยในการประชุมนั้นทีมวิจัยได้นิมนต์เจ้าคณะตำบลกล่าวสัมโมทนียกถาเปิดการประชุม ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วมเป็นอย่างมาก เพราะท่านได้กล่าวว่านี่คือความฝันที่ท่านได้คิดไว้นานแล้ว แต่ยังไม่รู้จะเริ่มอย่างไร แต่พอมีงานวิจัยและผู้นำชุมชน รวมถึงญาติโยมมาร่วมทำจึงเหมือนทำฝันท่านให้เป็นจริง เพราะท่านคิดว่าอาหาร และสมุนไพรมีความสำคัญต่อชีวิตมาก สาเหตุของความยากจนส่วนหนึ่งก็มาจากเงินที่นำไปซื้ออาหารและการซื้อยารักษาโรค ดังนั้นถ้าเราลดเงินที่ใช้ซื้ออาหารและยารักษาโรคลงได้บ้าง เราก็จะมีเงินเก็บมากขึ้น ความยากจนก็จะลดลงไป อาหารและสมุนไพรคือตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเรา ดังพระราชดำรัสของในหลวงรัชการที่ 9 เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอนให้เราพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งอาหารและยารักษาโรค สอนให้เราสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน จากนั้นทีมวิจัยได้รายงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินงานภายใต้โครงการวิจัย และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้เล่าความรู้สึกที่ได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่รู้สึกดีใจ และอยากทำแบบนี้มานานแล้วเช่นกัน แต่ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร เพราะทุกคนประสบปัญหาเรื่องการหาผักหาอาหารพื้นบ้านกินยากขึ้น ส่วนใหญ่ต้องซื้อกินทำให้เสียเงินมากขึ้น ทุกคนมีความอยากเห็นความอุดมสมบูรณ์ของอาหารแบบเดิมกลับมา เมื่อมีคนมาชวนทำในสิ่งที่ตนเองอยากอยู่แล้ว จึงตัดสินใจร่วมทำได้ง่าย ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการวิจัยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี เพราะการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่มีความชัดเจนเรื่องการขาดแคลนอาหาร ผนวกกับสมุนไพรไทย คือฟ้าทะลายโจร และกระชาย มีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันและรักษาเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วย จึงมีส่วนหนุนเสริมการวิจัยให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ที่ประชุมถอดบทเรียนได้หารือเรื่อง

ความยั่งยืนหลังจากงานวิจัยนี้สิ้นสุดลง ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ชุมชนต้องมีกฎกติกา ต้องมีคณะกรรมการเข้ามาดูแล และต้องมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในเบื้องต้นนี้ได้ร่วมกันกำหนดจัดกิจกรรมขึ้นปีละ 2 ครั้ง คือ วันดินโลก และวันวิสาขบูชา เพราะเป็นวันที่มีความเกี่ยวข้องกับต้นไม้ คือเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า และการประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้าดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับต้นไม้และป่าไม้ทั้งสิ้น โดยอาศัยทุนทางสังคมเรื่องการนับถือพระพุทธศาสนาและงานวิจัยดังกล่าวมีเจ้าคณะตำบลและพระสงฆ์เป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อน

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องการจัดการตนเองของชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพด้วยสมุนไพร ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี ส่งผลให้การวิจัยบรรลุเป้าหมายโดยมีผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมายสำคัญ คือการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน ทีมวิจัยจึงได้เสริมสร้างความสามารถของประชาชนในตำบลกาบินในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้นกันให้ตนเองด้วยสมุนไพร ด้วยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในตำบลอย่างต่อเนื่องคือ คณะสงฆ์ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น โดยจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันให้ความสำคัญและให้บทบาททุกหน่วยงาน ทำให้ทุกหน่วยงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จึงทำหน้าที่หาอาสาสมัครเข้าร่วมอบรม ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ประชาชน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในระหว่างการดำเนินวิจัยเป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนในตำบลเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างมีความสุข เพราะรู้สึกว่าเป็นโครงการขององค์กรต่าง ๆ ในตำบลตนเอง เมื่อเข้าร่วมด้วยความสุขความสบายใจจึงทำให้ได้เกิดการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาความสามารถในการสร้างความมั่งคงทางอาหาร และการดูแลสุขภาพตนเองด้วยสมุนไพร เป็นผลมาจากทีมวิจัยได้สร้างการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยได้สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นทั้งในระดับผู้นำชุมชน ด้วยการจัดประชุมทำความร่วมมือระดับหน่วยงาน จัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดำเนินงานตามแผนที่ชุมชนได้คิดและตัดสินใจร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาวี กลิ่นอุบล (2563) ที่ศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่ต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบกับทีมวิจัยได้ดำเนินงานผ่านพระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทั้งตำบล จึงได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี

การดำเนินงานวิจัยนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การหนุนเสริมให้ชุมชนตำบลกาบินสามารถจัดการตนเองเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรได้ ซึ่งทีมวิจัยได้พยายามสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานและประชาชนต่าง ๆ ในตำบล และพยายามจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักถึงความสำคัญเรื่องความมั่นคงทางอาหาร และสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานในตำบลและประชาชน โดยให้เป็นไปตามธรรมชาติของชุมชน ผ่านกิจกรรมการประชุมระดับหน่วยงานทำบันทึกข้อตกลงร่วม การอบรมนักวิจัยท้องถิ่น การจัดเก็บข้อมูล การประชุมวางแผนแบบ

มีส่วนร่วม การปฏิบัติการ และการถอดบทเรียน โดยทีมวิจัยจะใช้วิธีการตั้งคำถามในการประชุมร่วมให้ทุกหน่วยงานได้ร่วมคิด วางแผนทำและทีมวิจัยจะร่วมเป็นผู้ปฏิบัติในทุกกิจกรรมเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่รู้สึกว่าทีมวิจัยไปสร้างงานให้กับหน่วยงานเขาฝ่ายเดียว แต่ให้ทุกหน่วยงานรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันทุกหน่วยงาน เป็นการสร้างกลไกการทำงานที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจและธรรมชาติ โดยมีประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการคิดและการทำตามบทบาทของตนเองในกิจกรรมต่าง ๆ และการวิจัยดำเนินงานภายใต้องค์กรที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนเป็นทุนทางสังคมในชุมชนคือ พระสงฆ์ จึงทำให้ชุมชนในตำบลกาบินมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานและประชาชน จึงสามารถนำไปสู่ความสามารถในการจัดการตนเองเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยสมุนไพรได้ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของสุชาดา แม้นพยัคฆ์ และอนันต์ แม้นพยัคฆ์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง กองทุนสวัสดิการชุมชนกับการจัดการตนเองของชุมชน กรณีศึกษา : กองบุญสัจจะสวัสดิการไทบ้านตำบลเปือย อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ว่า การดำเนินงานของกองบุญสัจจะสวัสดิการไทบ้านริเริ่มโดยพระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในตำบล ได้ไปศึกษาดูงานแล้วนำความรู้มาอธิบายให้ญาติโยมที่มาร่วมในงานบุญได้ฟังแล้วเกิดการรรับรู้และเกิดความตระหนักว่าเรื่องสวัสดิการมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ประกอบกับญาติโยมและชุมชนมีความเชื่อมั่นในพระสงฆ์ ซึ่งที่ผ่านมาท่านได้ทำหน้าที่สาธารณะสงเคราะห์ประชาชนมาอย่างต่อเนื่องแล้ว จึงสมัครเป็นสมาชิก เข้าร่วมเรียนรู้และพัฒนากองบุญฯ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จคือ การสร้างการรับรู้ การสร้างการเรียนรู้ให้เกิดความตระหนัก และพระสงฆ์ที่เห็นทุกข์ของชุมชนแล้วชวนชุมชนมาเรียนรู้การจัดสวัสดิการให้ตนเองและรับเป็นพี่เลี้ยงทางจิตใจดูแลกองบุญฯ มาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่นคงทางอาหาร เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการสร้างแหล่งอาหารและสมุนไพรในชุมชนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเปรียบเทียบชุมชนที่มีแหล่งอาหารท้องถิ่นประจำกับชุมชนที่ไม่มีแหล่งอาหารท้องถิ่นเพื่อเปรียบเทียบด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์. (2564). องค์ความรู้ด้านความมั่นคงและการฝึกศึกษา สมช. *วารสารมุมมองความมั่นคง,* 5 (ตุลาคม 2563–มกราคม 2564) 55–64.

สุชาดา แม้นพยัคฆ์ และอนันต์ แม้นพยัคฆ์. (2563). กองทุนสวัสดิการชุมชนกับการจัดการตนเองของชุมชนกรณีศึกษา : กองบุญสัจจะสวัสดิการไทบ้านตำบลเปือย อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ. *วารสารการรัตนะปัญญา, 5*(1), 25-34.

สุธาวี กลิ่นอุบล. (2563). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีนตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์, 9*(2), 108-118.

สุพรรณี ไชยวรรณ. (2562). *การส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลเกาะรัง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี.* (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ไข่ผำในบริบทเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านราชธานีอโศก
Wolffia in the Context of Sustainable Health Economy at Ratchathani Asoke Village

ขวัญหินแก้ว รักพงษ์อโศก* เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ ถนอมพรรณ ตริวณิชชากร
Kwanhinkaew Rakphongasok* Sawettaporn Tangwancharoen, Thanomphan Triwanitchakorn
นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*
Ph.D. Candidate, Sustainable Development Strategy, Ubon Ratchathani Rajabhat University
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี[2]
Assistant Professor, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี[3]
Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
kwanhinkaew@gmail.com

Received: March 14, 2025 **Revised:** May 13, 2025 **Accepted:** May 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง ไข่ผำในบริบทเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านราชธานีอโศก มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอตัวอย่างการนำไข่ผำ ซึ่งเป็นพืชน้ำจืดขนาดเล็ก ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นำมาใช้ในบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจสุขภาพของหมู่บ้านราชธานีอโศก ผลการศึกษาพบว่าการผลิตและแปรรูปไข่ผำสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งมีการพัฒนาระบบการเพาะเลี้ยงและแปรรูปไข่ผำให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ อาทิ ผำอบแห้ง ซึ่งในปี 2567 สามารถสร้างรายได้รวมกว่า 310,000 บาท แม้จะมีข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการขยายตลาดบ้าง ไข่ผำจึงไม่เพียงเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร และการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนได้อีกด้วย

คำสำคัญ: ไข่ผำ เศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืน หมู่บ้านราชธานีอโศก อาหารแห่งอนาคต
เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The academic article aims to present an example of utilizing *Wolffia*, a small freshwater plant with high nutritional value, in the context of health-based economic development in Ratchathani Asoke Village. The findings reveal that the production and processing of *Wolffia* align with the philosophy of sufficiency economy by emphasizing self-

reliance and the use of local resources to add value, create jobs, and generate income for the community. A cultivation and processing system has been developed to turn *Wolffia* into health products such as dried Wolffia. In 2024, this initiative generated a total income of over 310,000 baht. Despite some limitations in production management and market expansion, *Wolffia* is not only a highly nutritious food source but also a key factor in driving sustainable community-based economic development. It supports the Sustainable Development Goals (SDGs) in the areas of health, food security, and community economic growth.

Keywords: Wolffia Globosa, Sustainable Health Economy, Ratchathani Asok Village, Future Food, Sufficiency Economy

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจสุขภาพ (Health Economy) กำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทย ซึ่งกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและลดภาระด้านสาธารณสุข ไข่ผำ (Wolffia Globosa) ซึ่งเป็นพืชน้ำขนาดเล็กที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ได้รับการยอมรับว่าเป็น "Superfood" ที่สามารถตอบโจทย์การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ellen MacArthur Foundation, 2023) ในปี 2568 การติดตามเทรนด์อาหารและสุขภาพจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจสุขภาพทั่วโลก ประเทศไทยไม่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่คาดการณ์ว่าจะเห็นการเติบโตอย่างต่อเนื่องในภาคธุรกิจอาหารและสุขภาพ ซึ่งได้รับความนิยมจากทั้งธุรกิจและผู้บริโภคทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก โดยเฉพาะหลังจากการระบาดของโควิด-19 ซึ่งได้เร่งให้เกิดความตระหนักด้านสุขภาพและการดูแลตัวเองมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมที่กำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมีความสำคัญและได้รับความสนใจจากผู้คนมากขึ้น นอกจากนี้ เศรษฐกิจสุขภาพ หรือ “Wellness Economy” ซึ่งหมายถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการรักษาสุขภาพและการดำรงชีวิตที่สมดุล มีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตามรายงานของสถาบันโกลบอลเวลเนส (Global Wellness Institute; GWI)

ประเทศไทยได้รับการประกาศให้เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับการปักหมุดลงใน “ภูมิศาสตร์เวลเนส” ซึ่งถือเป็นความสำเร็จในฐานะประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ในระดับโลก โดยการส่งเสริมสุขภาพและการสร้างมูลค่าในอุตสาหกรรมนี้ จะทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพในภูมิภาค และสามารถสร้างผลประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ (RYT9, 2565) พร้อมกันนี้ความสนใจในอาหารเพื่อสุขภาพและแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและยั่งยืนอย่าง ไข่ผำ (Wolffia sp.) หรือที่รู้จักในชื่อ "Green Caviar" ได้รับการยอมรับในฐานะพืชทางเลือกที่มีศักยภาพสูงจากหลายภาคส่วน โดยไข่ผำมีโปรตีนสูงถึง 40-45% ของน้ำหนักแห้ง และยังอุดมไปด้วยกรดอะมิโนจำเป็น วิตามิน และแร่ธาตุต่าง ๆ ที่สำคัญต่อร่างกาย ซึ่งทำให้ไข่ผำเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการลดการบริโภคเนื้อสัตว์และลดความเสี่ยงจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) โดยในบางสภาพแวดล้อม ไข่ผำยังสามารถให้โปรตีนสูงกว่าทั้งไข่และเนื้อสัตว์อีกด้วย

หมู่บ้านราชธานีอโศก ที่ตั้งอยู่ตำบลบุ่งไหม อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านนักมังสวิรัติทั้งหมู่บ้าน กล่าวคือ ทุกคนในชุมชนไม่บริโภคอาหารที่มาจากเนื้อสัตว์ทุกประเภท และทุกคนในชุมชนจะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างครอบครัวใหญ่ภายใต้ระบบสาธารณโภคี ซึ่งทุกคนในชุมชนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างรายได้โดยไม่รับค่าตอบแทนจากการทำงาน และยังช่วยดูแลกันในเรื่องของสวัสดิการด้านอาหารอย่างครบถ้วน (ขวัญหินแก้ว รักพงษ์อโศก, 2566) มีความสนใจในการนำไข่ผำมาใช้เป็นอาหารหลักในชุมชนและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพจึงเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Economy) บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาบทบาทของไข่ผำในบริบทของเศรษฐกิจสุขภาพของหมู่บ้านราชธานีอโศกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการนำไข่ผำมาสร้างเศรษฐกิจสุขภาพ ให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของไข่ผำ

1. คุณสมบัติของไข่ผำ

ไข่ผำ มีชื่อสามัญว่า Wolffia, Water meal มีชื่อวิทยาศาสตร์ Wolffia arrhiza (L.) Wimm ปัจจุบันไข่ผำ ที่พบในสกุล Wolffia มีทั้งหมด 16 ชนิด ดังนี้ W. angusta, W. arrhiza, W. borealis, W. brasiliensis, W. Columbiana, W denticulate, W. gladiata, W. globoas, W. hyaline, W lingulata, W. microsvopica, W. netropica, W. oblonga, W. reanda, W. roanda และ W. welwitschii แต่ที่ปรากฏในประเทศไทยมี 2 ชนิดได้แก่ Wolffia arrhiza (L.) wimm และ Wolffia globosa (L.) wimm ซึ่งจะมีชื่อที่ใช้เรียกกันเฉพาะตามในภูมิภาคท้องถิ่นของประเทศไทย อาทิเช่น ผำ ไข่ผำและไข่แหน นอกจากในประเทศไทยแล้วจากงานวิจัยอื่นยังพบไข่ผำในประเทศแถบยุโรปแอฟริกากลาง แอฟริกาใต้ ออสเตรเรีย บราซิล และอินโดนีเซีย ไข่ผำเป็นพืชน้ำขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นเม็ดกลม ๆ สีเขียวขนาดเล็กคล้ายไข่ปลา มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 0.1-0.2 มิลลิเมตร ไม่มีราก จัดเป็นพืชตระกูลเดียวกับแหนต่างกันที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก กระจายคลุมเหนือผิวน้ำเป็นแพ ลอยอยู่บริเวณผิวน้ำ มักเกิดในแหล่งน้ำสะอาดที่เป็นน้ำนิ่ง เช่น ห้วย บึง หนองน้ำ เป็นต้น และพบได้ตามแหล่งน้ำสะอาดเท่านั้น ก่อนจะนำไปปรุงทำอาหารต้องใช้สวิงช้อนขึ้นมาแล้วล้างให้สะอาด เป็นพืชผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านนิยมนำไปประกอบอาหารกันมานานตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น แกง ผัด ไข่เจียว ไข่ตุ๋น หรือใส่เป็นส่วนประกอบของอาหาร เพื่อเพิ่มรสชาติให้มีความหอม มัน อร่อยมากยิ่งขึ้น (สุทิน สมบูรณ์, 2558)

2. คุณค่าทางโภชนาการของไข่ผำ

ไข่ผำ (Wolffia sp.) กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในฐานะ "Super Food" ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งโปรตีนจากพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ที่ผู้คนหันมาสนใจในเรื่องของการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพ อีกทั้งยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญและส่งเสริมการค้นคว้าเกี่ยวกับไข่ผำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2566) ที่ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ให้ศึกษาถึงคุณค่าทางโภชนาการและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไข่ผำ อาทิ โครงการผลิตภัณฑ์เม็ดสารสกัดไข่น้ำเพื่อเสริมโปรตีนและกรดไขมันโอเมกา ซึ่งพบว่าไข่ผำมีคุณค่าทางโภชนาการถึง 100 กรัม โดยมีสารอาหารสำคัญหลายชนิดที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น โปรตีนที่มีปริมาณสูงถึง 40-45 กรัม ซึ่งสูงกว่าปริมาณโปรตีนในถั่วเหลือง (36-40 กรัม ต่อ 100 กรัม) และโปรตีนในเนื้อสัตว์หลายชนิด (สุรีย์พันธุ์ บุญวิสุทธิ์, 2550) นอกจากนี้ ไข่ผำยังมีเส้นใยอาหาร (0.3 กรัม) แคลเซียม (59 มิลลิกรัม), ฟอสฟอรัส (25 มิลลิกรัม), เหล็ก (6.6 มิลลิกรัม), และวิตามินต่าง ๆ เช่น วิตามินเอ วิตามินบี1 บี2 วิตามินซี ไนอะซิน รวมทั้งกรดอะมิโนที่จำเป็นหลายชนิด เช่น ลิวซีน ไลซีน วาลีน ฟีนิอัลานีน

ธีโอนีน และไอโซลิวซีน (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดตรัง, 2565) ไข่ผำยังมีเบต้าแคโรทีนสูงและคลอโรฟิลล์ ซึ่งเป็นสารสีเขียวในพืชที่มีโครงสร้างคล้ายกับฮีมในฮีโมโกลบิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในเลือด ทำให้ไข่ผำมีประโยชน์ในด้านการบำรุงสุขภาพอย่างมาก (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตรัง, 2565)

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณโปรตีนในแหล่งอาหารจากพืช พบว่า ไข่ผำ เป็นแหล่งโปรตีนจากพืชที่มีปริมาณโปรตีนสูงมาก โดยมีโปรตีนประมาณ 40–45 กรัมต่อ 100 กรัม ซึ่งถือว่าสูงกว่าแหล่งโปรตีนจากพืชทั่วไป และย่อยง่ายกว่าหลายชนิด (Ama Grow, n.d.) ในขณะที่ ถั่วเหลือง ซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนคุณภาพสูงที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล มีปริมาณโปรตีนประมาณ 36–56 กรัมต่อ 100 กรัม (Healthline, 2019) ส่วนถั่วเขียว มีปริมาณโปรตีนประมาณ 23.9 กรัม (FatSecret, n.d.) ซึ่งอยู่ในระดับรองลงมาแต่ยังถือว่าเป็นแหล่งโปรตีนที่ดีในกลุ่มพืชตระกูลถั่ว สำหรับข้าวกล้อง ซึ่งเป็นธัญพืชที่ให้สารอาหารหลากหลายแต่มีโปรตีนค่อนข้างต่ำ ให้โปรตีนประมาณ 4.3 กรัมต่อ 100 กรัม (Holland & Barrett, 2022.) ด้านผักขม ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผักใบเขียว มีโปรตีนเพียง 2.9 กรัมต่อ 100 กรัม แม้จะมีปริมาณโปรตีนต่ำแต่ก็อุดมไปด้วยวิตามินและแร่ธาตุอื่น ๆ (Healthline, 2021) ในขณะที่ คีนัว (Quinoa) ซึ่งเป็นธัญพืชที่ได้รับความนิยมในระดับโลก มีโปรตีนอยู่ระหว่าง 14–18 กรัมต่อ 100 กรัม และมีกรดอะมิโนจำเป็นครบถ้วน จึงจัดเป็นแหล่งโปรตีนคุณภาพสูงในกลุ่มพืช (Department of Agriculture and Food, Western Australia, 2018) จากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงสามารถเปรียบเทียบสารอาหารจากไข่ผำกับพืชต่าง ๆ ที่มีโปรตีนเป็นส่วนประกอบหลัก ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสารอาหารจากไข่ผำกับพืชต่าง ๆ ที่มีโปรตีนเป็นส่วนประกอบหลัก

แหล่งโปรตีนจากพืช	ปริมาณโปรตีน (กรัม) ต่อ 100 กรัม	หมายเหตุ
ไข่ผำ	40-45	พืชน้ำจืดขนาดเล็กที่มีโปรตีนสูงและย่อยง่าย
ถั่วเหลือง	36-56	แหล่งโปรตีนจากพืชที่มีคุณภาพสูง
ถั่วเขียว	24-25	โปรตีนจากพืชที่นิยมใช้ในอาหารทั่วไป
ข้าวกล้อง	7-8	ธัญพืชที่มีโปรตีนต่ำแต่มีเส้นใยสูง
ผักขม	2-3	ผักใบเขียวที่มีโปรตีนต่ำแต่มีสารอาหารอื่น ๆ สูง
คีนัว	14-18	ธัญพืชที่มีกรดอะมิโนครบถ้วน

จากตารางนี้จะเห็นว่าไข่ผำเป็นแหล่งโปรตีนที่มีปริมาณสูงมากเมื่อเทียบกับพืชหลายชนิดที่นิยมใช้ในการบริโภค ทำให้ไข่ผำเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับผู้บริโภคที่ต้องการแหล่งโปรตีนจากพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ไข่ผำจึงได้รับการยกย่องว่าเป็น Super Food ที่เหมาะสมทั้งสำหรับผู้ที่ไม่รับประทานเนื้อสัตว์และผู้ที่ต้องการดูแลสุขภาพในระยะยาว

ไข่ผำในบริบทของเศรษฐกิจเชิงสุขภาพ

1. เศรษฐกิจเพื่อสุขภาพ

หลังจากการระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพและการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะในบริบทของการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพ แนวคิดนี้

ได้รับความสนใจมากขึ้น จึงกลายเป็นเศรษฐกิจเพื่อสุขภาพ หรือ Health Economy ซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสุขอนามัย (Adenan et al., 2023) เศรษฐกิจเพื่อสุขภาพเน้นความเชื่อมโยงระหว่างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การดูแลสุขภาพ และสวัสดิการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยมีแนวทางที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของมนุษย์ ความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากร และความยั่งยืนในการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Kyyrönen, 2024) แนวคิดนี้ยังช่วยผลักดันเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพที่มีคุณค่าและยั่งยืน

รัฐบาลไทยมีนโยบายสอดรับและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญ 1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการทางการแพทย์ผ่านนวัตกรรม 2) การพัฒนาบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข 3) การสร้างสังคมที่มีโอกาสและความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสุขภาพ 4) การเสริมสร้างศักยภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพและการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ ซึ่งจุดแข็งของประเทศไทย คือ ด้านการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่น สมุนไพรไทยและการบริการนวดไทย (วิชัย เทียนถาวร, 2566) และมีความได้เปรียบในความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารที่มีความหลากหลาย ที่สามารถต่อยอดให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้ประชาชน โดยการอาศัยวิถีชีวิตทางสุขภาพของชุมชน

2. ไข่ผำในเชิงเศรษฐกิจสุขภาพ

ไข่ผำ เป็นอาหารพื้นบ้านของไทยที่ได้รับความสนใจและการส่งเสริมให้กลายเป็นหนึ่งในอาหารเพื่อสุขภาพที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็น “Future Food” หรืออาหารแห่งอนาคต ซึ่งตอบโจทย์การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการลดการบริโภคเนื้อสัตว์และลดความเสี่ยงจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ที่มักเกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่สมดุล เช่น โรคเบาหวานและโรคหัวใจ การส่งเสริมการใช้ไข่ผำในอุตสาหกรรมอาหารจึงเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในแง่ของสุขภาพและเศรษฐกิจ (Adenan, et at. 2023 ; Williams, et at. 2023) ไข่ผำยังสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์การบริโภคเพื่อสุขภาพในอนาคต โดยการส่งเสริมการผลิตและการใช้ไข่ผำในอุตสาหกรรมอาหารและการแพทย์ ถือเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจสุขภาพที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในแง่ของเศรษฐกิจสุขภาพ (Health Economy) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานมาจากการใช้ชีวิตเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ไข่ผำ ถือว่าเป็นพืชที่มีประโยชน์ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสุขภาพและการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับในเนเธอร์แลนด์ ที่มีการพัฒนา Duckweed (Lemna minor) เป็นแหล่งโปรตีนจากพืช โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐ (Wageningen University, 2022) แสดงให้เห็นว่าไข่ผำสามารถเติบโตในตลาดโลกได้ นอกจากนี้ การผลิตอาหารจากพืชที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ที่มุ่งเน้นการปกป้องสุขภาพของประชาชนและรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ (Kyyrönen, 2024) การส่งเสริมเศรษฐกิจสุขภาพผ่านการพัฒนาอุตสาหกรรมการแพทย์และสุขภาพ รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มจากพืชต่าง ๆ เช่น ไข่ผำ เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายเพื่อยกระดับประเทศให้เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และสมุนไพร รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในหลายมิติ การพัฒนาไข่ผำเป็นผลิตภัณฑ์อาหารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผงไข่น้ำ หรือ น้ำสลัดครีม

ที่เสริมไข่ผำแห้ง ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้อนุญาตให้ใช้ไข่ผำเป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์อาหาร รวมทั้งอนุญาตให้ใช้ข้อความเกี่ยวกับสุขภาพบนฉลากอาหาร ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และทำให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2567) นอกจากนี้การวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยังพบว่า ไข่ผำสามารถใช้เสริมโปรตีนและกรดไขมันโอเมกาในผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรท้องถิ่นและสร้างโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสุขภาพที่ยั่งยืนในอนาคต ทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนและเพิ่มโอกาสในการสร้างงานในระดับท้องถิ่น (Katchwattana, 2566)

ไข่ผำ ถือเป็นแหล่งโปรตีนที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นทางเลือกที่ดีในการบริโภคอาหารสุขภาพ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการลดการบริโภคเนื้อสัตว์เพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) อาทิเช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด เบาหวาน และโรคมะเร็ง ในขณะเดียวกัน ไข่ผำได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ในการอนุญาตให้ผลิตภัณฑ์จากไข่ผำ เช่น ผงไข่ผำและไข่ผำสดสามารถใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารได้ พร้อมทั้งให้การส่งเสริมการกล่าวอ้างทางสุขภาพบนฉลากเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2567) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไข่ผำ เช่น การเสริมไข่ผำแห้งในผลิตภัณฑ์น้ำสลัดครีมจากเต้าหู้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าและขยายตลาดผลิตภัณฑ์สุขภาพ ใหม่ ๆ ไข่ผำได้รับการยอมรับว่าเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการเพิ่มรายได้ให้กับผู้ผลิตและการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร (ศุภัคษร มาแสวง และคณะ, 2566)

ไข่ผำกำลังกลายเป็น "Future Food" หรืออาหารแห่งอนาคต ที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคและมีการส่งเสริมให้เป็นพืชที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยสามารถตอบสนองความต้องการในเรื่องการดูแลสุขภาพและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืนและปลอดภัย การส่งเสริมการพัฒนาและใช้ไข่ผำในผลิตภัณฑ์อาหารจึงเป็นการสร้างมูลค่าใหม่ให้กับเศรษฐกิจสุขภาพของประเทศไทยนอกจากนี้ ยังมีผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการเพาะเลี้ยงไข่ผำใช้ทรัพยากรน้อยและสามารถช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในน้ำได้ดี (Kyyrönen, 2024) ซึ่ง Future Food นับเป็นเมกะเทรนด์ที่มาแรง และได้รับความสนใจจากอุตสาหกรรมอาหารทั่วโลก มูลค่าการส่งออก Future Food ของไทย 7 เดือนแรกปี 2565 มีมูลค่าส่งออก 95,592 ล้านบาท โดยส่งออกไปยัง อาเซียน สัดส่วน 37% ล่าสุด “BETAGRO Ventures” ร่วมลงทุนส่งเสริมการพัฒนาโปรตีนทางเลือกกับ “Infinite Roots” สตาร์ตอัปด้านเทคโนโลยีชีวภาพอาหารชั้นนำของยุโรป มุ่งสร้างระบบอาหารยั่งยืน ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านอาหารที่ทันสมัย (กรุงเทพธุรกิจ, 2024) ทำให้เห็นว่าตลาดของอาหารสุขภาพเป็นที่ต้องการอย่างมาก

บทบาทไข่ผำในเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนของหมู่บ้านราชธานีอโศก

หมู่บ้านราชธานีอโศกเป็นชุมชนที่ใช้ระบบสาธารณโภคี ซึ่งสมาชิกในชุมชนแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ร่วมกัน ส่งผลให้การผลิตไข่ผำสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง ซึ่งบทบาทของหมู่บ้านราชธานีอโศกในเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืนสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมการผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงในชุมชน โดยเฉพาะการนำ ไข่ผำ มาเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสุขภาพของชุมชน การพัฒนาไข่ผำในหมู่บ้านนี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้เสริมและการส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืน โดยการเลี้ยงและแปรรูปไข่ผำเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น ผำอบแห้ง ซึ่งช่วยสร้างเสถียรภาพทางอาหารและเศรษฐกิจในหมู่บ้านราชธานีอโศก

1. การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านราชธานีอโศก

หมู่บ้านราชธานีอโศกนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยยึดมั่นในความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการพึ่งตนเอง การสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในหมู่บ้านนี้ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ แต่ยังสร้างการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน (มูลนิธิชัยพัฒนา) หมู่บ้านราชธานีอโศกเป็นชุมชนที่สมาชิกมารวมกันเพื่อสร้างชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งสมาชิกทุกคนจะต้องถือศีล 5 เป็นอย่างต่ำ รับประทานอาหารมังสวิรัติ ไม่มีอบายมุขทุกชนิด ทุกคนในชุมชนจะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างครอบครัวใหญ่ภายใต้ระบบสาธารณโภคี ซึ่งทุกคนในชุมชนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างรายได้โดยไม่รับค่าตอบแทนจากการทำงาน และยังช่วยดูแลกันในเรื่องของสวัสดิการ มีการจัดสรรสวัสดิการและทรัพยากรแบบสาธารณโภคีทำให้เสมอภาคกันในการกระจายทรัพยากรของชุมชน เพื่อสร้างความผาสุกด้านจิตใจและมีความอุดมสมบูรณด้านต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในชุมชน (ร้อยขวัญพุทธ มุ่งมาจน, 2556) การนำไข่ผำมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในชุมชนนี้เป็นการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคการเกษตรและการผลิตอาหารตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Ellen MacArthur Foundation, 2023) การใช้ไข่ผำในชุมชนราชธานีอโศกสะท้อนถึงการพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่นและการแปรรูปไข่ผำเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถลดของเสียจากภาคเกษตรกรรมอีกด้วย

2. การพัฒนาไข่ผำในหมู่บ้านราชธานีอโศก

การเลี้ยงไข่ผำในหมู่บ้านราชธานีอโศกเริ่มต้นจากการสังเกตว่ามีไข่ผำเติบโตขึ้นในบ่อดินที่ใช้บำบัดน้ำจากโรงเต้าหู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ จากข้อมูลการสัมภาษณ์กับ สมณะเด่นตะวัน นรวีโร ซึ่งเป็นที่ปรึกษาการเลี้ยงไข่ผำในหมู่บ้านราชธานีอโศก กล่าวว่า "ไข่ผำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในบ่อบำบัดน้ำที่เราใช้ในการผลิตเต้าหู้ เราเห็นว่ามันเติบโตได้ดีและสามารถใช้ประโยชน์ได้มากจึงเริ่มขยายการเลี้ยงไข่ผำ จนปัจจุบันมีบ่อดินเลี้ยงไข่ผำจำนวน 4 บ่อ และสามารถเก็บไข่ผำได้ถึง 50 กิโลกรัมต่อวัน" (สมณะ เด่นตะวัน, 2568) ทำให้ปริมาณไข่ผำของหมู่บ้านมีจำนวนมากเพียงพอสำหรับการไปปรุงอาหารให้กับชาวชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มโปรตีนในกับร่างกาย ซึ่งยังเหลือไข่ผำอีกจำนวนมาก และไข่ผำยังได้รับมีความสนใจจากประชาชนทั่วไป ที่ต้องการรับประทานไข่ผำ ที่มีการเลี้ยงที่สะอาด ปลอดภัย

หมู่บ้านราชธานีอโศกให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของการผลิตไข่ผำให้ได้มาตรฐาน โดยการขอรับการตรวจสอบคุณภาพจากกรมวิชาการเกษตร และการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์กับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (ดอมไพร มานะสุข, 2568) ซึ่งได้นำตัวอย่างไข่ผำที่เลี้ยงในหมู่บ้านราชธานีอโศกเข้ารับการตรวจคุณภาพวัดปริมาณสิ่งปนเปื้อน เมื่อได้รับผลการตรวจที่เป็นไปตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตร ว่าไข่ผำของหมู่บ้านราชธานีอโศก สะอาด ปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชองชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และยกระดับผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น จึงมีความสนใจในการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 1 ใบรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) GAP ของไข่ผำ

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ผำอบแห้งหมู่บ้านนราชธานีอโศก

หมู่บ้านราชธานีอโศกนำไข่ผำมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปไข่ผำเป็นผำอบแห้ง ที่นำไข่ผำที่เก็บได้มาล้างให้สะอาดและผ่านการฆ่าเชื้อด้วยโอโซน ก่อนนำไปตากและอบจนแห้ง บรรจุใส่ในภาชนะที่สะอาด การแปรรูปช่วยให้ไข่ผำสามารถเก็บรักษาได้ยาวนานและสามารถขายให้กับผู้บริโภคที่ต้องการอาหารที่สะดวกและมีคุณค่าทางโภชนาการสูง (บุญชัย แต่งงาม, 2568) การแปรรูปยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ ที่สามารถสั่งซื้อทางออนไลน์ไปบริโภคอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ตอบสนองกับวิถีชีวิตของผู้สนใจสุขภาพแต่ไม่สะดวกที่จะผลิตหรือปรุงอาหารเอง

จากข้อมูลของนายบุญชัย แต่งงาม หัวหน้าฐานบ้านราช Shop ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตรของหมู่บ้านราชธานีอโศก กล่าวว่า "การแปรรูปไข่ผำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ผำอบแห้ง เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับไข่ผำและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกในการรับประทาน" (บุญชัย แต่งงาม, 2568) ซึ่งการจำหน่ายไข่ผำสด ราคา 40 บาท เมื่อนำไข่ผำสดจำนวน 18–20 กิโลกรัม มาผ่านกระบวนการตากแห้งจะได้ผำอบแห้ง 1 กิโลกรัม ขายในราคาประมาณกิโลกรัมละ 1,600 บาท โดยในปี 2567 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากไข่ผำสามารถสร้างรายได้รวมกว่า 310,000 บาท การพัฒนาไข่ผำในหมู่บ้านราชธานีอโศกจึงส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ในชุมชน เพื่อนำรายได้ไปจัดสรรเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกชุมชนและยังนำไปใช้เพื่อพัฒนางานในส่วนต่าง ๆ ของชุมชนอีกด้วย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แสดงรายได้จาการจำหน่ายไข่ผำของหมู่บ้านราชธานีอโศก ในปี 2567

รายการ	ยอดสินค้า	จำนวนเงิน (บาท)
ผำแห้ง	113 กิโลกรัม (ผำสด 18-20 กิโลกรัม = ผำแห้ง 1 กิโลกรัม)	170,483
ผำสด	2,327 กิโลกรัม	139,651
รวม	ผำสด 4,361 กิโลกรัม	310,144

ที่มา ข้อมูลการขายไข่ผำของหมู่บ้านราชธานีอโศก (รุ้งแสงสอน หมื่นสุดตา, 2568.)

3. ความท้าทายและโอกาสในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

แม้ว่าไข่ผำจะมีคุณค่าทางโภชนาการสูง แต่การขยายการผลิตในวงกว้างยังคงมีความท้าทายหลายปัจจัย โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการผลผลิตให้มีคุณภาพสูง สะอาด ปลอดภัยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และตรงตามมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ ซึ่งการเลี้ยงไข่ผำต้องการความรู้และทักษะในการดูแลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย ต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะหมู่บ้านราชธานีอโศกที่มีพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมเกือบทุกปี ทำให้ต้องคำนึงถึงความกระบวนการผลิตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การจำหน่ายช่องทางออนไลน์ การขนส่งไข่ผำสดก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ท้าทาย ซึ่งต้องใช้การจัดส่งในห้องเย็น ที่มีค่าใช้จ่ายสูงเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แม้การนำไข่ผำมา แปรรูปจะเป็นการแก้ปัญหาและเพิ่มมูลค่า ก็ยังต้องเจอกับความท้าทายในการควบคุมปริมาณการผลิตให้มีความต่อเนื่องเพียงพอกับความต้องการ นับว่าอุปสรรคต่าง ๆ ในการเลี้ยงไข่ผำให้ได้มาตรฐาน สะอาด ปลอดภัย ถือว่าเป็นความท้าทายที่จะสร้างทักษะ ทำให้ผู้ผลิตต้องศึกษา ค้นคว้าวิธีการ กระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ไข่ผำมีคุณภาพสูง สะอาด ปลอดภัย ได้มาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค

สรุป

ไข่ผำนับเป็นอาหารที่มีความสำคัญในบริบทเศรษฐกิจสุขภาพที่ยั่งยืน เนื่องจากไข่ผำอยู่ในฐานะ Superfood ที่มีโปรตีนสูง (ร้อยละ 40-45 ของน้ำหนักแห้ง) และเป็นแหล่งของ กรดอะมิโนจำเป็น วิตามิน แร่ธาตุ สามารถเป็น ทางเลือกโปรตีนจากพืช เพื่อลดการบริโภคเนื้อสัตว์ มีศักยภาพในการพัฒนาสินค้าอาหารแห่งอนาคต (Future Food) ทำให้หมู่บ้านราชธานีอโศกให้ความสนใจในการนำไข่ผำมาประกอบเป็นอาหารเพื่อเพิ่มโปรตีนในกับสมาชิกชุมชนที่เป็นนักมังสวิรัติ นอกจากนี้ยังนำไข่ผำมาช่วยสร้างเศรษฐกิจสุขภาพให้กับชุมชน โดยการพัฒนามาตราฐานการเลี้ยงไข่ผำให้มีคุณภาพจนได้รับใบรับรองการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GMP) และต่อยอดเพิ่มมูลค่าด้วยการพัฒนาแปรรูปจากไข่ผำสดเป็นไข่ผำอบแห้งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้สูงเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์เกษตรทั่วไป ซึ่งในปี 2567 สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน 310,000 บาท แม้จะต้องเจอกับความท้าทายในการเลี้ยง การควบคุมคุณภาพ การขยายตลาด ต้นทุนในการขนส่งไข่ผำสดและการจัดเก็บ นับว่าเป็นความท้าทายที่หมู่บ้านราชธานีอโศกจะต้องพัฒนาจนสามารถเป็นแบบอย่างของการพัฒนานำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่า สร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ทั้งในด้านการเกษตร ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และการรักษาความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ

พอเพียงและ SDGs ที่สนับสนุนแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง โดยพึ่งพาทรัพยากรในชุมชนและนวัตกรรมการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสุขภาพในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2567). *Future Food สร้างระบบอาหารยั่งยืน ด้วยนวัตกรรมทันสมัย*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.bangkokbiznews.com/environment/1113673

ขวัญหินแก้ว รักพงษ์อโศก. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยระบบสาธารณโภคีของหมู่บ้านราชธานีอโศก ตำบลบุ่งไหม อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 14*(2), 1-15.

ดอมไพร มานะสุข. (2568, 14 กุมภาพันธ์). ผู้ประสานงานการดำเนินการขอมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ของหมู่บ้านราชธานีอโศก. *สัมภาษณ์*.

บุญชัย แต่งงาม. (2568, 12 กุมภาพันธ์). หัวหน้าฐานงานบ้านราช Shop และผู้คิดค้นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากพืชผลการเกษตรของหมู่บ้านราชธานีอโศก. *สัมภาษณ์*.

ผู้จัดการออนไลน์. (2566). *สวก. หนุนงานวิจัยซูเปอร์ฟูด "ไข่ผำ" เป็นพืชโปรตีนทดแทน ตอบโจทย์คนรักสุขภาพทั่วโลก.* สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://mgronline.com/local/detail/9660000047931

ร้อยขวัญพุทธ มุ่งมาจน. (2556). องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอนหมู ชุมชนบ้านตำแย ชุมชนราชธานีอโศก และชุมชนฝึกฝนเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 4*(2), 50-65.

รุ้งแสงสอน หมื่นสุดตา. (2568, 15 กุมภาพันธ์). ผู้จัดทำบัญชีฐานงานของหมู่บ้านราชธานีอโศก. *สัมภาษณ์*.

สมณะ เด่นตะวัน, น. (2568, 15 มกราคม). ที่ปรึกษาการเลี้ยงและดูแลไข่ผำของบ้านราชธานีอโศก. *สัมภาษณ์*.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดตรัง. (2565). *"ไข่ผำ" ผักพื้นบ้านสุดยอดโปรตีน เพาะเลี้ยงไว้ประกอบอาหารเองได้.* สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.opsmoac.go.th/trang-article_prov-preview-441291791793

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2567). *อย. หนุนผลิตอาหารแห่งอนาคต ลดเสี่ยงโรค NCDs*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568. จาก https://www.fda.moph.go.th/news/ncds/

สุรีย์พันธุ์ บุญวิสุทธิ์. (2550). *ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.

สุทิน สมบูรณ์. (2558). การเพาะเลี้ยงและการใช้ประโยชน์จากไข่น้ำ (ไข่ผำ). *ข่าวสารเกษตรศาสตร์, 60*(2), 61-74.

ศุภัคษร มาแสวง, ศุภณัฐ เกิดน้อย, สุรเชฐ วรรณพันธ์, ณนนท์ แดงสังวาลย์, & ศันสนีย์ ทิมทอง. (2566). ผลิตภัณฑ์น้ำสลัดครีมจำกัดเต้าหู้ถั่วเหลืองเสริมไข่ผำแห้ง. *PBRU Science Journal, 20*(2), 1-15.

วิชัย เทียนถาวร. (2566). *เศรษฐกิจสุขภาพ : หมุดหมายประเทศไทย. มติชนออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_4226765

Adenan, M., Cholifah, U., Prasetiyaningtiyas, S., Wulandari, D., Subagio, N. A., & Prianto, F. W. (2023). Model of strengthening halal branding as an implementation of wellness economy for MSMEs in Jember Regency. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research, 4*(11), 3869–3882. Retrieved February 3, 2025, from https://doi.org/10.11594/jimaber.04.11.09

Department of Agriculture and Food, Western Australia. (2018). *Nutritional aspects of quinoa.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.agric.wa.gov.au/irrigated-crops/nutritional-aspects-quinoa

Ellen MacArthur Foundation. (2023). *Circular economy: Introduction – overview.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview

FatSecret. (2008). *Calories in 100 g of Mung Beans (Mature Seeds) and Nutrition Facts.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.fatsecret.com/calories-nutrition/usda/mung-beans-%28mature-seeds%29?portionamount=100.000&portionid=61021

Healthline. (2019). *Soybeans 101: Nutrition facts and health effects.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.healthline.com/nutrition/soybeans

Healthline. (2021). *Spinach 101: Nutrition facts and health benefits.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.healthline.com/nutrition/foods/spinach

Holland & Barrett. (2022). *Brown rice - types, calories & benefits.* Retrieved February 3, 2025, from https://www.hollandandbarrett.com/the-health-hub/food-drink/benefits-of-brown-rice/

Katchwattana, P. (2566). “ไข่ผำ” อาหารแห่งอนาคต Superfood ของไทย กับเส้นทางเติบโตที่ไปได้ไกลถึงอวกาศ. *Salika.* สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.salika.co/2023/11/19/kaipam-future-food-superfood-thailand-go-to-space/

Kyyrönen, O. (2024). Wellbeing economy: Integrating sustainability and social welfare. *European Journal of Public Health, 34* (Suppl. 3), ckae144.625. Retrieved February 3, 2025, from https://doi.org/10.1093/eurpub/ckae144.625

RYT9. (2565). *Global Wellness Institute (GWI) ชูเวลเนสไทยปักหมุดบน "ภูมิศาสตร์เวลเนส" เป็นประเทศที่.* สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.ryt9.com/s/prg/3356500

Wageningen University. (2022). *Annual report Wageningen University 2022.* Wageningen University. Retrieved February 3, 2025, from https://www.wur.nl/en/show/annual-report-wageningen-university-2022

Williams, C., Smith, J. A., Valentine, N., Baum, F., Friel, S., Williams, J., & Schmitt, D. (2023). The well-being economy and health in all policies: Fostering action for change. *Health Promotion Journal of Australia.* Retrieved February 3, 2025, from https://doi.org/10.1002/hpja.768

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43

The Factors That Affecting For The 43rd Will- Competition Of Students In South East Rajabhat University Group

สาคร แก้วสมุทร์
Sakorn kaewsamut
สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Master of Physical Education Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University
sakorn2630@gmail.com

Received: February 4, 2025 **Revised:** May 6, 2025 **Accepted:** May 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักกีฬาที่ได้เหรียญรางวัล ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กลุ่มตัวอย่างคือนักกีฬาที่ได้รับรางวัลในการแข่งขันในลำดับชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับหนึ่ง และรองชนะเลิศอันดับสอง จำนวน 215 คน จำนวน 74 เหรียญ โดยใช้สถิติ คำนวณหาค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยภายใน สรีรวิทยา การมีโครงสร้างร่างกายที่สมส่วนส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการฝึกซ้อมและแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาได้ชัยชนะ การมีเทคนิคทักษะที่ดี รวมถึงการทำงานร่วมกันกับผู้ฝึกสอนในการวางยุทธวิธีก่อนการแข่งขัน นอกจากนี้พบว่า การวางแผนโปรแกรมการฝึกซ้อมที่ดีถูกหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา สมรรถภาพทางกาย การที่นักกีฬามีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ

2. ปัจจัยภายนอก บุคคล สรุปได้ว่าคณะกรรมการจัดการแข่งขันมีความเชี่ยวชาญในการจัดการแข่งขันมีอุปกรณ์การแข่งขันและอุปกรณ์การฝึกซ้อม ที่เพียงพอได้มาตรฐาน การจัดการแข่งขันมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม รวมถึงการเอาใจใส่ของผู้ฝึกสอน ในการควบคุมการฝึกซ้อม แต่ละวัน /สัปดาห์/ เดือน การได้รับสนับสนุน เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้กับนักกีฬาได้เป็นอย่างดี การสนับสนุนด้านงบประมาณ (เบี้ยเลี้ยงฝึกซ้อมและแข่งขัน) และการเอาใจใส่ในช่วงระหว่างแข่งขัน มีผลทำให้นักกีฬามีกำลังใจในการแข่งขัน

คำสำคัญ: ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ความสำเร็จ

Abstract

This research was to study the opinions of athletes who won the medals, which could affect the success of athletes of Sisaket Rajabhat University in the 43rd Northeast

Rajabhat University Student Competition "Phuphan Games" at Sakon Nakhon Rajabhat University. The sample group was athletes who had won the medals as the champions, and runners-up. Statistics used were percentage, and standard deviation.

The research findings were as follows.

1). Internal physiological factors: Having a proportionate body structure could lead to athletes being successful. Dedication and commitment in training and competition led to victories. It was also found that a good training program in line with sports science, physical fitness, and athletes' strong muscles could result in athletes being successful.

2). External factors: Personnel: The competition organizing committee had expertise in organizing competitions, had adequate and standard competition and training equipment. The organization of the competition was transparent and fair. Trainers and coaches were attentive in training their athletes. Sufficient budgets were provided. The attention given to the competitors was consistent, which proved to be an encouragement to athletes.

Keywords: Internal Factors, External Factors, Success

บทนำ

การกีฬาถือว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่พัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้รุ่งเรืองต่อไป ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงถือเป็นนโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งใน การพัฒนากีฬาของชาติ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2555) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ พัฒนาการกีฬาเพื่อเป็นอาชีพและการพัฒนาการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศโดยมีการส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนากีฬาของชาติเป็นมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม การเมืองและวัฒนธรรม

การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพการพัฒนาให้ประชาชนมีสุขภาพ พลานามัย ที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นการพัฒนาคน และสังคมที่มีคุณภาพ โดยการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชน ส่งเสริมการกีฬาเพื่อสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนพัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ สร้างนิสัยรักกีฬา และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มุ่งเน้นการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาการกีฬาให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะทำให้ประชาชนได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ความเจริญด้านการกีฬายังเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศด้วย ทั้งด้านคุณภาพของคนในสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาด้านการกีฬามีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับในหลายด้าน เช่นการพัฒนาด้านบุคลากร การพัฒนาด้านสถานที่ การปรับรูปแบบการออกกำลังกายให้มีความทันสมัยน่าสนใจ ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสนใจที่จะออกกำลังกาย หรือประชาชนทั่วไปในการเข้ามาชมกีฬาเป็นการกระตุ้น ทั้งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการเติบโตทางเศรษฐกิจไปได้ด้วยในคราวเดียวกัน การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการแข่งขันควรมีการพัฒนาด้านกีฬานั้น ควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อส่งผลให้การพัฒนากีฬาของประเทศไทยได้ขับเคลื่อนไปทุกมิติ (แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2559–2564)

กีฬาถือว่ามีส่วนสำคัญไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬาหรือการเล่นกีฬาเพื่อมิติอะไรจะส่งผลดีต่อตัวบุคคลให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก การแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการแข่งขันรายการหนึ่งที่มีมาช้านานเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนานักศึกษาให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประโยชน์และมีคุณค่าของประเทศชาติ ในการเข้าร่วมการแข่งขันในแต่ละครั้งนักกีฬาต้องมีการฝึกซ้อมการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมการแข่งขัน นั้นจะทำให้นักศึกษานักกีฬาได้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักกีฬารู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในการแข่งขันกีฬานั้นจะมีผลแพ้ชนะแม้ผลการแข่งขันไม่ใช่สิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด แต่เป็นสิ่งที่นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันต้องการที่จะได้มาซึ่งรางวัล ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” จากการที่กล่าวมาในข้างต้นการแข่งขันกีฬานั้นนักกีฬาที่เข้าร่วมทุกคนต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการแข่งขันแต่ปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จนั้นมีหลายด้าน ผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนในการเตรียมทีม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่จะนำพาให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ เพื่อประโยชน์สูงสุดของนักกีฬาและเป็นชื่อเสียงกับมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งยังเป็นองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมทีมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์”

วิธีดำเนินการวิจัย/ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและทบทวนวรรณกรรมในการสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยเพื่อหารูปแบบในการดำเนินการสร้างเครื่องมือ ประชากร คือ นักกีฬาที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์”

2. สัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในครั้งนี้ (นักกีฬา จำนวน 10 คน ผู้ฝึกสอน จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่กีฬา จำนวน 5 คน)

3. สร้างแบบสอบถามจากการถอดประเด็นจากผู้เชี่ยวชาญจากการสัมมนาเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย

4. นำเครื่องมือ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อมูลของการวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (IOC) มีค่า เท่ากับ 0.95

5. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธ์อัลฟ่า (∝- Coeffcient) มีค่าเท่ากับ 0.89

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจโดยใช้สถิติและคำนวณหาค่าร้อยละ ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดระเบียบข้อมูลให้สมบูรณ์ถูกต้อง แล้วใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละเพื่อนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมา (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบดูความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

3. การประมวลผลข้อมูล ข้อที่ได้นำมาบันทึกโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป (Statistic Package for Social หรือ SPSS)

4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิดมาสรุปนำเสนอในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ตอนที่ 1 พบว่า

1.1 นักกีฬาที่ตอบแบบสอบถามตามชนิดกีฬาที่ประสบความสำเร็จที่ได้รับเหรียญรางวัลโดยมีผู้เข้าร่วมมากที่สุด คือ กีฬาฟุตบอล (ชาย-หญิง) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 17.24 ลองลงมาคือกีฬาแฮนด์บอล (ชาย-หญิง) จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 14.89 กีฬาฟุตซอล (ชาย-หญิง) จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 11.63 กีฬาวอลเลย์บอล (ชาย-หญิง) และ กีฬาบาสเกตบอล (ชาย-หญิง) จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 11.16 กีฬากรีฑา (ชาย-หญิง) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.37 และน้อยสุดคือกีฬาเทนนิส (ชาย) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.46 ตามลำดับ

1.2 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันจำแนกนักกีฬาตามเพศของนักกีฬา มีทั้งหมด 215 คน มีนักกีฬาชาย จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 55.35 นักกีฬาหญิง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 44.65

1.3 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันจำแนกนักกีฬาตามชั้นปี นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เป็นจำนวนที่มากที่สุดถึง 65 คน คิดเป็นร้อยละ 30.23 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 23.26 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 45 คนคิดเป็นร้อยละ 20.93 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 18.61 คนและชั้นปี 5 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.98 ตามลำดับ

1.4 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยจำแนกนักกีฬาตามจำนวนครั้ง ที่นักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขัน นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันจำนวน 1 ครั้ง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 46.51 เข้าร่วมการแข่งขันเป็นครั้งที่ 2 จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 53.49 เนื่องจากการแข่งขันมีการงดการจัดการแข่งขันมา 4 ปี

1.5 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันจำแนกตามเหรียญรางวัลที่นักกีฬาได้รับ เหรียญทอง จำนวน 24 เหรียญ คิดเป็นร้อยละ 32.43 ได้รับเหรียญเงินจำนวน 26 คนคิดเป็นร้อยละ 35.13 และได้รับเหรียญทองแดง 24 เหรียญ คิดเป็นร้อยละ 32.43 รวมทั้งสิ้น 74 เหรียญรางวัล

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยจำแนกเป็น ปัจจัยภายในและภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน

2.1 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน ที่ประสบความสำเร็จ ในด้านสรีรวิทยา (Body Structure factors) นักกีฬาส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จคิดว่ามีโครงสร้างร่างกายที่สมส่วนส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.65 ลองมา คือ นักกีฬามีโครงสร้างร่างกายที่สูงทำให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.51 นักกีฬามีรูปร่างล่ำสัน มีขนาดกล้ามเนื้อใหญ่ทำให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.76 นักกีฬามีช่วงแขนและขาที่ยาวส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.40 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.60 และนักกีฬามีน้ำหนักตัวใหญ่น้ำหนักมากทำให้ประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.35 และระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.56 ตามลำดับ

2.2 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน ในด้านจิตวิทยา (Psychology factors) นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จคิดว่ามีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการฝึกซ้อมและแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.67 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.93 รองลงมานักกีฬามีความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.85 นักกีฬาได้รับกำลังใจจากกองเชียร์ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.51 และระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.96 นักกีฬามีความต้องการที่จะมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.43 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.87 และการมีน้ำใจนักกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.03 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.98 ตามลำดับ

2.3 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน ด้านเทคนิคทักษะ (Technical Skill factors) นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จให้ความเห็นว่า นักกีฬากับผู้ฝึกสอนร่วมกันวางยุทธวิธีก่อนการแข่งขัน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.78 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.85 รองลงมานักกีฬามีทักษะการแก้ไขปัญหาในระหว่างแข่งขันที่ดีส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.62 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.81 นักกีฬาศึกษาวิธีการเล่นของคู่แข่งขันก่อนการแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 และระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.72 นักกีฬาได้รับการฝึกสอนเทคนิคทักษะจากผู้ฝึกสอนส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.54 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.89 และนักกีฬาได้รับเทคนิคใหม่ ๆ จากเพื่อนร่วมทีมส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.44 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.98

2.4 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน ในด้านการฝึกซ้อม (Train factors) นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จให้ความเห็นว่า มีการวางแผนและโปรแกรมการฝึกซ้อมทำให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.87 รองลงมาระยะเวลาในการเก็บตัวฝึกซ้อมเหมาะสมส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.81 โปรแกรมการฝึกซ้อมที่เหมาะกับ ความสามารถของนักกีฬา ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 และระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.73 มีความรู้เรื่องกฎ ระเบียบ กติกาที่ จำเป็นสำหรับการแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.49 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.95 และมีความรู้เรื่องการป้องกันการ บาดเจ็บและให้การ

รักษาอาการบาดเจ็บ ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.41 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.76 ตามลำดับ

2.5 นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน ด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness factors) นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จให้ความเห็นว่า มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 รองลงมามีความทนทานของกล้ามเนื้อส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.65 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.83 นักกีฬามีความคล่องแคล่วว่องไวในการเคลื่อนที่ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.91 นักกีฬามีความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิตส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.79 นักกีฬามีปฏิกิริยาตอบสนองส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.69 มีความอ่อนตัวส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.89 และนักกีฬาความเร็วส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.91 ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก

2.6 ด้านบุคคล (Personal Factors) พบว่าคณะกรรมการจัดการแข่งขันมีเชี่ยวชาญในการจัดการแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.86 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่กีฬาอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0. 72 เจ้าหน้าที่ทีมมีความรู้และความชำนาญทางด้านกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.94 ผู้บริหารและผู้จัดการทีมให้การสนับสนุนในการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.95 และ ความเพียงพอของจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านกิจกรรมกีฬา ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.94 ตามลำดับ

2.7 ด้านอุปกรณ์การฝึกซ้อม (Equipment Factors) พบว่า อุปกรณ์การฝึกซ้อมได้มาตรฐานส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.55 รองลงมาคือ ความเพียงพอของอุปกรณ์การฝึกซ้อมในแต่ละชนิดกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.83 สนามกีฬาในร่มและกลางแจ้งให้บริการอย่างเพียงพอในการฝึกซ้อมส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.72 อุปกรณ์สร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักกีฬามีอย่างเหมาะสมกับประเภทและชนิดกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.62 และสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.78 ตามลำดับ

2.8 ด้านการจัดการแข่งขัน (Competition Factors) พบว่า การจัดการแข่งขันมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.86 รองลงมาคือ กรรมการ ผู้ตัดสินมีความเป็นกลางในการตัดสิน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.58 การจัดโปรแกรมการแข่งขันมีความเหมาะสมกับเวลาการแข่งขัน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.74 ด้านที่พักและสนามกีฬาสามารถเดินทางได้สะดวก ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.76 และสถานที่จัดการแข่งขันมีความ

พร้อมและได้มาตรฐาน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.56 ตามลำดับ

2.9 ด้านผู้ฝึกสอน (Coach Factors) พบว่า ผู้ฝึกสอนควบคุมการฝึกซ้อม ในเวลาการฝึกซ้อมแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.97 รองลงมาการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีระหว่างของผู้ฝึกสอนกับนักกีฬา ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.62 ความสามารถของผู้ฝึกสอนในการดำเนินการฝึกซ้อม ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 ผู้ฝึกสอนมีการวางแผนและการเตรียมการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.56 และในความเหมาะสมของจำนวนผู้ฝึกสอนกับจำนวนนักกีฬา ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.53 ตามลำดับ

2.10 ด้านสวัสดิการและงบประมาณสนับสนุน (Welfare and Budget) พบว่า ความสะดวกในการเดินทางระหว่างที่พักและสนามแข่งขันกีฬาส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.78 รองลงมาคือ การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างดี ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ (เบี้ยเลี้ยงฝึกซ้อมและแข่งขัน) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.72 อาหารและการเครื่องดื่มบำรุงร่างกายตลอดการ ฝึกซ้อมและการแข่งขัน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.86 เสื้อผ้าและอุปกรณ์การแข่งขันมีความพร้อมในการแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.70 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1. ปัจจัยภายใน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์”ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 จากการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน โดยการคิดเป็นร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่ง ด้านสรีรวิทยา (Body Structure factors) พบว่านักกีฬามีนักกีฬาส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จคิดว่ามีโครงสร้างร่างกายที่สมส่วนส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 ระดับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.65 ในการแข่งขันกีฬานั้นการได้เปรียบเสียเปรียบด้านร่างกายเป็นปัจจัยหนึ่ง สอดคล้องกับ ประทุม ม่วงมี (2527) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่จะเชื่อว่าคนเราจะประสบผลสำเร็จจากการเล่นกีฬามากน้อยแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับสรีรวิทยา (Physiological Factors) ปัจจัยทางสรีรวิทยาเกี่ยวข้องกับระดับของสมรรถภาพหรือสภาพร่างกายที่เหมาะสมกับกีฬาประเภทต่าง ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใดในการเล่นกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่ง หากนักกีฬามีสภาพร่างกายที่เหมาะสมและพร้อม ในการแข่งขันกีฬาประเภทนั้น ๆ และ พิพิธพร แก้วมุกดา (2527) ได้แสดงดัชนีในการทำนายความสำเร็จของนักกีฬาโดยอาศัยปัจจัยทางด้านสรีรวิทยาและจิตวิทยาที่สำคัญดังนี้คือ

1.1 พันธุกรรม

จากการวิจัย พบว่า สภาพร่างกาย เช่น น้ำหนักส่วนสูงและโครงสร้างของร่างกายเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จทางการกีฬา และพบด้วยว่าประสิทธิภาพของร่างกายและจิตใจของนักกีฬานั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับพันธุกรรม ทั้งนี้เพราะระดับทางร่างกายของมนุษย์นั้นเป็นผลอันเนื่องมาจากพันธุกรรมมากกว่าสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบด้วยว่า นักกีฬาโอลิมปิกนั้น ครอบครัวของเขามักจะมีนิสัยชอบแข่งขันเหมือนกันและเป็นกิจกรรมชนิดเดียวกันที่เขากำลังกระทำอยู่ เช่น นักกีฬาโอลิมปิกมักจะมากจากครอบครัวที่ชอบเล่นกีฬา

1.2 ลักษณะรูปร่าง

ลักษณะรูปร่างเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้การฝึกสอนกีฬาประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะรูปร่างของนักกีฬาแต่ละแบบมีผลต่อการฝึกเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปลักษณะรูปร่างโดยเฉลี่ยของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 แบบคือ

1.2.1 พวกรูปร่างเตี้ยอ้วน (Endomorphy) มีลักษณะอ้วน ศีรษะใหญ่ คอหนาสั้น อกกว้างมีไขมัน แขนสั้น ส่วนท้องมีมากกว่าหน้าอก โครงสร้างไม่มีกล้ามเนื้อหน้าอกเจริญขึ้นเนื่องจากการพอกพูนของไขมัน ผิวหน้าอ่อนนิ่ม เป็นคนประเภทลงพุง

1.2.2 พวกรูปร่างล่ำสัน (Mesomorphy) มีกล้ามเนื้อเป็นมัด ๆ เห็นได้ชัดเจน กระดูกมีลักษณะใหญ่ มีส่วนกล้ามเนื้อปกคลุมหนาแน่น แขน ขา ลำตัวจะแข็งแรง มีกล้ามเนื้อโดยตลอด แขนช่วงล่างหนา ข้อมือ มือ นิ้วมือแข็งแรง ส่วนของลำตัวกับน่องใหญ่ เอวคอด ไหล่กว้าง ลำตัวตรง

1.2.3 พวกรูปร่างผอม (Ectomorply) มีลักษณะผอม สะโอดสะอง บอบบาง กระดูกเล็ก มีกล้ามเนื้อน้อย มีไหล่บาง แคบ ไม่มีกล้ามเนื้อ แขนขายาว ท้องและตะโพกราบเรียบ ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychology Factors) อยู่ในระดับมากที่สุดคือ นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จคิดว่ามีความมุ่งมั่นทุมเทในการฝึกซ้อมและแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.67 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.93 การที่นักกีฬามีความตั้งใจเป็นแรงจูงใจเป็นความต้องการที่ส่งผลต่อความสำเร็จ มีนักวิชาการที่ได้ศึกษา แรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประทุม ม่วงมี (2527) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาเป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาเป็นปัจจัยที่วัดได้ยากแต่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักกีฬาอยู่ส่วนหนึ่ง ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาอาจมีบทบาทต่อความสำเร็จ ได้แก่ แรงจูงใจหรือความยิ่งใหญ่ของการแข่งขัน การประชาสัมพันธ์ หรือการทำให้รู้จัก เสียงเชียร์จากผู้ชม การสนับสนุนที่อยู่เบื้องหลัง ปัจจัยด้านเทคนิคทักษะ (Technical Skill Factors) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จมากที่สุดคือ นักกีฬาที่ประสบความสำเร็จให้ความเห็นว่า นักกีฬากับผู้ฝึกสอนร่วมกันวางยุทธวิธีก่อนการแข่งขัน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.78 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.85 สอดคล้องกับวิไล ไพบูลย์, อารี พันธ์มณี และรัญจวน คำวชิรพิททักษ์. (2566) ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสำเร็จของนักกีฬาฟุตซอลอาชีพ.ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสำเร็จของนักกีฬาฟุตซอลอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ 1) การยอมรับในความรับผิดหรือผลที่ตามมา 2) การมีกำลังใจในการแก้ปัญหาในชีวิต 3) การไม่แบกรับปัญหาที่หนักเกินความสามารถและ 4) ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคในการแข่งขันตัวแปรทั้ง 4 สามารถร่วมกับพยากรณ์การพัฒนาความสำเร็จของนักกีฬาฟุตซอลอาชีพได้ร้อยละ 78.40 ปัจจัยด้านการฝึกซ้อม (Train Factors) พบว่าที่มากที่สุดคือ การวางแผนและโปรแกรมการฝึกซ้อมส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.87 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิพิธพร แก้วมุกดา (2527) กล่าวว่า สภาพการฝึกซ้อมและการแข่งขันจริงการจัดสภาพการฝึกซ้อม เป็นเงื่อนไขอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ทำนายความสำเร็จของนักกีฬา เงื่อนไขการฝึกซ้อมเหมือนหรือใกล้เคียงกับสภาพการณ์แข่งขันจริงมากเท่าใด โอกาสที่นักกีฬาจะเล่นได้ดีหรือมีประสิทธิภาพย่อมมีมากกว่า

การจัดเงื่อนไขในการฝึกซ้อมและการแข่งขันแตกต่างกัน ปัจจัยด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness Factors) โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด นักกีฬามีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ ค่าเฉลี่ย 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 การแข่งขันกีฬานั้น สมรรถภาพทางกายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลกับทุกปัจจัย สอดคล้องกับ Casals and Finch (2017) กล่าวว่า การฝึกสมรรถภาพทางกายถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการฝึกกีฬา ถือเป็นการสร้างความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายให้กับนักกีฬาเพื่อให้นักกีฬามีความพร้อมทางด้านร่างกายที่จะทำการฝึกซ้อมหรือแข่งขัน การที่นักกีฬาแสดงความสามารถได้เท่ากับระดับความสามารถที่ตนเองมีอยู่นั้น ต้องอาศัยสมรรถภาพทางกายโดยเฉพาะกีฬาประเภทที่ไม่ต้องการเทคนิคทักษะมาก และผลการแข่งขันก็จะขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางกายเป็นส่วนใหญ่ สำหรับกีฬาที่ใช้เทคนิคทักษะมากการที่สมรรถภาพทางกายดีจะช่วยให้นักกีฬาสามารถปฏิบัติตามเทคนิคทักษะที่ได้รับการฝึกมาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการแข่งขันกีฬานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 43 “ภูพานเกมส์” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน โดยการคิดเป็นค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ปัจจัยด้านบุคคล พบว่าคณะกรรมการจัดการแข่งขันมีความเชี่ยวชาญในการจัดการแข่งขันส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.86 สอดคล้องกับ ประโยค สิทธิสง่า (2542) กล่าวว่า การใช้วิธีการจัดการแข่งขันที่ดีและเหมาะสมนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยดึงดูดให้บุคคลเกิดความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬามากยิ่งขึ้น ต้องมีความรู้และความยุติธรรมในการจัดการแข่งขัน

องค์ประกอบที่สำคัญที่ควรนำมาพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจใช้วิธีการจัดการแข่งขันแบบใดแบบหนึ่ง มีข้อควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการแข่งขัน มีความต้องการที่จะได้ผู้ชนะเลิศที่แท้จริงหรือไม่ และมีความต้องการที่จะให้ทุกทีมมีโอกาสได้เข้าร่วมแข่งขันเท่าเทียมกันหรือไม่
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการแข่งขันนั้นนานเท่าไร
3. สถานที่และอุปกรณ์มีเพียงพอหรือไม่
4. จำนวนผู้แข่งขันมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
5. กรรมการผู้ตัดสินและบุคลากรอื่น ๆ ที่จะดำเนินการแข่งขัน มีเพียงพอหรือไม่
6. งบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินการจัดการแข่งขัน
7. ชนิดกีฬา ประเภทกีฬา และรุ่นที่จะจัดการแข่งขัน
8. ระเบียบข้อบังคับในการจัดการแข่งขันรายนั้น

ปัจจัยด้านอุปกรณ์การฝึกซ้อม เป็นอีกประการหนึ่งที่นักกีฬาให้ความสำคัญ และที่พบว่าสำคัญเป็นลำดับต้นคือ อุปกรณ์การฝึกซ้อมได้มาตรฐานส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.55 ซึ่ง ปัจจัยด้านการจัดการแข่งขัน พบว่า การจัดการแข่งขันมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.86 สอดคล้องกับสาคร แก้วสมุทร์ (2551) กล่าวว่า อุปกรณ์การฝึกซ้อมที่มีเพียงพอต่อจำนวนนักกีฬาและมีคุณภาพจะส่งผลดีต่อความสนใจและคุณภาพของการฝึกซ้อม และเมื่อการฝึกซ้อมที่มีคุณภาพย่อมส่งผลต่อการแข่งขันเช่นกัน ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน ผู้ฝึกสอนควบคุมการฝึกซ้อมในเวลาการฝึกซ้อมแต่ละวัน/สัปดาห์/เดือน ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.97 เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อตัวนักกีฬา สืบสาย บุญวีระบุตร (2539) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ฝึกสอนไว้ ดังนี้ บทบาทของการเป็นผู้ฝึกสอน มีหลากหลายตามระดับ

ของการเรียนรู้ความสามารถ เพศ วัย และจุดมุ่งหมายในการฝึกกีฬา ที่จะส่งผลต่อความสนใจความตั้งใจและความสามารถของนักกีฬา ปัจจัยด้านสวัสดิการและงบประมาณสนับสนุน ด้านนี้พบว่าการได้รับการสนับสนุน เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้กับนักกีฬาได้เป็นอย่างดี การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างดี ส่งผลให้นักกีฬาประสบความสำเร็จ (เบี้ยเลี้ยงฝึกซ้อมและแข่งขัน) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.62 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬามวยไทยสมัครเล่นในกีฬาสถาบันการพลศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 35 ผลการวิจัย พบว่าคือ มีการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างดี มีการฝึกซ้อมอย่างเหมาะสม และมีการจัดเสื้อผ้า อุปกรณ์ฝึกซ้อมส่วนตัวให้อย่างพอเพียง อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏกับการแข่งขันประเทศหรือรายการอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). *แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2559 – 2564).* กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย.

ประทุม ม่วงมี. (2527). *รากฐานทางสรีรวิทยาของการออกกำลังกายและพลศึกษา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประโยค สุทธิสง่า. (2542). *คู่มือการสอนฟุตบอล.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พิพิธพร แก้วมุกดา และคนอื่น ๆ. (2527). *จิตวิทยากีฬาเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: ธนประดิษฐ์การพิมพ์.

วิไล ไพบูลย์, อารี พันธ์มณี และรัญจวน คำวชิรพิททักษ์, (2566). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการพัฒนาความสำเร็จของนักกีฬาฟุตซอลอาชีพ. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*, 13 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566), 53-69.

สาคร แก้วสมุทร์. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันมวยสากลสมัครเล่นในกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศครั้งที่ 35.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สืบสาย บุญวีรบุตร. (2539). *จิตวิทยาการกีฬา.* กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา.

Casals, M, & Finch, C.F. (2017). *Sports Biostatistician: a critical member of all sports science and medicine teams for injury prevention*. Injury prevention, 23(6), 423-427.

ภาพสะท้อนของสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก: กรณีศึกษาทฤษฎีอาร์คีไทพ์

The Reflections of Serpent-Like Monsters in Greek Mythology: The Case Study of Archetype Theory

บารนี บุญทรง
Baranee Boonsong
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Faculty of Humanities Naresuan University
baraneeb@hotmail.com

Received: October 31, 2024 **Revised:** Aprly 8, 2025 **Accepted:** Aprly 11, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) ศึกษารวบรวมสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู 2) ศึกษาภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาคือทฤษฎีอาร์คีไทพ์ของคาร์ล จี. ยุง ผลการศึกษาพบว่ามีสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงู 21 รายการ มีทั้งสัตว์ประหลาดที่รูปลักษณ์เป็นงูทั้งตัวแต่เป็นงูขนาดใหญ่และสัตว์ประหลาดที่มีลักษณะการรวมกันของสิ่งมีชีวิตมากกว่าหนึ่งประเภท ในด้านบทบาทนั้นสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูมีบทบาท 5 ประการ ได้แก่ 1) ผู้รับใช้ 2) ผู้ให้กำเนิด 3) ผู้ถูกกระทำ 4) เครื่องมือกำจัดศัตรู และ 5) ผู้ลงโทษ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในแง่สัญลักษณ์ยังพบว่าสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูแสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์หลายประการ เช่น ความแข็งแกร่ง ความตาย การฟื้นคืนชีพ การให้กำเนิด การหลอกลวง เป็นต้น ผลของการศึกษาสามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ในการสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบตัวละคร เรื่องราวเบื้องหลังหรือโครงเรื่องในเกมออนไลน์ ภาพยนตร์หรือนวนิยายแนวแฟนตาซีได้

คำสำคัญ สัตว์ประหลาด งู เทพปกรณัมกรีก อาร์คีไทพ์

Abstract

This article was aimed to 1) examine serpent-like monsters in Greek mythology and 2) explore the reflection of serpent-like monsters in two aspects: their appearances and their roles. The theoretical framework applied in this study was Carl G. Jung's Archetype theory. The results revealed that 21 types of serpent-like monsters were identified, consisting of monsters in the form of extremely large serpents and those composed of more than one type of living being. Regarding the roles of these monsters, five distinct roles were identified,

namely 1) servants 2) creators 3) victims 4) enemy killing tools 5) punisher. Furthermore, a symbolic analysis of these roles revealed that serpent- like monsters embody various symbolic meanings, including strength, death, resurrection, procreation, and deception. The findings of this study can be commercially utilized as inspiration for character design, backstory development, or plot creation in fantasy online games, movies, or novels.

Keywords: Monsters, Serpents, Greek Mythology, Archetypes

บทนำ

เทพปกรณัมเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันตั้งแต่สมัยโบราณและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมุมมองและความเชื่อของแต่ละวัฒนธรรม (Rosen, 2009) เทพปกรณัมวัฒนธรรมหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือเทพปกรณัมกรีกซึ่งมีตัวละครอยู่มากมาย ตัวละครประเภทหนึ่งที่มีความแปลก น่าสนใจและถูกนำมาใช้ในสื่อเพื่อความบันเทิงจำนวนไม่น้อยในปัจจุบัน คือ สัตว์ประหลาด

บูลฟินช์กล่าวถึงความหมายของสัตว์ประหลาด (Monster) ว่าในแง่ของเทพปกรณัมนั้นสัตว์ประหลาดคือสิ่งมีชีวิตที่มีอวัยวะหรือสัดส่วนของร่างกายไม่เป็นไปตามธรรมชาติ โดยปกติจะมีความแข็งแกร่งและความดุร้ายสูงมาก (Bulfinch, 2003) พจนานุกรมของเคมบริดจ์กล่าวว่า สัตว์ประหลาด หมายถึงสิ่งมีชีวิตในจินตนาการที่น่ากลัว โดยเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดใหญ่และแปลก (Cambridge Academic Content Dictionary, n.d.) ส่วนพจนานุกรมของเมอเรียม-เว็บสเตอร์กล่าวว่า “Monster” หมายถึง สัตว์ที่มีรูปร่างแปลกหรือน่ากลัว หรือสัตว์ที่มีขนาดใหญ่กว่าปกติในกลุ่มสัตว์ประเภทเดียวกัน (Merriam-Webster, 2024) ความหมายโดยรวมของสัตว์ประหลาดจึงหมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีรูปร่างแปลกหรือตัวใหญ่กว่าปกติ ดูน่ากลัว และหากอ้างตามบูลฟินช์ซึ่งศึกษาเทพปกรณัมโดยเฉพาะก็อาจกล่าวเสริมได้ว่าสัตว์ประหลาดมักมีความแข็งแกร่งและดุร้าย

สัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกมีรูปลักษณ์แตกต่างกันไป บางชนิดมีรูปลักษณ์เป็นสัตว์ชนิดเดียวเหมือนกับที่มนุษย์พบในโลกปกติ แต่บางชนิดมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือมีรูปลักษณ์เหมือนนำอวัยวะของสัตว์ต่างชนิดกันมาประกอบกัน เช่น ไคเมียรา ที่มีรูปลักษณ์คล้ายสิงโต แต่มีหัวของแพะงอกออกมาจากลำตัวและมีหางเป็นงู (March, 2009) สัตว์ประหลาดที่รวมอวัยวะของสัตว์ต่างชนิดกันไว้ในร่างนั้นจะได้รับคุณสมบัติที่น่ากลัวของสัตว์เหล่านั้นมาด้วย และมักถูกมองว่าเป็นสัตว์ที่น่าสะพรึงกลัวเนื่องจากมักมีขนาดใหญ่ แข็งแกร่ง และดุร้าย (Bulfinch, 2003, Hightower, 2015)

ในบรรดาสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกนั้น สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงู ไม่ว่าจะมีรูปร่างเป็นงูทั้งตัว หรือมีอวัยวะบางส่วนของร่างกายเป็นงูมีจำนวนไม่น้อย แต่ยังไม่ปรากฏเอกสารที่เป็นการรวบรวมสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูของเทพปกรณัมกรีก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารวบรวมสัตว์ประหลาดกลุ่มนี้และหาคำตอบว่าชาวกรีกสมัยโบราณมีภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดเหล่านี้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษารวบรวมสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู ไม่ว่าจะเป็นงูทั้งตัวหรือมีอวัยวะบางส่วนของร่างกายเป็นงู

2. ศึกษาภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษานอกจากจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพสะท้อนของสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูแล้ว ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบตัวละครในเกมออนไลน์ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมและเป็นตลาดขนาดใหญ่ในปัจจุบัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเขียนบทภาพยนตร์หรือนวนิยายแนวแฟนตาซีได้ เนื่องจากในเกม ภาพยนตร์หรือนวนิยายแนวแฟนตาซีมักมีตัวละครที่แปลก น่าสนใจ แข็งแกร่ง สอดคล้องกับคุณสมบัติของสัตว์ประหลาด โดยเฉพาะถ้าเชื่อมโยงกับเทพปกรณัมกรีกซึ่งแพร่หลายไปทั่วโลกก็น่าจะทำให้ผู้เล่นเกม ผู้ชมภาพยนตร์หรือผู้อ่านนวนิยายเกิดภาพจำต่อตัวละครได้ง่ายขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. “สัตว์ประหลาด” ในบทความนี้หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีรูปร่างแปลกหรือตัวใหญ่กว่าปกติ ดูน่ากลัว ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษางูอื่น ๆ หรือมังกรในเทพปกรณัมกรีกที่ไม่ได้มีลักษณะสอดคล้องกับคำนิยามนี้

2. การศึกษาเทพปกรณัมในแง่คติชนวิทยาเป็นการศึกษาความเชื่อของกลุ่มคน ในกรณีของเทพปกรณัมซึ่งถ่ายทอดมานับพันปีจะมีสำนวนที่หลากหลายแตกต่างกันไป ไม่อาจตัดสินแน่ชัดได้ว่าสำนวนใดถูกหรือผิด บทความนี้จึงศึกษาเทพปกรณัมหลากหลายสำนวนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นสำนวนของนักปรัชญากรีกโบราณเท่านั้น

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทความนี้ใช้ทฤษฎีอาร์คีไทพ์ (Archetype) เป็นหลักในการศึกษา อาร์คีไทพ์ที่ศึกษาในบทความนี้คืออาร์คีไทพ์สัตว์ประหลาด อาร์คีไทพ์เป็นคำที่คาร์ล จี. ยุง (Carl G. Jung) นักจิตวิเคราะห์ชาวสวิสใช้เรียกสัญลักษณ์ แนวคิด หรืออนุภาค (Motifs) ที่พบได้ในเทพปกรณัมทั่วโลกโดยที่คนในแต่ละวัฒนธรรมไม่จำเป็นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่กัน อาร์คีไทพ์เป็นสิ่งที่อยู่ในจิตส่วนที่ยุงเรียกว่า “จิตไร้สำนึกร่วมของมนุษยชาติ” (Collective Unconscious) มนุษย์ทุกคนมีอาร์คีไทพ์เหมือนกันโดยธรรมชาติโดยไม่จำเป็นต้องสัมผัสประสบการณ์นั้นในชีวิตนี้โดยตรง เนื่องจากมนุษย์ในยุคแรก ๆ เคยมีประสบการณ์ที่เป็นแบบฉบับหรืออาร์คีไทพ์เหล่านี้อยู่ก่อนแล้ว ประสบการณ์เหล่านี้ถูกเก็บไว้ในจิตไร้สำนึกร่วมของมนุษยชาติและส่งต่อมายังมนุษย์รุ่นต่อมา ยุงกล่าวว่าอาร์คีไทพ์จะปรากฏมากในความฝันและในเทพปกรณัม (Campbell, 1976, Littleton, 2002, ตรีศิลป์ บุญขจร, 2553)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาร์คีไทพ์สัตว์ประหลาด เฉพาะสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ดังรายชื่อต่อไปนี้ 1) เรื่องปรัมปราและตำนาน เขียนโดยฟิลิป วิลคินสัน 2) ปกรณัมปรัมปรา ตำนานเทพและวีรบุรุษกรีก-โรมัน-นอร์ส เขียนโดยเอดิธแฮมิลตัน 3) Bulfinch’s Mythology เขียนโดย Thomas Bulfinch 4) Heroes: Mortals and Monsters, Quests and Adventures เขียนโดย Stephen Fry 5) The Greek Myths เขียนโดย Robert Graves 6) Greek Mythology เขียนโดย Lance Hightower 7) Mythology: The Illustrated Anthology of World Myth and Storytelling เขียนโดย C. S. Littleton 8) The

Penguin Book of Classical Myths เขียนโดย Jenny March 9) Myths of the Ancient Greeks เขียนโดย Richard P. Martin 10) Dragons: The Myths, Legends, & Lore เขียนโดย Doug Niles 11) The Mythical Creatures Bible เขียนโดย Brenda Rosen 12) The Greek Myths: Stories of the Greek Gods and Heroes Vividly Retold เขียนโดย Robin Waterfield นอกจากนี้ผู้วิจัยได้อ้างอิงข้อมูลบางส่วนจากเว็บไซต์ Theoi.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทพปกรณัมกรีก เมื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีกเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาโวหาร สรุปรายการสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูที่พบ แล้ววิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดเหล่านั้น หลังจากนั้นจึงอภิปรายผลในแง่ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของงู

ทบทวนวรรณกรรม

1. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอาร์คีไทพ์

อาร์คีไทพ์มักปรากฏในความฝันและในเทพปกรณัม อาร์คีไทพ์มีจำนวนมากและมีการจำแนกประเภทแตกต่างกัน โจเซฟ แคมพ์เบลล์กล่าวถึงอาร์คีไทพ์ไว้ในหนังสือ The Hero with a Thousand Faces ซึ่งนำเสนอทฤษฎีเทพปกรณัมหนึ่งเดียว (Monomyth Theory) หรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ (The Hero's Journey Theory) ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าวีรบุรุษในเทพปกรณัมไม่ว่าจะในวัฒนธรรมใดสมัยใดล้วนผ่านการผจญภัยในรูปแบบหลักแบบเดียวกัน แคมพ์เบลล์ได้ยกตัวอย่างอาร์คีไทพ์ที่พบบ่อยครั้งในเทพปกรณัมไว้หลายอาร์คีไทพ์ เช่น อาร์คีไทพ์วีรบุรุษ เมนทอร์ ผู้หลอกลวง หญิงผู้ยั่วยวน เทพธิดา เป็นต้น (Campbell, 1993) คริสโตเฟอร์ โวกเลอร์ นักเขียนบทภาพยนตร์ชาวอเมริกันผู้เขียนหนังสือ The Writer's Journey: Mythic Structure for Writers ได้ศึกษาทฤษฎีของคาร์ล ยุงและโจเซฟ แคมพ์เบลล์เพื่อนำมาปรับใช้ในการเขียนบทภาพยนตร์และ นวนิยาย โวกเลอร์ยกตัวอย่างอาร์คีไทพ์ 8 ประเภทที่ปรากฏในเรื่องเล่าต่าง ๆ ไว้ในหนังสือของเขา เช่น ผู้พิทักษ์ธรณีประตูผู้เปลี่ยนร่าง เงา มิตร เป็นต้น (Vogler, 2007) นอกจากนั้น คาวเด็นและคณะซึ่งเขียนหนังสือ The Complete Writer's Guide to Heroes & Heroines: Sixteen Master Archetypes ได้ศึกษาอาร์คีไทพ์ที่ปรากฏในเทพปกรณัม เทพนิยาย ภาพยนตร์และนวนิยายแล้วแบ่งอาร์คีไทพ์เป็น 16 ประเภทตามเพศ เป็นอาร์คีไทพ์ของวีรบุรุษชาย 8 ประเภทและของวีรบุรุษหญิง 8 ประเภท อาร์คีไทพ์ของวีรบุรุษชายที่คาวเด็นยกตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าหนุ่มร้าย เพื่อนที่ดีที่สุด ส่วนอาร์คีไทพ์ของวีรบุรุษหญิง ได้แก่ เจ้านาย ผู้ยั่วยวน หญิงไร้เดียงสา เป็นต้น (Cowden et all, 2013) จะเห็นได้ว่าอาร์คีไทพ์มีอยู่มากมาย และสามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ ไม่ว่าจะในกรณีหนังสือของแคมพ์เบลล์ที่โวกเลอร์นำไปประยุกต์ใช้สอนการเขียนบทภาพยนตร์และนวนิยาย หรือหนังสือของคาวเด็นที่จัดจำแนกอาร์ คีไทพ์ตามเพศ ซึ่งสะดวกสำหรับบรรดานักเขียนในการเลือกอาร์คีไทพ์เหล่านั้นไปสร้างเป็นตัวละคร

2. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงูในเทพปกรณัม

งูในเทพปกรณัมตะวันตกมักเป็นคำที่ใช้ทับซ้อนกับคำว่ามังกร ไฮทาวเวอร์กล่าวไว้ในหนังสือ Greek Mythology ว่างูมักถูกเรียกว่ามังกร (Hightower, 2015) สอดคล้องกับบทความของฟิล เซนเทอร์และคณะที่กล่าวว่ามังกรที่ปรากฏในนิทานชาวบ้านของยุโรปนั้นเดิมก็คืองู นักเขียนสมัยโบราณนิยมใช้คำว่ามังกรเวลากล่าวถึงงูที่มีขนาดใหญ่ เช่น งูหลามหรืองูแอสคูลาเพียน (Senter et all., 2016) นอกจากนั้นไนลส์ก็กล่าวไว้ในหนังสือ Dragons: The Myths, Legends, & Lore ว่างูเป็นสัตว์ที่ถูกเชื่อมโยงกับมังกร

มากที่สุดในเทพปกรณัม เวลาเทพปกรณัมกล่าวถึงมังกรมักอธิบายรูปลักษณ์ว่าลำตัวเหมือนงู มีเกล็ดที่ผิว บางชนิดอาจมีปีก ขดลำตัวในลักษณะเหมือนงู บางตัวมีลักษณะของสิ่งมีชีวิตอื่นผสม เช่น มีหัวหรือลำตัว เหมือนมนุษย์ มีกรงเล็บเหมือนนก อุ้งเท้าเหมือนเสือหรือสิงโต หรืออวัยวะของสัตว์ในธรรมชาติประเภทอื่น รวมอยู่ด้วย (Niles, 2013)

ภาพของงูในเทพปกรณัมกรีกที่คนในสังคมปัจจุบันเห็นบ่อยครั้งคือ งูสองตัวที่พันรอบคทาของ เทพเจ้าเฮอร์มีส เทพแห่งการสื่อสาร บาร์ทเล็ทท์เล่าเทพปกรณัมสำนวนหนึ่งเกี่ยวกับที่มาของคทานี้ว่า เทพเจ้าเฮอร์มีสเห็นงูสองตัวกำลังต่อสู้กัน พระองค์จึงใช้คทาแยกไม่ให้มันต่อสู้กันอีก งูสองตัวที่พันรอบคทา ของพระองค์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการเห็นพ้องต้องกันแต่บางครั้งก็มีความหมายอื่น เช่น พลังแห่งการแปลง ร่าง หรือการแพทย์และการดูแลสุขภาพ อย่างไรก็ดี บาร์ทเล็ทท์กล่าวว่าอันที่จริงคทาของเทพเจ้าเฮอร์มีส ไม่ได้เป็นสัญลักษณ์ของการแพทย์ แต่เป็นการเข้าใจผิด เนื่องจากสับสนกับสัญลักษณ์ประจำตัวของแอส เคลปิอุส ผู้เป็นกึ่งมนุษย์กึ่งเทพที่เก่งด้านการรักษาเยียวยาในเทพปกรณัมกรีก แอสเคลปิอุสมีสัญลักษณ์ ประจำตัวเป็นไม้เท้าที่มีงูหนึ่งตัวเลื้อยพัน (Bartlett, 2015) จะเห็นได้ว่าในสมัยโบราณงูกับมังกรมักถูกมอง ว่าเป็นสัตว์ชนิดเดียวกัน แต่ในเทพปกรณัมงูหรือมังกรบางตัวอาจมีรูปร่างลักษณะไม่เหมือนงูในธรรมชาติ แต่มีการเพิ่มเติมอวัยวะของสัตว์ชนิดอื่นเข้าไป

3. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสัญลักษณ์

พจนานุกรมของเคมบริดจ์กล่าวถึงความหมายของสัญลักษณ์ (Symbol) ว่า สัญลักษณ์คือบาง สิ่งที่ถูกใช้เพื่อแสดงคุณสมบัติหรือความคิด อาจจะเป็นเครื่องหมาย รูปร่าง หรือสิ่งของก็ได้ (Cambridge Academic Content Dictionary, n.d.) สอดคล้องกับหนังสือ นัยแห่งสัญลักษณ์ ที่กล่าวว่า สัญลักษณ์ หมายถึงสิ่งที่ถูกกำหนดหรือนิยามขึ้นมาเพื่อใช้สื่อความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่งที่อาจจะไม่สามารถสื่อสารด้วย ถ้อยคำหรือการกระทำได้ (พรหมา พิทักษ์, 2537) หนังสือ Signs & Symbols กล่าวว่าสัญลักษณ์มีมาตั้งแต่ สมัยโบราณ มักเกี่ยวข้องกับจักรวาล ความอุดมสมบูรณ์ ความตายและการทำให้ฟื้นคืนมาใหม่ สัญลักษณ์ สามารถศึกษาในแง่ของจิตวิทยาได้ การเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์จะช่วยเติมเต็มชีวิตของคนเรา ช่วยให้คนเราตระหนักว่าทุกสิ่งนั้นมีสองด้าน (ทวิภาวะ) ซึ่งจะช่วยให้เราใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นขึ้น (Dennis-Bryan et all, 2008)

งูมีความหมายในแง่สัญลักษณ์หลายประการ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ พลังแห่งชีวิต การสร้าง หรือทวิภาวะเนื่องจากงูมีการลอกคราบ ทำให้สามารถเชื่อมโยงถึงการตายและฟื้นคืนชีพ หรือการรักษาให้ หายจากอาการเจ็บป่วย (Dennis-Bryan et all, 2008) หนังสือ A Dictionary of Symbols กล่าวถึง สัญลักษณ์ของงูไว้ว่าการเลื้อยไปในลักษณะคล้ายคลื่นรวมทั้งความสามารถในการรัดเหยื่อทำให้งูเป็น สัญลักษณ์ของความแข็งแกร่ง การที่งูมีพิษทำให้งูเป็นสัญลักษณ์ของด้านที่เลวร้ายในธรรมชาติหรือการ ทำลาย (Cirlot, 2002) หนังสือ An Illustrated Encyclopedia of Traditional Symbols กล่าวว่างูเป็น สัญลักษณ์สากลงูในฐานะนักฆ่าเป็นสัญลักษณ์ของความตายและการทำลาย งูในฐานะสัตว์ที่ลอกคราบได้ เป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นคืนชีพ รูปลักษณ์ของงูอาจนำไปเชื่อมโยงกับอวัยวะเพศชายซึ่งจะสื่อสัญลักษณ์ถึง พลังแห่งการให้กำเนิด ความอุดมสมบูรณ์ได้ (Cooper, 2015) ส่วนหนังสือ Dictionary of Symbolism กล่าวถึงงูในเชิงสัญลักษณ์ว่าหมายถึง ดินแดนใต้พิภพหรือดินแดนแห่งความตาย เนื่องจากงูมักอยู่ใต้ดิน ภาพ งูกินหางของตนเองเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงนิรันดร ในอดีตงูมักถูกมองเป็นสัญลักษณ์ในแง่ลบเนื่องจากงูเป็นสัตว์ มีพิษ ทำให้สัตว์ที่ปราบงูได้ เช่น อินทรี เหยี่ยว ถูกมองเป็นสัญลักษณ์ในแง่บวก แต่งูในเทพปกรณัมก็มี ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในแง่บวกอยู่บ้าง เช่น การรักษาเยียวยาและการฟื้นคืนชีพ (Biedermann, 1994)

หากเป็นการตีความสัญลักษณ์ในเทพปกรณัมคริสต์ศาสนา งูจะเป็นสัญลักษณ์ของการหลอกลวง การยั่วยวน และความชั่วร้ายหรือซาตาน เนื่องจากงูเป็นผู้ล่อลวงให้อดัมกับอีฟกินผลไม้ต้องห้ามในสวนอีเด็น

ทำให้ทั้งคู่ถูกพระเจ้าขับไล่ออกจากสวนสวรรค์ (Cirlot, 2002) จากความหมายเชิงสัญลักษณ์ของงูที่กล่าวมาจะพบว่ามีความหลากหลาย มีทั้งความหมายในด้านดีและด้านไม่ดี ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในด้านดี ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ พลังแห่งชีวิต การให้กำเนิด การฟื้นคืนชีพ การรักษาเยียวยา ความแข็งแกร่ง ส่วนความหมายเชิงสัญลักษณ์ในด้านไม่ดี ได้แก่ ความตาย การทำลาย ความชั่วร้าย การหลอกลวง การยั่วยวน ในบรรดาความหมายด้านไม่ดีนั้น เทพปกรณัมคริสต์ศาสนามีทัศนะในแง่ลบเกี่ยวกับงูอย่างชัดเจน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากเรื่องราวในพระคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาเก่า

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารวบรวมสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู

จากการศึกษาพบสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์เป็นงูหรือมีอวัยวะของงูเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ใน เทพปกรณัมกรีก 21 รายการ มีรายละเอียดดังนี้

1) ไทฟอน (Typhon) หรือไทฟีอุส (Typhoeus) ไทฟอนเป็นลูกคนสุดท้องของเทพเทวีไกอา เทพแห่งผืนแผ่นดินในเทพปกรณัมกรีก ไทฟอนเป็นยักษ์ที่มีร่างกายใหญ่มาก ร่างกายท่อนล่างไม่ใช่ขาแต่เป็นงูจำนวนมาก แขนของไทฟอนยาวมาก แต่ส่วนที่ควรจะเป็นมือกลับเป็นงูจำนวนนับไม่ถ้วน มีปีก และมีประกายไฟแลบออกมาจากตา (Graves, 2011) บางสำนวนกล่าวว่าไทฟอนมีหัวเป็นงู โดยมีหัวถึง 100 หัว (Martin, 2003)

ไทฟอนถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอากับทาร์ทารัส เทพเทวีไกอาต้องการยึดอำนาจคืนจากกลุ่มเทพเจ้าแห่งโอลิมปัสที่มีเทพเจ้าซูสเป็นผู้นำ เมื่อพระองค์ให้กำเนิดไทฟอนจึงสั่งให้ไทฟอนไปต่อสู้กับกลุ่มเทพเจ้าแห่งโอลิมปัส ความเก่งกาจของไทฟอนถึงกับทำให้ช่วงหนึ่งบรรดาเทพเจ้าแห่งโอลิมปัสต้องหลบหนีไปอยู่อียิปต์ (วิลคินสัน, 2565) ไทฟอนมีพละกำลังสูงมาก เขาเคยจับเทพเจ้าซูสได้ นำพระองค์ไปขัง ตัดเส้นเอ็นที่มือและเท้าของเทพเจ้าซูสแล้วนำไปซ่อน แต่เทพเจ้าเฮอร์มีสตามหาเส้นเอ็นเหล่านั้นจนพบและช่วยปล่อยเทพเจ้าซูสจากการคุมขัง หลังจากนั้นเทพเจ้าซูสจึงต่อสู้กับไทฟอนอย่างดุเดือด ในที่สุดเทพเจ้าซูสก็ปราบไทฟอนได้และลงโทษด้วยการใช้ภูเขาไฟเอ็ทนาทับร่างของไทฟอนเอาไว้ (Littleton, 2002)

2) เออคิดนา (Echidna) เออคิดนาเป็นภรรยาของไทฟอนและเป็นลูกของฟอร์คิสกับซีโท เทพแห่งท้องทะเล เออคิดนาอาศัยอยู่ใต้พิภพ มีร่างกายท่อนบนเป็นหญิงสาวสวย ร่างกายท่อนล่างเป็นงูที่มีลายจุด เออคิดนากับไทฟอนให้กำเนิดสัตว์ประหลาดหลายตัว เช่น ไฮดรา เซอร์เบอรัส ออร์ธรัส ไคเมียรา (March, 2009; Graves, 2011)

3) ลาเมีย (Lamia) ในอดีตลาเมียคือหญิงสาวสวย ธิดาของกษัตริย์แห่งลิเบีย เทพเจ้าซูสมีความสัมพันธ์กับลาเมียและมีบุตรด้วยกันหลายคน ต่อมาเทพเทวีเฮราซึ่งเป็นชายาของเทพเจ้าซูสแก้แค้นด้วยการฆ่าบุตรของลาเมียแทบทั้งหมด ลาเมียสิ้นหวังจนเกิดอาการคลุ้มคลั่งและกลายร่างเป็นสัตว์ประหลาด รูปลักษณ์ของลาเมียหลังจากกลายเป็นสัตว์ประหลาดแล้วคือมีร่างกายท่อนบนเป็นผู้หญิง ร่างกายท่อนล่างเป็นงู (Graves, 2011) บางสำนวนอธิบายเพิ่มเติมว่าลาเมียมีปีกและกรงเล็บเหมือนนก และดวงตาของเธอสามารถถอดออกมาและใส่กลับเข้าไปใหม่ได้ (Hightower, 2015) หลังจากกลายเป็นสัตว์ประหลาด ลาเมียก็ฆ่าลูกของคนอื่นเพื่อแก้แค้น รวมทั้งหลอกล่อให้ชายหนุ่มมีความสัมพันธ์กับเธอและดูดเลือดพวกเขาจนตายตอนที่พวกเขาหลับ (Rosen, 2009)

4) ซีธีอัน ดราซีนา (Scythian Dracaena) ซีธีอัน ดราซีนาเป็นผู้ปกครองดินแดนที่เรียกว่าสกีธีอา มีร่างกายท่อนบนเป็นผู้หญิง ร่างกายท่อนล่างเป็นงู ซีธีอัน ดราซีนาเคยขโมยแม่ม้าของเฮอร์คิวลิส เฮอร์คิวลิสออกตามหาแม่ม้าจนไปพบซีธีอัน ดราซีนา เธอยื่นเงื่อนไขกับเฮอร์คิวลิสว่าเฮอร์คิวลิสต้องมี

ความสัมพันธ์กับเธอก่อนจึงจะคืนม้าให้เฮอร์คิวลิสยอมทำตาม ต่อมาซีธีอัน ดราซีนาก็ให้กำเนิดบุตรชายที่เป็นสายเลือดของเฮอร์คิวลิสสองคน (Theoi, n.d.)

5) เซอร์เบอรัส (Cerberus) เซอร์เบอรัสเป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนา มีรูปร่างเป็นสุนัข แต่มีหัว 3 หัว แผงคอมีงูหลายตัวโผล่ออกมาและมีหางเป็นงู เซอร์เบอรัสเป็นสุนัขของเทพเจ้าเฮดีส ราชาแห่งดินแดนใต้พิภพ มีหน้าที่เฝ้าทางเข้าสู่ดินแดนใต้พิภพ ถ้าวิญญาณดวงใดหลบหนีก็จะถูกเซอร์เบอรัสกิน (Rosen, 2009) เซอร์เบอรัสเคยถูกเฮอร์คิวลิสพาขึ้นมาจากดินแดนใต้พิภพ ตอนเดินทางถึงดินแดนที่เรียกว่าซิธีอา น้ำลายของเซอร์เบอรัสกระจายไปบนผืนดินเป็นบริเวณกว้าง พิษจากน้ำลายของเซอร์เบอรัสทำให้เกิดพืชมีพิษชนิดหนึ่งเรียกว่า “Akonitos” สามารถนำไปสกัดพิษเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ (Martin, 2003)

6) ออร์ธรัส (Orthrus) ออร์ธรัสเป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนา มีรูปร่างเป็นสุนัขเหมือนเซอร์เบอรัส แต่มีหัว 2 หัว และมีหางเป็นงู ออร์ธรัสมีหน้าที่เฝ้าฝูงโคสีแดงของยักษ์ชื่อเกอร์ยอน ตอนที่เฮอร์คิวลิสทำภารกิจ 12 ประการเพื่อไถ่บาปจากการสังหารบุตรและภรรยา ครั้งหนึ่งเขาต้องไปขโมยโคฝูงนี้ เฮอร์คิวลิสฆ่าทั้งออร์ธรัสและเกอร์ยอนก่อนจะต้อนฝูงโคกลับมา (Graves, 2011)

7) ไคเมียรา (Chimera) ไคเมียราเป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนา ไคเมียรามีรูปลักษณ์เหมือนสัตว์ 3 ชนิดผสมกัน คือหัวเป็นสิงโต ลำตัวเป็นแพะ และมีหางเป็นงู (Hightower, 2015) ไคเมียรามีความแข็งแกร่ง ว่องไว นอกจากนั้นยังพ่นไฟได้ (March, 2009) มันเป็นสัตว์ประหลาดที่ก่อให้เกิดหายนะในแคว้นลีเซีย กษัตริย์ของแคว้น จึงต้องการหาผู้ที่สามารถปราบมันได้ และในที่สุดไคเมียราก็ตายด้วยฝีมือของชายหนุ่มเจ้าของเพกาซัสที่มีชื่อว่า เบลเลโรฟอน (Bulfinch, 2003)

8) สฟิงส์ (Sphinx) สฟิงส์เป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนาหรือบางสำนวนกล่าวว่าเป็นลูกของออร์ธรัสกับไคเมียรา สฟิงส์ในเทพปกรณัมกรีกมีลำตัวเป็นสิงโต มีหน้าอกและส่วนหัวเหมือนมนุษย์ผู้หญิง มีปีกเหมือนอินทรีและมีหางเป็นงู เทพเทวีเฮราส่งสฟิงส์มาที่เมืองธีบส์เพื่อลงโทษชาวธีบส์เนื่องจากกษัตริย์ไลอัสแห่งธีบส์ลักพาตัวเด็กชายคนหนึ่งมา สฟิงส์จะยืนอยู่บริเวณทางแยกแห่งหนึ่ง เมื่อชาวธีบส์คนใดเดินผ่านมาจะต้องตอบปริศนาของสฟิงส์ให้ได้ ถ้าตอบไม่ได้จะถูกสฟิงส์ฆ่า (Graves, 2011)

9) กอร์กอน (Gorgon) กอร์กอนเป็นลูกของฟอร์คิสกับซีโทเช่นเดียวกับเออคิดนา กอร์กอนมีอยู่ด้วยกัน 3 ตน มีชื่อว่าสธีโน ยูรีเอลี และเมดูซา กอร์กอนมีเขี้ยวเหมือนหมูป่า มีมือเป็นสำริด มีปีกสีทอง หัวเต็มไปด้วยงูพิษที่เคลื่อนไหวไปมา (March, 2009) บางสำนวนอธิบายเพิ่มเติมว่ากอร์กอนมีลิ้นบวม น้ำลายไหลย้อย ผิวหนังเน่าเปื่อย (Waterfield, 2011)[1] ในบรรดากอร์กอนทั้ง 3 นั้นสธีโนกับยูรีเอลีเป็นอมตะ แต่เมดูซาไม่เป็นอมตะ ความสามารถพิเศษของกอร์กอนคือถ้าใครสบตากับกอร์กอน ผู้นั้นจะกลายเป็นหิน (Martin, 2003) นอกจากนั้นเลือดของกอร์กอนยังสามารถช่วยชีวิตหรือทำลายชีวิตได้ หรืออย่างน้อยก็ในกรณีของเมดูซา คือเลือดจากร่างกายด้านซ้ายของเมดูซาใช้ชุบชีวิตคนได้ ส่วนเลือดจากร่างกายด้านขวาใช้ฆ่าคนได้ เทพเทวีอธีนาเคยเก็บเลือดของเมดูซาเอาไว้เพื่อใช้ประโยชน์ (Graves, 2011)

10) เออรินิอัส (The Erinyes) หรือฟิวรีส์ (The Furies) ถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอาและหยดเลือดของอูรานอสซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งท้องฟ้าที่มีอำนาจมาก่อนเทพเจ้าซูส (Martin, 2003) เออรินิอัสมีทั้งหมด 3 ตน ชื่อทิซิเฟอนี อเลคโท และเมเกรา เออรินิอัสมีผมเป็นงู มักสวมเสื้อคลุมสีดำเปื้อนเลือด กวัดแกว่งแซ่ (Littleton, 2002) ทั้งสามจะเป็นผู้ลงโทษผู้ที่กระทำบาปอันยิ่งใหญ่ที่สุดตามทัศนะของชาวกรีกโบราณคือการฆ่าคนที่มีสายเลือดเดียวกัน โดยเออรินิอัสจะขึ้นมาจากดินแดนใต้พิภพแล้วไล่ล่าผู้กระทำ

[1] เทพปกรณัมกรีกไม่ได้กล่าวว่าร่างกายท่อนล่างของกอร์กอนเป็นงู แต่สื่อบันเทิงในปัจจุบันมักนำเสนอภาพกอร์กอนที่ด้านบนเป็นหญิงสาว ด้านล่างเป็นงู โดยเฉพาะเมดูซา

ผิดอย่างไม่ลดละ ผู้กระทำผิดจะถูกโบยด้วยแซ่จนผิวหนังหลุดจากร่างและพวกเขาจะคลุ้มคลั่งด้วยความหวาดกลัว (Fry, 2019)

11) ไฮดรา (Hydra) ไฮดราเป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนา ไฮดราเป็นงูที่มีหลายหัว บางสำนวนกล่าวว่ามี 9 หัวแต่บางสำนวนกล่าวว่ามีมากถึง 50 หัวหรือ 100 หัว ไฮดรามีเลือดเป็นเลือดพิษ และหัวของไฮดรามีความพิเศษคือจะมีหัวหนึ่งที่เป็นอมตะ เมื่อหัวของมันถูกตัดหนึ่งหัว จะมีหัวใหม่งอกออกมาสองหัว (March, 2009, Waterfield, 2011) เฮอร์คิวลิสเคยทำภารกิจปราบไฮดรา เมื่อสังหารไฮดราได้ เขาเอาหัวธนูจุ่มเลือดพิษของไฮดรา และเคยใช้ธนูนี้ยิงใส่เซ็นทอร์ชื่อเนสซัสที่จะทำมิดีมิร้ายภรรยาของเขาจนเนสซัสถูกพิษของไฮดราตาย

12) เลดอน (Ladon) หรือมังกรแห่งเฮสเพริอัน (Hesperian Dragon) เป็นลูกของไทฟอนกับเออคิดนา เลดอนมีรูปลักษณ์เป็นงูขนาดใหญ่ที่มีหัวถึง 100 หัว มีความสามารถพิเศษคือพูดภาษามนุษย์ได้และไม่ต้องนอนหลับ มันมีหน้าที่ปกป้องแอปเปิลทองคำของเทพเทวีเฮรา (Graves, 2011; Martin, 2003; Waterfield, 2011) ตอนที่ เฮอร์คิวลิสทำภารกิจ 12 ประการเพื่อไถ่บาปที่เขาสังหารบุตรและภรรยา ภารกิจหนึ่งคือการนำแอปเปิลทองคำกลับไป เมื่อเฮอร์คิวลิสเห็นเลดอนขดตัวพันรอบต้นแอปเปิลทองคำ เขาก็ใช้ธนูยิงใส่เลดอนจนมันตาย (Fry, 2019)

13) ซิลลา (Scylla) ในอดีตซิลลาเคยเป็นหญิงสาวสวย แต่ต่อมาถูกเซอร์ซี หญิงผู้มีเวทมนตร์สาปให้กลายเป็นสัตว์ประหลาด ซิลลาอาศัยอยู่ในถ้ำแห่งหนึ่งกลางมหาสมุทร รูปลักษณ์ที่เป็นสัตว์ประหลาดของซิลลาคือมีหัว 6 หัวเป็นงู คอยาว (Bulfinch, 2003) บางสำนวนกล่าวว่ามีหัวงูและหัวสุนัขงอกออกมาทั่วทั้งตัว (แฮมิลตัน, 2560) ซิลลาจะคอยดักทำร้ายลูกเรือที่ผ่านมาบริเวณที่มันอาศัยอยู่ โอดิสซีอุสซึ่งเป็นกษัตริย์แห่งนครอิธาคาในมหากาพย์โอดิสซีเคยกล่าวว่าตอนที่เขากับลูกเรือเดินทางผ่านบริเวณนั้น ซิลลาใช้หัว 6 หัวฆ่าลูกเรือ 6 คนของเขาในพริบตา (Hightower, 2015, Waterfield, 2011)

14) ไพธอน (Python) ไพธอนเป็นงูขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ที่ภูเขาพาร์นัสซัส เทพเทวีเฮราเคยสั่งให้ไพธอน ไปตามราวีเลโท เทพเทวีองค์หนึ่งที่เทพเจ้าซูสมีความสัมพันธ์ด้วยจนตั้งครรภ์ เมื่อเลโทให้กำเนิดเทพเจ้าอพอลโล เทพเจ้าอพอลโลจึงตามไล่ล่าและสังหารไพธอนด้วยธนู (Graves, 2011) บางสำนวนกล่าวว่าไพธอนเป็นงูใหญ่ที่มีหน้าที่ปกป้องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเทพเทวีไกอา (Hightower, 2015)

15) เดลฟีนี (Delphyne) เดลฟีนีเป็นสัตว์ประหลาดที่มีร่างกายท่อนล่างเป็นงู เดลฟีนีเป็นพี่น้องกับไทฟอนและเป็นภรรยาของไพธอน กล่าวกันว่าชื่อเมืองเดลฟีซึ่งชาวกรีกโบราณเชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของโลกตั้งชื่อตามชื่อของเดลฟีนี (Graves, 2011)

16) เอริคโธนิอุส (Erichthonius) หรือเอริคธีอุส (Erichtheus) เอริคโธนิอุสเป็นผู้ที่มีกำเนิดผิดปกติ ครั้งหนึ่งเทพเจ้าเฮเฟสตัสซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้มีฝีมือด้านการประดิษฐ์ จะใช้กำลังบังคับเทพเทวีอธีนาให้มีความสัมพันธ์ด้วยแต่เทพเทวีอธีนาไม่ยินยอม ในขณะที่เกิดการขัดขืนอยู่นั้น อสุจิของเทพเจ้าเฮเฟสตัสตกลงมาโดนขาของเทพเทวีอธีนา พระองค์จึงรีบปัดอสุจิทิ้ง ทำให้มันตกลงบนผืนดินและเกิดเป็นเด็กชายคนหนึ่งที่มีร่างกายครึ่งบนเป็นมนุษย์แต่ครึ่งล่างเป็นงูซึ่งต่อมารู้จักกันในชื่อเอริคโธนิอุส[2] (Graves, 2011; Littleton, 2002) แต่บางสำนวนกล่าวว่าเอริคโธนิอุสมีลำตัวเป็นงูทั้งตัว มีเพียงหัวเท่านั้นที่เป็นมนุษย์ (Martin, 2003) มีเทพปกรณัมสำนวนหนึ่งเล่าว่าเทพเทวีอธีนาเคยทำให้นักบวชชื่อไทริซิอัสตาบอด เนื่องจากเขาบังเอิญมาเห็นเทพเทวีอธีนาตอนที่พระองค์กำลังอาบน้ำ แต่ต่อมามารดาของไทริซิอัสมาขออภัยเทพเทวีอธีนาจึงสงสารและสั่งให้เอริคโธนิอุสซึ่งอยู่ในรูปลักษณ์ของงูไปเลียหูของไทริซิอัสเพื่อให้เขามี

[2] การที่เอริคโธนิอุสถือกำเนิดหลังจากอสุจิของเทพเจ้าเฮเฟสตัสตกลงบนผืนดิน จึงถือกันว่าเอริคโธนิอุสถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอา

ความสามารถในการฟังภาษานกที่หยั่งรู้อนาคต ต่อมาไทริซิอัสจึงมีความสามารถพิเศษคือเป็นผู้หยั่งรู้อนาคต หรือเรียกว่าโหรตาทิพย์ (Graves, 2011)

17) ซีครอปส์ (Cecrops) ซีครอปส์เป็นอีกผู้หนึ่งที่ถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอา เขามีร่างกายครึ่งบนเป็นคนครึ่งล่างเป็นงู ซีครอปส์เป็นกษัตริย์ผู้ก่อตั้งนครเอเธนส์ และเป็นผู้เลือกเทพเทวีอธีนาเป็นเทพผู้ปกป้องนครเอเธนส์เนื่องจากพระองค์มอบต้นมะกอกต้นแรกให้ชาวเมืองได้นำไปใช้ประโยชน์ ตอนที่เอริคโธนิอุสยังเป็นทารก เทพเทวี อธีนาเคยใส่เอริคโธนิอุสไว้ในตะกร้าแล้วมอบให้ลูกสาวสามคนของซีครอปส์ดูแล โดยสั่งว่าห้ามเปิดตะกร้า แต่พวกเธอแอบเปิดตะกร้าดู เมื่อเห็นเอริคโธนิอุสในรูปลักษณ์ร่างกายเป็นงู หัวเป็นมนุษย์ พวกนางก็ตกใจมาก พากันวิ่งหนีจนพลัดตกหน้าผาเสียชีวิต (Martin, 2003)

18) โอฟีออน (Ophion) เป็นงูขนาดใหญ่ที่ถูกกล่าวถึงตั้งแต่เริ่มมีการสร้างโลก โดยมีการกล่าวว่าในตอนเริ่มแรกมีเพียงความเวิ้งว้างอันกว้างใหญ่เรียกว่าเคออส หลังจากนั้นเกิดพลังแห่งการสร้างสรรค์เรียกว่ายูริโนมี และมีโอฟีออนซึ่งเป็นงูใหญ่ ยูริโนมีมีความสัมพันธ์กับงูใหญ่และคลอดลูกเป็นไข่ฟองใหญ่ฟองหนึ่ง โอฟีออนขดตัวรอบไข่ฟองนั้นจนไข่ฟักออกมา ลูกของยูริโนมีและโอฟีออนที่ออกมาจากไข่ ได้แก่ อูรานอสอูรอส และพอนตัส (เทพแห่งท้องฟ้า ทะเล และภูเขาในยุคก่อนเทพเจ้าแห่งโอลิมปัส) เป็นต้น ต่อมาโอฟีออนขัดแย้งกับยูริโนมีเนื่องจากโอฟีออนอ้างว่าตนเป็นผู้สร้างจักรวาล ยูริโนมีจึงขับไล่โอฟีออนไปอยู่ดินแดนใต้พิภพ (วิลคินสัน, 2565)

19) มังกรแห่งคอลคิส (Colchian Dragon) เป็นงูที่มีขนาดใหญ่มาก ถึงกับมีการอธิบายว่ามันขดตัวได้เป็นพันขด และมีขนาดตัวใหญ่กว่าเรืออาร์โกที่เจสันกับคณะโดยสารไป เวลาอ้าปาก ปากของมันจะกว้างขนาดกลืนคนได้ทั้งตัว นอกจากนั้นมันยังไม่เคยหลับตา มังกรแห่งคอลคิสเป็นลูกของไทฟอน มีหน้าที่ปกป้องขนแกะทองคำที่กษัตริย์ เออีทิสแห่งคอลคิสแขวนไว้ที่ต้นโอ๊ค แต่เจสันต้องการขนแกะทองคำนี้ เมเดีย หญิงสาวผู้รู้เวทมนตร์จึงช่วยเหลือเจสันด้วยการทำให้มังกรแห่งคอลคิสหลับ เจสันจึงนำขนแกะทองคำไปได้ (Graves, 2011; Martin, 2003; Waterfield, 2011)

20) มังกรแห่งอิสเมนัส (Ismenian Dragon) มังกรแห่งอิสเมนัสเป็นงูขนาดใหญ่มีพิษ มีประกายไฟแลบจากดวงตา มีฟันสามแถว มีลิ้นเป็นสามแฉก (Hightower, 2015) มังกรตัวนี้เป็นลูกของเทพเจ้าแอรีสเทพเจ้าแห่งสงคราม มันมีหน้าที่ปกป้องน้ำพุศักดิ์สิทธิ์ที่เมืองธีบส์ แคดมัสซึ่งเป็นวีรบุรุษคนหนึ่งในเทพปกรณัมกรีกฆ่ามังกรตัวนี้เนื่องจากมันไม่ยอมให้คนของแคดมัสตักน้ำจากน้ำพุศักดิ์สิทธิ์ เมื่อแคดมัสฆ่ามังกรแห่งอิสเมนัส เทพเทวีอธีนาแนะนำให้เขานำฟันของมังกรหว่านลงพื้น ฟันนั้นกลายเป็นนักรบกลุ่มหนึ่งเรียกว่า “สปาร์ตอย” (Theoi, n.d.)

21) มังกรแห่งทรอย (Trojan Dragons) เป็นงูใหญ่สองตัวที่เทพเจ้าโพไซดอนส่งมาทำร้ายเลออโคออนและบุตรชาย ตอนที่กองทัพกรีกใช้อุบายสร้างม้าไม้ทิ้งไว้นอกกำแพงเมืองทรอยแล้วทำทีว่ากองทัพกรีกยกทัพกลับไปแล้ว แต่อันที่จริงทหารกรีกหลายคนซ่อนตัวอยู่ในม้าไม้ ชาวทรอยส่วนใหญ่ต้องการลากม้าไม้เข้าเมืองเพราะเชื่อว่าเป็น สิ่งสักการะเทพเทวีอธีนา แต่เลออโคออนซึ่งเป็นนักบวชของเมืองทรอยเตือนชาวทรอยว่าอย่าหลงเชื่อกลอุบายของชาวกรีก เทพเจ้าโพไซดอนซึ่งสนับสนุนกองทัพกรีกจึงส่งงูตัวใหญ่สองตัวขึ้นมาจากทะเล งูสองตัวนั้นรัดบุตรชายสองคนของเลออโคออนและพ่นลมหายใจที่เป็นพิษใส่พวกเขา เมื่อเลออโคออนพยายามเข้าไปช่วยบุตรชาย เขาก็พบกับชะตากรรมเดียวกัน (Bulfinch, 2003)

ในบรรดาสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูเหล่านี้ หลายประเภทมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดเนื่องจากมีผู้ให้กำเนิดคนเดียวกัน เช่น เออคิดนากับกอร์กอนเป็นพี่น้องกันเนื่องจากถือกำเนิดจากฟอร์คิสกับซีโท เซอร์เบอรัส ออร์ธรัส ไคเมียรา ไฮดรา สฟิงส์ และเลดอนเป็นพี่น้องกันเพราะต่างถือกำเนิดจากไทฟอนกับเออคิดนา ส่วนไทฟอน เออรินิอัส เอริคโธนิอุส และซีครอปส์เป็นพี่น้องร่วมมารดาเนื่องจากถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอา อย่างไรก็ดี ถึงแม้จะเป็นพี่น้องกัน สัตว์ประหลาดเหล่านี้ก็ไม่จำเป็นต้องมี

รูปลักษณ์แบบเดียวกันดังในกรณีลูกทั้งหลายของไทฟอนกับเออคิดนา หรือผู้เป็นลูกอาจไม่จำเป็นต้องมีรูปลักษณ์เหมือนผู้ให้กำเนิด เช่น เทพเทวีไกอาเป็นเทพเจ้า แต่มีลูกที่รูปลักษณ์เป็นสัตว์ประหลาด

ภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู

1. ภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์

ลักษณะสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูที่พบมากที่สุดมี 2 กลุ่ม คือ ประเภทที่มีร่างกายท่อนล่างเป็นงู และประเภทที่มีรูปลักษณ์เป็นงูทั้งตัว มีจำนวนกลุ่มละ 7 รายการเท่ากัน สัตว์ประหลาดที่มีร่างกายท่อนล่างเป็นงู ได้แก่ ไทฟอน เออคิดนา ลาเมีย ซีธีอัน ดราซีนา เดลฟีนี เอริคโธนิอุส และซีครอปส์ สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์เป็นงูทั้งตัว ได้แก่ ไฮดรา เลดอน ไพธอน โอฟีออน มังกรแห่งอิสเมนัส มังกรแห่งคอลคิส และมังกรแห่งทรอย อันดับสองคือสัตว์ประหลาดที่มีหางเป็นงู มีจำนวน 4 รายการ ได้แก่ เซอร์เบอรัส ออร์ธรัส ไคเมียรา และสฟิงส์ อันดับสามคือสัตว์ประหลาดที่มีหัวเป็นงู มีจำนวน 2 รายการคือ ไทฟอนกับซิลลา อันดับสี่คือสัตว์ประหลาดที่มีผมเป็นงู มีจำนวน 2 รายการคือ กอร์กอนกับเออรินิอัส นอกจากนั้นยังพบสัตว์ประหลาดที่มีลักษณะของงูที่แขนและมือ คอ และแผงคออีกอย่างละ 1 รายการ

ในบรรดาสัตว์ประหลาดที่มีร่างกายท่อนล่างเป็นงูนั้น ที่แปลกกว่าสัตว์ประหลาดอื่นคือไทฟอน เนื่องจากร่างกายท่อนล่างเป็นงูจำนวนหลายตัว ในขณะที่สัตว์ประหลาดอื่นในกลุ่มเดียวกันร่างกายท่อนล่างมีลักษณะเป็นงูตัวเดียว ในบรรดาสัตว์ประหลาดที่มีรูปร่างเป็นงูทั้งตัวเลดอนกับไฮดรามีความพิเศษมากกว่าตัวอื่น คือมีหัวมากกว่าหนึ่งหัว โดยเฉพาะเลดอนซึ่งมีหัวถึง 100 หัว จากรายละเอียดเหล่านี้ อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก ถ้าไม่ได้ปรากฏในลักษณะเป็นงูทั้งตัวก็มักจะไม่บรรยายให้ลักษณะของงูปรากฏที่ส่วนใบหน้า หรือถ้าลักษณะของงูจะปรากฏที่ส่วนหัวก็จะเลี่ยงให้ปรากฏที่ส่วนของผมแทน ดังเช่นกรณีของกอร์กอนและเออรินิอัส

เมื่อพิจารณาสัตว์ประหลาดรูปลักษณ์แบบงูที่มีร่างกายเหมือนการรวมสิ่งมีชีวิตมากกว่าหนึ่งชนิดเข้าด้วยกันจะพบสัตว์ประหลาดที่เป็นการรวมลักษณะของสิ่งมีชีวิต 2 ชนิดเข้าด้วยกันมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ 9 รายการ ใน 9 รายการนี้เป็นการรวมลักษณะทางกายภาพระหว่างมนุษย์กับงู 6 รายการ ได้แก่ เออคิดนา ซีธีอัน ดราซีนา เออรินิอัส เดลฟีนี เอริคโธนิอุส ซีครอปส์ เป็นการรวมกันระหว่างสุนัขกับงู 3 รายการ ได้แก่ เซอร์เบอรัส ออร์ธรัส ซิลลา อันดับสองคือการรวมกันของสิ่งมีชีวิต 3 ชนิด พบจำนวน 3 รายการ มีรายละเอียดแตกต่างกัน เช่น ลักษณะของยักษ์ผสมกับงูและนก (ไทฟอน) มนุษย์ผสมกับงูและนก (ลาเมีย) แพะผสมกับสิงโตและงู (ไคเมียรา) อันดับสามคือการรวมกันของสัตว์หรือสิ่งมีชีวิต 4 ชนิด พบจำนวน 2 รายการ เป็นการผสมของมนุษย์ สิงโต อินทรี งู (สฟิงส์) และการผสมของมนุษย์ งู หมูป่าและนก (กอร์กอน)

จากรายละเอียดข้างต้นสรุปได้ว่ารูปลักษณ์ของสัตว์ประหลาดแบบงูในเทพปกรณัมกรีกที่พบมากที่สุดคือ มีลักษณะเป็นงูทั้งตัวหรือมีร่างกายท่อนล่างเป็นงู กรณีที่ร่างกายท่อนล่างเป็นงูส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแบบงูตัวเดียว กรณีที่ลักษณะของงูปรากฏที่ส่วนหางจะมีเพียงหางเดียว แต่ถ้าปรากฏในส่วนหัวหรือส่วนอื่นของร่างกาย เช่น มือหรือคอ มักมีจำนวนมากกว่าหนึ่ง นอกจากนั้นยังพบว่าสัตว์ประหลาดที่มีการนำลักษณะของสิ่งมีชีวิตมากกว่าหนึ่งชนิดมารวมกันมักจะเป็นการรวมแบบไม่ซับซ้อน กล่าวคือส่วนใหญ่เป็นการรวมลักษณะสิ่งมีชีวิตเพียง 2 ชนิด และพบการรวมลักษณะของมนุษย์กับงูมากที่สุด ถ้าเป็นการรวมลักษณะของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่ 3 ชนิดขึ้นไปมักมีสัตว์ประเภทนกรวมอยู่ด้วย เช่น ไทฟอน ลาเมีย สฟิงส์และกอร์กอน

2. ภาพสะท้อนด้านบทบาท

จากการศึกษา พบบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู 5 บทบาท ด้วยกัน คือ 1) ผู้รับใช้ 2) ผู้ให้กำเนิด 3) ผู้ถูกกระทำ 4) เครื่องมือกำจัดศัตรู และ 5) ผู้ลงโทษ

2.1 บทบาทผู้รับใช้

สัตว์ประหลาดในการศึกษาครั้งนี้มีบทบาทเป็นผู้รับใช้มากที่สุด พบถึง 11 รายการ เป็นการรับใช้เทพเจ้า 9 รายการ รับใช้ยักษ์ 1 รายการ และรับใช้มนุษย์ 1 รายการ

2.1.1 บทบาทผู้รับใช้เทพเจ้า พบในกรณีของไทฟอน เซอร์เบอรัส สฟิงส์ เลดอน ไพธอน เอริคโธนิอุส มังกรแห่งอิสเมนัส มังกรแห่งทรอย และซีครอปส์ ในกรณีของไทฟอนถึงจะถือกำเนิดจากเทพเทวีไกอาแต่จุดประสงค์ของการเกิดคือเทพไทวีไกอาต้องการใช้ไทฟอนไปต่อสู้กับเทพเจ้าซูสและเทพเจ้ากลุ่มโอลิมปัสเพื่อยึดอำนาจกลับคืนมาสู่เทพเจ้ากลุ่มไททันส์ซึ่งเคยมีอำนาจมาก่อน (Littleton, 2002) กรณีของเซอร์เบอรัสเป็นการรับใช้เทพเจ้าเฮดีส ราชาแห่งดินแดนใต้พิภพ โดยเซอร์เบอรัสจะคอยเฝ้าทางเข้าสู่ดินแดนใต้พิภพในส่วนที่วิญญาณจะต้องเดินทางเข้าไปรับการพิพากษา ป้องกันไม่ให้วิญญาณหลบหนี (Rosen, 2009) กรณีของสฟิงส์เป็นการรับใช้เทพเทวีเฮรา เนื่องจากพระองค์ส่งสฟิงส์มาเพื่อแก้แค้นชาวธีบส์โดยเฉพาะ พระองค์ต้องการฆ่าชาวธีบส์จึงส่งสฟิงส์ซึ่งมีรูปลักษณ์น่ากลัวมาถามปริศนาแก่ชาวธีบส์ซึ่งชาวธีบส์ส่วนใหญ่ตอบไม่ได้ จึงถูกสฟิงส์ฆ่า (Graves, 2011) กรณีของเลดอนเป็นการรับใช้เทพเทวีเฮรา เนื่องจากเทพเทวีเฮรามีต้นแอปเปิลต้นหนึ่งที่ออกผลเป็นแอปเปิลทองคำ พระองค์จึงให้เฮสเพริดิสช่วยดูแลและให้เลดอนขดตัวรอบต้นไม้นี้เพื่อป้องกันไม่ให้ใครมายุ่งเกี่ยวกับผลของมัน (Waterfield, 2011)

กรณีของไพธอนเป็นการรับใช้เทพเทวีไกอาด้วยการเฝ้าดูแลดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์ ต่อมาก็มีเรื่องเล่าถึงบทบาทการรับใช้เทพเทวีเฮราด้วยการไปตามราวีเลโท หญิงที่มีความสัมพันธ์กับเทพเจ้าซูส (Graves, 2011, Hightower, 2015) กรณีของเอริคโธนิอุส เป็นการรับใช้เทพเทวีอธีนาตอนที่พระองค์สั่งให้เอริคโธนิอุสเลียหูของไทริชิอัสเพื่อให้เขาฟังภาษานกที่หยั่งรู้อนาคตได้ ซึ่งทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาไทริชิอัสกลายเป็นโหรตาทิพย์ชดเชยการที่เทพเทวีอธีนาทำให้เขาตาบอด (Graves, 2011) กรณีของมังกรแห่งอิสเมนัส เป็นการรับใช้เทพเจ้าแอรีสด้วยการปกป้องน้ำพุศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าแอรีสซึ่งอยู่ที่เมืองธีบส์ (Theoi, n.d.) กรณีของมังกรแห่งทรอยเป็นการรับใช้เทพเจ้าโพไซดอนที่ต้องการช่วยเหลือฝ่ายกรีกในสงครามกรุงทรอย เมื่อเลออโคออนกล่าวเตือนชาวทรอยไม่ให้หลงเชื่อกลอุบายม้าไม้ของกองทัพกรีก เทพเจ้าโพไซดอนจึงต้องส่งมังกรแห่งทรอยมาจัดการเลออโคออนรวมทั้งบุตรชายของเขา (Bulfinch, 2003) ในกรณีของซีครอปส์ไม่ได้ปรากฏรายละเอียดว่าเทพเทวีอธีนาสั่งให้ซีครอปส์รับใช้พระองค์โดยตรง แต่การที่พระองค์สั่งให้บุตรสาวของซีครอปส์ดูแลตะกร้านอนของเอริคโธนิอุสก็อาจเชื่อมโยงได้ว่าซีครอปส์มีบทบาทเป็นผู้รับใช้เทพเทวีอธีนาเนื่องจากซีครอปส์กับบุตรสาวของเขาคือครอบครัวเดียวกัน

2.1.2 บทบาทผู้รับใช้ยักษ์ พบในกรณีของออร์ธรัสซึ่งทำหน้าที่รับใช้ยักษ์ชื่อเกอร์ยอนในการปกป้องฝูงโคสีแดง แต่สุดท้ายออร์ธรัสก็ทำหน้านี้ไม่สำเร็จเนื่องจากไม่สามารถต่อกรกับเฮอร์คิวลิสได้ (Graves, 2011)

2.1.3 บทบาทผู้รับใช้มนุษย์ พบในกรณีของมังกรแห่งคอลคิสซึ่งเป็นงูที่มีขนาดใหญ่มากและไม่เคยหลับ งูใหญ่ตัวนี้รับใช้กษัตริย์เออีทิสแห่งคอลคิส กษัตริย์เออีทิสได้รับขนแกะทองคำมา พระองค์แขวนมันไว้บนต้นโอ๊คเก่าแก่แล้วให้งูใหญ่ตัวนี้คอยเฝ้า (Martin, 2003) ทั้งนี้ บทบาทผู้รับใช้ทั้ง 5 บทบาทที่กล่าวมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงูในบทบาทผู้รับใช้

	สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงู	**ผู้ที่สัตว์ประหลาดนั้นรับใช้**	**สถานภาพของผู้ที่สัตว์ประหลาดรับใช้**
1	ไทฟอน	เทพเทวีไกอา	เทพเจ้า
2	เซอร์เบอรัส	เทพเจ้าเฮดีส	เทพเจ้า
3	สฟิงส์	เทพเทวีเฮรา	เทพเจ้า
4	เลดอน	เทพเทวีเฮรา	เทพเจ้า
5	ไพธอน	เทพเทวีไกอา, เทพเทวีเฮรา	เทพเจ้า
6	เอริคโธนิอุส	เทพเทวีอธีนา	เทพเจ้า
7	มังกรแห่งอิสเมนัส	เทพเจ้าแอรีส	เทพเจ้า
8	มังกรแห่งทรอย	เทพเจ้าโพไซดอน	เทพเจ้า
9	ซีครอปส์	เทพเทวีอธีนา	เทพเจ้า
10	ออร์ธรัส	เกอร์ยอน	ยักษ์
11	มังกรแห่งคอลคิส	กษัตริย์เออีทิส	มนุษย์

2.2 บทบาทผู้ให้กำเนิด

บทบาทผู้ให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตพบทั้งการให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติและการให้กำเนิดมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นตำนานเกี่ยวกับบรรพบุรุษของชนบางพื้นที่ของกรีกสมัยโบราณ

2.2.1 ผู้ให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติ พบในกรณีของไทฟอนกับเออคิดนา ซึ่งเป็นสามีภรรยากัน ทั้งสองให้กำเนิดสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แปลกและน่ากลัวหลายตัว (March, 2009) นอกจากนี้ยังพบในกรณีของโอฟีออน งูยักษ์ที่ปรากฏในเทพปกรณัมกรีกตั้งแต่เริ่มมีการสร้างจักรวาล โอฟีออนร่วมกับยูริโนมีให้กำเนิดเทพเจ้ารุ่นก่อนเทพเจ้าแห่งโอลิมปัส ได้แก่ อูรานอส อูรอส พอนตัส เป็นต้น (วิลคินสัน, 2565)

2.2.2 ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ พบในกรณีของซีธีอัน ดราซีนาซึ่งขโมยแม่ม้าของเฮอร์คิวลิสไป เมื่อเฮอร์คิวลิสขอแม่ม้าคืน ซีธีอัน ดราซีนาได้ยื่นเงื่อนไขให้เฮอร์คิวลิสมีความสัมพันธ์กับตนก่อน เฮอร์คิวลิสยินยอม ต่อมาซีธีอัน ดราซีนาจึงให้กำเนิดบุตรชายซึ่งกลายเป็นบรรพบุรุษของกษัตริย์แห่งสกีธีอา นอกจากนั้นยังพบบทบาทการให้กำเนิดมนุษย์ในกรณีของมังกรแห่งอิสเมนัส หลังจากแคดมัสฆ่างูใหญ่ตัวนี้แล้ว เทพเทวีอธีนาได้แนะนำให้เขานำฟันของมังกรหว่านลงบนพื้น ปรากฏว่าฟันของมันกลายเป็นนักรบหลายคนซึ่งต่อมาเรียกนักรบกลุ่มนี้ว่าสปาร์ตอย (Theoi, n.d.)

2.3 บทบาทผู้ถูกกระทำ พบใน 3 กรณีคือ ลาเมียซึ่งเคยเป็นหญิงสาวสวยมาก่อนแต่เนื่องจากเทพเจ้าซูส มีความสัมพันธ์กับเธอ ทำให้เทพเทวีเฮราแก้แค้นด้วยการฆ่าลูก ๆ ของเธอ ลาเมียได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างมากจนกลายสภาพเป็นสัตว์ประหลาดและฆ่าลูกของคนอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่ลูกของเธอถูกฆ่า (Rosen, 2009) เมดูซาซึ่งเป็นหนึ่งในกอร์กอนก็มีบทบาทของการเป็นผู้ถูกกระทำ เนื่องจากเมดูซาเคยมีรูปลักษณ์เป็นหญิงงาม แต่เทพเทวีอธีนาโกรธที่เมดูซามีความสัมพันธ์กับเทพเจ้าโพไซดอนในวิหารของเทพเทวีอธีนา พระองค์จึงสาปเมดูซาให้เป็นสัตว์ประหลาดมีผมเป็นงู แล้วยังขับไล่ให้ไปอยู่สุดขอบโลก (Rosen, 2009) นอกจากนั้นยังมีกรณีของซิลลาซึ่งก็เคยเป็นหญิงงามมาก่อน แต่ถูกเซอร์ซีใช้ยาพิษเทลง

ในน้ำที่ซิลลาอาบเพื่อให้ซิลลาเปลี่ยนร่างเป็นสัตว์ประหลาด สาเหตุที่เซอร์ซีทำเช่นนั้นเนื่องจากเซอร์ซีหลงรักชายหนุ่มชื่อกลอคัส แต่กลอคัสรักซิลลาเพียงคนเดียวทำให้เซอร์ซีโกรธแค้นซิลลา (แฮมิลตัน, 2560)

2.4 บทบาทเครื่องมือกำจัดศัตรู บทบาทนี้แตกต่างจากข้อ 2.1 บทบาทผู้รับใช้ตรงที่สัตว์ประหลาดในกรณีนี้ไม่ได้เป็นผู้รับใช้ แต่เนื่องจากความดุร้าย น่ากลัว จึงถูกมนุษย์บางคนใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดศัตรู พบในกรณีของไคเมียราที่ถูกเบลเลโรฟอนฆ่า เบลเลโรฟอนไม่ได้มีความแค้นกับไคเมียรา แต่กษัตริย์แห่งลิซิอาขอให้เขาไปปราบสัตว์ประหลาดตัวนี้ สาเหตุที่กษัตริย์แห่งลิซิอาทำเช่นนั้นเพราะเพื่อนของเขาอยากให้เขาฆ่าเบลเลโรฟอน แต่กษัตริย์แห่งลิซิอาไม่กล้าฆ่าด้วยตนเอง เขาจึงแกล้งขอให้เบลเลโรฟอนไปปราบไคเมียรา เขาคิดว่าเบลเลโรฟอนไม่น่าจะทำได้และน่าจะเสียชีวิต แต่ปรากฏว่าเบลเลโรฟอนปราบไคเมียราได้ (แฮมิลตัน, 2560) อีกกรณีหนึ่งคือเมดูซาซึ่งเป็นหนึ่งในกอร์กอน และเป็นกอร์กอนตนเดียวที่ไม่ได้เป็นอมตะ เมดูซาถูกเพอร์ซีอุส วีรบุรุษคนหนึ่งในเทพปกรณัมกรีกฆ่าโดยเพอร์ซีอุสก็ไม่ได้มีความแค้นใดกับเมดูซา แต่เขาถูกกษัตริย์โพลีเดกทีสท้าทายให้ตัดหัวของเมดูซาไปให้ เพอร์ซีอุสซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากเทพเทวีอธีนาและเทพเจ้าเฮอร์มีสจึงเดินทางไปทำภารกิจและสามารถตัดหัวเมดูซาได้ (แฮมิลตัน, 2560)

2.5 บทบาทผู้ลงโทษ บทบาทนี้พบกรณีเดียวคือเออรินิอัส ซึ่งปกติจะอาศัยอยู่ในดินแดนใต้พิภพ แต่เออรินิอัสจะขึ้นมายังโลกเบื้องบนเพื่อตามไล่ล่ามนุษย์ที่ทำบาป โดยเฉพาะการฆ่าคนที่มีสายเลือดเดียวกัน (Fry, 2019)

จากบทบาททั้ง 5 ประการจะเห็นได้ว่าบทบาทด้านการเป็นผู้รับใช้ปรากฏชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะการรับใช้เทพเจ้า และเมื่อพิจารณาลักษณะของการรับใช้พบว่าการรับใช้ในรูปแบบของการปกป้องปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือการรับใช้ด้วยการให้ไปแก้แค้นบุคคลอื่น ซึ่งการรับใช้ทั้งสองด้านต่างก็ต้องการคุณสมบัติด้านความดุร้ายและความแข็งแกร่ง

อภิปรายผล

1. สัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู

จากการศึกษาอาร์คีไทพ์สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีก 21 รายการพบว่ามีความสอดคล้องกับคำกล่าวของไฮทาวเวอร์ รวมทั้งการศึกษาของฟิล เซนเทอร์และคณะที่กล่าวว่าในเทพปกรณัมตะวันตกรวมทั้งในนิทานชาวบ้านของยุโรปนั้นมีความทับซ้อนกันระหว่างงูกับมังกร โดยในการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่าในเอกสารบางฉบับเมื่อกล่าวถึงสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูตัวเดียวกัน บางครั้งใช้คำว่า “งู” (Serpent) บางครั้งใช้คำว่า “มังกร” (Dragon) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับคำกล่าวของไนลส์ที่ว่ามังกรหรืองูในเทพปกรณัมมีรูปลักษณ์ที่หลากหลาย อาจจะมีปีก หรือมีลักษณะของสัตว์ชนิดอื่นผสมกับลักษณะของงู ซึ่งในเทพปกรณัมกรีกก็มีสัตว์ประหลาดที่อวัยวะของสัตว์ต่างชนิดปรากฏอยู่กับร่างสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงู สาเหตุอาจเกิดจากการที่สัตว์ประหลาดเหล่านั้นถือกำเนิดแบบไม่ปกติ เช่น บางกรณีมีผู้ให้กำเนิดเป็นเทพเจ้า บางกรณีมีผู้ให้กำเนิดเป็นสัตว์ประหลาดที่มีความดุร้ายน่ากลัว เมื่อให้กำเนิดลูก ลูกจึงมีรูปลักษณ์ที่เหนือธรรมดาหรือน่ากลัวสอดคล้องกับผู้ให้กำเนิด

2. ภาพสะท้อนด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงู

ด้านรูปลักษณ์และบทบาทของสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงูเมื่อเปรียบเทียบกับความหมายเชิงสัญลักษณ์ของงูที่มีทั้งความหมายด้านบวกและความหมายด้านลบตามที่กล่าวไว้ในส่วนทบทวนวรรณกรรมพบว่าสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับ

ความหมายเชิงสัญลักษณ์ด้านความแข็งแกร่ง ไม่ว่าจะเป็นไทฟอน เซอร์เบอรัส ออร์ธรัส ไพธอน ซิลลา ไฮดรา หรือสัตว์ประหลาดประเภทงูที่ในเทพปกรณัมเรียกว่ามังกร

นอกจากความแข็งแกร่ง ยังพบว่าสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในเทพปกรณัมกรีกยังแสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์ในแง่ความตายและการทำลายค่อนข้างมากซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเซอร์ลอท ตัวอย่างเช่นเทพปกรณัมเกี่ยวกับลาเมีย สฟิงส์ กอร์กอน ซิลลา มังกรแห่งทรอย ซึ่งสัตว์ประหลาดเหล่านี้เป็นสาเหตุของการตายโดยตรง เช่น สฟิงส์ฆ่าชาวธีบส์ทุกคนที่ไม่สามารถตอบคำถามของมันได้ กอร์กอนทำให้ผู้ที่สบตาด้วยตัวแข็งกลายเป็นหิน ซึ่งก็คือการเสียชีวิต มังกรแห่งทรอยรัดเลออโคออนและบุตรชายสองคนของเขาตาย นอกจากนั้น เซอร์เบอรัสซึ่งเป็นสัตว์ประจำตัวของเทพเจ้าเฮดีสผู้เป็นราชาแห่งยมโลกและอาศัยอยู่ในดินแดนใต้พิภพก็เป็นสัญลักษณ์ของความตายหรือดินแดนแห่งความตาย ในหลายกรณีสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูจะมีพิษ ซึ่งพิษก็เชื่อมโยงและเป็นสัญลักษณ์ของความตายได้เช่นกัน เช่น พิษจากน้ำลายของเซอร์เบอรัส พิษจากเลือดของไฮดราและมังกรแห่งอิสเมนิอัส เป็นต้น สำหรับความหมายเชิงสัญลักษณ์ในแง่ของการทำลายปรากฏในเรื่องของไทฟอนที่เทพเทวีไกอาส่งไปต่อสู้กับเทพเจ้ากลุ่มโอลิมปัสและไทฟอนก็แข็งแกร่งจนช่วงหนึ่งกลุ่มเทพเจ้าแห่งโอลิมปัสต้องพากันหลบหนีไปอยู่อียิปต์ไม่สามารถปกครอง ณ โอลิมปัสอย่างสันติสุขได้ หรือกรณีของเออรินิอัสที่จะคอยไล่ล่ามนุษย์ที่ฆ่าผู้ที่มีสายเลือดเดียวกัน ทั้งใช้แซ่โบยจนหนังหลุดออกจากร่างและทำให้คนเหล่านั้นคลุ้มคลั่ง

สัตว์ประหลาดรูปลักษณ์แบบงูยังมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในด้านการยั่วยวนและการหลอกลวงด้วย ซึ่งปรากฏชัดเจนในกรณีของลาเมียที่จะใช้ความสวยหลอกล่อให้ชายหนุ่มมีความสัมพันธ์ด้วย แล้วลาเมียก็จะดูดเลือดของชายหนุ่มเหล่านั้นตอนที่พวกเขานอนหลับจนพวกเขาเสียชีวิต ความหมายเชิงสัญลักษณ์ในด้านการหลอกลวงและการยั่วยวนของลาเมียค่อนข้างสอดคล้องกับทัศนะที่มีต่องูในเทพปกรณัมคริสต์ศาสนาทิเชียน (Titian) ศิลปินชาว อิตาเลียนก็เคยวาดภาพ “The Fall of Man” ซึ่งเป็นภาพงูในสวนอีเด็นกำลังยื่นผลไม้ต้องห้ามให้กับอีฟ ทิเชียนเลือกแสดงภาพลักษณ์ของงูในสวนอีเด็นเป็นครึ่งคนครึ่งงูโดยร่างกายท่อนบนเป็นเด็กร่างกายท่อนล่างเป็นงู (Gurney, 2023)

ถึงแม้สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูจะมีความหมายเชิงสัญลักษณ์สื่อถึงความตายและการทำลาย แต่ในขณะเดียวกันงูก็สะท้อนให้เห็นสัจธรรมเรื่องทวิภาวะ คือทุกสิ่งล้วนมีสองด้านซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดนนิส-ไบรอันและคณะ บางครั้งสัตว์ประหลาดกลุ่มนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของการให้กำเนิดด้วย เช่น เออคิดนากับไทฟอนที่ให้กำเนิดสัตว์ประหลาดมากมาย โอฟีออนให้กำเนิดเทพเจ้าดั้งเดิมในเทพปกรณัมกรีก ซีธีอัน ดราซีนากับมังกรแห่งอิสเมนิอัสให้กำเนิดบรรพบุรุษของกรีกโบราณบางกลุ่ม

นอกจากการให้กำเนิด บางกรณีสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูยังเชื่อมโยงกับความหมายด้านการฟื้นคืนชีพ เช่น เลือดจากร่างกายด้านซ้ายของกอร์กอน (เมดูซา) ที่ช่วยชุบชีวิตคนได้ หรือไฮดราที่มีหัวหนึ่งเป็นอมตะ ถึงถูกตัดก็จะงอกออกมาใหม่ได้สองหัว ซึ่งก็เป็นสัญลักษณ์ของการตายและการฟื้นคืนชีพ หรือกรณีของเอริคโธนิอุส ที่เทพเทวีอธีนาสั่งให้ไปเลียหูของไทริซัส ผู้ซึ่งพระองค์ทำให้เขาตาบอด พระองค์จึงชดเชยด้วยการให้เขาฟังภาษานกที่มีความสามารถในการหยั่งรู้อนาคตได้ ทำให้ไทริซิอัสผู้ซึ่งดวงตาของเขาดับหรือตายไปแล้ว ได้กลับมามองเห็นอีกครั้ง ถึงจะไม่ใช่การมองเห็นด้วยตาเนื้อแต่เป็นตาในแง่สัญลักษณ์ก็จัดว่าเป็นการตายและการฟื้นคืนชีพด้านการมองเห็นได้เช่นกัน

จากรายละเอียดเหล่านี้จะเห็นได้ว่าสัตว์ประหลาดในเทพปกรณัมกรีกที่มีรูปลักษณ์แบบงูมักแสดงสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่ง ดุร้าย แต่ความแข็งแกร่งเหล่านี้มักถูกเชื่อมโยงกับสิ่งที่มนุษย์มองในแง่ลบ เช่น ความตาย การทำลาย การยั่วยวน หรือผลของการถูกสาป อย่างไรก็ดี ในเทพปกรณัมกรีกก็ยังปรากฏบทบาทของสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในด้านบวกอยู่ด้วยซึ่งก็คือบทบาทด้านการให้กำเนิดและการฟื้นคืนชีพ กล่าวคือในแง่ของสัญลักษณ์งูเป็นตัวแทนของทวิภาวะอย่างชัดเจน ซึ่งเดนนิส-ไบรอันและคณะได้

กล่าวไว้ว่าการเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์จะช่วยเติมเต็มชีวิตของคนเรา ช่วยให้คนเราตระหนักว่าทุกสิ่งนั้นมีสองด้าน ความเข้าใจนี้จะช่วยให้มนุษย์ใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นขึ้น นอกจากนั้น การแสดงสัญลักษณ์สองด้านของงูรวมทั้งสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูยังมีเสน่ห์เนื่องจากสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ทำหน้าที่ได้หลายบทบาท แสดงรูปลักษณ์ได้อย่างหลากหลาย คาดเดาได้ยาก เมื่อปรากฏในเทพปกรณัมกรีก สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูเหล่านี้จึงน่าสนใจ และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ในเทพปกรณัมกรีกมีการกล่าวถึงงูและสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูบ่อยครั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปใช้

การศึกษาสัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูในบทความนี้สามารถนำไปใช้สร้างแรงบันดาลใจหรือเสริมจินตนาการในการออกแบบตัวละคร เรื่องราวเบื้องหลัง หรือโครงเรื่องในเกมออนไลน์เนื่องจากเกมออนไลน์หรือวิดีโอเกมจำนวนมากในปัจจุบันมีการสร้างเรื่องราวเบื้องหลัง (Backstory) ให้กับตัวละครในเกมหรืออาจนำไปประยุกต์ใช้ในภาพยนตร์หรือนวนิยายแนวแฟนตาซีได้ เพราะนอกจากด้านรูปลักษณ์หากมองในแง่ความหมายเชิงสัญลักษณ์ สัตว์ประหลาดที่มีรูปลักษณ์แบบงูก็เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเสน่ห์ มีความซับซ้อนเนื่องจากมีความหมายเกี่ยวข้องทั้งกับการหลอกลวง การยั่วยวน การทำลาย การให้กำเนิด การตายและการฟื้นคืนชีพ ซึ่งสามารถนำไปสร้างทั้งตัวละครและเรื่องราวที่มีมิติและน่าสนใจได้มากมาย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับเทพปกรณัมอาจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดชนิดอื่นในเทพปกรณัมกรีก หรือสัตว์ประหลาดอื่น ๆ ในเทพปกรณัมวัฒนธรรมอื่นแล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). *ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรหมา พิทักษ์. (2537). *นัยแห่งสัญลักษณ์.* กรุงเทพฯ: ต้นธรรม.

วิลคินสัน ฟิลิป. (2565). *เรื่องปรัมปราและตำนาน* (พลกิตต์ เบศรภิญโญวงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: DK.

แฮมิลตัน เอดิธ. (2560). *ปกรณัมปรัมปรา ตำนานเทพและวีรบุรุษกรีก-โรมัน-นอร์ส* (นพมาส แววหงส์, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Bartlett, S. (2015). *The secrets of universe in 100 symbols*. New York: Chartwell Books.

Biedermann, H. (1994). *Dictionary of symbolism*. New York: Meridian.

Bulfinch, T. (2003). *Bulfinch's mythology.* New York: Avenel Books.

Cambridge Academic Content Dictionary. (n.d.). *Monster*. Cambridge University Press. . Retrieved 7 May 2024, from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/monster

Cambridge Academic Content Dictionary. (n.d.) *Symbol*. Cambridge University Press. . Retrieved 7 April 2024, from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/symbol

Campbell, J. (1993). *The hero with a thousand faces*. London: Fontana Press.

Campbell. J. (Ed.). (1976). *The portable Jung*. (Translated by R.F.C. Hull). New York: Penguin Books.

Cooper, J. C. (2015). *An illustrated encyclopedia of traditional symbols*. New York: Thames & Hudson.

Cowden, T.D., LaFever, C. & Viders, S. (2013). *The complete writer's guide to heroes & heroines: Sixteen master archetypes.* Nevada: Archetype Press.

Cirlot, J. E. (2002). *A Dictionary of symbols*. New York: Dover Publications.

Dennis-Bryan, K., Hodgson, N., & Lockley, N. (Eds.). (2008). *Signs & symbols*. London: Dorling Kindersley.

Fry, S. (2019). *Heroes: Mortals and monsters, quests and adventures*. Great Britain: Penguin Books.

Graves, R. (2011). *The Greek myths*. London: Penguin Books.

Gurney, T. (2023, October 14). *The fall of man*. The History of Art. Retrieved 19 April 2025, from https://www.thehistoryofart.org/titian/fall-of-man/

Hightower, L. (2015). *Greek mythology*. Delaware: Make Profits Easy LLC.

Littleton, C. S. (Ed.). (2002). *Mythology: The illustrated anthology of world myth and storytelling*. London: Duncan Baird.

March, J. (2009). *The Penguin Book of classical myths*. New York: Penguin Books.

Martin, R. P. (2003). *Myths of the ancient Greeks*. New York: New American Library.

Merriam-Webster. (2024, October 23). Monster. Retrieved 1 April 2024, from https://www.merriam-webster.com/dictionary/monster

Niles, D. (2013). *Dragons: The myths, legends, & lore*. Massachusetts: Adams Media.

Rosen, B. (2009). *The mythical creatures bible*. New York: Sterling.

Senter, P., Mattox, U., & H, E. E. (2016). Snake to monster: Conrad Gessner's schlangenbuch and the evolution of the dragon in the literature of natural history. *Journal of Folklore Research*, 53(1), 67-124.

Theoi. (n.d.). *Drakina Skythia.* Retrieved 26 April 2024, from https://www.theoi.com/Ther/DrakainaSkythia.html

Vogler, C. (2007). *The writer's journey: Mythic structure for writers*. (3rd ed.). California: Michael Wiese Productions.

Waterfield, R. (2011). *The Greek myths: Stories of the Greek gods and heroes vividly retold*. New York: Metro Books.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ อาจารย์นักวิชาการ และนักวิจัยทุกท่านสามารถส่งบทความได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิก หรือ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเท่านั้น ผลงานที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องมีสาระน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และสามารถนำไปอ้างอิงได้

ขอบเขตการรับตีพิมพ์บทความ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รับตีพิมพ์เผยแพร่บทความในสาขาวิชา การพัฒนาชุมชน ดนตรีนาฏศิลป์และการละครภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปกรรม การท่องเที่ยวและการบริการ ธุรกิจโรงแรมการปกครองท้องถิ่น บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การพัฒนา ศิลปะวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษา และบทความที่สัมพันธ์กับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม-มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม)

ประเภทของบทความ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สามารถส่งบทความได้ 3 ประเภท ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ดังนี้

1. บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ยกเว้น คำนำหน้านาม (Articles) คำบุพบท (Prepositions) ชื่อเรื่องสั้น กะทัดรัด ไม่ใช้คำย่อ ไม่เกิน 100 คำ (ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา)

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Author) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องมีคำนำหน้านามและใส่เครื่องหมาย* ที่ชื่อผู้ประสานงานหลัก (ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ)

1.3 ตำแหน่งและสังกัด (Position and Affiliation) ไม่ต้องระบุที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ และระบุ E-mail ของผู้ประสานงานหลักโดยไม่มีคำว่า E-mail (ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ)

1.4 บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องใช้ภาษากระชับความยาวไม่เกิน 250 – 300 คำ (หัวข้อตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนาเนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.5 คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 5 คำ (หัวข้อตัวอักษรขนาด 15 ตัวหนาเนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.6 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของความเป็นมา เหตุผล และความสำคัญที่นำไปสู่การวิจัย (หัวข้อตัวอักษรขนาด 15 ตัวหนาเนื้อหาตัวอักษรขนาด 15 ตัวปกติ)

1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) ระบุเป็นลำดับข้อ

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง วิธีสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลข้อมูล

1.9 ผลการวิจัย (Results) รายงานข้อมูลตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนถ้าผลซับซ้อนควรใช้ตารางหรือแผนภูมิ

1.10 อภิปรายผล (Discussion) แสดงผลการวิจัยตรงกับวัตถุประสงค์ หรือแตกต่างจากผู้ที่รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

1.11 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ควรประกอบด้วย ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.12 ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ (Table, Figure, Diagram and Graph) ควรเลือกเฉพาะที่จำเป็น และสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ขนาดให้เหมาะสม กรอบตารางให้เป็นแบบปิดทั้ง 4 ด้าน มีคำอธิบายประกอบ (คำอธิบายตารางอยู่ด้านบน ส่วนภาพ แผนภูมิ กราฟ อยู่ด้านล่าง)

1.13 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุว่าได้รับทุนและการสนับสนุนจากองค์กรใดหรือบุคคลใดบ้าง จะมีหรือไม่มีก็ได้

1.14 เอกสารอ้างอิง (References) ให้อ้างอิงตามหลักเกณฑ์ระบบ APA 6 จำนวนการอ้างอิงในเนื้อเรื่องต้องเท่ากับในส่วนของการอ้างอิงท้ายเรื่อง

ในเนื้อเรื่องมีการอ้างอิงแต่ในเอกสารอ้างอิงไม่มี ให้เพิ่มในเอกสารอ้างอิง

ในเนื้อเรื่องไม่มีการอ้างอิง แต่ในเอกสารอ้างอิงมี ให้ตัดออกจากเอกสารอ้างอิง

2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้นิพนธ์ บทคัดย่อ คำสำคัญ บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเอกสารอ้างอิง (ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับบทความวิจัย)

3. บทความวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์

การส่งต้นฉบับและการพิจารณา

1. ผู้เขียนสามารถส่งต้นฉบับมายังกองบรรณาธิการวารสารได้ ผ่านเว็บไซต์วารสารออนไลน์ www.tci-thaijo.org โดยผู้เขียนต้องสมัครสมาชิกก่อนส่งต้นฉบับแบบออนไลน์

1.1 ในกรณีที่มีปัญหาในการส่งบทความทางเว็บไซต์ ผู้เขียนควรระบุช่องทางในการติดต่อกลับไม่ว่าจะเป็นอีเมล์หรือเบอร์โทรศัพท์

2. บทความที่กองบรรณาธิการรับไว้เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าพิจารณาบทความจำนวน 4,000 บาท และจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใด ๆ

หนังสือรับรองการแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

.....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

.....

.....

ชื่อผู้นิพนธ์บทความ(ภาษาไทย)

.....

ชื่อผู้นิพนธ์บทความ(ภาษาอังกฤษ)

.....

หน่วยงานต้นสังกัด

.....

ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา (ในกรณีที่เป็นนักศึกษา)

.....

หลักสูตร..... สาขา .....

ข้าพเจ้า ..... ตำแหน่ง .....
ขอรับรองว่า บทคัดย่องานวิจัยของ .....
ได้รับการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องแล้ว โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา

ลงชื่อ .....
ชื่อ .....
ตำแหน่ง .....
ผู้รับรองการแปลบทคัดย่อ

Abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ .....

(.....)

ตำแหน่ง .....

ผู้รับรองบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เรียน บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) (ภาษาไทย) (นาย/นาง/นางสาว).....

(ผู้เขียน) (ภาษาอังกฤษ) (Mr./Mrs./Miss).....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

E-mail :.....

มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย/วิทยานิพนธ์ ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ.....

หมายเหตุ

1. บทความดังกล่าวต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน โดยเจ้าของบทความมิได้คัดลอก หรือละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ใด
2. กองบรรณาธิการวารสารเป็นเพียงหน่วยงานที่รับพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์เท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบแหล่งที่มา
3. บทความเป็นความคิดเห็นของเจ้าของบทความ โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และเจ้าของบทความยินดีให้บทความ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ที่กองบรรณาธิการพิจารณาแล้ว เห็นควรอ่านพิจารณาบทความนั้น ๆ
4. เจ้าของบทความยินดีปรับแก้ไขบทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ให้คำแนะนำ
5. หากเกิดการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าวิธีใด หรือการฟ้องร้องไม่ว่ากรณีใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ กองบรรณาธิการวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ให้เป็นสิทธิ์ของเจ้าของบทความที่จะดำเนินการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นผลงานตามที่ได้ระบุชื่อในบทความจริง และไม่เคยลงเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน ตีพิมพ์เผยแพร่ลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้อ่านและทำความเข้าใจข้อความเรียบร้อยแล้ว ซึ่งข้าพเจ้ายินดีและยอมรับทุกประการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่.....

ความเห็นของบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

☐ บทความสมบูรณ์ ให้ส่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ (Peer review) อ่านได้

☐ บทความควรมีปรับแก้ไข

ลงชื่อ.....

(.....)

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ 0-4535-2000 ต่อ 1535 , 06-5226-9530 โทรสาร 045-352-078
E-mail: hujou@ubru.ac.th

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ratchathani Road, Muaeng Ubon Ratchathani District,
Ubon Ratchathani Province
Tel: 0-4535-2000 ต่อ 1535 , 06-5226-9530 Fax: 045-352-078
E-mail: hujou@ubru.ac.th

16|1 วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568) ISSN: 2229-0141